

శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

శ్రీ శివపురాణము

శ్రీ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర కవి
విరచితము



శ్రీ కింకవీంద్రఘటాపంచానంత్యాది బిరుదాంచితులు శతావధానులునగు
బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిల వారిచే
బరిష్కృతము

పంచమ ముద్రాణము

మారుతి పబ్లికేషన్స్
43 వ్యా్ మారేడుపల్లి, రోడ్ నెం. 2,
సికింద్రాబాదు.

వెల. రూ. 275.

పోస్టేజి ప్రత్యేకము

పంచమ ముద్రణము - 1000 ప్రతులు
2000

ప్రాప్తి స్థానము:
మారుతి పబ్లికేషన్స్,
43, వెస్ట్ మారేడుపల్లి,
రోడ్ నెం. 2,
సికింద్రాబాద్ - 500 026.
ఫోన్: 7802508

గ్రంథ ముద్రణకు శ్రీ తిరుమల
తిరుపతి దేవస్థానము వారు మతగ్రంథ ప్రచురణ సహాయము
పథకము క్రింద ధనసహాయమొసంగిరి.

కంప్యూటర్ టైప్ సెట్టింగ్ మరియు ముద్రణ:
హైటెక్ ఎంటర్ ప్రైజెస్ (దీప్తి టెక్నికల్స్ ప్రింటర్స్),
సి-15, బాలాజీ టవర్స్, గాంధీ నగర్,
గోల్కొండ రోడ్,
హైదరాబాద్ - 500 020.
ఫోన్ నెం. 7671357, సెల్ నెం. 9849025971.



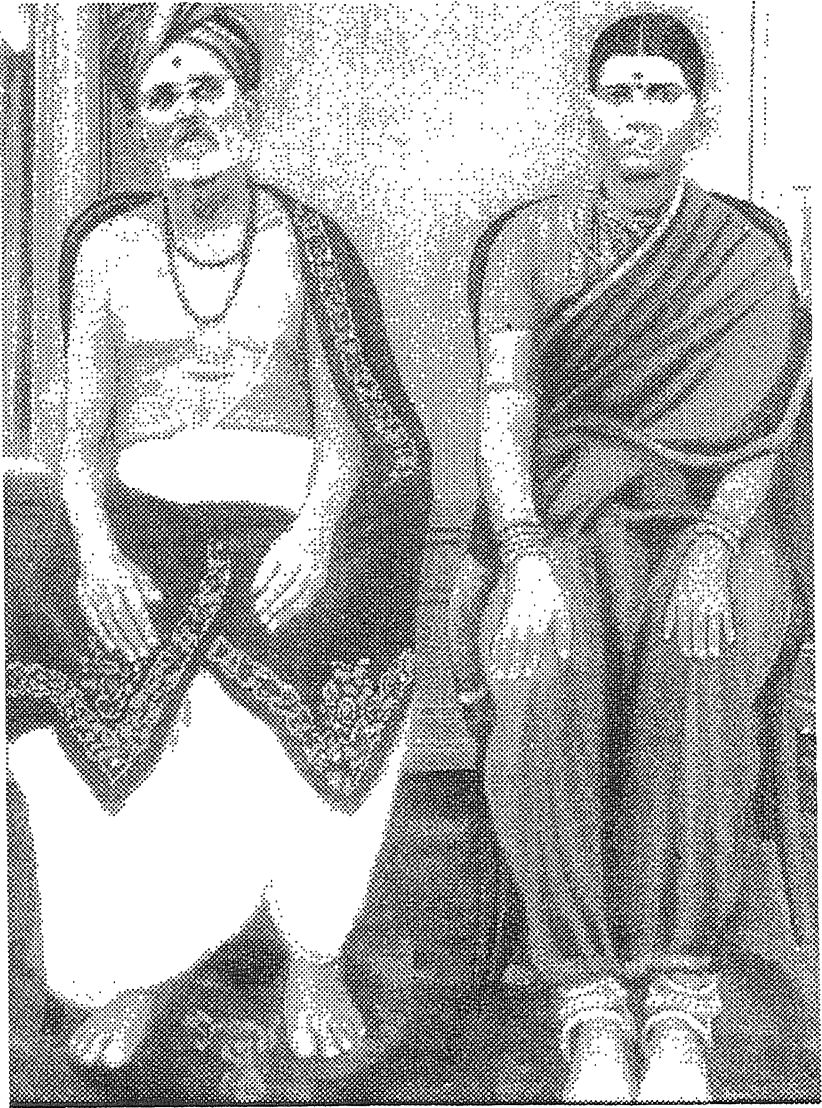
క. శంకరునిన్ శాంకరినిన్.

శాంకరినిన్ సింధురాస్య ♦ శైలాదిని ని

శృంకన్ గొలిచిన వారికి

సంకటములు సురుగు సకల ♦ సౌఖ్యము లమరున్

ము॥ నా॥



కృతిపతులు

శ్రీ ముదిగొండ వీరభద్రారాధ్యులుగారు
వారి ధర్మపత్ని లక్ష్మీదేవమ్మ గారు



కృతిపతులు

శ్రీ ముదిగొండ వీరభద్రరాధ్యులుగారు

వారి ధర్మపత్ని లక్ష్మీదేవమ్మ గారు

శ్రీశివపురాణము

పంచమ ముద్రణము

శివపురాణ ప్రబంధము

బృహత్ ద్విసహస్రావధాని, అధికార భాషా సంఘాధ్యక్షులు

బ్రహ్మశ్రీ డాక్టరు మాడుగుల నాగభణి శర్మగారు, ఎం.ఎ., పి.హెచ్.డి.

వరమ మోహశ్వరులైన శ్రీముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రి గారు ఆంధ్రీకరించిన 'శివ పురాణం' మహాపురాణమే గాక మహా కావ్యమై, మహా ప్రబంధమై, ధ్వన్యాది మహా పరీమళములను వెదజల్లుతున్నది.

వాఙ్మయ స్వరూపములో వేదం ప్రాచీనము, ప్రబంధ మర్వాచీనం అనుకొనగా అటు వేదము నుంచి ఇటు ప్రబంధము వరకు సర్వ వాఙ్మయ మహా ఫలమును ఈ శివపురాణాంధ్రీకరణ ఆంధ్ర లోకమునకు అందచేయుచున్నది.

దీనిని స్పృశించని, దీనిపై అభిప్రాయం వ్రాయని - మహా పండితులు కానీ, మహా కవీశ్వరులు కానీ ఆంధ్రదేశమున లేరు అనుట అతిశయోక్తి కాదు. ఎవరి ఫణితిలో వారు, ఎవరి పరిధిలో వారు ఈ శివపురాణాంధ్రీకరణం గూర్చి తమ తమ వాగ్దేఖిని ప్రదర్శించి తరించినారు. ఈ తరించడం అన్న ఒక్క మాట నాకు కూడా అనువర్తించి దీనిపై నా అనుభూతితో, అభిప్రాయముతో వ్రాసే సౌభాగ్యమును బ్రహ్మశ్రీ మార్కండేయ గారు నాకు కలిగించినారు. మొదట ఇది నా చేతికి అందగానే పురాణమే కదా అనుకొంటిని కానీ ఒక పద్యమును చదువగా ఈ పుస్తకమును ఎక్కడా ఒక్క ట్టణం కూడా ఆపలేక రాత్రులు రాత్రులే మొత్తం పుస్తకమును చదివితిని.

ఏదో ఒక భావమును చెప్పడం, ఏదో ఒక విషయమును ఆశ్రయించుకుని కవిత్వం అల్లడం ఒక స్థాయి కవి చేసే పని. కానీ ఒక మహా సముద్రమువలె, ఒక ఆకాశంవలె, ఒక మహా పురుషుని మనస్సు వలె ప్రసన్న గంభీరముగా సర్వ విషయములను అంతర్గర్భీకరించుకుని చెప్పగల వారు మహాకవి పదాభిధేయుడు. శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు మహాకవి అనుట కన్న ఒక మెట్టు పైన చెప్పవలె. ఆయన ఒక మహర్షి.

అరుణ మరీచి యంత నుదయాచల పీఠము నెక్కి సర్వత

స్ఫురదసమాన మంజుకరపుంజములన్ వెలయించి యూర్ధ్వని

స్ఫురదమలాంశుజాలముల శైలవరోన్నత శృంగ పల్వలాం

తరనశినాళిఁ గూడఁ బ్రమదమ్మునఁ బూయగఁ జేసె వాసిగన్. (పా.ఖం.5-193)

అన్న పద్యము నన్ను మిక్కిలి ఆకర్షించినది. ఇట్లు ఆకర్షించిన పద్యములను చెప్పవలెనన్న అది మరియొక మహాపురాణం అగును. అందువలన నా అభిప్రాయమును ఇక్కడ సంక్షేపించి ఈ పద్యము ద్వారా తెలుపుచున్నాను.

మిహిర శశాంక తారకము మించి రహించెడు దాక - పా
పహరము - పుణ్యభాజనము - భవ్యకథాశ్రయ - మార్కటాజితం
బిహపర సాధకంబగుచు నీశపురాణము; నాగవీరమై
బహుళ పురాణ కావ్య రసబంధుర మిట్లు ప్రబంధ మొప్పెడున్.

మాడుగుల నాగభణి శర్మ
ప్రమాధి మాఘ బహుళ తృతీయ - మంగళవారం.

22-2-2000

---::O::---

శ్రీశైవమహావీరాధిపతి ఆచార్య శివశ్రీ నిర్మల శంకరశాస్త్రి ఆరాధ్యులవారు, సికిందరాబాదు

పంచమ ముద్రణాగతమైనందున సుప్రఖ్యాతమైన శివశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రి గారిచే ఆంధ్ర పద్యగద్య సంమిశ్రముగ అనువదించబడిన శ్రీశివమహాపురాణముఁ గూర్చి నాతోచిన ప్రశంస- పరిచయము - అభిప్రాయమున్ను.

శ్రీ శివప్రణీతములై వేదవ్యాససంగృహీతములగు అష్టాదశమహాపురాణములలో నాలుగవదగు శివమహాపురాణము - పురాణవాదము కాగా విష్ణుభాగవతము అనువాద మగుచున్నందున - అనేక సందర్భములయందు భాగవతము శివపురాణము ననుకరించినదిగా కనబడుచున్నది.

“శ్రుతి స్మృతి ఉభే నేత్రే - పురాణం హృదయం స్మృతమ్”

పరమేశ్వరునకు శ్రుతిస్మృతులు నేత్రములు కాగా - పురాణము - హృదయ మగును. కోటిశ్లోకాత్మకముగ పరమేశ్వర ప్రణీతంబైన మహాపురాణ మొక్కటే నుండెను. శివాజ్ఞచే వేదవ్యాసుఁడు - నాలుగు లక్షల శ్లోకములలో సంగ్రహించి - పదునెనిమిది విభాగముల నొనర్చెను. అష్టాదశ మహాపురాణములలో పది పురాణములు మూడులక్షల శ్లోకములలో శివపారమ్యము సాక్షాత్తుగాను, మిగత ఎనిమిదిటిలో విష్ణుది దేవతల ద్వారా శివపారమ్యము నిరూపింపబడినది.

పురోవాదానువాదముల విధమెట్టిదనఁగా-

శివమహాపురాణము - రుద్రసంహిత - సతీఖండము - 29వ అధ్యాయం - 47

శ్లో॥ శివేతి ద్యృక్షరం యన్య - నృణాం నామ గిరేరీతం
సకృత్ ప్రసంగాత్పకల - మఘ మాశు నిహంతి తత్”

ఇక విష్ణు భాగవతములోని శ్లోకమును గమనింపుడు!

శ్లో॥ యద్వ్యక్షరం నామ గిరేరితం నృణాం - సకృత్ప్రసంగా దఘ మాశు హంతి తత్॥

వీనిలో పదపౌర్వాపర్యములో మార్పుమాత్రము కలిగి అర్థ మొకటియై యున్నది.

“శివ” అను రెండక్షరములను ప్రసంగవశాత్తైనా ఒకమారు ఉచ్చరించు మానవులకు పాప మంతయు వడిగా నశించును.” అని సతీదేవి దక్షప్రజాపతికి ప్రబోధించెను.

దీనికి శాస్త్రిగారిట్లు అనువాదము జెప్పిరి. చూడుడు!

కం॥ శివ యను నక్రరములు రెం, డవియించును దలచువారి ♦ యఘ పుంజములన్
శివునిఁ బవిత్రయశస్సుని, శివేతరుఁడ వీవు దెగడ ♦ జిత్రం బగునే! (స. ఖం. ౧-300)

భారద్వాజ గోత్రమునందు - ఉద్భటారాధ్య వంశమునందు జన్మించిన నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు - సహజపాండితితో సద్యః స్ఫురణతోడను - అతులితమేధానంపత్తితో శ్రీశివమహాపురాణము ననువదించి మహామహాపండితుల మెప్పుం బడసినారు. వీరు నాకు విద్యాగురుతుల్యులైనను - తమ పురాణ రచనను కొనసాగించుతఱి - అల్పజ్ఞుఁడనైన నాకు కొన్ని ఘట్టములను చదివి వినుపించిరి. అప్పుడు నేను వీరి కవితామాధురిని యథాశక్తి ఆస్వాదించి ధన్యుడనైతిని.

శ్రీ దివాక్ల వేంకటాచారి, శ్రీమాన్ డాక్టర్ దాశరథి - కవిసమ్రాట్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ- కవిచక్రవర్తి చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి - శ్రీ కాశీ కృష్ణాచార్య - మహాపాథ్యాయ ముదిగొండ నాగలింగశాస్త్రి మొదలగు విద్వన్మణుల - పరిశోధనాత్మక సముల్లేఖనముల ముందు నా యభిప్రాయ మెంత? నేనెంత?

తథాపి - శాస్త్రిగారి జ్యేష్ఠపుత్రులు - శాస్త్రియ లౌకిక విజ్ఞాన పరిపూర్ణులునగు శివశ్రీ ముదిగొండ మార్కండేయ గారు ఆసక్తితో కోరినందున యత్నించిత్ వ్రాయవలసివచ్చినది.

పోతన మహాకవిగారి పద్యసరళిని - శ్రీనాథుని రచనాపాటవమును కవిత్రయము వారి కవితృధోరణిని పరిగ్రహించి రచించిన పవిత్ర గ్రంథమును - శ్రీగణపతి పార్వతీపరమేశ్వరుల నారాధించినట్లు - శాస్త్రిగారు - భూమ్యాకాశములఁ బోలినవారు జన్మనే గాక విద్యాబుద్ధుల నొనఁగూర్చినవారు నగు జననీ జనకులకు అంకితము నిచ్చిరి.

సంస్కృత శివమహాపురాణము- విద్యేశ్వర - రుద్ర - శతరుద్ర - కోటిరుద్ర- ఉమా- కైలాస- వాయవీయ - అను ఏడు సంహితలతో 24000 శ్లోకములతో నుండగా శ్రీశాస్త్రిగారు రుద్రసంహితలోని సృష్టిఖండముతో తమ గ్రంథమును ప్రారంభించుట స్వేచ్ఛానువాదముగా స్వతంత్ర గ్రంథముగా పరిణతయైనది.

ఇంక వీరి శివభక్తి పారవశ్యమును గమనించుడు!

సీ॥ శీతాంశుధరు నెంచు ♦ చిత్తంబు చిత్తంబు, భవు సమర్చన సేయు ♦ పాణి పాణి
ప్రమథ నాథుని జేరు ♦ పదములు పదములు, శివుని సన్నతిసేయు ♦ జిహ్వ జిహ్వ
విశ్వేశుకథ విను వీనులు ♦ వీనులు, కాలకాలునిఁ జూచు ♦ కనులు కనులు
పరమేశుఁ గొల్చెడు ♦ భాగ్యంబు భాగ్యంబు, దర్పకారికి నొంచు ♦ తనువు తనువు

గీ॥ పురహారుని గొల్వబూనిన ♦ బుద్ధి బుద్ధి
శ్రీశసాయకునకు మ్రొక్కు ♦ శిరము శిరము
శంకరుని భక్తిఁ బడసిన ♦ చదువు చదువు
నాగభూషణు సేవించు ♦ నరుఁడు నరుఁడు.

(పా. ఖం. ఆ. 3 ప. 119)

ఇంకను పార్వతీ ఖండమున - పంచమాశ్వాసమున - ఐదవ పద్యమును పరిశీలించినచో
శ్రీశివయోగి - నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారి కవితాప్రాధీమ - విబుధుల కవగాహన మగును.

సీ॥ కోటిమన్మథలీల ♦ గొనఁ జాలు చక్కంద, నంబు మేలొందు రూ ♦ పంబువాడు
కోటి సూర్యుల కాంతిఁ ♦ గొఱఁతఁ బెట్టించు ద, ట్టంబైన కాంతి మం ♦ డలమువాడు
కోటిచంద్రమనుల ♦ కోమల కళల ర, మృంబైన నగు లేమొ ♦ గంబు వాఁడు
కోటింద్ర విభవంబుఁ ♦ గుడువ పెట్టుకొను ది, వ్యంబైన మణిమండ ♦ నంబు వాఁడు

గీ॥ చారుకన్తూరికాగరు ♦ చందనాను, లేపన సుగంధబంధురా ♦ టోప మెసఁగు
వాఁడు రుచిరతామూల్య ♦ వస్త్రయుగ్మ, కలితుండగు వాడు శంభుండు ♦ గాంచఁబడియె.

ఇట్టివి ఎన్నో పద్యములు శాస్త్రిగారి ప్రతిభఁ జాటునవి కోకోల్లలందు గలవు. విస్తర
భీతిచే విరమించుచు చివర నొక మూట వ్రాయుచున్నాను.

“ఋషీశాం పున రాద్యానాం - వాచ మర్హోఽనుధావతి” యన్నట్లు వీరు పద్యములను
గద్యములను వ్రాయుతఱి - వీరి పదములను వాక్యములను - సరసము మధురంబునైన యర్థము
అనుసరించినందున శాస్త్రిగారు - మార్కండేయ జనకులగుటకతమున - మృకండు
మహర్షితుల్యులనియు, వీరి ప్రథమ తనయుఁడు - తమ గ్రంథరచనా ప్రాశస్త్యము గల యశస్సు
దిగంతముల యందు వ్యాపించునట్లు - దీనిని పంచమావృత్తి గల దానిగ - ప్రచురింపఁజేయుట -
రామకృష్ణ యోగీంద్రులను వివేకానందుఁడు ప్రకాశింపఁ జేసినట్లు - శైవలోక కల్యాణ కారకమైనది.

ఏతాదృశ మహాగ్రంథము - బహుళప్రచారము నంది ఆచంద్ర తార్కారము విలసిల్లు
గాక!

ఓం తత్సత్

నిర్మల శంకర శాస్త్రి

---:O::---

శ్రీశైవమహాపీఠ ఉపసీతాధిపతి

సద్గురు వర్యులు శివశ్రీ కందుకూరి శివానందమూర్తిగారు

* * *

ఓం

సుమరు ఏబదిమూడు సంవత్సరములకు పూర్వము పరమ మోహిశ్వరులు శివశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రులవారు శ్రీశివపురాణమును తెలుగు పద్యగద్యములందు చేసి ప్రకటించిరి. పండితామోద యోగ్యమై, జనావళికి పారాయణ గ్రంథమై, జనాదరణము పొందుటచే అనేక మారులు ఈ గ్రంథము పునర్ముద్రితమైనది. ఆనాడు కవి పండిత శిఖామణులైన సర్వశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ, కాశీ కృష్ణ మాచార్య, విశ్వనాథ, దాశరథి, సరిపెల్ల విశ్వనాథ శాస్త్రి, కాశీనాథుని పూర్ణ మల్లికార్జునుడు, వేటూరి, వేలూరి, ఇంకను ఇట్టి మహామహులెందరో సవిమర్శకముగ ఈ పుణ్య గ్రంథమును అత్యుత్తమమని శ్లాఘించియున్నారు. ఇక చెప్పుట కేమున్నది? పండితులు, భక్తులే కాక రసజ్ఞులైనవారు కూడా ఈ రచనయందు నవరసములను ఇందు నిర్లుప్తముగా ఆస్వాదించగలరు.

శైవ పురాణములు తమోగుణ ప్రధానములని ఒక వాడుక. అది చాల తప్పు. శివుడు రజస్వమోగుణ ప్రధానుడగు దక్ష ప్రజాపతి కుమార్తె సతినీ ఆమె జగత్పూజ్య యయ్యును ఆమెను దక్షునే తిరిగి ఇచ్చెను. అయోగ్యుని హస్తమందుండి యోగ్యమైన వస్తువైన శివునికి అస్వీకార్యమే. ప్రకృతినిర్మితమై శివజ్ఞాన శూన్యమగుటచే తన్ను గుర్తింపజాలని గణపతి శిరస్సును తీసి శివభక్తి యుతమైన గజేంద్రుని శిరస్సుతో ఆతని నలంకరించి ఆతనిని జగత్పూజ్యుని చేసెను. దేవతలకు, మునులకు, యోగులకు, మహర్షులకు-ఇక జీవులందరకు జయింపరాని మహామోహ స్వరూపమగు కామమును తృటిలో భస్మీకృతము కావించెను.

మహా తామసమగు త్రిపురాసుర సమూహమును క్షణమాత్రమున శివుడు దహించెను. అట్టి లోకపీడాకరంబులైన తమోరజస్సులను, అవిద్యను నిర్మూలించి లోకానుగ్రహము చేసిన శివునిగాథ తమోగుణప్రధాన మెట్లు కాగలదు? తమోనాశన హేతువై, ముముక్షువులకు జ్ఞానామృతమై, శివపారమ్యజ్ఞానరహితులకు మేలుకొలుపై కర్తవ్య బోధ చేయు మోక్షసామ్రాజ్య మార్గమీ గాథ. బ్రహ్మదేవుడు నారదునకు ఇట్లు ఉపదేశించినాడు.

చ॥ విను మఖిల ప్రపంచలయ ♦ వేళఁ జరాచరవస్తుజాల మె
ల్లను లయ మొందినప్పు డభి ♦ లమ్ము తమోమయమై యనర్కమై
యనలనిశాకర గ్రహధ ♦ రాంబువియత్పవమాన శూన్యమై
యనహమ్మునై యరాత్రమయి ♦ య ప్రతిమంబగు నప్రధానమై.

తే॥ పంచతన్మాత్ర లవియు న ♦ పుట్ల వెలయ, వట్టి సూదుల బెజ్జ మో ♦ నట్టి గట్టి
బెట్టిదవు గ్రుడ్డిచీకటి ♦ పెరిమయమర, నుండె సదృస్తు వొక్కండు ♦ నిండు మీఱ.

(సృష్టిఖండము ప. 172, 173)

సర్వజగుత్తును దాని కారణభూతమగు ప్రధానమును కూడా లయింపజేసిన శుద్ధవిద్యా స్వరూపుడగు శివుని తత్త్వము “వద్మేక్షణుండు, ఏనున్ నిక్కమెఱంగ జాల” మని బ్రహ్మదేవుడు పేర్కొనెను. శివతత్త్వ ప్రబోధకమగు ఈ బ్రహ్మవాక్యములు రెండు పద్యములందు ఈ మహాకవి మృదుమధురపదములతో చెప్పగలిగెను. రాత్రియు, పగలు కాక, ప్రధానములేక, పంచతన్మాత్రలు లేక మిగిలియుండు సద్వస్తువాకటి ఏదికలదో అది శివుడు. నిత్యమును కంఠస్థము చేసి పాడుకొనుటకు యోగ్యమైన ఇట్టి పద్యములు ఈ పురాణమందు వందలున్నవి. మన్మథుని దహించు శివుని నేత్రాగ్ని శుద్ధ తేజముగ ఇట్లు వర్ణించబడినది.

చ॥ తెల తెల బోయెఁ జందురుండు ♦ తెంపటి మాటున డాగె వేడివే
ల్పల పవనుండు నిల్పెఁ దన ♦ యక్షులఁ గప్పికొనెన్ మహేంద్రుఁ డా
జలనిధి ఘేష వెట్టెను గృ ♦ శానుండు దీమటి యాటుచుండె ది
క్కులు గనరాకయుండె శివ ♦ ఘోరదృగగ్ని మహోగ్రదీప్తిక్. (పా. ఖం. ఆ-2, ప.138)

కామాంధకార పాపఫలములగు ఇంద్రుని వేయిక్ములు మూతపడినవి. ఎంత యద్భుతము!
శివానుగ్రహము లేక ఎవ్వడీ కామమును జయింపగలడు?

అగ్ని, చంద్రుడు ఇవన్నియు శివుని నేత్రాగ్ని కాంతియందు నిస్తేజమైనవి. ఈ పద్యము

“నతత్ర సూర్యోభాతి న చంద్ర తారకం
నేమా విద్యుతో భాంతి కు తోయమగ్నిః
తమేవ భాంత మనుభాతి సర్వమ్
తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి.”

అను మంత్రమును జ్ఞాపకము చేయుచున్నది. అట్టిది సర్వతేజములకు కారణమగునది శివనేత్రాగ్ని తేజము. ఈ పద్యము కవితా దృష్టితో చూచినచో మనోహరము. ఇవట వర్ణింపబడినది అగ్ని యొక్క వేడికాక వెలుగు.

శివమహాపురాణమును సంస్కృత మూల గ్రంథము చాలా పెద్దది. అందలి గుణములు, రసములు శ్రద్ధతో నుద్దరించి చాతుర్యముతో సులభసాధ్యము చేసిన ఈ మహాపురాణము ఆంధ్రులకు మహోపకృతి. ఆంధ్రకావ్య జగత్తునందొక ఉత్తమ భూషణము.

ఎంతయో శ్రమకోర్చి దీనిని పునర్ముద్రణము చేయుచున్న శివశ్రీ ముదిగొండ మర్కండేయగారు ఎంతయో ధన్యులు

ఇతి శివమ్

10-6-2000

---::O::---

రమ్యకథా జగత్తుకు శ్రీకారం చుట్టగల రుద్రసంహితను అందుకే ముందుగా ఎన్నుకున్నారు. శివపురాణమంటే శాస్త్రిగారికి - 'శర్వకథాసుధాభిధారవహ సర్వభాగ విభవాస్పదధామ' మట. ఈ క్రింది పద్యం ఆంధ్రశివపురాణ స్వభావ దర్పణం.

శైవపురాణమెందును బ్రశస్తము శర్వకథా సుధాభిధా
రావహ సర్వభాగ విభవాస్పద ధామము భూరివిస్ఫుర
ద్భావరసాభిరంజకము పాఠకోటికిఁ బూరుషార్థల
క్మీవిలసన్నివాస మని చిత్తమునం దిగురొత్తు వేడ్చుతోన్. (సృష్టి.1.10)

ఈ పద్యం మన కొక క్రొత్త వెలుగు ప్రసరిస్తోంది. ఒక తెలుగుకవి పురాణాన్ని చూచే విలక్షణమైన వైఖరిని ప్రదర్శిస్తోంది.

శాస్త్రిగారు 1947 ప్రాంతంలో ఈ పురాణాన్ని రచించారు. పురాణరచనా సంప్రదాయాలను పుక్కిట పట్టటమే కాకుండా సమకాలీన పురాణ రచనా స్పృహను కూడా సంతరించుకొని తమదైన విశిష్ట కవితా వ్యక్తిత్వాన్ని ప్రదర్శించారు. వస్తువుకు శివపురాణం పాతదే కావచ్చు. 'పురాఽపి నవమ్' అన్న శబ్ద పుస్తాంతికి పునరభివ్యక్తిని తెలుగులో శాస్త్రిగారు కల్పించారు. ఇది ఇరవయ్యో శతాబ్ది కడుపార కన్న పురాణం.

సంస్కృతంలో శివపురాణమంటే వ్యాస మహర్షిదే!
తెలుగులో శివపురాణమంటే ముదిగొండ వారిదే!

సాటిలేని శివపురాణం :-

1. తెలుగులో యథామూలంగా అనువదించే రచనలను ఆంధ్రులు ఆదరించలేదు. రామాయణ భారత భాగవతాలు అందుకు ప్రధాన సాక్ష్యాలు. తెలుగులో యథావాల్మీకాలైన రామాయణాలకు ప్రాచుర్యం లేదు. అవాల్మీక కల్పనలున్న రామాయణాలే ప్రసిద్ధికెక్కాయి. భారతం కూడా అంతే. కవిత్వయం వారు భారతాన్ని అనుసృజనం చేశారు కాని అనువాదం చేయలేదు. శ్రీమద్భాగవతాన్ని పోతన భక్తికవిత్వతో సగానికి సగం పెంచి రచించాడు. పోతన భాగవతం పునస్సృష్టి.
2. ఆధునిక యుగంలో పురాణ రచన రెండు పాయలుగా సాగింది. మూలగ్రంథాలను యథాతథంగా తెలుగు పద్యగద్యాలలో రచించటం. తెలుగులో పురాణాలు రచించినా కావ్యశైలీ విన్యాసం రవళించాలి. అమూలకమైన కల్పనలూ, అపూర్వమైన శైలీ-ఈ రెండూ లేకపోతే ఎంతటి అనువాదాలైనా ఆంధ్రుల ఆదరాభిమానాలను పొందవు. అందుకే పురాణ రచనలో రెండో మార్గం ఈ పద్ధతిని ఆశ్రయించింది. ఇది ప్రతిభాపూర్ణమైన కవితా ప్రస్థానం.

3. మూలాను సారి పురాణ రచనను తెలుగులో సంప్రదాయ మార్గమంటారు. ప్రతిభావంతమైన పురాణ రచనను నవ్యసంప్రదాయ మార్గమంటారు. నవ్యసంప్రదాయ మార్గంలో ఒక్కొక్క రచన ఒక్కొక్క ప్రయోగంగా ప్రకాశిస్తుంది. శ్రీముదిగొండవారి శ్రీశివపురాణం అటువంటిదే.
4. 20వ శతాబ్ది ఉత్తరార్థంలో నవ్యసంప్రదాయోద్యమంలో సాగిన పరుగు పందెంలో ముందుగా కనుడేవి రెండు పురాణాలు 1. దేవీ భాగవతం 2. శివపురాణం. అయితే, ఈ రెండు పురాణాల రచనా చరిత్రలలో కొట్టవచ్చినట్లు ఒక తేడా కనబడుతుంది. దేవభాగవత రచనలో దాదాపు పదిమంది పరుగు పందెంలో దాదాపు ఒక శతాబ్ద కాలం పాల్గొన్నారు.
5. శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారి శ్రీశివపురాణానికి తెలుగులో పోటీ లేదు. ఈ శతాబ్ది ఉత్తరార్థంలో వెలువడిన ఉత్తమ శివపురాణం. ఇది అనువాదం కాదు అనుసృజనం. సార్వత్రి, కుమార, లింగవైభవ ఖండాలను ఆయన విస్తరించి రచించారు. ఉమా, లీలా, కైలాస, వాయవీయ ఖండాలను సంగ్రహించి రచించారు. సృష్ట్యాది ఖండాలను మూలానుసారంగా రచించారు. మూలంలో పునరుక్తమైన కథార్థాలను తొలగించారు. సమయోచితంగా ఈ పురాణంలో భాగవత స్కాందాది పురాణాలనుండి మహాభారతం నుండి కథార్థాలను, భావాలను పొందుపరిచారు. ఆధునిక యుగంలో మూలవిధేయ దృష్టిని వదలి స్వతంత్ర ప్రతిభతో నిర్మించిన పురాణాలలో ఇది ఒకటి. శివపురాణాలలో ఇది ఒక్కటే!

రసవత్పురాణ కథాకథన శైలి :

ఆంధ్ర సాహిత్యంలో పురాణ రచనాశైలలను పరిశీలిస్తే పురుషార్థ ప్రధానమైన పురాణ కథలను రసశిల్పసమన్వితాలుగా చేసి, పురాణాన్ని ఒక రమణీయ రసవత్కథా మంజరిలా తీర్చిదిద్దే పద్ధతి మొదటిదైన రసవత్పురాణ కథా కథనశైలి. అటువంటి దానికి నన్నయభట్టే మొదట మార్గం చూపాడు. దానిని పురాణానికి అన్వయించుకుని మారన కవి మార్కండేయ పురాణంలో వెలయించాడు. ఈ మార్గంలో నడచిన వారు ప్రాచీనులలో వెన్నెలకంటి సూరన, నంది మల్లయ ఘంట సింగయలు. ఆధునికులలో దేవీభాగవత కర్తలు. ఆ వరుసలో చివరి మహాకవి శ్రీశివపురాణ కర్త శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు.

ఇక భక్తి పురాణ కవితకు శిఖరప్రాయంబు బమ్మెర పోతన. వర్ణనా వైదగ్ధ్యాన్ని ప్రదర్శించి పురాణ రచన చేసినవారిలో ఎఱ్ఱన, శ్రీనాథుడు, ధూర్జటి, తెనాలి రామకృష్ణుడు మొదలైనవారు ప్రసిద్ధులు. శివపురాణం ప్రాచీనపురాణమార్గాన్ని ఆధునికకవితా పాకంలో పొంగించిన రసవత్కథా సుధానిధి.

నవ పంచలక్షణం: -

‘పురాణం పంచలక్షణమ్’ అనేది ప్రసిద్ధమైన నిర్వచనం. అది ప్రాచీన పురాణాలకు వర్తించే సూత్రమని పురాణ విమర్శకుల అభిప్రాయం. కానీ పురాణానికి ఇతమిత్థమని ఒకలక్షణం చెప్పటం కష్టమని కూడా విమర్శకులు చేతులు చాచి ఊరుకున్నారు. దానికి కారణం పురాణాలన్నీ కొన్ని మౌలిక సూత్రాలకు కట్టుబడి ఉన్నా విభిన్న ప్రయోగాలు చేసి పురాణ ప్రక్రియకు విస్తృతిని కలిగించడమే.

పురాణ ప్రక్రియలో నవ్యతను సాధించిన గౌరవం ఏకదేవతాత్మకాలైన పురాణాలకు ప్రత్యేకంగా దక్కుతుంది. అటువంటి వాటిల్లో శివపురాణం, భాగవతం, దేవీభాగవతం చెప్పుకోదగినవి. ఈ మూడింటికి సంప్రదాయ పరంగా వస్తున్న పంచలక్షణ సూత్రం పట్టదు. అట్లని వాటికి అంతర్గతమైన లక్షణ సూత్రం లేదని చెప్పలేం. ఆ పంచలక్షణం వాటికి వర్తించే నవపంచలక్షణం. వైవిధ్యంతో వికాసం చెందిన పురాణ ప్రక్రియలకు ఒక వినూత్న మార్గదర్శకత్వం నిర్వహించిన పురాణాలు ఏక దేవతాత్మక పురాణాలు. వాటిల్లో శివపురాణానికి ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. అందులోనూ శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారి ప్రయోగంలో ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. ఒక మాటలో చెప్పాలంటే ప్రాచీన సాహిత్యంలో వీర శైవపురాణ నిర్మాణ ప్రక్రియలో అపూర్వ ప్రయోగం చేసి పాల్కురికి సోమనాథుడు ఎంత కృషి చేశాడో, ఆధునిక ఆంధ్ర సాహిత్యంలో శ్రీశివపురాణాన్ని పునర్నిర్మించి వినూత్న ప్రక్రియగా ఆవిష్కరించి శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు అంతటి కృషి చేశారని చెప్పితే అతిశయోక్తి కాదు!

ఇది ఒక తెలుగు కవి శివుని కీర్చిన నవశంకరాభరణం!!

ప్రాచీన పురాణాలలో సర్గప్రతిసర్గాదులతో మూలకారణమైన ఆత్మభవుని గురించి చెప్పే తత్త్వంతో ప్రారంభమౌతాయి. ఈ లక్షణాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని గమనిస్తే మూల శివపురాణం విద్యేశ్వర ఖండంతో మొదలౌతుంది. ముదిగొండవారి శివపురాణం సృష్టిఖండంతో ప్రారంభమవుతుంది. సృష్టిఖండం రుద్రసంహితలో భాగం. ముదిగొండవారు రుద్రసంహిత అనే పేరు చెప్పుకుండానే సృష్టిఖండం అని ప్రారంభిస్తారు. అది సాభిప్రాయంగా అమరింది. అందులో మునులడిగిన ప్రశ్నను గమనిస్తే ఆ శుభారంభంలో ఉన్న ఆంతర్యం గోచరమౌతుంది.

ఉ. సర్గముకన్న మున్ను బురశాసనుఁ డెట్లుల నుండు? నింక నా
సర్గపు మధ్య నెక్కరణిఁ జక్కఁగఁ గ్రీడ యొనర్చు? దాని యు
త్సర్గమునం దెటుల్ మరలఁ దా వసేయించు? గృపాళు! సెప్పుమా!
భర్గుడు లోక శంకరుఁడు వన్నుగ నెట్లు ప్రసన్నుఁ డయ్యెడున్? (సృష్టి. 1.80)

సర్గంతో పురాణకథ మొదలౌతుంది. అయితే ఆ సర్గానికి పూర్వమే పరబ్రహ్మ చైతన్యం ఉంటుంది. అది ఏ విధంగా ఉంటుందని చెప్పే తత్వాన్ని బట్టే పురాణ తత్వం ఏర్పడుతుంది. ఈ పురాణంలో ఆ పరతత్వం పరమశివుడు. సర్గప్రతిసరాలకు సమాంతరంగా శివపురాణ కథ నిర్మింపబడే స్వభావాన్ని కవి ఈ విధంగా స్పష్టం చేశాడు. గమనించండి -

గీ॥ బ్రహ్మ విష్ణువు రుద్రుండు పరమశివుని, యంశములటంచు నందుఁ బూర్ణాంశుఁ డల్ల రుద్రుఁడని వినుచుందు, మారుచిరమూర్తి, విస్ఫురిత లీలలను వినిపింపు మనఘ!

క॥ రుద్రావిర్భావంబును, రుద్రాణీ జన్మకథ నిరూపింపు విష శ్చిద్రాజులు మెచ్చుఁగ వి, ద్వదమణా! నీదు కీర్తి వర్ణిలు భువిలోన్ (సృష్టి. 1.82, 83)

పురాణాలలో సర్గఖండం వంటిది శివపురాణాలలో సృష్టిఖండం. ఇలా అన్వయించు కుంటే శివపురాణ ప్రక్రియ స్వభావం స్పష్టమవుతుంది.

శివతత్త్వ ప్రతిపాదికమైన ఈ శివపురాణం పురాణ పంచలక్షణాలకు ప్రతిగా తనదైన పంచలక్షణాలను నిర్మించుకుని తన విశిష్ట ప్రక్రియాప్రయోగ ప్రాభవాన్ని చాటుకున్నది. దానిని తెలుగులో వెలుగులోకి తీసికొని రావటమే కాకుండా సంస్కృత శివపురాణంలో కంటే పంచలక్షణాలకు ప్రాణం పోసి, శివపురాణ ప్రక్రియా స్వరూపస్వభావాలకు ఒక పరిపూర్ణతను, ప్రసన్నతను, కావ్యగౌరవాన్ని కల్పించిన మహాపురాణ కర్త శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు.

తెలుగు రసీకులకు శివపురాణం హరవిలాస కావ్యసాగరంగా సాక్షాత్కరిస్తుంది. తెలుగులో వెలువడిన శివలీలాకావ్యాలలో కథల కన్నింటికీ ఇది కన్నతల్లిగా కనపడుతుంది. అందువలన శివపురాణం జనాదరణం చెందింది.

ముదిగొండవారి పురాణ కవితా శైలి:-

పురాణంగా శ్రీశివపురాణానికి ప్రయోగపరంగా ఒక ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వాన్ని కల్పించిపెట్టిన శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు కవితాపరంగా కూడా తమశైలికి ఒక విశిష్ట వ్యక్తిత్వాన్ని రూపొందించుకొన్నారు. అది బంగారానికి తావి అబ్బినట్లు ఉంది.

శాస్త్రిగారు తిరుపతి వేంకటకవుల యుగ ప్రభావానికి లోగినవారు. శ్రీచెళ్ళపిళ్ళ వేంకట శాస్త్రిలవారు స్వయంగా ఈ పురాణాన్ని పరిష్కరించారు. వారిరువురికీ ఉన్న కవితాబాంధవ్యం శాస్త్రిగారి ఈ క్రింది పద్యం స్పష్టం చేస్తుంది. కవి చేసిన కవిస్తుతిలో చివరివారు తిరుపతి వేంకటకవులే కావటం విశేషం.

చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరులు కావ్యములందు భారత
స్ఫురిత పథానురోధగతి సాంపులు నింపిరి నేను నట్లై యీ
దర మెసంగంగ వారి సువిధానపు భంగి నెఱంగి కబ్బమున్
బరంగ రచింతు; దీని పరిపాకము లోక మెఱుంగు గావుతన్ (సృష్టి. 1.21)

తిరుపతి వేంకటకవులు ఆశుకవితకూ, అవధానకవితకూ, కావ్యకవితకూ, నాటక
కవితకూ, దేవీ పురాణాది పురాణ కవితకూ తమదైన కొన్ని బాణీలను ఏర్పరిచి కవితా ప్రస్థానాన్ని
సాగించారు. వాటిల్లో శాస్త్రిగారికి వారి కావ్యప్రస్థానం నచ్చింది. వారు కవిత్రయ భారత రచనను
ప్రామాణికంగా తీసికొని పదప్రయోగాదులు చేశారు. శాస్త్రిగారికి తిరుపతి వేంకట కవుల ఆ
తీరు నచ్చింది. శివ పురాణాన్ని తిరుపతి వేంకటకవుల కావ్యశైలిలో సంతరించారు. అంతటితో
ఆగితే శాస్త్రిగారు అనుకర్తలయ్యేవారు. పూర్వకవుల లోని మేలిమిని గ్రహించారే కాని వారిని
అనుకరించటం అలవాటు చేసికొనలేదు. మూలాన్ని యథాతథంగా అనుసరించటమే ఇష్టంలేక
మార్పులు చేసి తన కూర్చురితనాన్ని ప్రదర్శించిన శాస్త్రిగారు కవితాశైలిలో తమ నేర్పరితనాన్ని
కూడా ప్రకటించారు. తన కవితా మార్గాన్ని తాను నిశ్చయంగా చెప్పుకొన్నారు.

ఉ॥ “ఢొంకలఁ జేరి పోకల కడున్ గడు సుందర మొప్పుఁ జూపు వే
బింకమె? మాఱుమూలలఁ బ్రవేశ మొనర్చక పల్కు మాధురిన్
బొంకము దప్పనీక రసమున్ దనరింపగఁ జాలు మేలి ని
శ్శంకపథంబు నే కృతి కొసంగెద సత్కవిరాజు తాననన్” (సృష్టి. 1.20)

ఢొంకలు అంటే బండ్లు నడిచే బాటలు. అంటే నలిగిన బాటలు. పూర్వకవులు చూపిన
బాటల్లో సాగిపోతూ ఎన్ని అందచందాలు కవితలో ప్రదర్శించినా రక్తికి రాణింపుకూ రాకపోవచ్చు.
మారుమూల పదాలు వాడుతూ గొట్టుగా కవితవ్వం వ్రాసినా ప్రజలకు అందుబాటులో ఉండక
పోవచ్చు. కాబట్టి శాస్త్రిగారు ఈ రెండు పద్ధతులూ వదలివేశారు. మాటలలో మాధుర్యం
ఉండాలి. పాంకం చెడకూడదు. రసానందాన్ని కలిగించాలి. ఈ మూడు లక్షణాలు కలిగిన ఒక
కవితా మార్గాన్ని ఎటువంటి శంకలు లేని విధంగా శివపురాణానికి శాస్త్రిగారు కల్పించారట!
కవరాజులు ఆ మార్గాన్ని మెచ్చుకుంటారట!

ఈ మాటలు అనుకర్త అనలేదు. స్వతంత్ర కవితాశైలీ నిర్మాత అయిన ప్రతిభావంతుడే
అనగలడు. శాస్త్రిగారిది మేలైన స్వతంత్రశైలి. అది శంకలేని సత్యం!

పురాణానికి పల్కు మాధురి జీవం పోస్తుంది. పాంకం వీడని రచన కవితకు శక్తిని, రక్తిని
కలిగిస్తుంది. రసవప్రచన కావ్యకళా శిల్పాన్ని సంతరించి పెడుతుంది. ఈ మూడు గుణాలు ఒక
ప్రివేణీసంగమం. దానితో శివపురాణం కావ్యగుణాన్ని పొందిన పుణ్యపురాణంగా అవతరించింది.
కవితైలి పురాణానికి కావ్యగౌరవం సంతరించింది.

స్వతంత్ర శైలిగల శాస్త్రిగారి కవితలో పూర్వకపుల ప్రభావాలు నీడల్లాగా కనబడుతూ ఉంటాయి. కాని, శాస్త్రిగారు వారెవరికీ నీడగా కవిత రాయలేదు. పోతన్నలాగా పద్యాలన్నీ వ్రాశారు కాని భాగవతంలోని భక్త్యావేశం శాస్త్రిగారి కవితలో పొంగులు వారదు. హంగులు తీర్చుకుంటుంది. శ్రీనాథుడంటే శాస్త్రిగారికెంతో అభిమానం. ‘నిస్సీమోల్ల సద్వాగధీశానీ దత్త వర ప్రసాద కవితా సామ్రాజ్య ధారంధర్యం’ శ్రీనాథాదుల కవితావైభవం. శ్రీనాథుడు ఈశ్వరాధ్యక్షన కళాశీలుడు. వ్రాసినవన్నీ శివకావ్యాలే, శైవపురాణ ఖండాలే. ఆయనే శివపురాణం వ్రాసి ఉంటే శాస్త్రిగారికి ఈ అదృష్టం దక్కేది కాదు. శివ పురాణాన్ని శాస్త్రిగారి కోసం వదలిపెట్టినందుకు శ్రీనాథుడికి కృతజ్ఞతలు చెప్పారు శాస్త్రిగారు. తమ అదృష్టాన్ని అభినందించుకున్నారు కూడా. శాస్త్రిగారు శ్రీనాథుడివలె శివభక్తుడే కాని, శ్రీనాథునివలె వైదర్భీరీతి వైభవంతో కవిత చెప్పే మార్గంవారు కారు. వీరిది ప్రసాదమధురమైన ప్రసన్నమైన కథా శైలి.

అందువలన శివపురాణం చదువుతూ ఉంటే పురాణ శ్రోతకు శ్రవణానందాన్ని కలిగిస్తూ వస్తువుమీద ఆసక్తిని పెంచుతుంది. శబ్దార్థాలంకారాలను వాడినా అవి సహజాలంకారాల లాగే కవితకు రమ్యతను కలిగిస్తాయి. భక్తిని ఊహించాలాలో ఆకస్మిక టంచులకు పోనీయక నిగ్రహంగా కవితను సాగించటం శాస్త్రిగారి స్వభావం.

మాయాకిరాతుడిని శివుడిగా ఎరిగి అర్జునుడు స్తుతించే ఘట్టంలో నన్నయ వంటి సంయమి దండకమందుకొని శివస్తుతి చేశాడు. శ్రీనాథ పోతనాదులైతే ఒడలు మరచి ఛందోలాస్యం చేసేవారు. కాని, శాస్త్రిగారు ఆ ఘట్టంలో భక్తుడిగా కాక జ్ఞానిగా రచన చేస్తారు. మచ్చు కీపద్యం చూడండి.

చ॥ “తెలిసితి నయ్య! ని న్నఖిల దేవశరణ్య! వరేణ్యు నీశ్వరున్
బలుమఱు గృష్ణుడున్ గురుండు బన్నుగఁ జెప్పిరి నీ వినోదముల్
దలఁచగ లేక యిట్లు దురిత మొనరించితి నైపు మెట్టు లేన్

• గలుష చరిత్రు నన్ బరమకారుణికాత్మ! మహాత్మ! యాదృతిన్’ (లీలా ఖం. 514)

మరొక కవి అయితే పరమేశ్వర కల్యాణ రూపగుణ వైభవాన్ని నోరారా ఆ పద్యమంతా నింపివేసేవాడు. శాస్త్రిగారు ‘తెలిసితి నయ్య’ అని ఎత్తుకున్నారు. సగుణరూపముగా నిలిచిన పరమేశ్వరుని నిర్గుణ బ్రహ్మంగా తెలిసికొన్నట్లు పార్థునిచేత పలికించారు. కృష్ణ బృహస్పతులు చెప్పిన ఈశ్వర తత్వాన్ని మనసులో నెమరువేసికొన్నాడు. తప్పులు మన్నించుమని శరణాగతిని భజించాడు. శివతత్త్వం శరణాగతి అనే భావాలకు పట్టంకట్టి భక్త్యావేశానికి కళ్ళెం వేసే కవితాధోరణి శాస్త్రిగారిది. ఈ పురాణంలో ఉన్న ప్రత్యేకత అదే. ఏమైనా శాస్త్రిగారి బాణీ శాస్త్రిగారిది.

తండ్రికి తగిన కొడుకు:

శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు శివపురాణం రచించి పరాన్ని పొందారు. ఉత్తమ సంతానాన్ని పొంది ఇహంలో ధన్యులైనారు. శ్రీముదిగొండ మార్కండేయులు వారి కుమారులు. మార్కండేయుని కథంటే శాస్త్రిగారికి చాలా యిష్టం. పద్మపురాణాంతర్గతమైన మార్కండేయోపాఖ్యానాన్ని వాయవీయ ఖండంలో అరుపు తెచ్చుకొని శివపురాణానికి వన్నె పెట్టారు. మార్కండేయుని చేత శివస్తుతిని 15 పద్యాలలో నోరార చేయించారు. శంభుప్రియ, శివప్రార్థనా పుత్రాలలో ప్రత్యేకించి పలికించారు. ఒక విధంగా భావిస్తే కవి మానసపుత్రుడు మార్కండేయుడు చిరంజీవి. ఆపేరు కన్నకొడుకుకు పెట్టుకున్నాడు. మార్కండేయులుగారు తమపేరుకు పేరు తెచ్చుకుంటున్నారు. తమతండ్రిగారు రచించిన శ్రీశివపురాణాన్ని పునః పునః ముద్రించి తరతరాల తెలుగు ప్రజలకు అందిస్తూ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారి సారస్వత కీర్తికి మార్కండేయ చిరకీర్తిని కల్పిస్తున్నారు. ఇటువంటి పుత్రుణ్ణి కన్న తండ్రి ధన్యుడు! అటువంటి తండ్రికి భక్తితో సేవచేయగలిగే పుత్రుడు కృతార్థుడు! శివపురాణం పంచమ ముద్రణ గౌరవం పొందుతున్నదంటే శాస్త్రిగారి కవితాశక్తితో పాటు మార్కండేయులు గారి పితృభక్తి కూడా ప్రధాన కారణమనటంలో అనుమానం లేదు. వారు నిరంతర సాహితీ యజ్ఞంగా ఈ శివపురాణ ప్రచురణ కార్యక్రమాన్ని సాగించి కన్న తల్లిదండ్రుల ఋణాన్ని తీర్చుకొనటమే కాకుండా శివప్రసాదానికి పాత్రులౌతున్నందుకు వారిని మనసారా అభినందిస్తున్నాను.

శివపురాణ రచన కెంత ప్రాచుర్యం ఉందో కవిసమ్రాట్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ మొదలుకొని తెలుగునేల దిగ్గంతులవంటి మహాకవులు, విద్వన్ముఖులు రచించిన పీఠికలకు కూడా అంత పలుకుబడి సాహిత్యలోకంలో ఉంది. మహామహులు పరమహంసలుగా పలికిన పీఠికా ప్రసంగాల ప్రక్కన ఒక క్రౌంచంలా జంకుతూ పలికే నా గళానికి, కలానికి అవకాశం కలిగించిన మాన్యమిత్రులు శ్రీమార్కండేయ గారికి కృతజ్ఞతలు. ఈ మాటలు వ్రాసింది నాకు శక్తి ఉండికాదు. శాస్త్రిగారి మీద భక్తికొలది మాత్రమే.

జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం

హైదరాబాదు

24-5-2000

---::O::---

పీఠిక

(ప్రథమ ముద్రణము)

కవిసప్రమాట్టు శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు

* * *

శ్రీ

ఈ శిష్యురాణ మస్తాదశపురాణములలో నొకటి. దీని యాంధ్రీకర్త బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు. ఇన్నాళ్ళ కీమహాగ్రంథము తెలుగు లోని కనువడింపఁ బడుట భాషా సరస్వతి యద్భుష్టము. అద్భుష్ట మేలననగా నొక గ్రంథము మంచి కవి చేతిలోఁ బడుట పుణ్య విశేషము. ఆకాశిపోకాశికవి కావ్యమును బాడుచేసి సమర్థుఁడు మరల ముట్టుకొనుటకుఁ గూడ కొంకునట్లు చేయును. మొదట నీకవియొక్క మహాప్రతిభా విశేషము, వైదుష్యము, రచనలోని నేర్పు, అనంతమార్గముల విహరించగల యాయన పద్యరచన, పూర్వకవులయందలి పరమాదరము, విమర్శనీయములు. వీనిలోఁ గొన్నిటిని స్థావరపురాణకన్యాయముగ నెత్తి చూపి తరువాత పురాణమును గుఱించి ముచ్చటించెదను. ఒక గ్రంథముకవి వ్రాయుట కధికారము కావలయును. ఆ యధికార మీయన యొద్ద నెంతవఱ కున్నది? అందులో నియ్యది మహాగ్రంథము. అనంతమైన శక్తి కలవాడు గాని యిట్టి గ్రంథము వ్రాయుటకుఁ దలపెట్టెడు. పుట కిటువది యెనిమిది పంక్తుల చొప్పున విది యేడువందల యెనుబది పుటల గ్రంథము. సుమారాఱువేల పద్యములు.

అప్పకవి సత్కవియొక్క లక్షణము చెప్పుటలోఁ బూర్వకవీశ్వర వాక్రయోగ దక్షతగూడ నొక్కటిగాఁ జెప్పెను. ఈ కవికి శ్రీనాథుఁడు, పోతన్న, తిక్కన, చేమకూర వేంకటకవి ప్రధానముగా సభిమాన పాత్రములు. వీరిలోఁ బోతన్నగారియం దీకవికిఁ గల భక్తికిఁ బరిమితి లేదు. ఎన్నిచోట్లనైనఁ బోతన్న గారి పద్యములు పుణికి పుచ్చుకొనును. దీని కచ్చముగాఁ బోతన్నగారి యందలి భక్తి కారణము కాకపోవచ్చును. విష్ణుపారమ్యమును బోధించు పురాణము భాగవతము. ఈ పురాణము శివపారమ్యమును బోధించునది. భాగవతములో సర్వదా విష్ణుదేవునకుఁ బరమోత్కృష్టము చెప్పఁబడును. ఇవల శివునకుఁ జెప్పఁబడును. రెండును భక్తిమతములే. రెండును మఱల వైదికమతములే. ఈ గ్రంథములకు సామ్యము మిక్కిలి యున్నది. అందుచేత నీకవి భాగవతము వలె జాలచోట్ల రచన చేయుట వస్తుమర్యాదను బాటించుట యేమో! భక్తిని బోతన్నగా రిట్లు చెప్పిరి.

మ॥ తనుపూర్ణాక్షల సఖ్యమున్, శ్రవణమున్, దాసత్వమున్, వందనా
ర్చనముల్, సేవయు, నాత్మలో నెఱుకయున్, సంకీర్తనల్, చింతన
బును, నీతొమ్మిది భక్తిమార్గముల సర్వాత్మున్ హరి న్నమ్మి స
జ్జనుఁడై యుండుట భద్ర మంచు దలఁతున్ సత్యంబు దైత్యోత్తమా! (భాగవతము)

గీ॥ శ్రవణమును గీర్తనంబును స్మరణ, సేవ, నములునున్ దాస్యమును నర్చనయును వంద
నమును, సఖ్యంబు, స్వాత్మార్పణమును ననెడు, నవవిధాంగములుండే తనర్చుభక్తి.
(శివపురాణము స.ఖం. 229)

ఇది సామాన్యము

సీ॥ శీతాంశుధరు నెంచు చిత్తంబు చిత్తంబు, భవునమర్చన చేయు పాణిపాణి.

సీ॥ పరమశివార్చనా పదవి నొందఁగలేని, యిక్కఁగా దది పాడదొక్కగాని
.... . (శి.పు. పా.ఖం. 3-121)

ఈ పద్యములు పూర్తిగా ప్రహ్లాదచరిత్రలోనివి.

పార్వతీదేవి సరిగా రుక్మిణీదేవి వలెనే మాట్లాడును.

కం॥ పంచాననధన మగు నన్, గొంచక యెండెవఁడు పెండ్లి గొనఁగలఁ డంబా!
పంచాననధనము నిలక, వంచకమతి యొక్కనక్క వడయునె యెందుక.
(శి.పు. పా.ఖం. 4-314)

ఉ॥ శ్రీయుతమూర్తి! యోపురుష సింహము! సింహముపాలిసాముగ్గో
మాయుపు కోరినట్లు మదమత్తుఁడు చైద్యుఁడు.... (భాగవతము)

కీ॥ భూషణములు శ్రుతులకు పరి, పోషణములు దృఢవికాసబోధాగతి కా
శ్లేషణములు సుఖసిద్ధికి, తోషణములు మదికి నీమృదుల భాషణముల్.
(శి. పు. పా. ఖం. 5-292)

మ॥ పొలఁతుల్ మాయలమారు లెంతయును నప్పుబోఁడు లున్నట్టి చో
టెలమిక జేరఁగ రాదు బ్రహ్మనయినన్ హేలావిశేషంబునన్
కలఁతం బుచ్చి యలంఘ్ర గీతవలె లోగంజేతు రవ్వారి యు
త్తలపుల్ క్రూరము లుల్లముల్ విసము నిర్దాక్షిణ్య లీనాతుకల్. (యు.ఖం. 212)

మ॥ తలఁపుల్ చిచ్చులు మాట లుజ్జ్వల సుధాధారల్ ప్రియుండైన పూ
విలుతున్ మెచ్చర యన్యునిన్ వలతురే విశ్వాసమున్ లేదు క్రూ
రలు తోడున్ బతిసైన చంపుదు రధర్మల్ నిర్దయల్ చంచలల్
వెలయాం ద్రెక్కడ! వారివేడబము లావేదాంతసూక్తంబులా! (భాగ. స్కం. 9)

ఈ రచనలోని సామ్యము చూచునది. మఱియు శ్రీనాథుని పోకడలు

సీ॥ పరుగిడు నేవీటి పడమర విభుజాడ, కృష్ణవేణి సరోజకినలపాణి (లిం.ఖం.1-47)

సీ॥ ప్రవహించు నేవీటి పశ్చిమ ప్రాకార, మొరసి గంగమ్మ సాగరముకొమ్మ (కా.ఖం.)

క॥ కిగ్గాడి దైత్యుఁ డీతం, డెగ్గనకయె..... (శి. పు. యు.ఖం.398)
ఈ కిగ్గాడి శబ్దము పింగళి సూరన్న గారిది.

మఱి తిక్కన్నగారి పోకడ -

చ॥ అలతులఁ బోదురే గురుఁడు నభ్రధునీతనుజుండు చివ్వతో
నలిగిన వీరి నోర్వఁగల యోజిసికుం డెవఁ డల్ల కర్ణుడు
బలియుండు ద్రోణజుండు పరిపంధివిదారణధీరుఁ డట్టివా
రల గెలుపొందువారలె పురద్విషసాయము లేక పొండవుల్! (లీ.ఖం. 1-445)

ఈ కవి యెన్ని మార్గములనైన పోగలడు. ఈ చేమకూర వెంకన్న ననుసరించిన
యమకములు చూడుడు.

క॥ గంగావతరణమునకే, గంగాఁ దగ దెవరు కొంత కాలం బిటు లా
గంగావలె టే డేడడ, గంగా శిక్షించు నాజ్ఞ గడచిన వారిన్. (పా.ఖం.1-254)

క॥ లేమావివిరులతూపుల, లేమా! మన మెదిరి గెలువలే మార్తెబడన్
లేమామరునేలఁగ నా, లేమాకుల జొంపములఁ గలియ గన్గనుమా! (కు.ఖం.2-204)

క॥ గంగా! మాకలుషము లడ, గంగా పొనరింపు మమ్మ! కారుణ్య మెసం
గంగా నీసరిధుని కలు, గంగా వినమెందు నిజము కంజాతముఖి! (ఉ.ఖం.14-359)

మఱి శ్లేష:-

గీ॥ చక్రదుఃఖావహుండైన సత్సమగ్ర, వసువును హరించినను గురువనితఁ జెంది
నను గువలయేందిర వరియించెను గలాదు, కాముకులుగాంతురే యెందుఁ గల్మషముల.
(శి.పు.)

ఈ చూపించిన యుదాహరణల వలన యీకవి యెంతమందికవుల ననుకరించినను
నీయన యభిమానము పోతన్నగారి యందె యెక్కువ. చివరకు దనవంశవర్ధనము చేయుచు,

సీ॥ ఏవ్వాని శుభనామ మే ప్రొద్దు నుడివిన, జనులకు పాపసంచయము తొలఁగు.
(స్ర.ఖం.1-48)

ఈ రీతిగా నెన్నియేనియుఁ జూపించవచ్చును. ఇది పూర్వకవుల వాక్త్రయోగ దక్షత.
ఈ మహాపురాణమునం దున్న గుణము లన్నియు చిట్టాగా వ్రాసి చూపించను గాని యొక్కొక్క
గుణమున కొకటిరెం డుదాహరణములుగా చూపింతును.

శబ్దప్రయోగోచిత్యము:-

గీ॥ ఎంతయేనియు శుశ్రూష హెచ్చుచుండె, చెప్పుమిప్పుడు కృపతోడ శివునితత్త్వము
(స్ర.ఖం.1-79)

ఇందలి శుశ్రూషాశబ్దము వ్యుత్పత్త్యర్థములో నెంత యందముగా నున్నది!

గీ॥ చారు కస్తూరికాగరుచందనాను, లేపనసుగంధబంధురాటోపమెనగు
వాడు రుచిరతరా మూల్యవస్త్రయుగ్మ, కలితుండగువాడు శంభుండు కాంచలబడియె.
(పా.ఖం. 5-7)

ఇందు “కాంచలబడియె” నన్న ప్రయోగము మిక్కిలి యుచితముగానున్నది.

శా॥ ఐనన్ బుత్రక! శైవతత్వమును విశ్వాద్యుండు పద్మేక్షణం
డేనున్ నిక్క మెఱుంగఁ జాల మిఁక నెట్లే నర్కునిన్ దీపమ
ట్లేనిప్పట్ల నెఱుంగఁ జెప్పెదను విన్నీ నాదు వైదుష్య వి
జ్ఞాన శ్రీపరిమాణ మెంతవఱ కొజ్జం జేసి రంజించునో!
(స్ర.ఖం.1-171)

పద్యరచన స్వతంత్రమైన పలుకుబడిలోనుండి వుట్టినది. “ఒజ్జం జేసి రంజించునో”
యన్నమాట పలుకుబడిలోని ప్రాధి కుదాహరణము.

ఉ॥ కోరుము నీదు వాంఛితము కోమలి! నే నొడగూర్తు నంచు ద
వ్వారయ కేను బల్కితి.....
(పా.ఖం.2-25)

దూర మాలోచింపక యనుటకు దవ్వారయ కనుటలోఁ బ్రాధి కలదు.

శా॥ ఆవజ్రాంగుఁడు పద్మజున్ గని మహాహర్షంబునన్ మ్రొక్కి నా
నావేదోక్తుల సన్నుతుల్ సలిపి వాఙ్మాథా! మదీయాంగనా
భావారూఢునిఁ బుత్రు నిమ్ము

(పా.ఖం.2-28)

‘మదీయాంగనాభావారూఢునిఁ బుత్రుని’ మృనుటలో భావగాంభీర్యమును జూడుఁడు-
లయ గ్రాహి. కొందఱు కొంది ధృతిఁ జెంది సురబృందముల
నుం దురమునం దెదిరి స్రుందిరి కడంకఁ (కు.ఖం.1-125)

ఇది తారకాసుర కుమారుల యుద్ధము. ఈ యుద్ధభాగములో లయగ్రాహి యింత
సుకుమారముగా వ్రాయుట శైలిలో నొక మృదువైన పాక మేర్పడిన వాఁడుగాని వ్రాయలేడు.

ఉ॥ ప్రొద్దు కడుఁ వడిఁ బుడమి బోర్లగిల్గు బురము ల్గనంబడఁ
హద్దును దప్పి తారలు హిమాంశుఁడు దాగుచు దిగ్గచుందు రే
సుద్దియు లేక బిక్కవడి చూచుచు నుండు జముండు మేటి యా
పద్దశఁ గడపుచుంటి మిది పద్మభవా! కనరాదె నీకిటుల్.

చ॥ ఎప్పుడో దివంబుపైఁ బడి సురేశులతో నిసుముం బొనర్చుర
జ్జపుడును దేఱి చూచి కడు నబ్బుర మొందుచు దిబ్బ సేతు మం
చపశ్చతు లాడి పోవుదురు హా! యిఁక నేమి యొనర్తు మిత్తఱిన్
దెవదెవలాడు మామదుల దీనతఁ దీర్పు మనుగ్రహమ్మున్ ॥ (యు.ఖం.1-22,23)

ఈ పద్యములలోని వర్ణన యే పూర్వకపులును జేసినది కాదు. మీస్వర్గమంతయు బూడిద చేయుదుము, దిబ్బ జేయుదుము అనుటలో నున్న యౌచిత్యము చెప్పరాకుండ నున్నది. ఈ మాటలయందు దాయాదులయొక్క మాతృర్యము పరమరమ్యమైన వ్యంగ్యభూత మైనది. ఇందు రసము చిప్పిలుచున్నది. మొదటిపద్యము మిక్కిలి చిత్రముగా నున్నది. ఈ రచన మహాకవులు మాత్రమే చేయగలరు. సామాన్యులు చేయలేరు. ఇది యంతయు నీకవి యొక్క స్వతంత్ర వావదూకత్యము.

సంస్కృతము: -

తెలుగు కవులు సంస్కృతసమాసములు గూర్చుటలో సులభార్థము సులభ గ్రథనము చేయవచ్చును. అట్లుగాక, అర్థవత్తుగా, తార్కికసంబద్ధముగా సమాస గ్రథనము చేయుట యొక ప్రతిభా లక్షణము.

ఉ॥ కన్నెను గాంచి యచ్చెరువుఁ గాంచి మునీంద్రుఁడు మన్మథాస్త్రసం
పన్నమనమ్ముతో నృపతివరున్య కిట్లనె.... (సృ.ఖం.115)

ఇచటి “మన్మథాస్త్ర సంపన్నమనమ్ము” అన్న సమాసము ఇందాకటి “మదీయాంగనా భావారూఢుని” అన్న సమాసము వంటిది. ఒక విలక్షణమైన భావము గర్భమునందుఁ గల కూర్పు. ఇట్టి సమాసములు చేయుటకుఁ గవికిఁ బ్రతిభ కావలయును.

తెలుగులు -

క॥ గెల పండిన యనటుల జొ, బ్బిలు పానకములఁ దనర్చు విరివగు నెలమా
వుల పండ్ల మెక్కి యుక్కువఁ, జెలఁగి వదరఁ జేసె రామచిక్కిలపిండు (స.ఖం.1-97)

సీ॥ సంజ కెంజాయల జానగు చందురు (స.ఖం.1-197)

సీ॥ ఎలమావులును, నిమ్మ, లీత, చిట్టితలు (స.ఖం.1-383)

ఇట్లనేక పద్యములు అచ్చ తెలుగుతనమునే వెలయించు కొనుచుండును.

ఉ॥భీతచిత్తులై

ఎప్పటి కప్పుడే గడప నెంతురు కాలము కంజసంభవా!

ఈ రీతిగా లోకసంగ్రహణము, తెలుగు పలుకుబడి, తెలుగుమాటల సవృద్ధి కూలంకషముగా నున్న రచన యిది.

వేదపరమార్థజ్ఞత :-

ఈ గ్రంథ మంతయు వైదికార్థములనే చెప్పును. కాని, యొక మహావిషయమును జెప్పఁదలఁచితిని. తారకుని చేత దెబ్బలు తిని కుమారస్వామి మూర్చపోయెను.

గీ. స్కందుఁ డద్దాన మూర్చిల్లి క్షణములోన

ఋషిగణస్తాయమానుఁడై యెఱుక జెంది

(శి.పు. కు.ఖం.2-117)

మూర్చపడిన స్వామి ఋషిస్తోత్రములచేత మేల్కొనె ననుట శివతత్త్వ స్ఫూర్తి మద్వాక్యము.

శిల్పము :- శిల్పమన్న శబ్దమున కర్థ మిదమిత్థమని చెప్పుటకు వీలులేదు. లోకోత్తర సౌందర్య మెచ్చుట పొడఁకూపునో యది శిల్పమని చెప్పవచ్చును. కథను జెప్పుటలోఁ గ్రోత్త రకముగాఁ జెప్పుట గొప్ప శిల్ప మని నాయుద్దేశ్యము. ఆంధ్ర వాఙ్మయములో కథాకథనరమ్యత పలుమంది పలురకములుగాఁ జూపించిరి. ఈ కవి కొన్నిచోట్ల కథను జెప్పుటలో రమ్యతనే చూపించెను.

చివరకు శివుఁడు పార్వతి నంగీకరించెను. దివ్యస్త్రీలు పరిహాసము చేసిరి. అంత నిందిర యిట్లనియె. సావిత్రియిట్లనియె. అదితియిట్లనియె. ఆవెంట జాహ్నువి యిట్లనియె. ఇట్లు దేవతా స్త్రీలందఱు తలాయొకమాట యనిరి. ఇవి చిన్న చిన్న వచనములు - వారంద రన్నమాటలు పద్యములు. ఈ రచనవలన పెండ్లిసంబరమంతయు, పరిహాస మంతయు, పెండ్లికొడుకుతో ముత్తైదువలాడు ముచ్చటలే వ్యంగ్యభూతములై కథా ఘట్టము పరమ సౌందర్య మనిపించుకొన్నది. వారల్లనిరి వీరిల్లనిరి, అని వచనములు వ్రాసి, యన్నమాటలు పద్యములుగా వ్రాయుట, పోతన్నగారి భాగవతములోని యొక రచనా పద్ధతి. ఈ రచనా పద్ధతిని ప్రస్తుతమున నీ సౌందర్యోత్పాదనకై వినియోగపరచుట యీకవి యొక్క ప్రతిభ. మరల నీ రచనా పద్ధతినే శివుఁడు తన వీర్య మేమైనదని, వెదకుటలో జూపించెను. శ్వేతాద్రివాయుస్వర్గదీపసుమత్యాదులు కుమారునికథఁ జెప్పుదురు. అచటఁ గూడ నీ సౌందర్యమున్నది.

ధ్వనులు: ధ్వనియున్న శబ్దమే విచిత్రమైన అర్థము గలది. సుకవిరచనలో రసమెప్పుడును వ్యజ్యమాన మగుచునే యుండును. కాని యల్పాల్పధ్వనులు, ఘస్మకృత వస్తాద్రులు, శబ్దగతాదులు ప్రత్యేకముగా నుండఁ గొందఱు పండితులు వానినే చూచి యదియే ధ్వని మద్రచనాకావ్య మనుకొందురు. శబ్దగతములైన మఱి కొన్ని వ్యంగ్యములు చూడుడు.

గీ॥ అరయ నాధారశూన్యమౌ నాకసంబు, నందు ఆత్మలు లేని నా డెంద మనెడు
పులు గెగురుచుండె నద్దాని భూరిదయును, నరసి ప్రోచునుగాత చంద్రార్థమౌళి

(పా.ఖం.3-85)

ఈ వాక్యము పార్వతి సప్తర్షులతో నన్నది. ఇది యలంకార కృతవస్తుధ్వని. రూపకాలంకారము చేత జీవుఁడు, ఇది శైవము కనుక నీ జీవుని రక్షించు పరమేశ్వరుఁడు వ్యంగ్యభూతులగుచున్నారు.

పాకము: -చ. అరుణమరీచి యంత నుదయాచలపీఠము నెక్కి సర్వత
స్ఫురదసమాన మంజుకరపుంజముల౯ వెలయించి యూర్ధ్వని
స్ఫురదమలాంశుజాలముల శైలవరోన్నతశృంగపల్వలాం
తరనలినాళిఁ గూడఁ బ్రమదమ్మునఁ బూయఁగఁ జేసె వాసిగన్.

(శి.పు. పా.ఖం.5-198)

వ్యయ కార్తిక శుద్ధ సప్తమీ గురువారము

---::0::---

ఉపోద్ఘాతము

(ప్రథమ ముద్రణము)

బ్రహ్మశ్రీ తూములూరి శివరామకృష్ణ శాస్త్రిగారు, మదనపల్లి.

* * *

బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారిచే శివపురాణ మాండ్రీకరింప బడినది.

అనూచానశైవాచార్య వంశమున జన్మించి తద్విజ్ఞానమును సమగ్రముగ గ్రోలుట వీరి ఆంధ్రీకరణమున కొక ప్రధానయోగ్యత. ఆంధ్రీకరణమున నన్నయూదుల మార్గమే యవలంబింపఁబడినది. రసవంతములగు ఘట్టములఁ బెంచుట, నీరసములను ద్రుంచుట యను పద్ధతివలన తెలుఁగున పురాణములు కావ్య శోభ నొందినవి.

గ్రంథపఠన మారంభించినది మొదలు సమాప్తిచేయువఱకు నెచ్చటను విసుగు జనింప లేదు. ఉత్తరోత్తరము రసవంతమై యాకర్షించినది. ప్రాచీన కవులయందలి సర్వ సామాన్యమగు చక్కని శైలియు ధారాశుద్ధియు నీకవివర్యునకు దైవదత్తములు. కనుకనే ఈ మహాగ్రంథము నిర్విఘ్నముగ నాండ్రీకరింపఁ బడినది.

కవితాహంకారమున గాక శివకైంకర్య దీక్షాతత్పరతచే నీగ్రంథ మాండ్రీకరింపఁబడినది. పద్యరూపమున నీ గ్రంథము నాండ్రీకరించు నదృష్టము తొలుత తనకే సంభవించినదని యీ కవి మురియుచున్నాఁడు. పోతనవలెనే ఈ ఘనకార్యమున తన జన్మము కృతార్థమైనదని యుప్పొంగుచున్నాడు. పితరుల కీగ్రంథ మంకితమిచ్చుటచే బితృకాణము ఆంధ్రీకరణముచే ఋషిఋణము, భక్తి విశేషముచే దేవఋణములు దీరినవి. ఈ గ్రంథమం దంతటను భక్తి యంతర్వాహినియై ప్రవహించినది. నిరంతర శివనామాస్వాదపరిపూత మగు జిహ్వనుండి యీ కవిత ప్రవించినది.

ఒకే శైలూషి సందర్భానుగుణముగ వివిధ భూమికల ధరించినట్లు భావానుగుణముగా శైలి పలువిధముల మార్పు నొందినది. అప్రయత్నముగ రచింపఁ బడినట్లు అనేక పద్యములు గోచరించును. శివునిపై దండెత్తు మన్మథుని వ్యర్థించు సందర్భమున అతని సౌకుమార్యము ఈ పద్యమున మనోహరముగ గోచరించుచున్నది.

ఉ॥ వాడిన రాలిపోవు సుమవర్గము కాండచయంబు హష్టనా
నేడకొ పారు పుల్గు లొక యేవపు వారువముల్ స్వరూపమే
జూడను లేని తెమ్మెరలు చచ్చువజీరులు తోడుకుందు రే
ఱే డబలల్ బలంబులు సరే యింక రుద్రుని తోడఁ బోరుటల్. (శి. పు. పా. ఖం. 2-99)

సీస పద్య రచన యందు శ్రీనాథుని పోకడలు కొన్ని యెడలఁ గన్పించుచున్నవి.

సీ॥ ఇంద్రనీలముడాలు సీసడింపఁగఁజాలు, నీలంపు మైనిగనిగల వాని
వేయి రేకుల తమ్మివిరుల గెల్వఁగఁజాలు, విరివైన కనుదోయి వెలయువాని
(పు. ఖం. 199)

సీ॥ చాపబాణాంకుశచటులపాశారవిం, దము లొప్పు నాల్గుహస్తములతోడ
బాలేందు రేఖావిభాసితం బగుచు నం, దంబుఁజెందిన కిరీటంబుతోడ
పద్మరాగచ్ఛాయ పరిధవింചిన మనో, జ్ఞములైన మాల్యాంబరములతోడ
మందహాసపు తీవి మానుగుత్కాడు దయా, స్పదములై తగు కటాక్షములతోడ

గీ॥ భవ్యకాశ్మీరగంధ లేపములతోడ
ముంగురులు మూగు కస్తూరిబొట్టుతోడ
భువనములకెల్ల భ్రమసేయు మూర్తితోడ
శంకరాద్ధాంగలక్ష్మీ సాక్షాత్కరించె. (పా. ఖం. 1-75)

స్త్రీనిండాస్తుతులు శివకేశవులచే మిక్కిలి మనోహరముగాఁ జేయఁబడినవి. సతీ వియోగము నొందిన శివుఁడు స్త్రీని నిందించుటయు, లక్ష్మీపతియగు కేశవుఁడు గృహస్థాశ్రమ ధర్మమును బొగడుటయు సందర్భసహజములు.

సీ॥ అపవిత్రములలోన నగ్రిమం బగు చోటు, బొంకుల కెల్లను బుట్టినిల్లు
కపటవర్తనములఁ గనఁ జేయు నెఱజాణ, చెడుగోతఁ బడఁద్రోయు చెడ్డఘాటి
అనువుగా భ్రమసేయు నైంద్రజాలికవిద్య, నమ్మియేలిన చోటి నాగుఁ బాము
సాహసంబుల కెల్ల జంకనట్టి వలంతి, పాయంగ నీయని పరమధనము

గీ॥ ఒనరఁగాఁ గట్టుత్రాడులం దుక్కుగొలుసు, క్షణికినంతోషమెసగు క్రొక్కారుతీగ
స్త్రీ యనఁగ దానితోఁబొత్తుఁ జెందవలదు, బ్రహ్మనిష్ఠుల కెందేని బద్ధునయన!

సీ॥ అఖిలతాపంబుల హరియించు నౌషధం, బార్తికంధిని దాటునట్టి నౌక
చిత్తంబు రంజిల్లఁ జేయఁ జాలిన విద్య, సకల సౌఖ్యములకు జన్మభూమి
ప్రతిదినంబును గ్రొత్త బరగు చక్కనివిందు, కొమరారు కొలమున కమరతరువు
అన్నపానంబుల నందఁ జేసిడు దైవ, మతిథిజనంబుల నరయు తల్లి

గీ॥ దేవయజ్ఞంబునందు నెంతేని తోడు, కష్టసుఖములయందుఁ బాల్గొంచు జోడు
ఆత్మసతి యగుఁగావున నందఱకును, బెండ్లి యాడంగఁదగు గాదె పేర్ని యలర.

(పా.ఖం.3-64,68)

పోతన విష్ణుభక్తివలె గ్రంథకర్త శివభక్తివెల్లువలై పారినది.

సీ॥ శీతాంశుధరు నెంచు చిత్తంబు చిత్తంబు, భవు సమర్పనసేయు పాణి పాణి

సీ॥ పరమశివార్చనాపదవి నొందఁగ లేని, యిక్కఁగా దది పాపదొక్క గాని

(పా.ఖం.3-119,121)

నందర్బానుగుణముగ లోకోక్తు లీకవిత నలంకరించినవి

చూపులగుఱ్ఱమువలె నత డేవుమెయిం బెరుగుచుండ (స్వ.ఖం.1-428)

ఉడుము కేటి కోరి! యూరివార్త (స్వ.ఖం.1-142)

పరులకోసరముగ బావి దూకుట మేలె

కొండ నెత్తి తలం దాల్చుకొనఁ దరంబె . . (పా.ఖం.2-100)

ఇత్యాదులు పెక్కులు

(గ్రంథరాజమా! ఆచంద్రార్కము వర్ధిల్లుము.

ఓం తత్సత్ శివమ్

---::O::---

ద్వితీయ ముద్రణోపాద్వితము

ఉపాధ్యాయ పరిషదధ్యక్షులు బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రి

* * *

బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు భాషారాధన తత్పరులై పదేండ్ల నాంధ్రీకరించి యాంధ్ర వాగ్దేవి కభినవగ్రైవేయముగా నర్పించిన యీ శివసామాంధ్రలోకమునకు సుపరిచితమే. ఇది భాషాభిమానులయు భక్తులయు గౌరవాదరములను చిరకాలమున ద్వితీయముద్రణ భాగ్యమొందుటయే ప్రశంసార్హమై దీని పాఠకరంజకత్వం బ్రకటించుచుండ నిది యిట్టిదని చెప్పఁ బూనుట పునరుక్తమే.

ప్రథమ పురాణోత్పత్తి మొదలుగా నెడతెగక భరతఖండ మంతటను బహుశ్రవణములు రెండును భారతీయార్యజాతుల నిత్యకృత్యములై యుండెడివనుట సుప్రసిద్ధంబు. దానంజేసియే యైహికముష్టిక విజ్ఞానము సార్వజనీనమై వ్యాపించుచు వచ్చినది. అదే అక్షరముగా నానివారికిఁ గూడ నీతియు భగవద్భక్తియుఁ గలుగుటకును, ఆస్తికమతము లింతదనుక నలుదెసల నిలిచి యుండుటకును, దేశ మెన్ని కష్టములపాలృడినా హిందూ మతాచార నిర్మూలము గాక నేటికిని దృగ్గోచర మగుచుండుటకును, విగ్రహారాధనవిధి మతములవారిని విడువకుండుటకును, ముఖ్యోపాతువగుట ముమ్మాటికి సత్యము. మఱి అట్టి పురాణపఠన శ్రవణాచార మార్యావర్త దక్షిణా పథముల నలముకొన్న కాలమంజ్రీస్తు పూ. ఏకాదశాబ్ది మొదలుగా క్రీ॥ శ॥ అష్టాదశ శతాబ్ది కడపటివఱకుఁ గల మధ్యకాల తత్తన్మతాభినివిష్టలగు పౌరాణికుల భక్తుత్సాహితీరేకము కారణముగా దత్తద్దేవతా ప్రతిపాదిక మైన నూత్నగ్రంథము కొంచెముగానో గొప్పగానో శైవ వైష్ణవ శాక్తాది పురాణముల నన్నిటఁ బ్రవేశించి యున్నదనుటయు సత్యము. అట్లాసేతుహిమాచల మార్యజాతు భక్తిమార్గముల నిత్యసంతుష్టు లగుచున్న కొలఁదిని దాము నందందు పుష్టిగాంచుచు వచ్చి ప్రత్యక్షమగుచున్న మహాపురాణములలోనిదీ శివపురాణము.

ఇది చిరకాల మాంధ్రము గాకపోవుట శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారి యద్భుతము. విద్యత్సరిచేతిలోఁ బడుట భక్తలోకము భాగ్యము. స్వతంత్రించి యొక కావ్యము నిర్మించు సంస్కృతగ్రంథమును దెలిఁగించుట మిక్కిలి కష్టము. అందును పదునొకండు ఖండా లైన పద్మభాగములతోడి యిరువదినాల్గువేల గ్రంథముగు నీ మహాపురాణమును భక్తమహానోరంజన మగు సులభశైలి నాంధ్రీకరించుట కష్టాతికష్ట మని వేఱు వచింపనేల. ఘనకార్యము నిర్వహించి కృతార్థు లైనవారు శ్రీనాగవీరేశ్వర కవిగారు. ఆ మహాకృత్య కొన్ని విశేషవిషయములను బాఠకులదృష్టికిఁ దెచ్చుటకై యీచిన్నవ్యాసము వ్రాయుచున్న నేను. ఈ పని యైనా నేటి గ్రంథప్రకటనాచారమును బట్టి వచ్చినది గాని యన్యముగా

“పురాణం పంచలక్షణ” మృను లాక్షణికోక్తి కనుగుణముగా నిది ముందుగా సృష్టిఖండముతో నారంభమైనది. నారదుడు లేనిపురాణము లేదుగాని యీ ఖండమందలి యా దేవర్షి కథ యపూర్వము నద్భుతమునై కనవచ్చును. ఇది శివపురాణ మగుట మొట్టమొదటనే శివమహాత్మ్య మప్రతిపాత మని యుద్బోధించుటకో యన “శ్రీవిష్ణువు భూతలమున శ్రీరాముడై యవతరించి వానర సాహాయ్యంబు నభిలషించు” ననుటకు హేతువుగా శివమాయావిష్ణుడగు నారదమహర్షి శాపము చూపఁబడినది. రుద్రాదుల యుత్పత్తులచే సార్థకమైన యీ ఖండమందలి చిన్న చిన్న కథలెల్ల పాఠకులకు సుబోధకము లగునట్లు చక్కని శయ్య నాంధ్రీకరించబడినది. అది యటుండ నీ పురాణ మువదేశించిన శైవము ద్వైతముగాక శివాద్వైత మన్న విశేష విషయము గూడ నీ ఖండమే తెల్పుచున్నది.

గీ॥ సచ్చిదానందరూపుఁడ ♦ సత్యమూర్తి, యగు పరబ్రహ్మమేను మూ ♦ డగువిధముల
బ్రహ్మ విష్ణు హరాఖ్యలఁ ♦ బరఁగి సృష్టి, రక్షణాంతములొ నరింతు ♦ అట్టులేక.

ఒకచోట వర్ణింపఁబడిన విషయ మా పురాణము నందే మఱియొకచో వర్ణింపఁ బడుటయు, ఒక పురాణములో వర్ణితమైన కథ మఱియొక పురాణములో వర్ణితమగుటయు సర్వపురాణ సాధారణమేకాని, యీపురాణములో నితరశైవపురాణములలో లేని నూతన వర్ణన లెక్కువనుట తథ్యము. పార్వతి శివుని పరిచర్య నాచరించు విషయము పెక్కుచోట్ల వర్ణితమే కాని యది యిందలి పార్వతీ ఖండమున నొకంత క్రొత్తదారి త్రొక్కినది. ఆ మాటలు కొన్ని - హిమవంతుఁడు శివుని సమీపించి నాకూతురు చేయు సపర్య నంగీకరింపు మని కోరఁగా నతం డన్నమాట.

ఉ॥ ఈపగిదిఁ బల్కుకు మింక నగాధిరాజ! యో
ప్రావలి యేడ? యోగుల సమక్షము లేడ! యెడందఁ గాంచుమా! (పా. ఖం. 1-272)
అప్పుడు తండ్రిని వారించి పార్వతి శివున కుత్తర మిచ్చినది. అందలి మాటలు రెండు.

స. లోకమునందు దేహు లెంతవఱ కింద్రియజన్యజ్ఞానానుభవంబు గలిగి యుండు
రంతదనుకఁ బ్రాక్రతు లౌట స్పష్టంబు.

ఉ॥ మాటలు వేయు నేల విను ♦ మా! యనుమానము మాని సర్వమున్
దేట యొనర్చెదన్ బ్రకృతి ♦ నేన్ బురుషుండవు నీవు సుంతయేన్
బూటక మే దిటన్ సగుణ ♦ మూర్తివి నాదయ నౌదు వీవు నా
కూటమిఁ బాసి సుంత యొన ♦ గూర్చఁ గలఁడవి నిర్గుణుండవై. (పా. ఖం. 1-285)

అందుకు శివుని ప్రత్యుత్తరము-

మ॥ గిరిజా! నీవిటు సాంఖ్యవాదినివి కాం ♦ క్షింపన్ నిషేధింప ని
ష్కరమౌ నట్టులె చేయు ప్రత్యహము ని ♦ చ్చో నాకు శుశ్రూష నేఁ

బరమేశానుఁడ నేని మాయకు దురా ♦ పస్తాన భూతుండ నేన్

దరమే నన్నుఁ జలింపఁ జేయుటకుఁ గాం ♦ తాలోక చూడామణీ! (పా. ఖం. 1 -

ఇఁక నీ ఖండము చతుర్థ పంచమాశ్వాసంబు లందుమా, అవి చదువువారు ‘పరమేశ్వర కల్యాణము’ అను ప్రబంధము చదువుచున్నట్లు భావింపకపోరు. అందలి రచన శైలినే యాశ్రయించినది.

ఇందలి ఖండము లన్నియుఁ బ్రత్యేక మొక్కొక్క కావ్యముగాఁ బాఠకులు యానందింపఁ దగినట్లు శ్రీశాస్త్రిగారి యనువాదము మృదుమధురమై మంచి పాఠ బడినది. ఇందు కొకటి రెండుదాహరణములు- ఉత్పేక్షాలంకృతమైన సాంధ్యరాగ వర్ణన

ఉ॥ అంత దినాంతమై యలర ♦ నర్యమదేవుఁ డపూర్వదిక్పతిన్
సంతస మొప్పుఁ జేర నది ♦ జానుగ మానికపున్నివాళి న
త్యంతముదంబుతో నొసఁగ ♦ నారతసంబులదీప్తి తీరనాన్
వంతగ సాంధ్యరాగరుచి ♦ విశ్వవిమోహన మౌచ భాసిలెన్ (పా. ఖం. 5 -

ఇఁక నిది పార్వతికిఁ బ్రతిప్రతాధర్మములు బోధించు విప్రసతిమాట-

చ॥ ఒక సతి భానుమండలికి ♦ నుచ్చతరస్థలి నుండె భర్తతో
నొక సతి దాఁ ద్రిమూర్తులను ♦ నుయ్యేల బాలురఁ జేసి యూపె నిం
కొక సతి వింధ్యగర్వహర ♦ ణోగ్రుని జీవితరాజ్ఞి యయ్యేవే
ఱొక సతి మిత్తి గెల్చె మఱి ♦ యొక్కతె భానుని నాఁగె నంబికా! (పా. ఖం. 5 - 2

కుమారస్వామి జననము తారకాసుర సంహారము మొదలగు కథాభాగములను బా యాపురాణాదులఁ గని యుండక పోరు గాని ఆ విషయములను సవిస్తరముగా వివరించు కుమారఖండము చదివి యాహ్లాదింపఁదగినది.

దాని తరువాత లీలాఖండ మందుమా యది శివలీలలకుం బోలె సుకవితా లీల గుఱియై యలరారుచున్నది. అందలి దొక కథాంశము.

పుణ్యమూర్తులు మహారాజ దంపతులునై నులిగిన్న నలదమయంతుల చరిత్ర భా నందును నైషధాది కావ్యములందును వర్ణిత మగుట విదితము. వారి పూర్వజన్మవృత్తాంత యతినాథ లీలలో హృద్యముగా నభివర్ణిత మైనది. సద్వర్తనులు శివభక్తులు వనేచరు భిల్లదంపతులలో భిల్లి దమయంతిగాను భిల్లుఁడు నలుఁడుగాను జన్మించిరి. వారి రాయబారము సల్ప మహేశ్వరుఁడు రాజహంసయై జన్మించెను. ఈ కథలోఁ గర్మవశమ వృత్తి చెందగ భార్యయగు భిల్లి సహగమనము చేయఁబూని చితికిఁ బ్రదక్షిణ మ యతినాథరూపమున నందున్న శివుఁడు వినుచుండ శివభక్తి పతిభక్తుల మూర్తియో య మనసార ధ్యానించుచున్న మాట యిది.

క॥ తెలిసి తెలియని నాచే, తల ననుచిత మెంతయేని ♦ తనరెడఁ గృహ నా
కలుషములఁ బాపు మిదె జో, తలు చేసెద దేవదేవ! ♦ దర్పకదమనా!

భారతమందలి చిన్నకథ యాధారముగా భారవి మహాకవి కిరాతార్జునీయ మొనరించె ననుట ప్రసిద్ధము. ఆకథ వాయుపురాణమందువలె నీ శివపురాణమందు నీవద్దేదముగాఁ గనవచ్చును. ఇట్లే యెన్నోకథ లతీసంగ్రహముగానో సంగ్రహముగానో యన్ని పురాణములందును గనవచ్చు ననుట పాఠకు లెఱుంగని విషయము కాదు.

మఱి యుమాఖండ మందలి యొకటి రెండు విషయములు.

శ్రీకృష్ణుడు శివుని గూర్చి తమస్సుచేయుట బహుత్ర కవచ్చును. రుక్మిణీ దేవి పుత్రవాంఛ దీర్చు నతఁడు తప స్సానర్పణలైలాసయాత్ర సాగించినట్లే జాంబవతీ పుత్రవాంఛ తీర్చుటకై తప మాచరింప హిమాలయయాత్ర యొనర్చినాడు. ఇందలి విశేషము కృష్ణునికి మహర్షియగు నుపమన్యుఁడు ముందుగా శైవదీక్ష యిచ్చుట. మఱియుఁ దపోనంతర మతనికిఁ బార్వతీ పరమేశ్వరులు ప్రత్యక్షమై యెనిమిదేసి వరములిచ్చుట. అవి చాలవనుకుని యుమాదేవి భక్తునియెడఁ గల వాత్సల్యముతో.

“నే హుళక్కిఁ బల్కను. భార్య సహస్రకౌశల్యంబును దారావాల్మీభ్యంబును బాంధవ ప్రేమను గనెదవు. నీ యింట నిత్యమేడువేల ద్విజులు కుడుతురు” అనుచు మఱికోన్ని వరము లడుగకనే యిచ్చెను.

తొలిముద్రణమందలిసంగ్రహముగా నున్న శ్రీరామచరిత్ర మీ ముద్రణమందు పుష్టి గాంచి యింపగురూపముతో దర్శన మిచ్చుచున్నది. మురారికవి యన్నట్లుగా నిట్టి యవతారపురుషుఁడు జగత్తులో మఱియేఁడి? అట్లే సీతారాములను స్తుతింపని పురాణమేది? రావణసంహారానంతర మగ్నిపరీక్ష యైనంత బ్రహ్మదేవుఁడు సీతను శ్రీరాముని కప్పగించుచుఁ బల్కిన మాటలివి.

చ॥ పరమపతి వ్రతామణినిఁ ♦ బామరుఁ డట్టులు పల్కి-తగ్గులం
దుఱుక నుపేక్ష చేసితి వి ♦ దొప్పునె చెప్పుము రామచంద్ర! నీ
చరిత మెఱుంగవై తి వల ♦ చక్రధరుం డగు విష్ణు వీవ యీ
సురుచిరగాత్రి శ్రీరమణి ♦ చుమ్ములు మాన్చి సతిన్ గ్రహింపుమా!

ఈ పురాణము శివాద్వైతపర మని కైలాసఖండము కంఠోక్తి నిట్లున్నది.

క॥ అద్వైతము శివవాదం, బాద్వైతంబును సహింప ♦ దరయు మది మునీం
ద్రా! ద్వైతము నశ్వరము శి, వాద్వైత మనశ్వరంబు ♦ హరు వొప్పు నిలన్.

ఇం దుపాంత్యముగా నున్న వాయవీయఖండము శైవతత్వసార బోధక మనుట నిస్సంశయము. ఇతర పురాణములందును ఈ పురాణమందలి యితర ఖండము లందును జగదుత్పత్తి స్థితిలయూది ప్రసక్తి లేకపోలేదు. కాని యీ ఖండమందు వాటి ప్రశంస వినూతనమై వేద్యాంశముఁ గనఁజేయ విస్తరించినది. ఇఁక కట్టకడపటి విద్వేశ్వర ఖండము ప్రధానముగా భక్తులకును శివతత్వ జిజ్ఞాసువులకును పూజా జపలింగధారణాదిక ముపదేశించుచు శైవమతము దేశమున విస్తరింపఁ జేయు విధానము నభివర్ణింపుచు మోక్ష సిద్ధికి భక్తి మూల మను పరమ సిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించినది. వేద శాస్త్రాభిమతమైన పూజాభిషేకాది విధానముల శివుని నిష్కామబుద్ధితో నర్పించువారు తుదను శివసాయుజ్యము నొందుదురని సాయుజ్యముక్తి నుపదేశించినది.

ఇట్లేపురాణము నీతి భక్తి ముక్తి మార్గము లుపదేశించుచు నాంధ్రభాగవతము మాడ్చి నాదరణీయమై వెలయుచున్నది. ఈరెండును పరస్పర సన్నిహితములైన పురముల జన్మించిన వగుటచే అక్కఱగారి పోకడలు కొన్ని యీచెల్లెలు నేర్చుకొన్నది. అది సహజము గదా. ఇందొకతె శ్రీవిష్ణువు నింకొకతె శ్రీశివు నాశ్రయించి రన్న పేరేకాని,

“యథా శివమయోవిష్ణుః । రేవం విష్ణుమయశివః” అన్న యద్వైతభావ మీ యిద్దఱి హృదయముల నంతర్భూతమై యున్నది. కావున శ్రీమద్భాగవతముకైవడి నీ శ్రీశివపురాణము నాంధ్రుల యాదరాభిమానముల నందఁగలదని యాశించుచున్నాను. ఇఁక నిందలి కథావిషయ ప్రశంసను సంగ్రహించుచు శివ కేశవులు వివాహవిధిని గూర్చి తెలిపిన భేదాభిప్రాయములు మాత్రము తెలిపెదను.

ఈ క్రిందివిషయము పార్వతీఖండము మూడవ యాశ్వాసములోనిది.

“లోకములో కామునివంటి దుష్టుఁడు లేఁడు. వాని మూలముగా దేవమానవలోకముల జరిగిన యకార్యము లన్ని యిన్ని కావు. కావుననే నేను వానిని మాడ్చితిని. మీరెవ్వరును స్త్రీలను చేరనియవద్దు నేను పార్వతిని పెండ్లాడను” అనుచు శివుఁడు దేవతలకు బోధించి యెక్కువగా స్త్రీ నింద గావించెను. అపుడు శ్రీవిష్ణువు లోకములో స్త్రీవంటి వస్తువే లేదనుచు స్త్రీస్తుతి గావించి నీవు లోకరక్షణార్థమై పార్వతిని పెండ్లాడఁదగునని శివుని వేఁడుకొనెను. వినఁ జదువ నింపైన యీ ప్రసంగ మవశ్యవతనీయము. ఇఁక నీపురాణమందలి భాషావిషయమును గూర్చి రెండు మాటలు. శ్రీనాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు శ్రీనాథ పోతనాదుల రీతుల ననుసరించి ధారాశుద్ధిగా రసవంతముగా రచన సాగించి రనుట నిర్వివాదము.

ఇఁక నీవ్యాసము ముగించుటకు ముందు వల్లీసౌందర్య వర్ణనమందలి వొకటి రెండు. భిల్లతనూజ యగు వల్లి పెండ్లికూఁతురు. శివతనూజుఁ డగు కుమారస్వామి పెండ్లికొడుకు.

వారి కన్యోన్యము మోహము గలిగింప రాయబారము సల్పువాఁడు నారదుఁడు. శ్రీనాథాదు
తొనర్చిన శృంగార వర్ణనలను తలపింపఁ జేయున దీఘట్టము.

“ఆ॥ బాలయొడలిచాయ ♦ పస కోడి యపరంజి
యప్పు చెంది స్వర్గ ♦ నుయ్యెఁ బుడమిఁ
దగినవారితోడఁ ♦ దగుఁ గాక మచ్చరం
బధికులందు నొంద ♦ హాని గాదె.” (కు.ఖం.2-174)

“క॥ కమలము కమలము శశిబిం, బము శశిబింబమె యరయ న ♦ వతు వచ్చునొకో
కమనీయకోమలం బగు, రమణీమణిమోముతో న ♦ రాతివిఘాతీ!”

“సీ॥ చక్రవాకస్తని ♦ సారంగలోచన । భాసురశంకరా ♦ భరణవేణి-”

“సీ॥ కెంపువాతెరఁజూచి ♦ యింపుఁ జెందితిగాని । యార్తి దీరఁగఁ దేనె ♦ నానైతి,”

“సీ॥ అవధూతయై పృథ్వి ♦ యంతఁ గ్రుమ్మిరవేల్పు । జడదారి యేటి కి ♦ చ్చటికి వచ్చె”

“సీ॥ లలితవీక్షాస్రియా ♦ లాపాక్షరములఁ జే । త మలర్పఁ బ్రణయంబుఁ దలఁపనైతి”

“ఉ॥ దాయనుబోలెఁ బాసితఁ గ ♦ దాయను వేటొకమాట తోఁచలేదా యను.”

ఇట్లు సరసఫణితిని వల్లీ కార్తెయుల యన్యోన్యవలోకనము మొదలుగా వివాహము
వఱకుఁగల కథాభాగమంతయు నింపగు వర్ణనలతో నలరారుచున్నది. ఇది తనివిదీరఁ జదువఁ
దగిన పురాణముగాని యేవో నాలుగువద్యము లుదహరించి నంత మాత్రమున సరిపడునా!
ఈకృతి ఆంధ్రవాణికి మఱియొక మణిహారము.

ఈ మహాగ్రంథము తొలిముద్రణమే చక్కని పీఠికచే నుపోద్ఘాతముచే నలంకృతమై యున్నది.
ఐనను ఈ ముద్రణమునకు మఱియొక యుపోద్ఘాతము చేర్చుతలంపుతో నన్నిది వ్రాయఁగోరిరి.
ఏమయితే నేమి! అవిద్యత్సవీంద్రుని యభిలాష మన్యధాకరించుట యపచారమని తలంచి నా
నేర్చిన కొలఁది నీ వ్యాసము రచియించితిని. దీని యాచిత్యానాచిత్యములకుఁ బాఠకలోకమే
ప్రమాణము.

ఓం శాంతిః

ధవళేశ్వరము

12-1-1958

---:O::---

ప్రశంస

చతుర్థ ముద్రణము

కళాప్రపూర్ణ

డాక్టరు దివాకర్ల వేంకటావధానిగారు, యం.ఏ. ఆనర్సు., పి.హెచ్. డి.

* * *

శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారిచే రచింపబడి చతుర్థముద్రణము నొందుచున్న శ్రీశివపురాణము నందలి ముఖ్యభాగములను పఠించి యనుందమైన యానందము నొందితిని. పదునెనిమిది పురాణములు జగత్ప్రసిద్ధములు. ఇవన్నియు వ్యాసమహర్షిచే రచింపబడినవి. పురాణమనగా ప్రాచీనమైనదని అర్థము. అష్టాదశమహాపురాణములను పదునెనిమిది ఉపపురాణములను, శివాగమములను శివుడు మొదట రచించి బ్రహ్మాదేవున కుపదేశించెననియు, పిదప బ్రహ్మ సద్యోజాతాది పంచబ్రహ్మలను ప్రార్థించి వారి దయచే శతకోటి శ్లోకాత్మకమగు ఏకైక మహాపురాణమును మునులకు ప్రబోధించెననియు, పురాణము బ్రహ్మ ముఖోద్గతమైన పిమ్మట నాలుగు వేదములు ఆవిర్భవించిన వనియు మహాభారతమునందలి శాంతిపర్వము చెప్పుచున్నది. దీనివలన వేదములకంటె కూడా పురాణములే ప్రాచీనతరములను నభిప్రాయము కలుగవచ్చును. పురాణ శబ్దమునకు సార్థక్యము కల్గించుటకై యీ విషయము ఇట్లు చెప్పబడి యుండును. కాని ప్రపంచ వాఙ్మయమున ఋగ్వేదమే మొదటిదనియు, తరువాత నితరవేదములు వెలసినవనియు బహుపండితులు అంగీకరించిన విషయము. బహుశః పురాణములందలి కథలు శివబ్రహ్మప్రోక్తములై వేదములకు ముందే వెలువడి యుండవచ్చును. వానికి అక్షరరూపము నొసంగినవాడు వేదవ్యాసుడే. కలియుగమున అల్పాయుష్కులు, అల్పమేధస్కులునగు మానవులు శతకోటి శ్లోకసమంతమగు మహాపురాణమును సమగ్రముగ చదువఁజాలరని గుర్తించి విష్ణువు వేదవ్యాసరూపమున పదునెనిమిది పురాణములను చతుర్లక్షశ్లోకపరిమితముగ సంగ్రహించెనని మత్యపురాణమున చెప్పబడినది. అష్టాదశవిద్యలలో పురాణములు కూడ నున్నవి. వీనికి సంహితలను నామము కలదు. ఇవన్నియు పరస్పర విరుద్ధార్థకములుకాక సూక్ష్మముగ పరిశీలించినచో ఏకార్థకములే యగును. “ఇతిహాసపురాణాభ్యాం వేదం సముపబృంహయేత్” అను వచనమును బట్టి ఇతిహాస పురాణములందలి విషయములతో వేదార్థమును నిరూపింపవలెనని వ్యక్తమగుచున్నది. ఇది ఇతిహాస పురాణముల ప్రాముఖ్యమును తెలుపుచున్నది. శ్రుతిస్మృతులు తనకు నేత్రములనియు, పురాణము హృదయమనియు, పరమేశ్వరుడు విరాట్ రూప సందర్భమున తెల్పి యుండెను. పురాణములను పఠింపకుండ వేదవాక్యముల కర్థము చెప్పజూచు నల్పశ్రుతులను చూచి వారు తన్నపార్థజుష్ట మొనరింతురేమో యని వేదము భయపడునట.

“అష్టాదశపురాణానాం దశభిః కథ్యతే శివః” అను సూక్తివలన నాలుగు లక్షల శ్లోకములుగల పదునెనిమిది మహాపురాణములలో మూడులక్షల శ్లోకములు గల పదిమహాపురాణములందు శివుడు ప్రతిపాదించఁ బడెననియు, మిగిలిన ఎనిమిది మహాపురాణములలో విష్ణువు, బ్రహ్మ, సూర్యుడు, అగ్ని, దేవి మున్నగువారు వర్ణించఁబడి రనియు తెలియుచున్నది. ఈ అష్టాదశ మహాపురాణములలో శివపురాణము నాల్గవది. ఇందు 457 అధ్యాయములును, 24 వేల శ్లోకములును కలవు. వాల్మీకి మహర్షి గాయత్రీమంత్రము నందలి ఒక్కొక్క అక్షరమునకు ఒక్కొక్క వేయి శ్లోకముల చొప్పున శ్రీమద్రామాయణమును రచించినట్లు వ్యాసమహర్షి కూడ ఆచతుర్వింశత్యక్షరములను సూచించునట్లుగ 24 వేల శ్లోకములతో శివపురాణము రచించెనని పెద్దలు చెప్పుదురు. గాయత్రీ మహామంత్రము శక్తిస్వరూపమనియు, శివుడు తదర్థమనియు కొందఱు చెప్పుదురు. “సూర్యుని మించిన తేజస్సుగల భర్గుడు (పరమేశ్వరుడు) సూర్యాంతర్గతుడై మా బుద్ధులను సన్మార్గమువైపు ప్రవోదించును గావున అట్టి పరమాత్మ నుపాసించుచున్నా”మని గాయత్రీ మంత్రమున కర్థముచెప్పి దానిని సదాశివ స్వరూపిణిగా ధ్యానింపనివారికి సద్గతి కలుగకపోవుటయే గాక విప్రతిపత్తియు సంఘటిల్లునని శివపురాణము విశదీకరించుచున్నది.

“పఠనాప్రవాణాచ్చైవ భక్తిమాన్మరసత్తమః
సద్య శ్శివపద ప్రాప్తిం లభతే సర్వసాధనాత్”

అని శివపురాణమును పఠించువాడు సమస్తమును సాధించినవాడై శివపదమును పొందునని స్కాంద పురాణము చెప్పుచున్నది. అంత్యకాలమున శివపురాణమును వినిన యెడల శివుడు ప్రసన్నుడై పునరావృత్తి రహిత శివసాయుజ్యము నొసంగునని పలువురి విశ్వాసము. శివపురాణ పఠనమువలన శివుడేకాక బ్రహ్మ విష్ణింద్రాది దేవతలందఱును తృప్తి నొందుదురని ఈ పురాణమునందే కలదు. ఏతత్పురాణ పఠనఫలితము లనేకములిందు చక్కగా వివరింపబడి యున్నవి. శివపురాణము నొక్కమాఱు పఠించిన తరువాత పద్మపురాణాంతర్గతమగు శివగీతను పారాయణము చేయవలయును. తరువాత రుద్రాభిషేకమును, శివసహస్రనామార్చనను, శైవ బ్రాహ్మణ సంతర్పణమును చేయవలయునని సూచింపబడినది. శివపురాణ పఠనమునకు జన్మ నక్షత్రము ముఖ్యమని పెద్దలు చెప్పుదురు. శివపురాణము శివవిజ్ఞానసర్వస్వమని చెప్పఁదగినట్టిది. ఏతాదృశమైన శివపురాణమును శ్రీముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు కవిత్రయ శ్రీనాథాది పూర్వకవుల ననుసరించి ఆంధ్రీకరించియుండిరి. తెలుగున మువ్విధములైన ఆంధ్రీకరణ విధానములు కలవు—

1. కథానువాదము 2. భావానువాదము 3. పదానువాదము

ఇందు కథానువాదము అతిస్వతంత్రమైనది. ఆంధ్రీకర్త మూలమునందలి కథను మాత్రము

అనుసరించి పాత్రధరపోషణ శర్ల నాదులయందు స్వాతంత్ర్యము వహించును. భారతకవుల అనువాద మీ పద్ధతికి చెందినది.

భావానువాదమున మూలమునందలి భావములన్నియు యథాతథముగా ననుసరింప బడును. ఇందు స్వాతంత్ర్యము మిక్కిలి తక్కువ. తనకు అనుచితములని తోచిన భాగములను మాత్రము ఆంధ్రీకర్త కొంచెము మార్చి వ్రాయును. శ్రీనాథుని అనువాదము ఈ పద్ధతికి చెందినది. ఆధునికు లిట్లుగాక మూలమునందలి ప్రతిపదమును అనువదించుటకు యత్నింతురు. ఇందు అనువాదకర్త స్వాతంత్ర్యము కొంచెము కూడ నుండదు. ఈ అనువాదములు మూలము దగ్గరపెట్టుకొని చదివినకాని సరిగా అర్థము కావు. శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు తమ అనువాద పద్ధతిని గూర్చి

కం॥ మక్కికి మక్కి యొనర్చుట, చక్కని మార్గంబుగాని చందముగుట, నా చక్కవిడనాడి, నాయీ, ఫక్కింబొనరింతు లలిత పద్ధతి మెఱయన్.

అని తెల్పియుండిరి. వారు కొన్నిచోట్ల మూలమును పెంచియు, కొన్నిచోట్ల తగ్గించియు మరికొన్నిచోట్ల అన్యథాకరించియు, కొన్నిచోట్ల మూలమును యథాతథముగా ననుసరించియు తమ అనువాదమును సాగించి యుండిరి. స్కాందపురాణము, భాగవతము, మహాభారతము, కాలాగ్నిరుద్ర జాబాలోపనిషత్తులు మున్నగువాని నుండి కొన్ని విశేషాంశములు గ్రహించి ఇందు చేర్చియుండిరి. మూలగ్రంథము సంహితలుగను మరల సంహితలు ఖండములుగను, విభజింపబడినట్లు కన్పించును. శ్రీశాస్త్రిగారు సంహితలు అను పేరు తొలగించి అన్ని భాగములను ఖండములనియే పేర్కొని యుండిరి. శతరుద్ర సంహిత లీలాఖండమునియు, లింగ చరిత్ర ప్రబోధకమైన కోటిరుద్ర సంహిత లింగవైభవఖండ మనియు చెప్పబడినవి. మూలమున నారంభముననున్న విద్యేశ్వరసంహిత చివర విద్యేశ్వర ఖండముగా మార్చి వ్రాయబడినది. కవిగారు పార్వతీ కుమార లింగవైభవ ఖండములను మూలముకన్న పెంచి వ్రాసియుండిరి. లింగవైభవ ఖండమున మూలమున లేని మరికొన్ని దివ్యలింగములు అనువాదమున చేర్చబడియున్నవి. మూలగ్రంథ రచనాకాలమునకును అనువాదకాలమునకును చాలవ్యత్యాసము లుండుటచే కాలానుగుణమైన అట్టి మార్పు అనువాదమున అందందు కానవచ్చును. ఇందలి ఖండములన్నియు ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క కావ్యముగా చదివి ఆనందించుటకు తగినట్లు వ్రాయబడినవి. పార్వతీపరమేశ్వర కళ్యాణ మిందుకు తార్కాణము. అందలి రచన ప్రబంధశైలితో సాగి అత్యంత హృద్యముగా నుండును. లీలాఖండము శివలీలలను వర్ణించును. ఇందు కవి గారి శైలి లలిత మధురముగా అలరారును.

శివపురాణ కథను సూతుడు శౌనకాది మునుల కెఱింగించెను. ఇందు పార్వతీ ఖండము మిక్కిలి హృద్యమైనది. కాళిదాసు ఇందలి వస్తువునే గ్రహించి కుమారసంభవమును రచించెను.

లీలాఖండమున శివుని లీలలు పెక్కు విశదీకరింపబడినవి. ఇందు కిరాతార్జునీయకథ ముఖ్యమైనది. నలదమయంతలకథ భారతమందును నైషధాది కావ్యములందును కలదు. వారి పూర్వజన్మ వృత్తాంతము అందు చెప్పబడియుండలేదు. ఇందా వృత్తాంతము “యతినాథలీల” లో నున్నది. శివభక్తులైన భిల్లదంపతులలో భిల్లి దమయంతి గాను, భిల్లుడు నలుడుగాను జనియింప వారి వివాహమునకు రాయబారము జరుపుటకై శివుడు రాజహంసగా జన్మించెను. భర్త మరణింపగా భిల్లి సహగమనము చేయఁబూని చితికి ప్రదక్షిణమాచరించి, శివుని ధ్యానించుట ఆమె శివభక్తిని, పతిభక్తిని చక్కగ వెల్లడిచేయుచున్నది. లింగవైభవఖండమున సూతుడు మునులకు జ్యోతిర్లింగోప లింగములను, ప్రాచీన దివ్యలింగములను వివరించి చెప్పెను. ఉమాఖండమున ఉమపన్యడు శ్రీకృష్ణునకు శైవదీక్ష నొసంగును.

శ్రీనాగపీఠయ్యశాస్త్రిగారు సందర్భానుగుణముగ మెన్నో వర్ణనములు కావించి యుండిరి. ఈవర్ణనము లన్నియు భావగంభీరములై శ్రీశాస్త్రిగారి వర్ణనపాటమును, లోకువరిశీలనమును, అనువాద కౌశలమును చాటుచున్నవి.

“వాడిన రాలిపోవు సుమవర్ణము కాండచయంబు--” (పా. ఖం. 2-99) అను పద్యము మన్మథుని సౌకుమార్యమును మనోహరముగా తెలుపుచున్నది.

“అభ్రగంగాతరంగాలి నుయ్యెలలూగు, రాజహంసవతంస రాజి యెందు”--(పా. ఖం. 1-8)

“చాపబాణాంకుశ చటుల పాశారవిం, దము లొప్పు న్నాల్గుహస్తములతోడ” అను సీసపద్యము సాక్షాత్కరించిన ‘శంకారార్ద్రాంగలక్ష్మి’ స్వరూపమును పాఠకుల కన్నులకు కట్టుచున్నది.

“అపవిత్రములలోన నగ్రిమంబగుచోటు బొంకుల కెల్లను పుట్టినిల్లు”

అను పద్యము శ్రీ స్వరూపమును

“అఖిలతాపంబుల హరియించు నొషధం బార్తికంధిని దాటునట్టి నొక”

అను పద్యము ధర్మపత్ని స్వరూపమును చక్కగా వర్ణించుచున్నది. విస్తృతమైన ఈ గ్రంథమున ఇట్టి వర్ణనము లెన్నియో కలవు. విస్తరభీతిచే వాని నిచట నుదాహరించుటలేదు. ఆ వర్ణనములన్నియు సుస్పష్టములును, లలితపదప్రయోగ భాసురములునై వర్ణనీయాంశము యొక్క స్వరూపమును పఠితలకు సాక్షాత్కరింప చేయుచున్నవి.

పాత్రపోషణమున కవిగారు ప్రదర్శించిన నేర్పు ప్రశంసనీయముగా నున్నది. ఇది పురాణమగుటచే నిందనేక కథలున్నవి. ప్రతి కథయందును, అప్రధానపాత్రలను కూడ కవిగారు సూక్ష్మదృష్టితో పరిశీలించి ఎంతో చక్కగ చిత్రించి యుండిరి. గుణనిధి, భిల్లపురంధ్ర, నారదుడు, విష్ణువు, కుమారస్వామి, మేనక, తులసి, శంఖచూడుడు, దుర్వాసుడు, మిత్రసహుడు, సీతారాములు, ఉపమన్యుడు మున్నగు వారి చరిత్రలు చూచిన నీ విషయము తేటతెల్లము

కాఁగలదు. పాత్రపోషణ విషయములోవలె, రసపోషణ విషయమున కూడ శ్రీశాస్త్రిగారు అత్యంత శ్రద్ధ వహించిరి. రసపోషణమే కవి కవితా కౌశలమునకు గీటురాయి. పార్వతీఖండమున నా దివ్యదంపతుల ఉదాత్త శృంగారము ఔచిత్య శోభితముగా వర్ణింపబడినది. యుద్ధ కుమార ఖండములందు రాద్ర, భీభత్సములును, రతివిలాపమున కరుణారసమును, లీలాఖండమున అద్భుతరసమును, శివమహిమాదులను వర్ణించుపట్ల శాంతిరసమును, మార్కండేయ చరిత్రయందు భక్తిరసమును, నిపుణముగా పోషింపబడినవి. కవిగారు శైవులు. నిత్యశివారాధన పరాయణులు. పోతరాజుచేత భాగవతమువలె వీరిచేత నీ శివపురాణము మధురసుందరముగా సంతరింపఁ బడినది. కైలాసఖండమున నీ పురాణము శివాద్వైతపరమని చెప్పఁబడినది.

కం॥ అద్వైతము శివవాదం, బాద్వైతంబును సహింప దరయు మునీం
ద్రా! ద్వైతము నశ్వరము శి, వాద్వైత మనశ్వరంబు హరువొప్పు నిలన్ ॥

అను పద్యము ఇందుకు తార్కాణము. ఈ శివాద్వైతము శైవాచార్యు లందఱిచే అంగీకరింప బడినది. ఆ లక్షణములన్నియు ఈ పురాణమునందు గోచరించును. చివరిదైన విద్యేశ్వర ఖండమున భక్తిప్రధాన్యము ప్రతిపాదించఁ బడినది. వేద శాస్త్రాభిమతములైన పూజాభిషేకాది విధానములతో శివుని నిష్కామముగా నర్పించు వారు శివసాయుజ్యము పొందుదురు. ఇట్లే పురాణము కవితాకళాపరిపూర్ణ మేకాక నీతి భక్తి, ముక్తి మార్గోపదేశకమై పోతన భాగవతమువలె సర్వజనాదరణీయమై అలరారుచున్నది. శ్రీశాస్త్రిగారికి శ్రీనాథ పోతనలు ఆదర్శ ప్రాయులు. ఈ శివపురాణమున వారి కవితాఛాయలు ఎన్నో కాన్పించును.

“శీతాంశుధరు నెంచు చిత్తంబు చిత్తంబు, భవు సమర్చన చేయు పాణిపాణి”

“పరమ శివార్చనా పదవి నొందగలేని, ఇత్కగాదది పాపదొక్కగాని” మున్నగు సీసములందు పోతరాజు తొంగిచూచుచున్నాడు.

“బాలబడలి చాయ పసకోడి యపరంజి, యప్పు చెంది స్వర్ణమయ్యే బుడమిఁ దగినవారితోడఁ దగుఁగాక మచ్చరం, బధికులందు నొంద హానిగాదె!”

అను పద్యము శ్రీనాథుని పద్యరచనను తలపించుచున్నది.

“అవదూతయై పృథ్వియంత గ్రుమ్మరువేల్పు, జడదారి యేటి కిచ్చటికి వచ్చె”

అను పద్యము వసుచరిత్రయందలి ఇట్టి అర్థమే కల సీసమును స్మృతికిఁ దార్చుచున్నది.

“కెంపువారెఱఁ జూచి యింపుఁజెందితిఁగాని, నార్తి దీఱఁగ దేనె నానైతి”

“దాయనుబోలెఁ బాసితిగదా యను వేటొకఁకూట దోచుచే, దాయను” మున్నగు పద్యములు పూర్వకవుల పద్యముల కెన్నో హృద్యములుగా నున్నవి.

“గున్నయేనుఁగులతోఁ గూడి నే స్తము సల్పు
కొదమసింగంబులు కూర్చిగదుర”

అను పద్యము “శ్రవణసుఖంబుగా సామగానంబుల” అను నన్నయగారి శకుంతలో పాఖ్యానమునందలి పద్యమును పోలియున్నది. అచ్చటచ్చట నప్రయత్నముగా దొర్లిన యర్థశబ్దాలంకారములు కావ్యమునకెంతో శోభ చేకూర్చుచున్నవి. శ్రీశాస్త్రిగారు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులలో నొకరైన వేంకటశాస్త్రిగారి శిష్యులు. అందుచే వీరికి కూడ వారికివలెనే ప్రసన్నమధురమైన శైలి యలవడినది. ఏ పద్యము వ్రాసినను ధారాశుద్ధికి లోపముండదు. అది పూర్వపుణ్యముచేతఁగాని లభింపదు. అలతి అలతి మాటలతో అనల్పమైన అర్థమును ప్రకటించుటయందు శ్రీశాస్త్రిగారు రందెవేసిన చేయి. వారి గ్రంథమున సామాన్యవృత్తములను జాత్యుపజాతులను మాత్రమే వ్రాసి యుండిరి. పార్వతీఖండమున ద్విరదగతి రగడయున్నది. అచ్చటచ్చట మనోహరములైన జాతీయములును, లోకోక్తులును ఈ గ్రంథమున గోచరించు చుండును.

పరులకోసరముగ బావి దూకుట యేల?

ఉడుము కేటి కోరి యూరివార్త.

చూపుల గుట్టమువలె నాతఁ డేపుమెయిం బెరుగుచుండ.

మున్నగునవి యిందుకుఁ దార్కాణములు.

రసానుగుణముగా కవిగారు శైలిని మార్చినట్లుకూడ నందందు కాన్పించును. “ఇల ఖాంత్యాభీరు వనెడు పలుకుం దలపంగ” మున్నగుచోట్ల వారు సందర్భోచితముగ సంస్కృత వాక్యములు కూడ చొప్పించియుండిరి. వారు స్వయముగా ఉభయభాషలందును మహాపండితులగుటచే కావ్యమందలి భాష నిర్దుష్టముగా నున్నది. ఇంక దీనిని వారి గురువర్షులైన వేంకటశాస్త్రిగారు పరిష్కరించి యుండిరట. అట్టిదో నులు దోషములుండుటకు అవకాశమే లేదు. శ్రీశాస్త్రిగారి పురాణమును తమ జననీ జనకుల కంకితము చేసి తమ పుత్రత్రవ్యమును సార్థక మొనరించుకొనిరి. భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్య ప్రబోధకమైన యీ పురాణమును తెనిగించి వారు లోకమున కపారమైన యుపకారమొనరించి యుండిరి. ఇది నాల్గవముద్రణ మందుచుండుటయే దీని అధిక ప్రచారమునకు తార్కాణము. శ్రీశాస్త్రిగారి కుమారులు శ్రీమార్కండేయగారు న్యాయమూర్తులు పితృపాదులయెడగల భక్తిచే నీ గ్రంథమును నాల్గవమాటు ముద్రింపించు చున్నారు. కవిగారి కవితాశక్తికిని, వారిపుత్రుల పితృభక్తికి నా అభినందనలు.

శివనాగవీరము

(చతుర్థ ముద్రణము)

కళాప్రపూర్ణ డాక్టర్ దాశరథి, ఆంధ్రప్రదేశ్ ఆస్థానకవి

* * *

కవికులగురువు కాళిదాసుగానీ, ఆంధ్రకవితాపితామహ అల్లసాని పెద్దనగానీ పురాణములచే ప్రేరితులై మహాకావ్యరచనకు పూనుకున్న విషయం జగద్విదితం కదా!

“వాగర్థావివ సంపుక్తా వాగర్థ ప్రతిపత్తయే” --

వంటి రఘువంశ కావ్య ప్రథమశ్లోకానికి మూలం వ్యాసప్రోక్త శివపురాణంలో ఉన్నదని పూజ్యులు ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు సోదాహరణంగా తెలిపారు. శివపురాణ వాయవీయ సంహిత త్రయోదశాధ్యాయంలోని శ్లోకమది:-

“త్వంహి వాగమృతం సాక్షాత్ అహమర్థామృతం పరం
వాగర్థ మయమే వై తత్ జగత్ స్థావర జంగమం”

కాళిదాసు కుమారాదూతభవ కావ్య ప్రథమశ్లోకానికి కూడా శివపురాణంలో మూలభూతమైన శ్లోకం వుంది. (పార్వతీఖండ ప్రథమాధ్యాయం)

“అస్త్వై త్తరస్యాందిశివై । గిరిశో హి మర్వా మహాన్”

దీనిపై ఆధారపడిన కాళిదాసు శ్లోకం సుపరిచితం కదా!

“అస్త్వై త్తరస్యాం దిశిదేవతాత్మా హిమాలయోనామ నగాధిరాజః”

అయితే కావ్యాంతర్గత శ్లోకాల ప్రాచుర్యం తన్మూలభూతములైన పురాణ శ్లోకాలకు ఎందుకు రాలేదంటే-- పురాణాలు మిత్రసమ్మితాలు. కావ్యాలు కాంతాసమ్మితాలు. మానవహృదయాలకు మిత్రునికంటే కాంతయే సన్నిహితంగా వుంటుంది కదా!!

మహాకవి నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు నాకు సుపరిచితులు. వయోభేదంవున్నా మేము ఇరువురము ఏకవేదిక నుండి సికింద్రాబాదు, హైదరాబాదు నగరాలలో అనేక పర్యాయములు ప్రసంగించిన ఘట్టాలు బాగా జ్ఞాపకం.

అష్టాదశ పురాణాల్లో భాగవత మహాపురాణానువాదమునకు బమ్మెర పోతనామాత్యుడు పూనుకుని కృతార్థుడైనాడు.

పోతన పంచశతిజయంత్యుత్సవాలు ఓరుగల్లులో ఈ ఉగాది ప్రాంతాల్లో అతి వైభవంగా జరుగుచున్నాయి.

పోతే - శ్రీశివపురాణానువాదమహాభాగ్యం మా నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారికి దక్కింది.

ప్రాచీనకవులు శ్రీశివపురాణానువాదం జోలికి పోలేదు.

“శ్రీనాథాది మహాకవీశ్వరులు నిస్సీ మోల్ల నద్వాగధీ

శానీదత్త వరప్రసాద కవితా సామ్రాజ్య ధారంధరీ

శ్రీనాథుల్ మును నీ పురాణమును నాంధ్ర గూర్చ నూహింపరు”

అన్నారు నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు:-

“అద్వానన్ నాయది భాగధేయమని చేతంబందు భావించితిన్” అని వాక్రుచ్చినారు.

తమకు దైవికముగా లభించిన ఈ అవకాశాన్ని అత్యంత విజయవంతముగా వినియోగించు కున్నారు విద్యత్కవులైన నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు.

శివాద్వైత విశిష్టతను గ్రహించాలంటే శ్రీశివపురాణ పఠనం చేయాలి. ఆ అవకాశం తెలుగు పాఠకులకు శ్రీనాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు కలిగించారు.

ఈ ఆంధ్ర శివపురాణాన్ని తమ తలిదండ్రులకు అంకితం చేశారు నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు.

“బమ్మరపోతనాఖ్య కవిభానుడు” “తామరసాక్షున కిచ్చె” ననీ--

“పింగళి సూర్యనార్య కవివిజ్ఞవరుండు ప్రభావతీ చరిత్రం గమనీయ కల్పనల” --

“భక్తియుక్తిం గృతించె దండ్రీకి” -- అనీ -- అందుకని ---

“తల్లిదండ్రులకీ ప్రబంధం బొసంగి .

ధన్యతను గాంతు” నన్నారు కవిగారు.

శ్రీనాగవీరయ్యశాస్త్రిగారి ఈ ఆంధ్ర శివపురాణము, కావ్యమువలె కడు రమణీయము. ప్రభు సమ్మితత్వ మొకచోట, మిత్రసమ్మితత్వ మొకచోట, కాంతాసమ్మితత్వ మొకచోట గోచరించును. వేద పురాణ కావ్యసంచయమువలె మనోహరమైనది.

పూజ్యులు శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు సికింద్రాబాదు నివాసులు. సికింద్రాబాదును “లష్కర్” అనేవారు. ఈ నాటికీ కొందరు “లష్కర్” అంటారు. “లష్కర్” అనగా పారసీ భాషలో “సైన్యము”. ఇక్కడ ఆ నాడు బ్రిటీషు సైన్యాలుండేవి. ఈ నాడు భారత సైనికదళాలున్నాయి. కనుకనే--

“సిరుల రహించు సైన్యపురసీమ వసించెద--” అన్నారు. ఇప్పటికీ వీరి కుమారులు నా మిత్రులు శ్రీమార్కండేయగారు సికింద్రాబాదులోనే నివసిస్తున్నారు. జిల్లాజడ్జీగా పనిచేస్తున్నారు. వారి కృషిఫలితముగానే ఈ ఆంధ్ర శివపురాణము నాల్గవముద్రణకు నోచుకున్నది. ఇందుకు తోడ్పడిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమువారిని అభినందిస్తున్నాను. శ్రీమార్కండేయగారి కృషిని ప్రస్తుతిస్తున్నాను.

“ఏది వినా మనంబునకు హెచ్చగు సంతస మావహిల్లి వే
 తేది వినంగ వేడ్క జనియింపదు ముక్తిసతీకర గ్రహం
 బేది వినా లభించు పరమేశ్వరుఁ డేది వినా ప్రసాద మా
 పాదన సేయు నట్టిది కృపా సెలవిమ్ము మహాత్మా! మాకింకా.”

అని శౌనకాదులు సూతుని, శివపురాణం వినిపించుచున్నారు ఆ నాడు. ఈ నాడు రమణీయమైన శైలితో నొప్పారు శ్రీనాగవీరయ్యశాస్త్రిగారి ఆంధ్రీకరణము ఎవరికి వారు చదువుకొని ఆనందించవచ్చును.

“.....ఈ శివపురాణమును నెవ్వరేని చదివి
 రేని వినిరేని, పాత్రము నిచ్చిరేని
 ఆత్రివర్గము గొని మోక్షమధిగమింతు”

అన్నారు కవిగారు. అట్టి మహాప్రభావము గల గ్రంథమిది. శ్రీనాథ, పోతనాది మహాకవుల రచనలతో సరితూగగల ఈ ఆంధ్ర శివపురాణము శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారిని మహాకవి కోటిలో చేర్చినది. వీరు కింకపీండ్ర ఘటాపంచాననులైన తొలి తెలుగు ఆస్థానకవి శతావధాని చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిలవారి శిష్యులు.

“కవిత్వము మిక్కిలి చక్కగానున్నదని మనవి చేయుచున్నాను” అన్నారు రెండవ ఆస్థానకవులు కవిసార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు.

“బమ్మెర పోతరాడ్రచిత భాగవతమ్మె భవత్పురాణ రత్నమ్మున కీడు జోడు” అన్నారు మూడవ ఆస్థానకవి మహామహాపాధ్యాయ శ్రీకాశీకృష్ణాచార్యులవారు.

“.... ఈ మహాగ్రంథము తెలుగులోని కనువదింపబడుట భాషాసరస్వతి యద్భుతము” అన్నారు కవిసమ్రాట్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు ఆంధ్రప్రదేశ్ నాలుగవ ఆస్థానకవి.

ఇక అయిదవ ఆస్థానకవినైన నేను ఈ ఆంధ్ర శివపురాణమును గూర్చి అనగలిగిన మాటలివి.

“పురాణ” మనగా “పురా అపి నవం” ఇది ఎంత ప్రాచీనమైనదో అంత ఆధునికము కూడా. ముక్తక మౌక్తికములచే తృప్తినందు ఆధునిక లోకము ఈ ముక్తాఫలమహారాశిని చూచి, చదివి, అవగాహన చేసికొని, తెలుగుబాసయెడ అపారమైన గౌరవమును పెంచుకొందురు. ఆంధ్ర లోక కల్యాణమునకై ఈ శివపురాణ మాంధ్రీకరింపబడినది. శబ్దమే బ్రహ్మ. “ఒకనాదంబు వినంగయ్యెనపు డో మోమంచు”

(శబ్ద బ్రహ్మోత్పత్తి)

ఓంకారం తొలుత వినపడింది.

ఆద్యష్టర్కం అకారం : అది అర్కనిభము
 ఉకారము : అగ్నినిభము
 మకారము : ఇందుమండలము

“బీజము యోనియు బీజిగ, రాజిల్లెడు నా త్రిష్టర్క రాజములందు
 బీజము నలువ “అ” కారము, భ్రాజిలు నలయోని హరి “ఉ” వర్ణము వినుడీ!”
 “వెల సెడు బీజి మకారం బలరుద్రుడు గాగ” (స్వస్తిఖండమునుండి)

ఈ అక్షరత్రయ సమాహారము ప్రణవము. మనది త్రిలింగదేశము. మనది తెలుంగుబాస-
 పరబ్రహ్మము త్రిమూర్త్యాత్మకము.

అక్షరాత్మకమైన మూర్తిని మనకన్నులముందు
 సాక్షాత్కరింపజేసిన నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు ధన్యులు.

“ఉద్బోధకుడీశ్వరుడట, సద్భావముతోడ నిద్ది సల్పుటయట, యీ
 షడ్భంగములేకయె కృతి, యద్భుతగతి పూర్తి నొంది యలరుట యరుదే!”

శివానుగ్రహం లేనిదే ఇంతటి మహాపురాణాన్ని అక్షరరమ్యంగా రచించడం అసాధ్యం.

శ్రీ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు మహాభక్తులు. కనుక భక్తి రసావేశంతో రచన చేశారు.
 సాక్షాత్తు భక్తిరసావతారం ఈ కవిగారు. శబ్దబ్రహ్మమునెడ కవిగారికి మిక్కిలి విశ్వాసము. అట్టి
 విశ్వాసము నాకును కలదు.

“అక్కఱలేదు మంత్రజప, మక్కఱలేదిక బీజసంచయం,
 బక్కఱలేదికా ప్రణవ, మక్కఱలేదిక లాతిమార్గముల్
 జక్కగనిట్లు శబ్దమయచారుతరంబగు బ్రహ్మమున్, జనుం
 డెక్కుడు యత్నమున్ గొని యపేక్ష నెఱుంగగ జెల్లు కోమలీ!”
 (ఉమాఖండము)

అని శివుడు పార్వతికి బోధించిన విధమిది.

అట్టి శబ్దబ్రహ్మాను సంధాన ధారేయులైన ఈ కవి ఆంధ్రశబ్దజగత్తునకు చేసిన
 మహోపకారము శివపురాణానువాదము. మహాకవి శ్రీముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు
 ప్రాతఃస్మరణీయులు.

శబ్దబ్రహ్మణే నమః

8-2-82

దుర్మతి మాఘ పూర్ణిమ

హైదరాబాదు.

ప్రస్తావన

(చతుర్థ ముద్రణము)

శ్రీకాశీనాథుని పూర్ణ మల్లికార్జునుడుగారు

ఎం.ఎ., బి.యల్., మాజీ ఎం.పి.

* * *

కొన్ని దశాబ్దములనుండి సాహితీ ప్రపంచమునకు దూరస్థుడైన నేను వేదవ్యాస మహర్షి ప్రణీతమై విద్వత్కవివరేణ్యుడు, శివపూజాధురంధరుడునగు శ్రీముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారిచే ఆంధ్రభాషలోనికి అనువదించబడిన శివపురాణ మహాగ్రంథమును గూర్చి వ్రాయ నుంకించుట సాహసకార్యమని తెలిసియు, నా నేర్చిన మేరకు నా భావములను వ్యక్తము చేయుచున్నందులకు సహృదయులైన పాఠకులు నన్ను మన్నింతురుగాక. చతుర్థశ విద్యాస్థానములలో పురాణములు పేర్కొనబడినవి. సమస్తధర్మములకు మూలమైన వేదరాశిలోని విషయములు సామాన్య జనానవబోధములు గాన, సర్వులకు వేదబోధిత విషయములు తెలియగలందులకు వేదవ్యాసమహర్షి పురాణములు రచించెను. వీనిలో బహుళసంఖ్యాకములైన పురాణములు శివపారమ్యమును ప్రకటించుచున్నవి. వానిలో శివపురాణమొకటి. అందులో చరాచరరూపమైన సర్వజగత్సృష్టి మొదలుకొని, శివలీలలు, శివమహిమలు అనంతముగా వర్ధింపబడినవి.

స్వతంత్రముగా గ్రంథరచన చేయుటకంటె, ఒక భాషనుండి వేరొకభాషలోనికి అనువదించుట బహు కష్టసాధ్యమను విషయములలో ఎట్టి విప్రతిపత్తి యున్ను ఉండనేరదు. అట్టిదో వేదవ్యాసగ్రధిత శివపురాణమువంటి మహాగ్రంథమును, ఆంధ్రభాషలోనికి అనువ దించుట యనే కార్యము దుస్సరమని చెప్పకతప్పదు. అట్టి మహాగ్రంథమును అనువదించి, ఒక రమణీయమైన ప్రబంధముగా రచించిన పండితకవులు శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు ధన్యజీవులు. పరమకారుణికుడైన శివుని అనుగ్రహమునకు పాత్రులై, వారి కవిత్వాశక్తికి, వారి పాండిత్యబలమునకు శివానుగ్రహము తోడై నందువలననే యీ మహాకృతిని వారు రచించగలిగి రనుటలో సందియము లేదు. వారీ మహత్తర రచనచేసి శివసాయుజ్యమును బడిరిని చెప్పక తప్పదు. మహాకవి శ్రీబ్రహ్మర పోతనామాత్యుడు శ్రీమద్భాగవతమును తెనిగించి జన్మసార్వకలను పొందగలనని తెలిపియున్నాడు. వారు రచించిన పద్యము--

మ॥ ఒనరన్ నన్నయ తిక్కనాకది కవులీ యుర్విం పురాణావళుల్
తెనుగుం జేయుచు మత్పురాకృత శుభాధిక్యంబు తానెట్టిదో
తెనుగుం జేయరు మున్ను భాగవతమున్ దీనిన్ తెనిగించి మ
జ్జననమ్మున్ సఫలంబు చేసెద పునర్జన్మంబు లేకుండగన్.

ఇదే రీతిగా యీ కవివరేణ్యులు కూడ తమ గ్రంథములో ఒకపద్యమును రచించియున్నారు.

శా॥ శ్రీనాథాది మహాకవిశ్వరులు నిస్సీమోల్ల సద్యాగదీ
శానీదత్త వరప్రసాద కవితాసామ్రాజ్య ధౌరంధరీ
శ్రీనాథుల్ మును నీ పురాణమును నాంధ్రీన్ గూర్చి నూహింపర
ద్దాన్ నాయది భాగధేయమని చేతంబందు భావించెదన్.

ఇట్టి మహాపురాణమును ఆంధ్రీకరించుటయు, దానిని వేరితరులకుగాక, జననీ జనకులకు అంకితమిచ్చుటయు, వారి పుణ్యవిశేషము. ఇట్లంకితమిచ్చుటలో వీరు మహాకవి పింగళి సూరనామాత్యుని అనుసరించిరి.

వీరి రచనాపద్ధతి ప్రాచీన సంప్రదాయానుసారిగ నుండుటలో ఆశ్చర్యములేదు. సంస్కృతాంధ్రముల యందు వీరికిగల పాండిత్యము అసాధారణమైనది. వీరి గురువర్యుల అశేష శేషుషీధురంధురులు, కింకవీంద్ర ఘటాపంచానాది బిరుదాంకితులు, అనేక శాస్త్ర పారంగతులు అగు శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీంద్రులు. వీరి వంశమా-సనాతనాచార సంశోభితమైన శైవము.

ఈ గ్రంథములోని కవితాశయ్య ఎక్కువగా పోతనామాత్యుని శయ్యను పోలియున్నది. పోతన విష్ణుభక్తుడెలులనో, ఈ గ్రంథకర్త అటులే శివభక్తుడు. ఇరువురును రచించిన పద్యములు భక్తిపారవశ్యమును చాటుచున్నవి. నిశ్చేయన సౌఖ్యమును గూర్చుటలో భక్తికి మించిన సాధనములేదని మహాకవి కాళిదాసు ఘంటాఘాషముగా నుడివియున్నాడు. “స్థిరభక్తియోగ సులభః నిశ్చేయసాయాస్తవః” అని ఆయన రచించిన నాటక నాందీశ్లోకములలో ఒకటి. ఆ కారణమున పరమశివభక్తి ప్రబోధకమైన ఈ గ్రంథరాజము మానవకల్యాణమున కెంతయు ఉపకరించగలదు.

భక్తిభావమును ప్రచారముచేయు రచన ప్రధానముగా ద్రాక్షాపాకమున నుండుట అవసరము. పదములయొక్క అన్యోన్యమైత్రి శయ్య అని అలంకారికులు చెప్పుదురు. ఆ కూర్పు సుకుమారముగా నుండి శ్రవణపేయముగా నున్నచో దానికి వైదర్భీరీతి అని ప్రశస్తి గలదు. వీరి కవిత్యములో ఆ వైదర్భీరీతియు దానికి అనుగుణమైన శైలియు సర్వోపసర్వత్ర కానవచ్చుచున్నవి. ఇది కవిగారి ప్రాగ్భవపుణ్యవిశేషము.

కవితాగుణములలో ప్రసాదగుణము అతి ప్రధానమైనది. ఆ ప్రసాదగుణము లేని కవిత్యము వాస్తవముగ నిష్ప్రయోజనమగును. ఈ గ్రంథమునందు అట్టి ప్రసాద గుణము పెల్లుబుకుచు కానవచ్చుచున్నది.

వీరి కవిత్యములో ధారాశుద్ధి పరిణతి చెందినదని చెప్పవచ్చును. ఉదాహరణముగా నారదుడు తపస్సు చేసిన వనమును వర్ణించుచున్న ఈ క్రింది పద్యము జూడదగును.

ఉ॥ నారదమూనివర్యు డొకనాడు మహేశ్వర భక్తియోగ దీ
క్షారతుడై తుషారగిరికంధర రాజమునొంది, స్వర్గ దీ

చారుతరంగశికిర రసస్రసరప్రకరాలవాలమా
లూర రసాలసాల తరులుంగల వంగ వనంబు నొక్కెడన్.

(సృ.ఖం. 1-89)

సంస్కృతభాషయందు వారికలము ఎంత నిరాతంకముగా నడచునో అచ్చతెనుగు నందు గూడ ఆ ధోరణి కలదని నిరూపించుటకు ఈ గ్రంథమునందలి ఒక పద్యమును ఉదాహరించు చున్నాను. నారదుడు విష్ణువును శపించే ఘట్టములోనిది పద్యము.

కం॥ అప్పగిదిసేయనేనిన్, దెప్పరమగు నిరయమంది దిక్కుగ గనక బల్
ముప్పున ముఱిగెద నిక నా, తిప్పలు పాయునటులే విధింపుము శిక్షన్.

(సృ.ఖం.1-142)

ఇక వీరి కవిత్యములో అనేకములైన సంస్కృతభాషాసూక్తులు కానవచ్చు చున్నవి. ఉదాహరణము - కుబేరుని పూర్వజన్మ చరిత్ర ఘట్టములోనిది.

“కిముఖనై : విద్యానవద్యాయది” “విద్యావిహీన : పశు :” “వాగ్భూషణం భూషణం”

ఇటులనే తెలుగులోని లోకోక్తులు కూడ విశేషముగా కాననగును.

“కోతికి కొబ్బరికాయ” “చూపుల గుఱ్ఱము” “సారకోతలు”

మొదలగునవి ఎన్నియోకలవు. గ్రంథ విస్తరభీతిచే నిందు పొందుపరచలేదు. ఈ గ్రంథము కవిత్యశిల్పమునందు అత్యున్నతస్థాయి నందుకొన్నదని యనుటలో అతిశయోక్తి లేదు. అనేకములైన రసస్ఫూర్తిఘట్టములు కలవు. దారుకావనమందు శివుడు మునిపత్నులతో కూడియున్నప్పుడు రచింపబడిన పద్యములు శృంగారరస సముజ్జ్వలములై యున్నవి. ఈ రీతినే నవరసములలో అనేకరసములు ఆయా ఘట్టములందు చిందింపబడినవి. వేయేల యీ గ్రంథము మధురాతిమధురమై కావ్యశిల్పమునకు అలంకారమై, అఖండ శివభక్తి ప్రబోధకమై తనరారుచున్నది. శివలింగ మహాత్మ్యమును గూర్చియు శివపూజా ఫలోత్కృష్టతను గూర్చియు గ్రంథమున అక్కడక్కడను చివర రచించిన విద్యేశ్వర ఖండముందు సవిస్తరముగాను మనోహరముగాను వర్ణింప బడినది. అల్పవిషయమనస్కుడైన నాచే రచింపబడిన ఒక పద్యమును జతపరచి యీ నా వాక్యములను ముగించుచున్నాను.

మ॥ శివుడే కర్త శివుండే భర్తయనుచున్ శ్రీనాథముఖ్యుల్ మహా
కవి సామ్రాజ్య పదాభిషిక్తు లెవనిం గాంక్షించి వర్ణించి రా
శివలీలా మహిమాభివర్ణన పవః శ్రీ శోభితంబైన యీ
కవనం బొప్పెడు నా సుధాంశు రవి నక్షత్రంబుగా ధాత్రిలోన్.

బందరు

15-2-1982

విద్యదభిప్రాయములు

(ప్రథమ ముద్రణము)

శ్రీ కింకవీంద్రఘటాపంచాననేత్యాద్యనేక బిరుదాంచితములును గవి చక్రవర్తులును గలాప్రపూర్ణులునగు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిలవారు. శతావధానులు-

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శివపురాణము

దీనిని శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వరశాస్త్రిగారు తెలిగించిరి. వీరి తెలుఁగు మత్రి-కిమత్రి-గాఁ గాక స్వతంత్రరచనకున్న ధారాశుద్ధిగలిగి నిర్మలమైన ప్రసాదగుణము గలిగి రసవంతముగ నలరుచున్నది. ఈ కవికి సంస్కృతాంధ్రములయందు సాధారణమైన సాహిత్యమున్నదని యిందలి రచనయే తెలుపుచున్నది. మూలములోనున్న విషయములు కొన్ని నేటికాలమునకు రుచింపవనితోచి, సంగ్రహించి యనువదించుట గమనింపఁదగిన యంశము. ఈయన జన్మము చేతనే మిత్కిలి శివభక్తుడు! కాక ప్రవర్తనచేతఁగూడ నుపాధానతమగు శివభక్తిగల నిషధయోగ్యుడు. నాకీయన శిష్యకోటిలోనివాఁడగుటచే నింతకన్న నధిక్ముగా వ్రాయక యుపాస్యుండగు సదాశివుఁ డీయనకు నిరామయాయుర్భాగ్యుడు లోసంగి కాపాడుఁగాక యని యాశీర్వదించుచు నింతటితో ముగించు చున్నాడను.

---::O::---

(బ్రహ్మశ్రీ కాశీకృష్ణాచార్యులుగారు, అవధాని శిరోమణులు, గుంటూరు.

శ్రీలక్ష్మి హయగ్రీవో విజయతే

* * *

శ్రీరస్తు చి॥ ముదిగొండ నాగవీరయ్య మహాకవి నాశీర్వదించి వ్రాయు నభిప్రాయము. అశీరుభయకుశలోపరి.

సహజకవితాలంకృతా! మీ శివపురాణము నాకందిన మొదటిదినముననే గ్రంథమును దెఱచితిని. అప్రయత్నముగ 249వ పుటలో నట్టడుగుననున్న కందము (పా.ఖం.5-134) “జిడ్డుపెరు గూరుగాయలు” అను పదైము నాకంటబడి “యింతపెద్దపుస్తకమును ప్రత్యక్షర పరిశీలనా పద్ధతితోఁ ద్వరగాఁ జూడఁగల శక్తిలేని వృద్ధుఁడ నైతిగదా!” అని నామనంబునకు విచారమును గల్గించెను. మీ గ్రంథము నందలి పీఠికోపాద్భూతములను మున్నుడిని సాంగోపాంగముగ జదివి గ్రంథము నందుఁగూడఁ గొంతవఱకు నాయూ భాగములఁ జదివి పరమానందమును నొందితిని. సహజకవితాప్రియుఁడ నగుటచే నట్టికైత దొరికినప్పుడు దాని నామూలాగ్ర మనుభవింపక పోతినని విచారమేగాని అభిప్రాయమొసంగుటకు నా

యీ. అనుభవము చాలు. మీ పుట్టుకైతను మీజిడ్డుపెరుగు పద్యము చూచిన
 వడ్డించుచున్నది. కావున మీది పెట్టుకైతకాదు. అవకాశమున్నచో చూచుకొలది మీ గ్రం
 నాల్గవ పాఠంత సదభిప్రాయ మీయవచ్చును. సుప్రసిద్ధులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ వి
 సత్యనారాయణశాస్త్రి తాములూరి శివరామకృష్ణశాస్త్రి మహోదయులు
 పీఠికోపోద్ఘాతములనే నేనుగూడ నాదిలో నీ గ్రంథమును జూచియున్నయెడల వ్రాసియు
 కావున వారు వ్రాసిన విషయము లన్నియు మీ శివపురాణము నందు గలవని నాకుఁ
 అందుచే నారెంటిని నేను యధార్థములని హృదయ పూర్వకముగ విశ్వసించు చున్నాఁడను
 నాసొంతముగ గూడ రెండు పద్యముల నీదిగువ వ్రాయుదును.

ఉ॥ బమ్మెరపోతరాఁడచితఁ ♦ భాగవతమ్మై భవత్పురాణ ర
 త్నమ్మున కీడుజోడని మ ♦ నమ్మున నమ్ముచు విష్ణు శంభు శ
 బ్దమ్ముల దీయ నీదుకృతి ♦ భాగవతమ్మయి యద్ది నీపురా
 ణమ్మయి గ్రాలుచుండెడు న ♦ నారత మీధర నంచు నెంచెదన్.

ఉ॥ తియ్యదనంబునందుఁ గవి ♦ తిక్కనఁ జిక్కదనంబునందు న
 న్నయ్య కవీంద్రుఁ గమ్మదన ♦ మందల యెఱ్ఱనసూరి గేరెదో
 యయ్య! త్రిమూర్తి లీహొకఁడ ♦ వైతి వహో! ముదిగొండ నాగవీ
 రయ్య! మహాకవీ! శివపు ♦ రాణమహాకృతీసిద్ధవాగ్గతి

నేను వయోవృద్ధుఁడనగుటచే నీయభిప్రాయము నాశీఃపూర్వకముగా వ్రాసితిని

27-3-1947

ఇతిశం

---::O::---

శ్రీశైవమహాపీఠాధ్యక్షులు శతాధిక గ్రంథకర్తలు, శివయోగి,
 మహోపాధ్యాయ బ్ర॥ శ్రీ॥ ముదిగొండ నాగలింగ శాస్త్రిలవారు.

* * *

గీ॥ అనఘ! నీకృతిరత్నంబు ♦ నాంధ్రశివమ, హాపురాణంబుఁ గనుఁగొంటి ♦ నా
 కూర్పు నేర్పున నెలకొన్న ♦ కోమలతను, నామదికే గూర్చెనిద్ది యా ♦ నంద

గీ॥ గ్రంథబహుత నమేయార్థ ♦ గౌరవమున, గొప్పదై దుస్తరంబగు ♦ నిప్పురాణ
 జలధిలంఘింప నలఁతుల ♦ కలవియెయిది, భవవనధితోడ దాఁటితి ♦ భవుని

ఉ॥ శైవుడ నాత్మవంశవర ♦ జాతుఁడవు విబుధాంధ్రభారతి
 కోవిదమౌఖివి గవి ♦ గోపతివాహ పురాణరూపసం
 భావితకీర్తి యైదగు భ ♦ వత్ప్రతి యీగతి నస్మదీయమో
 దావహ మౌట వింతయెటు ♦ అన్యులనే తనియించుచుండగన్

క॥ అగజాపతి మహి మోన్వతి, నగణితఘనసుగుణమణిగ • ణాభరణంబై
నెగడుచునుండిన నీకృతిఁ, దగుగతిఁ బొగడంగ నవి • ధాతకు వశమే ॥ ౪

సీ॥ మనుజభావము విప్ర • జనువున రాజితై, నద్దిశైవాన్వవా • యజత నెగడె
శైవవంశ్యతయును • సాహితీచే నొప్ప, సాహితీ కవితచే • సఫలమయ్యె
కవితయు సన్నుతి • గాంచె సర్వోత్తర, మౌనాంధ్రశివపురా • ణాఖ్యకృతిని
నౌర! సద్గుణరాజి • యన్యోన్యభూషణ, భూష్యత నొక్కడఁ • బొసంగఁగలవె

గీ॥ నీలగళుకృప నీయంద • నిలిచెగాక, నిట్టి శుభగుణపంక్తికి • హేతువైన
పూర్వపుణ్యంబు నీయది • పొగడదరమె, యీధ్యగుణపూర్తి! నాగపి • రేశశాస్త్రి!

క॥ భవవిలయకారి హరవై, భవనిలయంబై సమస్త • భవికాలయశో
భవఱలుచుండిన నీకృతి, భువివెలయున్ గాత మెల్ల • పుడు గాశివరెళ్.

గీ॥ ససుతదారుఁడవగు నీకు • శంకరుండు, సంపద చిరాయువు సుఖం బొ • సంగుగాత!
ధరణి నీకృతి యాచంద్ర • తారకముగ, నిర్మలభవద్యశంబుతో • నిలుచుగాత! ౭

గీ॥ జనచయంబు భవత్కృతి, జదుపుచుండి, సమధికంబై తనరెడు • శంభునికృప
నాయురారోగ్యయుక్తమై • యనవరతము, నున్నతానందమును బొందు • చుండుఁగాత!

గీ॥ అనుచు ముదిగొండ నాగలిం • గాహ్వయుండు, రసిజనతాతిహృద్యమై • యెసఁగు నాంధ్ర
శివపురాణంబుగూర్చి • విశేషమైన, తనదు నామోదముందెల్పె • దదీ జ్ఞులలర.

4-3-1947

---:O:---

శ్రీమహామహాపాధ్యాయాద్యనేక బిరుదాంచితములు ఆంధ్రభారత కవులు

బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణవమూర్తి శాస్త్రిలవారు కవిసార్వభౌములు -

బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారికి -

అయ్యా! మీరచించిన గ్రంథమంతయుఁ జదువఁ జాలనైతిని. అక్కడక్కడ గొంచము
కొంచముగా జదివితిని. కవిత్యము మిక్కిలి చక్కగా నున్నదని మనవి చేయుచున్నాను. మీరు
కవితావిషయములో గొప్ప శుశ్రూష చేసియున్నారు. తత్ఫలితముగా నిట్లు సుకవిత్య మలవడినది
పండితులు తలంచు చున్నారు.

1-3-1947

రాజమహేంద్రము

---:O:---

శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రాచ్యవిద్యాపీఠ ప్రధానోపాధ్యాయులు,
సంస్కృతాంధ్రవాఙ్మయ పరిశోధకాగ్రణులునగు
(బ॥శ్రీ॥ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిలవారు.

* * *

ఆర్య! మీచే రచిత ప్రకటితమైన శివపురాణము నందందు హాయిహాయిగా
యానందించినాను. మీ ప్రజ్ఞను జిరకాలము డాచియుంచుకొని పరితృప్తి పరచుకొ
గ్రంథమును రచియించితిరి. శ్రీగురుపాదులు వెంకట శాస్త్రిగారును, మిత్రులు గుణ
పరాయణులు సత్యనారాయణ కవిగారును మెచ్చుకొన్న మీ గ్రంథమును నాబోటివాడు
సిద్ధసాధనము. తదా పీదమస్తు.

మీ గ్రంథము మహాగ్రంథము. మీరు మహాకవులు. గ్రంథ యోగ్యతకు దగి
యోగ్యత గలవారు మీరు. మీరచనారీతి మంచి పురాణాఫక్తిని సాగినది.

కుమారసంభవాది సంస్కృతాంధ్ర ప్రాచీనకృతులలోని శివకథలు మీపురాణములో
ప్రాచీనకవులీ శివపురాణమును జాల సంగ్రహించి తమకృతులందు వినియోగించు
మీగ్రంథ మేతత్పురాణ ప్రయోజనమును సర్వవిధముల నాంధ్రులకు సమకూర్చి గలిగిం
నిర్దుష్టము గుణబహుళమునగు మీరచన శ్రీవేంకటశాస్త్రి గారి రచనపు బోలికలు గ
వేడ్క గొల్పినది.

తీరిక లేమిచే బర్వాష్టముగా జదువుటకును బరితృప్తి తీర సవిమర్శముగాఁ బ్రశం
కును జాలకున్నాను. క్షమింపుడు.

1-3-1947

శతావధానులు బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి శివరామశాస్త్రిలవారు

* * *

అయ్యా! తాము వయస్సుచేఁగనిష్ఠులయ్యు గుణములచే జ్యేష్ఠులు. తా మీ శివ
రచించి గురువులను బుత్రవంతులుగను, గురువుత్రులను భ్రాతృమంతులుగను జేసినం
మిమ్మభినందించుచున్నాను. అది యటుండె. శ్రుతులపిదపఁ బురాణావ
భాండారములు- తాము వాని తలుపాకటి చక్కఁగా తెరచితిరి. చిత్రగింపవలయును.

13-3-1947

---:O:---

శ్రీభోగేశ్వర సత్యవత్యపాఖ్యానాది మహాకావ్య నిర్మాతలు
(బ్రహ్మశ్రీ) మల్లంపల్లి మల్లికార్జున శాస్త్రిలవారు

* * *

అశిస్సు

ఆర్యాముదిగొండ నాగవీరే । శ్వరకవికృత శివపురాణ కావ్యమిదం
జీయాదారవిచంద్రం । కవిజన పరితోషలాలనాసాంద్రం.

౧

మ॥ కవితాచార్యుఁడు వేంకటేశ్వరు పరిష్కారమునుంగాంచి, పైఁ
గవిసమ్రాట్టు సువర్ణ పీఠమును సింగారిండు, మీ మాతృభ
క్తి విశేషమ్మరుదారనిట్లు పాడవై దీపించు నీకావ్య మాం
ధ్రవధూటీశుభకర్త పాశసుమసౌందర్యమ్ములం దిద్దుతన్.

౨

శా॥ శైవుండై జనియించినందులకు నీ జన్మమ్ము సార్థమ్ముగా
దేవుండెచ్చు కవిత్వశక్తి జననీ దివ్యాంఘ్రి సంసేవనన్
దావుల్గార్చి వెలార్చితీ శివపురాణమ్ముం గవు లైచ్చు, మే
ధావిగ్రామణీ! నాగవీరయకవీ! ధన్యుండ వీవెంతయున్.

౩

23-2-1947

---::O::---

శ్రీకాంచీమాహాత్మ్యాది గ్రంథరచయితలును. ఉభయభాషాప్రవీణులును నగు
(బ్ర॥శ్రీ॥మల్లంపల్లి వీరేశ్వర శాస్త్రిగారు.

* * *

అభినందనము

శా॥ మామాతామహావంశ్యుఁ డేయనిన సమ్మానమ్ము, నారాధ్యభూ
సామాన్య మ్మభిమాన, మద్యతనతా సంకోచ భావమ్మునన్
బ్రేషుమ్ము విడనాడి మీకృతి నెడఁగి వీక్షింపఁగా, నాంధ్రభా
షామంజీరవానుకారియగుచు సంతోషము లుగ్రైర్పెడఁగి.

౧

మ॥ కలడాశైవులయందు నేడును మహాకావ్య క్రియాదక్ష, కో
మలభవ్య ప్రతిభాభిరాముఁ డని వేమాఱున్ విచారింప నీ
విలసద్భావగభీర, మీరసగుణాన్వితమ్ము, నానాజనుః
ఫల మీకబ్బము దెల్పె నీ ప్రమథ భావమ్మున్ గవి గ్రామణీ!

౨

ఉ॥ కవులఋణమ్ము దీర్చి కొనగల్గిన, నిన్నొక పాటివానిఁగాఁ
గవియన రాదుగాక, శివకావ్య కథాకథనాధురీణునిన్
గవియనఁ జెల్లదే? బిరుదు కైకొన నొల్లని నీవినీతికిం
దవునిది నాగవీరయఋధస్రవరా! సుకపీ! మహాకపీ!

3

23-2-1947

---:O:---

ఆంధ్రవిశ్వకళా పరిషత్ప్రధానాచార్యులు, సౌందరనందాది కావ్యనిర్మాతలు
[బ॥శ్రీ॥ పింగళి లక్ష్మీకాంతకవి ఎం.యే. గారు

* * *

మీ గ్రంథము నామ మాత్రమున పురాణమే కాని రచనలో కావ్యమువలె నున్నది. అనగా
పురాణోచితమైన ప్రసన్నధారాళతయు కావ్యోచితమైన రసదీప్తియు కలవన్నమాట. గ్రంథము
చదివి నేను చాల ఆనందించితినిని వ్రాయుట వునరుక్తి.

25--2-1947

వాల్తేరు

---:O:---

విద్యత్కవిరాజు, కవికులశేఖర, ప్రాచ్యసాహిత్య విద్యాప్రవీణ
[బ॥శ్రీ॥ పరిపల్లి విశ్వనాథశాస్త్రిగారు, ఎం.ఏ. ఫ్రాపెనర్ నిజాం కళాశాల, హైద్రాబాద్.

* * *

అభినవపోతన శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర కవీంద్రుని శివపురాణకృతి:

మ॥ శివపారమ్యము భక్తి సుత్కలిక లక్ష్మీణంబుగా నిండఁగాఁ
గవితావాహిని కావ్యకల్పకముగాఁ గల్యాణనిత్యోత్సవ
మ్మవలీలన్ హృది నింప పోతన మహోద్యాన ప్రసూనమ్ములన్
శివభావ మ్మృతి మాధురీరుచుల వాసింగన్న సత్కావ్యమీ

గీ॥ శివపురాణ ముదారము నవ మతులము, నాగవీరేశ్వరుకృతిఁ గనంగ నుర్వి
గుణసమంచితము హితమ్ము గురుతరమ్ము, పోతనార్యుడెఁ నాగేశుఁ డీతఁ డరయ.

ఉ॥ భక్తి విరక్తి లోకహితవర్తన నిర్మల శైవదీక్ష వాక్
శక్తి రసైక దక్షతయు సారవిశాలనవార్ద్ర భావముల్
యుక్తి యు నచ్చశిల్పము మహోదయమై తగు మేడుకావ్య మా
ముక్తికి భుక్తికిన్ దగిన మూర్తి రచించితివో కవీశ్వరా!

8-3-1947

---:O:---

విద్వదభిప్రాయములు (ద్వితీయ ముద్రణము)

* * *

ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్పరిత్రాధ్యక్షులు
బ్రహ్మశ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారు, వారైరు.

* * *

శివసంబంధమైన కథలతో శివపారమ్యమును బోధించి శివభక్తి నుద్దీపింపఁ జేయు నీయుద్గ్రంథమును రచించి శైవమతావలంబకు లందఱి కృతజ్ఞతకుఁ బాత్రు లైనారు. ఇటీవల ప్రకటితమైన తెలుగు శైవవాఙ్మయమున అంతేకాదు ఆంధ్రవాఙ్మయమునందే ప్రధానస్థాన మాక్రమింపఁ దగిన మహాగ్రంథ మిది. ఈ పురాణమును రచించి ఆంధ్రవాఙ్మయమునకే వన్నె కూర్చినారు. సంపూర్ణముగ శివకథాసంహిత యనఁ దగిన ఈ శివపురాణమును ఆంధ్రీకరించిన సుకృతులు మీరే యనుకొందును.

ఈ పురాణ మంతయు నొక యమృతధుని. ప్రతిపద్యము నొక రసాత్మక తరంగము హృద్యమై యలరుచున్నది. శబ్దార్థగాంభీర్యముతో గౌరవోదంచితమైన తీర్థితో నిందలి కవిత్యము రమ్యముగా సాగిపోయినది. ఈ పురాణము మధురమైన ద్రాక్షాపాకముతో బడి చదివినకొలఁది జపు లూరించు చున్నది. ఇది ప్రాచీన ప్రబంధ ఫక్కి నడచి స్వతంత్రగ్రంథ మనిపించుచున్నది. కాని ఆంధ్రీకరణ మనిపించుటలేదు. నట్లుసాట్టులేని చక్కని ధారతో పటిష్ఠమైన సంస్కృత సమాసజటిలతతో భావానుగుణమైన శబ్దార్థపుష్టితో మనోహరమైన శైలితో గ్రంథ మంతయు మురుపు గొలుపుచున్నది. ఇట్టి గ్రంథమును రచియించి నందుకు మిమ్ముభినందించుచున్నాను. మీ కివే నాజోతలు.

8-3-58

---::O::---

శ్రీశైవమహా పీఠాధ్యక్షులు విద్వచ్చిరోమణులు
బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ వీరేశలింగ శాస్త్రిలవారు ప్రిన్సిపాల్,
శ్రీవిశ్వేశ్వర ఓరియంటల్ కళాశాల, వరంగల్.

* * *

అష్టాదశ మహాపురాణములలో శివపురాణమొకటి. ఇట్టి మహాపురాణము సులభశైలిలో బండితపామరుల కెల్ల రుచించునటుల ఆంధ్ర భాషలోనికి పరివర్తించిన మహాకవులు శ్రీలోకారాధ్యులు ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు.

ఇందలి ప్రతిపద్యము సాలంకారము సాభిప్రాయముగ నుండుటయే గాక కథాసందర్భ సంఘటన మత్యంతరమణీయముగా నున్నది. పంచ లక్షణలక్షితమై సలక్షణముగ నులలిత రీతులచే సహృదయుల హృదయము నాకర్షించుచున్నది.

శివస్వరూపమహిమా చరిత్రజిజ్ఞాసులకు నింతకంటే ఉత్తమగ్రంథము లేదు. శ్రీశాస్త్రి గారు ద్రాక్షాపాకములో సుకవిలోకమును మెప్పించిన తమ పేరును సువర్ణాక్షరములతో కవీంద్రమనశ్శిలాశాసముల నంకితముచేసి యాంధ్రాభాషాజనని యాశీర్వాచనపాత్రు లయిరనుట యత్కుక్తిగాదు. అతిశయోక్తి గాదు. శాస్త్రిగారి కవిత్యము గంగా ప్రవాహమువలె నడచుచు తుదివరకు పారక హృదయములను తన వెంట గైకొని పోవుచున్నది.

18-3-1958

---::O::---

బ్రహ్మశ్రీ దేవులపల్లి వెంకటకృష్ణశాస్త్రిగారు, హైదరాబాదు

* * *

పెద్ద గ్రంథాలు వ్రాయడానికిగాని చదవడానికి గాని ఇవి కానిరోజులు. లోకంలో మహావేగ మనేది ఒకటి వచ్చి పడింది. నిలకడా, శాంతి లేదు. మానవుని జీవితయాత్ర కొక గమ్యస్థాన మున్నట్లు కనిపించదు. ఏనిముషాని కానిముషమే బ్రదుకడంతో సరిపోతూ ఉంటుంది. ప్రజలలో ఆస్తికృబుద్ధి తగ్గిపోవడమే దీనికి మూలమేమో! ఏ భాగవతమో రామాయణమో పుచ్చుకొని చదవమంటే సాతపురాణం పోనిదర్దా అని పెదవి విరుస్తారు. అంతటి ఓపికలేదంటారు.

ఈ శివపురాణం శ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిలవారు రచించినారు. వీరి సాహసము దీక్ష శివభక్తి సామాన్యమైనవికావు. పేరుకోసమో ప్రతిష్ఠ కోసమో రచించిన గ్రంథంగా కనిపించది. కవినే బడాయి కనిపించ దెక్కడా ఈ గ్రంథములో. శివు డుద్బోధిస్తుంటే కవి ఏమి చేయగలడు? నద్బావముతో ఈకృతి చేశాడంటే. మరిన్నీ 'భాస్వరవిభవేష్టలింగగతభక్త్యతి మాత్రపవిత్రగాత్రుడును గురుజనపూజనోత్సుకుడును కుత్సితలోకపరాజ్ఞాత్ముడు' న్నూ ఈ కవి. అంటే కాక వీరితండ్రిగారు "చాల కవనమున్నుఁ బ్రేమముఁజెంది కావ్యమొం డోజ గ్రహింప నెంచె". మున్ను పోతన్న భాగవతం రచించి భగవంతున కంకితమిచ్చాడు. పింగళి సూరన్న పితృణముక్తికై తండ్రికి కావ్య మంకితం చేసాడు. తల్లిదండ్రులకన్న ఇతరము పరము లేదు. కనుక ఈ సుకృతకృతిలో ఒక అశ్వాసము తండ్రికి మరోటి తల్లికి సమర్పించాడు. ఇటువంటి మహాపురాణాలు కథా ప్రధానాలు కావటంవల్ల ఆ కథస్వభావంగా ప్రసన్నంగా స్పష్టంగా చెప్పగలిగి ఉండాలి. ఆ చెప్పే పద్ధతి మనోహరంగా కూడా ఉండాలి. పార్వతీబాల్య క్రీడావర్ణనం ప్రభాతవర్ణన ఘట్టాలలో కవి అవలంబించిన సంయమమాన్ని పరిశీలించగలరు.

గీ॥ ప్రబలసింహంబులను గొంతుఁ ♦ బట్టి లాగి, తెచ్చి యెక్కి వనం బెల్లఁ ♦ దిరుగుఁ గాళి
గున్న యేనుఁగుఁ గొనివచ్చి ♦ కొమరుఁడును, నెత్తికొని ముద్దిడును (బియ్యం ♦ ఔకమెనగ.

సీ॥ జనని నే నిఁక నాదు ♦ సంతాన మీరని, పండ్లో గిరంబులు ♦ పంచిపెట్టు
జగము లేదెడు దొర ♦ సాని నే నీరలు, ప్రజలంచుఁ బరువొప్పుఁ ♦ బనులు సెప్పు
కామధేనువు నేను ♦ గడమ సురభు లీర, టంచుఁ గోర్కులను యో ♦ జించితీర్చు
కల్పవల్లిని నేను ♦ స్వల్పలతలు మీర, లని నిజొన్నత్యంబు ♦ నమరఁజూపు

గీ॥ గురుగు లమరించు బ్రహ్మాండఁ గోళము లని, బొమ్మలను గూర్చు హరివద్దు ♦ భువు లనుచును
బంతులాడును రవిహిమ ♦ భాను లనుచు, శైలరాజకుమారి శై ♦ శవము గూరి.

సీ॥ బాల విపంచికా ♦ వాదనం బొనరించుఁ, బరమేష్ఠిరాణి సఁ ♦ బరముఁజెంద
కాళి గాత్రమున రా ♦ గముల నాలాపించు, నిందిర హృదయంబు ♦ డిందువడఁగ
లలిత నర్తనకౌశ ♦ లంబుఁ జూపించు న, వృద్ధ్యాధరాంగనల్ ♦ వెఱఁగుఁ జెంద
శివ చిత్రము లిఖించుఁ ♦ జెలుపుగా వలరాజు, రాణి ధైర్యంబు గ ♦ రంబు నడల

తే- గీ॥ అనుపమానమనోజ్ఞగా ♦ వ్యంబు లల్లు, నల్లగురుకావ్య దేవులు ♦ డిల్లపడఁగఁ
బరమకళ్యాణి గిరివరే ♦ శ్వరకుమారి, లీల లేమని లెక్కింపఁ ♦ బోలు నెలమి.

(పా.ఖం.1-163,165,170)

క॥ ఉవ్విళ్ళూరుచుఁ బతికై, నెవ్వగఁ బాసికొని సుఖము ♦ నెక్కినుతటి లేఁ
బువ్వుంబోండ్లకు వెగటుగఁ, జివ్వనఁ దెలనయ్యె దెసలు ♦ చెలువలరారన్.

క॥ బిగువైన మగలకొఁగిళు, లఁ గడున్ సొలపొందియున్న ♦ లలనలు నెట్లో
హాతో వదలిచికొని యి, ముగ్గుఁ బడకొడులను బాసి ♦ పోయిరి వేన్. (పా.ఖం.5.192,193)

ఆ యీ వర్ణనల యందు నన్నయాదిపూర్వకవిమార్గాలను స్ఫురింపజేస్తూ ఉంటారు
వీరు. ఈ గ్రంథం శివపారమ్యాన్ని చెప్పేదికావడంవల్ల కవి ఆరాధ్య శైవుడు కావడం వల్ల
శివమహిమాభివర్ణనాదులు చేసే ఘట్టాల్లో ఈకవిరచన తన్మయత్వావస్థను పొంది పోతన్నను
స్ఫురింప జేస్తూ ఉంటుంది.

ఆంధ్రమహాకవుల మార్గాలన్నీ ఖుణ్ణంగా తెలిసినవాడు కావటంవల్ల ఈకవి పూర్వల
ఆంధ్రీకరణ పద్ధతులను చక్కగా గ్రహించి తన ఆంధ్రీకరణం మక్కికి మక్కి కాకుండా లలితంగా
నిర్వహించడం మెచ్చదగింది. ప్రతిపాద్యవిషయం శివభక్తి. కవి శివభక్తుడైన ఆరాధ్యుఁడు.
కవిత్వము కథా గౌరవానికి తగినదీ కావడంవల్ల ఈ గ్రంథం సర్వవిధాల గణనకెక్కుతుం దనేది
నిర్వివాదం. నాగవీరయ్య శాస్త్రిలవారు పితృాణముక్తిసీ శివానుగ్రహాన్నీ సంపాదించుకోవడమే
కాక లోకానికి ఆస్తిశ్యాన్ని కూడా ప్రసాదించి ధన్యత నార్జించుకొన్నారు.

ఆకాశవాణి
హైదరాబాదు.

శివభారతకర్త : కవిసప్రసాద్ బ్రహ్మశ్రీ గడియారము వెంకటశేషశాస్త్రిగారు,
ప్రొద్దుటూరు.

* * *

శ్రీశివపురాణ మహాకృతి ప్రశంస

- చ॥ జయము శుభము మీకగుత! సంతతశాస్త్ర పురాణసంహితా
ధ్యయనపరా! ప్రసన్న కవితావర! శ్రీముదిగొండ నాగవీ
రయ విబుధోతమా! శివపురాణముఁ దావకమున్ బరించి వి
స్మయ కుతుకోర్చి భేలన వశంవదమై మది పల్లవించెడిన్ ॥ 1
- క॥ ఒకచేత నింతగ్రంథము । సకల పురాణేతిహాస సారము, పురుషో
ద్ధకలా కలాపపూరం । బకలంకము వ్రాయఁదరమె యన్యకవులకున్ ॥ 2
- ఉ॥ వ్యాసుని ప్రౌఢసూక్త లనువాదము సేయుట గొప్ప నైకవి
న్యాసములై నవాని నొక యాంధ్రమహాకృతిగాఁ గవిత్రయో
పాసిత రీతులఁ బొందుగు టబ్రము మీకృతియో స్వతంత్ర కా
వ్యాసమహాభలఁ సహృదయ స్పృహణీ యరుచుల్ వెల్లార్చెడిన్ ॥ 3
- ఉ॥ వేదములఁ బురాణముల విశ్రుతముల్ బహుధర్మకర్మ సం
వాదము లెల్లఁ బల్కి, యలవాని పరస్పర తారతమ్య సా
మ్యాదుల వింగడించి, 'యిదియంతయు నీశ్వర భక్తి యోగ సం
పాదితమై వెలుంగు' ననుపాకము మీకృతి మూఁదలించెడిన్ ॥ 4
- క॥ శివదైవ మిట్టిఁ డనుచు, శివతత్త్వం బిట్టిదనుచు శివలీలావై
భవ మింత దొడ్డదనుచు, సవిశేషము పల్కునీదు సత్కృతి సుకృతీ! 5
- ఉ॥ కేవల ధర్మరూఢిఁ బలికించుట గాదిది, వాఙ్మరూఢి శా
స్త్రావగతార్థ వాద మెనయన్ వివరించుటగాదు; శైవగా
ధావలిలో సుధారసమునుండి కథా కథన ప్రసక్తిమో
దానహ కావ్యభాషఁ బురుషార్థములఁ వెలయించుటంతయుఁ
సావయవాభిరామ మగునట్లు లొనర్చితి వయ్య! యీకృతిన్ ॥ 6
- చ॥ సరళత నిండుగా వెలయు శయ్య, సమర్థ పదప్రయోగ చా
తురి, తతసంస్కృతాంధ్రములతో సరితూఁగిన కూర్పుతీర్పు, భా
సురనవభావ కల్పనలు సూటిగ నచ్చునఁ బోయఁ జాలు నే
ర్పరితన-మింతయున్ శివపురాణమునం దభిరామమై తగున్ ॥ 7

శా॥ నానాదివ్యకథాఢ్యమౌ శివపురాణం బం దుమా శర్వ ము
ఖ్యానేక ప్రణయానుబంధచరితోద్య న్నాయికా నాయక
స్థానీయుల్ గల ర్హస్వశీల గుణవర్త వారిఁ జిత్రించుచోఁ
దేనెల్ నింపితి వన్నిపాత్రలను భక్తిన్ రక్తి సారించుచు ॥

8

ఉ॥ కావ్యముగాఁ బురాణకృతిగా నితిహాసముగాఁ బ్రబంధతా
స్తవ్యముగాఁ దదీయగుణసంపదలన్ వెలుఁగొంది, సాదర
శ్రావ్యతమించు మీశివపురాణమునన్ దనుపొంది, పద్య ర
త్న వ్యవదేశమైన యభివందన మిట్లొనరింతు సత్సవీ! ॥

1-7-1959

---::O::---

శ్రీమహాపాధ్యాయ సాహిత్యాచార్య
సాహిత్య సమ్రాట్ కవీంద్ర స్వామి శివశంకరశాస్త్రిగారు.

* * *

శివపురాణము అష్టాదశ మహాపురాణములలో అంతర్గతమైనది. గీర్వాణ వాణిలో ఇది
24 వేల గ్రంథము. ఆంధ్రములోని కీ పవిత్ర కోశము పరివర్తనమైనచో బాగుండునని తలచెడి
వాడను. ప్రకృతానువాదకర్త శివశ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు దీనిని రచించుటకు
సర్వధా అర్హులు. జన్మతః వీరు ఆరాధ్య శైవులు; శివభక్తులు. శైవసంప్రదాయము అనూచాన
సంపదగా గలిగి ఉత్తమ గురువులకడ విద్యలభ్యసించి సలక్షణమైన కవిత్వము చెప్పగలిగినవారు.
నిజ జననీ జనకులయెడ భక్తి యుక్తులైన శాస్త్రిగారు తమ రచనను తల్లిదండ్రులకే అంకితముచేసి
ధన్యులైనారు.

ఇందలి భాష నిర్దుష్టము సరళము. శైలి సుదీర్ఘ గ్రంథమున కనువయినది. కావుననే పఠనలో
నెచ్చటను విసువు పుట్టదు. ఇందు కొన్ని యెడల శబ్దార్థాలంకారములు కొన్ని యెడల
గర్భకవిత్వము గోచరించును. వర్ణనములలోను సంభాషణలలోను కవిచాతుర్యము కానవచ్చును.
ప్రసిద్ధములైన వృత్తములను అనువాదకర్త సమర్థతతో నడిపినారు. కథాసంధికై కల్పించిన
పంచభాగములు కూడ హృద్యముగా నున్నవి. సందర్భానుసారముగా కావ్యకళనువ్యక్తమగుచున్నది.
ఈ పవిత్ర గ్రంథమును సంపూర్ణముగా సంతరించిన శాస్త్రిగారు కృతకృత్యులు. - శివ

1-8-1958

సాహితీ సమితి, ఒంగోలు

---::O::---

శ్రీలోకారాధ్యులు బ్రహ్మశ్రీ కవిశిరోమణులు ఇవటూరి సానందారాధ్యులుగారు

* * *

శ్రీశివాయ గురవేనమః

- ఉ॥ శ్రీపరమేశ తత్వమును । జెప్పుటయందు సమర్థులైనయా
శ్రీప్రతి వ్యాసరూపమున । చెప్పినయట్టి పురాణరాజిలో
దీపితమైన శైవమును । దివ్యపురాణము నొక్కదాని సం
స్థాపనసేయ నాంధ్రమున । శర్వుడు నీకిడె గోర్క వేడ్చుతోన్ ॥ 1
- ఉ॥ రంజనసేయగా శివపు । రాణము చక్కని తెన్నుబాసలో
మంజుల సత్కవిత్వమున । మక్కువతో రచియించి పాపపున్
భంజన మాచరించితివి । పండిత వర్కులు మెచ్చ బాపురే !
యంజలి జేతు నీ ప్రతిభ । కార్య సమాదరణీయ వైభవా ! ॥ 2
- ౫॥ ఈశ్వరు బూజసల్పి పర । మేశ్వరు సత్కరుణాద్వైత సూ
రీశ్వరులెల్ల మెచ్చ రచి । యించితి శైవపురాణరాజమున్
విశ్వజనుల్ నుతింప సుక । వీశ్వరులెల్ల గణింప నాగవీ
రేశ్వర శాస్త్రివర్య ! వచి । యింతు నిజంబు నిజంబిదే సుమీ ॥ 3
- చ॥ అభినవ పోతనాఖ్యుండని । యందరు నిన్ను నుతింప భక్తిన
ద్విభవము జూపి యాంధ్రమున । దివ్యపురాణము వ్రాసి శూలి స
న్నిభుండితండంచు సజ్జనులు । నిత్యము నిన్ను గణించునట్లు ధీ
ప్రభలు వెలుంగ గ్రాలితివి । పండితవర్య ! నిజంబిదే సుమీ ॥ 4
- సీ॥ మొదట భారద్వాజ । మునివరుం డేవంశ, మునకు మూలం బొచు । ఘనతజెందె
మహితోద్బలాధ్య । మహనీయుఁ డేవంశ, జలధికి జంద్రుండై । వెలిగె మున్ను
వీరభద్రాధ్య । విఖ్యాత నాముండే, కులవార్ధి విధుండొచు । వెలసెఁ దొల్లి
శశిమౌలిభక్తుండై । శంకరాధ్యుడే, వంశాబ్ధి సోముండై । వన్నె కెక్కి ॥ 5
- తే॥ నాగలింగాది సత్య విజ్ఞాన ధనులు
జనన మొందిన ముదిగొండ జలధియందు
పుట్టినాడవు నీపూర్వ పుణ్యవశత
నాగవీరార్య ! సత్యవిజ్ఞాన ధుర్య ! ॥ 6

1-1-1964

మచిలీపట్టణము

---:O:---

బ్రహ్మశ్రీ యాముజాల పద్మనాభస్వామిగారు, మద్రాసు

* * *

(ఆంధ్రభూమి నుండి) 22-1-1961

మహాభాగవతము అనువదించిన పోతనామాత్యుని వలనే శివపురాణం తెనుగు చేసి శ్రీనాగవీరేశ్వరులు చరితార్థులయ్యారు. శివపురాణము భాగవతాది పురాణ సముదాయంలో ఒకటి. ఈ పురాణములోని కథలేకాళిదాసాది మహాకవులకు - కావ్యాలు వ్రాయటానికి, పునాదులయ్యాయంటే అతిశయోక్తి కాదు.

ఇది యింతవరకు ఎవరిచేతా తెనుగులోనికి చంపూ ప్రబంధంగా అనూదితం కాలేదు. పోతనామాత్యుల వారి చేతిలోనే మహాభాగవతము రూపొందినట్లు, శివపురాణము నాగవీరేశ్వరుల వారివల్ల తెనుగు ప్రబంధరత్నమై ఆంధ్ర వాఙ్మయమకుటానికి గరుడపచ్చ అయింది.

శివపారమ్యార్థాన్ని సమగ్రంగా తెలిపే మహాపురాణం శివపురాణం. గాఢపారాణిక్మే అయినా ప్రతిభాశాలియైన కవిచంద్రుని సహజ కవితా పాండిత్య ప్రతిభా భాసమానమై, ప్రాచీనములైన ఆంధ్రకాశీఖండాదులకు దీటుగా, రూపొందింది ముదిగొండవారి కవిత. ఈ రచనలో పోతన్నగారిని, శ్రీనాథుణ్ణి సమపాలుగా అనుసరించింది.

ఈ రోజుల్లో ఈలాటి మహాపురాణం అవతరించటం ఒకవిధంగా జాతికి శుభోదర్శనమా అని సంతోషించవలసి ఉంది. ఇక ఆంధ్రానువాదం మహిమ చెప్పటం కొంత బాధ్యత నామీద ఉంది. ఈ మహాగ్రంథము చదివాక దీనిపై ఏమివ్రాయాలా? అనే సందేహం కలిగింది. ఎంచేతంటే ఇది సర్వలక్షణ లక్షితమైన పురాణ ప్రబంధం

‘పురాణ ప్రబంధం’ అని అంటున్నానంటే కొంతమంది నవ్వుకుంటూ రనుకుంటాను.

‘పురాణం - ప్రబంధం’ యీ రెండింటికి ఉండే భేదం ఈ సమీక్షకుడికి తెలియదురా! అని. రెండు మూడు ఘట్టాల్లో రెండు మూడు పద్యాలు ఎత్తి వ్రాసి చూపుతున్నాను. అవధరించండి.

ముద్దుబిడ్డను పార్వతిని చూస్తూ హిమవంతుడు మురిసిపడుతున్నాడు.

చ॥ కలిమిగ ప్రాకులెల్ల నన కారు నెడన్ చిగిరించి పూచి తా
పుల విలసిల్లు చున్నను తవుల్కొను చూతసుమంబు నందు తే
టులు, కులశైల వల్లభుఁ డటుల్ కొడుకుల్ కడు నెక్కుడున్న ని
చ్చలు సుతనే కని నెఱిగి ము సంతస మొంది చెలంగు నెంతయున్.

(పా.ఖం. 1-161)

మన్మథుడు ఇంద్రునితో మాట్లాడుతూ తన ప్రభావం ఇలా చెప్పుకుంటాడు.

“క్షణమాత్రంబున మహిళే
క్షణ శృంఖలఁ గట్టివేసి గాసియొనర్తున్
రణరంగరిపువిదారణ
చణమగు కులిశం బదేల స్వల్పంబునకై.” (పా.ఖం. 2-88)

ముక్కంటి కంటి మంటలలో మన్మథుఁడు దగ్ధమయాక, రతి విలపిస్తున్న ఘట్టంలో
“అకట మహేశ! నీకుఁ దగు నాలును గూర్చఁగ నామనోవిభుం
డకుఁచిలబుద్ధితో సుమచయంబును గుప్పిన యంత నీ విటుల్
వికట కృశానునేత్ర పరివృద్ధ కరాళతరార్చిఁ గాల్చు దా
వక హృదయంబునం దుచిత భంగిని గన్పడెఁగా! పశుప్రభూ!
(పా.ఖం.2-144)

“మిమ్ము నాలుమగల మెలకువతో కూర్చ
వేడ్చు సేయ నాదు విభుఁడు; నీవు
మమ్ము నాలుమగల మఱి వేఱు చేసితే
దయనుబాసి కఠిన తరచరిత్ర!” (పా.ఖం. 2-145)

ఇది సంస్కృతంలోంచి అనువదించిన గ్రంథంలా కనిపించదు. సార్థకములైనసంబోధనలు సరళమైన పదబంధం, ధారాళమైన శైలి, పెన వేసుకొన్న స్వతంత్రరచన, అని అనడానికి కావ్య రసా స్వాదనలో నిండిన మనస్సు కలవారు ఎవరున్ను సందేహించరు. అందుకే మొదటే అన్నాను నాగవీరేశ్వరకవిగారు పోతనామాత్యులవలె చరితార్థులయారని.

ఈ పురాణ ప్రబంధంలో చివరదైన విద్యేశ్వరఖండం శైవమతానుయాయులకే కాక సమచిత్తులైన వారికి అందఱికి అవశ్యం పఠనీయం. మధ్యమధ్యవచ్చే ఉపాఖ్యానాలలో కూడా కవిగారు కవితకే కాక వస్తువుకు కూడా తగినబలం ఇచ్చి ఉదాత్తంగా సంతరించడం సామాన్యకవికి అసాధ్యం అనిపించింది.

ఈ మహాగ్రంథం గొప్పతనం ప్రత్యేకంగా చెప్పవలసినవి రెండు విషయాలు - ప్రత్యక్ష దైవతములైన తలదండ్రులకు అంకితం ఇవ్వటం, శ్రీవిభుఁడు అనే పద్యం నుండి చివరవఱకూ సమానంగా, మాననీయంగా, గ్రంథం అనువదించటం.

ప్రథమ ముద్రణము - గ్రంథకర్త మున్నుడి

* * *

శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

శ్లో॥ అష్టాదశ పురాణానాం । కర్తా సత్యవతీ సుతః

కామికాద్యాగమానాంతు । శూలపాణి ర్మహేశ్వరః. (స్కాందపురాణ సూతసంహిత)

సరమకారుణికాంతరంగుండగు పరమేశ్వరుని యుద్బోధంబున జగత్కల్యాణము కొఱకై చెలికారపునుడుల వ్యాసభట్టారకుండు రచించిన పదమెనిమిది మహాపురాణములలో మేలిమి మీఱు శివపురాణమును బ్రాచీనాంధ్ర కవివర్యులు మొదలుకొని నేటివఱ కలరు కవివర్యులెవరును బద్యరూపముగఁ దెనిగించకుండుట నాభాగధేయవి శేషము. నే నొకప్పు డొకరి యింటనున్న యీ శివపురాణంబును జూచి కొంచెము భాగము చదివి యానందించి తదాంధ్రీకరణేచ్ఛ యనివార్యంబుగఁ బొడమ నావాసరమందే పొత్తంబు నారంభమునొనర్చి యనతికాలంబుననే కొండొక భాగంబు దెలిగించి విజ్ఞులగు వారలకుఁ జూపెట్టఁగా నవ్వారు మురిసి నాయుద్య మంబున కూతయొసంగిరి. అంత నేనామోదముతో మఱికొంత రచించి శ్రీశ్రీకవి చక్రవర్తులును నాగురులునునగు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిలవారు శతావధానుల వారి సముఖమునకేగి వారికి వినిచితిని. వారును విని యానందించి మఱికొన్ని విశేషంబులు నాకుఁ గఱపి యేతదాంధ్రీకరణ ప్రయత్నమునకుఁ బూర్తిగ నుత్సాహం బొసంగిరి. మొదటఁ గొన్ని ఖండంబులు మాత్రమే రచించి ముగించుద మనుకొని యల్లకటి రెండుమారులు మధ్యమధ్యఁ జాలగాలము విరామంబొనర్చియు మహామహులగు కొందరి ప్రోత్సాహముతో నెట్లో శివానుగ్రహంబు బలిమితో నిప్పటివఱకు శివపురాణంబును సర్వంబు నాంధ్రీకరింపఁ గలిగినందులకు భక్తవత్సలుండగు శివునకును నిందు నాకు భేరకులగు వారలకును జోతనొనర్పెదను. ఇక శివపురాణంబును గుఱించియు నాయాంధ్రీకరణంబును గుఱించియు నొకించుక ముచ్చటించెదను. శ్రీదేవీభాగవత ప్రథమస్కంధములోని

శ్లో॥ మద్వయం భద్వయం చైవ । బ్రత్రయం వచతుష్టయమ్

అనాపలింగ కూస్మాని । పురాణానా మనుక్రమః ॥

యనెడు శ్లోకోక్తి ననుసరించిన యష్టాదశమహాపురాణ పరిగణనలో నీ శివ పురాణము చేర్చఁబడక యుపపురాణములలోఁ జేర్చఁబడినందునఁ గొంద టిద్దాని నుపపురాణంబని యందురు. ఇట్లే భాగవత మన, దేవీభాగవతమే కాని శ్రీభాగవతము కాదని యా శ్లోకముయొక్క తాత్పర్యము. అందులకు శ్రీభాగవతవాదు లట్లాప్పుకొనరు. శ్రీభాగవతమే మహాపురాణం బనియు, దేవీభాగవత ముపపురాణంబనియు జెప్పుదురు.

శ్రీ భాగవతమందుఁగల మహాపురాణ పరిసంఖ్యలో శివపురాణము పేర్కొనఁ బడినది.
శ్రీభాగవతే ద్వాదశస్కంధే సప్తమాధ్యాయే.

శ్లో॥ బ్రాహ్మ్యం పాద్యం వైష్ణవంచ । శైవం లైంగంచ గారుడం
నారదీయం భాగవతం । ఆగ్నేయం స్కాంద సంజ్ఞితం
భవిష్యద్బ్రహ్మకైవర్తం । మార్కండేయంచ వామనం
వారాహ మాత్యకౌర్మాణి । బ్రహ్మాండాఖ్యమితి త్రిషట్
బ్రహ్మన్నేతం సమాఖ్యాతం । శాఖాప్రణయనం మునేః॥

మఱి యందే ద్వాదశాధ్యాయమునం దష్టాదశ పురాణంబుల పరిమితియుఁ గూడ నిట్లు
నిర్దేశింపఁబడియె.

శ్లో॥ బ్రాహ్మ్యం దశసహస్రాణి । పాద్యం పంచాస ప్లిచ
శ్రీవైష్ణవం త్రయోవింశ । చ్చతుర్వింశతి శైవకం
దశాష్టై శ్రీభాగవతం । నారదం పంచవింశతి ॥ ఇత్యాది

ఇట్లే స్కాంద పురాణ సూతసంహితయందు,

శ్లో॥ బ్రాహ్మ్యం పాద్యం వైష్ణవంచ । శైవం భాగవతం తథా॥ అని యుపక్రమించి --

బ్రహ్మాండంచేతి పుణ్యోయం । పురాణానా మనుక్రమః ॥ యనియు, నిట్లే విష్ణుపురాణము,
కౌర్మము, మాత్యము, వామనపురాణము, లింగపురాణము మున్నగువానియం దష్టాదశ
మహాపురాణ సంఖ్యలో శివపురాణము లెక్కింపఁబడినది. ఏ కారణముననో దేవీభాగవతమందు
మాత్రము “పంచతుష్టయం” బని వాయుపురాణంబును మహాపురాణంబుగఁగైకొని యిాయది
యుపపురాణములందుఁ జేర్చబడియె. ఆ వాయుపురాణముగూడ శివపారమ్య ప్రతిపాదకమే.
బహుక్తి ప్రామాణ ప్రాబల్యంబునను, వైయాసిక శైలీ పరిజ్ఞాన పరిపాటీ విశేషంబునను
శ్రీశివపురాణ మష్టాదశ మహాపురాణ మాలారత్నం బనియే విజ్ఞా లారయుదురని విశ్వసించెదను.

ఇక నీయది సంహితాభేదంబులతో రెండుతీరుల బలుకడల ముద్రింపఁ బడినది. అందుఁ
బ్రధానములై శ్రీకాశీపట్టణ ముద్రిత గ్రంథం బొక్కఁడును, బొంబై పట్టణ ముద్రిత
గ్రంథమొక్కఁడును గన్నట్టుచున్నవి. గ్రంథంబులు రెండును సాకల్యంబుగఁ జదివినపిమ్మట
నొక్కటిగానే కన్నట్టును గానీ గ్రంథములలో నేదేని యొక భాగము మాత్రము జదివెడువారికి
వేఱువేఱు గ్రంథములు రెండని దోచును. అందు నాకు మొదట దొరికినది బొంబై ప్రతి. అద్దాని
ననుసరించియే పరివర్తనము చేసితిని. పిదపఁ గాశీప్రతిగూడఁ బరికించితిని గాని మార్పు
చేయవలసిన యవసర మగుపడలేదు. ఇక నాపరివర్తనమందు

“క॥ మక్కికి మక్కి యొనర్చుట, చక్కనిమార్గంబుగాని ♦ చంద మగుట నా
చక్కివిడనాడి నాయీ, ఫక్కిన్ బొనరింతు లలిత ♦ పద్ధతి మెఱయన్.”

అని నేను గ్రంథారంభములో నొడివినట్లు నేను మక్కికిమక్కిగాఁ దెనిఁగింపక శ్రీభారత
కవులు, శ్రీనాథకవీంద్రుఁడు మున్నగువారి పథంబు ననుసరించి యొకచో మూలముకన్నఁ
బెంచియు, మఱియొకచోఁ దగ్గించియు, నిఁక నొకచో వేఱురీతిగఁ బొనరించియు, వేఱొకచో
స్కాందపురాణము, శ్రీభాగవతము, మహాభారతము, శ్రీజాబాలోపనిషత్తు, కాలాగ్ని
రుద్రోపనిషత్తు మున్నగు వానినుండి విశేషాంశంబులఁ గొన్నిటిఁ గైకొని యిందు జేర్చియును,
గొన్ని చోట్ల యథామూలం బనునట్లునుసరించియును గొంచెము స్వతంత్రించియే తెనిగించితిని.

ఇఁకను మూలగ్రంథములో సంహితలుగాను, వానిలోఁ బ్రత్యేకభాగంబులు
ఖండంబులుగా నున్నవి. నేనిందు సంహితలను పేరుదొలగించి యన్నిటికిని ఖండంబులని
యేర్పరచితిని. మఱియు శివలీలలు నెఱింగించు శతరుద్రసంహితకు లీలాఖండంబనియు
లింగచరిత్రంబులఁ దెల్పు కోటిరుద్రసంహితకు లింగవైభవ ఖండంబనియుఁ బేరిడితిని.
మఱియుఁ బ్రారంభమందున్న విద్యేశ్వర సంహిత యనుదానిని సంధర్భమును బట్టి చివరయం
దద్ది రాశించునని చివరలో విద్యేశ్వర ఖండముగా జేర్చితిని. ఇఁకనిందుఁ బార్వతీఖండ
కుమారఖండంబులను, లింగవైభవఖండంబును మూలమున కన్నఁ బెంచి వ్రాసితిని. కైలాస
వాయవీయ విద్యేశ్వర ఖండంబులను మూలముకన్నఁ దగ్గించి వ్రాసితిని. లీలా ఖండంబు
నుమాఖండంబును గొంచెము గుంచించియు, సృష్టి సతీయద్ధఖండంబులను యథా
రూపంబులుగను విరచించితిని. ఇఁక మూలమం దొకమాఱు చెప్పిన యుపాఖ్యానంబులను
శివలీలలను వక్త్ర శ్రోత్ర విభేదంబుచేఁ బలుమాఱులు మరల మరలఁ జెప్పబడియుండుట నన్వని
నట్లు చెప్పినఁ బునరుక్తి కాకున్నను బాఠకులకు విసుపు కల్గించునని యిందు మానితిని.

రెండు మాఱులు చెప్పిన యుపమన్య చరిత్రంబు ఘట్టమందు రెండవమా అద్ధానికి
మాఱుగాఁ బద్య పురాణమునుండి కొనివచ్చి మార్కండేయ చరిత్రంబును వ్రాసితిని. ఇఁకను
షణ్ముఖునకు భార్యద్వయోద్వాహ చరిత్రంబును స్కాందపురాణమునుండి గ్రహించి రచించితిని.
మఱియు బ్రహ్మదేవుని పంచమ శిరఃఖండన చరిత్రంబు మాత్రము లీలాఖండములో
నొకమాఱును లింగవైభవఖండమం దొకమారు నించుక భేదంబులతోఁ జెప్పఁబడినది.
ప్రసక్తినిబట్టి వక్త్ర శ్రోత్రభేదంబున మూలానుసారంబుగఁ దెనిగింపక తప్పినది కాదు. ఇఁక
నందందుఁ గొలఁదిపాటి మార్పు లొకచో వేఱు రీతిగఁ బొనరించియు ననెడు నుడి
కుదాహరణంబుగ నొనరించితిని. ఇవిధంబుగ నొచితి చెడనియట్లుగాఁ గొంత స్వతంత్రించి

కృతిని వ్రాసినను గోపాలుఁ డూరిపాలిమేరను మీఱక యెట్లు పసుల మేపుకొనుచుఁ గాచు కొనునో యట్లే నేనును మూలగ్రంథమునకు దప్పుగ నడువక మూలంబు సరస బరికించుచునే పరివర్తనం బొనరించితిని.

పలువురు పూర్వమహాకవులు ద్రోక్తిని మార్గంబౌట గుణగ్రహణ పారీణులగు పాఠక మహాశయు లిద్దాని నేరంబుగ యోజించరని భావించెదను.

ఇఁకను బార్వతీఖండములోని హిమాద్రి వర్ణనాది ఘట్టములలో శ్రీకాళిదాస మహాకవి తమ కుమారసంభవ కావ్యములో వర్ణించిన కల్పనలు గొన్ని గన్నట్టును గావున నాకల్పన లాకావ్యమునుండి యెత్తి వ్రాసినట్లు చదువరులకుఁ దోచును గాని యాకల్పనలన్నియుఁ గృష్ణ ద్వైపాయనునివే. శ్రీకాళిదాస మహాకవి శ్రీవ్యాసుని యందలి గౌరవబుద్ధిచేతనో, శ్రీవ్యాస కల్పనల యందలి స్వారస్య విశేషాస్వాదలాలస చేతనో యవ్వారి కల్పనలను శ్రీశివపురాణము నుండియు మఱి యితర పురాణముల నుండియుఁ బడసి తఱుచుగాఁ దమ కావ్యంబుల యందు వాడియున్నారు. తావన్నాత్రమున వారికేమి యపకర్ష గలుగలేదు.

శ్రీవ్యాసకల్పనలను శ్రీకాళిదాస మహాకవ్యనువాదంబులను గనుంగొనుడు.

శివపురాణ పార్వతీఖండ ప్రథమాధ్యాయమున.

శ్లో ॥ అస్తుత్తరస్యాం దిశి వై । గిరిశో హిమవాః మహాః
సర్వతో హిమునిశ్లేష్ఠః । మహతేజా స్సమృద్ధిభాక్
పూర్వాపరౌ తోయనిధీ । సువిగాహ్యస్థితో యతః
నానారత్నాకరో రమ్యో । మానదండ ఇవక్షితేః ॥

కాళిదాసకవికృత కుమారసంభవ కావ్యమందలి ప్రథమసర్గములో.

శ్లో ॥ అస్తుత్తరస్యాం దిశి దేవతాత్మా । హిమాలయోనామ నగాధిరాజః
పూర్వాపరౌ వారినిధీవిగాహ్యః । స్థితః పృథివ్యా ఇవ మానదండః ॥

శివపురాణ పార్వతీఖండ సప్తమాధ్యాయమున.

శ్లో ॥ దృష్టిః పుత్రవతోఽప్యద్రేః । తస్మి తృప్తిం జగామ న
అపత్యే పార్వతీత్యాభ్యే । సర్వసౌభాగ్య సంయుతే ॥
మధో రనంతపుష్పస్య । చూతే హి భ్రమరావళిః
విశేషసంగా భవతి । సహకారే మునీశ్వర ! ॥
పూతో విభూషిత శ్చాపి । స బభూవ తయా గిరిః
సంస్కార వత్యేవ గిరా । మనీషీచ హిమాలయః

ప్రభామహత్యా శిఖయా । సదీపో భవనస్య చ
త్రిమార్గ యేవ సన్మార్గ । స్తద్వద్గిరిజయా గిరిః ॥

కాళిదాసకవికృత కుమారసంభవకావ్య మందలి ప్రథమసర్గములో.

శ్లో॥ మహీభృతః పుత్రవతోఽపిదృష్టి । స్తస్మిన్నవత్యే నజగామ తృప్తిమ్
అనంతపుష్పస్య మధోర్ధ్విచూతే । ద్విరేఘమాలాసవి శేషసంగా ॥
ప్రభామహత్యా శిఖయేవ దీపః । త్రిమార్గయేవ త్రిదివస్యమార్గః
సంస్కార వత్యేవ గిరా మనీషీ । తయా సపూతశ్చ విభూషితశ్చ ॥

శివపురాణ పార్వతీఖండ సప్తమాధ్యాయమున.

శ్లో॥ అథ దేవీ శివా సాచో । పదేశసమయే మునే
సపాఠవిద్యా స్సప్రీత్యా । యతఃపితౄ చ సద్గురోః
ప్రాక్తనాజన్మ విద్యాస్తాం । శరదీవ ప్రపేదిరే
హంసాలి స్స్వర్నదిం సక్త । మాతృభాసో మహాషధీం ॥

కాళిదాసకవికృత కుమారసంభవ ప్రథమసర్గములో.

శ్లో॥ తాంహంసమాలా శ్శరదీవగంగాం । మహాషధీం నక్తమివాత్మభాసః॥
ప్తిరోపదేశా ముపదేశకాలే । ప్రపేదిరేప్రాక్తన జన్మవిద్యాః ॥

శివపురాణ పార్వతీ ఖండ షోడశాధ్యాయమున.

శ్లో॥ తేన క్రూరా ఉపాయా న । స్పర్శేహత బలాః కృతాః
వికారే సన్నిపాతేవా । వీర్యవం త్యౌషధాని చ
యత్రాస్మాకం జయాశాహి । హరిచక్రే సుదర్శనే
తత్కుంఠిత మభూతస్య । కంఠే పుష్పమి వార్చితమ్ ॥

కాళిదాసకృత కుమార సంభవ ద్వితీయ సర్గమందు

శ్లో॥ తస్మిన్నుపాయా సర్వేనః । క్రూరే ప్రతిహతక్రియాః --

శివపురాణ పార్వతీఖండ షోడశాధ్యాయమున.

శ్లో॥ తతోనై వ వధాయోగ్యో । యతో వృద్ధి ముపాగతః
విషవృక్షోపి సంవర్జ్య । స్వయం ఛేత్తు మసాంప్రతమ్ ॥

కాళిదాసుకవికృత కుమారసంభవ ద్వితీయ సర్గమందు.

శ్లో॥ ఇత స్సదైత్యః ప్రాప్తశ్రీః । నేత ఏ వార్హతి క్షయమ్
విషవృక్షోపి సంవర్జ్య । స్వయం ఛేత్తు మసాంప్రతమ్ ॥

శివపురాణ వాయవీయ సంహిత త్రయోదశాధ్యాయములో.

శ్లో॥ త్వం హి వాగమృతం సాక్షాత్ । అహ మర్థామృతం పరం
వాగర్థమయ మేవైతత్ । జగత్ స్థావరజంగమమ్ ॥

కాళిదాసకవి రఘువంశ ప్రథమసర్గములోఁ బ్రథమశ్లోకము.

శ్లో॥ వాగర్థా వివ సంపుక్తౌ । వాగర్థ స్రవపత్తయే ॥

శివపురాణ వాయవీయ సంహితోత్తరభాగ చతుర్థాధ్యాయమున.

శ్లో॥ భూమ్యం భోగ్ని మరుద్వోష్ణమ । తేత్రజ్ఞార్క నిశాచరాః
అధిష్ఠితామహేశస్య । శర్వాద్యై రష్ట్రమూర్తిభిః ॥

కాళిదాసు శాకుంతలనాటక నాందీశ్లోకము నువిదితమే. ఇట్లు కాళిదాస మహాకవి శివపురాణమును బలునూలు చదివి తద్గతభావ విశేషంబులను గ్రహించి తనదు కావ్యంబులందుఁ గీల్పొల్పుట పాఠకుల కెఱుకగాక యుండదు.

ఇఁకను బార్వతీఖండములో మేనకాకుపితాష్టవ కొండొక రసాభాసాస్పదంబుగ నుండును కాని యదియంతయు శివమాయా విశేషవిలసితంబే యగుట శ్రీపరమేశ్వరి యగు పార్వతీదేవివలె నెగ్గలేక శివపరీక్షయం దోటమిఁ జెందిన మేనక చెయిదమును జెప్పెడు నా భాగంబును బూర్తిగ వదిలివేయక కొంత క్లుప్తపఱచి విరచించినందులకును, లింగవైభవ ఖండములో మూలములోఁ జెప్పఁబడని మఱికొన్ని దివ్యలింగములు తెలుగు, తమిళము పేరులుగల యూరులందు వెలసియుండుట నవ్యానిస్వరూపంబు లారసి యిందుఁ జేర్చినందులకును, మన్నింప విమర్శకులకు మనవి చేసికొనియెదను.

ఇఁక మూలగ్రంథ రచనాకాలంబున కిప్పటి కాలంబునకుఁ బ్రపంచధర్మంబులు చాలగ మార్చై యుండుటను బట్టి చదువరుల కందందుఁ గొన్ని యెడల నించుక వ్యత్యాసంబుగఁ దోచిన దోచ వచ్చును గాని విజ్ఞు లట్టివానిఁ బాటించరని తలంచెదను.

సంస్కృతాంధ్రవ్యాకరణాంశములు - ఈ కృతియందలి నాల్గవపేజీలో శైవాచార్యసత్పుతి యందలి చంపకమాలలోని “అలికమున్ గృశాసుదృశ నందనిశంకరు” డనునెడ దృక్పట్టమునకు టాప్ ప్రత్యయము చేసిన రూపము యథావాచానిశాదిశా అను భాగురిమతరీత్యా అకారాంతముగా (టాబంతము) చేసికొని యద్దాని తత్సమముగా యోజించఁ గోరుతాను.

కౌశలశబ్దము, స్పార్థమందు (కుశలశబ్దార్థమందు) ఒకటి రెండుచోట్ల వాడబడినది. నూ-ప్ర జ్ఞాదిభృశ్చాణ్ నుండి సాధువు చేసికొనవలయును.

పునీత శబ్దము రెండుమారు లుచ్చరింపఁ బడినది. ఇయ్యది సంస్కృత శ్రీభాగవతములో వ్యాస భట్టారకునిచే వాడఁబడినది.

శ్రీభాగవతే॒ ష్టాదశాధ్యాయే॑ బలివచనే

30 శ్లో॥ తథా పునీతా తనుభిః పదైస్తవ.

లింగవైభవ ఖండంబులోని కృత్రివాసేశ శబ్దము మూలగ్రంథమందు సంజ్ఞావాచకంబుగఁ బఠించుటఁ జేసి యద్దాని నేను నట్లే యనువదించితిని.

ఇక నాంధ్ర నియతియందుఁ గవిత్రయేతరులగు పెక్కురు మహాకవుల ప్రయోగంబుల ననుసరించి ప్రస్తుతము దేశ్యములట్లు కన్నట్లు నితర భాషాపదములను గొండొక గ్రహించితిని. అట్లే విశ్రమ ప్రాసంబులందు రేఫ శకటరేఫ సాధర్మ్యంబును గూడ నిర్విశంకంబుగ నంగీకరించితిని.

ఇక నాకవనంబును గూర్చి నేనేమియు వ్రాయఁజాలను. పౌరభంబున్న రసజ్ఞులే యాస్వాదింతురు. సహృదయాః ప్రమాణం.

ఇకను మా గురులును గింకవీంద్రఘటాపంచననాది బిరుదాంచితములును నగు శ్రీకవి చక్రవర్తులు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిలవారు శతావధానులు పుత్రోవా శిష్యోవా యను వచన ప్రకారము నాయందలి * శిష్యవాత్సల్యముచే నా యీ కృతినిఁ బరిశోధించుటకుఁ గాను ముందుగఁ దమకును నాకును నిష్పదైవమగు శ్రీపరదేవతను గూర్చి-

మ. జననీ! శైవపురాణ మొక్కరుఁడు మ ♦ చ్ఛాత్రుండు దెల్లించె దా
నిని నే నిష్ట బరిష్కరింపవలయున్ ♦ నీదో కటాక్షావతో
కనమున్ లేక ఘటించు టెట్లు లిది మ ♦ త్కాసంబు శాసించి మా
టను దత్తింపు మతండు యోగ్యుఁడు గిరీ ♦ డ్భక్తుండు కామేశ్వరీ!

అని స్తుతించి గ్రంథము నంతయు సమగ్రముగాఁ బ్రత్యక్షర శోధనముగా సవిమర్శముగా దిలకించి పరిష్కరించి గ్రంథమును నిర్ణుష్టంబు నొనరించి నందులకు వారి యడుగుఁడమ్ముల కనేక ప్రేమపూర్వకాభివందనముల సమర్పించుకొనుచున్నాఁడను.

ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రి

---::O::---

* నేనొకప్పుడు చికిత్సకై రాజకీయ వైద్యాగార మందుండినప్పుడు శ్రీశ్రీశాస్త్రిల వారాశీర్వదింపుచు నీ పద్యమును వ్రాసి పంపిరె. ఆమీఁద వెంటనే యారోగ్యమును జెందితిని.

చ॥ పరమశివాంఘ్రిభక్తున క ♦ పారకృపారస మూర్తియైన శం
కరుఁ డొగి నాగవీరయకు ♦ గాదిలి శిష్యున కాయువు నిరం
తరమగు సౌఖ్యము సీరియు ♦ ధన్యత మాన్యత యిచ్చి వెంకటే
శ్వరుఁ డిడు నాశిషంబునకు ♦ భవ్యయశంబు ఘటించుఁ గావుతన్.

క్షీరసాగరము బిల్డింగ్స్.

చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి

గవర్నరుపేట, బెజవాడ, 29-3-1944

శతావధాని,

ద్వితీయ ముద్రణము - గ్రంథకర్త విజ్ఞప్తి

* * *

పాఠక మహాశయులారా!

పరమేశ్వరానుగ్రహముచే శివపురాణ ద్వితీయ ముద్రణ మిప్పటివఱకు బూర్తియైనది. లోగడ ముద్రణమందు దొరలిన ప్రామాదికంబులగు నచ్చు తప్పులను జాలవఱ కిందు దిద్దితిని. లోగడ ముద్రణమం దుమాఖండములో నైదాఱు పద్యములలో సంకుచితముగా నిమిచ్చియున్న రామాయణ చరిత్రము నిందు విపులీకరించి 350 పద్యములను వ్రాసి ద్వితీయాశ్వాసముగ నమర్చితిని. అందందు రామణీయకమున కలరి శ్రీవాల్మీకీయము నందలి శ్లోకంబుల ననుసరించితిని. అది యొక దోసంబుగ గుణజ్ఞులు భావింపరని తలంచెదను.

లింగవైభవ ఖండమందలి శివవ్రతములలో లఘురుద్ర మహారు ద్రాతిరుద్ర స్వరూపంబు లను రుద్ర జపాభిషేక హవన భేదంబులను శ్రీభట్టభాస్కరభాష్య మేరుతంత్రంబులనుండి గ్రహించి చేర్చితిని.

ఇక వాయవీయఖండమందు మున్ను వదలిన షడధ్వపరిశోధనము మున్నగు వానిని సూత్ర ప్రాయముగ వ్రాసిన భగవద్విభూతి మున్నగువానిని యధాతథముగా విశదీకరించి వ్రాసి రెండవ యాశ్వాసము రచించితిని.

శైవాగమ కారణోత్తరమునుండి శ్రీబ్రహ్మవిద్యోపాసనా పురశ్చరణాదులను గ్రహించి యిందుఁ జేర్చితిని.

విద్యేశ్వర ఖండమందు శ్రీశైవుల మహాశివలింగ పూజావిధానంబు గూడ శైవాగమోక్త ప్రకారంబుగ సక్రమంబుగఁ దెనిగించి కూర్చితిని.

మఱియు నందందుఁ గొన్నియెడల నౌచితి ననుసరించి యిండుక హెచ్చించితిని. సహృదయు లివాని నన్నిటి నారయుదురని యాశించెదను.

ఇక మూలగ్రంథమందునను నాంధ్రీకృత గ్రంథమందునను గొన్ని యాక్షేపములను మిత్రులగువారు సూచించిరి గాని ముద్రితగ్రంథమందలి నాదుమున్నుడిలో శివపురాణరచనా కాలంబున కిప్పటికాలంబునకుఁ బ్రపంచ ధర్మంబులు చాలగ మార్చై యుండుటనుబట్టి చదువరుల కందందుఁ గొన్ని యెడల నిండుక వ్యత్యాసముగఁ దోచవచ్చును గాని విజ్ఞు లవానిని బాటింపరని వ్రాసియుంటిని.

ఇక నిర్గుణంబును దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదశూన్యంబునునగు బ్రహ్మతత్త్వంబు గాక తక్కిన సగుణులగు త్రిమూర్తులు జగదభ్యుదయంబునకై కామాభిలాషతోఁ ద్రిశక్తుల నొందుటయు సంతానంబుల నొందుటయుఁ బురాణంబులందునను తదనుసృత కావ్యనాటకాదులందునను ప్రసిద్ధమే. అందుచే ఆత్మశక్తినుబంధకృత కామభావోక్తు లవ్వారియెడల దూష్యంబులు గావు.

పార్వతీపరమేశ్వర భోగవర్ణనమును గురించి తత్పఞ్చాసంవిధాన నిబంధనం బండు శ్రీవాల్మీకి మహామునీంద్రునకును శ్రీకృష్ణద్వైపాయనమహర్షికిని వైరుధ్యము గన్పట్టకయే యుభయమునులును శ్రీరామాయణ శివపురాణాదులం దొకేవిధముగఁ దద్రీతి నుదాహరించిరి. అర్వాచీనులగు అలంకారికులు మాత్రము నిషేధించిరి. శ్రీకాళిదాసాది మహాకవు లానిషేధము నెక్కుఁడుగఁ బాటించలేదు. కవికుల గురులీకాళిదాసులు కుమార సంభవకావ్యమం దొక సర్గమంతయు - అష్టమ సర్గమంతయు - శ్రీవరమశివుని సంభోగవిషయముగ రచించిరి. ఇతరకవులు కూడ శంభురహస్యాది గ్రంథము లందు

శ్లో॥ దాసేకృతా గసి భవత్యుచితః ప్రభూణాం పాదప్రహర ఇతిసుందరి నాస్మిదూయే-

ఇత్యాది వరమశివుని కామోపచారోక్తుల ననువదించిరి. ఇఁక నిషేధము- తత్త్విన సామాన్య జనుల కేలీవిశేషంబు లుద్ఘాటించినట్లు మిక్కిలి పచ్చి గాకుండా ప్రాధోక్తి నుదాహరించిన నద్ది చరితార్థమగును.

శ్రీవాల్మీకివ్యాసోక్తు లార్థంబు లగుట నయ్యవి యించుక మేరను దాటినను వానికి వంకలేదు. శ్రీకాళిదాసు మున్నగువా రుచితరీతినే యనువదించిరి. ఇఁక శివపురాణ మూల గ్రంథమందును అద్దాని సముచితసరణిఁ దెనిఁగించి వ్రాసిన నా యీ కృతీయందు నీయాశేషమున కవకాశము లేదు.

అలంకారశాస్త్రమందేకాక శబ్దశాస్త్ర ఛందశ్శాస్త్రాదులందు గూడ తత్త్వన్నిబంధనంబు లవ్వానియందు బిగువుగఁ బ్రతిపాదించఁబడినను “నిరంకుశాః కవయః” అనెడు రీతిని మహాకావ్యములు మొదలుచేసి సామాన్యుల కావ్యములవఱకుఁ గూడ ఈయవి పార్వత్రికంబుగ నిబంధితవిధులకు లోఁబడియుండక కొండొక మీఱుచునే యున్నవి. అవ్వానిని విజ్ఞులు రస్తక గ్రాహులై పాటించుటలేదు.

ఇఁక శివునివైరాగ్య ధీరత శివురాణ పార్వతీఖండ ప్రథమాశ్వాసమందలి 305 పద్యములో నెఱుంగఁదగును. శివుఁడు దన్ను వరించి సేవించుచున్న పార్వతీదేవి స్వాగ్రమందుఁ బరిచర్య లొనర్చు చుండఁగాఁ దదనుసంధానార్థమై ప్రయత్నించుచున్న మన్మథు నస్తమింపఁజేసి పార్వతీని బొమ్మని రతీదేవికి వరమిచ్చి తద్ క్షణంబున ఆష్టలిని బాసి కైలాసగిరినిఁ జేరినట్లుగాఁ జెప్పుఁబడియుండఁగా ఇట్టి శివుని విరాగి యనవలయునా? సామాన్యముషి యనవలయునా? పరమేశ్వరుఁ డనవలయునా? యోజింపుఁడు. లోకోత్తరరమ్య వస్తుసందర్శనంబునఁ దద్వస్తు ప్రశంస యొకదోసంబుగాదు.

తపస్సు చేయుచున్న పార్వతీదేవిని బరీక్షించుటకై శివుఁడు సప్తర్షులను బంపఁగా వారు శివాజ్ఞచే ఫలంబుగఁ బార్వతీదేవితో గొన్ని యనుచితంబులనే పలుకుదురు. అయ్యవి యధోక్త వచనంబులుగాక ఫలోక్తులగుట ననుచితంబులై నను ననుచితంబులు గావు. జాగుప్రాకరవచనంబు

అనుటలోఁ గాలభేదంబును బట్టి అయ్యదియుఁ బోసంగదు. ఇట్టివి ఇతిహాస శ్రేష్ఠంబగు మహాభారతముం దనేకంబులు గలవు. వానియం దొకొటిందు వ్రాసి చూపుట యనుచితముగాదు.

భారతోద్యోగపర్వమందు మహాపతివ్రతయగు నింద్రాణిని నహంషవరణంబునకై దేవార్చ్యుని నన్నిధానంబుఁ జేరి యర్థించు క్రతుభుక్కుల యనుచిత వచనంబులును వాని కేవలమొంది యుల్లసమాడి నిరసించిన వాచస్పతి యుచితోక్తులును శచీదేవి సూక్తులును విదితములు.

గుణనిధికథను నేను కాశీఖండమునుండి గ్రహింపలేదు. అది శివపురాణము లోనిదే. శివపురాణము సృష్టిఖండములో 17-18 అధ్యాయములలోఁ గలదు.

ఇద్దాని భాషాంతరీకరణమందు నేను గవితాచమత్కృతి యేమియుఁ జూపలేదు. ఇది ఇం దొక ప్రధానకథ గాకుండుటను ఇట్టివి పెక్కులు కథ లిందుపలజ్జంబులై యుండుటచేతను నిద్దాని సామాన్య ధారలోనే వ్రాసినాను. శ్రీనాథకవిపరేణ్యు లుల్లేఖించి రసోల్పణముగ వ్రాసినవైన కాశీఖండ మూలగ్రంథము స్థలపురాణం బగుట అందుఁ బ్రధాన కథానాయక విషయంబుఁ గూర్చి పెంచక గుణనిధి చరిత్రంబు వైశ్వానర చరిత్రంబు బుధజన్మచరిత్రంబు గళావత్ప్ర పాఖ్యానంబు మున్నగుఁ గల కథలతోనే నిండింపఁ బడినది. అట్టి గ్రంథంబు ప్రబంధీకరణమందు శ్రీనాథకవిబుధు లీయుపకథలనే చేకొని యివ్వనియందు రసనిష్పాదనం బొనరించిరి. ఎట్టులైనను శ్రీనాథకవిసార్వభౌములకును నాకును గొండంత యంతరం బున్నదని నే నెఱుంగుదును. ఇఁక వారికిని నాకును మా కవితలకును బింబ ప్రతిబింబభావ మెట్లు పోసఁగును?

తారకాసుర యుద్ధభాగంబందుఁ దారకుని జంపెదనని వీరభద్రుండు సంరంభింపఁగా నారదముని యడ్డుపడి నివారించుటను గూర్చి తారకాసురుని వీరభద్రుండు చంపఁగలిగిన యెడలఁ గుమారోదయంబునకై యట్టి విస్తారయత్నం బేటికనిరి. ఇందు శ్రీవీరభద్రుండు దేవతాపీడనంబునకోర్వక కుమారునికి సత్వర యుద్ధంబును బ్రోత్సహించుటకై తా నట్లు కడంగెను గాని యన్యముగాదు. నారదుఁ డనుమానపడి వీరభద్రునితో నట్లు నుడివెను. మఱొకమాటు గూడ ఇట్లే శ్రీవీరభద్రుండు సంరంభముఁ జూప గుమారుఁ డనికి దొడంగెను.

శ్రీభైరవకృత విధాతృ పంచమశిరఃఖండముం దొకచోటఁ గరాంగుళీనఖాగ్రంబులఁ బిదిపె ననియు వేఱొకచోట * నసి విచ్ఛేదించె ననియును వ్రాయుట యందలి భిన్న భిన్న సరణిని గూర్చి పూజ్యపాదు లొక రడిగిరి. మూలములో నట్లు లుండుట నద్ది మన్వంతర భేదముచే నట్లు జరిగియుండవచ్చునని యూహింపవలసి యున్నది. ఇట్లే భారతమందుగూడ

* అసి సదృశములగు నఖాగ్రంబులని యన్వయించుకొనవలయును.

కర్ణజన్మవృత్తాంత మొకచోట సూర్యానుగ్రహముచేఁ గుంతిగర్భమితరుల కదృశ్యమై దశమమాసంబందుఁ బ్రసూతి నొందినదనియు వేటొకచో సద్యః కర్ణమార్గంబు నుండి కర్ణుఁడు జన్మించె ననియును గలదు. ఏతాదృశంబుల నన్నిటిని వాచ్యలక్యవ్యంగ్య తాత్పర్యార్థముల ననుసరించి సమన్వయించు కొనవలయును. ఒకే మార్గమున నిర్వాహము గాదు.

పంచమాడానారదసంవాదంబును జతుర్యగధర్మములు మున్నగునవి భారతములోని విందున్న వనియుఁ బురాణాంతరంబులం దుండిన యితరవిషయము లనేకము లిందు మరలఁ జెప్పఁబడినవనియు ననిరి. సామాన్యముగ నన్ని పురాణముల యందును జతుర్యగధర్మములును వర్ణాశ్రమధర్మములును స్త్రీపురుషధర్మములు మున్నగునవి చెప్పఁబడియే యున్నవి. వీనిలో నొక్కటినేని చెప్పని పురాణమే యరుదు. భాగవతము విష్ణుపురాణము శివపురాణము దేవీభాగవతము భారతేతిహాసము జై మినీ భారతము మున్నగు సర్వార్థ గ్రంథములం దివి కలవు. అందుచే నొకదాని కుపకర్షము గాని మఱొకదాని కపకర్షముగాని కలుగలేదు. అన్ని యవసర ధర్మములగుటను నే యొకటి చదివినను నవ్వి తెలియఁబడవలయు నని ప్రణేత లట్లు వ్రాసిరి. కర్తైక్యంబుననుగూడ నివి యన్నిపురాణంబు లందును నితిహాసంబందు యోజింపఁ పడియుండును. ధర్మంబులు మాత్రమే కాదు పెక్కులు కథ లనేకోపాఖ్యానంబులు గూడఁ బలుకడల నుపపాదితంబులై యున్నవి. దాన నేమియు బ్రత్యవాయంబు లేదు. పునరుక్తి యుఁగాదు. అది సర్వపురాణ సాధారణమే!

వేటొక మిత్రులు మూలగ్రంథములోని విశేషంబు లన్నియు విడువక తెనిగింప వలయు ననియు అట్లు దెనిఁగింపకున్న వాని నన్నిటిని మూలమునకుఁ దగిన వివరణముతోఁ బ్రకటించినను మేలే యనిరి. ఇందు నేను వారు వ్రాసిన యట్లు అట్టి విశేషంబులను జారవిడువక తెనిఁగించియే వ్రాసితిని. చాలవఱకుఁ బునరుక్తములుగఁ దోచు కథలను అనవసరపు విపులీకరణములను విడిచితిని నా మనవి.

ఇట్లార్థికశంకలు గాక శాబ్దిక ప్రసంగముందుఁ గూడ చాల అను పదమును దృఢ ప్రకృతికము గాదనియు కళ యని యొకమిత్రుఁడు దెలిపెను. కళాపదంబులకు “తిబ్బధ్య శేషషష్ఠీ” త్యాదిపరిమితి కలదు. ఆపరిమితవ్యూహములోనిది యిదికాదు. తత్పరిమితంబులకన్న భిన్నంబులు దృఢప్రకృతికములే. ఇందులకు మహాకవుల ప్రయోగంబులు ప్రతి గ్రంథమందుఁ గలవని చూపుట పెచ్చు.

చ॥ అనవిని చాలఁ దల్లడిలి ♦ యాయకనాయకు కంఠమున్ రయం....

కళాపూర్ణోదయము ఆ. ౩

చాలా ద్వారపతి యొప్పు సౌభాగ్యములన్-

కళాపూర్ణోదయము ఆ, 3

(శ్రీ మ॥ సూర్యనారాయణ శాస్త్రి గారిచే సంశోధితము)

ఇక నీయాక్షేపముల కెల్ల నేనిట్లు సమాధానంబులను వ్రాయుట మూల గ్రంథమునకును ఆంధ్రీకృత గ్రంథమునకును సుంత కలంకము వాటిలునేమో యను శబ్దచేఁ బ్రసక్తమైనది గాని వేఱుగాదు.

ఇక నా యాంధ్రీకరణంబును గూర్చి ప్రథమ ముద్రణ యందలి మున్నుడిలో విశదము చేసియే యుంటిని. ఎల్లప్పుడును “సహృదయాః ప్రమాణం” బనియే విశ్వసించెదను.

ఇట్లు

విద్వత్కవి విధేయుఁడు

ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రి

---::0::---

తృతీయ ముద్రణము విజ్ఞప్తి

* * *

శ్రీపార్వతీపరమేశ్వరుల యకారణ కరుణా ప్రసాద భాగ్యంబునను, ఆంధ్రపాఠక సహృదయుల సౌహృద్ధాతిశయంబునను, శివపురాణ మిప్పటికి తృతీయ ముద్రితంబైనది. ఈ ముద్రణమందుఁ బూర్వముద్రిత గ్రంథంబులందు సంకుచితంబైన శ్రీప్రంచాక్షరీ దీక్షావిధానమును తదుపాస నాక్రమవైశద్యంబును, మంత్రార్థంబును, మఱొక పద్య శతంబునఁ గూర్చి చేర్చితిని. మఱియు నందందుఁ బెక్కు పద్యంబుల నొచితి ననుసరించి చేర్చితిని. ఇట్లు నా నేర్చినయట్లు సంతరించి ప్రకటించితిని. వ్రాయఁదగిన విషయంబులన్నియును, ఈ కృతిపై నొరులొనర్చిన ప్రశ్నంబులును, దదుత్తరంబులును నితఃపూర్వ ముద్రిత గ్రంథములందే ప్రచురించినాను. ఎల్లప్పుడును ఔచిత్యనొచితులయందు సహృదయాః ప్రమాణంబనియే నమ్ముచున్నాను.

ఇట్లు విధేయుఁడు

ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రి

---::0::---

వినతి (పంచమ ఘుద్రణము) ముదిగొండ మార్కండేయ

* * *

వేదసారము ప్రాజ్ఞులకే గాక యనభిజ్ఞులకు సైత మవబోధమగుటకై వ్యాసమహర్షి ప్రసిద్ధములైన అష్టాదశపురాణములను రచించి మానవాళి కంద జేసెను. ఈ మహాపురాణములలో పదిమహాపురాణములు శివపారమ్యమును ప్రతిపాదించునవియు నందులో శివపురాణము విశిష్టమైనదని చెప్పబడినది.

ఈ శివపురాణమును మా పితృపాదులు శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు ప్రప్రథమముగ పద్యకావ్యముగ నాంధ్రీకరించినారు. శ్రీనాథుడు మొదలగు పూర్వమహాకవులెవరును ఈ శివపురాణమును నాంధ్రీకరింపకుండుట తన భాగ్యవిశేషముగ భావించి “అద్వానన్ నాయది భాగధేయమని చేతంబందు భావించితి” నని సంబరపడినారు. శ్రీమల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారీ శివపురాణము చిరకాల మాంధ్రము కాకపోవుట శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారి యదృష్టమని ప్రశంసించినారు. “పద్యరూపమున నీ గ్రంథము నాంధ్రీకరించు భాగ్యము తొలుత తనకే సంభవించిన దని ఈ కవి మురియుచున్నాడు. పోతన వలెనే యీ ఘనకార్యమున తన జన్మము సార్థకమైనదని యుప్పొంగుచున్నాడు” అని శ్లాఘించారు శ్రీతూములూరి శివరామకృష్ణ శాస్త్రిగారు. భాగవతము ననువదించిన పోతనవలె శివపురాణము నాంధ్రీకరించి మా నాన్నగారు ధన్యులైనారని పలువురు విద్వత్కవుల లేకకంఠమున ప్రస్తుతించిరి.

మా తండ్రిగారీ గ్రంథమును తమ గురువరేణ్యులైన శ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి శతావధానులవారిచే బరిష్కరింపజేసుకొనుటయే గాక వారి కవితారీతుల ననుసరించి

“తిరుపతి వేంకటేశకవిధీరులు కావ్యములందు భారత స్ఫురిత పదానురోధగతి సాంపులూ నింపిరి, నేను నట్లే యీ దరమెసగంగ వారి సువిధానపు భంగి నెఱింగి” గ్రంథమును రచింతునని తమ గురుభక్తిని వెల్లడించుకొనిరి.

“ఉద్బోధకుఁ డీశ్వరుఁడట, సద్భావముతో డ నిద్రి సల్పుటయట” అని శివభావనతో నీ బృహత్సార్యము నిర్వహించి గ్రంథరచనను పూర్తి చేసిన సంకల్పసిద్ధులు మా నాన్నగారు. నిరంతర శివనామాస్వాద పరిపూతమగు జిహ్వానుండి యీ కవితామాధురి స్రవించినది.

మా పితామహులైన వీరభద్రారాధ్యులు లక్ష్మీదేవమ్మగారల యేకైక సంతానము మానాన్నగారు. జన్మస్థలము శికిందరాబాదు. జననము సర్వజిన్నామ సంవత్సర ఆషాఢ శుద్ధ

చతుర్దశీ భాను వాసరము జ్యేష్ఠానక్షత్ర చతుర్థవరణం, సరియగు తేదీ 3-7-1887. పదమూడున యేటనే పితృవియోగము నొందిన మా నాన్నగారు మాతృరక్షణలో విద్యాబుద్ధుల నేర్చి సంస్కృతాంధ్ర భాషలయందు ప్రవీణులై కేవలము స్వయంకృషితో స్వకీయ ప్రజ్ఞా విశేషనిర్ణయాధి కారముతో సమాజములో నెనలేని గౌరవప్రతిష్ఠల నార్జించుకొని తనదైన ఒక ప్రత్యేక స్థానమును చేకూర్చుకొనిరి.

సంస్కృత సాహిత్యవ్యాకరణములను వైయాకరణ వేత్తలైన చిట్టావూరి సీతారామశాస్త్రి గారి యొద్దను, ఆంధ్ర సాహిత్యకవిత్యవిశేషములను మహాకవి చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి శతావధానుల వారి యొద్దను, మంత్రశాస్త్ర రహస్యములను తచ్చాత్రవేత్తలగు నేమాని రాజయ్యగారి యొద్దను నభ్యసించినట్లు గ్రంథారంభమునందలి యిష్టదేవతా స్తుతిలో 8వ పద్యమున ప్రస్తావించబడినది. ఆయుర్వేద విద్యావిధానమును తెనాలివాస్తవ్యులు ప్రఖ్యాత భిషగ్గురులునైన ములుగు రామలింగయ్య గారి యొద్ద నేర్చినట్లుగ 31వ పద్యము నందు కానవచ్చును. జంటనగరములందును తదితర ప్రాంతములందును, అవధానములను శ్రీమదుదిగొండ శంకరాధ్యాయులవారు మున్నగు మహామహుల సమక్షమున జయప్రథముగా నొనర్చిరని విన్నాను. కవితాప్రాధీను యలవరచుకొని సుభద్రా కల్యాణమను భారతకథను నాటకముగను, శ్రీశైలభ్రమరాంబాదేవి నుద్దేశించి భ్రామరీమకుటముతో శతకమును రచించిరి. కొంతకాలమునకు మఱియొక వందపద్యములను చేర్చి యీ శతకమును ద్విశతిగా ప్రచురించిరి (స్వ. ఖం. 52 పద్యము). ద్వాదశశైవాచార్యులలో నాచార్య త్రయమునకు చెందిన శ్రీహరదత్తాచార్యులవారి చరిత్రమును 5 అశ్వాసముల పద్యకావ్యమును, ఏబదియైదుగురు మహాశివ భక్తుల జీవిత విశేషములను శివభక్త విజయకథావలియును వచన గ్రంథమును వ్రాసి ప్రచురించినారు. మఱియు విశ్వేశస్తుతి, శివాష్టకం, గౌరీస్తుతీత్యాది స్తోత్రములను గీర్వాణభాషలో రచించినారు కాని, యవి యముద్రితములుగానే యుండెను. శివాష్టక శ్లోకముల నీ గ్రంథారంభమున ముద్రించుటైనది.

ఆర్థిక వనరు లెక్కువగా లేని మధ్య తరగతి కుటుంబమున జన్మించిన మా నాన్నగారి యభిలాష నిరాడంబరత్వము ఈ క్రింది పద్యము నందు తెలియుచున్నది.

మ॥ ధనమున్ జాల నొసంగినన్ వసతి విసారంబుగా గూర్చినన్
నిను ధ్యానింపఁ దలంతున్ తలపన్ నిత్యాన్నపానార్థ ము
న్యని సేవింపక యుండునట్లు గరుణన్ యోజింపు మైశ్వర్య ము
ద్ధినికాయంబును బాంధవోత్కరము తృప్తిన్ జెందఁగా భ్రామరీ!

కోరుటయే తడవుగా తను యర్జించినట్లుగానే ఆ పరదేవత వసతి ననుగ్రహించినదని సంతృప్తిచెందారు మా నాన్నగారు.

తమ తండ్రిగారొక కావ్యమును కృతి నొందవలెనని కోరిక కలిగియుండుటచే

“నా జనకుండు చాల గవనంబునఁ బ్రేమము జెంది కావ్యమొం

డోజ గ్రహింప నెంచియును యోగము లేక గతించె” ననియును “తల్లిదండ్రుల కన్న నితరము పరము లేదని వచించు శాస్త్రునినాద సరణి” అనియును తలచి తమ తల్లిదండ్రులకీ గ్రంథము నంకితమొనర్చి పితృభావమును తీర్చుకొని కృతకృత్యులై ధన్యత గాంచిరి.

శివపురాణ ప్రథమ ముద్రణము 1947లోను, ద్వితీయ ముద్రణము 1958లోనైనవి. 1964లో తృతీయ ముద్రణము సమయమున 77 సంవత్సరముల వయసులో నించుక యనారోగ్యస్థితి యేర్పడిన కారణమున ముద్రణ మవిచ్ఛిన్నముగ పూర్తియగుటకై యిష్టదైవమైన శ్రీశైల భామరీదేవి నిట్లు ప్రార్థించిరి.

శా॥ ఈనాదేహమునందుఁ దేజము బలం బీవిష్ణు జేకూర్చి యే
గ్గానుల్ లేక మనంగ జేయునెడనే కాత్యాయినీ దేవిరో!
నీనాథోరు పురాణకావ్యము గడున్ నీటొప్పు ముద్రించుటే
కానీ, కాని యెడన్ భరంబగు, గృహన్ గన్గొన్మిక కన్ భ్రామరీ!

మఱికొంతకాలమునకు-

మ॥ సడలెన్ జానుల పట్లు పోట్లు భవదంచగ్గణ్య కారుణ్యమే
ర్పడఁగా సుంతబలంబు గల్గె నికశైవంబున్ బురాణంబుని
ప్పుడె ముద్రింపఁగ యత్నమున్ సలుపుదున్ బూన్మిన్ జగజ్జీవనీ!
యిడుముల్ బాపితి విట్టి సత్కరుణ యెందే గల్గునే భ్రామరీ!

శా॥ అయ్యెన్ సర్వము ముద్రితంబు భవదీయంబైన గ్రంథంబు మే
లయ్యెన్ దల్లి! మనంబు సంబరపడెన్ హర్షించి విద్వద్వరుల్
దియ్యంపున్నడులన్ స్వమోదముల సందేశించి రిప్పున్ మునున్
నెయ్యం బొప్పగ నాంధ్రమండలికి నందీయం గదే భ్రామరీ!

గ్రంథము తృతీయ ముద్రణ మగుచుండగా పుణ్యమూర్తి యగు మా మాతృమూర్తి వీరమాంబాదేవి మాఘ శుద్ధసప్తమి అనగా రథసప్తమి పుణ్యదినమున (21-1-1964) కైలాసమున గౌరీపూజసేయుటకై వెడలుటకు గాను శాశ్వతముగ కన్నుమూసినది. సుమారు అరువది వసంతముల సహజీవనముతో పెనవేసుకొనిన యర్ధాంగి పవిత్రయనుబంధమును బాసిన మా తండ్రిగారి నిబ్బరమైన మనః ప్రవృత్తిని గమనించండి-

మ॥ శివునిన్ జేరుదు నంచు నే నుడువగా శ్రేయం బిడెట్లా నికన్
శివపౌరాణకథా ప్రబంధమును సుశ్రీమీఱఁగా మీరు మూ
డవమార్కుద్రణ సేయుఁ డెల్లరును గొండాడంగ, నేఁ బార్వతీ
శివులన్ జేరుదునంచు నా గృహిణి వేఁ జేరెన్ మిమున్ భ్రామరీ!

మ॥ కొమరుల్ దుఃఖిలుచుండి రెక్కుడుగ నీ కూతుండ్రునున్ జాల భే
దమునన్ వర్తిలుచుండి రీవిడ లసద్దాక్షిణ్య సంపత్తి శ్రీ
ప్రముగా వారల దుఃఖమున్ గడపి హర్షంబిమ్ము మాతల్లి! చే
తమునం దీవె యెఱుంగు దెట్లు సలుపన్ ధన్యాత్మికా! భ్రామరి!

తరువాత నేడు మాసములకే శ్రావణ బహుళ నవమీ సోమవారము (31-8-1964)
ప్రదోష కాలమందు మాతండ్రిగారు శాశ్వత శివసాయుజ్యము చెందినారు. ఆ తరువాత
కొంతకాలము నేను ఉద్యోగ వశమున నితర ప్రదేశములందుండుట సంభవించినది. సౌమ్యుడు
మితభాషి శివార్చనానక్తుడైన నా సహోదరుడు నందికేశ్వరరావు పితృవిరచితమైన యీ శివపురాణ
గ్రంథము నందు మిక్కిలి ఆసక్తి కలిగి యుండెను. కాని కాల విపాకమున స్వల్ప ఆనారోగ్యముతో
నడివయసులో 1980 మార్చి 13తేదీ శివుని చేరెను.

తృతీయ ముద్రణమైన 18 సంవత్సరముల తర్వాత 1982లో నీ గ్రంథము చతుర్థ
ముద్రణము నొందినది. మరల నొకటిన్నర పుష్కరముల తరువాత పరమ శివుని యనుగ్రహ
విశేషమున ఈ పంచమ ముద్రణ భాగ్యము నొందినది. ఈయవకాశము మాకు లభింపజేయుట
మాపురాకృత పుణ్య విశేషముగ భావించెదము.

శివపురాణ పఠనము వలన శివుడే కాక బ్రహ్మవిష్ణ్వంద్రాది దేవతలందఱును తృప్తి
నొందుదురని యీ పురాణమునందే చెప్పబడినది. ఇట్టి యుత్సృష్ట గ్రంథమైన శివపురాణ రచనను
పూర్వజన్మ విశేషమున జేపట్టి శివభక్తి దీక్షా తత్పరతతో సర్వాంగ సుందరముగ పూర్తిచేసిన మా
నాన్నగారు కారణజన్ములనుటలో సందియ మే మియునుండదు. “స్వయం తీర్థః పరాన్
తారయతి” యను సూక్తి ననుసరించి తాము ధన్యులగుటయే కాక పాఠకులకు గూడ ధన్యత
నాపాదించి రనుటలో నేమాత్ర మతిశయోక్తి లేదు. పూజ్యులు శ్రీమాడుగుల నాగభణి శర్మగారు
గ్రంథము నామూలాగ్రము చదివి అటువేదమునుండి యిటు ప్రబంధము వఱకు సర్వవాఙ్మయ
మహాఫలమును ఈ శివపురాణాంధ్రీకరణ ఆంధ్రలోకమునకు అందచేయుచున్నందున యిట్టి
యుద్గ్రంథమును వ్రాసిన మా నాన్నగారు ఒక మహర్షియని ప్రశంసించారు. ఆచార్య జి. వి.
సుబ్రహ్మణ్యంగారి శివపురాణం ప్రాచీన పురాణ మార్గాన్ని ఆధునిక కవితాపాకంలో పొంగించిన
రసవత్కథానుధానిధియని, ఇది ఒక తెలుగుకవి శివున కిచ్చిన ‘సహంకరాభరణ’మని ప్రస్తుతించిరి.

ఈ శివపురాణము పేరునకు పురాణమే యైనను కవితాశిల్పమున ప్రబంధమై
యొప్పుచున్నదని పలువురు ప్రముఖుల యభిప్రాయము. ఏకనాయకాశ్రయ ప్రబంధము కంటె
బహుకాల బహుపురుష వృత్తాంతములు గల పురాణములు భిన్నములనియు అందుచే
పురాణరచనలో ప్రబంధమట్లు కాక కథను చెప్పుకొనిపోవుటయే ప్రధానముగనుండునని
చెప్పుదురు. కాని ఈ శివపురాణము నందలి ఖండములన్నియు ప్రత్యేక మొక్కొక్క కావ్యముగా
పాఠకులు చదివి యానందింప తగినట్లు మృదుమధురంగా వ్రాయబడినదని పూజ్యులు మల్లాది
సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు వ్యక్తము చేసినారు.

సాహిత్యము నందు కించిదాసక్తి మాత్రమే గల నేను మా నాన్నగారి కవితారచనా విశేషములను గూర్చి వ్రాయబూనుట హాస్యాస్పదముగ నుండును. ఐనను యే పద్యము చదివినను రసవంతముగ శ్రవణపేయముగ నుండునని మాత్రము సవినయముగ మనవి చేసుకొందును. మా నాన్నగారు “ నా కవనంబును గూర్చి నే నేమియు వ్రాయజాలను. సౌరభంబున్న రసజ్ఞులే యాస్వాదించి యానందింతురు. సహృదయాః ప్రమాణాః ” మని వ్రాసినారు. నేనుకూడా వారి మాటలనే పాఠక మహాశయులకు మనవి చేసుకొనుచున్నాను.

బహుకార్యధురంధరులై యేమాత్రము తీరిక లేకున్నను ఉత్తమసాహిత్యమునందు తమకు గల అభిరుచికి తార్కాణముగా గ్రంథము నానుపూర్విగ చదివి యానందించి ప్రశంసించి తమ యమూల్యాభిప్రాయమును వ్రాసి యిచ్చిన పూజ్యులు బృహత్ ద్విసహస్రప్రవాణి, అధికార భాషా సంఘ అధ్యక్షులు శ్రీ మాడుగుల నాగభణి శర్మ గారికి నా హృదయపూర్వక ధన్యవాదములు. కోరిన వెంటనే తమ ప్రశంసలను వ్రాసియిచ్చిన శ్రీ శైవమహాపీఠాధిపతి నీలకంఠ భాష్యాది బహుగ్రంథకర్తలునైన ఆచార్య శివశ్రీ నిర్మల శంకర శాస్త్రి ఆరాధ్యులవారికి, శ్రీ శైవమహాపీఠ ఉపపీఠాధిపతి సద్గురు వరేణ్యులు శ్రీ కందుకూరి శివానందమూర్తి గారికి, ఆచార్య జి. వి. సుబ్రహ్మణ్యం గారికి నమస్సుమాంజలు లర్పించుకొనుచున్నాను. గ్రంథము ద్రణమునకు ఆర్థిక సహాయము నందజేసిన మాన్యులు శ్రీ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానము కార్యనిర్వహణాధికారి గారికి, మా నాన్నగారి యందును వారు రచించిన యీ పవిత్ర గ్రంథమునందు తమకు గల గౌరవాభిమానములతో గ్రంథము ద్రణమున కార్థిక సహకారము నందించిన వదాన్య శేఖరులకు నా కృతజ్ఞతా పూర్వక ధన్యవాదములు. గ్రంథము నందు గల ఆసక్తితో ఈ ముద్రణమునకు నన్ను ప్రోత్సహించి పూవులను సరిచూచుటలో సహకరించిన నా అర్థాంగి చి॥ సౌ॥ సుబ్బలక్ష్మికి అభినందనలు.

గ్రంథము ద్రణమును చక్కగా శ్రద్ధతో సకాలములో పూర్తిగావించిన హైటెక్ ప్రింటర్స్ అధినేత శ్రీ కౌండిన్య శాస్త్రిగారికి కృతజ్ఞతలు.

మఱియు నాకు చేయూతనిచ్చి ముద్రణము కొనసాగుటకు కారణభూతులైన మహనీయులందఱికి ధన్యవాదములు.

శివవిజ్ఞానసర్వస్వమని కొనియాడబడిన యీ యుద్గ్రంథ మా చంద్రార్కము ఆంధ్రభాషాభిమానుల నలరించుచు, శివతత్త్వ జిజ్ఞాసువులకు నవశ్యపఠనీయమై విరాజిల్లుగాక యని పార్వతీ పరమేశ్వరులను ప్రార్థించుచున్నాను.

ముదిగొండ మార్కండేయ

విక్రమ ఆషాఢ పూర్ణిమ

16-7-2000

శ్రీశివపురాణ గ్రంథ ముద్రణమునకు ఆర్థిక సహకారము నందించిన సహృదయులు

- శ్రీ సద్గురు వరేణ్యులు కందుకూరి శివానందమూర్తిగారు
 శ్రీ రవిప్రసాద్ పల్లారిగారు
 శ్రీ టి. ఎల్. పి. చారిటీస్
 శ్రీ పెమ్మరాజు వెంకటరావు గారు
 శ్రీ బూరుగు ఓంకారము, కళమ్మగార్ల పుత్రులు సూర్య ప్రకాశరావు, చంద్రప్రకాశరావు,
 ఉమామహేశ్వరరావు గారలు
 శ్రీ ఎమ్. దువ్వంతరెడ్డి గారు
 శ్రీ కందుకూరి బసవరాజుగారు
 శ్రీ కొంపల్లి శంకరరావు గారు, కొంపల్లి కమలమ్మగారి జ్ఞాపకార్థము
 శ్రీ ముదిగొండ కొండ సుబ్రహ్మణ్యంగారు
 శ్రీ చల్లా సాంబిరెడ్డిగారు
 శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు శ్రీ శివలెంక శంభుప్రసాద్ గార్ల ధర్మనిధి
 శ్రీ శివలెంక అమరవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు
 శ్రీ ఆర్యవైశ్య అభ్యుదయ సంఘం
 శ్రీ కైలాస శరభయ్య వీరేశలింగం & సన్, కైలాస ఇంద్రప్రకాశ్గారు
 శ్రీ తొడుపు నూరి శ్రీరాములుగారు
 శ్రీ ములుగు హనుమంతరావుగారు
 శ్రీ గుమిడెల్లి మోహనరావు పుష్పావతిగార్ల పుత్రులు
 శ్రీనివాస్, రవీంద్ర కుమార్, శైలేష్, కార్తిక్ గార్లు
 శ్రీ తేలుకుంట ఈశ్వరయ్య పుత్రుడు రాజేశ్వరరావుగారు
 శ్రీ తేలుకుంట రాజయ్య పుత్రుడు జయప్రకాశ్గారు
 శ్రీ రుమాళ్ళ నారాయణ రావు గారు
 శ్రీ లోకుల కమలయ్యగారు
 శ్రీ కోట సుందరరామ మూర్తిగారు
 శ్రీ అరనార్తుల శంకరయ్యగారు
 శ్రీ పేరి వెంకటరమణగారు

శివాష్టకమ్

* * *

శ్రీమమిదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రి

- శ్లో॥ శ్రీశాదిసర్వ విభుదేశాభిగీత సకలాశాంతపూరితయశాః
కోశాధినాథమణి కోశాంచితాంఘ్రి రచలేశాన శృంగినిలయః
కేశాంత రాళధృతభేశార్త మండన ఇభేశాన్లనాదిజనకః
కేశాయితోడు పదవీ శాంతదేవసరిదీశాన ఘూర్తి రవతాత్.
- శ్లో॥ ఆశానుబంధ భవపాశాసితల్లజనికాశాతిభ్రామరదేవా
దేశాతిపూత సుమనీశావలీ హృదయకోశార్చి తాంఘ్రియుగళః
ఆశాతురాసురదురాశా వమానిత దిగీశాన ముఖ్య సుమనః
శ్లేశాపహార పటు రాశావలీ పటయుగీశానమూర్తి రవతాత్.
- శ్లో॥ అంభోజ సంభవ ముఖాంభోజ హింసకరాంభోజ విక్రమపటుః
అంభోజి నీడజరధాంభోజినీరిపుదృగంభోజయుజ్జ్వలరుచే
కుంభోద్భవద్వి హృదయాంభోజజాగర పదాంభోజ మాంచితరం
శంభోజైవ తాద్వర కృపాంభోధి గుప్త నిఖిలాంభోజి జాండవితే.
- శ్లో॥ కాంతరవాసముని కాంతావలీ హృదయ కాంతాభిరామకతనో
కాంతాభిగీతిరతికాంతాంగయష్టి హరకాంతాలికాగ్ని దృగహో
సంతానకామముని సంతాన దానచణసంతాన శోభనతరో
చింతాభియుక్త బుధచింతామణేజై ఘుచయ చింతాంహరాదరనిధే.
- శ్లో॥ సోమం శిరః కలిత సోమం వనర్ది వర సీమంతినీ ప్రకరదృ
క్రామం దృగస్తమిత కామం సతీరుచిరవామం నికామసుషమం
భీమం సురారిజన భీమం కన ద్విశదభామంత మామరచయ
క్షేమంకరం వృషలలామం తటిద్రుచి జటా మండలం హృదిభజే.
- శ్లో॥ నాలీక జన్మరచితా లీకజన్మవచనాలీ కదర్దకుపితం
నాలీకజాక్షకృతనాలీ కదృగృచిర నాలీకపూజనమతం
కాలీ సముల్లసిత కేళీవిశేష రచితాలీకవాదకుశలం
వ్యాళీ వరాజినగజాలీ నిజాజిన పటాలీధరం హృదిభజే.
- శ్లో॥ మిత్రాయుతో త్కర పవిత్రాతిమాత్ర రుచిగాత్రాభిరామ మహాసే
విత్రాసకారి యమ సూత్రాభిపాతముని పుత్రాభిరక్షణ కృతే
గోత్రాధిరాట్ దుహితృ నేత్రారవిందయుగ మిత్రాకృతే భగవతే
వృత్రాసురారి ముఖ జైత్రామరస్తుత చరిత్రాయతే నమ ఇదం.
- శ్లో॥ గంగా మహాసరిదభంగాభిరామకతరంగావలీ జడజలే
శృంగార జన్మరుచిరాంగా పహారకృదపాంగాభి రామనయనే
భంగావలీ వరభుజంగావలీ త్విడభి రంగాయమాన సుగళే
భంగానభిజ్ఞ శివలింగే భృశం హృదయ భంగం విహాయ వసతాత్.

విషయ సూచిక

విషయము

పేజీ

విషయము

పేజీ

సృష్టి ఖండము			
శ్లోకదేవతాస్తుతి	1	శివుడు బ్రహ్మ విష్ణులకు	
కవిస్తుతి	2	లింగంబును బూజింపుడని చెప్పుట	35
శైవాచార్యుని స్తుతి	4	బ్రహ్మ విష్ణుదుల కాయుర్ని	
పంచానుక్రమణిక	5	చూపణము	33
కృతిసమర్పణము	8	శివపూజా విధానము	31
గ్రంథారంభము	8	హరి బ్రహ్మాదులు శివలింగముల	
శాసకాదిమునులు సూతుని		ధరించి పూజించుట	38
శివపురాణమును వినుచుమని		విష్ణుమూర్తి దేవతలకుఁ జెప్పిన	
యదుగుల	9	శివలింగపూజా విధానము	40
సూతుఁడు హర్షించి ప్రారంభము		ప్రత్యేక పుష్ప పత్రార్చనాఫల	
సేయుట	10	నిరూపణము	42
కథా ప్రారంభము -		ధాన్యపూజా ఫల నిరూపణము	43
నారదుని తపస్సొనరించుట	11	అభిషేక ఫల నిరూపణము	44
నారదుఁడు శ్రీమతిని జూచి		శ్రీరుద్రోత్పత్తి	46
మోహించుట	14	దేవాదిప్రసక్తి	47
విష్ణుమూర్తి శ్రీమతినిఁ		కుబేరుని పూర్వజన్మ చరిత్రము	49
బెండ్లాడి వైకుంఠమునకుఁ		గుణనిధి కలింగరాజ పుత్రుఁడై పుట్టుట	56
దోడ్కొనిపోవుట	15	గుణనిధి కుబేరుఁడై శివునకు	
నారదుఁడు విష్ణువును శపించుట	16	జెలికొండగుట	56
విష్ణువు నారదునికి హితోపదేశంబు			
చేయుట	17	సతీ ఖండము	
బ్రహ్మదేవుఁడు నారదునిఁ		నారదుఁడు బ్రహ్మను సతీదేవి	
శివతత్త్వంబుతీ రెఱింగించుట	20	పరిశ్రావణఁ జెప్పించుట	60
శివుఁడు సగుణుడై యేర్చుడుట	21	సంధ్యనుజూచి బ్రహ్మయుఁ	
సగుణశక్తి యేర్చుడుట	21	చత్పుత్రులును మోహించుట	61
విష్ణుమూర్తి జనము	23	బ్రహ్మ మున్నగు వారల కగ్నిష్టాత్మాదులు	
బ్రహ్మదేవుని జనము	25	పుట్టుట	62
బ్రహ్మ విష్ణుల వివాదము	26	వశిష్ఠుఁడు సంధ్యకు మంత్రోపదేశంబు	
లింగోత్పత్తి	27	చేయుట	65
శబ్ద బ్రహ్మోత్పత్తి	28	శివుఁడు సంధ్యకు సాక్షాత్కరించుట	65
అక్షరమూర్తి ప్రకటనము	29	శివుఁడు సంధ్యకు వరంబులిచ్చుట	66
శక్తి విశిష్టేశ్వర సాక్షాత్కారము	30	అరుంధతీ వశిష్ఠుల వివాహము	68
		శివునకు మోహంబుఁ గూర్చుమని	
		బ్రహ్మ మన్మథుని బంపుట	68

విషయము	పేజీ
మన్మథుఁడు శివునకు మోహంబు	
బుట్టెంపలే ననుట	70
విష్ణుమూర్తి బ్రహ్మతో శివశక్త్యవతారం	
బున్దై యత్నింపుమునుట	71
దక్షుఁడు మహేశ్వరిని గూర్చి	
తపస్సొనరించుట	72
శ్రీ పరదేవత దక్షునకు వరంబిచ్చుట	73
దాక్షాయణీ జననము	75
సతీదేవి నందావ్రతంబు సేయుట	76
సతీదేవికి శివుఁడు ప్రత్యక్షమగుట	77
శివుఁడు సతీదేవికి వరం బిచ్చుట	78
సతీ శివ వివాహము	79
సతీ శివ వివోరములు	79
ప్రాప్త్యుక్తంబు వర్ణనము	81
శివుడు సతీదేవికి జ్ఞానమార్గంబు	
నుపదేశించుట	83
ప్రయాగలో దేవమునులు యజ్ఞం	
బొనర్చుట	85
దక్షుఁడు శివుని శపించుట	86
నందితేశ్వరుఁడు దక్షునకుఁ	
బ్రతిశాపం బిచ్చుట	86
దక్షయజ్ఞము	87
సతీదేవి దక్షయజ్ఞమునకుఁ	
బోవుట	90
సతీదేవి దేవతలను శపించుట	93
సతీదేవి యోగాగ్నిచే దగ్ధమగుట	93
ఆకాశవాణి దక్షుని శపించుట	94
శ్రీ వీరభద్ర జననము	95
శివుని సెలవుచే వీరభద్రుఁడు	
దక్షయజ్ఞమున కరుగుట	96
ఇంద్రులు వీరభద్రునితో	
యుద్ధము చేయుట	97
విష్ణు వీరభద్రుల యుద్ధము	98
వీరభద్రుఁడు యజ్ఞ శిరచ్ఛేదనంబు	
సేయుట	100

విషయము	పేజీ
భృగ్వాదిమునుల శిక్ష -	
వీరభద్రుఁడు దక్షుని జంపుట	101
కైలాసగిరి వర్ణనము	102
విష్ణ్వదులు శివుని దర్శించి	
ధ్యానం బొనర్చుట	103
శివానుగ్రహమున దక్షుఁడు	
జీవించుట	105
శివుఁడు దక్షునకు హితంబు	
చెప్పుట	106
క్షపదధీచుల కలహ వృత్తాంతము	107
మహా మృత్యుంజయ మంత్రము	108
శివుడు దధీచిమునికి వరమిచ్చుట	110
క్షపుఁడు దధీచి నర్జించి యుద్ధము	
నుడుపుట	112
పార్వతీ ఖండము - ప్రథమాశ్వాసము	
సూతుని శౌనకాదులు పార్వతీ	
జన్మ చరిత్రంబు చెప్పుమనుట	113
హిమవద్గిరి వర్ణనము	114
మేనకాహిమవద్వివాహము	116
మేనక మున్నగువారికి సనకాదుల	
శాపము	116
సనత్కుమారుఁడు	
మేనకాదుల ననుగ్రహించుట	117
విష్ణ్వదులు పరదేవతను	
గూర్చి ధ్యానము సేయుట	119
విష్ణ్వదులకుఁ బరదేవత	
సాక్షాత్కరించుట	120
పరదేవత దేవతలకు	
వరము లిచ్చుట	121
మేనకాహిమవత్తపో వర్ణనము	122
మేనకకుఁ బరదేవత ప్రత్యక్షమగుట	123
పరదేవత మేనకకు వరములిచ్చుట	124
మేనకకు నూర్గురు కొడుకులు	
పుట్టుట	124

విషయము	పేజీ
శ్రీ పరదేవతావతార ఘట్టము	126
హిమవంతుడు పుత్రీ జన్మోత్సవము	
చేయుట	127
నామకరణము	128
శ్రీ పార్వతి బాల్యక్రీడాభివృద్ధనము	129
గిరిరాజుతో నారదుండు పార్వతి	
శివపత్ని యగు ననుట	131
హిమవంతునితో మేనక	
పార్వతికి పెండ్లి సేయుమనుట	133
పార్వతీ స్వప్న వృత్తాంతము	134
హిమవంతుని స్వప్న వృత్తాంతము	134
శివుని లలాట ఘర్మజలము	
నుండి కుజుడు వుట్టుట	135
శివుడు హిమూద్రికి వచ్చి	
తనంబు సేయుట	136
హిమవంతుడు శివుని	
సందర్శించుట	137
హిమవంతుడు పార్వతీ పరిచర్యల	
గొనుచుండుమని శివునర్దించుట	139
శివుడు పార్వతీదేవిని చూచుట	139
పార్వతీ పరమేశ్వరుల సాంఖ్య	
వేదాంత పథ వివాదము	141
శివుడు పార్వతీ పరిచర్యలను	
గొనుట కంగీకరించుట	142
పార్వతి చెయిలతోఁ బ్రతిదినినము	
శివునకు బరిచర్య సేయుట	143
ద్వితీయా శ్వాసము	
సూతుండుశౌనకాదులకుఁ దారకా	
నురో దంతంబు జెప్పుట	145
వజ్రాంగుని యుత్పత్తి	146
తారకాసురుండు వుట్టుట	148
తారకాసుర తపోవృద్ధనము	148
బ్రహ్మదేవుడు	
తారకాసురునకు వరంబులిచ్చుట	149
తారక దిగ్విజయము	149

విషయము	పేజీ
దేవతాపీఠము	150
దేవతలు బ్రహ్మదేవునకుఁ	
దమయార్చిన్ జెప్పుకొనుట	150
బ్రహ్మదేవుండు కుమార	
జన్మార్థమై యుపాయంబు జెప్పుట	152
ఇంద్రుండు మన్మథుని రప్పించుట	153
ఇంద్రుడు మన్మథునకు దేవ	
కార్యంబుఁ దెలుపుట	153
వసంతోదయ వృద్ధనము	156
పార్వతి పరిచర్యకై శివుని	
యొద్దకు వచ్చుట	157
శివుండు ఫాలనేత్రాగ్నిచే	
మన్మథుని దహించుట	159
రతి విలాసము	160
దేవతలు మన్మథుని	
బ్రతికింపుటకై శివునిఁ బ్రార్థించుట	161
శివుండు మన్మథుని	
మఱొక్కప్పుడు బ్రతికింతునని	
వరమిచ్చుట	162
నారదుండు పార్వతిని	
శివునకై తనంబు జేయుమనుట	165
పంచాక్షరీ మంత్ర వైభవము	165
తృతీయా శ్వాసము	
పార్వతీ తపోవృద్ధనము	168
పార్వతి ఋషులచే	
నవ్వయని ఖ్యాతి నొందుట	169
విష్ణ్వదులు శివసన్నిధి కరుగుట	173
విష్ణ్వదులు శివునిఁ	
బార్వతిని బెండ్లాడుమనుట	175
శివుండు విష్ణ్వదులకుఁ గాను	
నిరసనంబుఁ జెప్పుట	175
శివుండు (శ్రీ) సంగమము	
బ్రహ్మజ్ఞాన బాధకమనుట	177
శివుడు పార్వతిని బెండ్లాడుట	
కొడంబడుట	178

విషయము	పేజీ
శివుఁడు సప్తర్షులను పార్వతీ	
తపఃపరీక్షై యనువులు	178
పార్వతి సప్తర్షులకు	
శిషుహిమంబుఁ జెప్పుట	181
పార్వతి సప్తర్షులకుఁ దన	
నిర్ణయంబు జెప్పుట	184
శివుఁడు పార్వతిని	
పరీక్షించుటకై యతియై జేరుట	184
యతి పార్వతికి	
శివుని నిరసనం బుపవ్యసించుట	187
పార్వతి శివాక్షేపములకు	
సమాధానంబు చెప్పుట	189
శివుడు సాక్షాత్కరించి పార్వతినిఁ	
గైలాసంబునకు రమ్మనుట	190
పార్వతి శివునితోఁ దలితండ్రుల	
నడిగి తన్ను బెండ్లాడుమనుట	191
శివుండంగీకరించి	
కైలాసంబునకేగుట	193
పార్వతి దీక్షాంతము చేసి	
తలితండ్రుల యొద్దకు బోవుట	193
శివుడు భిక్షక మేషంబుతో	
మేనా సన్నిధిని నర్తనము సేయుట	194
మేనకతోఁ గృతకనుఁడు	
దనకుఁ బార్వతి నిమ్మనుట	194
మేనకా హిమవంతులు	
నటుని శిక్షింపఁ బూనుట	195
చతుర్థాశ్వాసము	
శివుఁడు వైష్ణవ మేషముతో	
మేనా హిమవంతులకడకు వచ్చుట	197
వైష్ణవ బోధచే మేనక	
శివునకుఁ బార్వతి నీయసనుట	199
శివుఁడు సప్తర్షుల నోషధిప్రస్థమున కనువుట	199
ఓషధిప్రస్థపుర ప్లవ్గనము	201
సప్తర్షులు పార్వతిని శివున	
కిమ్మని హిమవంతు నడుగుట	202

విషయము	పేజీ
వైష్ణవ బోధచే హిమవంతుఁడు	
శివునకుఁ గవ్యనీయసనుట	203
పశిష్టుడు హిమవంతునకు	
హితముఁ జెప్పుట	204
అనరణ్య చరిత్రము	205
పద్మను బిప్పులాదుండను	
వృద్ధ ఋషిమోహించుట	205
అనరణ్యుఁడు బిప్పులాదుమునికిఁ	
గూతురునిచ్చి పెండ్లిసేయుట	207
ధర్ముఁడు పద్మాదేవినిఁ బరీక్షించుట	207
పద్మాదేవి ధర్మునకు శాసంబిచ్చుట	208
ధర్ముడు పద్మాదేవి యను	
గ్రహంబుఁ గోరుట	208
ధర్ముఁడు పద్మాదేవికి	
వరంబు లిచ్చుట	209
హిమవంతుఁ డాలోచించి	
పార్వతిని శివున కిచ్చెదననుట	210
ఋషులు పార్వతికిఁ	
బ్రధానంబుచేసి శివునికడకేగుట	211
హిమవంతుఁడు శివునకుఁ	
గల్పాణ వత్రికఁ బంపుట	212
హిమవత్పరిజనులు పెండ్లి	
సామాగ్రినిఁ గూర్చుట	212
సువాసనులు పార్వతిని	
బెండ్లికూఁతురును జేయుట	213
పౌరు లోషధిప్రస్థంబును	
పింగారిండుట	216
శివుడు నారదమునిచే	
దివ్య జనంబుల చిలిపించుట	217
చేపపురంధ్రులు శివునిఁ	
బెండ్లికొడుకున్ జేయుట	218
శివుఁడు ప్రసుభ దేవబలంబులతో	
వివాహంబున కరుగ్గుట	218
నారదుఁడు వివాహ	
మంటపమును చూచి భ్రమించుట	221

నారదుడు హిమవత్సుత్రులతో	
శివునియొద్దకు వచ్చుట	222
హిమవంతుడు శివునెదుర్కొనుట	224
శివునిఁ జూడగోరి మేనక	
నారదుని బిలిపించుకొనుట	225
మేనకకు నారదుడు	
దివ్యులనెల్ల నెఱింగించుట	225
నారదుడు మేనకకు	
శివునిఁ జూపుట	227
మేనక శివునిఁ జూచి భయపడి	
యాక్రొశించుట	228
మేనక నారదుని నిందించుట	229
బ్రహ్మాండ్రాదిదేవతలు మేనకకు	
సమాధానము చెప్పుట	230
హిమవంతుడు మేనకకు	
సమాధానము చెప్పుట	230
విష్ణుమూర్తి మేనకకు	
మరల శివునిఁ జూడనుట	232

పంచమాశ్వాసము

విష్ణుప్రార్థనచే శివుడు దివ్యసుందర	
రూపంబు నొందుట	235
మేనక శివునిఁజూచి	
యానందించుట	235
నాగర స్త్రీలు శివునిఁ జూచుట	237
హిమవంతుడు పరహృజజ్ఞేసి	
పెండ్లివారిని విడిదిలోఁ	
బ్రవేశ పెట్టుట	239
పార్వతి కులాంబా పూజార్థమై	
వెడలుట	240
దేవతలు మహేశదత్త భూషణంబులఁ	
బార్వతి నలంకరించుట	241
శివుడు కల్యాణ మంటపమునకు	
వచ్చుట	242

నారదుడు హిమవంతునకు	
శివుని యనాదిత్యంబుఁ జెప్పుట	243
శ్రీపార్వతి పరమేశ్వర కల్యాణము	244
శివుడు పార్వతితో స్థాలీపాక	
హోమంబు సేయుట	245
వరపర్గ భోజనములు	248
దివ్యస్త్రీల పరిహాసోక్తులు	250
రతీదేవి మగని బ్రతికింపుమని	
శంకరుని వేడుకొనుట	252
శివుడు మన్మథుని బ్రతికించుట	253
లోకరక్షార్థమై శివుఁడు	
పార్వతీదేవినిఁ గూడుట	254
ప్రభాత వర్ణనము	254
శివుఁడు దేవతలకు	
దరిసెనందిచ్చుట	255
సాయంకాల వర్ణనము	256
విప్రసువాసిని పార్వతికి బతివ్రతా	
ధర్మంబులు చెప్పుట	257
శివుఁడు పార్వతీదేవిని	
దోడ్కొనికైలాసంబున కేగుట	262
శివుడు దేవతలందరికిఁ	
గట్టుములిచ్చి పంపుట	264
ఫలశ్రుతి	265

కుమారఖండము - ప్రథమాశ్వాసము

దేవతలు విష్ణునకు దను	
వ్యంబుల జెప్పకొనుట	267
విష్ణాదులు కైలాసమణిభవన ద్వార	
మంచుండి మొఱపెట్టుకొనుట	268
శివుడు దేవతల మొరవిని	
యోగముచే వీర్యంబు జూర్చుట	269
పార్వతీదేవి దేవతలను శపించుట	269
అగ్నిదేవుని క్షోభం బరసి	
శివుఁడుపాయము నెప్పుట	271

విషయము	పేజీ
అగ్ని సప్తర్షుల భార్యలజూచి	
మోహించుట	271
స్వాహాదేవి మునిభార్యల రూపంబున	
నగ్నిదేవునితో గ్రీడించుట	272
శ్రీకుమారస్వామి జనము	273
షల్వచ్చత్రికలు కుమారునికి	
స్తవ్యంబులిచ్చుట	273
క్రౌంచగిరి భేదము	275
కుమారస్వామి మహేంద్రుని	
జయించి ప్రాణదానంబు చేయుట	276
శివుఁడు దేవతలను	
కుమారుజాడలడుగుట	277
అగ్ని ప్రముఖులు శివునకుఁ	
గుమారు జాడలు చెప్పుట	278
నందితేశ్వరుఁడు కుమారుని	
గైలాసంబునకుఁ దెచ్చుట	280
కుమారుడు కైలాసముజేరి	
తల్లిదండ్రులను సేవించుట	281
విష్ణాదులు కుమారున కు	
పాయనంబు లిచ్చుట	282
ఇంద్రుడు దేవసేనను	
గుమారునకిచ్చి పెండ్లి సేయుట	283
శివుఁడు తారకవద్దాద్దమై	
కుమారుని దేవతలతోఁ బంపుట	284
దేవతలు కుమారస్వామికి	
బ్రహ్మాండాధిపత్యంబుఁ గట్టుట	285
ద్వితీయాశ్వాసము	
శ్రీకుమారస్వామి వీరబాహుని	
దారకుని యొద్దకు సంధిజే బంపుట	286
తారకుఁ డునంధిని నిరసించుట	287
కుమారస్వామితో దేవతలు	
తారకుని మీద దండెత్తుట	288
తారకుఁడు సురనైరృముతో	
యుద్ధమునకు వచ్చుట	289

విషయము	పేజీ
దేవాసుర యుద్ధము	290
వీరభద్రుఁడు తారకాసురునితో	
యుద్ధము చేయుట	291
తారక విష్ణుదేవుల యుద్ధము	292
తారక విష్ణు తొకరిచే నొకరు	
మూర్చితులగుట	293
రెండవనాఁటి యుద్ధము	294
తారకుఁడు విష్ణాదుల	
నుపాలంబించుట	295
విష్ణువు తారకునితో	
యుద్ధము చేసి మూర్చిల్లుట	295
కుమారతారకుల యుద్ధము	297
కుమారతారకుల శక్తి యుద్ధమును	
వైమానికులు చూచుట	297
తారకతాడితుండైన	
కుమారస్వామి మమూర్చిల్లుట	298
కుమారస్వామి తారకాసురుని	
జంపుట	299
బాణాసుర ప్రలంబాసుర	
సంహారము	300
కుమారస్వామి శివలింగ స్థాపనము	
సేయుట	301
కుమారస్వామి దేవతలతోఁ	
గైలాసంబున కేగుట	302
దేవతలు శివుని స్తుతించుట	303
దేవతలకు శివుఁడు వరంబు లిచ్చుట	303
నారదుఁడు కుమారస్వామికి	
వల్లీ సౌందర్యంబుఁ జెప్పుట	304
నారదుఁడు భిల్ల పురంబున కేగుట	306
నారదుఁడు వల్లికి గుమారస్వామి	
భర్తయుగునని చెప్పుట	306
కుమారస్వామి భిల్లయువక	
రూపముతో వల్లిన్ జేరవచ్చుట	307
భిల్లుఁడు వల్లిని గృహంబునకుఁ	
గొనిపోవుట	308

విషయము	పేజీ
పాండర్యవల్లీ విరహము	309
చెలిమికత్తె వల్లీన్ గొనిపోయి	
కుమారస్వామి కప్పగించుట	310
కుమారస్వామి వల్లీదేవితో	
గ్రీడించుట	311
భిల్లులు వల్లీన్ గుమారునికిచ్చి	
పెండ్లిసేయుట	312
పార్వతీశ్వరులు దేవసేనము	
వల్లీన్ జూచి యానందించుట	312
తృతీయా శ్వాసము	
పార్వతీదేవి గణపతిని	
సృష్టించి ద్వారముందుంచుట	313
గణపతి ద్వారముందు	
శివునడ్డగించుట	314
శివుడు ప్రమధులను	
గణపతిపైకి బంపుట	315
ప్రమధ గణపతుల యుద్ధము	318
కుమారస్వామి గణపతితో	
సంభాషించుట	319
విష్ణ్వది దేవతలు శివ	
సహాయార్థమై యుద్ధమునకు	
వచ్చుట	319
శివుడు విష్ణవులతో	
యుద్ధమునకు వచ్చుట	321
శివుడు త్రిశూలముచే	
గణపతితల నఱకుట	322
నారదుడు పార్వతికి గణపతి	
మరగాంబుఁ జెప్పుట	322
విష్ణవులు మునులను బార్వతీ	
దేవియొద్ద కుప్పుట	323
శివుడు గణపతిని జీవంప జేయుట	325
శివుడు గణపతికి బ్రహ్మదేవునితో	
నుపనయనము సేయించుట	325
శివుడు గణపతివ్రతంబుఁ	
జెప్పుట	326

విషయము	పేజీ
గణపతి స్రతోద్యావన విధానము	327
పార్వతీ పరమేశ్వరులు	
గజాననునకు గణేశపట్టంబుఁ గట్టుట	329
విశ్వరూపుఁ డిద్దఱు కూతుల	
గణపతికిచ్చి పెండ్లి సేయుట	330
గణపతి కిద్దరు భార్యలం దిద్దఱు	
పుత్రులు జన్మించుట	330
ఫలశ్రుతి	330
శివుడు పార్వతీదేవినిఁ గాయనిన	
నామె గినిసి నిష్కరోక్తులాడుట	331
పార్వతీదేవి శివుని పెలవడిగి	
తమస్సుకుఁ బోవుట	333
బ్రహ్మదేవుడు పార్వతీదేవి యొద్దకు	
వచ్చి యొక శక్తిని బుట్టించునుట	334
పార్వతీదేవి కాశికిన్ బుట్టించి	
తాను గౌరి యగుట	335
కాశికి శుంభనిశుంభాదులను	
జంపి వింధ్యగిరియందుంచుట	337
శివుడు పార్వతీదేవి యొద్దకు	
వచ్చి కోపావశమనంబు చేయుట	337
పార్వతీదేవి యలుకఁ బాసి	
శివునకు గౌశికివృత్తాంతంబు జెప్పుట	338
పార్వతీదేవి శివుని వ్యాఘ్రమును	
దొవారికునిగఁ జేయునుట	338
జగద్రక్షణార్థమై పార్వతిపరమేశ్వరులు	
నిత్యసుఖంబు లొందుచుండుట	339
యుద్ధ ఖండము - ప్రథమాశ్వాసము	
త్రిపురాసుర చరిత్రము	340
త్రిపురాసురులు	
బ్రహ్మదేవుని వరంబులడుగుట	341
శివుడు త్రిపురాసురులు	
భక్తులైనందున వధించునుట	343
విష్ణుమూర్తి అరిహస్మన్నిని	
బుట్టించుట	344

అరిహండు త్రిపురాసురులకు	
దీక్షిచ్చి స్వధర్మములఁ జెప్పుట	345
సురులు త్రిపురాసురులఁ	
జంపుమని శివుని గోరుట	347
శివుఁడు త్రిపురంబుల	
దహింఁది త్రిపురాసురులఁ జంపుట	348
శివుని దేవతలు స్తుతించుట	348
జలంధరాసుర చరిత్రము	349
జలంధరుని జననము	350
జలంధరుని వివాహము	351
జలంధరుఁ డింద్రుని యొద్దకు	
దూతను బంపుట	352
దేవాసుర యుద్ధము	353
దేవతలు వరాజయంబు నొంది	
పాటిపోవుట	354
విష్ణుమూర్తి జలంధరునితోఁ	
బోరుట	355
జలంధరాసురుఁడు కైలాసగిరిపై	
దండెత్తుట	357
శివుఁడు సుదర్శనంబున	
జలంధరా సురున్ జంపుట	357
విష్ణుమూర్తిని బృందాదేవి శపించుట	358
శంఖచూడ చరిత్రము	359
శంఖచూడునకు బ్రహ్మవరంబు	
లిచ్చుట	360
శంఖచూడుఁడు బ్రహ్మశాసనంబున	
దులసిన్ జేరుట	360
తులసీ శంఖ చూడులు గాంధర్వ	
విధితోఁ గలియుట	362
శంఖచూడ మహేంద్రుల యుద్ధము	363
శివుడు శంఖచూడునికడకు	
దూతను బంపుట	364
శివుడు శంఖచూడునిపై	
యుద్ధమునకు వెడలుట	365
శంఖచూడుడు శివుని దర్శించుట	367

ప్రమథ దేవాసుర సమరము	368
శివుడు శంఖచూడుని వధించుట	369
విష్ణుమూర్తి శంఖచూడ	
రూపమునఁ దులసితోఁ గ్రీడించుట	370
తులసీ శంఖచూడులు	
విష్ణుతోకంబుఁ జెందుట	370
బాణాసురచరిత్ర ముషాపరిణయము	371
శివుడు బాణాసురునకు వరంబిచ్చి	
శోణపురికి వచ్చి యుండుట	371
ఉష పార్వతి రూపంబు నొందుట	373
పార్వతీదేవి ఉషారూపంబుఁజూచి	
మెచ్చి వరంబిచ్చుట	374
ఉష యనిరుద్ధునితో	
స్వప్నమున భోగ మొందుట	375
అనిరుద్ధుఁడుషతోఁ గ్రీడించుట	377
బాణాసురుఁ డనిరుద్ధుని	
నాగపాశంబుల బంధించుట	379
శైవజ్వరముచే వైష్ణవజ్వరమోడి	
శివుని నుతించి యభయమొందుట	380
శ్రీకృష్ణుఁడు శివునిచే నోటునడి	
నుతించుట	381
శ్రీకృష్ణుఁడు బాణుని జంపఁదలవడ	
శివుఁడు వారించుట	383
శివుఁడు బాణాసురునకు	
వరంబులిచ్చుట	384
విదలోత్పలదానవ సంహారము	385

లీలాఖండము - ప్రథమాశ్వాసము

శివలీలావతార పరిగణన	387
నందికేశ్వరావ తారలీల	390
నందికేశ్వర జననము	391
శివుఁడు నందికేశునకుఁ	
బ్రత్యక్షమగుట	392
నందికేశ్వర పట్టాభిషేక వివాహము	393
శ్రీభైరవలీల	394

విషయము	పేజీ
శ్రీ భైరవు ప్రాదుర్భావము	396
భైరవుడు బ్రహ్మదేవుని	
రంచము శిరంబును ద్రుంచుట	397
భైరవుడు వైకుంఠమున కేగుట	398
శ్రీ శరభావతారలీల	399
దేవతలు నృసింహమూర్తి	
శాంతికై శివుని బ్రార్థించుట	401
శివుడు వీరభద్రుని నృసింహ	
శాంతికై పంపుట	401
వీరభద్రుడు సామోక్తుల	
నృసింహుని శాంతింపుమనుట	402
శరభావిర్భావము	405
నృసింహావతార శాంతి	406
యశ్వేంద్ర లీల	407
దేవతలు గడ్డిపరకను గదల్చలేకపోవుట	409
దుర్వాసామున్యవతార లీల	409
దుర్వాసుడు శ్రీ కృష్ణునకు	
పరములిచ్చుట	411
హనుమదవతార లీల	412
ప్రిప్రలాదమున్యవతార లీల	412
దధీచిముని ప్రాణములఁ	
బాసి తనువును దేవతల కిచ్చుట	413
పిప్రలాద జననము	414
యతినాథలీల -	
ఆహుకభిల్ల చరిత్రము	415
భిల్లుడు సింగముతోఁ	
బోరి చచ్చుట	416
భిల్లనతికి శివుడు ప్రసన్నుడై	
వరంబు లిచ్చుట	417
సురేశ్వరలీల ఉపమన్య చరిత్రము	418
శివుఁ డింద్రుడై వచ్చి	
యుపమన్యనకు వరమిచ్చెద ననుట	423
కృతేంద్రున కుపమన్యుడు	
శివుని గుఱించి చెప్పుట	425

విషయము	
ఉపమన్యని మెచ్చి శివుఁడు	
ప్రత్యక్షగులు	
ఉపమన్యుడు శివుని స్తుతించుట	
శివుఁడు ఉపమన్యనకు	
వరంబులిచ్చుట	
కిరాతేశ్వరలీల -	
అర్జునాస్త్ర ప్రాప్తికథ	
అర్జునుఁడు తపస్సుకై	
యింద్రకీలాద్రికి బోవుట	
మూకాసురుఁడు సూకరమై	
యర్జునునకుఁ గీడు సేయవచ్చుట	
కృతకకిరాతార్జును లిరువురు	
సూకరముపై బాణంబులేసి చంపుట	
మాయా కిరాతార్జునుల యుద్ధము	
అర్జునుఁడు మాయాకిరాతుని	
శివునిగాఁ దెలిసికొని స్తుతించుట	
శివుఁడర్జునునకుఁ బాశుపతాస్త్ర	
మిచ్చుట	
లింగవైభవ ఖండము - ప్రథమా	
సూతుఁడు మునులకు జ్యోతిర్లింగ	
గోపలింగంబు లెఱింగించుట	
ప్రాచీన దివ్యలింగములు	
ద్వితీయాశ్వాసము	
సౌరాష్ట్రము - సోమనాథలింగము	
శ్రీశైలము - మల్లికార్జునలింగము	
ఉజ్జయిని మహాకాళలింగము	
చంద్రసేన మహారాజు చరిత్రము	
గోపబాలక చరిత్రము	
హనుమంతుడు ప్రత్యక్షమై	
గోపబాలుని బుజ్జగించుట	
ఓంకారక్షేత్రము -	
పారమేశ్వర లింగము	
హిమగిరి - కేదారలింగము	

విషయము	పేజీ
ధాకిని - భీమశంకరలింగము	463
భీమాసురుఁడు శివభక్తుఁడగు	
సుదక్షిణుని జెరయందుంచుట	464
పాద్మివలింగము నుండి	
శివుఁడు వెడలి భీమాసురుని	
జంపుట	465
శ్రీరాశి విశ్వేశ్వర లింగము	466
శివుఁడు కాశీవంచక్రోమును	
సృష్టించుట	466
చక్రపుష్కరిణి మణిక్పర్ణి కయగుట	467
గౌతమీతటము - త్ర్యంబకలింగము	468
మునుల నిర్బంధముచేగణపతి	
యావై గౌతమునిచే జచ్చుట	471
గౌతమునకు శివుఁడు	
ప్రత్యక్షగుట	472
శివుఁడు గౌతమునికై గంగను	
భువి కపతరింప జేయుట	473
గౌతమశిష్యులు మునుల శపించుట	475
శ్రీ వైద్యనాథలింగము	475
దారుకనము - నాగేశ్వరలింగము	476
పార్వతీదేవి దారుకను	
రక్షింపు మని శివుని వేడుట	478
శ్రీరామేశ్వర లింగము	478
శివుఁడు రామునకు వరములిచ్చుట	479
దేవగిరి శివాలయము -	
ఘుమేశ్వర లింగము	480
ఘుమేశ్వర బుత్రుడు జన్మించుట	482
లింగస్వరూపకథము	484
దారుకావన మునిచరిత్రము	485
మునిభార్యలు శివుని జూచి	
మోహించుట	485
శివలింగము మునులను బాధించుట	487
నములిచార్చనచే శివలింగము	
శాంతి జెందుట	488
లింగోద్భవ చరిత్రము	489

విషయము	పేజీ
బ్రహ్మవిష్ణుల కలహము	489
తేజోలింగోద్భవము	492
లింగశిరంబుఁ జూచితిని	
బ్రహ్మదొంకుట	493
శివుఁడు బ్రహ్మను శపించుట	494
శివభక్తానుక్రమణిక	495
అంధకేశ్వరలింగ చరిత్రము	496
సుదర్శనుని చరిత్రము	497
అశ్రీశలింగము	499
అశ్రీముని తపస్సమాధి నొందుట	499
గంగాదేవి శ్రీరూపముతో	
ననసూయక్షు దర్శనమిచ్చుట	500
నందీశ లింగము	502
ఛేసపు సాహస్యతృప్తిము	503
ఋషికాచరిత్రము	505
శివుఁడు రక్షింపజంపి	
ఋషికకు వరంబు లిచ్చుట	507
హరీశ్వర లింగము	508
విష్ణుమూర్తి శివలింగమునకు నేత్రం	
బర్హింప శివుడు చక్రమిచ్చుట	508
మహాలేశ్వరలింగము గోక్షణము	509
సోమనీచరిత్రము	510
సోమిని అంధచండాలియై పుట్టుట	512
అంధచండాలి గోక్షణమున	
జొచ్చి శివలోకమున కేగుట	512
మిత్రసహోపాఖ్యానము	513
మిత్రసహండు కర్మావధిపాదుండగుట	514
మదయంతి భర్తకు మునిసతీ	
శాపంబు దెల్పుట	515
శివ ప్రతములు	516
శ్రీ శివతాత్రి ప్రత విధానము	518
వ్యాధేశ్వర లింగము	521
వ్యాధునకు శివలింగార్చన పాసగుట	522
వ్యాధునకు శివుఁడు ప్రత్యక్షమై	
వరములిచ్చుట	526

విషయము	పేజీ
భక్తి ప్రాబల్య ప్రతిపాదనము	527
ఉమాఖండము - ప్రథమాశ్వాసము	
జాంబవతి పుత్రార్థమై శ్రీకృష్ణుని	
శివునిగూర్చి తపింపుమనుట	529
శ్రీకృష్ణుడు తపస్సుకై హిమగిరికి	
వచ్చుట	530
ఉమమన్యుడు శ్రీకృష్ణునకు	
శైవదీక్ష నిచ్చుట	532
శ్రీకృష్ణునకు	
పార్వతీశ్వరులు సాక్షాత్కరించుట	532
శ్రీకృష్ణుడు శివుని స్తుతించుట	533
శ్రీకృష్ణునకు పార్వతీదేవియు	
శివుడు వరంబులిచ్చుట	534
శివమాయా మోహితులు	536
పాపభేదములు	536
వంచుచుపోవుట	538
బ్రహ్మభ్రునమూసులు	539
నరకములు	540
పాపహరంబులగు దానధర్మములు	540
భూమి సుత్తదీప్తములు	542
భగోళము	545
పాతాళములు	546
పంచమాడ శ్రీస్వభావము	
నారదునకు జెప్పుట	547
కాలజ్ఞానము	548
చాయాపురుష దర్శనఫలభేదములు	549
మృత్యుంజయ యోగములు	550
ప్రతినగ్గము మన్వంతరంబులు	
వంశములు తదనుచరితములు	554
సావర్ణి మనుజునము	558
లశ్వనీ దేవతల జననము	559
మైవ్రత మనువంశము	560
పురూరుషశక్రవర్తి జననము	561
నగరచక్రవర్తి చరిత్రము	564

విషయము	పేజీ
నగరసుతులు కపిలకోపాగ్నివే	
బూడిదయగుట	565
భగీరథుడు పుడమికి గంగను	
దెచ్చుట	566
గంగావతరణము	567
ద్వితీయాశ్వాసము	
శ్రీరామాయణ చరిత్రము	569
శ్రీరాముడు మూర్త్యుని	
నముద్రమున జేర్చి	
సుబాహుని జంపుట	571
సీతాకల్యాణము	572
శ్రీరాముడు సీతాలక్ష్మణులతో	
నరణ్యమున కేగుట	574
శ్రీరాముడు విరాధుని వధించుట	576
శ్రీరాముడు ఖరదూషణాది	
రాక్షసుల జంపుట	578
రావణుడు సీత గొనిపోవుట	580
శ్రీరాముడు వాలీ జంపుట	583
హనుమంతుడు నముద్రము	
దాటి లంకకేగుట	585
హనుమంతుడు సీతాదేవి	
జూచుట	586
లంకాదహనము	593
శ్రీరాముడు కుంభకర్ణుని జంపుట	599
శ్రీరాముడు రావణాసురుని	
సంహరించుట	601
శ్రీరామలింగ ప్రతిష్ఠ	604
శ్రీరామ పల్నాభిషేకము	605
ఫలశ్రుతి	606
చంద్రవంశము	606
వ్యాస జన్మము	607
సురధుడు సుమేధ	
ఋష్యాశ్రమంబు జేరుట	611
మధుకైటభ సంహారము	612

విషయము	పేజీ
మహిషాసుర చరిత్రము	613
దుర్గావతారము	614
దుర్గాదేవికి దివ్యులాయుదాధుల నిచ్చుట	614
మహిషాసురుడు దుర్గాదేవికడకు	
యుద్ధమునకు వచ్చుట	615
మహిషాసుర సంహారము	616
దుర్గాసుర చరితము	617
శతాక్షి ప్రాదుర్భావము	618
శతాక్షి దుర్గాసురుని సంహరించుట	618
దేవీస్తుతి	619
శతాక్షి దివ్యుల ననుగ్రహించుట	619
దేవీపూజనము నవరాత్రపూజ	620
కైలాస ఖండము - ప్రథమాశ్వాసము	
వామదేవముని కుమారాద్రిఁ జేరి	
కుమారుని సేవించుట	622
వామదేవమునికి కుమారస్వామి	
బ్రహ్మైశ్వరముఁ జెప్పుట	624
సుంద్రమయమూర్తి	625
ప్రణవస్వరూపము	626
కుమారుడు వామదేవునకు	
జగత్కారకుని గుఱించి చెప్పుట	630
వామదేవునకుఁ గుమారుడు	
శక్తి విశిష్ట శివార్చితముఁ జెప్పుట	632
కుమారుడు వామదేవుని శివతత్త్వ	
ప్రచారకుఁడవౌదునుట	633
వాయువీయ ఖండము - ప్రథమాశ్వాసము	
మునులు బ్రహ్మజిజ్ఞాసులై	
చతుర్ముఖుని యొద్దకుఁ బోవుట	636
బ్రహ్మదేవుఁడు మునులకు	
బరతత్వంబుఁ జెప్పుట	637
నేమిపతనంబున పనంబు	
నైమిశారణ్యసంక్షన్ జెందుట	640

విషయము	పేజీ
ముని వాయుదేవ సంభాషణము	641
వాయుదేవుఁడు మునులకుఁ	
బశుపాశ పరిస్వరూపంబు జెప్పుట	642
వాయుదేవుఁడు మునులకు	
మాయా స్వరూపంబు జెప్పుట	643
వాయుదేవుఁడు మునులకుఁ గలాది	
పంచకంబు నెఱింగించుట	643
వాయుదేవుఁడు మునులకు	
గుణాత్రయ స్వరూపంబు జెప్పుట	644
వాయుదేవుఁడు మునుల కాత్మ	
స్వరూపంబుఁ జెప్పుట	645
వాయుదేవుఁడు మునుల కీశ్వర	
విషయంబుఁ జెప్పుట	646
కాలప్రమాణములు	650
వాయుదేవుఁడు మునులకు	
సృష్టిలయ ప్రకారంబుఁ జెప్పుట	651
మార్కండేయ చరిత్రము	653
మృకండుమని తపస్సొనరించుట	655
పార్వతీ శివులు మునిదంపతులకు	
సాక్షాత్కరించి పరమిచ్చుట	656
మృకండు పుత్రోదయము	657
మార్కండేయుని బాల్యవర్తనము	657
నారదుఁడు	
మృకండునకు మార్కండే	
యాయువు జెప్పుట	658
మార్కండేయుఁడు తలిదండ్రుల	
సెలవొంది తపంబున కేగుట	659
యముఁడు మార్కండేయుని	
యొద్దకు చూతలఁ బంపుట	660
మార్కండేయకృత శివస్తోత్రము	662
శివుఁడు త్రిశూలముచే యముని	
గూల్చి మార్కండేయున	
కథయమిచ్చుట	665
శివుఁడు మార్కండేయ ప్రార్థనచే	
యముని జీవించఁ జేయుట	665

విషయము	పేజీ
పార్వతీపరమేశ్వరులు మార్కండేయుడుకు బ్రహ్మయువు నిచ్చుట	665
వాయుదేవుడు మునులకు	
షడధ్వ ప్రకారంబుఁ జెప్పుట	666
ద్వితీయాశ్వాసము	
ఉపమన్యుముని శ్రీ కృష్ణునకు	
శివమహాత్మంబు జెప్పుట	670
శ్రీ కృష్ణున కుపమన్యు ముని	
పంచ బ్రహ్మతత్త్వంబు జెప్పుట	671
ఉపమన్యుడు శ్రీ కృష్ణున	
వ్యక్తమూర్తి తత్త్వం బెఱింగించుట	672
శివశక్తి సమాన ధర్మకథనము	673
శక్తియ జగద్వర్ణనము	674
పార్వతీ పరమేశ్వరాత్మక శ్రీ	
పుంస స్వరూప నిరూపణము	675
జగదంతర్భూత శివవిభూతి	675
శివకృత నానారూప వర్ణనము	676
శివప్రభావ ప్రతి పాదనము	677
ఉపమన్యుడు శ్రీ కృష్ణునకుఁ	
దెచ్చిన ఆత్మజ్ఞానము	681
శివుడు దేవతలకు సూర్యాత్మక	
నిజతమవున్ జూపుట	682
తిరోహిత శాస్త్ర ప్రతిష్ఠ	682
ఉపమన్యుడు శ్రీ కృష్ణునకు	
ముఖ్యాంశంబుల జెప్పుట	683
ఉపమన్యుడు శ్రీ కృష్ణునకు	
శివపూజా క్రమంబుఁ జెప్పుట	698
ఉమామహేశ్వర స్తుతి	699
అష్టత్రింశత్పలావిశిష్టత	700
నారదుడు తుంబురునితో	
సామ్యంబు బడయుట	701
బ్రహ్మ సనత్కుమారుని	
శాపమోక్షము చెప్పుట	702
వైమిశమునులు స్కందసరోవరము	
జేరుట	703

విషయము	పేజీ
నందికేశుడు జెప్పిన	
ముఖ్యసారము లింగధారణము	704
విద్యేశ్వర ఖండము - ప్రథమాశ్వాసము	
హస్త పీఠంబులందు లింగమును	
బూజించిన ఫలములు	706
లింగభేదములు	707
పార్థివలింగపూజా విధానము	708
సహాశివలింగపూజ	711
శివనిర్మాల్యము శైవదీక్షితునకు	
గ్రాహ్యము	715
చిల్క మాహాత్మ్యము	717
భస్మవిషయము	717
రుద్రాక్షధారణము	719
మంత్రపూర్వక రుద్రాక్షధారణము	720
శివనామపుణ్యము	722
పురాణ ఫలశ్రుతి	722





కృతికర్త

శ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రి గారు

వారి ధర్మపత్ని వీరమాంబాదేవి గారు



శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

శ్రీశివపురాణము

సృష్టిఖండము

ప్రథమాశ్వాసము

-:-:-



విభుఁ డాత్మనేత్రసర + సీరుహపూజ నొనర్చి యేమహా
దేవుని సుప్రసాదనియ + తిఁ గొనె సర్వసుపర్యచక్రర
క్షావహమైన చక్రము ను + ధాంశుఁ డీఁ కెవ్వనిఁజెంది దక్షశా
పావధి నొందె నట్టి సద + యాత్ము శివుఁ బరమాత్ముఁ గొల్చెదన్.

ప|| పెనిమిటిపెందోడఁ జనవు + పెంపునఁ జక్కఁగ నెక్కి యక్కునఁ
దనయు గణేశు నెత్తికొని + తా వలచేతఁ గుమారు నెమ్మొగం
బును దయమీఱఁ బుణ్ణుచు న + మోనమ యంచు వచించు మాధవా
ద్యనిమిషనాథ శేఖరుల + నాదలఁ బ్రోచు నుమఁ భజించెదన్.

2

క|| సకలామరనముదయమునఁ, బ్రకటితముగఁ దొల్తపూజఁ + బడసి ప్రమథనా
యకుడై కడు మాతాపిత,లకు మురుపిడు దంతిముఖుఁ ద + లఁతు మదిఁబ్రణాతిన్.

ఉ|| రుద్రమహోగ్రరోషమయ + రూపముఁ జేకొని దక్షమూర్తముఁ
రాద్రతరాభ్యుతిన్ దునిమి + రాక్షసమర్తనముఖ్యులఁ భయో
న్నిద్రులఁ జేసి భక్తులను + నిత్యము సాఁడెడు భద్రకాలికా
భద్రుఁడు వీరభద్రుఁడు శు + భంబిడుఁగావుత మాకు నిచ్చులన్.

4

ఉ|| అందముచిందునిందుకల + నందికఁ జెందిన యాఱుమౌళులఁ
బొందుగ దారలిర్వుర క + పూర్వముదం బొనరించుచుఁ రహిఁ
గందువలాడుచుఁ శిఖిని + గొతుక మొప్పఁగ నెక్కి భక్తరా
జిం దయ సాఁకు వేలుపువ + జీరు మహాజు మదిఁ నుతించెదన్.

5

- చ॥ ఘనుఁడు శిలాదమౌనివరు • గాదిలినందనుఁ డీశ్వరాంశసం
జనితుఁ డనన్యసాధ్యనియ • మస్సురదుగ్రతపోభిరామపా
వనఘృణిభాసమానుఁడును • పాశుపతాగ్రణియైన నందికే
శుని గణవర్య మౌనికుల • సోముని నామనమందుఁ గొల్పెదన్. 6
- క॥ ఆదివృషభమును జగముల, నేదఁగఁ బరమేశకరుణ • నేర్పడిన చతు
ష్పాదవరంబును ధర్మా, పాదకమును గొలుతు శివుని • వారువము నెదన్. 7
- సీ॥ మధురసౌరభచారు • మకరందబంధుర, శోణాబ్జ మొకకేల • సాంపుచిలుక
లలితరాగాయతా • లాపశోభితహేమ, పల్లకి యొకచేత • వన్నె దొలుక
రనవస్త్రలంకార • రమ్యభావోదార, పుస్తక మొకకేలఁ • బొంక మొలుక
భర్తృపావననామ • పరమజపోజ్జ్వల, మణిమాల యొకచేత • మానుగులుక
- గీ॥ సురభిసౌవర్ణపుష్కరాం • తరమనోజ్ఞ, కర్ణికాసీనధాతృము • ఖమున నమరు
వాణి నిర్జితశుకపిక • వాణి వాణి, గరిమనొసఁగ భజింతుఁ జొ • కృమగు భక్తి.
- సీ॥ షట్కాలశివలింగ • సమయసమర్పాభి, రాము శ్రీవేమనా • రాధ్యగురుని
నిగమాగమార్ణవ • నిష్ఠాతుఁ బావన, భావుని వీరసు • ల్లావధాని
శబ్దినిద్యాపార • చతురుఁ జిత్తావూరి, వంశ్య సీతారామ • పండితేంద్రు
శతవధానమనీషి • చంద్రులఁ గిచ్చివి, గజకేసరుల శత • గ్రంథకవుల
- గీ॥ మఱియు నేమాని రాజయ • మంత్రశాస్త్ర
వక్త మున్నగునాచార్య • వరుల నాదు
చితమున మేలిభక్తి న • ర్పించియంచి
తోక్తుల నొకండు కృతీసేయ • నూహ చేసి. 9
- ఉ॥ శైవపురాణ మెందును బ్ర • శస్తము శర్వకథాసుధాభిధా
రావహసర్యభాగవిభ • వాస్తవధామము భూరివిస్మర
ద్భావరసాభిరంజకము • పారకకోటికిఁ బూరుషార్థల
క్షీవిలసన్నివాసమని • చిత్తమునం దిగురొత్తు వేడ్చుతోన్. 10
- చ॥ తెనుఁగొనరింపఁ బూనితి ను • ధీప్రవరుల్ మదిఁబొంగ భారతీ
కనదురురత్నసంకలిత • కాంచనకాంచికలాపకింకణీ
ఘనతరనిస్సనం బెనఁగఁ • గా వికసల్లలితారవిందసం
జనితనితాంత సౌరభల • సన్మఘరోక్తుల రక్తు లేర్పడన్. 11

—: కవిస్తుతి :—

- గీ॥ ఘనుల వల్మీకభూ వ్యాస • కాళిదాస, భాస భారవి భవభూతి • బాణ భట్టి
మాఘ శ్రీహర్ష బిల్హణ • మల్లణాది, సంస్కృతకవీంద్రపదసార • సముల కెఱుంగి
- వ. ఆంధ్ర కవులందు

- ఉ॥ అంచితభక్తిగొల్తు విబు + ధావళి కున్నతవైభవంబునన్
బ్రాంచదమేయహర్షజన + కాక్షరచారుపదప్రదాతతా
కాంచనగర్భ విష్ణు శశి + ఖండకిరీటులఁ బోటి నేయుచున్
మించిన నన్నయాదికవి + నేతల భారతధాతలన్ మదిన్. 13
- క॥ భీమకవివరుని నాచన, సోముని శ్రీనాథబుధుని + సూరన్నను బ్ర
జ్ఞామాన్యుఁ బెద్దనార్యు సు, ధీమహితుని ధూర్జటిని ను + తింతు స్తుతమతిన్. 14
- ప॥ శివకవులందు
- క॥ హరలీలాకరు నుద్బుట, గురు శివదివ్యాపతారుఁ + గొలఁచెద మదిలో
హరువు మెయి మల్లికార్జున, వరపండిత దేశికేంద్రుఁ + బాల్కురికి కవిన్. 15
- సీ॥ అల కుమారాభ్యుద + యము రచించిన శివ, లంక మృత్యుంజయ + లలితరచను
దేవిభాగవతాది + దీవ్యత్రుబంధముల్, వ్రాసిన ముల్గు పా + పయకపీంధ్రు
చెన్నబసవని చె + న్నెన్ను కబ్బమును గూ, ర్చినయట్టి యత్తలూ + రి కవిధీరు
హాలావ్య ఖండంబు + నావటించిన మల్ల, మపలి బుచ్చనకవిన్ + మహితగవిని
- తే॥ ధర్మగుప్తాభ్యుదయకావ్య + ధననిధాను, కాశినాథాన్యవాయు పీ + రేశబుధుని
ద్వాదశారాధ్య గురుచరి + త్రంబు వీర, భాగవతము లిఖించిన + భద్రుఁగొలుతు.
- శా॥ ఎందెందేనియు భ్రాంతి హేతుకముగా + నేదేన్ దాసంగుండుటా
ప్పుం దద్జ్ఞేంద్రుల కేని యంతనె యెటుల్ + పోనోపు సర్వంకషా
స్పందప్రోద్ధతభారతీరుచిరశుం + భద్గుంభసంరంభముల్
మందుల్ దీని నెటుంగఁజాల రది తే + మంబొను మా కెంతయున్ 17
- శా ॥ శ్రీనాథాది మహాకవిశ్వరులు ని + స్త్రీ మోల్లసద్వాగధీ
శానీద త్రవరప్రసాదకవితా + సామ్రాజ్య ధౌరంధరీ
శ్రీనాథుల్ మును నీ పురాణమును నాం + ధ్రిన్ గూర్చు నూహింప ర
ద్దాన నాయది భాగధేయమని చే + తంబందు భావించితిన్. 18
- క॥ అద్యతనులలోఁ గొందఱు, విద్యా ప్రాఢులగు సత్క + వివరులు దీనిన్
హృద్యముగాఁ దెనిగింపఁగ, నుద్యోగించియును దిరుగ + నుడిగిరి పూన్కిన్. 19
- ఉ॥ డొంకలఁజేరి పోకడ క + డుగఁడు సుందనమొప్పుఁ జూపుటే
బింకమె? మాటుమూలలఁ బ్ర + వేశమొనర్చక పల్కుమాధురిన్
బొంకముదప్పనీక రస + ముగ దనరింపఁగఁ జాలు మేలిని
శృంకపథంబునే కృతికొ + సంగెద సత్కవిరాజు తాననన్. 20
- చ॥ తిరుపతి వేంకటేశకవి + ధీరులు కావ్యములందు భారత
స్ఫురితపథానురోధగతి + సాంపులు నింపిరి నేనునట్లే యా

దరమెసంగంగ వారినువి • ధానపుభంగి నెటింగి కబ్బమున్
బరంగరచింతు దీనివరి • పాకము లోకమెలుంగు గావుతన్. 21

క॥ మక్కికి మక్కిన్ గూర్చుట, చక్కని మార్గంబుగాని • చందమగుట నా
చక్క విడనాడి నాయీ, ఫక్కిన్ బొనరింతు లలిత • పద్ధతి మెలయన్. 22

క॥ శివలింగము రుదురాకలు, శివలింగధరుండు గురుండు • శ్రీఫలదళముల్
శివమంత్రము బూదియునున్ • శివతీర్థామృతము లొసంగు • శ్రేయము లెపుడున్.

-: శైవాచార్యాది సత్సృతి :-

క॥ * పన్నిద్దలు సూర్యులు నాఁ, బన్నిద్దలు రేవణాది • పాశుపత సుసం
పన్నిధులు బుధులు వారల, కున్నతులఁ బొనర్తు నేన • కుంతితభక్తిన్. 24

వ॥ అందును.

క॥ శ్రీకంఠు డనంగను వి, ద్యాకంఠుండు నీలకంఠు • డనునామములన్
లోకోత్తర ఘనపుణ్య, శ్లోకుండగు భాష్యకార • సోమునిఁ గొలుతున్. 25

ఉ॥ కొందఱు వ్యాససూత్రముల • కున్ గనుగప్పి యపార్థ కల్పనల్
బొందువడంగఁ బొత్తములఁ • బూన్చిన వందురుచున్న వ్యాసమా
నిం చనుపంగ సూత్రగత • నిశ్చితతత్త్వముఁ దెల్పి శైవరా
జిం చనరించినట్టి గురు • శేఖరుఁ గొల్చెద నీలకంఠునిన్. 26

సీ॥ హరువొప్పుఁ గాంచి నే • కామ్రేశువరమున, నెవఁ డబ్రముగ జని • యించి మించె
శ్రీనీలకంఠ దే • శికపదపద్మసే, వనమున నెవ్వఁడు • వాసించెదె
షడ్వర్ణసంబుల • సారసారముఁగాంచి, యెవఁడు సిద్ధాంతంబు • లెసంగఁజేసె
సర్వవేదార్థవి • జ్ఞానంబుఁగొని తత్త్వ, మిదియంచు నెవఁడు దా • నెఱుకపఱచె

గీ॥ అతఁడు శ్రీహరదత్తుఁ డా • ఖ్యాత సర్వ
దేశరాజన్యగోష్ఠిని • వేశకోవి
దాతిశయగేయసుయశోమ • హామహుండు
శర్వనిభుఁ డొందుఁగాత నా • సన్నుతులను.

*

పన్నిద్దలు రేవణాది సుసంపన్నిధులు -

సిద్ధిత్రయము : 1 రేవణ సిద్ధుండు 2 మరులసిద్ధుండు 3 ఏకోరామసిద్ధుండు.

ఆరాధ్యత్రయము : 1 ఉచ్చటారాధ్యుండు 2 వేమారాధ్యుండు 3 విశ్వారాధ్యుండు

పండితత్రయము : 1 మల్లికార్జున పండితుండు 2 శ్రీపతిపండితుండు 3 మంచన పండితుండు

ఆచార్యత్రయము : 1 నీలకంఠశివాచార్యుండు 2 హరదత్తాచార్యుండు 3 భట్టభాస్కరాచార్యుండు

వీరలు శైవమత మూలాచార్యులు. వీరిలో రెండవ ఆచార్యుడు దత్తాతన్నిన తొమ్మిదవ ఆచార్యుని నఱుకు
చదవంకు లిప్పటివఱకు శైవమతాచార్య పురుషులై పేర్కొనఁబడుచున్నారు.

- చ॥ * అలికమునన్ గృశానుదృశ • నందని శంకరుఁ డాటుమోములన్
వెలయని శక్తిహస్తుఁడు ప • విత్రతపంబును గోలుపోనికా
శలుఁ డలగాధినందనుఁడు • శాంభవభాష్యవిరాజి నాదుజో
తలఁ గొనుచైవపండితవి • ఛాతృఁడు శ్రీప్రతి పండితుం డిటన్. 28
- గీ॥ శంకరాచార్యమూర్తన్య • సర్వజ్ఞగ, మార్తబోధు విద్యారణ్య • నఖిలగణ్య
పరమపాశుపతాగ్రీయ • పట్టభద్రు, నప్పయాహ్వాయదీక్షితు • నభినుతింతు.
- గీ॥ ఘనభవకరాళపంకలం • ఘనపటిష్ఠ, బ్రహ్మవిద్యా ప్రబోధన • ప్రౌఢుఁ బావ
నమతిఁగల్పాణపూర్వునా • నందయతిని, వేమటునుతింతు నాదుహృ • ద్వేష్మమందు
- క॥ ఆయుర్వేద కళానిధి, యై యనురాగమున నన్ను • నావిద్యను బ్ర
జ్ఞాయుతుఁ జేసిన నవరా, త్రేయు ములుగురామలింగ • దేశికుఁ గొలుతున్. 31
- చ॥ శివపురవంశసింధుభవ • శీతలరశ్మి శిరీష పుష్ప పే
లవహృదయుం డలంకృతిక • లాలలితుండును నాకు నెయ్యుఁడున్
శివుని భజింపఁ దత్పదముఁ • జెందిన యట్టేఁడు నైన మల్లయా
ఖ్యవిబుధవర్యు నెంచెద మ • దాతృమునందుఁ దదాత్మ మెచ్చుచున్. 32
- గీ॥ మఱియు నామామ ధైర్యర • మామహితుఁడు, శివపురాన్వయపాథోధి • శీతభానుఁ
డాఢ్యుఁడు శివార్చనాపర • మాంతరంగుఁ, డట్టిదుర్గాహ్వాయునిమది • యందు గొలుతు
- గీ॥ ఘనుఁడు భోగేశ్వరాదిన • త్కావ్యరచిత, మల్లమపతికులాబ్ధిపా • మకర మూర్తి
మల్లికార్జున శాస్త్రీమా • మక కవితృ, మండనావహుఁ డాత్మన • మర్చ్యుఁడెపుడు.
- చ॥ మఱియును
- గీ॥ తూములూర్యన్వయసుధాబ్ధి • సోముఁ డిభ్య, సభ్యచరితుండు శాబ్దిక • పంధ్రుఁ డన్మ
దీయ కృతిరత్నమున్ సానఁ దీర్చె నట్టి, దిట్ట శివరామకృష్ణశా • స్త్రీని నుతింతు.
- క॥ ఇక నెందఱోమనీషులు, ప్రకటితకవితాకళావి • రాజితు లీమా
మకకృతికి వన్నెఁగూర్చిరి, యకలంకమతిన్ నుతింతు • నవ్వారిసిరిన్. 36
- చ. ప్రాచీనాచారంబుకతన నన్నదీయవంశచరిత్రంబు నొక్కి •ంచుక ముచ్చటించెద.

-: వంశానుక్రమణిక :-

- క॥ ధరణిన్ బ్రాహ్మణశాఖల, హరువగు నారాధ్య శాఖ • యలరు నొకం డం
దిరవగు మావంశము భా, సురభారద్వాజగోత్ర • శోభితమగుచున్. 38
- క॥ యాజుషశాఖాధ్యయన, భ్రాజితమై యిష్టలింగ • భాస్వత్తరపూ
జాజాగరూకమై కడు, రాజిలు ననవరత మూర్య • రాజిస్తుతమై. 39

* 28 శ్రీప్రతి పండితారాధ్యులు : పూజ్యపాదులగు చిరుగూడ వైయాసిక సూత్రములకు శ్రీకర భాష్యంబును పెరితో
సవిశేష శివాద్యైత భాష్యంబును రచించిరి.

వ॥ అందు

శా॥ శ్రీకాశీశ్వరలింగదివ్యకరుణా + శ్రీభాగ్యజాతుండు లో
కైకభ్యాతమహాతపోనియతదీ + వ్యద్భవ్యతేజుండు వీ
క్షాకౌశల్యనిరస్తకల్యధికప + జ్ఞస్తోముఁ డొప్పందెఁ జం
ద్రాకల్పోపముఁ డుద్భటార్యగురుమా + ర్తాండుం డిలామండలిన్. 40

సీ॥ ఏ గురుండుండె ఖం + దేందుమా శీఘ్రని, వాసమా ముదిగొండ + పట్టణమున
ఏ సుధీశ్వరుండొందె + హిమగిరిజాభయౌ, సౌభాగ్యసుందరీ + సాధ్వీపాణి
ఏ దేశికాగ్రణి + యిచ్చె భోజాదిరా, జాధిరాజుల కీల + నభవదీక్ష
ఏ మహాత్ముండు వాపె + నీశశాపంబు భూ, తంబులై యున్న గం + ధర్వతతికి

గీ॥ అట్టి నిరపాయగేయ వి + భ్యాతపూత, వికచకమలవనామోద + నికరసార
కీర్తిపూర్తివిరాజితా + ఖిలదిగంత, రాఘంండలుఁ డారాధ్య + రాజమౌళి. 41

సీ॥ భంజించె బొద్దాది + పాషండమతములఁ, బ్రతివాదులెల్ల న + బ్రంబుఁజెంద
రంజించె బార్హతీ రమణమతంబు శాం, భవులెల్ల మేటిసం + బరముఁజెంద
విరచించె హరిలిల + వెలయ నలంకార, సంగ్రహకావ్యంబుఁ + జతురులలర
నార్జించె నిష్ఠలిం + గార్చనా ఘనయోగ, లబ్ధనిర్వాణక + ల్యాణలక్ష్మి

గీ॥ భక్తులుప్సొంగఁ గరతల + బ్రాజమాన, శాంభవ ప్రాణలింగాను + సంగతాత్ముఁ
డై యనశ్వర గౌరీశ్వ + రాధివాస, భాసురంబగు కైలాస + పదముఁజెందె. 42

గీ॥ అట్టి యారాధ్యమకుటుని + యన్వయమునఁ, బుట్టిచెలువొంది యన్యులు + భూరియశులు
చంద్రశేఖర దేశిక + చంద్రముఖ్య, లవనిఁ బలుపురు కలిదోష + హరణచణులు.

వ॥ ఉద్భటగురుండు మొదలు చేసి వీరందఱు పెక్కు తరంబుల వఱకు ముదిగొండ
యందుఁ గాపురముండుట ముదిగొండవా రనం బరంగిరి.

క॥ మును రామలింగసత్కవి, జనమాన్యుం డుద్భటార్య + చరితవిరచనం
బొనరించి వీరివంగడ, మననెట్టిదొ యెఱుంగఁజేసె + నందఱు మెచ్చన్. 44

వ॥ పదంపడి వీరివంశ్యు లతిశయాభివృద్ధిన్ జెంది వేఱు వేఱు గ్రామంబులందు వసించి
పెక్కు తరంబులు గడచుట నన్యోన్యజ్ఞాతిధర్మంబుఁబాసి పెక్కు తెగలవారైరి.
అవ్వానిలో సుప్రసిద్ధు లనేకులు పాడమి పేరుఁ బెంపున్ గాంచిన వార లందుఁ గొందఱు
నిందుఁ బేర్కొందు.

సీ॥ చిన్మయదీక్షాది + శివమత గ్రంథక, ల్పకశాఖి శ్రీవీర + భద్రగురుండు
షడ్వర్ణనాగమ + శౌండుండు కేదార, లింగపండితరాజ + పుంగవుండు
నందిగామ వేద + నయనముల్ వీరభ, ద్రావధానియును లిం + గావధాని
కొండవీడున నున్న + కుసుమకోమల కావ్య, కమనీయవీరభా + గవతథాత

గీ॥ పాణినీయాగమాంత వి + భాసిత్వోరు, బాదరాయణఘనకలా + భరితమహిత

పాండితీన్పూర్తి రచితశై + వప్రబంధ, రంగదురుకిర్తి శ్రీనాగ + లింగశాస్త్రి. 47

- సీ॥ ఎవ్వనిశుభనామ + మేప్రాద్దు నుడివిన, జనులకుఁ బాపనం + చయము దొలఁగు
ఎవ్వనిచారిత్ర + మే శైవమండలి, కెల్ల యాదర్శమై + యెసక మెసఁగు
ఎవ్వనిదాత్పుత్య + మెల్లదేశములందు , విఖ్యాతిఁ గాంచి కా + వించె దనివి
ఎవ్వనిసద్బోధ + లెంతకాలం బేని, విసుగుఁగాంచకయె కా + వించు భక్తి
- గీ॥ ఎవఁడు చేసిన షాల్కాలి + క్షేష్టలింగ, పూజఁ గావించె బరులకుఁ + బులకతతుల
నట్టి శ్రీశంకరాధ్యుఁ + డార్యబోధ్యుఁ, డనుపమాన యశస్కుఁడై + యవని వెలసె.
- వ॥ ఇక గుంటూరు మండలి నుండి చేరి నిజాము దేశమందు నల్లగొండ జిల్లాలోని
నారాయణపురంబందుఁ గాపురంబున్న మా తెగయందు.
- సీ॥ సిద్ధసంపత్పుర + శివమంత్రమూర్తి శ్రీ, మంత్రమూర్తియె పితా + మహుఁడునాకు
* నిరతాన్న దానాభి + నిరతుండు వీరభ, ద్రగురుండు తండ్రి స + త్యవ్రతుండు
అమలగుణాఢ్యులై + యలరినయట్టిశ్రీ, శరభమ్మ నాగమల్ + సవతితల్లు
లకలంకచారిత్ర + హరితగోత్రోద్భవ, యైన లక్ష్మమ మామ + కీనజనని
- గీ॥ సవతితల్లి కుమారుఁడు + శరభమూర్తి, యన్న శరభమ్మ లాతని + యనుజలిర్చు
రక్కలై నాకు వెలసిరి + యమలమతులు, నాగవీరేశ్వరుండని + నాడు పేరు. 50
- వ॥ సిరులరహించు సైన్యపుర + సీమ వసించెద నద్రాజామహే
శ్వరకరుణాప్రసాదిత వి + భాసిత సత్కవితాయుతుండ భా
స్వరవిభవేష్టలింగగత + భక్త్యతిమాత్రపవిత్రగాత్రుండన్
గురుజనపూజనోత్సుకుండఁ + గుల్పితలోక పరాబ్రుభాత్ముండన్. 51
- గీ॥ తగరచించితి మును సుభ + ద్రావివాహ, నాటకంబును శ్రీశైలవాధ + దేవి
అల్లభామరిఁగూర్చిప + ద్యద్విశలిని, దేవభారతి శివతత్త్వ + దీపిక యును. 52
- ఉ॥ బమ్మెర పోతనాఖ్యకవి + భానుఁడు భాగవతప్రబంధమున్
గమ్మనిపూపుతేనియలఁ + గ్రాలెడు మేలిమి శైలిఁదీర్చి ని
త్యమ్మగు తేజమున్ బడయఁ + దామరసాక్షునకిచ్చె నార్యవ
ర్గమ్ము కరమ్ము కౌతుకభ + రమ్మున గీతరవమ్ము సేయఁగన్. 53
- ఉ॥ పింగళి సూరనార్యకవి + విజ్ఞవరుండు ప్రభావతీచరి
త్రం గమనీయకల్పనల + రమ్యతరోక్తులఁదీర్చి భక్తియు
క్తిం గృతనిచ్చెఁ దండ్రికి సు + ధీమణు లంచిత హర్ష మొంద నా
రంగదుదారకీర్తికవి + రాజకిరీటుఁ దలంప నింపగున్. 54
- వ॥ కాపున నల్లే

* మా తండ్రిగారిగు ఈ శ్రీ వీరభద్రయ్యగారిపుటికి (1940 సం.కు) 70 సంవత్సరముల క్రితము నివాసస్థలిని వదిలి ఇప్పుల యూహ్వసముచేత ఈ సకింద్రాబాదుకు గాపురము వచ్చినారు.

శ్రీ శివపురాణము

-: కృతి సమర్పణము :-

గీ॥ తల్లిదండ్రులకన్న ని + తరమువరము, లేదనివచించు శాస్త్రుని + నాదసరణి
తల్లిదండ్రుల కీప్రబం + ధం బొసంగి, ధన్యతను గాంతు నెల్లవి + ధముల నేను. 55

ఉ॥ నాజనకుండు చాలఁ గవ + నంబునఁ బ్రేమముఁ జెంది కావ్యమొం
డోజ గ్రహింప నెంచియును + యోగము లేక గతించె నిప్పు డా
యోజఁ దలంచి తల్లికిని + నొప్పుగ నాదగుతండ్రి కీకృతిన్
భ్రాజితభక్తి నిచ్చెదను + భర్గుండు దీని ననుగ్రహించుతన్. 56

క॥ ఒక యాశ్వాసముఁదల్లికిఁ, నొక యాశ్వాసంబుఁదండ్రి + కొనఁగెడ నాయీ
సుకృతకృతి నిద్ది వారల, కకలంకయశంబు నొసంగు + నాకల్పముగాన్. 57

క॥ కృతిపతులఁట తల్లిదండ్రులు, కృతి శైవమహాపురాణ + గీతంబుల యీ
కృతి రచయితనగు నేనిలఁ, గృతకృత్యుఁడనగుట కొండు + కృషి గావలెన్. 58

* క॥ ఉద్యోధకుఁ డీశ్వరుండట, సద్భావముతోడ నిద్ది + సల్పుటయఁట యీ
షడ్భంగము లేకయే కృతి, యద్భుతగతిఁ బూర్తి నొంది + యలరుటయరుదే. 59

ఉ॥ మ్రొక్కులు మ్రొక్కి వేల్పులకు + మోదముతో నను గన్నయంతన్
మిక్కుటమైన రోగములు + మేకొని నన్నలయింపఁ జింతతోఁ
బొక్కుమఁ బెక్కుపాట్లుపడి + పొంకముఁగూరిచి పెంచి పెండిలిన్
జక్కఁగఁజేసి పెండ్లమును + సంతతినిన్ నను సాకు తల్లికిన్. 60

గీ॥ నన్నుఁగని పదుమూడేండ్లు + నాకు నిండు
దాఁక నాకిష్టవస్తుప్ర + దానమువ ము
దంబుఁ గూర్చుచు విద్వేలఁ + దార్పఁగడఁగి
యంతఁదా శివుఁజేరిన + యట్టిపితకు.

వ॥ సమర్పితంబుగా నేనాంధ్రీకరింపబోవు శివపురాణంబునకుఁ గథాక్రమంబు. 62

గ్రంథాంతము

ఉ॥ ఎల్లజగంబులన్ సలుప + నెంచి విరించినిఁగాంచి ప్రజ్ఞశో
భిల్లఁగఁజేయు వేదములఁ + బేర్చి నొసంగినవాని దీప్తి సం
ధిల్ల సమస్తదేహులకు + ధీస్ఫురణంబుఁ బొనర్చువాని నా
యుల్లమునందుఁ గొల్తు నుమ + నొప్పినడాతొడవాని నాదటన్. 63

- క॥ శ్రీశైల సన్నికృష్టసు, దేశోజ్జ్వలశివపురాఖ్య + దివ్యపురభవా!
ఈశార్చనాభిరతకో, టీశారాధ్యేంద్రవరదు + హిత! లక్ష్మ్యంబా! 64
- వ॥ అవధరింపుము.
- క॥ నైమిశవనమున లోక, క్షేమార్థము శౌనకాద్య + ఫిలమౌనులు చే
తోమోద మొదవ సూతుని, తో మధురాలాపవయచ + తురతరఫణితిన్. 65
- ఉ॥ పావనమూర్తి! నీవలనఁ + బల్మలు వింటిమి విస్ఫురత్పురా
ణావగతప్రమోదభరి + తాద్భుతదివ్యకథా ప్రబోధలన్
భావమునందు సంతసము + పర్యేడు వైనను దృష్టిగా దదే
మో! విన వేడ్కయే పాడము + నుక్తుల రక్తుల శక్తి యెట్టిదో! 66
- క॥ నీ వలె విద్యావిభవము, నీవలెఁ జాతుర్యధుర్య + నిపుణత మఱియున్
నీవలె నవరసరుచిరవ, దోవిలసితధార లెవఁడు + మూఁలగొను ధరన్. 67
- గీ॥ పారమేశ్వరవిజ్ఞాన + భరితమూర్తి, వఖిలకల్యాణ జనకనా + నాగమార్థ
వేదివి పరాశరాత్మజు + విమలచిత్త, మునకు నచ్చినశిష్యుఁడ + వనఘ! నీవు. 68
- గీ॥ ఎల్ల విద్యలసారంబు + నెఱిఁగినట్టి, దిట్టయైనను బరులకుఁ + దెలివిగలుగ
బోధసేయకయున్న దాఁ + బొందునఘము, కలిమిగలిగియు నొసఁగని + కఠినుఁబోలె.
- క॥ విద్యయు బోధనమును నన, వద్యాచార ప్రచార + వైభవము గడు
హృద్యగతి మెఱయు నీకడఁ, జోద్యముగాదాక్కొ! యిన్ని + సొంపులు గుదురన్.
- : శౌనకాదిమునులు సూతుని శివపురాణమును వినుచుమని యడుగుట :-
- ఉ॥ ఏది వినన్ మనంబునకు + హెచ్చగు సంతస మావహిల్లి వే
తేది వినంగ వేడ్క జని + యింపదు ముక్తిసతీకరగ్రహం
బేది విన లభించుఁ బర + మేశ్వరుఁ డేది వినన్ బ్రసాద మా
పాదన సేయు నట్టిది కృ + పన్ సలవిమ్ము మహాత్మా! మాకికన్. 71
- ఉ॥ ఎందునుగాని చూడ జగ + దీశ్వరబోధకమౌ చరిత్రమే
డెందమునందుఁ గుందడఁచి + రీవిగ మోక్షవధూఁటిసంగమం
బందికగా నొసంగఁదగు + నన్య మిఁకట్టిదిగాదు గాన మా
కిందు నవేందుభృచ్చరిత + మే విన నింపగు సొంపగు జుమీ! 72
- క॥ కావునను శివపురాణము, వేవేగ్గ మాకు నిపుడు + వినిపింపుము సూ
తా! విద్యజ్ఞనగీతా!, నీవైదుషిదీప్తు లెంతో + నేరిమి దనరన్. 73
- వ॥ అనుడు సంత సూతుం డాహ్లాదంబుతో

-: సూతుఁడు హర్షించి ప్రారంభము సేయుట :-

- ఉ॥ ధన్యుఁడనైతి వంగడము • తథ్య మబాధ్యయశంబునొందె సౌ
జన్యనిధానులు • బుధులు • సారథపోనిధులైన మీరు సౌ
మాన్యుఁడనైన నానుడుల • మచ్చికతో విని మెచ్చి క్రమ్ముల్
మాన్యతతో వినన్గడఁగి • మంజుతరోక్తుల నిట్లు గోరుటన్. 74
- ఉ॥ అందును నెల్ల లోకముల • కాదిమకారణుడై దనర్చు న
య్యిందుధర్మన్ భజించు నల • యింపగు శైవపురాణరాజమున్
విందొనరింపుమంచు సర • వన్ ననుగోరుట కింతయంతయం
చుం దలపెట్టరానిసిరి • జొక్కితి నిక్కితి సాటివారిలో. 75
- సీ॥ శివపురాణము భువి • జేకుఱుదనుకనే, బ్రహ్మహత్యాదిపా • పములు పొదలు
శివపురాణము భువి • జేకుఱుదనుకనే, కలిమహాత్మాతము • ల్పొలుచుచుండు
శివపురాణము భువి • జేకుఱుదనుకనే, కాలకింకరులసం • కటములొదవు
శివపురాణము భువి • జేకుఱుదనుకనే, శాస్త్రంబులు వివాద • సరణిమించు
- గీ॥ శివపురాణ మింకను భువి • జేరుదనుక, దివ్య విజ్ఞాన మెంతయుం • దేజరిలదు
శివపురాణంబింకనుభువి • జేరుదనుక, బరమశివతత్త్వమెఱుంగఁగా • బడదుపుడమి.
- గీ॥ అట్టి శైవపురాణము • నవని వినిన, జదివినను దత్ఫలంబు నే • జాటఁగలనె
పద్యమే నర్థపద్యమే • బరన సేయ, వినిన సర్వాఘవితతులు • విడుపునొందు.
- ప. కావున నింతకన్న మేలు తెఱంగు వేటొక్కండు లేదిక సత్వరం బుపక్రమించెద వినుం
డన్న నవ్వారలు హర్షంబుతో.

-: శానకాదిమునులు సూతునితో శివతత్త్వంబు తీరెఱింగింపుమనుట :-

- గీ॥ ఎంతయేనియు శుశ్రూష • హెచ్చుచుండె, జెప్పు మిప్పుడు కృపతోడ • శివునితత్త్వ
మేమెఱుంగ మగుణుడైన • యీశ్వరుండు, గుణము నెట్టులఁజెందెనో • కోవిదేంద్ర!
- ఉ॥ సర్గముకన్పు మున్నుఁ బుర • శాననుఁ డెట్టుల నుండు నింక నా
సర్గపుమధ్య నెక్కరణి • జక్కఁగఁగ్రీడ యొనర్చు దానియు
త్సర్గమునం దెటుల్ మరల • దా పసియించు గృపాళు ! సెప్పుమా
భర్గుండు లోకశంకరుండు • పన్నగనెల్లు ప్రసన్నుడయ్యెదన్. 80
- చ॥ అతఁడు ప్రసన్నుడై జనుల • కర్మిలి నెట్టి ఫలంబొసంగు? నా
వితతదయాకరుండు గడు • వేగిరమొంది ప్రసన్నుడొనటం
చతులితమౌ ననుగ్రహము • నారయునంచును భక్తకోటుల్
వెతవడనీయఁడం చెవుడు • విందుము విందుగఁ దెల్పు తత్కథన్. 81
- గీ॥ బ్రహ్మ విష్ణువు రుద్రుండు • పరమశివుని
యంశములటంచు నంధుఁ బూ • య్లాంశుఁడల్ల

రుద్రుడని వినుచుందుమా + రుచిరమూర్తి
విస్ఫురితలీలలను విని + పింపు మనఘ!

క॥ రుద్రావిర్భావంబును, రుద్రాణీ జన్మకథ ని + రూపింపు వివ
శ్చిద్రాజులు మెచ్చంగ వి, ద్భద్రమణా! నీదుకీర్తి + వర్తిలు భువిలో. 83

వ. అనిన విని సూతుండిల్లనియె

క॥ ధన్యులు గృతకృత్యులు మీ, రన్యులవలెగాదు నిర్మ + లాంతఃకరణుల్
మాన్యులు మురియుచు వినుతు న, నన్యాదృశమైన ప్రమథ + నాథకథ నొగి. 84

గీ॥ శివకథానైష్ఠికమనీష + చెలువుమీఱ, వెలసెనేనియు జాహ్నువీ + సలిలమట్లు
పూతులనొనర్చు నాండ్రను + బూరుషులను, బృచ్చకుని వినువారిని + వినుచువాని.

క॥ భవరోగాషధ మిదివినుఁ, డవిరళమోదమున నీప్సి + తార్థప్రదమీ
శివచరితము నారదమౌ, నివరోణ్యుఁడు దండ్రినడుగ + నీరజభవ్పఁడు. 86

గీ॥ సంతసంబలరంగ నాత్మ + జన్మునకు వ
చించె నట్టుల మదికి రు + చించునటుల
తపసులార! భవత్సన్ని + ధానమందు
శాంకరయశంబు గానంబు + సల్పువాడ.

కథాప్రారంభము

-: నారదముని తపస్సొనరించుట :-

క॥ అని వేగమె సూతుఁడు దన, మనమునఁ బరశివచరణస + మృర్ధణమును న
ష్టానరించి యిట్లు పలికెను, ఘనమధురమరందస్తూక్తి + కాశల్యమునన్. 88

ఉ॥ నారదమౌనివర్యుఁడొక + నాఁడు మహేశ్వరభక్తి యోగదీ
క్షారతుండై తుషారగిరి + కందరరాజమునొంది స్వర్ణదీ
వారుతరంగశీకరర + సప్రసరప్రకరాలవాలమా
లూరరసాలసాలతరు + లుంగలవంగవనంబు నొక్కడన్. 89

ఉ॥ కాంచి మనంబునచ్చి యటఁ + గాపురమొంది వియన్మదిన్ గడున్
మించిన వేడ్కఁ గ్రుంకులిడి + మేలుగ లోన 'శివోహ' మంచు యో
జించుచు నుండెనంతఁ గడ + చెన్ జిర మాపయి వృత్రభేది వీ
క్షించి మునీశ్వరవ్రతముఁ + జేవఁదొలంగి కలంగె నెంతయు. 90

గీ॥ సంయమి దివంబుఁ దనకైవ + సంబుఁజేసి
కొనఁగ మదిఁబూని తపసుడై + కొనియెనిట్లు
లేకయుండిన నిట్టుల + లోక దీప్తిఁ
బెద్దకాలం బొనర్చునే + బిట్టుతపసు.

క॥ నేనూరుకున్న నిలులే, మానక స్వారాజ్య మూడి + మహితాత్మకుండి
మౌనీంద్రు నొందు నిం దను, మానములే దెంతయేని + మదిఁ బరికింపన్. 92

ఉ॥ కావున నిష్టె తాపసుని + గర్వమణంగంగ నత్తపంబు నేఁ
బూవిలుకాని సాయమున + బూదియొనర్చెదనంచు వేగన
భ్రావజా నాత్మలోఁ దలఁడు + బంచశిలీముఖుఁ డేగుదెంచి తా
దేవర! యేమి నెల్వనుడు + దేవవిభుండైన నివ్వించుబుగాన్. 93

చ॥ మునివరుడైన నారదుండు + మూర్ఖత నాకధరాధిపత్యమున్
మనమునఁగోరి ఘోరముగ + మంచుమలన్ దపియించుచుండె నీ
యనుచరరాజి దోడ్కొని ర + యమ్మున నమ్మునిఁజేరి కామవే
దనకు వశుఁ బొనర్చి బలి + తంపు తపమ్మును వమ్మొనర్చుమా! 94

మ॥ అని పంపఁ మరుఁ డంత మాధవుఁ ద్రియా + మాదీశు గంధానిలున్
దనవెంటఁ గొనిపోయి మౌనివరు చి + తం బుత్తలంబొంది (స్త్రీ)
జనతానక్తముగాఁగఁ జేయఁగడఁగఁ + సర్వేశ్వరాసుగ్రహం
బున నమ్మొని రవంతయేనిఁ జలనం + బున్ జెంద కందుండుటన్. 95

చ॥ కని మదనుండు భీతిఁగొని + క్రన్నన నింద్రునిఁ జేరి తద్విధం
బును నవబోధవేసి చనెఁ + బొల్పుగు నారదశక్తి కెంతయున్
మనమున మెచ్చె దేవపతి + మౌని చిరంబు తపించి యంత సి
ద్ధిని గడియించినానని మ + దిఁ గరువంబు వహించి మించుచున్. 96

-: నారదముని త్రిమూర్తుల యొద్ద కేగుట :-

క॥ కాముని జయించితిని నిఁకఁ, గామారినిఁ బోటిసేయఁ + గంటి నిజతపం
బీమాద్రి సిద్ధిఁజెందె నిఁ, కేమని యత్తపసు మాని + హెచ్చగుకలిమిన్. 97

శా॥ కైలాసంబునకేగి యాత్మసుతపో + గంభీరభాగ్యంబు స
ర్పాలంకారునితోడఁ జెప్పుటకునై + యచ్చోటికింబోయి య
న్నీలగ్రీవునిఁ జేరి మ్రొక్కి మిగులన్ + నీటొప్ప నాత్మోన్నతిన్
వాలాయంబుగఁ దెల్పి శంకరుండు “వా + హ్వా” యంచు హర్షించఁగా. 98

చ॥ శివుండు మునీంద్రు గర్వమును + జిత్తమునందు నెఱింగియున్ గడున్
బ్రవిమలమైన భక్తజన + వత్సలతన్ విడనాడ కమ్ముని
ప్రవరునితోట నిట్లనెఁ జి + రంబు తపంబొనరించి సిద్ధివై
భవమును జెందితీవు ముని + వర్య! కడున్గడు సంతసించితిన్. 99

క॥ ఐన నొకమాట నెప్పుడ, మానసమున నుంపు దీని + మఱవకు మెప్పుడున్
మౌనీంద్రా! వైకుంఠుని, తో నుడువకు నీతపంబు + తోరపుసిద్ధిన్. 100

- క॥ అని బోధించిన విని ముని, మనమున నదిలెక్కఁ గొనక + మఱియుఁ గమలజ
న్ముని యొద్దకేగి యట్టులె, తనకాసుజయంబుఁ దెలుపఁ + దద్జ్ఞు డతండున్. 101
- క॥ శంకరు ననుగ్రహంబునఁ, బంకజసాయకజయంబు + వాటిలె మునికా
పొంక మెఱుంగక యితఁడిటు, మంకుతన మ్మొందె పదరు + మాన్వెద నిట్టుల్
- క॥ అనికొని నారదమునితో, ననియెఁ గుమారా! మహేశ్వ + రానుగ్రహ ము
ల్లనుపుగ మన్మథజయము, బొనరించిన చందుఁగులుకఁ + బోకు మెడందన్. 103
- ఉ॥ మున్నట శంకరుండు తప + ముఁ బొనరించుచున్న మన్మథుం
డన్నిలకృత గెల్వఁజని + యంతముఁజెందెఁ దదీయదేవి యా
వన్నగభూషణుఁ గొలిచి + భర్త ననంగునిగాఁగ నొందె నా
పున్నెపుభూమి శాంకరవి + భూతి జయించితి వీవు కామునిన్. 104
- క॥ చను మదిరిపాటుఁ జెందకు, తనుజ! యనుడు నారదుండు హి + తవునరయక య
వ్వనజాక్షుని చెంగటకే, గిన నాతం డరసి వేడ్కుఁ + గీల్కొను మదితో. 105
- ఉ॥ ఏమి మునీంద్ర! లెన్నె? యిపు + డెచ్చలనుండి మదీయధామము
బ్రేమముమీఱఁ జేరితివి + పెద్దయుఁ బ్రొద్దులు మంచుఁగొండతో
నేమముమీఱఁగాఁ దపసు + నెగ్గఁగఁ జేసితివయ్య! నీకు దీ
టిమహి వచ్చునే పెఱుబు + షీంద్రులతో నొకఁడేనిఁ జూడఁగన్. 106

-: నారదుఁ డహంకరించుట :-

- ఆ॥ అని బహూకరింప + నమ్ముని పొగరునఁ, చనదు తపసుపెంపుఁ + దమ్మివిల్తు
గెలుపు హెచ్చుమీఱఁ + గేరుచుఁ జెప్పెను, హరియు వినియె మంద + హాస మలర.
- వ. అంతఁ బుండరీకాక్షుండు.
- క॥ విని యెంద జయ్యమైన శి, వుని మాయాసరణిఁ దపసి + పాలుపఱియిట్టుల్
మనసిజుని నిల్వరించితి, నని సారకోతలను + గోయు నజ్ఞతబలిమిన్. 108
- గీ॥ అని మనంబునఁ దలఁచి ది + వ్యఘ్నపియుల్ల
మలరఁగా బల్కె మునియును + హరునమొంది
కంజనయనునితో ననెఁ + గాముఁడేమి
సేయఁగలఁడు మహాత్ముక! + చేవమీటి. 109
- క॥ అని గర్వపడి మునీంద్రుండు, చనియెను చనయిచ్చకలిమిఁ + జక్రాయుధుండు
మ్మునిపైఁ గినిసి శివేర్చు, చనమాయను ద్రోవలోనఁ + చనరఁగఁజేయన్. 110
- మ॥ హరినిఁబాసి మునీంద్రుఁ డెందో చనఁబో + నధ్వంబునం దొక్కవోఁ
బురమొక్కం డగుపట్టెఁ గర్బురమయ + ప్రోత్తుంగహర్మ్యంబు సుం

దరనారీనరవర్గసేవితము నా + నావస్తువిస్తారబం
ధుర మత్యద్భుతవైభవంబు ముని యు + ద్యూతాభిలాషాత్ముడై.

111

-: నారదుఁడు శ్రీమతినిఁ జూచి మోహించుట :-

మ॥ నగర్ను జొచ్చి నరేంద్రమందిరము నొం + చన్బోవఁగా నందు భ
వ్యగుణం డప్పురినేలు శీలనిధియన్ + బ్రహ్మాతభూనేత రూ
పగుణాలంకృతయైన శ్రీమతి యనా + బాల్య స్వకీయాత్మజన్
దగు రాజన్యన కీడలంచి పురమ + త్యంతంబు గ్రోసేసియున్.

112

ఆ॥ రాజవరుల నెల్ల + నోజమ్మెఁ బిలిపించి, తగ స్వయంవరము బొ + సఁగఘటించి
పుత్రిహస్తమందుఁ + బూదండనిడి మది, కిష్టమైననాని + కేయుమనియె.

113

ఉ॥ అతటి మౌనియున్ జెదరి + నట్టిమనంబున నందుఁజేర రా
జోత్తముఁ డాతఁ డమ్మునికి + నొప్పుగఁ బాద్యము నర్ఘ్యమిచ్చి మేల్
ముత్తెపు గడ్డె యెక్కనిడి + పుత్రినిఁ దోడ్కొనివచ్చి మౌనిరాల్
సత్తము పాదపద్మములఁ + జక్కఁగ మ్రొక్కఁగఁజేయ నాతఁడున్.

114

డి॥ కన్నెను జూచి యచ్చెరువుఁ + గాంచి మునీంద్రుఁడు మన్మథాస్త్రసం
పన్నమనంబుతో నృపతి + వర్యునికిల్లనెఁ బార్థివేంద్ర ! యీ
సన్నతగాత్రి దివ్యతను + జాతవల్గ గనుపట్టుచున్న దీ
చిన్నది యెవ్వతో చెపుమ + చెచ్చెర ముచ్చటదీర నాకిడన్.

115

వ. అనిన సజ్జననాథుం డిట్లనియె.

చ॥ మునివర! నాదుకూఁతురు స + ముజ్జ్వలరూపనిధాన దీనికి
క్షణపుగ భర్తఁగూర్చఁగ స్వ + యంవరమున్ బొసఁగించినాఁడ నా
తనుజకుఁ గల్గుభాగ్యమును + దద్జ్ఞులు మీర లెఱింగియుండ్రు నా
మన మలర౯ వచింపుఁడు న + మస్మృతులన్ బొనరింతు మీకొగిన్.

116

ఆ॥ అనుడు మౌనియనియె + సధిప! నీకూతురు, కలిమిచెలువవోలె వెలయు సెరుల
విభుఁడు మరునిఁగన్న + వెన్నుఁడే యనఁదగు, నట్టులమరు మీఱు హరుసమునను.

క॥ అనినొడివి నారదుండా, జనపతికడనుండి విష్ణు + సన్నిధికి వెనన్
జని యాయనఘన కా రా, తనయ స్వయంవరవిధంబుఁ + దగఁ జెప్పి వెనన్.

118

మ॥ హరి! నామానసమున్ హరించె నృపక + న్యారత్న మెట్లో ననున్
జరితార్డున్ బొనరించు మేల్ సాబగు సుం + ధానింపు మా లోక సుం
దరియౌ నగ్గరితన్ బరిగ్రహము నొం + దంజాలనేనిన్ బొరిం
బొరిం బుష్పేషుశరార్చిఁ గాల్పబడుచున్ + బోనాడుచున్ బ్రాణముల్.

119

గీ॥ మేల్మిబంగారుబొమ్మ య + మెల్లలత లక్ష్మి, తోడ నెనవచ్చు నీకైనఁ + దోయజాక్షి
అరమరయెనర్చకటుతయం + దలరుదండ, నేయుఁగావున నీరూప + మిమ్మునాకు.

గీ॥ అనుచుఁ గడువేడుటయు హరి + యల్లన నగి
యనియె మోమోటమరయనే + యకట నీడు
మాట నేఁ ద్రోసివేతునే + మౌనితిలక!
దను మటులె యిచ్చితిని జక్కఁ + దనపురూపు. 121

క॥ హరివచనమ్మును విని ముని, హరుసంబున నృపసుతాస్వ + యంవరశాలన్
బిరబిరగఁ జేరి యచ్చట, హిరణ్యపీఠిని వసించె + నెంతయుఁ బేర్చిన్. 122

క॥ హరియొసఁగెన్ మునికి మనో, హరమగు తనమేలిరూపు + నఱ్ఱవఱుకుఁ బై
హరిశిరసున్ గూరిచె నిడు యరయక ముని గూరుచుండె + నవట మురియుచున్.

ఉ॥ అచ్చటివారలందఱును + నమ్ముని యాకృతిఁజూచి నవ్వుచున్
బిచ్చబికారి యీతఁడిటఁ + బెచ్చగుపూనికిఁ గూరుచున్నవాఁ
డిచ్చెలిఁ బెండ్లియాడుతమి + నీదొరలన్ విడనాడి యీతనిన్
మెచ్చి వరించునే యకట + మీనవిలోచన యెట్టులేనియున్. 124

క॥ క్రోఁలికిఁ గొబ్బరికాయయె, యీతరుణీమణికి నాథుఁ + డీతండైనన్
గోతి మొకము ముని యితఁడి, బ్లాతురపడుచుండెఁ గన్నె + నాసించి కడుఁ.

గీ॥ అనుచు నచ్చటివా రను + కొనుచునుండి
రా జగన్మోహిని యనంగ + నలరు రాద
కొమిరె కూర్చుండియున్న భూ + రమణ వరుల
నొక్కకరిఁ జూచుచుం బాయు + చుండె నందు.

క॥ నారదమునినిన్ గని చె, న్నారెడు రూపంబు వాన + రాస్యముఁగని లోఁ
గూరిమిఁజెందక తొలఁగెను, సారెకు ముని యెట్టుపాచి + చక్కఁగనుఁగొనన్.

-: విష్ణుమూర్తి శ్రీమతినిఁ బెండ్లాడి వైకుంఠమునకుఁ దోడ్కొని పోవుట :-

క॥ అతఁఁ గమలాక్షుండా, బిత్తరియెడ వేడ్కఁజెంది + పిరిమి నొకరా
జోత్తముఁడై యటఁజేరుడు, నత్తలిరుంబోడి సూచి + హారమువేసెన్. 128

ఉ॥ అంత సరోజనేత్రుఁడు ప్రి + యంబున నక్కలికిం గ్రహించి బల్
సంతసమొప్పుఁగాఁ దనదు + సదృముఁ జేరి నరేంద్రులెల్లరున్
జింతిలి వేగవేగముగ + స్వీయపురంబుల త్రోవఁబట్టి ర
ట్లంతయుఁ జూచి నారదుఁడు + హా! యిదియేమి యటంచుఁ గించతో. 129

- ఉ॥ వారిని వీరినిం దఱిసి • బాలిక నెవ్వఁడు గొంచుఁబోయె బం
గారుసరంబు నాయఱుతఁ • గామిని వేయఁగఁబూనియుండె మీ
రారయుఁ డెందునున్నదా • ర యంబున నంచు మునీంధ్రుఁడొడ గౌ
రీరమణా ప్రియుల్ మఱిమ • టిన్ మునిఁగాంచుచు నిర్వు రచ్చొటన్. 130
- చ॥ నగుచు నిటుల్ వచించి రల • నాతుక నెత్తుకపోయె విష్ణు వ
మ్మగువ నినున్ వరించునొకా • మర్కటవక్త్రుఁడ! చాలుఁజాలు నీ
మొగమును గన్న రోతవొడ • మున్ గడుఁ జక్కఁదనాలబాలకున్
దగుచునటంచు నెట్టులు మ • నంబున నెంచితో కొంచకింతయున్. 131
- క॥ బంగరువిరిసరమును నా, రంగారు మరాళరాజ • రాజగమన సా
రంగవిలోచన హరియఱు, తంగై సేసెను గ్రహించెఁ • దన్వి నతండున్. 132
- ఆ॥ ఇటుల వారు చెప్ప • నీరసతోముని, వారిఁజూచి గినిసి • మీరలిట్లు
నన్ను వెక్కిరించి • నారు గావున భువి, దనుజయోనిఁ బుట్టుఁ • డని శపించె. 133
- క॥ వారలు జ్ఞానధనము చే, కూరిన వారౌట మదినిఁ • గుండకయె శివే
చ్చారీతి నడచునని య, న్నారదునిన్ దూఱ రైరి • నడవి రెచటికో. 134

-: నారదుఁడు విష్ణుమూర్తిని శపించుట :-

- ఉ॥ అంత మునీంధ్రు డాత్మముఖ • మద్దమునన్ బరికించి విస్మయ
క్రాంత మనస్కుఁడై దనుజ • ఘస్మరుఁ డిట్టులొనర్చె నంచు లోఁ
జింతిలి భగ్గుభగ్గుమను • శీఘ్రుషాగ్నిభరంబుతో నిశా
లాంతకుఁ జేరి నిల్చి కడు • నాతతరౌద్రమయోక్తి నిట్లనె. 135
- ఉ॥ మోసమటుల్ పొనర్చితి వ • మోఘవచస్కుఁడవంచు నెంచి నే
నాసనుజెంది యట్లు నిను • యాచనచేసినదానికెట్లు బల్
దోసమనాక చేసితివి • తుంటరి! కొంటెతనంబు చెయ్యి వి
శ్వాసవిఘాతుకా! యురక • సల్పిన నేరము రిత్తవోవునే. 136
- ఉ॥ పూనికతోడఁ గట్టికుడు • పున్ నిను నీయఘ మెంచిమాడు నా
మానసమున్ గరంచిన కు • మారినిఁ జేకొని పల్కురందు నా
కీ నగుఁబాటుఁగూర్చితివి • హెచ్చుగ నీవిటు స్త్రీ కతంబునన్
బూనెదుగాక పెన్వగను • బూనెదుగా కపహాస మిద్దరన్. 137
- క॥ మఱియుఁ వానరముఖమును, సరియని నాకిచ్చినట్టి • చందమునకు వా
నరులే శరణంబొదురు, నరుఁడవు నీవగుచు వగఁ గ • నంగల వవనిన్. 138

- గీ॥ ఇల్లు ముని శాపమిచ్చిన * నిశ్వరేచ్ఛ
యసుమఃబురుషోత్తముండెద్ది * యనక కినుక
లేక యానందముననుండె * వీరక మెఱయ
శంకరుని మాయ యంత న * జ్ఞటిలుబాయ.
- మ॥ మునివర్యుండు ప్రబోధమొంది కినుక * భోగీంద్రతల్పు సెపిం
చిన దోసంబున కెంతయేని మది ని * స్తీ ! యంచు భీతాత్ముడై
వనజాతాక్షునిజేరి మొక్కి చెడితి * బాపంబిటుల్ కట్టికొం
టిని సర్వామరవంద్య శ్రీభుని నే * నిందించి కుందించితిన్. 140
- ఉ॥ ఎల్లు మహాత్మా! నిన్ను శపి * యించిన దోసము నాకు బాయు నీ
వెల్లు భరించి యొందగల * వీ చెడు తాపసి యేవమైన యీ
తిల్లు సహింపరాని విరక * దీంద్రపుటల్కను ముక్కుముక్కుయౌ
నల్లుగ నన్నుజెండగదగు * నండజకేతన! చక్రధారచేన్. 141
- క॥ అప్పగిది సేయవేని, దెప్పురమగు నిరయమొంది * దిక్కుగనక బల్
ముప్పున ముఱిగద నిక నా, తిప్పలు పాయునటులే వి * ధింపుము శిక్షన్. 142
- చ॥ అని యనినంత శ్రీదయితు * డల్లన నవ్వి మునీంద్రుతోడ ని
ట్లనె మునిరాజ! యేలయిటు * లాత్మమఱంగెద వంత యీశ్వరే
చ్ఛను నడుచు మఱొక్కరి వ * శంబగునే? పనిలేని యిట్టి వే
దనగొన కమ్మహేశ్వరు నె * దక దలపోయుము పాయు మజ్జతన్. 143
- చ॥ సకలముఁ గాలచక్రమును * శంకరుడే తిరుగంగజేయు నా
యకుఁ డతఁ డన్ని యాత్మలకు * నక్షరమూర్తి, కృపానువర్తి, మా
మకదయితుండు నిచ్చులు ర * మాసతి యేనును దత్పదాబ్జముల్
దికమకలేక కొల్పెదము * దివ్యమునీ! గుఱుతింపు మింపుగన్. 144
- ఉ॥ ఐనను గూడ శాంభవ మ * హద్భుత మాయకులోఁగి యెప్పుడె
ష్టేనును బ్రహ్మదేవుఁడు మ * హేంద్రుఁడు మోహమునొందుచు వగ
బూనుచునుందు మల్లగుట * బూని మఱెవ్వరు దాటఁజాలువా
రానియతి గరంబెఱిగి * యక్కట వెక్కసపాటు మానుమా. 145

-: విష్ణుమూర్తి నారదునకు హితోపదేశంబు చేయుట :-

- ఉ॥ నీదగు హంకృతి మలుఁప * నీలగళుం డటు గూర్చె నీకును
నీదు ముఖంబున మరల * నేర్చుగ నాకును శాపనూక్తి నా
పాదనచేసె దాన గరు * వంబు భయంబును మాను చిత్త మా
హ్లాదమునొంద నిందుధరు * నన్వహము భజనం బొనర్చుమా. 146

- శా॥ దానా నీకఘముల్ దొలంగు సుచరి • త్రఖ్యాతి యేపొందు వి
జ్ఞానంబుబును డెందమందుగల నా • నాసంకలాంకూరముల్
లోనఁ ప్రగు శుభైకమూర్తివయి యీ • లోకంబులఁ మింతు వీ
నీ నేర్పుగని చేతురింక జనముల్ • నిత్యంబు శర్వార్చనన్. 147
- క॥ మనసున వాకున గాత్రం, బున శంకరుం గొల్పునతఁడె • బుధుండును పుణ్యం
డును ధన్యుండును వైదికుం, డును జీవన్ముక్తుండగుం • గ డుఁ బేర్చిమెయిన్.
- క॥ శివనామం బనియెడు ఘన, దవహేతికి నఘవనములు • దగ్ధములగు నా
శివనామతరినిం గొని యీ, భవనీరధి దాఁటవలె ను • పాయమున మునీ! 149
- క॥ భవదవమధ్యంబునఁ జి, క్కువడి నడచుచుఁ గరంబు • కుందెడువారల్
శివనామ సుధారస వృ, ష్టివలనఁ దెఱపి గొని కాంతు • సేమంబు భువిన్. 150
- క॥ పలుజన్మంబులఁ దపసుఁ, సలిపిననేగాని భక్తి • శంకరుని యెడఁ
గలుగదు కలిగినయేని స, కలదేవుల సరిగ శివునిం • గనున ఖమరున్. 151
- గీ॥ లాఁతి వేల్పులసరిగ బా • లశశిధరుని, యెడఁ బ్రపత్తి యొనర్చిన • యేని మనసు
నందుం జాపల్యవైఖరి • నొందియమరు,నేని యీ భక్తివితయగు • నెఱుంగుమార్చ!
- క॥ వినుముని! యెందును సామ్యము, గననిదియై చవలగుణము • గననిదియై వా
సినిమెఱయు శంభుభక్తి భు, విని సర్వార్థంబు లొసంగు • వేడ్కలు మించన్. 153
- క॥ నుదుటను బూదియు నఱుతఁ, రుదురాకలు నాల్కలో వి • రూపాక్షుని పే
రొదవినిచో నవ్వాడఁ డఘ, విదళనము నొనర్చగలఁడు • విజ్ఞవతంసా! 154
- క॥ బాపలసొమ్ముల దోచియు, బాడలఁ గొట్టియును వేఱు • పాపంబుల నా
టోపంబున సల్పియు నా, పాపంబులఁ బాయు శివుని • భక్తిఁ బడసినన్. 155
- క॥ ఆపాదమస్తకము భ, స్మాపాదన మొందు మెప్పు • డఖిలాంగములం
దోపిక రుదురక్కలఁ గొను, శ్రీపంచాక్షరజపంబు • సేయుము మౌనీ! 156
- క॥ శివకథలఁ జెప్పు మెప్పుడు, శివకథలను వినుచునుండు • శివభక్తులనున్
శివునిన్ గొలుచుచునుండుము, శివతీర్థంబులకుంజనుము • సేమంబొనరున్.
- ఉ॥ అందును వార్తణాసికిఁ బ్ర • యశాణమొనర్చుము దేవమౌని! ము
న్ముందుగ శంకరుం డవల • బొంగుచు భూధరరాజకన్యతో
నందనరాజితో నమర • నాయకముఖ్యులతోడ వాసముఁ
బొంది పసించు నయ్యది య • పూర్వము సృష్టికి శిష్టతల్లజా! 158
- ఉ॥ అచ్చట నుండి యెల్లయభ • వాయతథామము లీక్షవేసి సొం
పెచ్చగ సత్యలోకమున • కేగి భవద్గురు సారసోద్భవుఁ

హెచ్చుగఁ బూజసేసి పర + మేశ్వరతత్త్వమెఱుంగఁగోరు మా
సచ్చరితుండు శైవజన + సత్తముఁ డర్చమెసంగఁ జెప్పడున్.

159

క॥ అనిపనిచిన నతఁడును గడు, మనమున సంతసముఁజెంది + మధువైరికి వం
దనములఁ బొనర్చి రయమున, ఘనపుణ్యవితానదాశిఁ + గాశిజేరెన్.

160

గీ॥ చేరి మిన్నేటియం దభి + షేకమొంది, విశ్వనాథునిఁ దద్దేవి + విఘ్నపతినిఁ
గొలిచిభైరవుఁబూజించి + జలజనయను, మాధవునిభజియించి సఁ + బరముమెఱయ.

శా॥ శ్రీశైలేశు భజించి భ్రామరిని సఁ + సేవించి శ్రీకాళహ
స్తీశుఁ దత్ఫలిఁ బూజచేసి నటనా + ధీశుఁ దదియ ప్రియఁ
బ్రాశస్త్యంబుగఁ గొల్చి పాండ్యవిభు దా + రాయుక్తు నర్పించి రా
మేశుఁ బరవ్రతవర్తనిఁ బ్రియముమై + వీక్షించి సేవించియున్.

162

గీ॥ ఏకసహకారవిభుని నా + గేశుఁ ద్ర్యంబు, కేశు ఘుశ్మేశు నుజ్జయి + నీశుఁ బ్రణవ
నాథు శ్రీభీమశంకర + నాథు సోమ, నాథుఁ గేదారనాథుఁ ద + న్నలినదృశల. 163

-: నారదుఁడు బ్రహ్మయోద్ధకేఁగి శితత్త్వంబుఁ జెప్పు మనుట :-

క॥ కొలిచి యజుఁ జేరఁజని జో, తల నలిపి స్వవృత్తమెల్లఁ + దాఁ దెలిపి వెనఁ
నెలఁ దలఁ దాల్చిన దొరయ, కృలిమిఁ దెలియఁగోరి భూరి + కౌతుకమమరన్.

గీ॥ శివునితత్త్వం బెఱుంగఁగోరి చేరినాఁడ, తండ్రి! నిన్నద్ది తెలుపు మా + తత్త్వవేది
వీవగుట నగుణుండైన యీశ్వరుండు, గుణత నెట్టులఁజెందెనో + కోవిదేంద్ర!

ఉ॥ సర్గముకన్న మున్ను స్మర + శాసనుఁడెట్టుల నుండు నింకఁ దా
సర్గపుమధ్య నెక్కరణిఁ + జక్కఁగఁ గ్రీడయొనర్చు దానియు
త్సర్గమునం దెటుల్ మరలఁ + దా వసియించుఁ గృపాళు! చెప్పుమా
భర్గుండు లోక శంకరుండు + పన్నుగ నెట్లు ప్రసన్నుడయ్యెడున్.

166

చ॥ అతఁడు ప్రసన్నుడై జనుల + కర్మిని నెట్టి ఫలంబొసంగు నా
వితతదయాకరుండు కడు + వేగిరమందె ప్రసన్నుఁడొనటం
చతులితమౌ ననుగ్రహము + నారయునంచును భక్తకోటులన్
వెతవడనీయఁడం చెప్పుడు + విందుము విందుగఁ దెల్పు తత్కథన్.

167

గీ॥ నీవు వెన్నుండు రుద్రుఁడా + నిత్యమూర్తి
యంశములటంచు నందుఁబూ + ధ్లాంశుఁడిందు
మౌళి యని వినుచుందు మా + మహితమూర్తి
విస్ఫురితలీలలను విని + పింపుమనఘ!

- వ. మఱియు నానీలలోహితుని యావిర్భావంబును, రుద్రాణి జన్మోదంతంబును, సౌకల్యంబుగ నెఱింగింపుమని ప్రార్థించుచుండ నంత సంతుష్టుండై విరించునుండిట్లనియె.

-: బ్రహ్మదేవుఁడు నారదునకు శివతత్త్వంబు తీరెఱింగించుట :-

- ఉ॥ చాలఁగ సంతసం బొదవెఁ + జక్కఁగ లోకహితార్థివై యిటుల్
మేలుగ శైవతత్త్వము న + మేయ మెఱుంగఁగఁ గోరినాడ వా
బాలశశాంకశేఖరుని + భాస్వరవృత్తము విన్న నెట్టి పా
పాలసులేని దత్తులుష + మంటక గెంటి సుఖింతు రాత్మజా! 170
- శా॥ ఐనన్ బుత్తక! శైవతత్త్వమును వి + శ్వాద్యుండు బద్ధేక్షణుం
డేనున్ నిక్కమెఱుంగఁ జాలమిడ యె + ట్లే నర్కునిన్ దీపము
ట్లే నిష్పల్ల నెఱుంగఁ జెప్పుదను వి + న్నీ! నాదు వైదుష్యవి
జ్ఞాన శ్రీపరిమాణ మెంతవఱ కొ + జ్ఞంజేసి రంజించునో. 171
- చ॥ విను మఖిల ప్రపంచలయ + వేళఁ జరాచరవస్తుజాలమె
ల్లను లయ మొందినప్పు డఖి + లమ్ము తమోమయమై యనర్కమై
యనలనిశాకర గ్రహధ + రాంబువియత్నవమానశూన్యమై
యనహమునై యరాత్రమయి + యప్రతిమంబగు నప్రధానమై. 172
- తే॥ పంచతన్మాత్రలవియు న + పుట్ల వెలయ, వట్టి సూదుల బెజ్జమో + నట్టిగట్టి
బెట్టిదవు గ్రుడ్డిచీకటి + పెరిమయమర, నుండె సద్వస్తువొక్కండు + నిండుమీఱ.
- క॥ అది మాటగు పోలికయ, ట్లాదవిన నది సదసదాఖ్య + నొందును యోగుల్
సదమలచిత్తులు దీనినె, హృదయాకాశంబులోన + వీక్షింఁత్రెపుడున్. 174
- ఉ॥ వాకులు డెంద మాయెడను + వైదుషిచాలక వెన్క కేగుఁ బే
రేకనరాదు రూపునొక + రేకయు తోచదు బల్బుచిక్కుటల్
చీకుటలేవు పెద్దదియుఁ + జిన్నదియౌటయు లేదు పొడ్గునున్
గాకయుఁ బొట్టిగాక తగుఁ + గానక యేదొకవర్ణవైఖరిన్. 175
- క॥ కలదని చెప్పిన యత్తొలి, పలుకు గడున్ జడియు యోగి + భావసుగమమై
యలరెడు సవికారము ని, శ్చలము నిరాధారమద్ది + సంయమివర్యా! 176
- క॥ సత్యము జ్ఞాన మనంతము, వ్యత్యయరహితంబును జి + దాత్మకమగుచున్
నిత్యానందమునగుచుఁ బ, రిత్యక్తోపద్రవ + మలరె నొకమహామటన్. 177
- గీ॥ అప్రమేయ మనారంభ + మద్వితీయ, మాకృతివిహీన మవికార + మగుచు నిర్వి
కల్పమును నిర్గుణం బాత్మ + కారణంబు, నగుచు నిర్మాయమై యల + రారునొకడు.

-: శివుఁడు సగుణుండై యేర్పడుట :-

- గీ॥ విగ్రహములేక యీరీతి వెలసికొంత
కాలమైనంతఁ దనుదానె + కల్పనంబు
చేసికొని యొకమూర్తియై చెలువుమిగిలె
లీలమెయి మించునేరిమి + మేలుమీఱు.
- వ. మఱియు నమ్మూర్తియు.
- క॥ సర్వైశ్వర్యగుణంబుల, సర్వజ్ఞానమునఁ దనరి + సర్వగమగుచున్
సర్వమునుఁ బరికింపుచు, సర్వాద్యయు సర్వవంద్య + సర్వదయగుచున్. 180
- గీ॥ సర్వమును బొనరించుచు + శాంతశుద్ధ
రూప మైశ్వర మిభ్యంగి + యేపుమిగుల
నంత నంతర్దినొందెఁ జి + దాతృమైన
యపురబ్రహ్మ మెల్లెడ + నమరునద్ది.
- క॥ ప్రాచీనంబయి రూపం, బే చొప్పుడనట్టి బ్రహ్మ + మిలుగొన రూప
ర్వాచీనులైన వారుఁ, బ్రాచీనులు శివునిగా స్మ + రణ చేసి రొగిన్. 182
- వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు.

-: సగుణ శక్తి యేర్పడుట :-

- గీ॥ ఏకకుండయి తనయిచ్చ + నెసఁగు నీశ్వ
రుండు దనమూర్తినుండి యొ + కొండు శక్తి
తనువు సృష్టించె నయ్యది + తనను బాయ
కుండునట్టిది నీడ య + ట్లొందికగను.
- క॥ దానినె ప్రకృతినిగాఁగఁ బ్ర, ధానముగా మాయఁగాఁగ + దద్జ్ఞులనుదు ర
ద్దానినె బుద్ధికి మాతను, గా నెఱుంగుము త్రిగుణకలిత + గా నెఱుంగు మునీ!
- క॥ ఆపెయె యంబిక వినుమా, యాపెయె సకలేశ్వరియును + నరుదొప్పఁగ న
య్యాపెయె త్రిదేవజననియు, నాపెయెయగు మూలకార + జ్ఞాఞ్య కుమారా!
- వ. మఱియు నమ్మహేశ్వరి రూపవిశేషంబుల గురించి పేర్కొనుటకు శక్యంబు గాదు.
- సీ॥ శంఖచక్రగదాసి + శరకార్ముకాభయ, వరదాష్టహస్తముల్ + వాసిమీఱు
ఇందునహస్రభూ + యిష్టవిద్యుతి వొల్పు, ముఖదీధితిచ్చుటల్ + మురిప మెసఁగ
పుల్లారవిందవి + స్ఫూర్తి మితేడువాలు, కనుదోయికాంతి చొ + క్కముగ నిగుడ
నవరత్నమయములొ + నగల నొప్పదమైన. తనువెంతో మేల్మి సం + తనము నీన

- గీ॥ తలఁచంగ నశక్యమగు తేజ + మలరు చుండ
నఖిలమున కాదిహేతువై + హరువుమీఱ
నొకతెయ్యె యుండి పెక్కురై + యొప్పుపెంపు
గలిగి యమ్మాయ పొదలు మేల్ + చెలువమమర. 187
- గీ॥ పరమపూరుషుడైనయా + భర్గుడవుడు,
ఫాలచంద్రుడు ముక్త్యంటి + పంచముఖుడు
దశభుజుండును గర్భూర + ధవళుడై శి
రమున గంగను జేత శూ + అమును దాల్చి.
- క॥ అట్టి శివుండును శివయును, బెట్టిచమగు పూన్కి నొక్క + వీడమరిచి యం
దిట్టలమగు ప్రేముడికొడి, గట్టి యొనర్చిరి చిరంబు + కాపుర మనఘా! 189
- క॥ శివులకు నివాసమై తగి, శివనగరం బనంగఁ బరంగఁ + జేవమెయి లయం
బవుట నెఱుంగమిచే భువి, నవిముక్తంబనెడు నాహ్వా + యంబును గొనియెన్. 190
- క॥ ఆనందమూర్తులైన భ, వానీభవులకు విహార + వనతలమై గా
ఢానందజనకమగు టది, యానందవనం బనంగ + నవనిఁ వెలసెన్. 191
- క॥ అచ్చోట శివుడు శక్తియు, నచ్చపుడవసునను గాట + మగు యోగమునన్
హెచ్చగు విహారగిమల, మెచ్చ వసింపుచు నొకప్పు + మేలుగమదిలోన్.
- శా॥ లావుఁ జేవయు నోర్పు నేర్పు బలము + ల్లాసంబు నుత్సాహమొ
ప్పొవైదుష్యము చెల్మికల్మిగల నీ + తొపుత్రుఁ బుట్టించి మా
యా వైరాజ్యవిభుఁ బొనర్చిన భరం + బెల్లఁ దలఁదాల్చు, మా
కొ విశ్రాంతియు యోగకేళి యనపా + యంబై ముదంబిచ్చుతన్. 193
- గీ॥ అట్టులైనఁ దలఁపులను + నలలు సత్వ
మనెడు రతనంబులును రజ + మనెడు విద్రు
మలతయును దామనములొమొ + సబులు గలిగి
లాచు నుల్లంపుకడలి సం + కోచపఱచు. 194
- ఉ॥ ఆతఁడె మాయనుగ్రహము + నంది స్వజించుఁ జరాచరంబు ల
ల్లాతఁడె సర్వజంతుతతి + నర్మిలిఁ బ్రోచుచునుండు నెప్పుడె
ష్టాతఁడె యెల్లలోకముల + కంతము గూర్చంగలండు నిక్క మ
ట్టితఱి నట్టివాని నొక + యాద్యునిఁ బుట్టగఁ జేయు తొప్పగున్. 195
- క॥ అవాని సాయమున మే, మివ్వనమున యోగభోగ + హృద్యక్రీడల్
నివ్వటిలంగ రహించెద, మివ్వరునగ ననుచు ఘనత + రేచ్ఛావశతన్. 196

క॥ ఈలాగిరువురు దృఢముగ, నాలోచనసేయ నంత + నా పరమశివుం
డాలోక సుందరిని నపు, డాలోకించెను సుధామ + యాయతచ్ఛస్త్రిన్. 197

వ. అంత

-: విష్ణుమూర్తి జననము :-

క॥ వేడుకతో వారలు గని, రీ డెందునులేని యంద + మింపగువానిన్
మూడు జగంబుల నేతెడు, పోడిమిగలవానిఁ దమ్ముఁ + బోలినవానిన్. 198

సీ॥ ఇంద్రనీలముడాలు + నీసడింపఁగఁజాలు, నీలంపుమై నిగ + నిగలవాని
వేయిరేకులతమ్మి + విరుల గెల్వఁగఁ జాలు, విరివైన కనుదోయి + వెలయువాని
చెనఁటుల సమయింపఁ + జేవగల్గిన సాధ, నములొప్పు నాల్గు + హస్తములవాని
అమృతంబుకన్నఁ దీ + యఁగనొప్పుమాధురిఁ, గురిపించు నెమ్మొము + కొమ్మరువాని

గీ॥ పలురకములైన రతనాల + వెలసి ధగధ, గలు తనర్పు కిరీటంబు + గ్రాలువాని
కొస్తుభంబను మణియెదఁ + గలుగువాని, పసిఁడిపుట్టంబుఁగట్టిన + బాలునొకని. 199

ఉ॥ కాంచినతోడ బాలకుఁడు + గ్రక్కనడాసి నమస్కరించి బల్
మించిన భక్తిసంపదను + మేకొని యోకరుణాలవాల! కాం
క్షించెద నీకృపాగరిమఁ + జేయఁగలట్టిది చెప్పుమన్నఁ బ్రే
మించి మహేశుఁ డిట్లనియె + మెచ్చుచు సారసుధామయోక్తులన్. 200

సీ॥ జగములనెల్ల నిం + డఁగఁజాలు తేజంబు, వెలయుట విష్ణునా + వెలసెదీవు
కమలంబులను బోలు + కనులు గల్గుటఁజేసి, కమలాక్షుఁడను పేరుఁ + గాంతువీవు
రాకాసిమూకలఁ + బోకార్చుటఁ జేసి, దైత్యారి యనుపేరఁ + దనరఁగలవు
బంగారుపుట్టముల్ + పవమీటఁజుట్టుట, గాంచనాంబరుఁడను + భ్యాతిగందు

గీ॥ వంతమొందక చెందెద + వద్యుతాఖ్య, జక్కని కురుగ్గులుగుటఁగే + శవసమాఖ్య
యెల్లజీవుల మనసుల + నెల్ల రంజ, నము నొనర్చుట హరినామ + మమరునీకు. 201

క॥ పురుషులలోఁగడు నుత్తమ, పురుషుఁడవై యొప్పుకతనఁ బురుషోత్తముఁడం
చు రహింతువు సిరిజేకొని, ధర శ్రీధరుఁడనెడు పేరు డాల్తువు వత్సా! 202

వ. మతీయు నల్లనివాఁడ వౌటఁ గృష్ణుండవనియును నాలుగు భుజంబుల నొప్పుటఁ
జతుర్భాసుండవనియును విశ్వంబునెల్ల భరించువాఁడ వౌటం జేసి విశ్వంభరుఁడ
వనియును బరఁగుచు నిడను బలుపేరులను సార్థకంబులుగా నొనర్చి ధరించెదవు.

-: విష్ణుమూర్తి తపస్సుచేయుట :-

చ॥ ఇకను దపింపు మాపయిని + నెల్ల నొనర్చువుగాక యంచుఁ బా
యక తనయందునున్న నిగ + మావళి నిశ్చసితం బొనర్చి పు

త్త్రకునకొసంగి యుంబికయుఁ + డాను దిరోహిత్తులై రి విష్ణుఁడా
ర్యకు శివమూర్తికిఁ బ్రణతు + లల్లనఁజేసి తపించె ధీరుఁడై.

204

ఆ॥ పదియురెండువేల + వత్సరములు దవం, బరుదుగా నొనర్చి + యజ్ఞనయనుఁ
డఖిలసిద్ధికరుని + హరునిఁ గన్గ లేక, పాగులు చుండ నొక్క + మ్రోతపాలిచె.

చ॥ “మరలఁదపింపు మోపికను + మానకు చాల్చడు నీతపంబు వే
గిరిపడఁబోకు శంకరుఁ డ + కిల్చిష్టుఁ డిష్టఫలప్రదాత ని
బ్బరమును జెంది చేకొను మ + వశ్యము సర్వవిధార్థసిద్ధుల
హరి!” యన నాలకించి యతఁ + డానుడి యంబరవాణిగా నెదన్.

205

చ॥ తలఁచి కడుఁ బ్రవత్తిమెయిఁ + దద్దయుఁ బెద్దయుఁ గాలమట్లు ని
శ్చలమగు తాపనవ్రతము + నల్పుడు శంభుదయఁ నుఖాత్మమై
యలరు ప్రబోధమెక్కఁ డుద + యంబయి తోచిన నమృతుండు పె
ల్లలరి మహేశతత్త్వవిభ + వాయతసిద్ధికి నబ్రమొందుచున్.

206

గీ॥ చిరతపంబునఁ గడు నల + సినతనువున
నుండి జలధారలెంతయు + దండిగాను
వెలువడుచు నుండ నాతఁడా + సలిలమందుఁ
బవ్వళించి నిదురఁజెందె + బహుయుగములు.

208

క॥ నీరమునఁ దడవుకాలము, చేరి వసించుటను జేసి + చెన్నెసలారె
నారాయణుఁడను పేరున, నీరజాక్షుండు కడిఁది + నీచొప్పుభువిన్.

209

గీ॥ నలిననయనుఁడా బ్రహ్మమన్ + నారమందుఁ, బెద్దకాలంబు పవళించి + నిద్దురొందె
నంత శంకరు నిచ్చచే + నజ్జిమొకఁడు, పాలిచె విష్ణుని పొక్కిలఁ + బొంకముగను.

210

వ. మఱియు నారాజీవంబు.

ఉ॥ అంతము లేని యోజనము + లొనిడి వట్టులెమీఱు నవ్వెడ
ల్పంతములేని నాళముల + హర్షుగనొంది దినేంద్రకోటిభా
స్వంతము కర్ణికారనుమ + భాసురమున్ సుభగంబునై కడున్
వెంతగఁ దత్త్వయుక్తమయి + విశ్వజనీనముగాఁ దనర్చుడు.

211

వ. అందు.

క॥ ఆలోవెలువడె నిరువది, నాలుగు తత్త్వములు ప్రణవ + నాయకునిచ్చన్
మేలగువాని క్రమముఁ బరి, శీలనగావింపు మిపుడు + చెప్పెద మౌనీ!

212

సీ॥ ప్రకృతినుంచి మహాత్ము + పరిధవిల్లెను దానఁ, ద్రిగుణాధ్యయగునహం + కృతిజనించె
నాయహంకృతివేత + నైదుతన్మాత్రలు, పరగె న్నవానిచేఁ + బంచభూత
ములు వానిచేతను + బుట్టె నింద్రియములు, పది జ్ఞానకర్మసం + పాదకములు
సాత్త్వికాహంకార + జనితము మనమది, పాలిచె వీనిని జెంది + పొంకముగను

గీ॥ విష్ణువంతనె యెంతయు • విస్తయంబుఁ జెంది వీక్షించుచుండె నా • నందమునను
పద్మమది దివ్యసౌరభ • ప్రకరములను నింపు చుండెను దశదిశా • నివహమందు.

-: బ్రహ్మదేవుని జననము :-

ఉ॥ అందు శివుండు దక్షిణని • జాంగమునుండి స్వకీయమాయచే
స్పందితుఁగా నొనర్చి నను • జక్కఁగ వెల్వడఁజేసె నంత నేన్
బొందుగ నాల్గమోముల వి • భూతి దలిర్పఁగ శోణమూర్తినై
యెందును దల్లిదండ్రుల మ • టెవ్వరినిన్ గన కాత్మఁ గుందుచున్. 214

ఉ॥ ఎవ్వడ నేను? పద్మతల • మెందులకొందితి నేడనుండి యి
ష్టివ్వనజంబుఁ బోవిడిచి • యెచ్చటి కేగఁగఁ జెల్లునాకుఁ? ద
లైవ్వతయో? గురుండెవఁడో • యిష్టులు లేరొక? యంచు నెంచుచున్
నెవ్వఁగఁజెంది కుందితి ము • నీ! శివమాయ నెఱుంగ కెద్దియున్. 215

ఆ॥ అంతఁ గొంతకాల • మాలోచనయొనర్చి, తనకు వానమైన • తమ్మిపూవుఁ
దేఱిచూచి యవుడు • దీనియాధారమే, నాకుఁ గర్తయనుచు • నమ్మకమున.

చ॥ బిరబిర పద్మమున్ విడిచి • బిట్టగుపూన్కిని నాళనాళమున్
వరుసగఁ జేరిపోవ నొక • వర్ష శతంబు గతిచె నంతకున్
సరసిజమున్న చోటుఁగనఁ • జాలక వేసరి యంత వెన్క-కుఁ
మరలి రయంబునన్ నళిన • మార్గముఁ జేకొని ప్రాకితిన్ బయిన్. 217

-: బ్రహ్మదేవుఁడు తపస్సొనరించుట :-

ఉ॥ ప్రాకుచునుంటిఁగాని శత • వత్సరకాలము పూర్వమున్న నా
ళీక్షుగద్దెఁ గన్నొనఁగ • లేక భ్రమించుచు డిల్లపోయితిన్
జోకగ నష్ట శంకరుని • చోదనతోఁ 'దుప' యంచు నొక్కడౌ
వాకు వినన్ బడెన్ బిడప • వాసిగ నట్లు తపించితిన్ గడున్. 218

గీ॥ తండ్రినిన్ గనుకూరిమిఁ • దవిలి యేను
బదియు రెండేండ్లు సేయ న • పురమతపము
కన్నడియె నొక్క పురుషుండు • గడిఁది పేర్చి
పద్మనేత్రంబులొప్పెడు • బలియుఁ డవుడు. 219

ఉ॥ బంగరుపట్టుపుట్టముల • బాగుగఁ గట్టినవాఁడు చేతులన్
హంగుగ శంఖచక్రగద • లజ్జములొందినవాఁడు నీలమే

ఘాంగుండు కోటిమన్మథుల • నందమున స్మిరసించువాఁడు నా
కుంగల సందియంబులను • గుండును దీర్చగఁ జాలువాఁ డటన్.

220

ప. అంత

చ॥ కనుగొని యేను నీశ్వరుని • గాటపుమాయఁ గలంగి గర్వినై
వనరుహనేత్రునిగని యె • వండపు సెప్పుమటంచు నొక్కదె
బ్బను నురమందుఁ గొట్టుటయు • బల్లిదుఁ డాతఁడు వేగ నంత ని
ద్రును విడి కూరుచుండి నను • దాఁ గని యిట్లనె సంతసంబునన్.

221

- : బ్రహ్మవిష్ణుల వివాదము :-

ఉ॥ మంచిగ వచ్చినాఁడవు కు • మార! శుభంబె ? భయంబువీడు ప్రే
మించి యొసంగువాఁడ నిఁక • మేలగు సర్వవిధార్థ సిద్ధులఁ
గొంచక యడ్లుమన్న విని • గొప్పుగు రాజసబుద్ధితోడఁ బ
ల్మించిన యల్కజెంది యద • లించి హసించి యిటు ల్వచించితిన్.

222

ఉ॥ ఓయికుమార! యంచు నను • నుల్కక పల్కుచునుంటి విట్లు నా
నాయనవోలె నీకుఁ దగు • నా యగునా పరు వజ్రసంభవుఁ
డాయఁగరమ్ము చూచెద ది • టంబదియెంతో సరోజనేత్ర! నే
నీయలపుఁ జలంబు నిట • నిల్చెద మల్చెద బాలిశోక్తులన్.

223

చ॥ అన వనజాతనేత్రుఁడు ప్రీ • యంబున నిట్లనె నీవు నాదునం
దనుండవు నాదు నాభినళి • నంబున నిఁ గనినాఁడ నింకనుఁ
వినయపు వృత్తముఁ గఱపి • వేదచయంబు నొసంగవచ్చితిఁ
నను గుఱితింప కిట్లు వృజి • నంబులు పల్కుట నాయమౌనొకో.

224

క॥ అనవుడు వేదంబుల నా, కనుగ్రహము సేయనిట్లు • లరుదెంచితివా
నను నజా స్వయంభువును గ, ర్తను జగములకెల్ల ననుచుఁ • దామాడు శ్రుతుల్

క॥ నేనే ప్రకృతినియంతను, నేనే సర్వప్రపంచ • నిర్మాత నిఁకఁ
నేనే విశ్వాత్ముండను, నేనే నిత్యుండ విన్ను • నీరజనేత్రా!

226

క॥ అనుడు విని యాతఁడును గిను, కనుగొని నామాయనిట్లు • గానక కాటుల్
నను వదరెదవది యివుడే, కనఁబడు వినుమైన మరలఁ • గడపఱినుడువుల్.

227

మ॥ పరతత్త్వంబగువాఁడ విష్ణుఁడఁ బర • బ్రహ్మంబ సర్వేశుఁడన్
బరమజ్యోతిని విశ్వకారణుఁడ స • ర్వవ్యాపి చిద్రూపుఁడన్

బురుషుండఁ బరమాత్మ నవ్యయుండ వి • స్ఫూర్తప్రధానంబు ధీ
నరుదొప్పఁ సృజించినాఁడ త్రిగుణా • హంకార తన్మాత్రులన్. 228

ఆ॥ వానినుండి భూత • పంచకంబును నింద్రి, యములఁ బొడము జేసి • నాఁడ నిట్టి
న నైలుంగకిట్ల • నర్థవాక్యంబుల , నాడెదల పలుమ • అబ్జగర్భ! 229

క॥ ఇపుడేని శరణమొందుము, విపరీతోక్తులను మాని • వేగ నికను నే
నెపుడును రక్షించెద నిన్, గృహమొయి దుఃఖములనుండి • గీడ్పడనియటుల్. 230

గీ॥ అనినఁ గడునల్గి యే నష్టు • హరిని గవిసి, యుద్ధమొనరించితిని గడు • నుద్ధతమతి
జరిగెఁ బెక్కిండ్లవల కట్టు • సంగరంబు, హరికి నాకును బ్రళయనీ • రాకరమున.

-: లింగోత్పత్తి :-

గీ॥ అంతలో నొక శివలింగ • మనుషమంబు
ఆదిమధ్యాంతరహిత మ • వ్యక్తమూర్తి
పెరుంగుటయుఁ దఱుంగుటలేని • పేర్మినమరి
పోరుచున్నట్టి మా మధ్యఁ • బొలిచెఁబెలుచ. 232

వ. మఱియు నాలింగంబు

క॥ కాలానలశతనిభమై, జ్వాలామాలాసహస్ర • చటులంబై మా
యాలమును మమ్ముఁ దెగఁడెడు, లీలగఁ గప్పడుడు మదిఁ దె • లిసికొని మేమున్.

వ. ఈ లింగం బెచ్చటనుండి యెట్టిచ్చటఁ జేరెనోయని విచారించుచున్నంత నన్నుంగాంచి
విష్ణుండిట్లనియె. 234

చ॥ ఇరువురమిట్లు సంగరము • నెంతయుఁ బూన్చి నొనర్చుచుండ ని
త్రఱిఁ బొడపూపె నింకనొక • దారుణవస్తువు నీవు దీనిదొ
శిరమును గాంచిరమ్ము పరి • శీలనఁ జేసెద నేను బాదముల్
సరగున దీనినారయుట • చక్కనియోజ పయోజసంభవా! 235

ఉ॥ నావుడు వాయువేగము గ • నందగు దెల్లనివర్ణమున్ గడున్
జేవగలట్టి ఆత్మలును • జెందిన యందపురాజహంసనై
నే వినువీధి కేగితి న • నిందితలింగశిరంబుఁ గాంచగ
శ్రీవిలసిల్లు నాహరియుఁ • జెచ్చెర లింగపదంబు లారయన్. 236

క॥ శతయోజనాయుతంబు ర, జత వర్ణము మేర్పడెల • సమవిస్తృతమున్
సితతీక్ష్ణదశనమున్ననై, యతిశయనద మొప్పుఁ గ్రోడ • మై వేగమునన్. 237

- ఆ॥ పుడమిఁ ద్రవ్యకొనుచు • బోయె నధోభాగ , మునకు శేషకమర • ములను దా
పెద్దకాలమరిగి • తద్దయు నలసి పా, దములఁ గనక మరల • ధాత్రిజేరె.
- వ. అట్లు నారాయణుండు శ్వేతవరాహరూపంబుఁజెందిన యనేహంబు మొదలు
చేసి యిక్కల్పంబు శ్వేతవరాహకల్పం బనంబడియె నంత.
- క॥ నేనును జిరకాలము విను, పై నెగురుచుఁ బోయిపోయి • బడలియడలి య
డ్డేనియు నెగయఁగలేక ధ, రానిలయుముఁ జేరితిని శి • రంబుఁ గనకయే.
- గీ॥ అంత నిరువుర మన్యోన్య • మరసికొని య, శక్యమగుటయు శంభుతే • జంబు
నెఱిఁగి ధ్యానమొనర్చి మ • హేశుఁ దనదు, రూపమునుజూపఁ గోరితి • మోహి

-: శబ్ద బ్రహ్మాత్పత్తి :-

- మ॥ ఒకనాదంబు వినంగనయ్యె నపు డో • మోమంచు నుచ్చైస్వనం
బు కడుఁ దీర్థము స్పృష్టమై యట మొదల్ • పొల్పొప్పె నాద్యస్వరం
బిఁకనాపైన నుకార మాపయిని నొ • ప్పింపా మకారంబునున్
బ్రకటంబౌ తుదినామ మోమనుచు వి • భ్రాజద్గతిన్ మీఱుచుఁ.
- గీ॥ ఆద్యస్వరం బకారమౌ • నర్కబింబ, నిభము దక్కినమున నగ్ని • నిభముగా ను
కార ముత్తరమునను మ • కార మిందు, మండలప్రఖ్యమై మధ్య • నిండుకొని
- క॥ శుద్ధస్పటికాకారం, బిద్ధము పరమాత్మ మమల • మీద్యప్రభమున్
సిద్ధానందము దృఢ మప, విద్ధ పరిచ్ఛేదమగుచు • వెలసె నటుపయి
- వ. వెఱుగుపడి యద్దాని నారయుచుండ నంత రాజీవాక్షుండు శబ్దబ్రహ్మత
నుండునుం బరబ్రహ్మంబును బరమేశ్వరుండునగు మహాదేవునిగా గుఱియించె
నంత నాశబ్దమునందు.
- క॥ బీజము యోనియు బీజిగ, రాజిల్లెడు నా త్రిష్టర్థ • రాజములందున్
బీజము నలువ యకారము, భ్రాజిలునల యోని హరి యు • వర్ణము వినుఁడీ.
- క॥ వెలసెడు బీజ మకారం, బిల రుద్రుఁడుగాఁగ వీర • లిటు క్రమము మెయిన్
విలసిలుదు రఖిలస్థం, బలరఁగ మోహము ననుగ్ర • హంబు పలుపుచున్.
- వ. ఈ మువ్వరకుపైనఁ బ్రధానపురుషేశ్వరుండగు మహేశ్వరుండు నాదా
త్మకమై యలరారు నతండే యీ త్రివిధంబులగు బీజబీజ యోనులనుగ నాత
విభజించి వెలయించె. అట్టిమహేశ్వరుండే యాలింగంబు.

గీ॥ అమ్మహోలింగమున బీజ • మగు నకార
మాయుకారాత్మమగు యోని • యందుఁ జేర్చు
బడి పొదలి కాంచనాండమై • కరముచిరము
నీరమందుండె నెంతయు • నీటుమీటి. 249

గీ॥ వేయియేడుల కద్దాని • విశ్వభర్త
నీటి నుండి వెలువఱచి • సూటి నొక్క
ఘాతమున రెండు సేయ నొ • కండు పై క
పాలమగుడు మఱొండయ్యె • వసుమతిగను. 250

క॥ అయండమున విరించునఁ, డాయతభుజుఁ దుద్భవిల్లె • నతఁడె జగములన్
జేయును సర్గేశుండయి, యాయదె యోమనెడినాద • మెఱుంగుఁడు మదులన్.

గీ॥ అని యజుర్వేదము వచింప • నట్లె నిజమ లంచు ఋక్కులు సామంబు • అనియెనిట్లు
తెలిసి దేవేశుఁడగు మహా • దేవుగుఱిచి యేము ధ్యానము నొనరింప • నీశ్వరుండు.

-: అక్షరమూర్తి ప్రకటనము :-

గీ॥ అక్షరాత్మకమగు రూప • మపుడు చెంది
నగుచు మాయెట్టయెదురుగా • నగపడుడు ము
ద మ్మినుమడింప మేము ని • ద్దఱముగాంచి
నార మూర్తి నెందుఁ గా • నఁగఁదరంబె. 253

సీ॥ అల అ కారము మూర్త • మాకారము లలాట, మక్షులు కుడియెడ్మ • లల ఇ, ఈ,లు
విలసిల్లు కుడియెడ్మ • వీనులై ఉద్వయి, ఋద్వయమే కపో • లద్వయంబు
వలపల దాపల • వనరు నాసాపుటం, బులు శ్చద్వయంబు • పాలుపుమీటె
ఏకార మూర్ద్వ్యష్ట • మైకార మధరోష్ఠ, మో, ఔలు రదరాజి • యొప్పెనటులె

గీ॥ ఆ యనుస్వారము • విసర్గ మల్లతాలు, యుగళి దక్షిణ వామబా • హులు క వర్గ
మునుజ వర్గంబటులెవాద • ములుటవర్గ, మును ద వర్గంబుగాఁగడు • మురుపుమీటె.

గీ॥ ఉదరము ప వర్ణమై ప్రక్క • లొప్ప కుడియు
నెడమలు ఫ వర్ణము బ వర్ణ • మింపుమీట
స్కంధ మలరొందెను భ వర్ణ • కలితమై మ
వర్ణ మయ్యెను హృదయంబు • వాసియమర. 255

క॥ య ర ల వ శ ష సా లేడును, వరుసదనర సప్తధాతు • వర్గంబయ్యెన్
వఱలె హకారము నాభిగ, నరుదగు ప్రాణము క్ష కార • మై యొప్పెఁగడున్.

గీ॥ ఇల్లు వర్ణాత్మకంబౌ మ • హేశతనువు
నేను హరియును గని వేడ్క • నివ్వటిల్లఁ
దిరుగ నంతకుఁబయిఁ జూచి • తిమి వరేణ్య
మంత్రమయమైన యీశ్వరు • మహితమూర్తి.

257

వ. అందు నోంకారసంభవంబును గలాపంచకనంయుతంబును శుద్ధస్పటికాకారంబును, అష్ట త్రింశదక్షరంబును, మేఘాకారంబును, సర్వధర్మార్థసాధకంబును, గాయత్రీ ప్రభవంబును, వశ్యకారకంబును, జతుర్వింశతివర్ణాధ్యంబును, జత్కృతమును, బంచశతమును, కలాష్టక సమన్వితంబును, నత్యంతాభిచారికంబును, (ద్రింశచ్చ) బాక్షరంబును, యజుర్వేదసమాయుక్తంబును, బంచవింశచ్చభాక్షరంబును, కలాష్టక సమన్వితంబును, సుశ్లేతంబును, శాంతికంబును , త్రయోదశకలాయుక్తంబును, లోహితంబును, నుత్పత్తివృద్ధి సంహార కారణంబును, నేకాధిక్షప్తిపరిమితాక్షరంబును నవు మంత్రంబులం బరికించితిమి. అట్లు మృత్యుంజయ మంత్రంబును, పంచాక్షర మంత్రంబును, జింతామణీ మంత్రంబును, దక్షిణామూర్తి మంత్రంబును, తత్త్వమసియను మహావాక్య మంత్రమును, గుప్తట్టుడు భగవానుండుగు నారాయణుం డేనును జపించితి మంత నీశానుండును, ద్ర యీరూపుండును, ఋరుషుండును, బురాతనుండును, నఘోరహృదయుండును, సుందరుండును, లలితపాదుండును, విశ్వతోక్షి కరుండును, బ్రహ్మాధిపతియును, సర్వస్థి ప్రళయకారణుండును, వరదుండు నీశ్వరుండునగు మహాదేవునిగాంచి యిష్టవచనంబులతో సన్నతుల బొనర్చితిమి.

-: శక్తివిశిష్టేశ్వర సాక్షాత్కారము :-

క॥ శివుడంత శక్తియుతుడై, త్రివిలోచనుడై విభూతి • దివ్యస్మృఖుడై
వివిధాభరణతనుడై, యవిరళకృప దరిసెనంబు • నపుడొసఁగె వడిన్.

259

గీ॥ అంత మేమెంతో సంతసం • బపుడు చెంది, మరల నద్దేవదేవుని • గరముభక్తి
నుతిఁబొనర్చితి మంతనె • యతులకరుణఁ, భ్రాహ్మణైతగు నిగమన • ర్వస్వమిడియె.

గీ॥ దాన విజ్ఞానగరిమ నెం • తయును జెంది, నార మచ్యుతుఁడవుడా యు • దారమూర్తిఁ
గాంచి కేల్గవజ్జోడించి • వంచి తనువు, మించువేడుకనిట్లు ల • ద్దించి యడిగె.

ఉ॥ నీ మదికెల్లు సంతసము • నెక్కొనఁజేయఁగఁ జాలువారమో
యేమిట నీవుమెచ్చెదో • మ హేశ్వర! నీదగు సర్వ యెట్టిదో
మే మొనరింపఁగాదగిన • మేలిమి కృత్య మదేము యిత్రటిన్
బ్రేముడిమీఁదెల్చి మముఁ • బ్రీతులఁజేసి యనుగ్రహింపవే.

262

చ॥ అనియడుగన్ మహేశ్వరుడు • హర్షముతోడ నిటుల్పవించె భ
క్తినిగొని మీర లిప్పగిది • దేకువతో నుతి సల్పినందు కే
నును బరితోషమొందితి న • నుత్తములారా! శివుండ నేను మీ
మనమున జంకుగొంకు నను • మానము మాని వినుండు నానుడిన్. 263

-: శివుండ బ్రహ్మవిష్ణువులకు లింగమును బూజించుండని చెప్పుట :-

క॥ లింగంబిది పూజింపుండ, లింగంబే నాదుమూర్తి • లీలమెయి నిటన్
రంగుసెడి జగములన్నియు, భంగంబును జెందుకతన • బదమది యొదవెన్.

క॥ కూటిమి నాలింగంబును, మీఱిన యనురాగ మొప్ప • మీరలు గొలుపుం
డారసి మీయిష్టంబుల, దీరుతు సందియములేదు • దివ్యప్రజ్ఞాల్! 265

క॥ మీకెపు డిడుమలఁబెన్వగ, సేకూరిన మామకీన • శివలింగము న
స్తోకమతి నర్చసేయుండ, వీరకటి నశియించు సర్వ • విధములగు వెతల్. 266

క॥ పార్థివలింగము సల్పి ను, ఖార్జులగుచుఁ బూజసేయ • నభిమతముగ స
ర్వార్థముల నొసఁగువాండఁ గృ, తార్జులగుదు రెందు జనము • లరయుండట్టుల్.

చ॥ తివిరివినుండు మీరలు మ • దీయతనూజులు వామగాత్రమం
దవిరళతేజ! గంటి నిను • నబ్జజు దక్షిణమూర్తిఁ గాంచితిఁ
భువనములన్ రవించు విధి • పుష్కరలోచన! వానిఁబ్రోవు నే
ర్చవునటు లేనునున్ బయిని • నారయుచుండెద మిమ్ము నిచ్చలున్. 268

క॥ అని లింగపూజన క్రమ, మును మా కెఱిగించినంత • మురిసితి మేమున్
వనజేక్షణుండు శంకరుఁగని మరలన్ గోరెనిట్లు • ఘనమగు వేడ్కన్. 269

ఉ॥ దేవ! వరంబు మాకిడ మ • దిన్ గృహబూనితివేని మేమునున్
బావనమైన నీకృపకు • బాత్రులమేని యనుగ్రహించి మా
కేవగదైనగాని చలి • యింపని నీవదభక్తి నిమ్మింకఁ
నీవును మాకుఁదోడుగ జ • నించి యొనర్చుము సాయ మన్నిటన్. 270

వ. అని యర్థించిన మహాదేవుండిట్లనియె.

ఉ॥ ఇచ్చితి నాదుభక్తిఁ గడు • హెచ్చుగ మీకు సురేశులార! పై
పెచ్చింక మీకు నూతగ భు • విఁ ననుఁ బుట్టు మటంచుఁ గోరినా
రిచ్చమెయిఁ జగంబులను • నేన రచింతును బెంతుఁ ద్రుంతు నే
నెచ్చట నెట్టి వైకృతుల • నెప్పుడుఁ జెందనివాండఁ జూడుడీ. 271

గీ॥ సచ్చిదానందరూపుడ • సత్యమూర్తి, నగు పరబ్రహ్మమేను మూ • డగువిధముల
బ్రహ్మ విష్ణు హరాఖ్యల • బరంగి పృష్ఠి, రక్షణాంతము లొనరింతు • అట్టులేక. 272

ఉ॥ ఒక్కటిగాఁగ నుండిన మ • హోజ్వలతేజము మూఁడు మూర్తులై
చక్కఁ గనంబడు భీద య • సత్యము బంగరు వొక్కటయ్యును
బెక్కులు సొమ్ములై తనరి • భేదములేక యెసంగు మృత్తు దా
నొక్కటి పెక్కురూపముల • నొందియుఁ జెందదు వస్తుభేదమున్. 273

-: శివుఁడు బ్రహ్మముఖంబున రుద్రుఁడనై పుట్టెదనని చెప్పుట :-

క॥ మీయ్యాప్సితంబు నిత్తటి, ద్రోయంగాఁజాల నికను • దోయజగర్బా!
నీయలికంబునఁ బొడమెదఁ, జేయుము నామకరణంబు • జెలగెడు వేడ్కన్. 274

క॥ రుద్రుఁడను పేరు చేకొని, భద్రాత్మకమూర్తినగుచు • బరగుదు నాయీ
చిద్రూపమునకు నతని ల, సద్రూపంబునకు లే ద • జా! భేదమెటన్. 275

గీ॥ మీరలిరువు రటుల్ నాయ • మేయతేజ, మైనను మాయ కగ్గమై • యమరి యుండు
రతఁడు ప్రకృతికి లోఁగక • యలరు నాదు, పూర్ణమగు నవతార్మై • పాలుచుకతన. 276

ఉ॥ కావున నాకు రుద్రునకుఁ • గల్పనసేయకుఁ డెందు భేదపు
భావము లాతని గొలిచి • భద్రములొందుఁ డతండు నేన నే
నావుషకేతుఁడౌ నల మప్పులఁ • జెందినఁ గూడఁ దాకనీ
దావిధి నేనును గుణన • మాశ్రయ మొందిన నొంద బంధమున్. 277

ఉ॥ నీవు రజోగుణంబున జ • నింపఁగఁజేయు విధాత! లోకముల్
పావని నాదుశక్తి నిను • భారతియై భజించు నెఱ్ఱ రా
జీవదళాక్ష! సత్త్వగుణ • సేవధివై భువనంబులేలు ని
శ్రీవనితాస్పరూపమున • జెందును మామకశక్తి యట్టులే. 278

గీ॥ ఇకను రుద్రుఁడు తామసం • బెనసి నర్ప, లోకముల నంతమొందించు • వీఁకమెఱసి
ఆతని జేరు నా శక్తి • యతులమూర్తి, కాళిక యనాఁగఁ బేర్పిఁ బ్ర • ఖ్యాతయగుచు. 279

క॥ అంతస్సత్త్వుఁడు రుద్రుం, డెంతయుఁ డమమెనయు వెలికి • నీవును నటులే
నంతస్త్వమస్కుఁడగుచు, వింతగ సత్త్వగుణుఁడవయి • వెలసెదు వెలికిన్. 280

గీ॥ అజుఁడు బహిరంతరంగము • లందు రజమునే
ధరించునుగాని న • న్నిష్ఠఁగోరి
తొలిభవంబునఁ దవసొంది • కొలిచినట్టి
కతనఁ దత్పాలమునఁ బుట్టుఁ • గాంతు ననఘ! 281

ఉ॥ సాయమొనర్తు మీకింకను • సర్వవిధార్థములందు మీరును
బాయక నన్నుఁగొల్వఁడు శు • భంబగు నంబుజనేత్ర! నీకు నా
కేయెడ భేదభావమది • యెప్పుడు గల్గదు నేను నీవ నీ
వేయయి గానుపింతునిక • నేనును రుద్రుడనై జగంబునన్. 282

చ॥ నలువకు మించినట్టి యల • నాకవిరోధుల గీటడంపు ని
చ్చలు వివిధావతారముల • జక్కఁగ నొంది జగంబులేలు నీ
యలవికి మించినట్టి దను • జాగ్రణుల సమయంతు నేను నన్
దలఁపుము సంకటంబుల ని • తాంతము గాచెద రుద్రమూర్తినై. 283

క॥ నీకును నాకును భేదము, లేకున్నను నెవ్వఁడే జ • లింపక మదిలో
లేకియయి భేదమెంచిన, చీకటి నరకంబు నూతం • జేడ్చడెడు హరి! 284

ఆ॥ నన్ను బూజిచేసి • నిన్ను నిందించిన, నిన్ను బూజిచేసి • నన్ను దూఱ
సందియంబులేక • శమనుని శిక్షకుఁ, బాత్రమగుదు రంతు • పంతులేక. 285

క॥ మఱియుఁ ద్రిమూర్తులయెడ నే, మొఱ్ఱైనను జెడుతలంపు • బూనినయెడ వాఁ
డరసురలేకయె చెడు న, చెరు విందుల లేదెఱుంగు • శ్రీహరి! యెప్పుడున్. 286

- : బ్రహ్మ విష్ణ్వదుల కాయుర్నిరూపణము :-

గీ॥ ఇంకను మీకును నిర్జర • ప్రకరమునకుఁ
బంచజనులకు నాయుర్వ్య • వస్త వినుఁడు
కృతయుగము త్రేత ద్వాపరాం • కితము గలియు
గంబు నానొప్పు నాల్గయు • గంబు లిలను. 287

గీ॥ ఆ చతుర్యుగ సాహస్ర • మైన నజన
కగు నహం బట్లై రాతిరి • యగును ముప్ప
దిట్టి దినముల కొకనెల • యెసఁగు నివియుఁ
బదియు రెండైన నొకయేడు • పరిధవిల్లు. 288

క॥ అట్టి శతవత్సరంబులు, బిట్టుగ నాయువగు విధికి • విధియేఁ డొకఁడొ
నెట్లైన నీకొక వాసర, మట్టిదినంబుల శతాబ్ద • మాయువు నీకొ. 289

ఆ॥ జలజనయన! నీదు • సంవత్సరం బొకం, డగును రుద్రునకు న • హం బొకండు
అట్టి వాసరముల • హాయనశతమైన, రుద్రుఁ డప్పుడు నరుని • రూపుఁదాల్చు. 290

వ. మఱియు వినుండు త్రిమూర్తులకు నఖిలదేవ గంధర్వ దనుజ మనుజాది దేహులకుఁ
బ్రతిదినం బుచ్చాస్వసనిశ్వాసంబు లిరువది యొక్క వేయి యూఱునూఱులు

ప్రవర్తించుచుండు నట్టి ప్రవర్తిల్లిన దినంబుల మానంబుతో నగు సంవత్సర శతంబులు వారి కాయుర్దాయమగు నిక నుచ్చాసనిశ్వాసంబు లాతైన నొక్క పలంబగు నట్టివి యఱువదియైన నొక్కఘటియగు నాఘటికావస్థియైన నొకపలును రాతిరియు నగును. సామాన్యజనుల కీయుచ్చాసనిశ్వాసంబుల తెఱంగెఱింగి లెక్కపెట్టుట గడుదుర్లభంబు. యోగులగువారల కయ్యది సులభం బిది మీరడిగినవెల్లఁ దెలిపి మీయభీష్టవరంబుల నిచ్చితి నీపిడుఁ జెచ్చెర బ్రహ్మాలలాటంబున నీలలోహితరుద్రుఁడనై పాడనూపుదు మీ రనవరతంబు లింగపూజనం బొనరింపుచు నా విధించినయట్లు సర్గాదుల రచించుచుండుఁడని మహేశ్వరుం డంతర్దానంబు నొందె నంత నవ్వర లతిభక్తితో లింగంబు నర్చించి రది మొదలు లింగపూజనంబు ప్రసిద్ధంబైనర్వజనసేవితంబైనయొప్పెనని పద్మసంభవుఁడు నారదునకుఁ జెప్పెనునుడు నంత సూతునకు మును లిట్లనిరి. 291

గీ॥ లింగపూజా క్రమంబు న • లికనయనుఁడు, జలజనేత్రునకును విరిం • చున కలరి చెప్పెనం చాడితి రది యే • చొప్పా మేమె, ఊంగఁజాలము చెప్పుమ • నంగ నతఁడు.

క॥ మురిసి యటులే వచించెద, వరమతు లిక వినుఁడు శివుఁడు • వైకుంఠునకుఁ సరసిజభవునకు నుడివిన, తెఱంగు నిజాత్మజుల కజాఁడు • దెలిపె ముదమునన్.

ఆ॥ ఆసనత్కమారుఁ • డస్మద్గురున కువ, మన్యునకును జెప్ప • మాన్యమూర్తి నానతీర్థులకును • నాకును మాగురుం, డాదరమునఁ దెలిపె • వ్యాసమౌని. 294

గీ॥ అతుల చారిత్రుఁ డుపమన్యుఁ డట్లు కృష్ణ, నకు వచించెను లింగార్చ • నాక్రమంబు మీకు నటు లేను దెల్పెద మీర లెఱింగి, చేయుఁడు మహేశలింగార్చ • సిద్ధులొనరు.

క॥ నారదముని యడుగుడు న, స్మీరజ గర్భుండు చెప్పె • నేరిమి మీఱన్ గూరిమిఁ గుమార! శివపూ, జారీతి వచింపఁదరమె • శతసములకునున్. 296

వ. ఐనను సంక్షేపంబుగాఁ జెప్పెదను వినుము.

క॥ ధర బ్రహ్మక్షత్రియ వి, ట్చరణోద్భవు లాంధ్రుమగలు • శర్వసమర్థు నిరతులయి చేయఁజెల్లును, దరమారసి వారివారి • ధర్మానుస్మతిన్. 297

శా॥ ఆయుష్మంతులు వంశకర్తలును నీ • డ్యప్రజ్ఞులౌ పుత్రులఁ జార్య బుణ్యగుణోత్తమఁ రమణి వి • జ్ఞానాధ్యయోవిద్య నా త్మాయత్తంబగుమేటి భాగ్యమును దీ • య్వాయుస్సు నారోగ్యముఁ శ్రీయొప్పొందు మహేశపూజన మిడుఁ • సిద్ధంబు పుత్రోత్తమా! 298

ఆ॥ శివుని పూజనెపుడు • సేయని చెనఁటికి, నాల్గువిధములౌ న • నర్థములు ఘ టిల్లు దెవులు లేమి • డియు రాజశిక్షయు, వడిసిపోని ఋణము • కొడుక! వినుము.

-: శివపూజా విధానము :-

క॥ ప్రార్థ్య పాడుచుటకు మున్నే, నిర్దురవిడి శివుని హరిని • నిజదేశికుని
హృద్దేశంబునఁ బేర్కొని, యద్వివిషత్తీర్థరాజి • నాత్మఁ దలఁచియున్.

299

వ. అంత

గీ॥ దక్షిణాశ కరిగి మలో • త్సర్వనం బొ
నరిచి యైదు తడవలు భూ • సురుండు మృత్తుఁ
బడసి పాయువుఁ గడుగఁగా • వలయు గుహ్య
మొక్కపరి శుద్ధి సేయఁగ • నొప్పు నిలను.

గీ॥ క్షత్రియుండు నాల్గమా అల్లారు • జాతుండును ద్రి
వారము జఘన్యజాండును ద్రి • వార మాడు
వారు శూద్రునివలె మట్టిఁ • బడసి పాయు
వును గడుగవలయును గుహ్య • మును నొకపరి.

క॥ ఎడమచెయి పదియుమాఱులు, కుడుచేతిని నేడుమార్లు • కుడియెడమల నే
ర్పడు కరచరణముల నటుల్, గడుగవలయు నొక్కమాఱు • కల్మష మవియున్.

వ. అటుపిమ్మట దంతధావనమునకై ద్వాదశాంగుళ ప్రమాణంబుగా దంతకాష్టంబుఁ గొని
తద్ధావనంబు సేయవలయును. క్షత్రియ విట్కూర్చులు క్రమంబుగ నంత నొక్కక్క
యంగుళ పరిమాణంబు తగ్గించి దంతయష్టిన్గొని దంతధావనంబు సేయవలయు నిది
ప్రతిపత్ వస్థీనవమీ పర్వంబులందును, రవివారంబులందును శ్రాద్ధదినములు మున్నగు
నిషిద్ధదినములందును జేయగిట్టదు. అట్టి యన్తర్ధదినంబులందు దంతధావనార్థంబు
పదిరెండు తడవ లంజలులతో గండాషంబు సేయనగు-అనంతరంబు తీర్థాదులందు
సమంత్రకంబుగ స్నానమాడ వలయు నటుపిమ్మట నాచమనముచేసి తడిమస్త్రంబులు
విడిచి ధౌత్యటంబుల ధరించి యేకాంతసుష్టలంబునం గూర్చుండి సంధ్యావిధి ననుష్ఠించి
వనంబు సుష్టిరంబొనర్చి పూజాగృహంబుఁజేరి స్వాసనంబులఁ గూర్చుండి
న్యాసాదికంబులొనర్చి క్రమంబుగఁ బూజా విధి నారంభము సేయవలయును.

గీ॥ అష్టదళపద్మము రచించి • యందు ముందు, భద్రకరివక్త్రుఁ గొలిచి దౌ • వారికులను
దిక్పతులఁ బూజజేసి యెం • తేనిఁ బీఠ, పూజనముచేసి యట లింగ • మూర్తి నునిచి.

పీ॥ ఆచమనము చేసి • హస్తంబులన్ గడ్డి, కొనియుఁ బ్రాణాయామ • మును నొనర్చి
పంచవక్త్రుని దశ • బాహు శుద్ధస్పటి, కాకారు శంకరు • నాత్మగొలిచి
శంభుసారూప్యంబు • స్మరియించి యఘమును, దహియించి తనుశుద్ధిఁ • దనరఁజేసి
మూలమంత్రమున • నొలిఁ గరన్యాస, మట్లై యంగన్యాస • మమరసల్పి

గీ॥ పాద్యమున కర్ణమునకును • బరగ నాచ
మనమునకుఁ బాత్ర నవకంబు • నొనర నిల్చి
వానిపై దర్బలను జేర్చి • వరుస వారి
తోడ నభ్యుక్షణముచేసి • తోయముంచి.

గీ॥ షట్పాది -- ప్రణవమును స్మరియించుచుఁ • బాద్యపాత్ర
యందు శీరంబుఁ జందనం • బమరఁ జేర్చి
జాతి కంకోల కర్పూర • జాతచూర్ణ
ములను వటమూలజతమాల • భూజజముల
రజము నర్ఘ్యచమనపుఁ బా • త్రల ఘటించి
యన్నిటను జందన ద్రవ్య • మమరఁజేసి.

క॥ శ్రీనీలగళుని సన్నిధి, లో నందీశ్వరుని నిల్చి • లోలుపమతి సు
ధ్యానావాహనములచే, స్నానసుగంధాది పూజ • నముఁ జేయవలెన్.

వ. అనంతరంబందు శివునకుఁ బూర్వదిశయందు నణిమను, దక్షిణంబున లఘిమను, పశ్చిమంబున మహిమను, ఉత్తరంబందు గరిమను, నూర్వంబున బ్రాహ్మిని, నాగ్నేయంబున బ్రాహ్మిని, నిరురుతిదిశను నీశత్వంబును, వాయువ్యంబున వశిత్వంబును, నీశాన్యంబున సర్వజ్ఞత్వంబును, కర్ణికయందు సోముని, సోమునికిఁ గ్రిందుగ సూర్యుని, సూర్యాధః ప్రదేశంబునఁ బావకుని, పావకునికిఁ గ్రిందుగ ధర్మాదులను, సోమునికిఁ గ్రిందుగ అశ్వత్థాదులను, గుణాత్రయంబును, జతుర్దిక్కులందు నవ్యక్తాదులను గ్రహంబునఁ గల్పన సేయవలయును. వంటియుఁ బరమేశ్వరునకు సద్యోజాత మంత్రంబున నావాహనంబున వామదేవమంత్రంబున సింహాసనోపవేశనంబును దత్తురుషమంత్రంబున సాన్నిధ్యంబున నఘోర మంత్రంబున నిరోధంబును, నీశానమంత్రంబునఁ బాద్యాచమనార్ఘ్య నొసంగి పూజఁ గావించవలెను. ప్రత్యుపచారంబునందుఁ బ్రణవాదిగ నమోంత్రంబున నర్పించవలయును. పరమశివుని సుగంధ చందనోదకంబులఁ బంచామృతంబుల పోదకంబుల ఫలరసంబులఁ బ్రణవముచే నభిమంతించి యభిషేకవశ్యతవస్త్రంబునం దడియెత్తి, భస్మలేపనం బొనర్చి వేగిరంబుగఁ జంపింపవలయును. అటుమీద సుందరంబులు నక్షత్రంబులగు శ్వేతతండులంబులగు శాపామార్గ పాటలీ కర్పూరంబులను, జాది, సంపెంగ, తెల్లగన్నేరు, మల్లెపూవు, దుమ్మిపూవుల, జమ్మిపూవులఁ గలు వలఁ గ్రొత్త కొత్త రకంబులగు ప్రత్యగ్రహ సుగంధ పుష్పంబులను, గోమల బిల్వదళంబుల నర్పించవలయును. మల నభిషేకంబందు జలధార సమంత్రకంబుగనే యర్పించవలయును. ఆ మంత్రంబు గూడ నుడివెదను వినుండు. రుద్రంబును, నీలరుద్రంబును జమకంబును శ్రీసూక్తంబును, రాత్రిసూక్తంబును, హోతారంబు, అధర్వశిరస్సు, అధర్వ శిశి

శాంతియు, నరుణంబును, సౌమంబును, పుష్పసూక్తంబును, బురుషసూక్తంబును
మృత్యుంజయమంత్రంబును, పంచాక్షరంబు మున్నగునవి వీనిఁ బఠింపుచు
సహస్రజలధారలతోఁగాని ఏకోత్తరశతధారలతోఁగాని, యభిషేకము చేయవలయును.
అనంతరము మరల విభూతి చందనాక్షత కుసుమ బిల్వంబుల లింగమున
కర్పించవలయును. పిమ్మట ప్రణవోచ్చారణంబున ముఖవాసన లోపంగి ధూపదీప నైవేద్య
తాంబూల నీరాజనంబుల సమర్పించి నానావిధధ్యానమంత్రపఠనంబుతో మంత్ర
పుష్పంబిడి నమస్కరించి పునర్వర్ణించిచ్చి సుందరసుమంబులం బాదంబులందుజల్లి నిలిచి
దోయిలి వట్టి యిట్టు శంకరునిఁ బ్రార్థించవలయును.

క॥ ఎఱిగియొ యెఱుఁగకయో నిన్, పరమేశ్వర! కొలిచినాఁడ • భాస్వరకృప నీ
వరసి సఫలం బొనర్చుము, కరుణాకర! భక్తలోక • కల్పవలాశి! 310

గీ॥ ఇట్లు విజ్ఞాపనయొనర్చి • యీశుమౌళి, విరుల నర్పణచేసి భూ • సురులచేత
స్వస్తిమంత్రంబులను లెస్సఁ • జదువఁజేసి, మార్జనంముచేసి శివుని న • మన్నరించి.

క॥ శివ! నీదు భక్తి నొసఁగుము, శివ! నీదు ప్రవత్తి నిడు న • సిగ నేజనినేఁ
శివ! నీకైంకర్యంబును, శివ! నీ కారుణ్య మిమ్ము • చేమోడ్చులివే. 312

గీ॥ ఇట్లు శంకరుఁ బ్రార్థించి • యెంతయేని, భక్తితో గళనాదంబుఁ బట్టి మ్రొక్కి
హరుని పరిచారగణముల • కెఱుఁగి యర్చ, ననుసమాప్తి యొనర్పఁడ • గును ముదమున

గీ॥ ఇట్లు శివభక్తుడై యెవఁ • డీశ్వరార్చ, సముఁ బొనర్చునో యవ్వాని • కమరు నఖిల
సిద్ధులును సకలాభీష్ట • సిద్ధులును న, తండు వక్తలలోన ను • త్తమతఁడనరు. 314

క॥ రోగంబును వగవును హృ, ద్వేగంబును గలుషములను • వినమును ఋణమున్
బోగొట్టు శివసమర్చన, బాగుగఁ గళ్యాణమిచ్చి • పాలించు నిలఁ. 315

ఆ॥ ఇట్లు చెప్పినాఁడ • నీశ్వరార్చన విధ, మింక నేది వినఁగ • నెంచినాఁడ
వడుగుమన్న నాతఁ • డలరి యిట్లనె దేవ!, మఱియుఁ జెప్పు శివస • మర్చఁగుఱిచి.

వ. అనిన వనజోద్భవుండుఁజిల్లనియె.

చ॥ వినుము కుమార! యొక్కపుడు • వేడుకతో సురలన్ మునీంద్రులన్
గని యిటులంటి శాశ్వతను • ఖంబును నెవ్వరు గోరువారలో
ఘనతర సిద్ధులన్ వలచు • కాముకు లెవ్వరో వారలెల్ల నఁ
మెనుకొని రండునాఁ • గదలి వేగిరమట్టులె వచ్చిరందఱున్. 317

ఉ॥ అంతనె వార లేను గల • శాబ్దినఁ జేరఁగఁబోయి యందు దై
త్యాంతకు నాదిదేవు వన • జాక్షుని డాఁసి జోహారుచేయ న

ల్లంతనె యమ్మహాత్ముడు ర • యంబునఁ గన్గొని మీరలందఱుఁ
వింతగఁ జేరినా రిటకు • వేగ వచింపుడు కారణంబనన్.

ఉ॥ ఏము వచించినారము ర • మేశ్వర! మా కెఱుంగంగఁ జెప్పుమా
ప్రేముడి నెవ్వనిన్ గొలువఁ • బెంపటి దుఃఖములెల్ల డుల్లునా
నా మధువైరి యిట్లనియె • నక్కట యంబుజగర్భ! యేను నీ
వీమునులున్ సురల్ వినమె • యింతకుమున్ను వచింతు నైననున్.

-: బ్రహ్మకు విష్ణుమూర్తి శివలింగపూజ సర్వార్థకారియనుట

చ॥ కనుగొనలేదె నీ వఖిల • కారణకారణ నిద్దమూర్తిఁ బా
వనకరుణాధురంధరుని • భర్గుని భక్తజనావనోద్యమున్
ఘనతరదుఃఖనాశకుని • గంజభవా! శివలింగపూజనం
బున కురు వెందులే దదియె • పోకడుచున్ ద్రుటి సర్వశోకముల్.

వ. ఇతను

ఉ॥ దారను బుత్రులన్ ధనము • దార్ద్రము నాయువు రాజ్యలక్ష్మి వి
స్తారసుఖంబులన్ యశము • స్వర్గము మోక్షముఁ గొరువారల్కే
గూరిమి లింగపూజనముఁ • గోరి యొనర్చుగఁ జెల్లు నట్టులె
వ్వారలు సేయకున్న నిక • వానినిఁ గానఁగలేరు రూఢిగన్.

క॥ శివభక్తిఁ గొనినవారలు, శివలింగము నెఱ్ఱు పూజ • చేసెడు వారల్
శివునిన్ దలంచువారలు, భవదుఃఖంబులను దొలఁ • బాయుదురెందున్.

అ॥ విష్ణు విల్లు సెప్ప • విని వేల్పు లెల్లరు, పొంగి శంభులింగ • పూజనంబు
సేయఁగడఁగి వేగ • శ్రీనాథు నడిగిరి, లింగములను గడిఁది • లిప్ప మెఱుంగ

క॥ హరి యంత విశ్వకర్మను, సరగునఁ బిలిపించి శిల్పి! • సత్వరముగ శాం
కరలింగములను నొనరిచి, సురలందఱు కొనఁగొమనిన • సులువుగ నతఁడు

-: హరిబ్రహ్మాదులు శివలింగములను ధరించి పూజించుట

వ. అర్హత నెఱింగి శివలింగంబుల నిర్మించి దివ్యవరులకిచ్చుడు నాదరంబున నవ
శివేచ్చతోఁ బరిగ్రహించి యుత్తమాంగంబులం దిట్లు ధరించి పూజించిరి.

గీ॥ శ్రోద్రవీలమయంబు మ • హేశలింగ, మర్తి ధరియించి పూజించె • నబ్జనం
డట్టులె హిరణ్యలింగంబు • నర్థిందాల్చి, పూజఁగావించె నలరి స • రోజభ

- సి॥ పటికంబులింగంబుఁ • బద్మాలయ గ్రహించి, కొలిచె నిండారెడు • కుతక మొదప
బ్రహ్మాణీయును రత్న • భాస్వరలింగంబుఁ బడసి యర్చించె వి • స్సార్భక్తి
పద్మరాగమయం బ • భవలింగమును గొని, పూజ గావించె న • ముచినిహంత
దండధరుండు ని • తాంతపీతమణీర, చిత లింగమొంది య • ర్చించె నిష్ఠ
- తే॥ శ్యామలపులింగ మర్చించె • నంబువిభుడు, వజ్రలింగంబుఁ గొలిచెఁ బ్ర • భాకరుండు
తైరవామోదకరుండు ము • క్తామణిమయ, లింగమునుజెంది నైష్ఠిక • లీలఁ గొలిచె.
- క॥ మనువులు విశ్వేదేవులు, కుసిమెయి రౌఢ్యమయమార • కూటమయములౌ
పసిసెలదాలుపులింగము, ల సమర్చనచేసి రొంది • లలితాంగములన్. 328
- క॥ పవడపులింగము భోగి, ప్రవరులు తామ్రకృతలింగ • రాజము నాది
త్యవరులు దస్రు లిఁకన్ బా, ర్దివలింగముఁ జెంది కొల్చి • రి మునిలతామా!
- గీ॥ అర్చనాపద్ధతిని దివ్య • లందఱికిని, దెలిపె విష్ణుం డమరు లేను • దేకువెనఁగ
జలజనయనుని సెలవొంది • సత్వరముగ, నాత్మధామములొందితి • మందఱుమును.
- ప. ఇక
- క॥ పుట్టుకలందును మనుజుని, పుట్టుక శ్రేష్ఠమపు నందుఁ • బూతకులమునఁ
బుట్టుట యెక్కుడ ముట్టిన, యట్టిఁడు నిజజాతికర్మ • మారయఁగవలెన్. 331
- క॥ జ్ఞానం బొదవెడుదనుక న, నూనంబుగ జాతికర్మ • మొనరింపవలెన్
జ్ఞానము మోక్షము నిడు నను, మానములే దించుకేని • మౌని ప్రవరా! 332
- గీ॥ కర్మయజ్ఞ సహస్రంబు • కన్న దాప, సప్రతం బది మేలగు • సరణి మించుఁ
దాపసప్రతమునకన్న • ధ్యానయజ్ఞ, ముత్తమంబగు నది జ్ఞాన • మొదవఁజేయు.
- ప. ఆ ధ్యానయజ్ఞం బొనర్చినవానికి శివుండు సన్నిహితుం డగును. వానికిఁ బ్రాయశ్చిత్త ముక్కఱలేదు. మఱియు నట్టివారికి సుఖదుఃఖంబులు, ధర్మాధర్మంబులు గన్పట్టవు. ఇఁకను లింగము బాహ్యమనియు నాభ్యంతరమనియు రెండు విధము లొప్పు. బాహ్యము స్థూల మాభ్యంతరంబు సూక్ష్మంబు. కర్మ యజ్ఞంబొనర్చువారు బాహ్యలింగ పూజనస్థియులు. ఆధ్యాత్మికుమగు లింగంబు ప్రత్యక్షంబుగానివారలకీ బాహ్యలింగంజే శరణ్యంబు. ఈ స్థూలలింగంబున వారలు సర్వోపచారంబుల నర్పింపఁజెల్లు. జ్ఞానులగువారమలంబు నవ్యయంబు నగు సూక్ష్మలింగంబు నర్చింతురు. అట్టివారికి జిత్రంబందు సకలమనియు నిష్కళమనియెడు విచారంబు గలుగదు. ఎల్లజగం బీశ్వరమయంబై కృష్ణు, విహితావిహితంబులందు విధినిషేధంబులు గూడ నవ్వారల బాధింపవు. 334
- క॥ సలిలంబందలి పద్మము, సలిలంబునఁ జెదరిపోని • చందమునను ను
ష్టలి నున్నయట్టి జ్ఞానియు, బలితంబగు కర్మబంధ • పటలిఁ జొరఁడిలఁ. 335
- ప. ఇక నిట్లు జ్ఞానోన్మిదినఱకు జాతికర్మంబుల నొనర్పందగు నటుమీఁద నొక్క శివపూజను మాత్ర మొనర్పందగును.

- క॥ రవి యొక్కడైనఁ జెఱువుల, భువి బావులఁ బెక్కురట్లు • పొరలుచునటు
శివుఁ డొకడె సదసదాత్మక, మవు సర్వజగంబెఱుంగు • నాత్మమున మునీ!
- ప. ఇట్లు హృదయంబున సర్వంబు సాక్షాన్మహేశ్వరునిగ నెఱుంగుటకై ప్రతిమార్గ
ప్రతిపాదించఁ బడియె.
- గీ॥ చెలఁగి యుచ్చైఃపదంబును • జేరఁబోవు, నట్టివానికి యూతఁ యె • ట్లవస
నిర్గుణజ్ఞానసిద్ధికై • నియతవిగ్ర, హార్చనం బనలంబనం • బై తనర్చు.
- ప. ఇందున నెల్లవారలకు జ్ఞానసిద్ధికై స్వజాతి కర్మాచరణం బావశ్యకం
కీశ్వరపూజనంబులేక పాతకంబు దొలంగదు. అద్ది దవులఁబాయకున్న
యమరదు. పాపంబు దొలంగిన సర్వంబు నిర్మలంబగు.
- క॥ మలినపటము రంగద్దిన, వెలవెలఁ బోయెడునుగాక • వెలయునె చెలువై
మలినతఁగడిగిన పై రం, గలరెడు నమలమతి జ్ఞాన • మలరునటు సుతా!
- గీ॥ జ్ఞాన విజ్ఞానములనెల్ల • సంతరించు, జలనమొందని భక్తి త • ద్విలసనము
కారయఁగనదగుఁడు మూల • మట్టి గురున, కగును మూలంబు సత్సంగం •
- గీ॥ సాధుసాంగత్యమున నబ్బు • సద్గురుండు, నతనిచే మంత్ర మద్దాన • నమరు
దాన జ్ఞానంబు సిద్ధించు • జ్ఞానమదియు, గూర్చు విజ్ఞాన మది భిదఁ • గూ
- క॥ భేదము సురిఁగిన దుఃఖం, బేది యతండే మహేశుఁ • డెల్లవిధములం
దీదృశుఁ డపురూపంబగు, నే దేవత లేనివాని • నెన్నుదురు భువిన్.
- గీ॥ మృచ్చిలామయ దేవు ల • మేయ నీర, మయములౌ తీర్థములు జ్ఞాన • మం
వచ్చి తడవుగ శుద్ధిసే • యంగనోపు, దరిసెనముననె సాధులం • తయు ఫ
- ప. కావున నట్లు జ్ఞానసిద్ధికై దేవతార్చనం బావశ్యకంబు అందుఁగూడ శివలిం
బత్యంతావశ్యకంబు.
- గీ॥ అఖిలలో కైకమూలమౌ • హరునిఁ గొలువ, సర్వదేవులఁ గొలిచిన • సరణి
జలము మూలమునం జేర్చి • శాఖ లెల్ల, నలరు నవివాడ మూలమే • మట్లు చె
- ప. అనుడు నారదుండు మహాత్మా! నారాయణుండు సురలకందఱితెట్లు శివ
నెఱింగించెనో యద్ది వక్కాణింపుమన్న శతానందుం డిట్లనియె.

-: విష్ణుమూర్తి దేవతలకుఁ జెప్పిన శివలింగపూజావిధానము

- క॥ అరుణోదయమునకును మును, ధరామరుండు నిదురలేచి • తద్దయు భక్తి
శిరుసున నంజలిఁజేరిచి, పరమేశ్వరు నితైఱఁగునఁ • బ్రార్థించవలె.
- క॥ శివ! ధర్మంబే నెఱిఁగియు, బ్రవృత్తి గొనకుంటి నందుఁ • బ్రజ్ఞను విడిసే
శివ! యట్లధర్మ మెఱిఁగియు, నివృత్తిఁ గనవైతి నెట్లో • నేరుపు హితవు.

- వ. అని యర్థించి గురుపాదుకల సంస్కరించి కార్యావసరంబులఁ దీర్చికొని యవకాశంబును బట్టి నదియందుఁ గాని గృహమందుఁ గాని నియతంబుగ స్నానం బొనర్చవలెను.
- గీ॥ రవిదినంబున గ్రహణ సం • క్రాంతులందు, శ్రాద్ధదినమందును నుపవా • సదినమందు సకల తీర్థంబులందు నా • శౌచమందు, స్నాన మది వేడినీళ్ళతో • సల్పఁ జనదు. 352
- వ. మఱియుఁ దైలాభ్యంగనంబుఁగూడ నిట్లే వారంబులు సూచి యొనర్పఁదగును. ప్రతినిత్యంబు నభ్యంగము సేయువారల కెప్పుడును దోసంబులేదు. అందు నామూనెతోఁ దలంటుకొనువారల కొక్క గ్రహణంబునఁ దక్కుఁ దక్కిన సమయంబులందు నిషేధంబులేదు. మజ్జనానంతరము దేవ ఋషిపితృతర్పణం బొనరించి ధౌతవస్త్రంబుఁ గట్టి శుచిప్రదేశంబున మృగచర్మంబునఁగాని దర్బాసనాదులందుఁ గాని గూర్చుండి భస్మత్రిపుండ్రంబుల ధరించి రుద్రాక్షధారణం బొనర్చి నిత్యకర్మంబులను జపతపోధ్యానంబులను సల్పి పూజాద్రవ్యంబులనెల్ల సాన్నిధ్యమునందుఁ జేర్చుకొని గురువందనంచేసి సంకల్ప పూర్వకంబుగఁ బరివారదేవతాయుక్తంబుగ శివునిఁ బూజించవలెను. 353
- గీ॥ ముందుగా గణపాధునిఁ • బూజచేసి, కొమరుసామిని దౌవారి • కులను గొల్చి కుంకుమ సుగంధచందన • కుసుమ దూప, దీప వైవేద్యముల నుమన్ • దీర్చికొల్చి.
- వ. అనంతరంబున నాచమనబ్రాణాయామంబుల సల్పి యఖండదీపారాధనం బొనర్చి షడ్మాసనంబునఁ గాని భద్రోత్తానవర్యంకాసనంబులందుఁ గాని సుఖంబుగఁ గూర్చుండి యనన్యమౌనసుండై బాణలింగంబును గాని సువర్ణరజతలింగంబును గాని బార్హిలింగంబును గాని మూలమంత్రోచ్ఛారణంబుతోఁ బంచముద్రలఁ జూపించి యావాహన స్థాపన సన్నిధాపన సన్నిరోధనావకుంఠనంబుల నొనర్చి. 355
- పీ॥ కప్పురంబునకన్నఁ • గడు తెల్లనగువాని, నెలరేక తలపైన • నెగడువాని జడల చొళ్ళము నెంతో • చక్కఁ దాల్చినవాని, వెలిబూది నుదురున • వెలయువాని నేన్గుచర్మంబు బి • ట్టెలమిఁ గట్టినవాని, బులితోలు బుజములఁ • బొలుచువాని పెనుపావపేరులఁ • బేర్చినొందినవాని, నందితక్రమున మి • న్నందువాని.
- గీ॥ వెండికొండను గాపురం • బుండువాని, గట్టురాచూలిఁ గట్టుకొ • న్నట్టివాని నజగవంబను పెద్దవి • ల్లమరువాని, నెల్లజగముల కొడయఁడై • యేలువాని.
- క॥ దాసజనంబును గడును, ల్లాసంబున మ్మనుచు వాని • లలితకృపాశ్రీ భాసురుని బరమశివుని, వాసి మెయి • బూజసేయ • వలయును మోసీ! 357
- వ. ఆసన పాద్యాష్టాచమనంబులొసంగి ససుగంధ చందనోదకధారల షడంగములతో శతరుద్రీయ చమకానువాకంబులతో నేకాదశవారము లభిషేకముచేసి శుద్ధవస్త్రంబు లతోఁ దడియొత్తవలయును. అటుపిమ్మట నాచమనంబొసంగి వస్త్రంబుల నర్పింప వలయు నామీద తిలలు, యవలు, గోధుమలు, పెసలు, మినుములు శివునికి మంత్రంబులతో నర్పించి, యటుపైఁ బద్మంబులు, శంఖపుష్పంబులు, ధుత్పారంబులు, దుమ్మి

పూవులు, మందారకుసుమంబులు, బిల్వదళంబులు, దులసీ పత్రంబు లర్పింప వలయును. అన్నిటియందు బిల్వదళంబు లుత్తమోత్తమంబులు. వీని యర్చణంబున సర్వసిద్ధులు సేకూరు ననంతరము సుగంధమార్గముల నత్తరువుల నర్పించి గుగ్గులగు ధూపంబులు దీపంబులు నొసంగి యిట్లర్పించుచుఁబునరర్హం బీవలయును.

క॥ ఇమ్ము మహేశ్వర! రూపము, నిమ్ము గరీయమగుభోగ • మిందుకిరీటా!
ఇమ్ము శివ! కీరితిని నా, కిమ్ము హరా! ముక్తి నర్హ్య • మిదిగొను గొలుతున్.

వ. తరువాత ననేకవిధంబులగు మధురభక్ష్యంబులతో దివ్యాన్నంబు నైవేద్యంబుచేసి యాచమనంబు సేయించి సుగంధ తాంబూలంబుల నర్పించి పంచవర్తిజ్ఞానలతోఁ బాదంబులందు నాలుగుమాటులు పొక్కిట రెండుమాటు లొక్కతడవ మొగంబందు నేడుమాటులు సర్వాంగములందు మొత్తము పదునాలుగుమాటులు దీపకలికలతో నారతులొసంగి యటుపైఁ గర్పూరహారతి నిచ్చి గురూక్ష మూల మంత్రంబు జపించి వేద్దనంబులతో మంత్రపుష్పంబు సమర్పించి ప్రదక్షిణ నమస్కారంబు లొనర్చి మఱియు నిట్లు విజ్ఞప్తి యొనర్చవలెను. 360

క॥ భువిఁ బదము జాతినంతనె, భువియే యవలంబనమయి • పొసఁగెడు నటులే
భవ! నీయెడ నేఁ దప్పిన, శివ! నీవే దిక్కుగాదె • శిశిరకరధరా! 361

క॥ పరివారయుతముగా నీ, యిరవున కేగుము మహేశ! • యిత్తఱిఁ గృపతో
మరల సమర్చనవేళకుఁ, దఱియుము దాసజనదుఃఖ • దళనప్రవణా! 362

వ. ఇట్లర్పించి తిరిగియుఁ బుష్పాంజలి నర్పించి స్వప్నాదయంబునందు శివలింగంబును విసర్జించి తత్త్వార్థంబు మూర్ఖంబునందుఁ జల్లుకొని గ్రహించునది. ఇట్లు భోగమోక్ష ప్రదంబు శివసమర్చనప్రకారం బుపదేశించితి నిఁకేమి వినవలయు వెఱింగింపుమనుడు మహాత్మా ! పుష్పపత్రార్చనంబునందు శివుం డేయే పుష్ప పత్రంబుల నేయే ఫలంబు లొసంగునో యెఱింగింపుమనిన ననుకంపతో నిలింప జ్యేష్ఠుం డిట్లనియె. 363

-: ప్రత్యేక పుష్పపత్రార్చనాఫలనిరూపణము :-

గీ॥ పద్మములు బిల్వదళ శత • పత్ర శంఖ, సుమము లొకలక్షనేతఁ బ • శువతిలింగ
మర్చనము సేయఁ బాపంబు • లస్తమించు, భాగ్యములు పట్టు నందియం • పడఁగ జనదు.

క॥ ఇరువది పద్మములైనన్, బరంగును బ్రహ్మంబు వేయి • బైల్వదళములే
నరప్రహ్లాదు శతపత్రము, లర ప్రహ్లాదు వేయియైన • నరయు మునీంద్రా! 365

వ. పదియాఱుపలంబు లొక్క ప్రహ్లాదంగుఁ బదిఱంకంబు లొక్కపలమగు నీ పరిమాణం బెఱింగి యర్పింపవలయును. రాజ్యకామియగు నాఁతఁడీ పద్మాది చతుష్టయంబున నొక్కటనేని పదికోట్ల లెక్కతోఁ బార్థివలింగపూజ విధి విహితంబుగ నొనర్చిన శివానుగ్రహంబున నవ్యాహతంబుగ రాజ్యంబుఁ బడయు మఱియుఁ బ్రాధాన్యకామి తదర్థంబుచేతను గాఠాగ్రహబద్ధుండు లక్షయగువానిచే రోగగ్రస్తుండు తదర్థంబునను

గన్యాకాముకుండు తదీయార్థంబునను విద్యాకాముం డద్దానిలో నర్థంబునను బూజించిన నిష్ఠంబులఁ బడయుదురు. 366

సీ॥ కుశలఁ బూజించినఁ • గూర్చు దీర్ఘాయుస్సు, నున్నత సుమపూజ • యొనఁగు సుతుల
కర మొందు యశము న • గవ్యసుమార్చన, నర్కపుష్పార్చ శౌ • ర్యంబొసంగు
ఇందీవరార్చనం • బిచ్చువిక్రమమును, వైరులఁ గెడపు జ • పాసుమార్చ
గన్నేరువిరిపూజ • గడఁగి రిపులఁబాపు, బంధూకపూజ రాఁ • బట్టు నగల

గీ॥ జాతిపుష్పార్చ వాహన • సంపదనిడు, మల్లియలపూజ యొనఁగు రా • మ యగుసతిని
మొల్ల పూవుల యర్చన • భోగమిచ్చు, నవిసేపూపూజ శంభున • ఖంబు గూర్చు.

వ. మఱియును.

గీ॥ రాజికాకుసుమార్చ య • రాతిహరము, కడఁగి వావిలివిరిపూజ • కలుషహరము
కొండగోగువిరులపూజ • కోకతోనఁగు, దిరిసెనవుఁబూలపూజ నం • బరము సేయు.

గీ॥ నువ్వుపువ్వుల యర్చన • జన్వనమిడు, తుమ్మిపువ్వుల పూజ మో • క్షమ్ము నిచ్చు
నందివర్దనసుమపూజ • యందమొనఁగు, నలకురంటకకుసుమార్చ • గలిమిఁగూర్చు.

క॥ సంపెఁగ మొగలివిరులఁ బ్రే, మింపఁడు బాలేందుమౌళి • మిగులు విరులతో
నింపగు సౌంపగునవి య, ర్పింపఁగఁ జెందెద రమేయ • విపులఫలంబుల్. 370

వ. మఱియుఁ బుష్పార్చనయం దర్చితపూర్వంబులును నాఘ్రాతపూర్వంబులును శీర్ఘ్యంతంబులును నాధారవిరహితంబులును నుడిపోయినట్టివియునగు కుసుమంబు లర్చింపఁగూడదు.

గీ॥ లక్షబిల్వార్చనంబు మ • హోక్షరభున, కెవఁడు సేయునో యవ్వాని • కీప్సితంబు
లన్నిగూరిచి ముక్తి నం • త్యమున నిచ్చు, జమ్మిదళముల పూజ మో • క్షమ్ము సేయు.

-: ధాన్యపూజాఫల నిరూపణము :-

వ. ఇట్లు పుష్పపత్రార్చనాఫలంబును వేటువేటుగ నీ కెఱింగించితి నిక ధాన్యార్చనంబు తీ రెఱింగించెదను వినుము. తండులారోపణచేత లక్ష్మీవృద్ధియగును. తండులంబులు తొమ్మిది ప్రస్థంబులపై రెండు పలంబులైన నొకలక్ష ప్రమాణంబగు. శివలింగంబును బూజించి సుందరవస్త్రంబొండు లింగంబుపై నుంచి పూర్వోక్తప్రమాణంబుగ లక్షాక్షతతండులంబు లర్పించి యవ్వానిపై యొక్క శ్రీఫలంబుంచి సుగంధపుష్పధూపదీప వైవేద్యంబులొసంగి పన్నీర్ద్రులు బ్రాహ్మణులకు భోజనంబిడి యవ్వారలకు దక్షిణలిచ్చి యాజ్ఞకునకు శక్తితోపంబుసేయక దక్షిణలీవలయు నిట్టైన లక్షతండులార్చన యగును. లక్షతిలార్చన చేత మహాపాపనశనంబగును. తిలలు పదకొండు పలంబులైన నొక లక్షయగు నవ్వాని తొలుతటివలెఁ బూజించి యట్లే బ్రాహ్మణులకు భోజన దక్షిణ లర్పింపవలయును. అటులొనర్చిన సమస్తాఘంబులు సమసిపోగలవు. లక్ష యవపూజ స్వర్గసౌఖ్యంబునిచ్చు నెన్నిది ప్రస్థంబుల పదిపలంబులు యవలైన నొక లక్షయగు నవ్వానితోఁ బూర్వోక్తవిధిఁ బూజించి బ్రాహ్మణులకు

పూవులు, మందారకుసుమంబులు, బిల్వదళంబులు, దులసీ పత్రంబు లర్చింప వలయును. అన్నిటియందు బిల్వదళంబు లుత్తమోత్తమంబులు. వీని యర్చణంబున సర్వసిద్ధులు సేకూరు ననంతరము సుగంధమార్గముల నతరువుల నర్చించి గుగ్గుల్యగరు ధూపంబులు దీపంబులు నొసంగి యిట్లర్చించుచుఁబునర్హర్చ్యం బీవలయును.

క॥ ఇమ్ము మహేశ్వర! రూపము, నిమ్ము గరియమగుభోగ • మిందుకిరీటా!
ఇమ్ము శివ! కీరితిని నా, కిమ్ము హరా! ముక్తి న్మర్త్య • మిదిగొను గొలుతున్.

వ. తరువాత ననేకవిధంబులగు మధురభక్ష్యంబులతో దివ్యాన్నంబు నైవేద్యంబుచేసి యాచమనంబు సేయించి సుగంధ తాంబూలంబుల నర్చించి పంచవర్తిజ్యాలతోఁ బాదంబులందు నాలుగుమాటులు పొక్కిట రెండుమాటు లొక్కతడవ మొగంబందు నేడుమాటులు సర్వాంగములందు మొత్తము పదునాలుగుమాటులు దీపకలికలతో నారతులొసంగి యటుపైఁ గర్పూరహారతి నిచ్చి గురూక్ష మూల మంత్రంబు జపించి వేద్యపంబులతో మంత్రపుష్పంబు నమర్చించి ప్రదక్షిణ నమస్కారంబు లొనర్చి మఱియు నిట్లు విజ్ఞప్తి యొనర్చవలెను. 360

క॥ భువిఁ బదము జాఱినంతనె, భువియే యవలంబనమయి • పాసఁగెడు నటులే
భవ! నీయెడ నేఁ దప్పిన, శివ! నీవే దిక్కుగాదె • శిశిరకరధరా! 361

క॥ పరివారయుతముగా నీ, యిరవున కేగుము మహేశ! • యిత్తఱిఁ గృపతో
మరల నమర్చనవేళకుఁ, దఱియుము దాసజనదుఃఖ • దళనప్రవణా! 362

వ. ఇట్లర్చించి తిరిగియుఁ బుష్పాంజలి నర్పించి స్వహృదయంబునందు శివలింగంబును విసర్జించి తత్త్వార్థంబు మూర్ధంబునందుఁ జల్లుకొని గ్రహించునది. ఇట్లు భోగమోక్ష ప్రదంబు శివసమర్చనప్రకారం బుపదేశించితి నిడేమి వినవలయు వెఱింగింపుమనుడు మహాత్మా ! పుష్పపత్రార్చనంబునందు శివుం డేయే పుష్ప పత్రంబుల నేయే ఫలంబు లొసంగునో యెఱింగింపుమనిన ననుకంపతో నిలింప జ్యేష్ఠుం డిట్లనియె. 363

—: ప్రత్యేక పుష్పపత్రార్చనాఫలనిరూపణము :—

గీ॥ పద్మములు బిల్వదళ శత • పత్ర శంఖ, సుమము లొకలక్షణేతఁ బ • శుపతిలింగ
మర్చనము సేయఁ బాపంబు • లస్తమించు, భాగ్యములు పట్టు సందియం • పడఁగ జనదు.

క॥ ఇరువది పద్మములైనన్, బరఁగును బ్రహ్మంబు వేయి • బైల్వదళములే
నరప్రహ్మము శతపత్రము, లర ప్రహ్మము వేయియైన • నరయు మునీంద్రా! 365

వ. పదియాఱుపలంబు లొక్క ప్రహ్మంబుగ బదిటంకంబు లొక్కపలమగు నీ పరిమాణం బెఱింగి యర్చింపవలయును. రాజ్యకామియగు నాతఁడీ పద్మాది చతుష్టయంబున నొక్కటనేని పదికోట్ల లెక్కతోఁ బార్థివలింగపూజ విధి విహితంబుగ నొనర్చిన శివానుగ్రహంబున నవ్యాహతంబుగ రాజ్యంబుఁ బడయు మఱియుఁ బ్రాధాన్యకామి తదర్థంబుచేతను గారాగృహబద్ధుండు లక్షయగువానిచే రోగగ్రస్తుండు తదర్థంబునను

గన్యాకాముకుండు తదీయార్థంబునను విద్యాకాముం డద్వానిలో నర్థంబునను బూజించిన నిష్ఠంబులఁ బడయుదురు.

366

సీ॥ కుశలఁ బూజించినఁ • గూర్చు దీర్ఘాయుస్సు, నున్మత్త సుమపూజ • యొసఁగు సుతుల
కర మొందు యశము న • గన్వసుమార్చన, నర్చిపుష్పార్చ శౌ • ర్యంబొసంగు
ఇందీవరార్చనం • బిచ్చువిక్రమమును, వైరులఁ గెడపు జ • పాసుమార్చ
గన్నేరువిరిపూజ • గడఁగి రిపులఁబాపు, బంధూకపూజ రాఁ • బట్టు నగల

గీ॥ జాతిపుష్పార్చ వాహన • సంపదనిడు, మల్లియలపూజ యొసఁగు రా • మ యగుసతిని
మొల్ల పూవుల యర్చన • భోగమిచ్చు, నవిసేపూపూజ శంభున • ఖంబు గూర్చు.

వ. మఱియును.

గీ॥ రాజికాకుసుమార్చ య • రాతిహారము, కడఁగి వావిలివిరిపూజ • కలుషహరము
కొండగోగువిరులపూజ • కోకలోసఁగు, దిరిసెనవుఁబూలపూజ సం • బరము సేయు.

గీ॥ నువ్వుపువ్వుల యర్చన • జవ్వనమిడు, తుమ్మిపువ్వుల పూజ మో • క్షమ్ము నిచ్చు
నందినర్దనసుమపూజ • యందమొసఁగు, నలకురంబకకుసుమార్చ • గలిమిఁగూర్చు.

క॥ సంసెఁగ మొగలివిరులఁ బ్రే, మింపఁడు బాలేందుమౌళి • మిగులు విరులతో
నింపగు సొంపగునవి య, ర్పింపఁగఁ జెందెద రమేయ • విపులఫలంబుల్. 370

వ. మఱియుఁ బుష్పార్చనయం దర్చితపూర్వంబులును నాఘ్రాతపూర్వంబులును శీర్ఙ్గప్రంతంబులును నాధారవిరహితంబులును నుడిపోయినట్టివియునగు కుసుమంబు లర్పింపఁగూడదు.

గీ॥ లక్షబిల్వార్చనంబు మ • హోక్షరభున, కెవఁడు సేయునో యవ్వాని • కీప్సితంబు
లన్నిగూరిచి ముక్తి నం • త్యమున నిచ్చు, జమ్మిదళముల పూజ మో • క్షమ్ము సేయు.

-: ధాన్యపూజాఫల నిరూపణము :-

వ. ఇట్లు పుష్పపత్రార్చనాఫలంబును వేఱువేఱుగ నీ కెఱింగించితి నిఁక ధాన్యార్చనంబు తీ రెఱింగించెదను వినుము. తండులారోపణచేత లక్ష్మీవృద్ధియగును. తండులంబులు తొమ్మిది ప్రస్థంబులపై రెండు పలంబులైన నొకలక్ష ప్రమాణంబగు. శివలింగంబును బూజించి సుందరవస్త్రంబొండు లింగంబుపై నుంచి పూర్వోక్తప్రమాణంబుగ లక్షాక్షతతండులంబు లర్పించి యవ్వానిపై యొక్క శ్రీఫలంబుంచి సుగంధపుష్పధూపదీప వైవేద్యంబులొసంగి పన్నిద్దఱు బ్రాహ్మణులకు భోజనంబిడి యవ్వారలకు దక్షిణలిచ్చి యాజ్ఞికునకు శక్తిలోపంబుసేయక దక్షిణలీవలయు నిట్లైన లక్షతండులార్చన యగును. లక్షతిలార్చన చేత మహాపాపనశనంబగును. తిలలు పదకొండు పలంబులైన నొక లక్షయగు నవ్వాని తొలుతటివలెఁ బూజించి యట్లే బ్రాహ్మణులకు భోజన దక్షిణ లర్పింపవలయును. అటులొనర్చిన సమస్తాఘంబులు సమసిపోగలవు. లక్షయవపూజ స్వర్గసౌఖ్యంబునిచ్చు నెన్నిది ప్రస్థంబుల పదిపలంబులు యవలైన నొక లక్షయగు నవ్వానితోఁ బూర్వోక్తవిధిఁ బూజించి బ్రాహ్మణులకు

భోజనంబుఁబెట్టి దక్షిణలీవలయును. గోధూమార్చనంబు సంతాన వృద్ధికరము. అర్చద్రోణంబు గోధుమలు లక్షయగును. పూర్వోక్తవిధిగ న్నర్తన నొనర్చి బ్రాహ్మణులకు భోజన దక్షిణ లీవలయును. ముద్గార్చన సుఖంబుఁ గూర్చు నేడు ప్రస్థంబులపైఁ బదిపలంబులు పెనలైన లక్షయగును. పూర్వోక్తవిధి నవ్వాని నర్పించి పదియొక్కరు బ్రాహ్మణుల కన్నంబుఁబెట్టి దక్షిణ లోసంగ నలయును. ప్రియంగు పూజనంబునఁ ద్రివర్గవృద్ధియగును. కొఱ్ఱలు ప్రస్థంబైన నొక లక్షయగును. వెనుకటివలెఁ బూజించి పండ్రిండుగురు బాఁదలకు సాపాటు గావింపఁజేసి దక్షిణ లోసంగవలయును. సార్వహర్షన శత్రుహింసిని. ఇరువది ప్రస్థంబులాలవలైన నొకలక్షయగు. వెనుకటి వలె నర్పించి బ్రాహ్మణుల కన్న దానంబుచేసి దక్షిణ లోసంగవలయును. మరియు మిరియాలతో శివలింగంబు నర్పించినఁ బరిపంధిమారణంబొనరు. ఆఢక దళార్చన సర్వసౌఖ్య ఫలంబిచ్చు నిద్ది ధాన్యార్చనామాన ప్రకారం బింకఁ బుష్పమానంబులు వినుము. శంఖపుష్పంబు లొక ప్రస్థంబైన లక్షయగు. జాదివిరులు మొల్లపూవులు పదియు నొక్క ప్రస్థంబైన లక్షయగు. రాజికాకుసుమంబు లర్థప్రస్థంబైన లక్షయగు నిరువది ప్రస్థంబులు మల్లెపూవులు లక్షయగు నందొక్క ప్రస్థంబు దక్కవైన సువ్వుపువ్వులు లక్షయగు నింక ముప్పదియెనిమిది ప్రస్థంబులు గన్నెరు విరులైన లక్షయగు వావిలి పూవులట్టులేయగును. కొండగోగువిరులు శిరిష కుసుమంబులు మంకెనపూవులు పదిప్రస్థంబులైన నొక్కొకడు లక్షయగు. వీనిఁ దెలిసి లెక్కయెఱింగి పూజింపవలయును.

-: అభిషేకఫల నిరూపణము :-

ఇంకనభిషేక జలధారాఫలంబుల విశదీకరించెద వినుము. జ్వరప్రలాపశాంతికై పదకొండు మాఱులు శతరుద్రీయ చమకానువాకంబులతోఁ బురుషసూక్తముతో షడంగ న్యాసములతో, మహామృత్యుంజయు గాయత్రీ జపములతో శివలింగంబును సభస్మజల ధారల నభిషేకింపవలయును. జ్వర ప్రలాపంబులు శమించును.

క॥ ఘృతధారల నభిషేకము, సుతవృద్ధినిఁ గోరి సేయ • శుభ్రాంశుధరుం డతుల కరుణాఘండై యిడు, సుతులను తేజోమహితుల • శుభగుణయుతులన్.

వ. ఇంకను.

సీ॥ దుగ్ధాభిషేకంబు • దుఃఖంబుఁ బోఁ జిమ్ము, చక్కెరఁ జేర్చు వి • స్తరిలుఁ బ్రజ్ఞ తైలసేకంబు ని • ర్మాలించుఁ బగతుర, నత్తురు వర్పింప • నమరుభోగ మోవనూనియ సేక • మరిమర్తనముచేయుఁ, దేవతో స్థపియింప • నీను గల్మి ఇక్షరసపు సేక • మెనఁగించు మోదంబు, గంగాంబుధార మో • క్షంబు నిచ్చు

గీ॥ నయుతమానంబుగా నిట్లు • నభవలింగ, మర్థిమై రుద్రపాఠపా • రాయణంబు లమర నభిషేకమొనరించి • యట్లు రుద్ర, సంఖ్యతో బాఁదలకు జగ్గి • సల్పవలయు.

వ. ఇట్లు నందిస్కందగణేశోమాసమేతంబుగ శివుని విధిప్రకారంబు సమంత్రంబుగఁ బూజించిన నఖిలభోగంబులు చెంది పుత్రపౌత్రాదులతో నానందంబు నొంది

యంతంబున మోక్షంబు నొందుదురనుడు నారదుండు మహాత్మా! సంతసంబయ్యె
నిక సృష్టిగూరిచి యటుపై వృత్తాంతంబు నెఱింగింపుమనిన విధి యిట్లునియె.

-: బ్రహ్మదేవుండ నారదునకు సృష్టిని గూర్చి చెప్పుట :-

- చ॥ తరుణశశాంకశేఖరుండ • దానటు లంతరమొంద నేను న
పురమశివాజ్ఞ లోకముల • బన్నుగ సృష్టియొనర్చుగోరి శం
కరుని మనంబున గొలువ • గాండమునం దగుపట్టె నండమొం
డిరువదినాల్గు తత్త్వముల • నింపుగ నొందిన యద్వి నాకటన్. 377
- గీ॥ ఆవిరాడ్రూపమును జూచి • యథ త నంది, యంబునేఁ జెంది దారుణం • జైన తపముఁ
బదియురెండేండ్లు గావింప • బద్ధునయనుఁ, డాదర్శజేరి నాదుదే • హంబు నిమిరి.
- క॥ వరమడుగు సంతసించితి, నరమర యొక్కింతలేక • యజ్ఞభవా! న
త్పర మీక యుండునదిలే, దరయుము సర్వంబు నిత్తు • నభవుని కరుణన్. 379
- గీ॥ అనిన నేనట్లే శివుండ న • న్నప్సగించె, నీ కటు మహాత్మా! మ్రొక్కెద • వీరమొలయు
నీవిరాడ్రూపమగుండ • మీవుగనుము, జడమగుచు జ్ఞానశూన్యమై • యడరెనిట్లు.
- క॥ దీర్ఘ జేతన్యంబు న నూనకృప సంతరింపు • ముజ్జ్వలతేజా!
దాన్ సంతసమొందెద, నీ నిరుపమ విభవమునకు • నేస్తంబునకున్. 381
- క॥ అని సన్నుతింప విష్ణుం, డనంతరూపంబుఁజెంది • యండమునొందె
ఘనతరహస్రశీర్షము, లును సాహస్రాక్షిఫదము • లును జెలువొందన్. 382
- శా॥ అంతః జేతనయుక్తమై తనరి యా • యండంబు ప్రసీతమై
యెంతే నిర్వదినాల్గు పర్యములతో • నింపొందె వైకుంఠమృ
వితో పట్టణ మెల్లలోకములపై • విష్ణుండు నిర్మించి య
త్యంతామోదముతోడ నుండె నట లే • దావీటి కేపాటునున్. 383
- ఉ॥ నేనును సత్యమృ బదము • నెక్కొని యక్కఱకంఠునానతి
బూని జగంబులృ సలువ • బూన్కినిజెందుడుఁ బాపసృష్టినా
నేను తమోమయంబులయి • యేర్పడె నంతనె స్థావరాఖ్యలృ
బూనినవాని సల్పి యవి • బోధములేనివటంచు నెంతయున్. 384
- మ॥ హరునిృ ధ్యానము సేయుచుండగనె తి • ర్యక్రోతమో సర్గమొం
డిరవృప్య బశుబక్షిముఖ్యగణమై • యేపొందె నద్దాన సం
బరమొక్కింతయుఁ గానకున్నతటి నూ • ర్వస్తోతమో సృష్టి వి
స్తరితృ సాత్త్విక మొప్పి రయ్యెడ సురత్ • ధన్యుల్ సుఖాపాదకుల్. 385
- మ॥ అదియుృ జూచి యసాధకంబె యని నే • నాత్మ విచారింప న
ప్రదనందే మఱియొండు సర్గమది య • ర్వాక్రోతమో రాజసా
స్పదమై యొప్పెను మానిసుల్ పాడమి రా • పై భూతసర్గం బొకొం
డొదవృ సర్గము లిట్టు లైదమరె శా • ర్వోదారసంపత్తివే. 386

- మ॥ మొదట బుట్టె మహత్తు దాన నదియొ • పుం సృష్టలం దాద్య మా
పిదప సూక్ష్మము లైదుగాఁబరఁగి మేల్ • పేరొందు తన్మాత్రల
విదితంబయ్యె ద్వితీయసృష్టి యింక నా • విఖ్యాతవైకారికం
బు దగ్గ మూఁడవసృష్టి ప్రాకృతములై • పొల్పొందు నీ సర్గముల్. 387
- గీ॥ అంతమీదఁట మనమందు • ననఘలైన, సనకముఖ్యమునుల నాత్మ • సదృశమూర్తు
లైదుగురను సృజించి నే • నాచరించు, సృష్టి యెడఁ జేర్చ నవ్వార • ల్లిష్టపడక. 388
- క॥ పరమశివధ్యానంబున, మరగిన చిత్తములతోఁ గు • మారులు నన్నున్
గురిగొనక వీడి యెందేఁ, బరుగెత్తిరి జ్ఞానధీవి • భాసితు లగుచున్. 389
- వ. వీరి సృష్టి తొమ్మిదవదియగు నిక నిట్లే నీ సృష్టి నవకంబందును
- ఉ॥ వీని యవాంతరంబులగు • భేదము లెన్నియు పెక్కులున్నన
వ్వానిని లెక్క సేయఁగల • వాఁడెవఁడిందు మునీంద్ర! యష్టు నే
సూనుల యపురాబ్రుఖతఁ • జూచి కడు గడఁ గ్రోధమూర్తివై
దీనతఁ జెంది యేడ్వఁగను • దెప్పున రాలిన వశ్రుబిందువుల్. 390
- క॥ జలజల కన్నీ రట్టుల, నొలుకంఘాఁ బుడమినుండి • యుగ్రవిషములొ
చిలువలు వెలసిన వెంతయుఁ, బలురకములతోడఁ బొడమి • బ్రహ్మణ్యవరా!

-: శ్రీరుద్రోత్పత్తి :-

- ఉ॥ వానిని జూచి రోసి కడు • వందురుచు హరిబోధతో శివుఁ
ధ్యానము సేయుచుండుడు ఘృ • ణాకరుడై శివుఁ దాత్మనానపై
మానెనగన్ చొమల్ నడుమ • మాన్యపదం బవిముక్తమందు నెం
తేనియుఁ దేకువం బొలిచె • దిక్కులు దేజరిలంగఁ జక్కఁగన్. 392
- మ॥ కవి నే నాశివు నీలలోహిత జగ • త్కల్పాణనంధాయకుఁ
ఘన తేజఃపలీవిభాసితదిశా • కాండున్ శివావల్లభున్
మనమం దక్కజ మొంది మ్రొక్కి పరమా • మ్నాయంబులన్ బాడి సృ
ష్టినఁ గూర్చి బతిమాల శర్వుఁడు సృజిం • చెన్ రుద్రసంఘంబులన్. 393
- ఉ॥ వారలఁ గాంచి నే భువన • వంద్య! జనుర్మరణామయార్తులన్
గూరనివీరి సల్పితివి • కూడునె యిట్లు మహాత్మ! యింకఁబై
నారసి జన్మదుఃఖముల • నందెడువారి సృజింపుమన్న న
ద్వీరుఁడు నానుడుల్వని వి • ధీ! యటులేను సృజింప విన్నికన్. 394
- గీ॥ జన్మదుఃఖనిమగ్నులొ • జనులనెల్ల, నుద్దరించెద గురుఁడవై • సిద్ధినొసఁగి
నీవె సృజియింపు దుఃఖంబు • నెక్కొనెడు ప్ర, జలను నే నొల్లనీసృష్టి • జలజగర్భ!
- క॥ నాయానతిచే నిన్నీ, మాయ తఱుచు చుట్టఁబోదు • మంచిగసృష్టి
జేయుచునుండుము నేనిక, బోయెద నాయుచ్చననుచు • బొందుగనంతన్.

క॥ అంతర్దైత్యుని వేగిర, మెంతో వైకుంఠనగరి • కెక్కుడు పైన
వింతగఁబొలిచెడు ప్రోలు న, నంత శ్రీలెనఁగ సల్పి • యందు వసించెన్. 397

ఉ॥ నేనును బంచభూతముల • నేర్పుమెయి నృజియించి యంత నా
నానగసింధుపల్వలవ • నప్రముఖంబులనున్ గలాఘటి
దెననికాయ మొప్పు యుగ • తండములన్ రచియించి యంతతో
నేనియుఁ దన్విఁ జెందక మ • హేశ్వరు ధ్యానము చేసి వాసిగన్. 398

-: దేవాదిసృష్టి :-

సీ॥ కనులందు నమ్మరీ చిని • హృదయమున భృ, గుని శ్రుతులందు న • త్రినిశిరసున
నంగిరసునిఁ దొడ • లందు నిన్ జాయయం, దాకర్తమునిఁ బ్రాణ • మందు దక్ష
వ్యానంబునన్ బుల • హముని నపానంబు, నన్ గ్రతువును సమా • నమున నవ్వ
శిష్ట సంకల్పము • చేత ధర్మని నుదా, నమునఁ బులస్య మ • నమున రుచిని

గీ॥ సృష్టిసాధకులనుగ సృ • జించి వృద్ధిఁ, గోరి శంకరుఁ దలఁచ న • గ్గురుకృపాబ్జి
యర్థనారీశరూపంబు • నర్థిజూపె, నేను నట్టులె యగురూప • మెలిమినొంది.

క॥ సగముతనువు యోషగఁ బెఱ, సగముతనువు బురుషుఁడుగను • సౌరొప్పువిధం
బుగ సంతరించికొని చ, క్షుఁగ మరల సృజించినాఁడఁ • గౌశల్యమునన్.

గీ॥ ఘనుఁడు స్వాయంభువుం డను • మనువునుఁ ద
పస్వినియు యోగినియునైన • పద్మగంధి
యనఘ శతరూపయనునొక్క • యన్న మిన్న
జనమొందిరి డెంద ము • తృప్తముఁ జెంద. 401

క॥ వారలు పరస్పరము దమి, గూర వివాహంబు నొంది • కూడి నిజకులో
ద్వారలు నిర్వరుకొమరులఁ, జారుతనుల సుతలఁ గనిరి • జక్రఁగ ముగురన్.

గీ॥ అగ్రియుండు ప్రియవ్రతుం • డన యవీయుఁ
డల్ల యుత్తానపదుఁడన • నమరి రింకను
నొప్పి రాకూతియన దేవ • హూతియనఁ బ్ర
సూతియన నాహ్వాయము లొంది • సుతలు తపసి! 403

గీ॥ రుచికి నాకూతిఁ గర్తమో • రుయశునకును, దేవహూతిని నర్పించి • ధీరుడల్ల
దక్షనకునా ప్రసూతిని • ధారవోసె ఘనుఁడు స్వాయంభువుఁడనునా • మనుపుప్రీతి.

శా॥ ఆకూత్యంగనయందు నారుచికి య • జ్ఞాఖ్యుండునున్ దక్షిణా
ఖ్యాక స్త్రీయును బుట్టి రాపురుషు స్వా • యంభూతుఁడౌ తాత పు
త్రాకారంబుగనొందె దక్షిణవివా • హంబాడె నవ్వాని సు
శ్రీకుల్ పన్నిరువురుతుల్ వాడమి ర • ర్చిష్టంతు లవ్వారికిన్. 405

క॥ ఇక దేవహూతి కర్తము, అకుఁ బొడమిరి పుత్రులు కపి • అముఖులును బ్రహ్మ
తికి దక్షున కుదయించిరి, సుకన్య లిరువదినలువురు • సుందరమూర్తుల్.

వ. అందు.

సీ॥ ధర్ముఁడు గొనెఁ ద్రయో • దశకన్యకల వారి, పేరుల నెఱిఁగింతు • బేర్నివినుము
శ్రద్ధ లక్ష్మీయు ధృతి • శాంతి తుష్టియుఁ బుష్టి, కీర్తి సిద్ధియు బుద్ధి • క్రియయు
లజ్జ వసువునా వె • అయువార లవ్వారి, చెలియంద్రు పదియొక్క • రలఘుమత
ఖ్యాతియు సతియుసం • భూతియు స్మృతియుఁబ్రీ, తియునుక్షమయుసన్న • తియ

గీ॥ ఊర్జస్వాహస్వధలు ఖ్యాతి • నొందెభృగుఁడు, సతినిబెండ్లాడెనా బాల • చంద్రధ
చేకొనె మరీచసంభూతి • స్మృతిని నంగి, రనుఁడు ప్రీతిబులన్పుండు • రహింబ

క॥ క్రతువు పులహుండు నత్రి మ, హిత తేజాండో వశిష్ఠ • ఋషి యగ్నియును
బితలును దక్కిన యార్వురఁ, గుతుకమునఁ బెండ్లియాడి • కొనిరి వరుసగన్.

క॥ మఱియును వీరలవలనన్, విరివిగ భువనత్రయంబు • విస్తరిలెఁ జరా
చరమటు గర్భవశంబై, హరునానతి లెక్కలేని • యట్లు గుమారా!

వ. ఇకను గల్పభేదంబు చొప్పున నొక్కపుడు దక్షున కలువదిమంది కూఁతుల
వారలతోఁ బదిమందిని ధర్మునకును, నిరువదియేడ్గురను జందురునకును, బదమ
గశ్యపునకును, నల్గరను వైనతేయునకు, భృగ్వంగిరః కృశాశ్వులకు నిర్దల నిర్దల
వివాహంబొనరించె నవ్వారిచేఁ జరాచరస్పృష్టి యభివృద్ధిఁ జెంది పాదలె నిలింపు
లసురులు మానిసులు వృక్షంబులుం బక్షులుఁ బన్నగంబులు మృగంబులు
వానితోఁ బాతాళంబు మును కొని బ్రహ్మలోకంబువలకు శూన్యప్రదేశంబు
నిండారియుండె

క॥ పరమేశ్వరి సతియునుపే, రిరవొప్పన్ దక్షుతగ • నేర్పడి శర్వున్
బరిణయమాడెను భక్తో, ద్ధరణమునకుఁ బొడముఁ జేసె • దా శివుఁ డాపెన్.

మ॥ సతియున్ శంకరుఁ జెట్టఁబట్టియు జడ • స్వాంతుండు దక్షుండు దు
ర్మతియై యీశ్వరుతోఁ బగన్గొని యధ • ర్మంబొ పథంబొందఁ ద
త్త్రితుపందే తన మేనుగాల్చికొని యా • త్మస్థానమొందెన్ మరు
ద్వితతుల్ గ్రమ్మర వేడ నద్రుసతయై • విశ్వేశు నొందె విభున్.

వ. మఱియు నప్పరమేశ్వరి కసంఖ్యాత నామధేయంబులు భక్తజనభోగమోక్షకరంబు
గల వైన నందు.

గీ॥ కాళి చండిక శ్రీభద్ర • కాళి భద్ర, జయ మృడాని భగవతి వి • జయ జయంతి
కామ చాముండ సర్వమం • గళ వరాంబ, దుర్గ కామదయని పిలు • తురు విబు

గీ॥ పరమశివునాజ్ఞచే సృష్ట్య • విరచనంబు
చేసితిని నిట్లు లేనును • శ్రీ సతియును
రుద్రుడును గుణమయులము • రుక్మమూర్తి
శివుడొకం డగుణుడు గుణ • శ్రీ బరంగిన.

415

క॥ శివతో కమున రమణియగు, శివతో రఘోయించుచుండు • శివుఁ డెల్ల పుడు
సువిదితుఁడతఁడె సృతంతుఁడ, శివుఁడును బరమాత్మయరయు • ప్రో ధముతిసుతా!

గీ॥ శివుని పూర్ణాచారమా • శిశిరకిరణ, ధరుండు రుద్రుండు శివుఁడనఁ • బరగు నిలను
అతని వాసంబు కైలాస • మద్దియాయ, జాండమెల్లను బొలిసిన • నవియదెప్పుడు.

వ. శివుం డా కైలాస పర్యతంబున రాజరాజగు కుబేరుని పూజలనొందుచు నాతని యందు
బద్ధసఖ్యుండై యుండె ననుడు నారదుండు నాళీకసంభవున కిట్లనియె.

గీ॥ ఎప్పుడు కైలాసమున కేగ • నిందుధరుండు
ఎందుఁ బొసంగెఁ గుబేరున • కీశమైత్ర
ఏమి యొనరించె శివుఁడందు • నెఱుంగ జెప్పు
వినఁగఁ గూరిమి పాడమి సం • విన్నయాత్మ!

419

వ. అని యడిగిన విధాత యిట్లనియె.

-: కుబేరుని పూర్వజన్మ చరిత్రము :-

క॥ కాంపిల్యం బనఁబడు నొక, సంపన్నిలయమగు నగరి • శాఖాభూమిన్
సాంపుగ మేసిం చె భూమిని, లింపుఁ డొకఁడు విద్యుల్ బ • లీయుండు మిగులన్.

గీ॥ సోమసీధ్యన్వయసుధాబ్ధి • సోమమూర్తి, యజ్ఞ దీక్షితుఁ డుత్తమ • ఖ్యాతకీర్తి
యజ్ఞదత్తాహ్వాయుం డభి • లాంగవేద, వేది వేదాంతవక్త ఙ్గా • విభునిహితుండు.

క॥ ఆతని తనయుండు గుణనిధి, చేతో భవరుచిరమూర్తి • చిన్నతనమున్
బ్రీతిఁ బెరుంగుచుండెను సం, గాతులతో నాడుకొనుచు • గలయఁదిరుగుచు.

క॥ గర్భాస్తకమైనంతనె, నిర్భరయశుఁ డెల్ల యష్ట ని • ప్తామతి నా
త్మార్చకున కుపనయన మా, విర్భూత ప్రీతి సత్తి • విత్తము లలరన్.

చ॥ కరమనురక్తిఁ దల్లి నవ • కంబగు తీయనిరోట్టె లన్నమున్
బెరుంగును నేయి కూరలును • వెన్నయు మీఁగడ పప్పు లప్పముల్
బిరిబిరఁ బెట్టి దుస్తులను • బేర్చి నొసంగుచునుండు నిత్యమున్
జిఱుతయు ధూర్తబాలురను • జేరి చరించుచునుండు నెల్లెడన్.

424

చ॥ మఱియును గొన్నినాళ్ళకు కు • మారకుం డాతఁడు ప్రత్యహంబుఁ జూ
దరులగువారిఁ గూడికొని • తద్దయు బంగరుటుంగరంబుల్
మురుగులు మున్నుగాఁగల వి • భూషణముల్ వ్యయపెట్టుచుండె సం
కరకులజన్మతొ చెలిమి • కాండ్రును గూడిమెలంగుచున్ బొరిన్.

425

- క॥ వెదికగోష్ఠుల నొల్లం, డాదరమును గనఁడు దేవ • తాలయముల సం
పాదించు మేటి నేస్తం, బాదటఁ బాషండనటశ • తావళితోడఁ.
- ఉ॥ స్నానముమానె సంధ్యలకుఁ జక్కఁగ • నీళ్ళొసఁగె మొగంబునఁ
గానకపోయె బూది మడిఁ • గట్టఁగ రోసెను వేదపాఠముఁ
మానె గురున్ సతీర్థులను • మానసమందున విస్మరించె నెం
తేనియు గీతవాద్యముల • నెఱ్ఱఁ దవుల్గొని యుండె నింపుమై.
- క॥ చూపుల గుఱ్ఱము వలె నతఁ, డేపుమెయిన్ బెరుంగుచుండ • నీతని తండ్రిఁ
శ్రీపతినిభుఁడని యెఱిఁగి మ, హాపరితోషమున మేటి • యగ్రజాఁడొకఁడ
- క॥ తనయన్ సురూప రేఖా, వినయఁ శ్రీయజ్ఞదత్త • విబుధుననుమతిఁ
గొని తత్తనయున కొనఁగెను, ఘనమగు హరణములనిచ్చి • గౌరవ మెసఁగ
- చ॥ తనయుని చెడ్డచెయ్యులను • దండ్రి యెఱుంగఁడు రాచగీముకుఁ
జని యట ధర్మశాస్త్రములు • సచ్చరితంబులు జెప్పు నెఱ్ఱ నం
దను చదువున్ గుఱించి నడ • తన్ గడుఁ గూర్చియు సోమిదమ్మతో
దినదిన మడ్గచుండును బ • దిన్ బదిగా నతఁ డార్చిత్తుఁడై.
- చ॥ కనుడఁడేమీ పుత్రకుఁడు • కన్నుల కెప్పు డటన్న నాపె చె
ప్పును బలుమాటు లా నిగమ • పుంజములఁ మఱి శబ్ద శాస్త్రసూ
త్రనిచయముఁ గడున్ జదివి • తత్సహపాఠులతోడ నిప్పుడే
యనఘచరిత్ర! దేశికుని • యాలయ మేగఁగఁబోయె నంచున్.
- ఉ॥ స్నానముచేసెనే? విధిగ • సంధ్యను వార్చెనే? భస్మపుండ్రముల్
మానక దాల్చెనే? సుతుఁడు • మడ్గను గట్టి భుజించెనే? శివ
ధ్యానము చేసెనే? గురుని • యంతికమొంది త్రయి బరించెనే?
మానిని! యన్నఁ దత్సతి స • మస్తము నల్లె యొనర్చినాఁ డమన్.
- సీ॥ గంగావ్రవంతినిఁ • గాని స్నానంబు సే, యం డెన్నఁడేని కొ • డ్దించుఁజెప్ప
గాలంబు దప్ప కే • కాని సంధ్యా గోష్ఠి, నొనరింపఁ డాత్మజుం • డని వచిం
నొక్కనాఁడును నాగ • యొనరింపకే గురు, నొర్లఁ జదువుఁ దన • యుఁడని
కడు జ్వరంపడినఁ డా • నుడుగక పూజించు, శివలింగమును మన • చిఱుట
- గీ॥ నేర్పు మెయి నిట్టు లయ్యాజి • నెలత విభుని
తోడఁ బలుకుచుఁ గొమరుని • దుడుకుసేత
లన్నియును గప్పిపుచ్చుచు • నాత్మఁ గుందు
చుండు నెంతయుఁ గొమరుపై • నున్న కరుణ.
- క॥ సతీ పల్కిన పల్కులు నూ, నృతములుగా నమ్మి కోవి • దేంద్రుఁడు సీతిఁ
సత మలరుచుండె గృహకృ, త్యతతి దీరిక యొకింత • యలవడకుంటన్.

వ. అంతః దర్శియు.

గీ॥ ప్రత్యహంబును గొమరు సా • పడఁగఁ జేయు
చున్న సమయంబునందు నా • యన్న! నీదు
తండ్రి కడుకోషనుఁడు నీవు • తగవెటింగి
మానుమీ చెడ్డపను లింక • నేని యివుడు. 435

క॥ ఇంతదనుక దాచితి నే, సుంత యెఱిగెనేనిఁ దండ్రి • చూఁడు నిను ననుఁ
గొంతుకఁగోయును దలఁకడు, పంతముతో నెవ్వ రడ్డ • పడినఁ గుమారా! 436

గీ॥ బ్రాహ్మణులకెఱ్ఱ సద్విద్య పరమసాధు, వర్తనము సజ్జనుల చెల్మి • వానిఁ గూర్చు
ధనమునిచ్చును గీర్తినిఁ దనరఁజేయు, నేటికో నీకు రుచియింప • దీహితోక్తి. 437

సీ॥ వినవోకో “కిముధనై • ర్విద్యానవద్యాయ, ది” యటంచుఁ జెప్పు సు • ధీజనోక్తి
అరయవా నీవు “వి • ద్యావిహీనః పశు”, వని పల్కునట్టి యా • ర్యజనసూక్తి
తెలియవైతివోకో మ • ది బూని “వాగ్భాష, ణం భూషణ” మను గు • ణజ్ఞుల నుడి
ఎఱుఁగవైతో యెవు • డేని “విద్యాఖ్యమం, తర్దనం” బనునట్టి • తద్దజ్ఞ వచన

గీ॥ మరసి దుర్జన సంస్కర • మకట! పాసి, సాధుజనసహవాసంబు • సలుపు మన్న!
వేదవిద్యల నెవుడు సే • వింపుమన్న! , బ్రాహ్మణాచారమును నెడఁ • బాయకన్న!

క॥ వినుము సుతా! సచ్ఛ్రీతియు, లనఘులు దీక్షితులు సోమ • యాజులు నీవం
శనిదాసులైన పూర్వులు, కనవలదే వారిదైన • గౌరవము మదిన్. 439

గీ॥ అందఱ నటుంచి కనుము నీ • యాత్మజనకుఁ
డెట్టిఁడో? ప్రతిదినము న • న్నైంతయేని
నిన్నుఁగూర్చి యడుగుచుండు • నిర్మలాత్ముఁ
డాయనఘునేని భావింపు • మాత్రయందు. 440

ఉ॥ ఆతఁడు ఖ్యాతతేజుఁడు మ • హామహులందు మహామహుండు న
త్పాతచరిత్రుఁ డాధ్యుఁడు వి • భూషితవై ధనవంశుఁ డున్నతుం
డై తగునట్టిఁ డన్నిటను • నట్టి గరిష్ఠున కాత్మజుండ్లై
నీతిఁ దొరంగి యివ్వధము • నీవు చరింపఁగ మేలొకో సుతా! 441

ఉ॥ ఎప్పుడో గుట్టు బైటఁబడు • నెన్నిదినంబులు దాఁగియుండు మా
యపురో! నీదు తిప్పలింక • నావలఁజూతము తల్లియొందుపా
ట్లప్పుడు నూడు కుక్కలకు • నైనను నక్కలకైన నుండవా
ముప్పుఁ దలంచి భీతిలేద • ముందర నున్నది పండు వాత్మజా! 442

క॥ అరసి సుతా! “పుత్రశ్శ, త్రురపండిత” యనెడు వరబు • ధులవాక్యములన్
గుఱి గొనుమా! నెఱిఁగనుమా, యురియాడెడు నాదుమదికి • నూరటనిడుమా!

క॥ పదునెనిమిదేండ్లు దాఁచె, గద? నీ కి పడుచు గడున • కల్మష యిదియుం
బదియాటేండ్లది లేదే, కొదవ యింకన్ దండ్రీ భక్తి • గొలుపుము తండ్రీ!

ప. ఇంకను నీకు.

గీ॥ మామ సద్గుణ శీలర • మామనోజ్ఞుఁ, డత్త సౌజన్యనిధి వారి • యాత్మజులును
నమల విద్యాధురీణులై • యాటి తేటి, రతులు లింక నీదుమాతులు • లన్నియెడల.

గీ॥ నేనునుం బలిపదపద్మ • నిరతమతిని, శంకరుఁడు సాక్షియిట ఋతు • స్నానమాడి
చూడలేదెటువంటిదు • ప్తుని మొగంబు, పాడమితి వదెట్టులిబ్బంగింక • గొడుక! దుడుక!

చ॥ అనుదిన మిట్లు పుత్రకున • కాయమ బుద్ధులు చెప్పుచుండినన్
విని మదిఁ జేర్చ కౌతండు వి • వేకవిహీనతఁ జేసి తొంటితె
ర్వునఁ జనుచుండె వేఁటయును • రోచెలి జూదము చౌర్య మానవం
బును బిశునత్వమున్ బదరి • బొంకుట సేకుట దొల్ల వెన్నడున్. 447

చ॥ ఎదియెది మధ్యగోహమున • నీక్షణ గోచర మానా వేగఁదా
నదియది సంగ్రహించుకొని • యర్పణసేయును జూదగాండ్ర కిం
పాదవ నొకప్పు కుందనపు • టుంగర మొక్కటి తండ్రీవేతి వ్రే
లిది యెటో దొంగిలింపికోని • యిచ్చె దురోదరమూర్తి కొడ్డుగాన్. 448

ప. అంతనొక్కనాటి మధ్యందిన సమయంబునందు దైవవశంబునఁ జేసి దీక్షితుఁడు
రాజవీధియందు.

ఉ॥ జూదరి వ్రేలినున్న తన • సొంపగు కెంపులపైఁడి యుంగ్రమున్
మీఁదుగ జూచిచూచి తన • మేలిమి యుంగరమా టెటింగి కో
పోదయమూర్తియై కితవ! • యుంగరమిద్ది యెటుల్ లభించె బొం
కేదియులేక తెల్పు మల • యించెద భూపతియొద్దఁ గానిచోన్. 450

మ॥ అన నవ్వాఁడును దీక్షితుంగని మహా • త్మా! జూదమందోడి నీ
తనయుం డీయది నాకొనంగె నిది త • ధ్యం బీయదే కాదిరక
వినుఁ డాతండు సువర్ణభూషణములఁ • విత్తంబులన్ దెచ్చి మా
కనయం బిచ్చుచునుండు నెత్తములకై • యాటోపము జూపుచున్. 451

అ॥ రౌప్య కాంస్య తామ్ర • రచితభాజనముల, నారకూటకృత ఘ • లాళిమేలి
సేలువులను మంచి • చీనాంబరంబులఁ, దెచ్చి యమ్ముచుండు • నెత్తములకు.

క॥ నాకొక్కనికే కా దా, పోకిరి యోటువడి సభిక • ముఖ్యుల చేతఁ
జీకొట్లు కట్లునడి తన, కోకలనుఁ బ్రదిదినంబు • గొల్పడుచుండున్. 453

క॥ అనునంత యాజి విభ్రాం, తినిగొని లజ్జయునుఁ గినుక • దీఱని వగయుఁ
బెనగొని మనము నలంపఁగఁ, దనయిలు చేరంగఁబోయి • తాపము గదురన్. 454

గీ॥ దీక్షితాయని! యిటురావె ♦ తేగదే! మ, దీయమౌ నుంగరము రత్న ♦ దీపితమును
బర్వమందిచ్చె నెద్దాని ♦ బ్రభుఁడు నాకు, నీవు చేకొంటివెద్దాని ♦ నేర్పుఁజూపి.

చ॥ అనవిని యాపెవేగమె మ ♦ హాత్మ! మడిఁ ధరియింపుఁ డన్నకాం
క్షనుగొని పెక్కరర్దు లదె ♦ సావిడినిండి పరుండియున్న వా
రనఘలు మేదినివిబుధు ♦ లంగులిభూషణ మేను బెట్టెతో
ననువగు దంతపుం బరణి ♦ యందుఁ దిరంబుగ నుంచి దాఁచితిన్. 456

క॥ సాపడినంతనెవేగమె, యాపేటికడెఱచి యిత్తు ♦ నధిప! యనుడు నౌ
నే పరమసత్యభాషిణి!, యో పాతివ్రత్యకుశల! ♦ యోసి పురంధ్రీ! 457

ఉ॥ ఎక్కడఁ బోయె నీతనయుఁ ♦ డెక్కడఁ బోయినఁ బోవుఁగాక నా
క్కలుషాత్ముతోడ నిక ♦ నక్కఱ యొక్కఁడులేదు సేలుపుల్
రొక్కములుఁ నగల్ రజత ♦ రుక్మమయంబులు భాజనంబు లీ
వెక్కడ దాఁచితో యిటకు ♦ నిప్పుడు దెమ్మిక రమ్ము చూచెదన్. 458

చ॥ కొడుకును భ్రష్టుఁజేసితివి ♦ కూయుచునుంటివి దబ్బఱల్ గడుఁ
గడుఁ బరిపూతమౌ యశము ♦ గంగను గల్పితి వర్ణమంతయుఁ
దుడిచి గృహంబు శుద్ధముగ ♦ దుర్మతి! చేసితి వింకమీదటఁ
గుడుపుము నీదు కర్మమని ♦ కోపము తాపముమీఱ యజ్ఞయున్. 459

గీ॥ స్నానమొనరించి చక్కఁగ ♦ సంధ్యవార్చి
యగ్నిహోత్రాది కృత్యంబు ♦ లాచరించి
యతిథులందఱితోఁ గూడ ♦ నారగించి
యలుక దీరఁగ నొకనాఁటి ♦ యహమునందు. 460

క॥ ఒక శ్రోత్రియుఁడౌ ద్విజాక, న్యకనుఁ బెండ్లాడి యంత ♦ నక్కన్నియతో
సుకముగ గృహస్థధర్మో, త్సుకుండై చెలువొందుచుండె ♦ జూపఱు మెచ్చన్.

వ. అంత గుణనిధియును.

మ॥ తనవృత్తం బఖిలంబు తండ్రి వినుటఁ ♦ దా నవ్వు యోజించి గీ
మును జేరఁ జన మాని దవ్వెనఁగు భూ ♦ ముల్ చేరఁగాఁబోయి యం
దును నన్నంబును గాన కాఁటఁగ గడుఁ ♦ దుఃఖింపుచుఁ సొక్కుచుఁ
దనతల్లిఁ స్మరియింపుచుఁ బొగలుచు ♦ దాపాతిరేకంబునన్. 462

గీ॥ అరిటిపండొల్చి నోటియం ♦ దారగింపఁ, బెట్టినట్లుగ జనయిత్రి ♦ ప్రియముమీఱ
నహరహంబుఁ ద్రివారంబు ♦ లన్నమిడెడు, నపుడు చెప్పిన సూక్తుల ♦ నరయనైతి.

ఉ॥ ఎచ్చటి కేగువాడ నిక ♦ నేమి యొనర్చుదు సుంత విద్యయేఁ
మచ్చుకు నేర్వనైతిని స ♦ మస్తము నర్థము ధారవోసితిఁ
హెచ్చుగ ద్యూతశాల కిప్పు ♦ డేమి శరణ్యము వంశమందు నే
మచ్చగఁ దోచితిఁ దెరపు ♦ మాలితి నిప్పటిమాట యెట్టులో! 464

- చ॥ చదువదియున్న నెవ్వఁడును • జౌర్యము సేయఁగలేఁడు దాని భూ
మిదయుతుఁ డొందలేఁ డీక స • మీరసఘండును గాల్పలేఁడు నే
మదమున నట్టివిద్యకు న • మస్కృతిఁ జేసేతిఁ బిన్ననాఁలు ని
య్యదనున దిక్కె-వం డిచట • నాఁకట మాడుచు నుంటి నక్క-లా!
- గీ॥ తల్లియున్నదె యిందు ని • త్యంబుషస్సు, అందు నేయియుఁ బెరుగును • నన్నవ
యంబుమీఁగఁ నిడియెడు • నట్టితల్లి, తొల్లి చెప్పిన నీతుల • నొల్లనైతి.
- క॥ అని వనరుచు దీనత నొక, యనోకహపు చాయనుండి • యరయుచునుండఁ
ఘనుఁడగు మాహేశ్వరుఁడొకఁ, డనఘుఁడు పశ్వాన్నపాణి • యై వేగమునన్.
- గీ॥ తనదు వారెల్ల వెనుకొని • తరలిరా శి
వాలయంబున కరిగి యం • దభవలింగ
మర్చనము సేయుచుండె • భక్త్యతిశయమున
నాఁడు శివరాత్రి యగుట న • నశనుఁడగుచు.
- క॥ ఆపశ్వాన్నసుగంధము, లేపుమెయిన్ నాల్గుదెసల • నెంతయుఁ బ్రాఁక్షన్
బాఁడం డారసి దఱిసి ప, సాపడఁగా నెంచె నాప్ర • సాదమును దమిన్.
- గీ॥ శివునిఁబూజించి వీరు ని • శీఘమందు, గునుకుదురు శివన్ వేద్య • మనువుమీ
నపుడు గొనిపోయి యద్దాని • నవల నార, గింతునని యెంతయేని గు • ష్టింభర
- క॥ శివపూజకులను గనుచును, శివునికిఁ గట్టెదురుగా ప • సించి వెలపలన్
శివపూజఁ జూచుచుండెను, శివమంత్రంబులను వినుచు • జింతాచ్యుతుడై.
- గీ॥ సముచితార్చన మిబ్బంగి • సలిపి యాట, పాటలను నాగమ స్వస్తి • పాఠముల
జక్కనొనరించి రాతిరి • సగము దాఁట, త్తణము కనుమూసి కునికిరి • జనము
- మత్తకోకిల. అంత బ్రాహ్మణుఁడెంతయేనియు • నార్తుడై శివమందిరా
భ్యంతరంబును జేరి దీవియ • యాఱుచుండుటఁ గాంచి చే
లాంత మించుక చించి వర్తి ర • యంబొనర్చి వెలుంగఁగా
సంతరించి ప్రసాదభాండుము • జక్క జేకొని పొంగుచున్.
- గీ॥ సౌరభములాని యావలఁ • జని యధేచ్చ, నారగించుదునని బాఁడఁ • డాసనొ
దాఱుచుండఁగఁ గాలివే • ల్లాడెనొకని, కాతఁ డంతనె తెలివొంది • యదరుగ
- క॥ మ్రుచ్చదె! మ్రుచ్చదె! యనుచును, హెచ్చుగఁ నతఁడఱుచుండ • నెల్లరు గను
విచ్చి తెలివొంది రంతనె, వచ్చి నగరరక్షక ప్ర • వరులు గడవడిన్.
- గీ॥ పాణిఁ బశ్వాన్నపాత్రంబుఁ • బట్టువిడక, ప్రాణభీతిని బరుగెత్తు • నగ్రకులుని
గదిసి బాణంబులేసి య • క్కసునఁజంపి, రకట తినకుండె సుంతయే • నన్నవ

- ఉ॥ కాలుని దూత లెంతయును ♦ గౌతుక మొప్పుగ దన్నినీషులై
శూలము లుగ్రపాశములు ♦ సౌంపు దలిర్చుగఁ జేరి రంతనే
కాలహరానుజీవులును ♦ గ్రక్కన నెక్కొని వారి దవ్వలన్
దోలఁగ వార లక్కజము ♦ దోడుఁగ నిట్లని రంద టింపుమై. 477
- మ॥ కులధర్మంబును బాసి వీఁడెపు డను ♦ ధోష్టం బ్రవర్తించుచు
దలినిన్ దండ్రీనిఁ గ్రుచ్చుఁజేసె మడియున్ ♦ స్నానంబు సంధ్యావిధిన్
గలలోనైన దలంపకుండె నెటులీ ♦ కష్టాత్మకుఁ ముట్టి మీ
రలు శర్వుం దగఁ జేర్తు రిందె శివని ♦ స్మార్యం బిటన్ ప్రుచ్చిలెన్. 478
- క॥ శివనిర్మాల్యము దొంగిలి, యవిసీతి భుజింప నెంచు ♦ నతఁడును మఱియున్
శివనిర్మాల్యము దాఁటెడు, నవివేకియు ముట్టఁదగని ♦ యఘులంఁద్రు బుధుల్. 479
- గీ॥ చెప్పుఁడెంతేని యిఁక వీఁడు ♦ చేసియున్న, నావగింజంత పుణ్యమే ♦ మైననున్న
వినియెదము సర్వధర్మాక ♦ విదురులీర, లున్నతాత్మకు లిందేమి ♦ యుడుకు మాకు.
- క॥ అనినంతనె శివకింకరు, లని రిట్టుల స్థూలమతుల ♦ కందునొకో శ
ర్వుని ధర్మసూక్ష్మములు తగ, వినిచెద మిఁక వాని నిందు ♦ వినుఁడీ మీరల్.
- మ॥ శివగర్బాలయమందు దివ్య మిగులన్ ♦ జిన్నెఱుఁగ నృట్టు న
ష్టవలోకించి పటంబుఁజించి పడి ప ♦ ర్జాకారమున్ గూర్చి తా
దివియన్ వెల్గఁగఁజేసెఁ జూచెను మహా ♦ దేవార్చన బస్తుండెఁ బ
ర్వశిష్యంబున నాలకించె శివమం ♦ త్రంబుల్ జడుండైననున్. 482
- ఆ॥ కలదె యింతకన్న ♦ ఘనమైన పుణ్యంబు, కాలదూతలార ! ♦ కదలుఁడింక
నిపుడె వీనిఁజేర్తు ♦ మేణాంకధరు కొల్వు, సందియంబులేదు ♦ సత్పరమున. 483
- గీ॥ కొంతకాలంబు శివుఁడెంత ♦ సంతసమున, నుండి కాళింగ నృపతియై ♦ యుద్భవించు
సంతఁదిరుగ మహాభక్తి ♦ నంది శివునిఁ, గొలిచి శంకరు నెయ్యంబుఁ ♦ గూర్చిఁజెందు.
- క॥ అని వారలు వేగమె వా, నిని శివలోకంబుఁ జేర్చి ♦ నీలగళునిచెం
త నునిచి రాతం డందు శి, వను శివునిన్ గొలుచుచుండి ♦ పడసె సుఖంబుల్.
- వ. యామృకింకరులును రయంబున సంయమినిపురంబుఁజెంది సమవర్తింజేరి యవ్యధం
బంతయు నెఱింగించుటయు నతండును సర్వంబారసి యది యట్టులేయని యవ్వారల
కిట్లనియె.
- సీ॥ భసితత్రిపుండ్రముల్ ♦ ఫాలభాగములందుఁ, జెలువొందుచున్నట్టి ♦ చేవకాండ్రు
రుద్రాక్షపూస ల ♦ టుతఁదాల్చి నిష్ఠమై, బరఁగుచు నున్నట్టి ♦ భవ్యమతులు
పంచాక్షరీజప ♦ పరులై కరంబు సం, బర మొందుచున్న భా ♦ స్వచ్ఛరిత్రు
లభవమూర్తినిఁ బర ♦ మాఘోదమున నిచ్చ, లర్పించుచున్న పు ♦ ణ్యాగ్రగణ్య

- గీ॥ తప్పుడేనియు నొక్కమా • తేని జీవ, నార్థమై కాని మఱియొక • యన్యమైన
హేతువునఁగాని మిషతోడ • నేని శివునిఁ, గొలుచువారెల్ల బూజ్యులు • దెలియుఁడిరు.

-: గుణనిధి కళింగరాజపుత్రుడై పుట్టుట :-

- వ. అట్టిహరినిఁ జూచి దవ్వులనుండియే జోతలుచేసి తొలంగిరావలయు నిం దేమటకుండుఁడని
స్వగణంబుల కానతియొసంగె నిఁక శివసన్నిధినున్న యాజ్ఞాదత్తియు శివాజ్ఞాప్రకారంబు
గళింగాధిపతియగు నరిందముండును రాజవర్యునకుఁ దనయుండై జనియించి దముండును
పేరంబరగుచుఁ బూర్వపుణ్యవాసనావశంబున బాల్యంబునుండియే శివభక్తజేంది
శివధర్మంబు లొనర్చుచున్ గ్రమంబునఁ బట్టభద్రుండయ్యె నంతమీఁద. 488

- క॥ గ్రామాధికారులను నా, భూమీశుండు పిల్వనంపి • పురహరువిలస
ద్దామంబులందు దివియల, నేమంబునఁ బెట్టె జేయ • నియమించె నొగిన్. 489

- వ. మఱియును.

- మ॥ ఎవరేనిన్ బరమేశు కోవెలలయం • దింపొప్ప దీపంపు టు
తృవమున్ సల్పకయున్న వారి తలలన్ • జండాసి ఖండింతు బం
ధువులేనిన్ మఱి నెయ్య రేనియును నిం • దున్ జూడ నప్పాటి నా
దు నిధానం బిదియంచుఁ జాటుఁడిఁక మ • ద్యుభాగముం దెల్లెడన్. 490

- క॥ అని యేర్పఱచియుం దానును, ఘనముగ శివునెదుర దీప • కాండంబుల లె
క్కొనరింపరానియట్టుల, నునుచుచుఁ గడుభక్తిఁ గొలుచు • చుండెను నిచ్చల్.

- గీ॥ ఇట్లు శివుడేవళములలో • నెన్నియేని, దీపముల నుత్పవంబుగఁ • దీర్చిజేసి
బహువిధములగు భోగము • ల్పడసి కొంత, కాలమున కల్లపార్థివ • కాయమువిడి.

- క॥ అలకాపురి కీళ్ళరుండై, యల కాలహరునకు మిత్రుఁ • డైసిరులొందెన్
అల కాపురుషుండగువార, డల కాలగళాలయాశ్ర • యపు సుకృతమునన్. 493

-: గుణనిధి కుబేరుండై శివునకుఁ జెలికాఁడగుట :-

- వ. అదియు నానుపూర్విగ నెఱింగింతు వినుము.

- గీ॥ వద్మకల్పంబునందు మ • త్స్వాంతజాతుఁ
డౌ పులస్తుని కాత్మజుం • డయ్యె విశ్ర
వస్సు, తత్పుత్రుడై పుణ్య • వైభవుండు
వైశ్రవణుఁ డేలె లంకయన్ • బట్టణమును. 494

- చ॥ అతఁడును మేఘమాహన స • మాహ్వయకల్పమునందుఁ గాశిక్ష్
హితమతిఁ జిత్రకాశికను • నింపునజేరి శివప్రతిష్ఠ నం
చితవిభవంబునఁ సలిపి • శ్రీగళలింగమునందుఁ జూడ్చి-సం
తత మలరంగఁ గూరిచి ని • తాంత తపంబొనరించె మించుగన్. 495

వ. మఱియు నాతనియందు.

గీ॥ విలసితతపోగ్ని శిఖము వి • వేకదీప, మధికతరభక్తి సుస్నేహ • మనిలరోధ
నిశ్చలంబు శివైక్యమ౯ • నిపుణపాత్రం, గామముఖవిఘ్నవిహతినిం • గాంచకలరె.

క॥ ఎమ్ములు చర్మ మృగశి, వృమ్ముగు నట్లాడలు గడుంగు • శతంగౌన బహువ
ర్షమ్ములు సలిపె దపోవ్రత, మమ్ముహితుండు సకల దివ్య • లలరి పొగడఁగాన్.

చ॥ చిరముగఁ జూడ్చి లింగమునఁ • జేర్చి తపించుచు నున్నయట్టి య
బ్బిరుదుఁ డహస్విఁ జూచుతమిం • బేరిమి విశ్వవిభుండు గౌరితో
బిరబిరఁ జేరి కోర్కొను మ • భీష్టము లిచ్చెద నన్న నాతఁడున్
సరగున నేత్రముల్ దెఱచి • శంకరు సూర్యసహస్రభాస్వరు౯.

498

చ॥ కనుగొనఁజాల కార్తివడి • క్రన్ననఁ గన్నులు మూసి యిట్లునెన్
ఘనకరుణానిధాన! ననుఁ • గావఁగవచ్చి వరంబు లిచ్చెద౯
గొనుమనియంటి వింకొకఁడు • గోరను గోరెద నీవదాబ్జముల్
దనియుచుఁ గన్గొన్ వెరవుఁ • దార్కొనఁ జేయుము వేగ మ్రొక్కెదన్.

మ॥ అని యర్చింపుఁడు వేగ శంకరుఁడు దా • నతాపన గ్రామణీం
ద్రున కష్టే యనిమేషదృష్టి యిడ సం • తోషించి యాతండు వే
గనె కాంచెన్ రమణీమణి౯ ద్రిజగతీ • కళ్యాణసంధాయినన్
ఘనకారుణ్యనిధిన్ మహేశ్వరిని యో • గశ్రీధురీణాకృతిన్.

500

చ॥ శివునిబుజంబుసోఁకఁ గడు • నెన్నగు నెన్నగుమోముతోడఁ జె
ల్యపు సిరినొప్పియున్న జగ • దంబికనున్ గని యీపె యెవ్వతో
శివుని సరాసరి న్నిలిచి • శ్రీరహిమీఱుచునున్న దెట్టి మే
లవు తపసొంది యొందెనొకొ? • యజ్ఞసుగంధి కరం బిటుల్ సిరిన్.

క॥ బౌరా! యందంపువసం, దౌరౌరా! శ్రీలలితమ • హాభ్యుదయం బ
జ్ఞారే! ప్రేమభరము వా, హ్వరే! సౌభాగ్య గరిమ • లరయన్ దరమే.

502

క॥ నా తపసుకన్న నురవుగ, నీ తామరసాక్షి తపసు • నెటుచేసెనొసం
ప్రీతి నిటు గారవించెను, భూతేశ్వరుఁడని యసూయ • పొదలఁగఁగనుడున్.

క॥ చెడుమది నిటు సూచిన య, ప్పుడ తత్పరిపాకరూప • మున నాతనిదౌ
నెడము కనుగ్రుడ్డు వగితెను, గుడువక సుడియునొకొయెందుఁ • గూడనిచెయ్యుల్.

వ. అంత.

ఉ॥ ఆరసే యవ్యధంబు నఖి • లాంబుజజాండకరండనేత్రియౌ
నా రమణీమతల్లి తన • యాత్మవిభు౯గని దేవ! యెవ్వఁడీ
క్రూరుఁడు క్రూరదృష్టి ననుఁ • గొంకక చూచెడు వీనిదైన యీ
నేరమి నారయన్వలయు • నెట్టననన్న మహేశుఁ డాదటన్.

505

ఉ॥ సైరణసేయు దేవి! సుతు • చాపలభావము వీడు పుత్రకుం
డారయు మెందుఁ బుత్రులన • యంబు ప్రియేతరము లొనర్చినన్
నేరములంచు నెంచకయే • నిచ్చలు సాఁకుచునుండువారొ నీ
వారహిఁ జెంది వీనిని ద • యన్గని ప్రోవు మనుగ్రహోన్నతన్.

506

క॥ అనియిటు తనగోహిని కిను, కను నుడిపి తపస్వినిగని • కనికరము గడున్
దనుకఁగ మహేశుఁ డితైఱఁ, గున వరముల నొనఁగెఁ దనదు • గొప్పదలిర్చన్.

సీ॥ గుహ్యకులకును జ • క్కులకును గిన్నరు, లకుఁ బుణ్యజనులకే • లికపుగమ్ము
అక్షయతన్ దన • రారుచుండెడు నవ, నిధులకు సతతంబు • నేతవగుము
నీవీటియెలతోఁట • నిచ్చలు నేనుండు, నెడఱక నాచెల్మి • నెప్పుడుఁబడయు
మరసి ధనంబుల • నఖిలజనంబున, కిచ్చు వదాన్యత • హెచ్చు మిగులు

గీ॥ మని వరంబుల నొనఁగి యా • ర్యాపదంబు
లందుఁబడు మీపె నీతల్లి • యాదరించు
నని యటుల సల్పఁజేసి తా • నపుడు ప్రియకుఁ
గాపు నీసుతుని చెప్పఁ • గడఁగి యుమయు.

508

చ॥ వినుము కుమార! నీకుఁగడు • విస్తరిలున్ శివభక్తి సామి యి
చ్చినవరము ల్బలించు నిఁక • జెడ్డతనంబున నీవు నాదుచె
ల్వసుగని యారసంపడుటఁ • బూన్చి కుబేరుఁడనన్ సమాహ్వానం
బును ధరియింతు వెట్లు శుభ • ము ల్పొందునుగాక నీకిలన్.

509

వ. అనుచు నయ్యాదిశక్తి యిట్లు వరంబులిచ్చిన నంత ఖండేందుమౌళి దేవితో నంతర్జానంబు
నొందె నంతఁ బరమశివుని రూపాంతరంబైన నీలలోహితరుద్రుఁడఖండప్రమథ దేవభూత
గణంబులతో శుభముపూర్వార్తంబున నలకానగర బాహ్యోద్వ్యానం బందలి కలధౌతశైల
శిఖరాగ్రహర్మ్యతలంబునఁ బ్రవేశించె ననంతరంబున నఖిలమునివరులును సిద్ధులును
మూర్తిమంతంబులగు నిగమంబులు నాగమంబులును, హరివిరించుములును దారించి వచ్చి
సర్వేశ్వరుని సేవించిరి. కుబేరుం డానందంబున నందఱి కాతిభ్యంబొసంగి యలరె.
మహేశ్వరుం డయ్యెడ దివ్యజనుల నందఱ నభీష్టవరదానంబుల సంతుష్టులం జేసిన నవ్వార
లందఱు శివాజ్ఞాప్రకారంబుగ స్వస్థానంబుల కరిగి రిట్లు కుబేరుండు శివానుగ్రహంబునకుం
బాత్రుండయ్యె నిఁక నందు భర్గుండు బ్రహ్మచారిగ నుండఁ గొంతకాలంబున కాత్మశక్తి
దాక్షాయణిగ జన్మించుటఁజేసి యద్దేవిన్ బెండ్లాడి యాపెతో నందు యోగవిహారంబు
లొనర్చెనని శతానందుం డాత్మజునకు బోధించె నీ స్పృష్టిప్రకార కథనంబు నెవ్వరేనిఁ జదివిన
వినిన నవ్వారలు భోగమోక్షంబు లొందెదరని తెల్పిన నూతునకు శౌనకాదులు దాక్షాయణీ
రుద్రుల పరిణయంబును నవ్వారి లీలలఁ నెఱింగింపు మనుటయు.

మాలినీవృత్తము. నిగమహితచరిత్రా • నిత్యధర్మానుయోత్రా!
 సుగుణమణి నిధానా ! • సూరిగణ్యాభిధానా!
 అగణితశుభకీర్తి! • యచ్చపుణ్యానువర్తీ!
 విగణితభవచర్యా • వీరభద్రేశభార్యా!

గద్య.

ఇది శ్రీబుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగపీఠేశ్వర నామధేయ
 ప్రణీతంబైన శివపురాణంబునందలి
 సృష్టి ఖండము సంపూర్ణము.
 శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



శ్రీ శివభ్యాష్టమః

శ్రీ శివపురాణము

సతీఖండము

ప్రథమాశ్వాసము

- :::-



విశ్వేశ్వరలింగా
ర్చావిలసితసుప్రసాదః జాతోద్భటవం
శ్యా! వీరభద్రదేశిక!
పావనసుయశోభిరామ! ధవ్యచరిత్రా!

వ. అవధరింపు మత్త-ధకుండు శౌనకాది మహామునీంద్రుల కిట్లనియె.

-: నారదుండు బ్రహ్మను సతీదేవి చరిత్రంబుఁ జెప్పుమనుట :-

- ఉ॥ నారదుఁ డష్టు సంతసము ధ నాఁటిన చేతముతోడ భారతీ
దారునితో నిటుల్ పలికె ధ డక్షున కెట్లు జనించె శక్తి యు
స్మీరజలోచనఁ దమిని ధ నెక్కొని రుద్రుఁ డెటుల్వరించె న
ద్వీరునితోఁ బర్గ గొని వి ధ ధీ! మఖమేల యొనర్చి డక్షుండున్. 2
- గీ॥ అంబ యేటికి మరల దే ధ హంతరంబు, నొందవలసెనో యది యర ధ విందగర్భ!
సర్పమును నా కెఱింగింపు ధ సంతసమున, నీకు సరివచ్చు గురునెందు ధ నేనెఱుంగ.
- క॥ అని యడుగుడు రాజీవజాఁ, డమరాగముదోఁప నిట్టు ధ అనియెను మౌనీం
ద్రున కాత్మజ! యెఱింగింతును, మనమలరంగఁ బరమశివుని ధ మహితచరిత్రన్. 4
- ఉ॥ మున్ను మరీచి ముఖ్యులగు ధ పుత్రులఁ బుట్టఁ గ జేయ నంత సంత
పపుమనోజ్ఞరేఖయగు ధ బాలిక సాయపు సంధ్యనాఁ గడుఁ
జెన్నగుకన్నె యొక్కతె వ ధ శీకృతతాపసచిత్త వౌల్చె నా
యన్నులమిన్నఁ గాంచి ముద ధ మందఁగఁ జాలని వార లుందురే! 5

ఉ॥ అమ్మదిరాక్షి బొలిస యొ * యారిని నాకమునందు మర్వతో
కమ్మున నాగలోకమున * గాని గనుంగొన రెవ్వ రెప్పు చొ
క్కమ్మగు మేల్మీబంగరపు * కాంతుల బంతము మీటు మీటు చె
ల్వమ్మగు మేనిసారు మురి * పంపువిలాసరస ప్రసారముల్.

6

-: సంధ్యను జూచి బ్రహ్మయుఁ దత్పుత్రులును మోహించుట :-

వ. అంత.

ఉ॥ దానిని నేను నా సుతులుఁ * దప్పక ఆప్తులువాల్చి కెంతయుఁ
బూనికఁ జూచుచున్నతఱి * బుప్పశరుం డటఁ దోచి మమ్ము నెం
తేనియు మోహవాగురలఁ * దీరిచి త్రోయుడుఁ దెర్వుమాలి య
మీనవిలోచనఁ గవయ * వే ము దలంచుచునుంటి మార్తెమై.

7

చ॥ అదియును మన్మథార్థిగొని * యక్కట! యందల మమ్ముఁ జూచుచుఁ
ముదము దలిర్చిగఁగడిది * మోహనహాసవిలాసభావముల్
పొదలఁగఁ జేయుచుఁ దనదు * పొంకపుమేని మెఱుంగురంగు లిం
పొదవఁగఁ గాను పింపఁగఁ బ * యోరుహనేత్ర యటఁ మెలంగుడున్.

8

చ॥ సుతయునునట్టి భావమును * జూడక ధర్మపుఁ జూఱఁబుచ్చి నేఁ
గుతుకముమీట నక్కలికి * గూడఁగ డాయుచు నున్నఁ జూచిన
న్పుత్రమతి ధర్మఁడఁ నిజత * నూజుఁ డొకండు వశాత్పుకుండు నిం
దితమగు నాదు మోహమును * ద్రిప్పఁగ నీశుఁ దలంచె నాత్మలోన్.

క॥ హరుఁ డంతనె వేగిరమున, దఱిసి ననుఁ ధర్మఁ దక్క * తనుజాతులనం
దఱనుఁ గని నగి లజ్జను, నెఱిఁగింపుచు నిట్టులనియె * నేవము దోచున్.

10

ఉ॥ అద్దిర బ్రహ్మ! యెట్లు చప * లాత్ముఁడై కనుఁగాన కెంతయుఁ
ముద్దుకుమారికఁ గవయు * బుద్ధి నొసర్చితివోయి! నీమతుల్
హద్దుదొలంగి దోసమన * కాత్మసహోదరిఁ గూడ నెంచి నా
రెద్దెనెని యిట్టికత * లెప్పు వినంబడనే! జగంబునన్.

11

క॥ తల్లి కూఁతు రన్పపెండ్లము, జెలియలు నప్పయును నెప్పు * కేహూర్థులచే
కలుషమతిఁ జూడఁదగదని, యిల వాకొనుచుండు రెండుఁ * గృతమతు లరరే.

12

ఉ॥ ఎక్కడ కేగి వేదము లిం * కెక్కడ దాఁగెను ధర్మశాస్త్రముల్
మక్కవకూఁతుఁ గూడుటది * మంచిదె కాంచు విరించి! యన్న వే
చక్కఁగ మల్మి సిగ్గుఁగొని * చాలగఁ జింత యొనర్చుచుండఁగా
నుక్కకుఁ జెమ్మట ల్పొడము * నుద్భవ మొందిరి పెక్క రాత్మజుల్.

13

-: బ్రహ్మ మున్నగువారల కగ్నిష్వాత్తాదులు పుట్టుట :-

- వ. అం దగ్నిష్వాత్తాదులగువా రటువదినాల్గువేలును, నెనుబదియాఱువేలు బృద్ధిషదులనువారును బిత్తగణంబులై యేర్పడిరి. వారందఱును 14
- క॥ కాటుకరేక వితమున, నీటుగ రంగొప్ప వికచ • నీరజనేత్రుల్ మేటియతుల్ సంసరణము, దాఁచినవా రధిక్షుణ్య • తనులు మహాత్ముల్. 15
- గీ॥ మత్పుతుండైన దక్షుఁడు • ర్మసలలమున సద్గుణనిధాన తన్వంగి • చారుదశన కలదు లేదను నడుమొప్పు • కలికిమిన్న కుందునపు బొమ్మయన నొక్క • కొమ్మ పాడెను. 16
- వ. మఱియు సర్వాంగసుందరి యగు నమ్మగువ
- క॥ పున్నమచందురుఁబోలిన, చిన్నారి మొగమునఁ జెలఁగు • చిఱునగవున మేల్ వెన్నెలలఁ గ్రుమ్మరింపుచు, సన్నతయై యున్న రతిగ • సాటిరి యమరుల్. 17
- వ. మఱియును నాయాత్మజులందు మరీచివ్రముఖులగు నాఱుగు దక్కఁదక్కిన వారలకు రేతఃపాతంబగుడు నద్దానఁ గ్రతునకు సోమపులును వశిష్ఠనకుఁ గాలీనులును బులస్తున కాజ్యపులును సంగిరసునకు హవిష్మంతులును జన్మించిరి. ఇప్పురుషులందఱగ్నిష్వాత్తాదులతోఁ గలసి పితృగణంబులై కవ్యభోజనులై యుండి రివ్వారల జన్మంబునకు సంధ్య హేతువగుట నది పితృమాతయనఁబరఁగె ననంతరంబు మహేశ్వరుండు మమ్మునందఱును మన్నించి ధర్ముని ననుగ్రహించి యంతర్దానంబు నొందె నంత నేనును లజ్జాక్రాంతుండవై యట్టి మోహజనకుండగు కాము నుద్దేశించి బిట్టలుకతో.
- గీ॥ ఓరి మన్నథ! మమ్మిట్ల • నుచితమైన, మోహవహ్నిఁబడన్ద్రోచి • మొక్కలమున నుడుకఁజేసితి మమ్మేహ • శుండు హసించె, నీవు సురిగెద వాశిపు • నేత్ర వహ్ని.
- క॥ అని శపియించిన మదనుఁడు, విని ఝల్లునఁ జెదరి బెదరి • వేగముగ విరించినిఁగని యేమిది దేవర!, నను సెపియించితి వకార • ణమ్ముగ నిట్టుల్. 20
- మ॥ ననుఁ బుట్టించిన యష్ట మజ్జనకుండౌ • నారాయణుం డీవునున్ ననుఁ ద్రెలోక్యవిమోహన క్రియను సఁ • ధానింపుమంచున్ బురా తనులౌ మువ్వరుమూర్తు లీరలు మొదల్ • తథ్యంబు సర్వామరుల్ మునులున్ దైత్యులు మర్త్యులున్ ఫణులు స • మోహోర్జ్వలం చాడరే. 21
- క॥ అదియెఱిగి నేను నితఱి, నొదవించితి మీకు వికృతి • నున్నతమతి! తప్పిదమేమిట నాయది నను, సదమదమొనరింప నిట్లు • శాపంబిడఁగౌ.
- క॥ అని యడిగిన ద్రుహిణుం డి, ట్లనియెను సుతయందు నాకు • ననుజమయిని మత్తనయులకును దమిఁ గూర్చఁగ, జనునే యనుచితపుఁగృతి వి • చారము వలదే?

- చ॥ గొనకొని యాండ్రకున్ మగల • కుఁ దమి గూరుపఁగా నినుఁ నియో
జన మొనరించినామని య • సాధుపదమ్మున మమ్ముఁ ద్రోయఁగా
ననువొకొ! యైననుఁ గినుక • యంతరమొందెను శాప మింతతో
నెనయదు పెద్దకాలమున • నెప్పుడో యట్లొనరించు నిన్నిఁకక. 24
- ఉ॥ అట్టులె చెల్లెయుఁ మరల • నాభవుపెండిలి నమ్మహాత్ముడే
బుట్టుక నొందఁగాఁ గలవు • పొమ్మిఁక వందురకంచుఁ జెప్పినే
జట్టన నంతరంబెనయఁ • జక్కఁగ దక్షుఁడు తత్పుత్ర రతిఁ
నెట్టన మీనకేతునకు • నేరిమి నిచ్చి యొనర్చెఁ బెండిలిన్. 25
- వ. అంత మన్మథుండును రతిన్ గొని చని స్వావసథంబును జేరి యందు నిచ్చలును
రూపరేఖాలావణ్యపుణ్యమూర్తి యగు రతితో నలరుచు. 26
- సీ॥ కొమ్మకన్బొమ్మల • కుదిరికఁ గన్గొని, విల్లుపై వెగటొంది • విఱివెఁ బెదవి
సుందరి క్రింగంటి • చూపుల చొక్కులఁ, గని నిజాస్త్రముల లె • క్కగొనకుండె
నిండుచందురు మించు • నెలఁత మొగముఁజూచి, జాబిల్లితోఁజెల్మి • నలువఁదడసె
తమ్మి మొగ్గల మీఱు • తరుణి చన్గవగాంచి, తమ్ములపై ననా • దరముసూపె
- గీ॥ బలిసి బిగిమీఱియున్న న • భాషమ చన్నుఁ, గవసయిని వ్రేలు ముత్యాల • కంఠహార
మరసి తనవారి నిస్సార • మనుచురోసి, భువనమోహనుడైన యా • పుష్పశరుఁడు.
- వ. రతియును.
- ఉ॥ చక్కనివారలందుఁ గడుఁ • జక్కనివాఁడగు కమ్మవిల్వార్ద
జక్కఁగఁ బెండ్లియాడి కడు • సంతస మొప్పుగఁ దోడునీడ నా
నెక్కుడు వేడ్కఁ గన్గొనుచు • నింపులు సొంపులు మీఱఁ గాంతునిన్
మక్కువఁ గొల్చుచుండెను ర • మాసతి విష్ణునియట్లు చెల్వుమై. 28
- క॥ సౌదామనీ వలాహకు, లాదివిషట్పదవి నెట్టు • లలరుదురో యం
దా దక్షజామదను లా, మోదంబున వెలసి రెంతో • పొగడఁగ జగముల్. 29
- గీ॥ ఏనును మదాత్మజులును మ • హేశ్వరుండు, నచ్చొటును విడిచనినంత • నద్దియెల్ల
నరసిసాయంపు సంధ్యయి • ట్లని మనమునఁ, జింతయొసరించెనెంతయుఁ • జిన్నవోయి.
- ఉ॥ అక్కట నేను పుట్టిన య • సంతరకాలమునందె యెక్కుడో
చక్కఁదనంపు నాయొడలి • చందముఁ గన్గొని తండ్రి యన్నలుఁ
మిక్కుటమైన మోహమున • మీఱుచు మారుని బారెకెంతయున్
జిత్తి ననున్ దమిగ్గవయఁ • జేరగ నెంచిరి పాపకర్ములై. 31
- ఉ॥ నేనును గామవిద్వసయి • నిందితబుద్ధిఁ బధంబుఁ దప్పి యొ
ప్పొ నిజహావభావలలి • తాయతద్భక్తిఁ దనర్చి చూచితన్
మానసమందు వారల స • మాగమకేళికి నీయకొంటి నెం
దేనియు నిట్టిచెడ్డతల • పెంచఁ దలంతురె యెప్పరేనియుఁ. 32

ఉ॥ ఇంతకు వారలన్ నను ర • హిన్ గరగించిన యించువింటిజో
దెంతయు దోసకారి యతఁ • డేవల శాపమునొందె మేలు నే
నింతటి పాపశీలనయి • యెట్టులనీ తనువున్ భరింతుఁ గా
వింతునిఁకక మహాతపము • విచ్చి చనంగ మహాఘృణంజముల్.

33

చ॥ చెడుగును గాదె యిమ్మొయినిఁ • జెందఁగఁ జూచితఁ దండ్రి నన్నుల
విడువఁగనొప్పు దీనిఁ దగ • వేల్చెదఁ జండహుతాశనార్చియం
దొడిసి తపించెదఁ దురిత • మూడి సురుంగ వెలుంగు కీర్తిరాఁ
బడనిదఁ గామ మద్ది యిఁక • బాలురకొందని యట్లనర్చెదఁ.

34

వ. అయ్యవసరంబున.

- : బ్రహ్మ సంధ్యయొద్దకు వశిష్ఠునిఁబంపుట :-

ఉ॥ కూతురు తాపనప్రతముఁ • గోరియొనర్చఁగ నున్న నామె య
చ్చేల యెఱింగి యేనును వ • శిష్ఠుని మత్తనుజమ్మఁ జూచి నీ
వీతటి చంద్రభాగిరి • నేవునఁ జేరి యుటన్ దపింపఁగా
నాతురయైన సంధ్యకుఁ బ్రి • యంబున మాంత్రిక దీక్ష నిమ్మిఁకక.

36

చ॥ ఎఱుంగదు చిన్నబాల మన • మెంతయుఁ గంతునకోడి దానిపైఁ
గర మనురక్షిఁ జెందుటది • గాంచి జుగుప్సగనెంచి యిట్టుల
దిరమగు పూన్కితోఁ దపసు • దీర్చుఁగఁబూనెను గాన నీవు స
త్వరముఁజేరి యాయమకు • భర్గునిమంత్రముఁ జెప్పు సిద్ధిగాక.

37

క॥ నీవీ వేసముతోడుతఁ, బోవలదు కుమార! మాఱి • పోవలె నది యి
ట్లీ వరిగినఁ దొలివృత్తము, భావంబునఁ దలచి వెఱచి • పఱచు దవులకుక.

38

క॥ అని పనిచిన నతఁ డట్టులఁ, జని కనియెను జంద్రభాగ • శైలాగ్రమునం
దొనరిన లోహితతీర్థము, ముని ముంగలఁ దపసానర్చ • బూనిన సంధ్యన్.

39

గీ॥ తీరమొందిన సంధ్యచే • దేజరిలై, లోహితప్రాద మంభోజి • నీహితంబు
కరముచుక్కలగుంపుతోఁ • గ్రాలునభము, పాడుచుచందురుచేఁ గాంతిఁ • బొదలినట్లు.

గీ॥ గొదకొనుచుఁ జంద్రభాగ య • క్కొండయవర
భాగమును భేద మొనరించి • వేగమొప్ప
దక్షిణాంబుధిఁ జేరఁగఁ • దరలుచుండు
దర్శనీయమై యాష్టలి • దనరు ధరను.

చ॥ కనుగొని సంధ్య కిట్లనియె • కంజదళేక్షణ! యేటికిట్లు ని
ర్జనమన మొంది యుంటి విటఁ • జక్కఁగ నేమి యొనర్చఁబూనితో
జనకుఁ డెవండో చెప్పు మిఁక • జందురుఁ గుండఁగఁజేయు నీ మొగం
బున నెదియోవిచారము ద • వుల్కొని యున్నటు గానుపించెడుక.

42

గీ॥ అనిన నమ్మునివరుని ము • హాత్మునిన్ జ్వ, లించు నజ్జాతవేదుని • లీలఁ గ్రాలు
వాని నొడలు ధరించిన • బ్రహ్మచర్య, వ్రతమునా నొప్పువాని న • పుడఁతి గాంచి.

ఉ॥ ఆదట మ్రొక్కి యిట్లనె ము • హాత్ము! యెఱుంగఁగలేవే నీవిఁకన్
నాదు మనోరథంబును ఘ • నంబుగ నిందుఁ దవంబుసేయ నా
ప్లోదుమునొంది యిగ్గిరివ • రాగ్రముఁ జేరితి సంధ్య యండ్రు న
న్నాదిమమూర్తియౌ నలువ • కాత్మతనూజను జిత్తగింపుమా! 44

క॥ ఎఱుంగను మంత్రము తంత్రం, బెఱుంగను తాపనవిధాన • మెఱుంగ నొకింతే
మఱుంగుచు నుంటిని నందుల, కురుకరుణానిధి! యొసంగు • ముపదేశ మిఁకన్. 45

- : వశిష్ఠుఁడు సంధ్యకు మంత్రోపదేశంబు చేయుట :-

క॥ అనిన విని యవ్వశిష్ఠం, డౌనరఁగ నవ్వనిత కప్పు • డుపదేశంబి
ట్లానరించె విధివిధిగఁ బా, వనమగు శివదీక్షనొనఁగి • వాత్సల్యమునన్. 46

క॥ పరమమగు గొప్ప తేజము, పరమంబగు గొప్పతపము • పరముఁడు నగు నా
పరమారాధ్యుఁడు శంభుఁడు, దిరముగ మదినుండునట్లు • దిద్దుకొను మెదన్. 47

వ. ఇట్లు మనంబును శివైకతానంబొనర్చి నాయుపదేశించు మంత్రంబున మహేశ్వరునిఁ
గొలుపుము నీకు సకలసిద్ధులొనఁగూడునని “ఓం నమశ్శంకరాయ ఓం” అనుమంత్రంబు
నుపదేశించి మఱియు నిట్లు బోధించెను.

గీ॥ మౌనమునఁ దీర్తమాడుము • మౌనముననె
చేయుము శివార్చనను నెప్పు • చిగురుఁబోఁడి!
ష్టర్గజలభక్షణమునఁ ద • వంబునిట్లు
సల్పిన నభీష్టసిద్ధియౌ • సత్యమిద్ది. 49

గీ॥ ఇట్లు నిచ్చలు మదిలో ము • హేశునిల్చి, కొలువు సందియమొందక • ఫలములొందు
నని వశిష్ఠ మహర్షి సంత • ధ్యాలతాంగి, కెఱుకవడఁ జెప్పి యంతర్ది • నెలమినొందె.

క॥ శివదీక్షనొంది సంధ్యా, కువలయలోచన కరంబు • కూరిమితోడన్
శివమంత్రంబు జపించుచు, నవధానముతోడ సలిపె • నంచితతపమున్. 51

- : శివుఁడు సంధ్యకు సాక్షాత్కరించుట :-

క॥ పదిరెండువేల యేండ్లట, ముదమునఁ దపియింప నంత • ముగ్ధేందుధరుం
డెదఁ గనికరించి ప్రేమా, స్పృదుఁడై పొడనూప నంత • సంధ్య రయమునన్.

ఆ॥ ప్రభుఁ బ్రసన్న వదను • భర్గునిఁ గనుఁగొని, భయము భక్తిగదురఁ • బ్రియముతో ను
తింప వలనుగనుక • దీనయై కనులను, మొగిచి నిలువఁజూచి • నగశయనుఁడు.

- క॥ దివ్యజ్ఞానంబును నిక, దివ్యవిలోచనము లొసంగ • దెలివొంది కడున్
దివ్యోక్తులతో నిట్టుల, దివ్యవరున్ హరుని గడు ను • తించె బ్రణతయై. 54
- క॥ స్థూలము సూక్ష్మం బనబడు, నేలాటి విధంబుగాక • నెఱుంగుటకుగడు
వీలమరక జ్ఞానంబున, నే లభియింపబడువాని • నే సేవింతు. 55
- క॥ శాంతము నిర్మలమును న, త్యంతము జ్ఞానైకగమ్య • మవికారమ్ము
ధ్వంతపథేతరలలిత మ, నంతం బాత్మప్రకాశ • మగు శివుఁ గొలుతు. 56
- క॥ ఎవ్వని రూపంబులు నభ, మివ్వసుమతి సలిల మగ్గి • యిప్పువమానుం
డవైవస్వతుఁ డాదిశ, లవ్విశ్వాకారుఁ గొలుతు • నహరహము రహిన్. 57
- ఆ॥ ఇలఁ బ్రధానపురుషు • త్వాని పనికైనై, బయలువెడలి రెంతో • ప్రౌఢిదనర
నట్టి శంకరునకు • నవ్యక్తమూర్తికి, వందనము నొనర్తు • వాసిమీఱ. 58
- క॥ కమలజరూపంబున స, ర్గము హరిరూపమునఁ బెంపు • ఖండపరశురూ
పమున లయం బొనరించు ప, రమశివు భజియించెదన్ గ • రము భక్తిమెయిన్.
- క॥ నీవే పరమాత్మపు శివ!, నీవే చిద్విద్య వెందు • నిరుపమభావా!
నీవే బ్రహ్మపు ! దేవా!, నీవే సద్వస్తువపు ద • నిందితవిభవా! 60
- క॥ ఎవనికిఁ దొలి నడిమియునున్, జివరయుఁ గాన్పింప వెందుఁ • జెలఁగుజగములీ
యని యెవనివలన వెలువడు, నవాఙ్మననగమ్ము నామ • హాత్ముఁ గొలిచెదన్.
- క॥ కారణముల కెల్లను మేల్, కారణమై సర్వలోక • కళ్యాణకరుం
డై రహిమీఱు పరాత్పరు, సారమయున్ బూతపూతు • సన్నతుఁ గొలుతున్.
- ఆ॥ నిర్గుణుండవైన • నీగుణవైభవ, మాఁడుదాన నేమి • యరయఁగలను
ఇంద్రుఁడేని మఱి యు • పేంద్రుఁడే నెవ్వని, రూపమారయుటకు • నోప రెపుడు.
- క॥ మ్రొక్కెద నీకు మహేశ్వర!, మ్రొక్కెద గీర్వాణవంద్య! • మ్రొక్కెద శంభూ!
మ్రొక్కెదఁ దపోమయా! యిక, దిత్తి ననుఁ బ్రోవుమయ్య! • దీనశరణ్య!
- గీ॥ ఇట్లు సుతిచేసినట్టి యా • యిందువదన, పలుకులాలించి భక్తవ • త్సలుఁడు మంచు
చేతఁ జెదరిన తమ్మిపూ • రీతినలరు, పాలఁతనెమ్మాముఁ గన్నొని • పలికె నిట్లు 65

-: శివుఁడు సంధ్యకు వరంబులిచ్చుట :-

- చ॥ మురిసితనమ్ము! నీదుతప • మున్ గని నీవొనరించినట్టి యీ
నిరుపమసంస్తవంబునకు • నేరిమికి గడు సంతసించితిన్
వరముల నిత్తుఁ జేకొను మ • పశ్యము నీదగుకోర్కు తెవ్వెయో
వరునగఁ దెల్పు మన్నియును • వైళమొనంగెదఁ బైదలి! యింక.

వ. ఇట్లు పలికిన మహేశ్వరుని వచనంబులకు సంతోషమై యచ్చేడియ జగత్ప్రభునకుఁ బొనఁపున్యంబుగాఁ బ్రణమిల్లి యిట్లు విన్నవించె.

67

చ॥ వరమును జెందఁగాఁదగిన * వాసికి నేఁ దగియున్నఁ బూర్వపుణ్
దురితముఁ బాసి శుద్ధనయి * తోచిన నాతప మీపు మెచ్చిన్
వరద! యొసంగు మిప్పుడమిఁ * బ్రాణులు పుట్టినయంత మన్మథా
తురతను గాంచకుండునటు * దొల్తవరంబిది దేవప్రాజితా!

వ. మఱియును.

ఉ॥ ఎవ్వని నేను నాథునిగ * నెంచి వరించెదన్ త్రిశుద్ధిగా
నవ్వరునందె నామది య * హర్షిశర్లు రహియించుఁగాక తా
నవ్విభుఁడున్ ననున్ గడుఁ బ్రి * యమున్నఁ జేకొని యుండుఁగాక యొం
డెవ్వఁడు నన్నుఁ గామమతి * నీక్షయొనర్చినఁ గ్లిబుఁడౌ ధర్మ.

69

వ. ఇమ్మాఁడు వరంబులు నాకిమ్మనుడు నమ్మహేశ్వరుఁడు తథాస్తని మఱియు నిట్లనియె.

గీ॥ కొమ్మ! యిఁకేమి మదిని సఁ * కోచపడకు
పాప మంతయునున్ బటా * పంచ లయ్యె
గడిఁది తపసిట్లు చేయుట * గల్గుటన్ మ
దీయమానసరుష యది * దీటిపోయె.

71

వ. ఇకను

గీ॥ పుడమిఁ బుట్టెడు వారికిఁ * బొసంగుచుండు
బాల్యకౌమార యౌవన * వృక్షములు
నాల్గదశ లందునున్ యౌవ * నంబునందుఁ
బొడము కామంబు దృఢమిది * పూవుఁబోఁడి!

72

క॥ లోకోత్తరసత్త్వై కడు, వీర్క దునరెదవు నీదు * విభుఁడును సుతప
శ్లోకుఁడును సుందరుఁడును న, నేకామరకల్పజీవి * నిరుపముఁ డొనర్చు.

73

గీ॥ వేటొకఁడు నిన్నుఁ గామేచ్చ * వీక్షచేసి
నేని యప్పుడె పేడియై * యేవయొందు
కోరినట్టి వరంబులఁ * గొఱఁత లేక
యిచ్చితిని హెచ్చుమీఱఁ బూ * ర్లేందువదన!

74

వ. మఱియు నిక నీ తలంపెఱింగి యుండుటఁజేసి యిట్లు చెప్పుచున్నాఁడ. నీ వింతకుమున్నీ
దేహం బగ్నియందు హుతంబు సేయ నెంచితిని గావున నందుల కీగిరి ప్రాంతంబున,
జంద్రభాగతీరంబునందే మేధాతిథియను ఋషి మునులతోఁ గూడి పదిరెండేండ్లు
నియతిగల యాగం బొనరించుచున్నాఁడు గావున నీ వచ్చటికేగి నా యనుగ్రహంబున

నెవ్వారికంటెబడక యుత్తరజన్మంబున నీకుఁ బతిగాఁదగువాని మనమందుఁదలంచి యగ్ని ప్రవేశంబుసేయు మంత్రమేఁదనా ప్రసాదంబున నమ్మేధాతిధికిఁ గూతురై జన్మించి యందే తపంబు చేసి యభీష్టపరలాభంబు నొందెదవని పరమేశ్వరుం డంతర్ధితుండయ్యె నయ్యువిదయు నట్లు వేగఁజని దనమనంబునఁ దనకు మంత్రోపదేశంబొనర్చి నట్టివాని పసిష్ఠమునిని నాథునిఁగాఁ దలంచి శివానుగ్రహంబున నెవ్వారికిఁ బొడకట్టుక మేధాతిధి యజ్ఞాగ్నియందుఁ బ్రవేశించినంత వేగిరంబున సప్తజిహ్వాండును బురోడాశమయంబగు నాయంబుజగంధి శరీరంబు దహియించి సూర్యమండలంబుఁ జేర్చి రవియును నద్దే హంబును విభజించి యూర్వభాగంబును దేవప్రీతికరంబగు నుషస్సంధ్యగాను, శేష భాగంబును బిత్తప్రీతికరంబగు సాయంసంధ్యగాను వెలయించె నిఁకఁ బరమేశ్వరా నుగ్రహంబున నద్దేవిప్రాణంబులు దివ్యదేహంబు నొంది మేధాతిధి యజ్ఞాప సానమందు జాతవేదియందు బంగారుతీవియఁబోలి పాడనూపిన నాతండు మురిసి యందుకొని యభిషేకంబుఁ జేసి వస్త్రాదుల నలంకరించి యరుంధతి యని నామకరణంబుఁజేసి సంత సంబునఁ బెంచుచుండె నంత నామెయు నైదవయేడు వచ్చినయంతనె.

-: అరుంధతీ వశిష్ఠుల వివాహము :-

- గీ॥ చంద్రభాగాతటమ్మునఁ జటులతపముఁ జేయుటయుఁ దల్లిదండ్రులుఁచెలువనపుడు
బ్రహ్మానుతుండై తపంబులఁ వాసిబడసి, తనరు శిష్టుల కావశిఁ వ్యసకు నొసగి. 76
- క॥ పాణిగ్రహణ మొనర్చిరి, యేణాంకకలాధరుం డుఁ పేంద్రుండును న
వ్యాణీశుండు మున్నగు గీ, ర్వాణులు పరిణయమునన్ గఁ రంబు మురియఁగన్.
- గీ॥ ఆ త్రిమూర్తుల కరధారఁ నపుడు వెడలె, శీప్రమున్నగు నదులేడుఁ శివజలములు
సతుల తలమానికం బరుంఁ ధతి వశిష్ఠ, తోడ నెంతయు నలరె సంఁ తోసమునను.
- క॥ వారిరువుర కుదయించిరి, భూరితపోనిధులు శక్తిఁ మున్నగుపుత్రుల్
వీరల సచ్చరితము నె, వ్వారలు చదివినను వినినఁ బడయుదురు సిరుల్. 79

-: శివునకు మోహంబుఁగూర్చుమని బ్రహ్మ మన్మథుని బంపుట :-

- చ॥ నలువ యొకానొక్కట్లు తనఁ నందనులందఱిఁ జూచివత్సన
య్యలికవిలోచనుం డభవుఁ డక్కట సంధ్యను జూచి యేను మీ
రలు వలపొంది యుత్తలపుఁ రాపును గాంచుట కీసడించి బి
ట్టలఁతితనం బొనర్చి నగఁ నాత్మఁ గలంచెడు నద్ది పుత్రకుల్! 80
- ఉ॥ ఎట్టులనైనఁ గామమదిఁ యేర్పడఁ జేయవలెన్ బినాకి కి
పుట్టుల నాతఁడున్ వికృతిఁ నంది యలందురేనేని యుల్ల మి
క్కట్టును బాయు నంతదనుఁ కన్నను బాయదు గొందలం బిడక
గుట్టుగ నట్లు గూరుచుటఁ కున్ జతనంబు నొనర్చఁగాఁదగున్. 81

- మ॥ అని దక్షాదిములౌ కుమారులకు నా * త్యావృష్ట తాఁ జెప్పి యుం
తన నాళికశరున్ దలంప నతఁడున్ * దారాసహాయంబుగాఁ
దనుఁ జేరగ్గని ధాత యజ్ఞతనితో * ధానుష్క-మూర్ధన్య! నీ
కెనయాధన్వి యొకండునున్ గలఁడొకో * యారెడులోకంబులన్. 82
- ఉ॥ నీవటు సంధ్యపై మరులు * నెక్కొనఁ జేయుట నేను నా సుతుల్
భావమునందు దానిపయిఁ * బాలినిఁ జెందిన మాత్రకే శివుం
డేవముఁజెంది యందఱ ని * సీ! యని చుల్కనచేసి నవ్వేనే
నావిధి బన్న మొంది యెటు * లాత్మభరింతు సహింతు నై చ్యమున్. 83
- క॥ మమ్మెటుల నీదు పుష్పశ, రమ్ములఁ గారింపఁజేసి * రమణియని ను
ల్లమ్మును దలకొనఁజేసితో, యమ్మెయి నగ్గిరిశుమదికి * నందింపు తమిన్. 84
- క॥ అందుకుఁ గందుపాయదు, కొందలమునఁ గుందు మనము * గోవిందమతా!
యిందెటులై నను నీవు మ, దిం దేకువఁ జేసి వెతను * దీర్చుము మాకున్. 85
- గీ॥ ఇకను సోదర! “పితృసమో * జ్యేష్ఠ” యనుచు
విబుధు లాడెడు వల్కును * విందు వెపుడు
నాదు మనువును బొనరించి * నన్ను దేర్చు
టెంతయును నీకు విధియగు * నింతయేల. 86
- క॥ అనుడు హరినందుఁడు విని, తనమనమునఁ గొంకియును వి * ధాతృన కవుడి
ట్లనె నొనరించెద నీవను, పును నైన నొకండు విను వి * భూ! పేర్మి మెయిన్.
- క॥ నాక స్త్రుము చెలువ యదియు, లేకట్టుల శివుని మదికి * నెనఁగింతుఁ దమిన్
జోకగు పొలఁతుకఁ జూపుము, వీరకజని చేతు విశ్వ * విభునకుఁ బాలిన్. 88
- గీ॥ అనిన నళినజుఁ డపుడు చిం * తాకులాత్ముఁ
డై కలా! యెవ్వతెను బంపి * యభవుఁ గరంగఁ
జేయనగు నంచు మదిని యో * జించుచుండ
నంత నిశ్వాసమునఁ జైత్రు * డపుడు పొడమె. 89
- క॥ ఆతఁడు సంధ్యార్క-నిభుం, డాతత పీనాంసుఁ డంబు * జాక్షుఁడు కాను
ప్రీతికరుఁడు మోహనుడై, చేతన్సంతోష మొదవఁ * జేయుడు నంతన్. 90
- క॥ కమ్మని మలయానిల మది, కమ్ముకొనెన్ ప్రాకులెల్లఁ * గడుఁ బూచియు డెం
దమ్మునకు రహినిఁ గూర్చగ, బమ్మయుఁ బరికించి యనియె * బంచశరునితో.
- ఉ॥ అగ్నికి గాడ్చువోలె విను * మంబుజబాణ! మసంతుఁ డీతఁడున్
నిగ్గు మిత్రుఁడై తనరి * నీకు సహాయము సేయు నింకఁ దా
నగ్గలిక బొనర్చగల * దన్నువ తెమ్మెర మాటలేటికి
నెగ్గుదు విప్లు వేచుము * నీలగళాశ్రయదివ్యభూమికిన్. 92

వ. ఇంకను

గీ॥ నిన్ను వెన్నాడి యీరతి • నెగడుచుండు, గాన మీదంపతుల రహీ • గాంచి శివుని
మనసు చెదరిన నొకనాతి • మరగఁదలఁచు, నప్పు డేను సృజింతున • త్తయగునతిని.

వ. అని యనుప వల్లేయని యరవిందబాణుం డాతని సెలవొంది రతితో వసంత మంద
మారుతులఁ గూడి హరు నప్పేషించుచుఁ జని యందు. 94

గీ॥ పూవుటంపరజోదు శం • భునికె గట్టై, దురుగ మల్లెల మొల్లల • గురవకముల
సంపెఁగల నింపుగదురఁ బు • ప్పింపఁజేసి, జుమ్ముజుమ్మును దేట్లగా • నమ్ముఁగూర్చె.

క॥ క్రొమ్మావుల నిమ్మలఁ జె, ల్వమ్ముగఁ జిగిరింపఁ జేసి • లలితదళ గ్రా
సమ్ములఁ గోయెలగమి నొ, క్కుమ్ముడిఁ బంచమముఁ బాడఁ • గూరిచె రహీమై.

క॥ గెలపండిన యనఁటుల జొ, బ్బిలు పానకములఁ దనర్చు • విరివగు నెలమా
వుల పండ్ల మెక్కి యుక్కునఁ, జెలఁగి పదరఁజేసి రాసు • చిల్లఁపిండున్. 97

గీ॥ పారిజాతపువ్వులఁ గ • ల్వలవనంబు, లోనఁ బొగడలపైఁ దావు • లాని యాని
యల్లనల్లన జనుదెంచు • పిల్లగాడ్చు, గముల శశిభూషణుని యంతి • కమునకనిపె.

క॥ తానును రతియు నతులకే, లీనిరుపమహావభావ • లీలాయుతులై
ప్రానికమై శివు గెలువఁ, నానావిధ విభ్రమము లొ • నర్చుచునుండెన్. 99

గీ॥ ఆవనంబున నున్నట్టి • యఖిలజంతు, జాలమది మారుక్రొవ్వాడి • కోలలకుఁ గ
డుఁబెగడి బీరుపోయి జో • డులను వెదకి, కూడెనంతయుఁ గూర్మలు • గొనలుసాగ.

క॥ హరుఁ డించుకేనియును మదిఁ, గరఁగక స్థిరచిత్తమునఁ • గరువము దనరఁ
హరువుగనుండుటఁగని వెఱ, మరుఁ డాత్మబలములతోడ • మరలి దయితతోన్.

- : మన్మథుఁడు శివునకు మోహంబుఁ బుట్టింపలేననుట : -

గీ॥ సత్వరముగా విరించను • సముఖమునకు, నేగి ప్రణమిల్లి యిట్లనె • నాగిరీశుఁ
గరఁగఁ జేయుట దేవ! నా • తరముగాదు, సిగ్గువేలగుఁగాదె నా • చెయిదుమందు.

ఉ॥ నీవును నాదుతండ్రియును • నిర్దరనాయకుఁ డాదిగల్గున
ద్వేషలయట్లు కాఁదలచి • దీనఁ గడంగితి నమ్ముఁ జెందె నా
యేవపు పాట్లు భర్గనెడ • నెట్టులొ గండము దాఁటి వచ్చితిఁ
బోవిడుమయ్య! నన్నిఁకను • బున్నెము సర్వజగత్పితామహా! 103

క॥ నావలల కగ్గమగునొకొ!, దేవాధీశానుఁ డాది • దేవుం డభవుం
డోవనజోద్భవ! గడ్డిది, నీ వివుని నెగ్గలేవు • నిక్క మరయుమా! 104

క॥ గుండెలు తటతటకొట్టుకొ, నం డీల్వడి బిక్క మొగము • నఁ నుడువు మరుఁ
దండిగఁ గని యరవిందభ, వుండుస్ఫురని మదిఁ గడిఁది • పాగలుచు వేగన్. 105

గీ॥ పంచశరునకు సెలవిచ్చి • కించతోడఁ, బెద్దతడవు విచారించి • విష్ణులోక
మేగి శ్రీధరుపదముల • కెఱఁగి నిలువ, నలువయాళ్ళతఱిగని మది • గలఁగిహరియు.

-: బ్రహ్మ విష్ణుమూర్తి యొద్దకేగి శివునకుఁ గామోపాయం బడుగుట:-

ఉ॥ ఉత్తలపాటు మీటి కడు • నూర్చుచు వచ్చితివేమి ధాత! నీ
కిత్తటి యేమి లోటాదె • నేర్పడఁ జెప్పుమటన్న నాతఁడు
దత్తఱమొప్పఁ బల్కె నొక • నాఁడల సంధ్యను బుత్రులేనక
స్మాత్తుగఁ జూచి మోహపడ • శర్వుఁడు డాసి హసించె నెంతయున్. 107

ఉ॥ అప్పటినుండి నా హృదయ • మాతని కిట్టులె యొక్క చెల్వపై
దెప్పరమైన మోహమును • దీగలు వాఱఁగఁ జేయఁజెల్లునం
చప్పువునింటిజోదును ర • యమ్మునఁ బంచిన నాతఁ డెంతయు
గొప్పగ యత్నము సలిపి • కుందుచు వచ్చెను లబ్ధిలేకయే. 108

ఉ॥ నాసుతుఁడయ్యు రుద్రుఁ డటు • నన్నవమానము సేయఁ జెల్లనే?
వాసియడంగెనెట్లు లల • భర్గుఁడు నాసరియైన గొంచె ము
చ్చాసము చెందవచ్చునను • భావముతోడె యుంటి నెట్లు
గాసితోలంగు రుద్రునకుఁ • గామము గల్గు మహాత్మ! చెప్పవే. 109

-: విష్ణుమూర్తి బ్రహ్మతో శివశక్త్యవతారంబునకై యత్నింపుమనుట:-

చ॥ అన నల చక్రపాణి నలు • వా! యవివేకువధంబుఁ జెందితీ
వనఘుని లోకనాథుని మ • హాత్ముని నాత్మజుఁగాఁగ నెంచి యి
ట్లనిశము గ్రుచ్చుచుంటి విఁక • నామదిఁ బాయుము నీడు ప్రార్థన
దనయుఁడుగా జనించెను స • దాశిమమూర్తి జగద్ధితంబుగాన్. 110

ఉ॥ ఎవ్వని నారయంగ మన • మిర్వరము బనిఁబూని పెక్కు నా
ళ్ళివ్వసుధా వియత్తలము • నెంతయు మీఱుచు బోవుచు దుది
గ్రోవ్వఱ నవ్వుఁబాట్ల కెదఁ • గొంకక వచ్చి నమస్కరించి మా
యివ్వెడఁగుం బనులేమది స • హింపు మహేశ! యటంచు మ్రొక్కమే. 111

చ॥ మఱచితివే మహేశ్వరుని • మానసమం దసమానవైభవ
హరుని ననాదిపూరుషుని • నాత్మవిహారుని స్వప్రకాశుని
బరమమునీంద్రవందితుని • భక్తజనావనబద్ధకంకణు
గరువమునెంది యిట్లురక • కాఱులు ప్రే లఁగఁ జెల్లునే విధి! 112

ఉ॥ ఎంతటివాఁడవీవు హరుఁ • డెట్టి మహాత్ముఁడు నల్ప! నన్ను ని
న్నింతటివాండ్లఁగా సలిపె • నిద్దఱిని సృజియించి యీశ్వరుం
డెంతయు నీవు బాలిశత • నెద్ది యెఱుంగక మోఱకుండ్ల
పంతము నొంది యిట్లు • పలుపాటులఁ జెందితి వేమి సెప్పుదున్. 113

ఉ॥ మానుము మాను మీతెలుగు ♦ మంచిదికాదిక లోకనాథుని
బూని సతీసహాయునిగ ♦ బొందుగ జూడఁదలించితేని యెం
తేని దహంబు సేయుమును ♦ మీశ్వరశక్తిని గోరి దక్షుని
మానక యాజగన్మయి కు ♦ మారికయ్యె జనియించు వానికిన్. 114

ఉ॥ ఆయమ యోగనిద్ర పర ♦ మాతృవిహారిణి శంభుశక్తితా
నాయభర్తా మహేశ్వరుని ♦ నర్తిమెయి దహమొంది మెచ్చఁగాఁ
జేయును శంభుచిత్తమును ♦ జెమ్మగిలంగ నొనర్చు నెంతయున్
వేయునుడుల్ వహేమి? యింక ♦ విశ్వవిభు వరియించు రూఢిగన్. 115

చ॥ చనుమింక సత్యలోక మన ♦ జక్క నతండును బుండరీకలో
చనునకు జోతదేసి చని ♦ సద్మముచేరి పరాంబయౌ శివ
మనమున గొల్చి యంతనె కు ♦ మారుని దక్షుని బిల్చి యిట్లనె
ఘనతహమొంది శాంకరిని ♦ గాలిని భక్తి భజింపు మీవింకన్. 116

గీ॥ భక్త వత్సల పరమాత్మ ♦ శక్తివేగ, నిన్ముగ గరుణించి కూఱురై ♦ నీకుం బొడము
నాపె శంకరుఁ బెండ్లాడి ♦ యఖిలలోక, రక్షణం బొనరించును ♦ రాణమీటి. 117

—:దక్షుండు మహేశ్వరిని గూర్చి తపస్సొనరించుట:—

క॥ అని యిట్లుపదేశించి న, శివగర్భం డనుప నట్లు ♦ లిప్సన్గొని దు
ర్గను నఖిలాజాండేశ్వరి, ననువుగఁ గొల్చుచుఁ దపించె ♦ నాతండు నిష్ఠన్. 118

గీ॥ పవనజగ్తియై మూఁడువే ♦ ల్పత్రరంబు
లుగ్రతప మొనరింప ను ♦ దగ్రకరుణ
మెఱయ సాక్షాత్కరించె శం ♦ కరపురంధ్ర
దక్షుండును గడుముదమున్ ♦ దనిసి చూచె.

సీ॥ సింగంబు నెక్కివా ♦ సీఁబొల్చుదాని మే, ఘంబనా కృష్ణగా ♦ త్రంబుదాని
నందమౌ నగుమోము ♦ నలరారుదాని ర, క్షాంతోచనయుగం ♦ బమరుదాని
వరదాభయాబ్జాసి ♦ ధరకరంబులదాని, నిడ్డివైన మేల్గప్పు ♦ నెఱులదాని
నొక్క పెట్టునఁ గాంతు లొప్పు గుప్పెడుదాని, మదికి నానందం బ ♦ మర్చుదాని

గీ॥ నంబికును బరికించి సా ♦ స్థాంగమెఱంగి, మ్రొక్కి భయభక్తులమరు మే ♦ ల్పక్కిదనర
నిట్లు సంప్రప మొనరించె ♦ నెంతయేని, నఘ్రుండై దోయిలిని వద ♦ నమునఁ జేర్చి.

క॥ జగదంబికా! మహేశ్వరి! జగదీశ్వరి! సత్పాపావి ♦ శాలా! నా కి
మ్ముగ నీ దరిసెన మిచ్చితి, వగణితకల్యాణగుణగ ♦ ణా! జోతలివే. 121

క॥ కరుణింపుము శివరూపిణి! కరుణింపుము భక్తవరద! ♦ కరుణింపు ముమూ!
కరుణింపుము భగవతి! నను, గరుణింపు మనాదిమూర్తి! ♦ కరుణింపు శివా! 122

-: పరదేవత దక్షునకు వరంబిచ్చుట:-

గీ॥ ఇట్లు దక్షుడు స్తుతియింప • నీశ్వరియుఁ ద, దీయమౌ నీస్థితంబును • దెలిసియునిటు
లడిగె మెచ్చితి నీతవం • బడుగు నీయ, భీష్టమిచ్చెద నిక్కచ్చి • యెద్దియేని. 123

వ. అనిన దక్షుం డిట్లనియె.

చ॥ వరమున కేను నర్హుమగు • వాఁడనయేని భవాని! యీశ్వరే
శ్వరుఁడు విరించి పుత్రుఁడయి • వాసిగ రుద్రుఁడనాఁగ బేరితోఁ
దిరముగఁ దావనప్రతముఁ • దీర్పుచు నుండెను; నీవదేల యీ
వఱకు భువిఁ జనింప విఁక • భర్గుఁడు లాఁతిసతిఁ వరించునే!

ఉ॥ పుట్టుము నాదు పుత్రవయి • భూరితపోమయి! తాపమొంది చే
పట్టుము సర్వశంకరుని బాగుగ • నందఱకుఁ ముదంబు రాఁ
బట్టుము సర్వనిర్దరుల • బాధలడంగి సురుంగఁ బాపులన్
నెట్టు మహూర్వలీలలను • నేరిమిఁ గూరుపు మంబరో! యిఁకన్. 125

క॥ అని దక్షుఁడు గోరుడు న, ల్ల ననగి మనమందు శశిక • లాభూషణునిఁ
మననంబుచేసి దక్షుని, కనియెను భువనై కమూత • యమృతము చిందన్. 126

మ॥ అవు నట్లే శివుఁడెట్లు లాఁతిమగువన్ • హర్షించి తా నొందఁడా
రవికోటి ప్రభు జన్మజన్మమున నే • రంజించి సేవించెదన్
ధవుఁ డాతం డిఁక దాసినై దయిత్తనై • దైవాఱుదున్ బద్ధసం
భవపుత్రా! యిఁకమీద నీదు సుత్తనై • ప్రాదుర్భవించున్ జమీ. 127

క॥ కావించుఁ గడిఁది తపమును, సేవించుఁ గిశోరచంద్ర • శేఖరపదముల్
రావించు నీకుఁ గీరితి, నీవంతటి తపము సేయ • నెనరు జనించెన్. 128

ఉ॥ ఐనను నొక్క-బాసగల • దయ్యది చెప్పెద నాలకింపు! నా
హైన ననాదరం బెపుడు • పాయక నీమదియందుఁ జేరునో
నేనద వేగ నారసి జ • నిన్ విరమింపఁగఁ జేయుదాన వే
తొనొకజన్మ మొందఁగల • నారయుమీ మదియందు రూఢిగన్. 129

క॥ చనుమిఁకఁ దావకేశ్వం, బునకు భవద్దేవిగర్భ • మునఁ బుట్టెద నం
చని యంతర్ధానము చెం, దెను దక్షుండంతఁ దనదు • దీమముఁ జేరెన్.

-: దక్షుఁడు వీరిణిన్ బెండ్లాడి మిధునసృష్టి యొనర్చుట:-

వ. అంత నతండు

ఉ॥ మానససృష్టి పెంపగుట • మాని యెదోవిధ మొప్పు నుండ న
ద్వానివితంబు దక్షుఁడు వి • ధాతకుఁ దెల్పె నతండు మైధునం
బూని యొనర్చు వృద్ధియగు • నుగ్మలి వీరణపుత్ర వీరిణిన్
మానక పెండ్లియాడి యల • మానినితో నొనరింపు సగ్గమున్. 131

- క॥ అని యువదేశింప నతం, డును వీరిణిఁ బెండ్లిఁగొని త • నూజులఁ బదివే
లను హర్యశ్వాహ్వయులను, గని తపసానరించి స్పృష్టఁ • గావింపుఁ డనెన్.
- ఉ॥ వారలు దక్షాకృపరి • పాలనబద్ధమునమ్మలై కడున్
గూరిమి గంగ సంద్రమునఁ • గూడెడుచో టికిఁ జేరి యందు వి
స్తారతపంబు సల్పుచు ని • తాంతము స్పృష్టినొసర్చు నుండుడున్
నారద! నీవు వారలను • నచ్చికమీఱఁగఁ జేరి కూరిమి.
- 133
- క॥ వైరాగ్యము బోధించితి, వారసి యవ్వారు మోక్ష • మర్థించి పితన్
జేరక చని రెందేనియు, నా రాజీవజతనూజుఁ • డరసియు నంతన్.
- 134
- క॥ మది వగచి మరల స్పృష్టిన్, బొదలిచి సబలాశ్వులనెడు • పుత్రసహస్రం
బొదవింపఁజేసి వారల, కదియెవిధం బమరఁజెప్పి • యనిపెఁ దపస్సుకై.
- 135
- గీ॥ చేరి వారలు స్వర్గదీ • సింధుసంగ, మావనిని నలు నారాయ • ణాఖ్యసరసి
యందు జలమాడి తపముసే • యంగ నపుడు, నీవు వారికి విజ్ఞాన • నియతిఁగఱప.
- క॥ వారును దొలివారివలెన్, మీఱి జనక శాసనంబు • మెలఁకువతోడన్
బారమహంసప్రతమునఁ, జేరిరి మోక్షై కహర్మ్య • శిఖరాగ్రంబున్.
- 137
- గీ॥ దక్షుఁడును గొన్నినాళ్ళకుఁ • దనయులెల్లఁ, గలహభోజను బోధక • గమయి ముక్తిఁ
జెందులారసి పెన్వగఁ • జెంది కుంది, పేరుటల్కతో శాపంబుఁ • బెట్టె మునికి.
- ఉ॥ ఓరి దురాత్మ! నాసుతుల • నొక్కనినైనను దక్కకుండఁగా
నేరిమి వారలందఱికి • నేర్పితి వార! యతీంద్రచర్య న
వ్వారలు ముగ్ధులై యకట! • పాసిరి నన్నిఁకఁ జాపలాత్మతః
వీఱిఁడివోలె నెప్పుడు భు • వన్ దిరుగాడెడుగాక నీవిటుల్.
- 139
- ఆ॥ అణఁగిమణఁగియుండ • కారివేరములేక, చుట్టపక్కమనెడు • చూపులేక
క్రిందుమీఁదుఁగనక • ప్రుందించితివి సంతుఁ, బోరు నీకుఁ దీర్పు • పొట్టమంట.
- ఆ॥ ఇల ఋణాత్రయంబు • నెవ్వఁడు దీర్చక, శైశవంబునందె • సస్త్వసింఘ
నట్టివాని కెప్పు డమర వి • హాసరంబు, లాత్మపదమునొంద • కార్తిక జెందు.
- ఆ॥ ఎట్టులున్న నీకు • నేమిర! పిలిచియుఁ, దలచి యెఱుఁగ నిన్నుఁ, • గలహకారి!
కొడుకులేని నిన్నుఁ • గోరిరా? యెఱుకకై, యుడుము కేటి కొరి? • యూరివార్త.
- గీ॥ అనుచు నిను ముని! శపియించి • యంత నాదు
తనయుఁ డాండ్లను స్పృష్టింప • దలచి పెక్కు
కన్యకల వీరిణీ దేవి • గర్భమందుఁ
బుట్టఁగాఁజేసి కశ్యప • ముఖులకీచ్చె.
- 143
- వ. అనంతరంబు

- చ॥ మును శివ కూఁతురై తనకుఁ • బుట్టెడునట్లు వరంబొసంగెఁ గా
పునఁ జతురాననాత్మజుఁడు • పుణ్యతపోమయి నామహేశ్వరీ
మనమునఁ దల్ప నాపెయు స • మగ్రకళత్ దనరంగ దక్ష నె
మ్మనమునఁ జేరె నాతఁడును • మానిని వీరిణిఁ జేర్చె దేజముఁ. 144
- ఉ॥ వీరిణియున్ బరాంబిక య • భీక్షతరాజముఁ దాల్చి రాజితెన్
శ్రీరమణాదినిర్జరులు • చిన్మయి దక్షభద్రాదరంబునన్
జేరుట యంతనారసి భ • జించిరి ధ్యానశతమ్ములొప్పున
వ్వారిజగర్భజుండు మదిఁ • బండువు నొందుచునుండె దండిగన్. 145
- మ॥ శుభతారాగ్రహాలగ్నవేళ దురిత • ఊభంబుగా వీరిణీ
విభుచితమ్ము ప్రమోదముంది యలరన్ • విశ్వైకపంద్యాత్మ సౌ
రభములే గుప్ప జనించె వీరిణి సుగ • ర్భంబందు బృందారకుల్
శుభనిక్వాణములన్ బొనర్చిరి కడున్ • సొంపొప్పె బూవృష్టియుఁ. 146
- గీ॥ అప్పుడు దక్షుఁడు జగదంబ నరసి • మ్రొక్కి
దోయిలోగ్గుచు నిట్లు సఁ • తోసమునను
బలికె మ్రొక్కెద జగదంబ! • పరమశక్తి!
కరుణసల్పు మహాదేవి! • కలుషహంత్ర!
- ఆ॥ ఏపెచేత ధాత • యీజగన్నిర్మాణ, కృతి నియుక్తుఁడగుచు • సతమొనర్చు
నట్టి భువనధాత్రి • వగు మహేశ్వరి! నిన్నుఁ, గొలుచువాఁడఁ గూర్చి • కొనలు సాగ.
- ఆ॥ ఏపెచేతఁ జక్రి • యీరేడు జగముల, నేలఁగా నియోగ • లీలనొంది
యట్లై సలుపుచుండె • నట్టిజగద్ధాత్రి, నమ్మహేశ్వరిని న • నాదిఁ గొలుతు.
- ఆ॥ ఏమెచేత రుద్రుఁ • డీజగత్సంహృతి, క్రియ నియుక్తుఁడగుచు • రయముమీఱ
సలుపుచుండె నట్టి • సర్వజగన్మయి, నమ్మి కొలుతు నే న • నారతంబు.
- గీ॥ దక్షుఁ డెట్టుల స్తుతియింపఁ • దాఁబరాంబ, దక్షుఁగని యిట్లుపల్కెను • దారచరిత
నీకు వరమిచ్చినట్టుల • నే జనించి, తిని గ్రహింపు తపోమయ • దివ్యలమర.
- స॥ అని పలికి యాత్మమాయావిశేషంబునఁ జిఱుతబాలికయై రోదనంబుఁ జేసిన జనయిత్ర
మున్నగు శుద్ధాంతపథాజనంబులెల్ల బాలను జూచి హరుసంబునఁ బొంగి పొరలిరి.
దక్షుండును గులాచార ప్రకారంబు బ్రాహ్మణులకు దానంబులును లాఁతులకు
ధనంబులను బంచిపెట్టి యుమయనియు సతీదేవియనియు నామకరణంబుఁజేసె.
నృత్యగీతవినోదంబు లొక్కయెత్తుగ నొనర్పఁబడియె నపుడు హరిబ్రహ్మదులు దారసించి
పరమేశ్వరిని సేపించి చని రంత.
- 153
- క॥ దక్షప్రజాపతికి సుత , యై శ్రీతి జన్మంబునొంది • నట్టికతమునఁ
దాక్షాయణి యనునాహ్వయ, మక్షీణతపోనిధాన • మాపె ధరించెఁ 154

క॥ అల్లారుముద్దుగాఁ దము, కుల్లారుముమీఱఁ బొడమి ♦ యుద్యత్కాంతుల్
జల్లెడు నిందివరఘృణీఁ, దల్లియుఁ దండ్రియును గాంచి ♦ తనిసిరి మిగులఁ. 155

క॥ సితపక్షశశికలాకృతి, నతిశయముగ దినముదినము ♦ నరుదుగఁ బొడలెఁ
నతి యోగవిద్య శాంకరి, యతిరుచిరమనోజ్ఞమూర్తి ♦ యగుచు ముదమునఁ

వ. అంత నొక్కనాఁ డక్కలికిమిన్న.

ఉ॥ కుంచెయు రంగులున్ బలుకఁ ♦ గూరిమి నొంది మహేశ్వరాకృతిఁ
మంచిగ దిద్దివ్రాసి యన ♦ మానముదం బెసలారఁ బూజగా
వించి శివానుకంప కెద ♦ విక్షణసేయుచు వింతవింతగాఁ
బంచమసున్వరం బమరఁ బాడె విసంచిక మీటుచున్ లలిఁ. 157

- : సతీదేవి నందావ్రతంబు సేయుట :-

వ. అంతనయ్యంచిక బాల్యంబుఁ బోవిడిచి శివపాణిగ్రహణంబుఁగోరి నందావ్రతంబు
సేయంగడంగి యాత్మజనకానుమతితో నాశ్వయుజప్రతిపత్తునందు నభివృత్తి నలవణంబులగు
గుడోదనంబులఁ బూజించి కార్తికచతుర్థ శియందు శివునిఁ బాయసాపూషంబులనర్పించి
మార్గశీర్ష బహుళాష్టమియందు హరుని సతిల యవోదనంబుల నర్పించి పౌషశుద్ధ
సప్తమియం దుషస్సున * కృనరాన్నంబున మహేశ్వరుఁ గొల్చి రేయి జాగరణం బొనర్చి
మాఖపూర్ణిమయందు నదీతీరంబున శంకర పూజనంబొనర్చి. ఫాల్గున బహుళ చతుర్దశి
యందు రేయి నాలుగుజాముల శైలూషంబులఁ బూజించి జాగరణంబొనర్చి. చైత్రశుద్ధ
చతుర్దశియందు రేఁ బగలు శివునిఁ బలాశదమనంబులను బూజించె. వైశాఖశుద్ధ తృతీయ
రుద్రుని సతిలయవోదనంబుల నర్పించె. జ్యేష్ఠ పూర్ణిమారాత్రియందు త్రరేణి పుష్పం బులచే
వస్త్రంబులచే శర్వునిఁ బూజించి యాషాఢశుద్ధ చతుర్దశియం దు త్రరేణివిరులచేఁ గృష్ణ
వస్త్రంబులతో రుద్రునిఁ బూజించె. శ్రావణ శుద్ధాష్టమీ చతుర్దశులందు దర్బలచే యజ్ఞో
పవీత వస్త్రంబులతో భర్గునిఁ బూజించి భాద్రపక్షత్రయోదశియందు నానావిధ పుష్ప
ఫలములచే శంకరునిఁ బూజించి జలాహారయై దర్శాంతంబుగ శివార్చనం బొనర్చుచు వత్సరం
బిట్లు నందావ్రతంబు నిష్ప్రత్యాహంబుగ నొనర్చుచుండుడు.

ఉ॥ తామరసాక్షుఁ డప్పగిది ♦ దక్షతనూజ వ్రతంబుఁ జేయుచున్
సోమకలాధరున్ దనమ ♦ నోవిభుఁగాఁగ వరించి యుండుటన్
దా ముదముపు నారసి హి ♦ తమ్ముగ శంకరుసాలికేగి యా
సోమనిభాన్య దక్షగుత ♦ చొప్పఖిలంబు వచించెఁ బ్రేముడిన్. 159

శా॥ నీకై జన్మియఁగట్టె నంట సురరా ♦ జ్ఞీకోటు లాదివ్యనా
భీకాక్షిన్ సతిఁ బోట్టె యెదురఁగా ♦ లేరంట నందావ్రతం
బాకన్యామణి నిన్నుఁ గూరిచియె తా ♦ నవ్యాజభావంబునన్
లోకుల్ మెచ్చ నొనర్చుచుండెనట ! యా ♦ లోలాక్షి నీక్షింపుమా ! 160

* టిప్పణి : కృనరాన్నము = పొంగలి

క॥ బాలసుమీ! హిమకరశిశు, ఫాలసుమీ! యోగలబ్ధ • పరమార్థక్షా
పాలసుమీ! రచితజగ, న్నాలసుమీ! నీయఱుతకు • మణిమాతసుమీ! 161

చ॥ చనుమింక దక్షకన్యక ని • శాంతముఁజేరి వరంబొసంగి వే
గనె కరపీడనం బమరం • గా గ్రహియింపు మహాత్మ! భక్తరం
జనమునె యెల్ల ప్రాద్దులను • సల్పుటకే యిటురూపు నొందినా
వనఘచరిత్ర! యాపె భవ • దర్చనయం దభియుక్త భక్తయో. 162

గీ॥ అని హరి వచింప విని శివుం • డాదరమున, నప్పటికిమున్నె తద్రవ్వుతం • బాత్మనెఱిగి
యున్నకతమున హరినన్పి • యురుతరకరు, జాఘ్యుడై యున్న హ • ర్యమున కరిగె.
క॥ సతియును నిట్టల నందా, వ్రతము ననుష్ఠించి శివుని • వదలక పూజో
న్నతి నష్టమిం బస్తుం గొని, యతినిష్ఠన్ నవమియందు • నర్చనచేసెన్. 163

-:సతీదేవికి శివుండు ప్రత్యక్షమగుట:-

క॥ పూజావసానముననే, యాజగదీశ్వరుండు మంగ • ళాకారుండై
యా జైవాత్మకముఖి కపు, డోజన్ దరిసెనము నొసంగి • నూర్జితకరుణన్. 164

ఉ॥ అందములై తనర్చు నిఖి • లావయవమ్ములవానిం జందురు
గిందురు మారుం గీరు నొక • క్రేవకు మీఱడు సౌరువాని నొ
ప్పుందగు సుందరీమణుల • పొందిక చూడ్కుల లాగి మూంగఁజే
యందగువాని శంకరుని • నాయరవిందజపాత్రి గన్గొనెన్. 165

చ॥ కని నునుసిగ్గునన్ జరణ • కంజములన్ నుదురించి మ్రొక్కి వే
గనె భయభక్తు లెంతయును • గ్రమ్మిక్ొనన్ వెడగాఁగ నిల్చిన్
గనుంగొని చంద్రశిరుండు • కల్కిరొ! మొచ్చితి నీవ్రతంబు ని
త్తును వరమడ్లు నీమదికి • దోచినయట్లు రుచించినట్టులన్. 166

గీ॥ తెలిసియుండియుం దెలియన • ట్టుల విభుండు, దనదుపల్కు విన్న గోరి • తన్నునడుగ
మురిసి సిగ్గున ప్రాన్పడి • తెఱవయున్న, చందమెంతయుం గని మది • సంతసించి.

క॥ మరల వరమడుగు మంచును, దరుణోందుధరుండు సతిని • దడయక యడుగన్
గరిరాజయాన సిగ్గును, మరలిచి యనె దేవ! యిమ్ము • మరలని వరమున్. 168

చ॥ అనియడుగన్ శివుండు మది • నారసి యిట్లనె నాకు భార్యవై
యొనరుము సుందరీ! యనుడు • నుక్తినిం దా విని దక్షపుత్రి నె
మ్మనమునఁ గోరినట్టులె య • మర్చిన శంకరు ప్రక్తినిల్చి యో
వననిజహావభావముల • వాసి దనర్పఁగఁ జేయ నెంతయున్. 169

గీ॥ తరుణ శృంగారమూర్తులై • తనరియున్న
వారి నిరువురం జూడ న • భ్రంబునందుం
జెలగు చిత్రశశులజతన్ • దెలుపుచుండి
రరుస మొనగూర్చు మదికి నా • యందుబాటు. 170

గీ॥ స్ఫటికమణిమయమూర్తియౌ • శంభుదండ, స్నిగ్ధభిన్నాంజనద్యుతి • శివ ద
నిండుచందురు వెనుగోని • నీటుమీటి, యున్న ఘనతేజవోలె నం • దొప్పి

-: శివుండు సతీదేవికి వరంబిచ్చుట:-

- ఆ॥ అంత దక్షపుత్రి • యంజలి జోడించి, యనియె దేవదేవ ! • జనకు నడిగి
నన్ వివాహవిధిఁ ద • నర్పణ జేకొను మన, నింపుమీట వరదుఁ • డీయకొని
- వ. మఱియు
- క॥ అనియె నొకబాస చేసెద, విను సతి! నావచనముం ద • విశ్వాసము నీ
మనమున నెపుడే నొదవిన, మన నిద్దఱుఁ బాపనోపు • మానక యదియున్.
- క॥ ఇటులాడి కాలుసాఁగక, యెటులో పయనంబుఁ జేసి • యేగెను శివుఁ డం
తట దాక్షాయణి పితలను, జటులగతిన్ దఱసి చెప్పె • శంకరువరమున్.
- వ. అనంతరంబున శివుండు సరస్వతీ సహాయంబుగఁ జతుర్ముఖున్ దలఁపుడ
విచ్చేయ సతీవ్రతంబు తెఱఁగు నాపె కభీష్టవరదానంబు నొసంగుట
తద్వివాహార్థంబు దక్ష సుదోధింపఁ బంచిన నాతం డలరిచని వధూసమేతుం
జేరి యిట్లనియె.
- చ॥ కొమరిత నిమ్ము రుద్రునకుఁ • గోమలిచేసిన సద్రవతంబు న
ర్చము సమకూర మెచ్చియె వ • రం బొసఁగెన్ సతిఁగాఁగొనన్ శివుం
డమరె మనంబులందు ముద • మగ్గలమై సీరిమీర సర్వయ
త్నములను సల్పి వేగిరము • దక్ష! యొనర్చు వివాహ మీవిఁకన్.
- క॥ అనియుపదేశించిన నతఁ, డును నోమనిపల్కె- (ద్రుహిణుఁ • డును శుభలగ్నం
బును నేరుపఱచి శంకరుఁ, గొనితేరన్ మరలఁ గదలె • గోధ్వజుకడకున్.
- గీ॥ చని మహేశ్వరునకు మ్రొక్కి • సత్వరముగఁ దరలి రమ్మనెఁ బెండ్లికై • తనయ
నాదుతనయుండు దక్షుండ • నాదిపురుష! వేగ నీజనములతోడ • వెడలు మ
- క॥ అని చెప్పుట కభవుండు ముద, మునుజేకొని నారదు ముని • ముఖ్యుఁ దల
గనె నతఁడు సేరవచ్చినఁ, జనవలెఁ బెండ్లాడ దక్ష • సదనంబునకున్.
- ఉ॥ నీవు మరీచి మున్నగు ము • నిప్రవరోత్తములన్ సదారులన్
శ్రీవిభునిన్ రమన్ నిఖిల • సిద్ధసురాసురదివ్యవర్గమున్
నావచనంబుగాఁ బిలిచి • నాదుగణంబులతోడఁ బెండ్లికిన్
రావలెన్న నాతఁడు గ • రంబు ప్రమోదముఁ జెంది యుట్టులన్.
- ఆ॥ ప్రభుని నుడుగుకన్న • పై పెచ్చుగా నెల్ల, వారిఁబిలువ నెల్ల • వారు వచ్చి
పెండ్లివనుల నెల్ల • బేర్మిమై నొనరించి, వయన మెఱుకసేయ • భర్గుండపుర

క॥ అలరు ననన్ద్యాహముపై, లలితగతిన్ గూరుచుండి • లక్షత్ కోట్లా
బలములు ముందును వెనుకను, జెలగగ దక్షని పురంబుఁ • జేరి రయమునన్.

-:సతీశివవివాహము:-

ఉ॥ దక్షుఁడు చేరవచ్చి ప్రమ • దంబున నందఱ గారవించి వి
శ్వాక్షున కమ్మహేశ్వరున • కర్ణమెయిన్ వరపూజఁ జేసి తా
నక్షయభాగ్యయుక్తుమగు • నాత్మగృహంబును జేర్చి యందుఁ బ
ద్మాక్షిని నాత్మపుత్రికను • నార్యను దెచ్చి కరంబు స్థితితోన్.

183

గీ॥ గ్రహబలాన్నితశుభలగ్న • కాల మరసి, విధివిధానముగా విశ్వ • విభున కొనఁగి
హరుసమును జెందె బాలెందు • ధరుఁడు దక్ష, పుత్రి పాణిగ్రహణమొంది • మురిసె మిగుల.

గీ॥ అట్లు పరిణయమాడిన • యాదిదంప, తులను గని వేల్పులెల్లరు • నలరి యలరు
వృష్టిఁగూర్చిరి యచ్చర • వెలఁడు లాడి, పాడిరి సునాద్యములు మ్రోసెఁ • బలురకముల.

ప. అంత శివానుమతితో విరించి యజ్ఞశాలకడకు నూత్నదంపతులగొని చని యగ్ని ప్రతిష్ఠం
బొనరించి విధిప్రకారంబు హోమంబు నెఱవేర్చి ప్రదక్షిణంబు నొనర్చజేయుచున్నంతఁ
బరమశివమాయచే దక్షకన్యకాచరణాజ్ఞంబు నిరీక్షించి పంచశరపీడితుండై చూడ్చి మరల్చ
లేకున్నంతఁ దత్రత్యులెల్ల రక్కజ పడఁగాంచి మించుటల్కతోఁ బంచాన్యండు విరించును
బొదువఁజూడుదు నెల్లరు హోహోకారంబులు చేసి యజ్ఞసంభవుమహాపరాధంబును
మన్నింపుమని శివునిఁ బ్రసన్నున్ బొనర్చి రవుడు ద్రుహిణునకు రేతఃపాతంబై యందుఁ
బుష్క-లావర్తకద్రోణసంవర్తకము లనెడు మేఘంబు లుత్పన్నంబులై శివాజ్ఞతో వినువీధిఁ
జేరియుండె నంతఁ జతుర్ముఖుండు వినీతుండై పరమేశ్వరాంఘ్రములన్బడి క్షమనువేడఁ
బరమేశ్వరుండు గరుణించి ప్రసన్నుండయ్యె నంత నశివజండుహాషంబును దీర్చుడునంత
సతీశివు లేకాసనంబునఁ గూరుచుండి రవుడు విష్ణాద్రి సకలసురలును దివ్యప్రమథ
భూతగణంబు లవ్వారికిఁ బ్రణమిల్లి యానందించి రంత నమ్మఱునాఁడు దక్షునకుఁ
బయనంబెఱిగించి మహేశ్వరుండు సతితో దేవగణంబులుగొల్వఁగైలాసంబుఁ బ్రవేశించి
యందఱకు సముచిత గౌరవంబులొనర్చి యాహుతుల నందఱ వారియాలయంబుల
కనిపినందీశ్వరుని హజారంబు వాకిటనునిచి సతీదేవితో నభ్యంతర గృహంబుఁ బ్రవేశించె
నీ సతీమహేశ్వర వివాహచరితంబు నెవ్వారాకర్ణించిన జదివిన న్నవ్వరికైకాముష్మికఫలంబు
లొదవునవి సూతుండు శౌనకాదులకుఁ జెప్పినయంత నవ్వారవృత్తికథ నెఱిగింపు
మనుటయు సూతుండిట్లనియె.

-:సతీశివవిహారములు:-

క॥ పరమేశ్వరుండు సతితో, నురుమోదంబమర సురత • మొందెను బలువ
త్పరములు నిముసములట్టులఁ, బరిశీలనసేయరాని • పగిదిగ నమరన్.

187

- మ॥ వనపుష్పంబుల హారముల్ నిజవధూ • వక్షంబునన్ వైచు భా
మిని యద్దంబును జూచికొన్నపుడు బే • ర్మిన్ డాసి తానున్ విలో
కనసేయున్ రవలొప్పు కమ్మలను వే • గన్ దీయు వేవేయు నే
మినుడిన్ జెప్పెనున్ జెవిన్ దరిసియే • మేలొండఁ జెప్పున్ రహీన్.
- గీ॥ సతి యితరవస్తువులఁ జూచు • చందమరసి, వెనుదెసనుడాసియాశ్లేష • మును
చకితయైవ్యాకులమున వె • నుకకుఁజూడ, నలఁతినవునగి ముద్దాడు • నామెవె
- గీ॥ పసిఁ డి తామర మొగ్గల • పగిది మెఱయు, భామచనుదోయిఁ గన్నూరి • పంక
తేఱి వ్రాలిన చెలువంపు • తీరొనర్చి, చూడమిది సుందరీ! యని • చూపి
- క॥ కలికిచనుదోయిఁ గ్రాలెడు, చెలువపు ముత్యాలదండఁ • జేకొని స్త్రీతిన్
గలయన్ గనినట్టులఁ గని, యలరుచు నచ్చటనే చేర్చు • నంతన మరలన్.
- గీ॥ కడఁగి కెంపులవంకీలు • కడియములను
మేల్మి మొలనూలు విడదీసి • మెచ్చుగులుకఁ
దానె యమరించుఁ బలుమాఱు • తమినిఁ బలుర
కముల విరులను దెచ్చి చా • ల్చెము నమర్చు.
- గీ॥ ఇప్పగిదిఁ జెల్వతోఁ గూడి • యీశ్వరుండు, రాతిరియుఁబవ లనురాగ • రం
ఇంతినెడఁ బాయకెంతయు • సంతసమున, నున్నఁ గాముఁడు గొలుచుచు •
- వ. కొన్ని వందల సంవత్సరంబులమీద.
- క॥ హరుఁడంత శీతశైలము, స్మరియించి బిరాన నటకు • సతితోఁ జని యం
దురవైన శిఖరతలమున, నిరవొప్పఁగ నుండె నెంత • యేనిఁ బ్రియమునన్.
- క॥ అందలి ప్రాకులు తీవియ, లందముగఁ జిగిర్చిపూచె • నల దీర్ఘికలున్
బొందామరలన్ గలువలఁ బొందుగ వికసింపఁ జేసె • బుష్పశరాజ్ఞన్.
- క॥ గందపుప్రాకులపై నర, విందమ్ములపయినిఁ గుంద • బృందమ్ములపైఁ
జిందు మరందము లొందుచు, మందసమీరములు శివుల • మదు లలరించె.
- సీ॥ సంజకెంజాయల • జానగు చందురుఁ, బురణింపు పాలాశ • పుష్పతతులు
కందర్పకేతు ల • నందగు నాగకే, సరమహిజాతప్ర • సవవితతులు
అల పవమానున • కామోదమిడి మేల్మి, భాసిలుచున్న ల • వంగలతిక
లమ్మరుబలముల • కమరబోనం బిచ్చి, యలరెడు నెలమాపు • లందమైన
- గీ॥ కొలఁకులందలి యుదకముల్ • గలఁక లేక
వికచకమలోత్పరంబుల • వెలసి జోతు
లను వెలుంగఁగఁజేయుచు • మునుల మనము
లను దలంపఁగఁ జేయుచుం • డెను విరివిగ.

క॥ చందురుడు నాల్గుజాలఁ బ, సందుగ వెన్నెలలు నించి • సంబర మొదవన్
విందొనరింప విభావరు, లుం దద్దయు నొడికముగు చె • లుపుసూపె సిరిన్. 198

ఉ॥ అట్టి సుఖాద్యమైన సము • యమ్మున శంకరుఁ డాత్మాదార నా
గట్టుపయిన్ నికుంజముల • గాంగతటంబుల నేటిలంకలన్
నెట్టన మీటి భోగముల • నెక్కొని యక్కున నొందుచుండెఁ దా
నిట్టలమైన బాళి విభుఁ • డెట్టుల నెట్టుల నొప్ప నాపెయున్. 199

గీ॥ సతిముఖేందుసుధాపాన • సమ్మదమున, రమణియాననసౌరభ • గ్రహణమునను
చెలువయందంపుఁ బేర్చికి • లలితశీల, మునకు శివమదకరి గట్టుఁ • బొందెసతము.

క॥ పలుకులఁ జూపుల మేల్చి, యుల్ల పోస్యాలాపములను • నుడుదాజధరుం
డలరించుచు దాక్షాయణి, కెలన నెడన్ బాయకుండుఁ • గేళీరతుడై. 201

-: ప్రాప్తబ్యాస వర్ణనము:-

వ. ఇట్లు మహేశ్వరుండు గొంతకాలం బోషధిప్రస్థంబునందు సతీదేవితో విహారంబు
లొనర్చుచున్నంతఁ బుణ్య కాలాగమంబగుడు నొక్కనాఁ డమ్మహాదేవి విభున కిట్లనియె.

శా॥ ప్రాణేశా! కనుగొంటివే యడరు నీ • ప్రాప్తదగ్గతిన్ మేఘని
క్వాణంబుల్ భయధంబులై తనరె రం • గత్తుంగళింగాళిఁ బ్ర
క్వాణావోపముతోఁ జెలంగెను మహా • వర్షాంబుధారల్ జగ
త్రాణంబుల్ చెలరేగె బిట్టెసఁగె ని • ర్వాతప్రపాతంబులున్. 203

చ॥ రవి గనుపట్టెఁడయ్యె దిన • రాజి విభావరులందు యామినీ
ధవుఁ డగుపట్టెఁడయ్యె నిఁక • దారలు గీరలు లెక్కయేమిటన్
బవలును రాత్రి యొక్కనరి • భాసీలుచున్నది గర్జదభ్రముల్
రవములతోడ మీఁదఁబడు • లాగు చరించెడు మారుతాహతిన్. 204

గీ॥ గాడ్పుతోఁగూడి పెద్దవృ • ట్లంబులెగిరి, నృత్తమొనరించుచున్నట్లు • నెగడెఁజడల
భీరువుల చిత్తములకు బల్ • భీతిసేయు, చున్న విట్టుల నరయు సం • పన్నతేజ!

గీ॥ చాతకపత్రములును శిఖుల్ • జలదములకు, నెదురువోపుచునున్న న • య్యెడరునందుఁ
గరకవృష్టిచే నవ్వానిఁ • గానుపట్ట, నట్లు సల్పెడు నవ్వలా • హకము లేచి. 206

గీ॥ ఇట్టిసమయంబునారసి • యెంతయేని, పూన్కిఁ గాకములు జకోర • ములును నీడ
ములను సలుపుకొనుచున్నట్ట • ముగవసించె, నీవు దలఁపవదలొకో • నిలువగీము.

క॥ కనుఁగొను పలురంగులతోఁ, దనరెడు మేఘములతోడఁ • దత్తుజ్ఞా! యీ
ఘనమగు హిమవన్నగ మిట, నొనరెడు తొక్కలు గలట్టి • యుదధియనఁ గడున్.

ఉ॥ కావున దేవరా! మనము • గ్రచ్చఱ యిమ్మలఁ బాసి యొండుచో
లేవిధినైనఁ జేరుదము • హెచ్చుగ నుల్కు జనించె నాకనన్

దా విని లోకనాయకుఁడు • దద్దహించి యిటుల్ వచించె గాం
తా! వెఱపొంద నేటికి హి • తంబగు నాన మొనర్చుఁ జక్కఁగన్.

ఉ॥ మేఘము లీనగంబునకు • మేఖలదాఁటక క్రిందనుండు నఞ్చౌ
ఘము లింక రౌప్యగిరి • యంఘ్రులయందె వసించు నాసుప
ర్వాఘనివాసమైన కన • కాద్రిని నట్లులెయుండు వీనిలో
నోఘన వేణి! నీకెచట • నుండఁ బ్రియంబొ వచింపు మింపుగన్.

వ. అందీ హిమగిరి నారయుము.

సీ॥ సిద్ధాంగనలు నాగ • సీమంతినులు నెఱ్ఱు, వదలక నీకు సే • వలు పొనర్చు
రద్రిరాజపురంధ్ర • యమ్మేనకయు నినుఁ, బ్రేమించి పూజఁగా • విండు భు
బంగారుపద్మముల్ • భాసీలు మానస, సరసి మదికిఁగూర్చు • సంబరంబు
పులు లెలుంగులు సింగ • ములు దపోమహిమల, కొడుగుచు నందంద • న

గీ॥ దివిజగంగావధూటి బల్ • తేజమెనఁగఁ, దీరుతీరులనృతముల్ • దీర్చుచు
బచ్చికలయాస్తరణములిం • పెచ్చఁజేయుఁ, బాయనెంతువె కాంత! ప్రా • తే

చ॥ ఎడపక యెల్లకాల మొక • టేవిధిఁ బూచి ఫలించుచుండు ని
య్యెడ నిఖిలద్రుమంబులును • నెల్లపు డజ్జకువాలజాలమున్
బొడమఁగఁజేయు దీర్ఘికలు • మోహనమంజులగానమాధురిన్
దడయక కూర్చుచుండు సత • తమ్ముఁ బిక్రముఖమ్ము లిమ్ముగన్.

చ॥ ఇఁకను హిరణ్యశైలమున • నిండ్రుఁడు మున్నగునట్టి లోకనా
యకు లమరావతీ ప్రముఖ • హర్షకరోత్తమరాజధానులన్
రకముగనల్పి యందులఁ ది • రంబుగఁ గాపురమున్నవార లా
త్మాకు ముదమైనఁ జెప్పు దయి • తా! యటకేగుదమా? స్రీయంబుగఁ.

ఉ॥ అందు మహేంద్రరాణి నిను • నాదటఁ గాంచి స్రీయంబుసేయుఁ బ
ల్విందులు సేతు రెంతయును • వేల్పులచేడియ లచ్చరల్ గడుఁ
బొందుగ సేవఁజేయుదు ర • పూర్వవినోదములన్ బొనర్చువా
రిందుముఖీ! వచింపు మిఁక • నేగఁగనెంచినఁ గాంచనాద్రికిన్.

వ. అట్లుకాదేని.

అ॥ మనదు వెండికొండ • కనఘాత్మ! చేరఁగఁ, దలచెదేనిఁ జెప్పు • దరులు
పులును గాంగకూల • ములును జెల్వగు నెందు, నెందు బ్రహ్మపుత్ర • స

అ॥ అనుడు దేవదేవి • యభవ! యీహిమగిరి, యూర్ధ్వశిఖరమందు • నుండ
వేగముగ శివుండు • వెలఁదిని సందిట, నొంది యూర్ధ్వశిఖర • మొందె న

క॥ అందు వనంబులుఁ గొలఁకులు, మందసమీరములు సిద్ధ • మహిళామణ
గందువఁ గూర్చిరి మనముల, నిందుకలాధరునకును మ • హేశ్వరి కెలవి

- గీ॥ కేరి విద్యాధరికొటి • కిన్నరీత, తియును నప్పురశ్రేణి యెం • తేని మీటి
వేణువీణామృదంగని • క్వాణగతుల, నృత్తముల సల్పుచుండిరి • చిత్తసుఖము.
- గీ॥ ఇట్లు నీహారగిరి బర • మేశ్వరుండు, రమణితో • బదివేల్పుత్తు • రంబు లిష్ట
భోగములనొంది యానంద • మునఁజెలంగె, రాతిరియుఁ బవలనెడు నే • డ్పాటులేక.
- ఉ॥ ఒక్కొక్కనాఁడు పద్మముఖి • నొద్దికఁ జేకొని కాంచనాద్రికిన్
జక్కఁగఁజేరి యందు మణి • సానువులన్ విహరించివచ్చు వే
తోక్కపుడీ యిలాతలమ • హోన్నతదివ్యవనీతలంబులన్
మక్కువతోఁ జరించుచును • మానినితో మరలున్ హిమాద్రికిన్.
- ప. ఇట్లు దాక్షాయణీ శివులు వైహారిక సుఖపారవశ్యంబున నలరుండు నన్యోన్యసంగతి
ననురాగభూజంబు నత్యంతాభివృద్ధిఁ దనర్చినంత భవాని దాంపత్యసుఖముల నెంతేనిఁ
దనిసి సంతృప్తయై యొక్కనాఁ డేకాంతంబున శంకరునకు మ్రొక్కి భక్తితో దోయి లొగ్గి
ప్రహ్లాదభూతయై యిట్లు ప్రార్థించి యడిగె.

220

- : శివుండు సతీదేవికి జ్ఞానమార్గంబు నుపదేశించుట :-

- చ॥ పరమకృపాళు! నీవలన • బాగుగ భోగసుఖంబులొంది యం
దరుసము నొందితిన్ మరలె • నాత్మ యిర్కఁ జనుఁ డెట్లు దుఃఖ ని
స్తరణము సెందు జీవులెటు • సంసరణమ్మును బాసి నిత్యమో
పరమపదంబుఁ గాంతురు కృ • పన్ సెలవిమ్ము మహాత్మ! యీతఁడీన్.
- క॥ అని లోకోద్ధరణార్థము, వినయమ్మున నాదిశక్తి • విభు నడుగఁగఁ బ్రీ
తినిఁగొని శంకరుఁ డిట్టుల, ననియెను దాక్షాయణీ! స్రీ • యంబుగ వినుమా!
- మ॥ పరతత్త్వంబిది దేని నారసినచో • బంధంబులన్ బాసి మో
క్షరమన్ జెందును దేహి యల్లదియె వి • జ్ఞానస్వరూపం బిఁకన్
బరుండున్ దానన కారయన్ దగును స • ర్వంబిద్ది బ్రహ్మంబుగాఁ
బరమార్థైకమనంబునన్ దెలియుమీ • బాటన్ సరోజాననా!
- క॥ అదిదుర్లభ మత్యంతం, బది యెఱిగినవాఁడు చూడ • నరుదగు జగతిన్
ముదితా! భక్తియనంబడు, బదిలంబగు వస్తువొకఁడు • భాసెడు నిలన్.
- చ॥ పాలువుగ భుక్తిముక్తిఫల • భోగము లొందఁగఁ జేయు భక్తి యి
మ్ముల నది తల్లియై బరంగుఁ • బుణ్యవతీ! భువి నెల్లవారికిన్
సులభము దాని యార్జనము • చోద్యము జ్ఞానముకన్న భిన్నమై
యలరును గాని భక్తి దయ • వాఱనిచోఁ గనలేరు జ్ఞానమున్.
- గీ॥ భక్యధీనుఁడనై యేను • బరమనీచ, జనులకేనియుఁ బాపిష్ఠ • జనులకేనిఁ
గైవసంబయి వారి య • గారములను, జేరి కొలుచుచునుందును • మేరమీటి.

225

226

ప. ఆ భక్తి సగుణ నిర్గుణ భేదంబుల ద్వివిధంబై యలరు నందు మొదటిది వైధియనియు స్వాభావిక యనియు ద్వివిధంబయ్యె నా రెండును నైష్ఠికీ, యనైష్ఠికీ, యన భేదంబుల నొప్పి ప్రత్యేకంబు ద్వివిధంబులయ్యె నందు నైష్ఠికీ మరల యాఱువిధంబులయ్యె. అనైష్ఠికీ యేకరూపయే; ఈయవి విహితావిహిత భేదంబులతో మఱియు ననేకవిధంబులయ్యె, వాని స్వరూపంబు మఱొకమాఱు దెల్పద నిపుడు ప్రసిద్ధంబులగు నారెండు భక్తులకుఁ దొమ్మిది యంగంబులను బుధులు లెక్కపెట్టి రహ్మానిని వాని స్వరూపంబును దేటవఱుతు వినుమని యిట్లనియె.

గీ॥ శ్రవణమును గీర్తనంబును • స్మరణ సేవ
నములునున్ దాస్యమును నర్చ • నయును వంద
నమును సఖ్యంబు స్వాత్మార్ప • ణమును ననెడు
నవవిధాంగము లొంది త • నర్చు భక్తి .

229

ప. ఇఁకను వీనిస్వరూపంబు దెలియఁ జేయుదు నారయుము.

సీ॥ నాదులీలాకథ • లాదట వినుచు హ, ర్షము నొందుటయె శ్రవ • ణ మనఁబడును
హృదయాంబరమున నా • హృద్యలీలను దా, ర్కొని పాడుటద్దీ కీ • ర్తనమనఁబడు
నను జగన్మయునిగా • నమ్మి నిర్భయమతి, స్మరియించుచుండుటే • స్మరణమగును
అరుణోదయాదిగ • నహము రెయియు వేడ్క, చెన్నొందఁ గొలుచుటే • సేవనంబు

గీ॥ హృదయపీయూషరసమది • యుబికి పాఱఁ
బ్రియముఁ జెందుటే దాస్యమన్ • బేరుఁగాంచు
రహియమర షోడశోపచా • రములు దనర
నన్నుఁ బూజించుటయె యర్చ • నంబు రమణి!

230

క॥ మనువును జపించుచును మది, ననువుగ ధ్యానము సలుపుచు • నష్టాంగము లు
ర్వినిఁ జేర్చి మ్రొక్కుటే వం, దనమని చెప్పుదురు పరమ • తత్త్వజ్ఞమునుల్.

గీ॥ కడఁగి కష్టసుఖముల లె • క్కఁగొనకెప్పుడు, నమ్మికొలుచుటె సఖ్యమ • నాఁగఁజెలఁగుఁ
దనువునెంతయుఁబేర్చిమైఁ • దనకుఁగాక, నాకు విడుచుటె యాత్మార్ప • ణంబుచెలువ!

ప. ఈయవి తొమ్మిదియు భక్తికంగంబులై భక్తిముక్తిప్రదంబులై నా కతి ప్రియంబులై యలరారుచుండు నికను బిల్వాశయాదికంబులగు నుపాంగంబులును బెక్కులుగల వహ్వాని నీవ యారయఁ గలవిట్లు సాంగోపాంగమగు భక్తి తెఱంగునీ కెఱింగించితి.

గీ॥ ఇద్దివైరాగ్యమాత్మక • యిద్ది ముక్తి, దాత్రి స్వర్గఫలోత్పత్తి • దాయిని యగు
నీకుఁ బోటియెనర్చు బలీ • నీటుమెఱయ, నామదిఁగరంచు పెత్తేల • నలినవదన!

గీ॥ భక్తి జ్ఞానంబు విరతి నాఁ • బరఁగు త్రిపుటి, యందు జ్ఞానవైరాగ్యము • లమరు టరిది
భక్తి నొందుట సులువగు • భక్తియొదవ, సర్వమీడేరు నాదువ • శ్యతఁబొనర్చు. 235

ప. మఱియు భక్తివశ్యుండై యేను.

- శా॥ పాపాత్ముండగు పజ్జ్రికంతునకు బల్ • భాగ్యంబు లర్పించితిన్
బాపన్ వేపఁగఁజూచి దండధరునిన్ • బ్రాణంబులన్ బాపితిన్
సాపాటున్ బొనరించితిన్ గరళమున్ • జంకింతయున్ జెందకే
యీ పాల్లన్నియు భక్తినిన్ వలచియే • యింద్వర్తబింబాలికా! 236
- ఉ॥ కావున దేవి! నే మిగులఁ • గాంక్ష యొనర్చెద భక్తియోగమున్
శ్రీవిలసిల్ల భక్తులను • జేరెద నెల్లపు డన్న దేవియు
భావమునందు భక్తియే ఘ • నంబని మెచ్చి ప్రమోదముందె నిం
కేవియొ ధర్మమర్మము ల • నేకము లడ్గినఁ జెప్ప నీశుఁడుఁ.
- 237
- వ. అహరహం బిట్లు లోకహితార్థినియై యమృహేశ్వరి మహేశ్వరుని నానాశాస్త్ర సంతేత
విషయంబులను వర్ణాశ్రమాచారనిబంధనంబులను (శ్రీ) పురుష ధర్మంబులను
జ్యోతిశ్శకున సాముద్రిక వైద్యేతిహాసక్రమంబుల నడిగి సదుత్తరంబులొంది యానంద
మొందుచుండె ననుడు సూతునకు శౌనకాదు లవ్వలి కథ నెఱింగింపు మనుటయు
సూతుండిట్లనియె.
- : ప్రయాగలో దేవమునులు యజ్ఞము నొనర్చుట:-
- చ॥ అతులమునీంద్రులెల్లరు ప్ర • యాగనుజేరి మహామఖం బొకం
డతనువిభూతినల్పుచు మ • హామహాలందఱఁ గోరి పిల్వఁగాఁ
గుతుకముతోడ నందు నొనఁ • గూడిరి సర్వసువర్చులున్ ఋషుల్
క్రతువది పెద్దకాలము వి • రాజితె నెల్లరు మెచ్చ నచ్చుటఁ.
- 239
- గీ॥ అందు బ్రాహ్మసమేతుడై • యజ్ఞభవుఁడు
భృగువు భగుఁడును బూషము • న్నగు గరిష్ఠ
లుండిరి మహేశుఁడును వచ్చి • యుండె నంత
దక్షఁ డొకనాఁడు విచ్చేసె • దర్పమెనఁగ.
- 240
- క॥ వచ్చిన దక్షునిఁ గనుఁగొని, యచ్చటేవారెల్ల లేచి • యాహ్లాదముతో
హెచ్చగు గనకాసనమిడి, మెచ్చునటుల్ మ్రొక్కికొలువ • మేలుగ నతఁడుఁ
- ఆ॥ వారి గారవించి • వారిజసంభవుఁ, జేరి మ్రొక్కి గడ్డఁ • జేరి కూరు
చుండి శివునిఁగని య • తండు దన్నున్ జేరి, మ్రొక్కిలేదటంచు • నుక్కుమిగిలి.
- క॥ మునులను వేల్పులఁ గనుఁగొని, యనియె భవుండితఁడు మామ • కాత్మజఁ గొని నా
కనుపుగ శిష్యుండైనను, నొనరింపఁడు గౌరవంబు • నొక్కింటేనిఁ.
- 243
- ఆ॥ అశుచి లుప్తకర్ముఁ • డతిభిన్నసేతువు, మాని యీతఁడిట్టి • వానికే న
నర్హుడైన వాని • కామ్నాయవిద్యను, బలె నొసంగినాఁడఁ • బట్టి నట్లు.
- 244
- సీ॥ ఘోరంబులగు ప్రేత • వారంబులను గూడి, సంచరించుచునుండు • సంతసమున
నిలువాకిలియు నని • యెంచక నిచ్చలు, కాపురంబుండును • గాటియందు

ఉన్నత్తునిన్ బోలి • యొడతెలుంగక యెప్పు, నగ్గుండై హసియించు • నానదక్కి-
తామనజనులకుఁ • దా విభుండై కడు, కూరిమితో నేలు • కొనును వారి

- గీ॥ పేరె శివుండని యశివుడై • వెలయు నిట్టి
నష్టశౌచున కెలుంగక • నలినసూతి
చోదనన్ జేసి యెద్దియుఁ • జూడకట్టు
సాధ్వియగు కూతు నొసంగితిఁ • జదురుఁదప్పి. 245

-:దక్షుండు శివుని శపించుట:-

- క॥ అనియిట్లు పలికి వేగమె, కనుఁగవయం దగ్గు లొదవఁ • గనుఁగొనియభివృఢ్
బెనుకినుకతోడ నుదకం, బును ముట్టి శపించె నిట్లు • భూతేశ్వరునిఁ. 246
- క॥ ఇతఁ డీకను సర్వయజ్ఞ, ప్రతతుల భాగంబులేక • వందురును బహి
ష్కృతుండగు సురలకు మునులకు, నతీతుండగు నితని కేటి • కాహవ్యంబుల్. 247
- గీ॥ ధాత మున్నగువారు వ • ల్లనుచు నుడువు, చున్న నిట్టులఁ గొంకక • యుద్ధతమతి
యై శపించిన దక్షున • కలిగి నంది, కేశుఁ డిట్లని ప్రతిశాప • మిచ్చె వేగ. 248

-:నందికేశ్వరుండు దక్షునకుఁ బ్రతిశాపంబిచ్చుట:-

- ఉ॥ ఓరి! దురాత్మ! దక్ష! విను • మోరి! మహేశ్వరు యజ్ఞకోటికిఁ
దురముసేయ నీతరమె? • దుర్మతి! శర్మము దక్కి నీవిటుల్
గారులు ప్రేల నేమియగుఁ • గాపురుషాగ్రణి! బస్త్రమౌళివై
తీరెదుగాక వేగ నికఁ • దీపురమెల్ల నడంగుఁ గాపుతన్. 249
- చ॥ ఎవనిఁ దలంచినంత సక • లేజ్యలు పూర్ణత నొంది మించు నిం
కెవని నుతించిన జనుల • కెల్ల నమంగళముల్ దొలంగి మే
లపు; నెవనిఁ భజింతు గమ • లాక్షుండు నీ గురుఁడైన ధాత యా
యవికృతు నాది దేవు సక • లా! శపియించితె! యజ్ఞబాహ్యుఁగా. 250
- క॥ అని తన్ను శపించిన నం, దినిఁ గని దక్షుండు మిగులఁ • దీండ్డపుటలుకఁ
గొని యిట్టుల మరల నెపిం, చెను ముందుఁ వెనుకఁ గనుక • చేపదలిర్పన్. 251
- ఉ॥ మీరలు రుద్రభక్తులయి • మీటి యిటుల్ చెలరేగుచున్న వా
రీరిక వేదబాహ్యులయి • యెల్లరు వేదపథంబు వైదికా
చారముఁ బాసి బూదిని భృ • శమ్ముగఁబూసి చరింతుగాక బృం
దారకుల్ మునుల్ దగుప • థమ్మునఁ జేరకయుండు గాపుతన్. 252

వ. అని దక్షుండు శపించినయంత భృగ్వాదు లలరుచున్న గాంచి నందికేశుండు మరల నవ్వారికిట్లు ప్రతిశాపించిచ్చె.

-:నంది కేశ్వరుండు భృగ్వాదిమునులకు శాపంబిచ్చుట:-

గీ॥ ఎవరు శివునకు విముఖులై యేవమనక, యిట్టితుచ్ఛోక్తులకు ముదం • బెనయువారో
యట్టివారలు వేదత • త్వార్థమునకు, బాహ్యులగుదురుగాక యే • ప్పట్లనేని.

క॥ మఱియును గామాత్మకులై, దరిద్రులై యాచకులయి • ధర్మచ్యుతులై
వెఱవక యభక్త్యములఁ దిను, దురు శూద్రుల యాజకులగు • దురు నగ జగముల్.

వ. అని శాపం బిచ్చినంత శివుం డుడిపి దక్షశాపంబున కావంత యలుగక నందికేశునికిట్లనియె.

ఆ॥ తగునె బ్రహ్మకులుల • దండింప శాపోక్తి, నేమియయ్యె శాప • మీగి కిప్పుడుఁ
బరులకోసరముగ • బావిదూఁకుటమేలె, తెలియు ననెడివాడె • తెలియలేడు. 257

వ. అని యిట్లు నందికేశుని కందుఁబాపి సత్వరంబుగఁ బరిజనంబులతోఁ బరమేశ్వరుండు కైలాసంబున కేగినంత దక్షుండు గుపితుండై భృగ్వాదులను దోడ్కొని కనఖలక్షేత్రంబుఁ జేరి యందు శివవిహీనంబుగ వాజపేయమఖం బొనరించి యట్లులే బృహస్పతిసనంబుఁ జేయనెంచి సకలామరులను బరమమునుల నందఱఁ బిలిచి యజ్ఞారంభంబు సేయుడు.

-:దక్షయజ్ఞము:-

ఆ॥ కదలివచ్చె నటకుఁ • గంజనేత్రు డజుండుఁ, దేవనాథుఁడాది • దిక్పతులును
వారిగోపాలును • వసుగణంబును ద్వాద, శార్కులును గ్రహంబు • లలరి వేగ.

వ. మఱియు నికను విశ్వేదేవతులును మరుత్తులును బితృగణంబు లప్పరోజనంబులు గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధర కిన్నర యక్షోరగ పతంగ ముఖ్యులును గశ్యపాగస్త్య వామదేవాత్రి భృగుభగమరిచి వారద పరాశర గర్గ భార్గవాది పరమ మునీంద్రు లరుదెంచి రవ్వారి కందఱకు దక్షుఁ డ్దర్శ సత్కారంబు లొనరించి విశ్వకర్మ విరచితామలగోపంబులు సమర్పించి యందుంచిన వారందఱు అట్లుండుడు సననంబునందు భృగ్వాదులు ఋత్విజులుగను బుండరీకాక్షుం డధిష్ఠాతగను బద్మజుండు ద్రయ్యావిధిదర్శకుఁడుగాను సర్వదిక్పాలులు సాయుధులై రక్షకభటులుగను ద్వారపాలకులుగను నియమింపఁబడి రింకను యజ్ఞంబు సురూపంబై యజ్ఞశాల్ జేరియుండె నగ్నియు నిజరూపంబున హవిర్గ్రహణంబునకు సిద్ధంబైయుండె నిట్లెనుబదియెనిమిదివేలు ఋత్విగ్గణంబులును, నఱుపదినాలుగువేలు ధాతృగణంబులును నట్లేయధ్వర్యుహోతృగణంబులును దీక్షితులై యుండిరంత నియక్షమాణుండగు దక్షుండు దారతో రచితకాతుకమంగళాచారుండై దీక్షితుండై యజ్ఞశాల్ జేరియుండె నందఱాత్మకార్యపరతంత్రులై యుండిరా సభయందుఁ గపాలి యనర్హుఁడనియు నాతనిఁ జేరట సతియు సన్న్ద్రయనియుఁ బిలువని కతమున సతీమహేశ్వరులు దక్కఁదక్కిన నిఖిలామర దివ్యమునిజనంబులు, బ్రహ్మర్షులు, రాజర్షులు, మున్నగు వారెల్ల సదారంబుగ సవరివారంబుగ విచ్చేయుటఁజేసి సభ యెంతయు

సందడి మిగిలి యుండుట నందు శైవాగ్రగణ్యుండగు దధీచి మహేశ్వరీ మహేశ్వరుల పొలకువఁ గాంచక యులికిపడి దక్షునికిట్లనియె.

ఉ॥ అందఱుఁ జేరినా రిచటి • కయ్యలు నమ్ములు రాకయుండిరా
యిందుకలాధరుండు శివ • యేలొకొ పిల్వఁగ లేదో వారిని
దిందఱు చేరియున్న సభ • యెంతయు దేవుఁడు లేని జాతర
ట్లుం దగియుండె నీకిదియు • లోపముగాఁ గనుపట్టదే మదిఁ.

261

ఆ॥ ఎవనిచేత శుభము • లేప్రాద్దుఁబాయక, భక్తజనుల నొందు • పరమశివుఁడె
తండు చేరకుండె • దగుకతం బెద్దియో, సవము నెగ్గఁగలదె? • శివుఁడులేక.

ఆ॥ విను మమంగళములు • విఘ్నముల్ రాకాసు, లెవనిఁ దవులఁజూచి • యవియువేగ
నట్టి పరమశివుని • నభవుని నెడచేసి, తేల దక్ష! యెఱిఁగి • యెఱిఁగి యిట్లు.

వ. ఇప్పటికేనియు

చ॥ పనువు విధాతనేనియును • బద్ధదళాక్షునినేని వేగఁ గూఁ
తును బరమేశ్వరున్ వడిగఁ • దోడ్కొనిరమ్మని దక్ష! యిట్లులై
నను భవదీయ యజ్ఞము జ • నస్తుతమై సిరిఁబొల్చు సిద్ధినిఁ
గొను నిఁక నీవు శ్రేష్ఠమును • గొందువు సర్వసుపర్వలందునుఁ

264

వ. అనిన విని యహఙ్కారదూషితుండగు దక్షుండు గినిసి మునికిట్లనియె.

చ॥ ముని! వినుమా! కపాలి గడు • భూతగణంబులఁ బ్రేతవర్గముఁ
బెనఁగొని యస్థిసంచయము • పేరిమిఁజేకొని కాడులందు నె
ఘ్నను దిరుగాడుచుండు నిఁకఁ • బుత్రియు నాతని చెట్టుఁబట్టుటఁ
మనమున వీరనర్హులని • మానితి యాగమునందుఁ బిల్వఁగా.

265

చ॥ అనవిని యెల్లరుఁ వినియు • నడ్లము సెప్పక యున్నఁజూచి య
మ్మనికులచంద్రుఁ డేవమును • బొంది మఖంబిది బన్నమెందు నిం
దునఁ దగువార లెల్లరును • దుఃఖముఁ జెందుదు రివ్వభుండునుఁ
ఘనమగు నాపదన్ బొరయుఁ • గాక! యటంచు శపించి ప్రేల్పిడిఁ.

266

గీ॥ తనదు శిష్యులతోఁగూడఁ • దరలె మఖముఁ
బాసి యాతనితోఁబాటు • వామదేవ
మునియు ఘటసంభవుఁడు గౌత • ముండు శిలాదుఁ
డత్రియును జనిరెంతయు • నాగ్రహించి.

267

చ॥ చనిన మునీంద్రులఁ గనియు • సంతసముఁగొని దక్షుండిట్లు ప
త్నిను ముదమయ్యె వీరిటుల • లేచి ప్రయాణము సేయు టిందు శ
ర్వుని మతమెందినట్టి శర • బుద్ధులనిద్దులు చేరరా దిఁకఁ
మునులు! సుపర్వవల్లభులు! • పూర్తియొనర్పుండు నాదుజన్మముఁ.

268

వ. అనుడునంత భావ్యనర్తవశంబునఁ గేశవుండును బుత్రస్నేహంబునఁ బద్మజాండును బ్రహ్మాండాధిపతియగుటన్ జేసి బుగులున నెల్ల దివ్యర్షి జనంబులును మిన్నకుండి జన్మంబున కారంభముచేసి యొనర్చుచుండి రంత రాజతాద్రియందు సవితానంబగు ధారాగృహంబున సఖులతో సంతసంబుననున్న మహేశ్వరి యాకసంబున విమానంబులతో దక్షాధ్వరంబున కరుగుచున్న వేల్పులఁగాంచి సఖియగు విజయంబంచి తన్ముఖంబున సర్వం బెఱింగి మనంబునం దిట్లాందోళనం బొనర్చె. 269

-:సతీదేవి దక్షయజ్ఞమునకుఁ బోవుటకు శివుని సెలవడుగుట:-

చ॥ జనకుండు మేటి జన్మమును • సల్పెడునంట! మదంబయేని న
య్యసఘుండునేని నన్ బిలువ • రక్కట! యక్కతమేమొ యెట్టులై
నను నట కేగకుండిన మ • నంబు దిరంబగునే? మదాత్మనా
ధుని కెఱింగించి యాజ్ఞఁగొని • తొందరగా నట కేగఁగావలెన్. 270

క॥ అనికొని యిట్లు శివుండుం, డిన యాస్థానమును జేరి • నిలిచి ప్రణతయౌ
టను ననఘుండుగని సతితో, ననె నేటికి వచ్చి తిందు • నరవిందముఖీ! 271

చ॥ హరుండిటు పృచ్ఛసేయ సతి • యంజలిచేసి వచించె జీవితే
శ్వర! విను నాడు తండ్రి యొక • జన్మము సేయుచునుండెనంట! ని
ర్జరులు మునుల్ ఘనుల్ నిఖిల • చారణ సిద్ధవతంగనాగకి
న్నరు లరుదెంచినార లంట! • నామది యూరెడు నందుఁ బోవఁగా. 272

ఆ॥ పిలువఁడాయె నేమి • తలఁచెనో? నా తండ్రి, మఱచెనొక్క! మనల • మానసమున
నగునె మఱుచు టెందు • నల్లనిఁగూఁతును, గత మదేమొ వింత • గాదె యరయ.

సీ॥ రహి “ననాహూతోద్వ • రంగచ్చ” యనుసూరి, సూక్తికి మదిలోనఁ • జోటొసంగి
లఱువదేడులు దాఁట • నస్తాభిస్తనుచొప్పు, ముదిమి దక్షని తెఱం • గెదమరల్చి
పాయక నినుగొల్చు • పడఁతని భక్తనా, నాకూర్మిఁ దీర్చు మ • నంబుఁబూని
ఆఁడది పుట్టింటి • కానజెందు ననాఁ బ్ర, జలు పల్కునుడి మదిఁ • జాలఁడదవి

గీ॥ పయన మొనరింపు దేవేశ! • రయము మీఱ, నన్నుఁ దోడ్కొని ప్రమథ జ • నంబుతోడ
రాఁదలఁపవేని నను బంపు • మాదరమునఁ, బోయివచ్చెద నీపాద • ములకు మ్రొక్కి.

క॥ చని యందుల కేటికి మన, అను బిల్వఁగ మానెనో త • లంపెఱిఁగెద వే
గనె మఱలివచ్చెదను నా, కనుజ్జయిడి పంపు చూతు • నాయుత్సవమున్. 275

క॥ అని సర్వేశ్వరి యడిగిన, విని శివుఁడా దక్షశవన • వృత్తంబెల్లన్
మనమందెఱింగి యనె నీ, జనకుండు నన్ జిన్నసేయ • జన్మముఁబూనెన్. 276

ఉ॥ కూళయతండు నాపయినిఁ • గ్రోధమునొంది దురుక్తులాడి యీ
వేళకు జన్నమంచు నొక • పేరిడి నన్ వెలివెట్టి సల్పెడున్

హాళిగ నందుఁబోవ మృతి • కన్నను నెక్కుడు దుఃఖమౌఁ జూపి
యాళిరో! మానుమీ పయన • మాతృహితంబుగ నెంచి యిత్తటిన్.

277

క॥ ఇటు లనిననుఁ జనుటకు లం, పటయై యున్నట్టి తనదు • పణఁతిన్ గని మీఁ
దట రానున్న యనర్థము, పటుమతి నెఱిఁగియును నటకుఁ • బంపఁగనిచ్చన్.

— సతీదేవి దక్షయజ్ఞమునకుఁ బోవుట:—

గీ॥ వృషముపై నెక్కి యటువదిఁవేల • గణము, గొలువ దేవేరి! యటకేగు • గొంక కనుడుఁ
గడుముదం బొందికైసేసి • పడిగ నెద్దు, నెక్కి వెడలె మహాదేవి • యింపుమీటి.

క॥ ఒక చెలియ గోరుపంకను, నొకచెలి విరికందుకంబు • నొక చెలి పద్మం
బొకచెలి మణిదర్పణమును, నొకచెలి తాంబూలపేటి • నొంది చని రొగిన్. 280

ప. మఱియును.

క॥ కొందఱు మణిపాదుకలను, గొందఱు ఛత్రంబు నిఁకను • గొందఱు సురటీల్
కొందఱు చామరముల మఱి, కొందఱు వేత్రములఁ బట్టి • కొని చనిరి తర్గ.

ప. కదలి యంతంత నొదవెడు దుశ్శకునంబులకు మర్ది గొంకుచు సతీదేవి యతి
త్వరితంబునఁ గనఖలక్షేత్రంబుఁజెంది యందు దక్షయజ్ఞ ప్రాకారంబుగవను ముందఱు
వృషంబుడిగ్గి మణిపాదుకల బదంబుల మెట్టి బలంబులనెల్ల నంద యునిచి
కతిపయపరివారంబుతో యజ్ఞశాలం దఱియుడు నంత వీరిణి యాత్మజాతన్గని
యాదరంబున నెదుర్కొని పీఠంబు నొసంగుటయు నక్కచెల్లెండ్రును నట్లే యాదరంబుఁ
జూపుటయుఁ దండ్రులుగు దక్షుండు మాత్రము దన్నుఁగాంచియు ననాదరంబున
మిన్నకుండుటయు వేల్పు తెల్లరును దక్షానుమతితోఁ దన్నుఁ జూచియుఁజూడనట్లు
స్వవిహితహవిర్బాగము లందుకొనుచుండుటయు, నాత్మవిభుండగు మహాదేవున కందు
హవిర్బాగంబు శూన్యంబుఁజేయుటయుఁ గాంచి తల్లియొసంగిన పీఠంబుఁదాకక
మహాదేవి రుష్టయై క్రోధాగ్ని గాల్చునదియుఁబోలె దక్ష నీక్షించి యిట్లనియె. 282

మ॥ జనకా! యేల మహేశ్వరున్ బిలువ కీ • చందంబు జన్మంబొన
ర్చును బూన్కిన్ దొరకొంటి వీజగము లే • భద్రాత్ముచే శుద్ధిఁగాం
చునో యయ్యాదిమదేవు నన్యలవలెన్ • జూడన్ వెవేకంబె యు
ష్టునుఁ డిచ్చోటికి రాకయున్నఁ జెడు యా • గంబిద్ది నేఁ జెప్పదన్. 283

క॥ యజ్ఞవిదగ్రేసరుఁడున్, యజ్ఞాంగుఁడు యజ్ఞతనుఁడు • యజ్ఞకరుఁడునున్
యజ్ఞేశ్వరుఁడగు నీశ్వరు, యజ్ఞమునకుఁ బిలువకున్న • యజ్ఞంబగునే? 284

ఉ॥ ఈహరి నీ పితామహుని • నీపురుహూతుని నీ మునిండ్రులన్
మోహముతోడఁ బిల్చి యల • భూతపతిన్ విడనాడితీవు వీ
రా హరుచేతనే పదవు • లంది యిటుల్ దొరలైరి యద్ది నీ
పూహనెఱుంగ కిప్పగిది • నుత్పథ మొందితి వజ్జ శేముపి! 285

- వ. ఇట్టులడిగి నిలింపుల జూచి యిట్లనియె.
- చ॥ చనునె హరీ! సరోజభవ! ♦ శక్ర! హుతాశనముఖ్యులార! స
న్మునికులవర్యులార! శశి ♦ భూషణుఁ డబ్జభవాండభాండపా
వనుఁ డతులుండు రానియెడ ♦ వాసిగ మీరలు చేరి హవ్యముల్
గొనుచు వసించినా రిటులఁ ♦ గొంకును జంకును మాని యాత్మలన్. 286
- ఉ॥ ఓయి రమేశ! నిన్ను నిటు ♦ లుద్భవమొందఁగఁజేసి మేటి యా
మ్నాయములిచ్చి దైత్యజన ♦ మారణసాధనమైన చక్రముఁ
శ్రీయలరంగ నిచ్చియు న ♦ శేషజగత్సముదాయనాథుఁగఁ
జేయఁగలేదే? విస్మృతినిఁ ♦ జెందఁగ మందమనీష! యొప్పునే. 287
- చ॥ నలినజ! నిన్నుఁ బుట్టుఁగ నొ ♦ నర్చి శ్రుతిప్రకరం బొసంగి యీ
విలసిత లోకరాజి నొడ ♦ వింపఁగఁ జేసెడు సృష్టిచాతుర్వి
బలమునొసంగి సర్వసుర ♦ వందితుఁజేసె దయాళు నాశిర్వుఁ
దలఁపఁగఁ జెల్లదే యిటుల ♦ దర్పము సర్పమువోలె జెందెదే? 288
- గీ॥ చెలఁగి నీ యైదవశిరంబుఁ ♦ జిదివివైచి మదముఁబోకడఁ బెట్టిన ♦ మానసమున
నదియు నేయుఁ దలఁచవే ♦ మచ్చరియము వంకజోద్ధవ! యిమ్మాడ్చి ♦ బాటదొలఁగి.
- ఆ॥ అమరనాథ! యేల ♦ యతిగర్వితుండవై, నిక్కె దడిచిపడకు ♦ నీదుహస్త
మశనితోడ స్తంభ ♦ మందించు లెఱుఁగవే, మరలఁగుడుతు వార్తి ♦ బిరబిర నిట.
- క॥ అనియెడు కూఁతును గని పెను, కినుకఁగొని యిట్టులనె నొ ♦ గిన్ దక్షుఁడు మా
నిని! నిన్నెవ్వరు పిలిచిరి, పెనుపే యిటు పిలువనట్టి ♦ పేరంటమురా. 291
- ఉ॥ పామ్మిఁక నూరకుండు మటుఁ ♦ బోవకయుండిన నీదు నాథు జ
న్నమ్మున కేను బిల్వ సుగు ♦ ణమ్ముకడేనియు లేదు ప్రేతభూ
తమ్ములతోడ నేస్తము న ♦ తమ్మునరించుచు నొల్కియందు ని
త్యమ్ముగనుండుఁ గళ్ళులుఁడు ♦ దైవతగోష్ఠికే బాఠితిన్ జుమీ! 292
- గీ॥ అరయ కిదియెల్ల నా విరూ ♦ పాక్షునకును
నిన్నొసంగితి విధిఁబట్టి ♦ నేర్చుమాలి
అరసి యిఁక నల్కవిడుము దా ♦ యమును గొనుము
నీవు మాత్రము దాక్షాయ ♦ ణీ! రయమున. 293

—:సతీదేవి దక్షునిఁ దెగడుట:—

- వ. అనిన విని మహేశ్వరి దురాత్ముఁడగు నాత్మజనకుని ప్రలాపంబుల కత్యంతంబు గనలి
మనంబున నీశ్వరోక్తిందలఁచి యం దవిశ్వాసం బొనర్చిన తనదు ననుచితంబును వర
ప్రదాన సమయంబునందు శంకరుఁడు దనకుఁ జేసిన సమయంబును నారసి
పశ్చాత్తాపంబుఁజెంది మనంబునం దిట్లాందోళనం బొనర్చె. 294

- ఉ॥ ఎట్టులఁ బొవుదాన నిఁక • నే విభునొద్దకుఁ జిక్కువచ్చె న
నైట్టుల నేలుఁ గాలహరుఁ • డిందలి వృత్త మెటుంగఁగోర నే
నెట్టుల నీ దురాత్ముతెఱఁ • గేర్చడఁ జెప్పుదు ముప్పుమూఁడె ని
క్కట్టునఁ గూలితిన్ విభుఁడు • గాదన మానఁగ లేకపోయితిన్. 295
- వ. అని తండ్రి నుద్దేశించి
- గీ॥ జనక! శంకరు నిందచే • సినయఘంబుఁ, గుడుతువిఁక సందియము లేదు • గొప్పదుఃఖ
మొందుదువు పరమందును • నొందఁగలవు, ఘోరమగు నారకాగ్నిసం • కోచపడక.
- గీ॥ అఖిలదేహులకెప్పుడుఘ్రి • యాత్ముడైన, యభవునకు నధికులును భి • యా స్త్రీయులును
లేరు నిర్వైరు శర్వుఁ దె • లియక యిట్లు, నీవ యెడచేసి తెవ్వారు • నేర రిట్లు.
- చ॥ పరుల గుణంబులఁ జడులు • పల్కుచునుండ్రు దోసంగులంచు నే
ర్పరులు గుణంబులఁ బడసి • పాటియొనర్చురు దోషబృందముల్
బరము లిఁకెట్లు దోసములఁ • బ్రౌఢిగుణంబులుగా నొనర్తు రి
ప్పరసున నీ వనార్యమతి • భర్గునియం దఘమెంచినా విటుల్. 298
- గీ॥ ఉత్తమజనాంఘ్రిరజమున • నూడ్చుబడిన, తెలివిగల కుణపాత్రవా • దులు జగమున
నుత్తముల నీనుమైదూఱు • చుందు రెందు, దియె మంగళమై తన • రారు మాకు.
- క॥ శివయన నక్కరములు రెం, డవియించును దలఁచువారి • యఘపుంజములన్
శివునిఁ బవిత్రయశస్కుని, శివేతరుఁడ విపు దెగడఁ • జిత్రంబగునే? 300
- ఆ॥ ఎవని పాదపద్మ • మేవేళ బ్రహ్మర, సాసవార్జు లర్థి • డాస హృన్మి
ళిందముల నికామ • మొందుదురో తృప్తి, యట్టి విశ్వగురున • కలిగితీవు.
- చ॥ విను మజముఖ్యులై యలరు • వేలుపులెల్లరు నొల్కిమిట్టతోఁ
బునకలు బూదినిన్ గొనియు • భూతగణంబులతోఁ జరించు శ
ర్వుని పదపాంసులేశమును • బూని ధరింతురు మౌళులందు నీ
వనినయటుల్ దలంప రశి • వాత్సునిఁగాఁగ శివున్ శివేతరా! 302
- ఆ॥ విను ప్రవృత్తమని ని • వృత్తమనియుఁ గర్మ, మఖిలవేదవితతి • నన్యగతి వి
భాగమొందియుండె • రాగవైరాగ్యల, క్షణము లొప్పుమీఱఁ • గ్రమము మెఱయ.
- ఆ॥ ఒక్కకర్తయందు • యుగపదాచరణంబు, కర్మయుగమునకు ని • కామవైర
మెట్టికర్మమేని • యొసఁగదు బ్రహ్మమం, దెఱుంగు హృదయమందు • నివ్వధంబు.
- ఉ॥ ఆయణిమాదులౌ పదవు • లస్ఫుటకారణముల్ మహాత్మహృ
ద్గేయము లస్మదీయములు • కిల్బిషి! నీ కొనగూడవెందు నిన్
డాయును యజ్ఞగోహములఁ • దద్విహితోదనతృప్తులై కడుఁ
బాయక ధూమవర్జులగు • వారలు మెచ్చు పదంబు లారయన్. 305

ఉ॥ ఎవ్వఁడు శంకరున్ దెగడు • నెవ్వఁడు తత్పరివాదవాదమున్
గ్రోవ్వినినున్ సమానముగఁ • గూలుదు రిద్దఱు నారకాంధునన్
జివ్వన శర్వుదూషకుని • జిహ్వను గోయఁగఁజెల్లుఁ జాలఁడేన్
నెవ్వఁగఁ జావఁజెల్లు నటు • నీల్గనిచో నెడఁబాయఁగాఁదగన్.

306

ఉ॥ కావుననే త్వదీయమును • గశ్మలమై దగు నాదుదేహమున్
బోవిడుదానఁ జాలునిఁకఁ • బుణ్యుని నిందయొనర్చినట్టి నీ
యేవవు చెడ్డచుట్టఁజీక • మింకునుగావుత బ్రాహ్మణ బ్రహ్మ!
తాపకమూర్తిజాతతను • దాహముఁజేతు సుఖింతు నాపయిన్.

307

క॥ నను దాక్షాయణి యని నా, మనోవిభుఁడు పిలువ నాదు • మనమిఁక నొచ్చున్
జనములు మెచ్చఁగ నీతను, పును గుణపము నట్టుఁబాసి • పొందెద శుభముల్.

-:సతీదేవి దేవతలను శపించుట:-

క॥ సురలు మునులీరు వినుఁడిఁక, యరయక యనుచితపుఁగర్మ • మామోదమునన్
జరుపుచునుంటిరి జడులై, హరుదండమునొంది దుఃఖ • మందుదురు వెసన్.

ఆ॥ ఇట్లు పల్కి కినిసి • యీశ్వరి యుత్తరా, భిముఖ మొప్పునట్లు • పృథ్విఁ గూరు
చుండి మౌనమొంది • యుదక మాచమనంబు, చేసి కనులు మూసి • శివునిఁదలఁచి.

క॥ దేవాదిదేవుఁడగు శివ, దేవుని యంకతలమందుఁ • దేజరిలునొడల్
గావలుఁడగు దక్షునిపగ, కీపిధిఁ బాయంగనెంచి • యెంతయుఁ బూన్చిన్. 311

గీ॥ ప్రాణము సపానమును నొక • పగిది నాభి, నుంచి వెడలించి హృదయమం • దుంచి బుద్ధి
తో నచటినుండి కంఠంబు • త్రోవ బొమల, మధ్యమునఁ జేర్చి యంతశాం • భవి రయమున.

-:సతీదేవి యోగాగ్నిచే దగ్ధమగుట:-

గీ॥ ఒడలియందు మరుద్వీతి • హోత్రధార, ణముఁ దనరఁజేసి శివపదా • జ్ఞములుదక్క
నన్యమెద్దియుఁగనకుండ • నపుడుయోగ, వహ్నిలుజ్వలించిదహించె • వడిగనొడలు.

క॥ ఆకసమునఁ బుడమిపయిన్, జోకగనున్పట్టి రద్ది • చూచి కడున్ హా
హాకారంబులు సెలఁగఁగ, శోకంబును జేంది దక్షఁ • జూచి యని రిటుల్. 314

సీ॥ తివిరియొక్క కలెక • తెల్లవాలునె దక్ష! • మురియఁబోకు మని కొం • దలు నొడివిరి
ఇల్లల్కినంతట • నే పండుగానొకో, కనఁబోదువని కొంద • టనిరి మీఱి
ముందట నున్నది • ముదుసళ్ళపండుగీ, యయ్యతో నందట • కనిరి కొంద
ఱిది కట్టికుడుపు నీ • వెందేగఁ దప్పదు, కూఁతుగోడనియును • గొందఱనిరి

గీ॥ జగము లీ సూర్యచంద్ర న • క్షత్రరాసు, లెంతవఱ కిద్దకాంతుల • నేపుమీలు
నంతవఱ కీపు పుత్రకా • హంతకుండ, వనుచు దుష్కృతినొందెద • వనిరి వనరి.

- క॥ ఆ శివురాణిన్ వెనుకొని, యాశాలను జేరినట్టి • యభవానుచరుల్
శ్రీ శివ సురుంగుడు గని హా, హా శాంకరి! యనుచు దుఃఖ • మంది రయమునన్.
- ఆ॥ పరశు శూల ఖడ్గ • ధరులౌచు బిరబిర, దక్షుఁ జదువవచ్చు • తత్త్వమరసి
యజ్ఞహంతృ మార • ణార్థమై దక్షిణా, గ్నిని భృగుండు హవన • మును బొనర్చె.
- వ. దాన్వ జేసి
- క॥ భూరితరబలులు ఋభులను, వారు పాడవి యుల్కుకముల • బట్టి యురగకే
యూరుని పారిషదులతోఁ, బోరి పలువఁ జేసినంతఁ • బొంకముమీఱు. 316

—: ఆకాశవాణి దక్షుని శపించుట:—

- వ. అంత నయ్యవసరంబున నభోవాణి పెద్దయెలుంగుతో నచ్చటివారెల్ల రాల
కించి యచ్చరువొంది యదరుఁజెంద నిట్లు వక్కాఁగించె. 319
- ఉ॥ ఓరి మదాంధ! దక్ష! విను • ముగ్గునితోడ విరోధమొంది యి
ట్లాణడి యాగమున్ గడఁగి • తాత్పజ నంతముఁజేసి తేవపుం
ధీరతనొంది యింకను ద • ధీచి హితోక్తి ననాదరించి తా
రార! యఘంబుపై నఘము • నార్జనఁ జేసితి విట్లు దుర్మతీ! 320
- సీ॥ ఏ సతీదేవి బా • లేండ శేఖర పత్ని, యఖిలలోక సముచ్చ • యంబులేలు
ఏ సతీదేవి బ్ర • హ్మాండ్రచంద్రార్క ప్ర, ముఖ నిర్జరశ్రేణి • పూజలొందు
ఏ సతీదేవి యో • గీంద్ర మనోరాజి, బ్రహ్మవిద్యాకృతి • బరిధవిల్లు
ఏ సతీదేవి భ • క్తైష్టంబు లారసి, భోగమోక్షంబుల • బూన్చిన్ సంగు
- గీ॥ ఏ సతీదేవి కల్పాంత • మీక్షచేసి, సర్వసంహార మొనరించు • జటులశక్తి
ఆ సతీదేవి నిత్యక • ల్యాణమూర్తి, నా జగన్మాత నెడఁజేసి • తొర ద్రోహ!
- గీ॥ దీని ఫలమంత యిపుడె స • దియము లేక, కుడుతు విఠనీసభాస్థార • కోటితోడ
నీదు మస్తంబు దెగిపడ • నేలమీద, సవనమిది భంగమున్ జెందు • సత్వరముగ.
- వ. మఱియును.
- క॥ నిను జేరిన యీ దివ్యుల, కనుచిత కర్ములకు శాస్తి, • యగు మెండుగ వె
న్నను ముందుఁగనుక వీ రీ, యనువున విందులను మెక్కి • రరుసంబుమొనున్.
- వ. అని యిట్లు వచించి యూరకుండుండు
- ఉ॥ అంత సురలోమునుల్ మనము • లందు విషాదమునున్ భయంబున
త్యంతము నొంది ముందట మ • హాపద డాయుచు నున్న యట్లుగా
నెంతయు నిశ్చయించి వన • జేక్షణు సన్నిధిఁ జేరి దేవ! క
ల్పాంతమువోలె దోచెడు ద • యామతిఁ బ్రోవఁగడంగు మిందఱన్. 324

క॥ అని యర్థించిన దక్షం, డును జక్రాయుధున కెఱంగి • నుతఁజేసి యనెఁ
వనజాక్ష! నీదు సాయము, ననె జన్మము సేయఁగడంగి • నాఁడ మనువుమి.

వ. అని యభ్యర్థించె నంతమీఁద.

మత్తకోకిల. పాఠినట్టి గణంబులెల్లఁ గ • పర్జిఁ జేరఁగఁబోయి యా
ఘోరమంతయుఁ దెల్పి రంతనె • కోవిదోత్తముఁడైన య
న్నారదర్శియు శర్వుఁజేరి ప్ర •ణామముల్ పొనరించి యా
తీరునంతయుఁ బూసఁగ్రుచ్చిన • తీరుఁ దెల్పెను రోజుచున్.

326

-: శ్రీ వీరభద్ర జననము:-

చ॥ విని పరమాగ్రహంబుఁగొని • విశ్వగురుండు కఠోరఘోరగ
ర్జన మొనరించి యొక్క జడఁ • జక్కఁ దెగన్గొని పర్వతాగ్రమే
దినపయిఁ గొట్టినంతనె యు • ద్దీర్ఘతరప్రలయాభఘోషముల్
దనర ధగద్దగచ్చపులు • దార్కొని వెల్గొనరింప నెల్లెడన్.

327

మ॥ ప్రలయార్కద్యుతియెల్ల విశ్వముపయిన్ • వ్యాపింప దివ్యాయుధో
జ్వలముల్ హస్తసహస్రముల్ వెలయ దీ • వ్యద్విక్రమాంచత్కళా
లలితాకారుఁడు వీరభద్రుఁడు మహా • ల్లాసంబునఁ బుట్టెన
త్కెలనఁ బోల్పెను భద్రకాళి యటులే • కీర్తింప వైమానికుల్.

328

క॥ వారలతోడె పాడమెను, భూరితర కృపాణపాణి • భూతవితతులున్
ఘోరజ్వరములు తనువుల, తో రాజిల్లుచును దోడు • తోడ రయమునన్.

ఆ॥ పాడమి యిట్లు వీర • మూర్ధన్యుఁ డీశ్వరుఁ, జేరి సాఁగి మ్రొక్కి • శిరసువంచి
ఏమి సేయవలయు • నెఱిఁగింపు మిఁక నాకు, సకల భువననికర • చక్రవర్తి!

సీ॥ ఇంకఁగఁజేతునా? • యీ సప్తసాగర, సలిలంబు లన్నియు • జలధితూణ!
పిండియొనర్తునా? • పేర్ని నీకుల పర్వ, తముల మొత్తముల • ధర్మనిరత!
ముక్కలుచేతునా? • దిక్కరీంద్రంబుల, యక్కుంభతలముల • ననఘచరిత!
కనవొనరింతునా? • కమలజాండములెల్లఁ, గదిసి చేపట్టి గం • గాజబాల!

గీ॥ చిదిమివైతునె? భాస్కర • శీతకరుల, గరుడ గంధర్వ యక్షరా • క్షన నిలింప
సిద్ధమునిచారణోరగ • శ్రేణిఁబట్టి, హింసయొనరింతునా? బల్లి • ఘాంసమెఱయ.

గీ॥ నీకరుణ నన్ను మించిన • లోకశూరుఁ, డెందు లేఁడిది నిక్కువం • బిందుభూష!
ఎద్ది నెప్పిన నొనరింతు • నిపుడె వేగ, సెలవొసఁగి పంపు మాధ్యతి • జేసి జనక!

వ. అనిన మహేశ్వరుం డిట్లనియె.

క॥ సవనముతో దక్షుఁ జదువు, మవినీతుని నీవు మామ • కాంశస్రభవుం
డవు నీచే దెగుదు రిఁకన్, దివిజులు మునిజులునునేని • దీవ్యచ్ఛక్తిన్.

333

క॥ అని నుడువఁగఁ బరితోషముఁ, గొని సాఁగిలి మ్రొక్కి సెలవుఁ • గొని కాళికతో
ననుచర వర్గంబులతో, ఘనభూత ప్రతతితోడఁ, • గదలె రయమునఁ. 334

-: శివుని సెలవుచే వీరభద్రుండు దక్షయజ్ఞంబున కరుగుట:-

వ. అంత నవ్వీరుం డయుతసింహంబులు పూన్చిన దివ్యస్యందనంబుపై నెక్కి సింహశార్దూల
గజ తురంగబలీవర్దంబుల నెక్కి సాయుధులై వచ్చు మూడుకోట్లు రుద్రగణంబులతో
వెడలుడు భేరీనాదంబులు శంఖనిస్సనంబులు పటహఝుల్లరి కాహళ మృదంగ
ఘంటావేణువీణాడుసురుఘటధ్వనంబు లొనరింపుచు పారిషదబృందంబు లనేకంబులు
ముందు నడిచిరి. ఇఁక గణపాలురగు శంకుకర్ణుండును, అమోఘుండును, కోకిలుండును,
కాష్ఠాంగుష్ఠుండును, సుమంతకుండును, కాకపాదోదరుండును, సంతానకుండును,
మహాబలుండును, మధుపింగుండును, పూర్ణభద్రుండును, జతుర్వక్త్రుండును, విరూపా
క్షుండును, సంవర్తకుండును, లకులీశుండును, లోకాంతకుండును, దైత్యాంతకుండును,
అశనియు, బాలకుండును, గపాలీశుండును, సందారకుండును, కుండవిష్టంభకులును,
సన్నాదుండు, పిప్పిలుండును, జంద్రతాపనుఁడు, మహావేశుఁడును, కాలకాలకమహా
కాలురును, అగ్నికృత్తును, అగ్ని ముఖుఁడును, ఆదిత్యమూర్తుఁడును, విక్రతుఁడును,
విశాఖుఁడును, సర్వాంశకుఁడును, జ్వాలావేశుఁడును, బర్హతకుండును, క్షేత్రపాలకుండుగు
భైరవుండును, సుకేశీవల్లభుండగు నందీశుఁడును, సర్వసేనానియగు జండీశుండును,
మహాగణేశ్వరుండగు మణి మంతుండును ననేకకోటి ప్రమథభూత వీరసైన్యంబులతో
ననుగమించిరి. ఇఁక భద్రకాళియు, విభునిపిలుందసింగంబెక్కి సాయుధులై సాయుధులగు
మహాకాలీ, గౌరీ, కాల్యాయనీ, చాముండా, ముండమర్దినీ, భద్రా, వైష్ణవీ, ఈశానీ,
నారసింహీనామక నవదుర్గలతో శాకినీ, ధాకినీ, కూశ్మాంధీ, పర్వతీ, చటికాజ్వర
బలంబులతో జతుష్టప్తి యోగినీచక్రంబుతో, నాసురీ, యక్షిణీ, మోహినీ బలంబులతో
ననుగమించె నంత శివాజ్ఞంజేసి యవ్వారిపైఁ గల్పప్రసూనవర్షంబును సుగంధపవనాః
ప్రచారం బమరి శుభశకునంబు లేపొందె నంతఁ గనఖలంబందలి దక్షాధ్వరశాలయందు
దుర్ని మిత్తంబులు పెక్కు లుత్పన్నంబు లగుచునుండె.

సీ॥ భానుమండలముపైఁ • బరివేషములు చుట్టె, తారాగణంబు లెం • తయునుడులై
కడఁగి వెన్వొంట ను • ల్గావృష్టి చెలరేఁగె, శోణితవృష్టు లె • చ్చొటనుమీతె
గొప్ప సర్పంబులు • గూలి కూయుచునుండె, వృశ్చికవర్షముల్ • విస్తరిల్లె
ఖరవాతముల్ మెండు • గా నేచి వీచె ధ, వళవృశ్చికంబులు • పాలచెఱుడుమి

గీ॥ దక్షవామాక్షియును నామ • పక్షములును, బెక్కు తడవలదిరె మఱి • యుక్కు మిగిలి
గృధ్రములు దక్షుతల ముట్టి • కెరలుచుండె, శలభములు నిండె నధ్వర • శాలెనెందు.

వ. అంత.

చ॥ తనరెఁ బరాగ ముత్తరప • ధమ్ముననుండి యఖండభంగి నిం
గిని బుడమి నిరంతరము • గీల్కొని జీఁకటిఁ బర్యజేయుచున్

వినఁబడె వీరహంకృతుల • విస్ఫుటభై రవరావధోరణుల్
మునులు సదస్సులు విని గు • ముల్గొని కంపితచిత్తులై రటన్.

337

-:ఉత్పాతంబులకు వీరిణి మున్నగువారు భయపడుట:-

వ. అందు వీరిణి మొదలగు దేవీజనంబులెల్ల రాఘోరంబులన్నియుఁ గ్రమంబుగ గాంచి
వగచుచుఁ దమలో దక్షునిఁ గూర్చి యిట్లు దలంచిరి.

ఉ॥ కూఱును గోలుబోయెఁ బయి • గూలఁగ వచ్చె విపత్తు మోఱకుం
డీతఁడు కాలకాలుని మ • హేశ్వరుఁ జుల్కనఁజేసి జన్నముఁ
నీతిదొరంగి యిట్లు లతి • నిందితభంగిఁ గడంగ నెక్కుఁ డా
పాతకమిద్ది మిన్నకయ • పాయునె డాయునుగాక దోడుతోన్.

గీ॥ ఇట్లు లనుకొనుచున్నంత • నేఁగుదెంచి, రకట వికటాట్టహాసంబు • లత్యుదగ్ర
భీషణధ్వనములు మీఱ • బృథులవీర, భూతవర్యులు దళములు • ముట్టికొనఁగ.

చ॥ పాడఁగని వేల్పులున్ మునులు • పాంకము దప్పి కడున్ భయంబునన్
వడఁకుచు నల్గడ ల్గనుచు • వాయిడి కూయుచుఁ దత్తరిల్లుముఁ
వడిఁ బరుగెతి పోవుచును • వచ్చుచుఁ జచ్చితిమంచు నొచ్చుచున్
పడుచును లేచుచున్ మిగుల • బాలిశులై విలపించి రెంతయుఁ.

341

వ. అయ్యవసరంబున

గీ॥ దర్పమంతయుఁ గోల్పోయి • దక్షుఁడును ద
దీయ ముఖ్యానుచరులును • దోయజాక్షుఁ
జేరి యభయంబు గోరుడు • శ్రీద్రయతుఁడు
వీరభద్రుని రాక భా • వించి మదిని.

342

ఉ॥ తానును జంకునొంది యల • దక్షునితో ననె యాజి! నీవు దు
ర్మానముఁ జెంది యుగ్రు నన • మాను మహామహు నిందఁజేసి యీ
కానని జన్మమొందితివి • కల్మషమున్ వడిఁ గట్టికొంటి వి
ష్ణును గడంగినన్ విడువ • దీవినిపాతము సర్వభంగులఁ.

343

శా॥ నేనుఁ ధాతయు నీతిమాలి యిటులఁ • నీయాగమున్ జేరి యెం
తేనిన్ భంగముఁ జెందనుంటి మది య • ట్లేయో నిఁకఁ దివ్యులుఁ
మౌనుల్ లెక్కకు వచ్చువారె దఱిసెన్ • మాద్యధ్యుల శ్రేణితోఁ
దానై రుద్రుఁడు వీరభద్రుఁ డెటులన్ • దప్పింతు నీభంగముల్.

344

-:ఇంద్రాదులు వీరభద్రునితో యుద్ధము చేయుట:-

గీ॥ అంతలోనె యజ్ఞశా • లాంతరాళ మునకుఁ జేరిన యవ్వీర • జనులఁ జూచి
యింద్రుఁడును నగ్ని యముఁడు నై • ర్భతుఁడు వరుణ గంధవాహు లెదుర్కొని • కడఁగి రాజి

- క॥ చండిశుం డశని విశా, ఖుండును దైత్యాంతకుండు • గోకిలుండు నమో
ఘుండు ననువారు వారల, దండిగ నెదిరించి తాకి • దర్పంబెసంగ. 346
- క॥ వారువముల నరదంబుల, సారెకు మర్దించి వారి • చటులాయుధ వి
స్తారంబుల దూరంబున, జూర్జు బొనరించి మెయుల • జొనిపిరి శరముల్.
- మ॥ మఱియుఁ బైబడి చంపగా దలచి య • మౌహిశ్వరగ్రామణుల్
దఱియఁ వచ్చుట జూచి వేగముగ న • ద్దంభోభిభ్రున్ముఖ్యులం
దఱు భీతి గొని సాతీరంత మునులు • దామోదరుఁ జేర న
క్కఱివే ల్పాహవ మొందగా దలచి చ • క్కన్ నిల్వఁ జక్రంబుతోన్.
- ఉ॥ శంభునుతుండు చూచి మధు • శాసన! యుద్ధమొనర్చ వచ్చితే
కుంభిని నిన్నుఁబోల్పఁదగు • కోవిదుఁ డొక్కఁడు గానవచ్చునే?
శంభునిఁగొల్చి తద్దయను • సారభుజాబల మొంది యుక్కునఁ
శుంభదరీంద్రసంఘముల • స్రుక్కఁగఁజేయవె పెక్కుమార్లలన్. 349
- ఉ॥ ఎక్కడనుండి చక్రము ర • మేశ్వర! చెందితి వింత విస్మయం
బెక్కడనుండి దాపరితె • నింతయుఁ గన్గనఁ గూడదే మదన్
జక్కఁగ నిల్వ నీదయిన • శకినిఁ జూచెద నంతయుఁ గడుఁ
బెక్కులు వాకులేల యింక • వీరకఁ దొడంగు మణంగు బింకముల్. 350
- గీ॥ కనవె దాక్షాయణీపాత • మనఘమూర్తి! వినవె మునివర్యుండగు దధీ • చుని హితోక్తి
కడఁగి చేరితె యజ్ఞభా • గమును జెంద, గిట్టదే నీకు శివున కే • క్రేవనేని. 351
- మ॥ అనిన దానవవైరి యంత విని దా • నాటోపముఁ జెంద కి
ట్లనె రుద్రాత్మజ! భద్రమూర్తి! విను నా • యాంతర్యము న్నేను శ
ర్వునెడన్ ద్వేషినిగాను భక్తుండనె నే • ర్పుఁ దక్కి యిట్లీ ము
బును జేరఁ జనుదెంచుటే యఘముగా • బొల్పొ విధిప్రేరణ.
- ఉ॥ ఈతఁడు నాకు భక్తుండయి • హెచ్చుగ వేడుటఁ జేసి యీశనం
బీ తెఱఁగొంది యుంటిని మ • హేశ్వరుఁ బిల్వమి నారయంగలే
దీతని కిందు బాసట వ • హింపక యుండిన నాడికొందుడుఁ
జేతము తీరుఁ దెల్పితిని • చేయుము జేవయెసంగఁగా నని.
- గీ॥ అవలఁ గానున్నదగు విజ • యంబునీక, యగును సందియమేమితే • దయిననన్నుఁ
గడిచి దక్షునిజేరు ని • క్కచ్చియిద్ది, దైవదూషకులకు మేలు • దారసిలునె.

—:విష్ణు వీరభద్రుల యుద్ధవసు:—

- ఫ॥ అనుటయు వీరభద్రుండు ప్రి • యం బెదఁజెందియు నట్లె యౌనుగా
కని దనుజాంతకుఁ గదసి • యక్కజ మొందఁగఁ బెక్కుకైదుపుల్
దనువున గ్రుచ్చి యున్నతన • దం బొనరించె రయంబుమీఱ న
వ్వనజవిలోచనుండు శర • వర్షము వీరునిపైఁ దనర్చుచు.

గీ॥ పాంచజన్యంబు నూఁదిన * పాఠినట్టి, వాసవుఁడు మున్నుగాఁగల * వారు మరలి
వీరబలములతోఁ బోర * వెడలి రంత, వీరభద్రుఁడు చండీశ * భైరవులును. 355

గీ॥ వీరవర్యుల గణపాల * ధీరవరుల, యోగినీచక్రమును గూడి * రేఁగి సురల
నెల్లఁబసపట్టి మర్దించు * టెఱిగి యురగ, శయనుఁడవ్వారిపై సుద * ర్శనము నేసె.

చ॥ అదిగని యొక్క వీరుఁడు ర * యంబున లాగి గ్రసించుచుండ న
పుదనునఁ దోయజేక్షణుఁడు * పర్వనవచ్చి గణేంద్రు వక్రముఁ
వదలిచి చక్రముఁగొని జ * వంబున నాత్మరథంబుఁజేరె న
య్యదిగని వేల్పులెల్లరును * నాసల బాసిరి సంగరమ్ముపై. 358

ఉ॥ అంత మహాత్ముడైన హరి * యక్కజమై తగు యోగ విద్యచే
నంతములేని విష్ణుల మ * హాత్ముల శంఖసుదర్శనాంకులఁ
వంతగ సంతరింపఁ గని * వీరుఁడు రుద్రమయంబు నస్త్రముఁ
బొంతనచేసి కాల్చె నల * భూరి సుదర్శపాణు లందఱన్. 359

క॥ * ఆ తరువాయి నె వెన్నునిఁ, జేతి త్రిశూలంబుతోడఁ * జేవఁబొడువఁగా
నాతఁడు గడునొచ్చి వడిఁ, భూతలమునఁ బడియె సురలు * మునుల్గు బొగలన్

ఆ॥ కొంతవడికి లేచి * క్రోధరక్తేక్షణుఁ, డగుచు గూఢపాచ్చి * యానుఁడార్చి
వీరభద్రుపైన * విసరివేయఁగఁ జక్ర, మీక్షసేయఁగని మ * హేశసుతుఁడు.

★ శివపురాణే సతీ ఖండే సప్తత్రింశ దధ్యాయే-శ్లో॥ అథ విష్ణుర్మహా తేజాః చక్రముద్యమ్య
మూర్చితః.... యుయుధే భగవాంస్తేన. వీరభద్రేణ మాధవః ॥ తయోస్సమభవద్యుద్ధం । సుఘోరం
రోమహర్షణం । మహావీరాధిపత్యోస్తు । నానాస్త్ర ధరయోర్మునే ॥ విష్ణోర్వ్యగ బలాత్తస్య । దేహదేవ
సుదారుణాః । శంఖ చక్ర గదావాస్తాః । అసంఖ్యాతాశ్చ జజ్జిరే ॥ తేవాపియుయుధుస్తేన । వీరభద్రేణాభాషతా ।
విష్ణువద్బలవంతోహి । నానాయుధ ధరాగణాః । తాన్ సర్వాన్ పి వీరోసా । నారాయణ సమప్రభాన్ । భస్మీ
చకార శూలేన । జ్ఞాత్వాస్త్పత్వా శివం ప్రభుం ॥ తతశ్చోరసితం విష్ణుం । లీలయైవరణాజిరే । జఘాన
వీరభద్రోహి । త్రిశూలేన మహాబలీ । తేనఘాతేన సహసా । విహతః పురుషోత్తమః । పపాతచ తథాభూమౌ ।
విసంజ్ఞో భూన్మునేహరిః ॥ క్రోధరక్తేక్షణ శ్రీమహా ॥ తత ఉత్తాయ సప్రభుః । ప్రహర్తుం చక్ర ముద్యమ్య ।
అతిష్ఠన్ పురుషర్షభః ॥ తస్యచక్రం మహారౌద్రం । కాలాదిత్యసమప్రభం । వ్యస్తంభయ దదీనాత్మా ॥
వీరభద్ర శ్చివాత్మజః ॥ మునేశంభోః ప్రభావాత్తు । మాయేశస్య మహాప్రభోః । నచచాల హరేశ్చక్రం ।
కరస్తం స్తంభితం ధ్రువం ॥ అథ విష్ణుర్గణేశేన । వీర భద్రేణ భాషతా । అతిష్ఠత్ స్తంభితస్తేన । శృంగవా
నివనిశ్చలః ॥ తతో విష్ణు స్తంభితోహి । వీరభద్రేణ నారద । యజ్ఞోపమంత్రణ వశాత్ । స్తంభ
నిర్ముక్తిమాయయా ॥ శార్ఙ్గం జగ్రాహ సక్రుద్దః । స్వధనుస్సశరం మునే । త్రిభిశ్చ ధర్మితో బాణైః । తేన
శార్ఙ్గం ధన్యుర్ధరే ॥ వీర భద్రేణ తత్తావ । త్రిధాభూత్ తత్ క్షణాన్మునే । అథ విష్ణు ర్మయావాణ్యా
బోధితస్తం మహాగణం ॥ అసహ్యవర్చసంజ్ఞాత్వా । అంతర్దాతుం మనోదధే । విష్ణౌ మయిగతేచైవ । దేవాశ్చ
మునిభిస్సహ । విసర్జితా గణైస్సర్వైః । ఏతే యజ్ఞోప జీవినః ॥

చ॥ శివుని దలంచి చక్రమును • శ్రీపుభుజంబును స్తంభముందున
 ట్లవిహతతేజః డా భుజగ • హారకుమారుఁ డొనర్చ నష్టుకే
 శవుఁడును మంత్రవేదులగు • సన్మునివర్యుల మంత్రశక్తి బా
 హువును గదల్చి జక్రము స • ముద్దతిఁ జెందకయుండె స్తబ్దమై.

362

వ. అంత నద్దానిన్ గాంచి యుచ్యుతుండు.

గీ॥ తివిరి సశరంబు శార్దంబుఁ • ద్రిప్పివీర, భద్రుపైనేయ నాతండు • వడిఁ ద్రిశూల
 ధారఁ దుత్తినియలుచేసె • దానినంత, దవులఁగని నల్ప హరిచాటు • దఱిసి యనియె.

క॥ కానున్నది యగు నిట నే, మేనియు నొనరింప లబ్ధి • యెనఁగడు వీరల్
 గానని తెఱఁగున వీండ్లకుఁ, బోనగునని హెచ్చరింపఁ • బురుషోత్తముఁడున్.

వ. సమయోచితంబుగ విధివచనంబుతీ రనుష్ఠింపనెంచి సమరావనిన్ దొలంగి నూత్న
 రూపంబు నొంది నిజధామంబుఁ జెందెఁ బద్మజం డట్టులె యొనర్చె నద్ది యారసియు
 వీరభద్రుండు శివానుమతితో నుపేక్షించె నంత.

-: వీరభద్రుండు యజ్ఞ శిరచ్ఛేదనంబు చేయుట:-

గీ॥ యజ్ఞమును భీతినొంది మృ • గాక్మతీన్ వ, హించి యాకసమునఁబరు • గెత్తుటరసి
 వాడినారసమున శిరః • పాతమునరఁ, జేసె శ్రీవీరభద్రుండు • వాసిమెఱయె.

క॥ మునియగు నంగిరసుఁ గృశా, శుని ధర్ము నరిష్టనేమి • నువిదితు దత్తుఁ
 ఘనుఁడగు కశ్యపుని బదం, బున శిరములు మెట్టి కడమి • పాలుపెడలించెన్.

గీ॥ మఱియుఁ గొందఱు మునులను • మట్టుగించి
 రిఁకను స్వాహాదులౌ వేల్పు • టిగురుఁబొండ్లు
 బుగులుకొనునట్లుగాఁ గొంద • తెగించి నగిరి
 పఱచు సురలను గొందఱు • పట్టుకొనిరి.

368

క॥ కొందఱు ప్రాగ్యంశంబును, కొందఱు పత్త్రిభవనముఁ • గొదగొని కడిమిఁ
 గొందఱు సదస్యశాలను, గొందఱు వాగ్నిధ్రుశాలఁ • గూల్చిరి వేగన్.

369

ఉ॥ కొందఱు కుండమేఖలలఁ • గూల్చిరి కొందఱు యజ్ఞ పాత్రలఁ
 జిందఱ వందఱొనలులు • చేసిరి కొందఱు వహ్నిలాల్పి రిం
 కం దురుసైన కొందఱు ప • గఁ గొని కుండములందు మూత్ర మే
 పొందుచుఁ జేసి రిట్లు లెదు • రొక్కఁడులేకయె మించుపూన్కిమై.

వ. అంత వీరభద్రుండును మణిమంతుండును నందియుఁ జండీశ్వరుండును యజమాన
 భృగు భగవూషలన్ బట్టికొని తిగిచి పదంబులచే గంఠంబులను మెట్టి.

-: భృగ్వాదిమునుల శిక్ష - విరభద్రుండు దక్షునిఁ జంపుట:-

- సీ॥ భృగునిమీసల నూడఁ • బెఱికి మఱిమంతుఁ, డెవఁడు సభా మీస • లెత్తి త్రుళ్ళి
భగుని కన్నవ నంది • పట్టి కోసె శపించు, దక్షు నెవ్వఁడు కంటఁ • దానలరై
పూషుపండ్లును డుల్లెఁ • బూన్కి చండీశ్వరుఁ, డెవఁ డీశుఁ దిట్టుట • కెగసి నవ్వె
దక్షునిశిర మసి • ధార వీరప్రభుం, డంత మొందించియు • నంత దాని
- గీ॥ శస్త్రములఁ ద్రెవ లేక వి • న్మయముఁ జెంది, సంజ్ఞపన యోగబలిమి మ • స్తమును ద్రెంచి
దక్షిణాగ్నిని వేసి ద • గ్ధంబొనరై, ప్రమథవీరులు సాధువా • దము లొనర్చు. 372
- ఆ॥ పుష్పవృష్టి గురిసెఁ • బురహరు తనయుపై, వీరవితతిపైన • వెల్లివిరిసి
జయజయధ్వనులు ప్ర • శస్త్రమీఱఁగ నంతఁ, జనిరి రజతగిరికి • శర్వుఁజేర.
- వ. సులభసంప్రాప్తవిజయులై మహామోదంబుతోఁ బరమేశ్వరునిఁజేరి మ్రొక్కి విజయంబుఁ
దెల్పినఁ బరమశివుండుఁ బరితోషంబుఁజెంది వీరభద్రున్ గారవించి గణాధ్యక్షు
నొనర్చెనంత యజ్ఞం బట్లు భగ్గుంబై ఛిన్నభిన్నాంగులైన ఋత్విక్కురమునిగణంబులఁ
జూచి తత్కృతీవారందఱజనిఁదోడ్కొని వైకుంఠపురంబున కరిగి యురగశయనుదరిసించి
మ్రొక్కి యవ్వధంబెల్లఁ దెలిపి యనుగ్రహించి దేవమునిరక్షణం బొనర్చుమని వేడుడు
బుండరీకలోచనుం డిట్లనియె. 374
- క॥ తేజోమయుఁడగు పురుషుని, పై జనుఁ డపరాధియగుచు • బ్రదుకునె యెందుఁ
యోచింపఁదగదె యిట్టుల, నే జడుఁడేనియును గడిఁది • యింగిత మెసఁగఁ.
- మ॥ మనమెల్లన్ బరమేశ్వరుఁ మఖవిభుఁ • మాన్యువెలింజేసి ద
క్షునియాగంబునఁ జూఱగొంటిమి హవి • స్తోమంబు లిష్టైన నా
ఘనునిన్ గారుణికాగ్రగణ్యుని జగ • త్కల్యాణమూర్తి రయం
బున సంఘ్రుల్గొని “క్షమ్యతా” మని కడున్ • బొల్పొప్పవేడఁ దగున్. 376
- క॥ ఎవఁ డలిగినఁ జెడు జగ మా, శివుని సతీవిధురు వేగఁ • జేరి క్షమింపఁ
స్తవములొనరించి తద్దయ, సవనము రక్షింపవలయు • నముచిత మిదియౌ. 377
- ఉ॥ ఈమును లీసురల్ నలువ • యీవును నేనును బాకశాసనుం
డే మహనీయువీర్యబల • మిట్టిది తత్త్వ మిఁకట్టి దంచు సుం
తేమి యెఱుంగఁజాలము మ • హేశ్వరుఁ డట్టిఁడు వేఱుత్రోవతో
నేమెయి మెచ్చు నవ్వెరవు • నెవ్వఁడు సేయు స్వతంత్రుపైనటుల్. 378
- గీ॥ అని యిటులు చెప్పి వైకుంఠుఁ • డఖిలసురల, మునులఁగొని నల్వతోవేగఁ • బురహరేష్ట
వాసమై పొల్పునట్టి కై • లాసశైల, రాజమునకేగి భయభక్తు • లోజమెఱయ.
- గీ॥ జన్మయోగతపోమంత్ర • సమ్యగోష, ధులను సిద్దులౌ వారల • కలవియై ప
రులకుఁబోరాక దివ్యాప్స • రోజనముల, సకలగంధర్వ వితతుల • సంగతమయి.

- : కైలాసగిరి వర్ణనము : -

- క॥ నానాధాతువిచిత్రత, నానామణిమయశిరోఘ్న • సంబయి యింబై
నానామృగతతియుతమై, నానాపాదపలతాభి • నందిత మగుచున్. 381
- సీ॥ ఇష్టఫలములీగి • కెందు సిద్ధులఁ బిల్చు, గల్పద్రుమములు శా • ఖాకరముల
కిన్నరయువతులు • కేరి గానంబుసే, యుదు రెందుఁ ద్రిపుర • జయోరుగాధ
సందడించెడు సతీ • స్నానపుణ్యతరోద, యై నంద యెచ్చోట • నద్భుతగతిఁ
గఘ్రంపుటనఁటుల • కంచెలతో నెందు, నళినీపుళినము లా • నందమునఁగు
- గీ॥ ఘనమయూరంబు లెందుఁ గే • కల నిగుడ్చు
మూర్ఛనలొనర్చు మత్తాభి • పుంజమెందు
పికములు కుహూర్ధ్వనుల నెందుఁ • బెచ్చుసేయు
నేన్గు లెచ్చోట గిరియాన • మెలమిఁజూపు. 382
- వ. అట్టి శ్రీకైలాసవర్చతంబునందు.
- సీ॥ ఎలమాపులును నిమ్మ • లీత చిట్టీతలు, పారిజాతములు మం • దారతరులు
పొన్నలునున్ సుర • పొన్నలుఁ బొగడలు, గన్నేర్లు సంపఁగుల్ • గాంచనములు
రేఁగులునుఁ గంగ • రేఁగులునుఁ గొండ, గోఁగులుఁ బనసలుఁ • గొడిసెగములు
దబ్బలునున్ నార • దబ్బలున్ నారక, డములు ననాసలున్ • గ్రముకములును
- గీ॥ వెలగ లిప్పు లుసిరికలు • వేపతరులు, మేడి నేరేడుమద్ది మా • రేడుగములు
తాళ్ళు చించలు చీకటి • తరులు మణ్ణి, న్రూకులును రావి న్రూనులు • జోకమెఱయ.
- గీ॥ తియ్యమామిడి రసదాడి • తేనెయరఁటి, తీయదానిమ్మ గజనిమ్మ • తెగలు మఱితు
రంజి నారింజగములు హే • రాళమైన, వెదురుకోనలును బలాశ • వృక్షరాజి.
- గీ॥ పుష్పితాశోకములు మల్లె • పాదలు జాది, తోఁపులును బండి గురివింద • తోఁపు లేపు
మీఱు బంగారుతామర • లేల్మిరంగు, రంగులొప్పెడు కలువలు • గల సరసులు.
- క॥ ఏలకితీగెలు తాంబూ, లీలతలు లవంగలతలు • లేఁబోకలునుఁ
మేలిమిజాతులు వలు త, క్కోలకముల వరుసలెంతో • తోసం బిడెడుఁ. 386
- క॥ పలురకముల ద్రాక్షల పం, దిళు లెంతయు వింతఁగోలుపు • తీయనఁదగు పం
డులగుత్తులఁ దనియుచు రా, చిలుకలు విందొంది పాడ • శివమంత్రంబున్.
- సీ॥ ఇభములు సింహశ • రభముల్ పులుల్ గదు, పులు నొక్కయెడ నేస్త • మున వసించు
అడవియేన్గుల యొరి • పిడినొప్పు హరిచంద, నముల గాడ్చలరించు • నమరులమది
రక్తకంఠఖగస్వ • రముల మేళముఁజెందు, షట్పదమండలీ • స్వరసరణులు
కలహంసకులవతుల్ • కడఁగెచెప్పును శత, రుద్రీయ పాఠముల్ • రుచ్యముగను

- గీ॥ పచ్చలేమెట్లుగఁదనర్చు • పద్మసరసు, లింపుమెయిఁ బుణ్యకాంతల • కీచ్చుముదము
పొంకమగు వెండిబంగరు • పుష్పకములు, మేలిరతనాల గద్దల • మేలుమీఱు.
- ఉ॥ క్రోతులు కొండఘ్రుచ్చులును • క్రోడములున్ బులులున్ సివంగులున్
వాతమృగంబు లెల్లులును • బస్తము లాలును నెద్దులున్ మనుం
బోతులు సింగముల్ శరభ • ముల్ హరిణంబులు పాడిగేదెలున్
బోతులు గోడిగల్ హరులు • బొంకపు నాభిమృగంబు లొప్పెడున్. 389
- సీ॥ రుచుల “విశ్వాధికో” రుద్రోమహర్షి”య, సుచుఁబాడు కలహంస • నిచయములును
రూఢి “సర్వోహ్యక్ష • రుద్ర”యంచొగిగాన, మొనరించు ధార్దరా • స్త్రీనివహములు
ఎలమి “నీశావాప్య • మిద” మని బోధించు, రాజహంస మనీషీ • రాజవయము
లలి “శివ ఏవకే • వల” యను మనువును, జపియించు మల్లికా • క్షణముదాయ
- గీ॥ ములును గుండలిశక్తియ • మృలక లరసి, యాసహస్రాచక్రంబు నధిగమించి
అక్షరంబైన పరమశి • వార్చినొంది, యలరు చక్రాంగసంఘంబు • అమరియుండె.
- సీ॥ అచటి యూర్వా బాల • నహరహం బర్దిమై, శివలింగమున కభి • షేకమొసఁగు
అచటి పుష్పలతాళి • యభవలింగమువయి, సుమముల రాల్చు ని • త్యమును బ్రీతి
అచటి మాలూరంబు • లర్పించు దళముల, నంతకాంతకునకు • ననుదినంబు
అచటి ఫలద్రువు • లనవరతము పండ్ల, నైవేద్య మొసఁగు బ • న్నగధరునకు
- గీ॥ అచటిరోలంబనికురంబు • లవిరతంబు, మధువుఁ బానీయమిడునట్లు • మండనునకు
అచటి జంతువు లెల్లఁబ్ర • త్యహము నిష్ఠ, ధ్యానయజ్ఞంబుసేయు న • ధ్వరపతికయి.
- వ. ఇఁక నా కలధౌతశైలమధ్య ప్రదేశంబందు.
- గీ॥ యోజనశతంబు పొడవు పా • దోనముగను, విరివి దైవాఱ శాఖల • వెలసి కొండ
నెల్లఁదఱుగని నీడ శో • భిల్లఁదగి ము, ముక్కుశరణం బయిన వట • భూజమందు.
- సీ॥ అలుకను బాసిన • యంతకుఁ బోలి సు, ఖాసీనుఁడై యున్న • యట్టివాని
శాంతాత్ములై తగు • సనకాది సిద్ధుల, చే సేవలను జేంది • చెలఁగువాని
జక్కులకును నల • రక్కసులకుదొర, యో కుబేరునిపూజ • లందువాని
విద్యాతపోయోగ • విభుఁడై తదీయాధ్వ, మొంది విరాజిల్లు • చున్నవాని
- గీ॥ తపసులకు నిష్ఠమగు జటా • దండ భస్మ, చర్మముల నెలరేకను • సాంధ్యగగన
రుచినలరు గాత్రమెలమిఁ దా • లిచినవాని, విశ్వమంగళములను న • ర్పించువాని.

-: విష్ణ్వదులు శివుని దరిసించి ధ్యానంబొనర్చుట:-

- సీ॥ దర్శమయంబయి • తనరిన బ్రుసియందు, నుపవిష్టుఁడై సీరి • నున్నవాని
సజ్జను ల్వివరగ శా • శ్వతపు బ్రహ్మంబు నా, రదునకుఁ జెప్పుచుఁ • బొదలువాని
కుడితోడ్డన్ జేరిచి • యెడమకాలిని నెడ్చి, మోకాలిపయిఁ జెయిన్ • బూనువాని
రాణింపఁ దర్కము • ద్రనుజెంది యొకచేత, నొకచేత జపమాల • నొందువాని

- గీ॥ బ్రహ్మనిర్వాణ సుఖమునఁ • బరఁగువాని, యోగపట్టంబుఁ గట్టి చె • న్నొందువాని
మునులకెల్లర కాద్యుండై • పాలుచువానిఁ, బరమశివు నచ్యుతాదులౌ • సురలుగనిరి.
- గీ॥ నంది సెలవొంది డగ్గఱి • వందనము లౌ, నర్చి శిరసుల నంజలుల్ • చేర్చి నిలిచి
రభవుఁడరవిందనయనున • కజునకును బ్ర, ణతులౌనర్చి యొసఁగె నాన • నములనంత.
- వ. నారాయణుం డిట్లనియె.
- గీ॥ ఎఱుఁగుదుము నిన్ను నిశ్చేశు • నీ జగతికి, యోని బీజములై యొప్పు • చున్న శక్తి
శివులకును గారణంబయి • చెన్నుమీఱు, నా నిరంతర బ్రహ్మంబ • వయ్య! నీవు.
- గీ॥ సరవి స్వాంశములగు శివ • శక్తులందు, మార్గపదమట్లు గ్రీడింపు • చుండి జగము
బొడుమఁగాఁజేసి పోషించి • యడఁతు వీవు, నిర్వికారచిదానంద • నిత్యరూప! 397
- ఉ॥ నీవే త్రయీసురక్షణము • నెట్లనఁ జేయఁగ నధ్వరంబు ముఁ
బావన! పుట్టచేసితివి • బల్లిదమ్మై తగు సూత్రమేర్పడన్
శ్రీ విలసిల్లు ధర్మమయ • సేతువులన్ బొనరించినావు భూ
దేవులు వాని నైక్యక మ • తిన్ బొనరింతు వ్రతంబు నొందుచున్. 398
- క॥ మంగళ! మంగళ కర్ముల, కుం గావించెదవు స్వర్గ • కూటము ముక్తిన్
బొంగఱ నిడెదవు పైఱ క, మంగళులకు నరక మెందు • మాఱదది యెచేన్.
- వ. అయినను
- మ॥ బ్రతుకన్జేయుము దక్ష నిష్ఠ భగవే • త్రంబుల్ బ్రసాదింపు మా
దృతి మీసంబులౌసంగు మీభృగునకుఁ • దెప్పింపు దంతంబు లు
న్నతకారుణ్యమయాత్మ! పూష కీఠ జ • న్నంబందు నీచేత శి
క్షితులౌ దివ్యులు ఋత్విజుల్ సుఖతను • శ్రీ లొందఁబాలింపుమా. 400
- క॥ సమయించితి వల యజ్ఞశి, రము మరల సముద్ధరింపు • క్రతు వెవ్వనిచే
నమరు ఫలసిద్ధి వానికిఁ, గుమఘులు భాగంబునీక • కూలిరి యట్టుల్. 401
- క॥ ఇది గొనుము పూర్ణభాగం, బిది క్రతుశేషంబు రుద్ర! • యిది నీయదియా
ముదమున నీభాగంబునఁ, బొదలఁగ నొనరింపు సవన • పూర్తి మఖేశా!
- వ. అంత విరించి యిట్లనియె.
- చ॥ చెడుమదినొంది భేదగతిఁ • జేడ్చడి కర్మమునందె నిచ్చులున్
సుడివడువారు లాఁతుల య • శోధనముల్గని కుందువారు నౌ
చెడుగులు మర్మముల్ దునియఁ • జేయఁగఁ గూయుదు రన్యుల వడి
వడి నిఁకఁ జంప రట్టి విధి • వంచితులన్ మిముబోటి సత్తముల్. 403
- వ. ఇంద్రుండిట్లనియె.

క॥ వందనము నీలకంఠున, కిందుధరున కాద్యునకు మ • హియసునకు నా
నందైకహేతువునకు న, మందకృపామయతనునకు • మహితాత్మునకున్.

క॥ ధాతల కెల్లర కీవే వి, ధాతపు త్రిగుణాత్ముఁడవు సు • ధాకరమకుటా!
నేతల కెల్లర కీవే, నేతపు పాలింపు మిఁకను • నీదు జనములన్.

405

వ. దివ్యమునిజనంబు లిట్లునిరి.

సీ॥ ఉచితరూపునకు స • ద్యోజాతమూర్తికి, గదికి శూలికి ధన్వి • కిదియె ప్రణతి
వామదేవునకును • వామనేత్రునకును, వామమూర్తికి నిదే • వందనంబు
ఘోరఘోరునకు న • ఘోరమూర్తికి బరే, శునకు వికటునకు • జోత యిదియె
పురుషార్థదునకుఁ ద • త్పురుషమూర్తి కనాది, పురుషున కిదియె చే • మోడ్పుసేత

గీ॥ ఇనున కీశానమూర్తికి • నీశ్వరునకు, బ్రహ్మరూపునకును బర • బ్రహ్మ కిష్ట
తనునకుఁ ద్రయీతనునకు సుం • దరతనునకు, భక్తిఁగావించుమిదెయభి • వాదనంబు.

వ. అంత నిలింపుల గాంచి బాలేందు శేఖరుం డిట్లునియె

ఉ॥ మోహముఁ జెందినట్టి యల • ముగ్ధులదోసము నేఁ దలంపఁ బా
పోహనుజెంది త్రుళ్ళిన దు • రుద్ధతమూర్తుల శిక్షఁ జేసెతిన్
మోహితబుద్ధి దక్షుఁ డటు • పూనిన జన్మము బన్నమొందె ని
ట్లోహరి! యో విరించి! వినుఁ • డొప్పుగ సర్వము నిర్వహిల్లఁగన్.

407

గీ॥ అధ్వరికి బసమస్తకం • బమరుమిత్ర, చక్షువునఁ జూచుభగుఁడు పూ • షయజమాన
దంతములచేత నమలుచుఁ • దానుబిష్ట, భుక్తుగ భుగండజశ్రు • వులను జెందు.

-: శినానుగ్రహమున దక్షుఁడు జీవించుట:-

వ. మఱియు బుత్విక్కు లశ్వినీదేవతల బాహువులచేతను, బూషహస్తంబులచేతను
బాహుహస్తంబులఁబడసి జీవించు రట్లొనర్చుండన్ననయ్యాదిమదేవుని నుడుల కఖిలర్థి
జనంబులలరి సాధువాదంబుల ధన్యవాదంబుల నొనర్చి మ్రొక్కిరంతఁ బుండరీ
కాక్షుండును విరించియుఁ బరమశివుని సవనంబునకు భక్తి మెయి నామంత్రణంబు
సేయుడు, మహాదేవుండు హర్షించి నందీశ్వరాదులతో నందుఁజని యట్లొనరింపఁ
జేయుడు నవ్వారెల్ల హరుసంబుఁజెంద దక్షుండు నిద్రమేల్చినినట్లు లేచి కూర్చుండి
ప్రబోధంబుఁ జెంది ముందఱనున్న శివున్ జూచినయంతనె శరత్కాలంబు నందలి
ప్రదంబుఁబోలి యకల్మషచిత్తుండై పూర్వవైరంబు మఱచి శివస్తవంబుఁ జేయఁ
బూనియు మృతఁజెందిన కూఁతుఁదలఁచి దుఃఖంబున బాష్పపూరితనయనుఁడై
యెద్దియుఁ బలుకఁజాలకున్న నెట్లో హృదయంబు బిగ్గవట్టి యిట్లు మహేశ్వరుఁ
బ్రస్తుతించె.

409

ఉ॥ పెక్కులు తిట్టినట్టి నను • బిట్టుగ దండము చేసి తద్ది దా
నెక్కు డనుగ్రహంబుగనె • యేర్పడె నాయెడ వెన్నుఁ డీవు పెం
పెక్కుఁగఁ బ్రహ్మబంధువుల • నేనియు నన్యువసేయఁబూన రా
చక్రి మహేశ! యెట్లు వ్రత • చర్యలఁ బాయుదు వీవు పేర్నిమై.

ఉ॥ వేదము రక్షసేయుటకు • వెన్నెనె భూరి తపోవ్రతేద్దవి
ద్యాదులఁ జెన్నుమీఱ భవ • దాస్యమునన్ సృజించి విప్రులన్
గాదిలి ప్రేమ నావులను • గఱ్ఱనుఁ జేకొని కాచు గొల్లఁ డ
ల్లేదెదునుందు నెల్లపుడు • నెంతయు బాములఁ బాపి యీశ్వరా!

చ॥ నిను బరమాత్మ నారయక • నే నటు లెగ్గులు పల్కినన్ మనం
బున నవి లెక్క సేయకయె • పుణ్యవిగర్హణజాతపాతకం
బునఁ బెనుగోతఁ గూలు నను • భూరికృపన్ బ్రతికించి తిట్టులన్
నిను గొనియాడఁ జాలుదునె • నీదగు పుణ్యమె నిన్ను మెచ్చెడున్.

గీ॥ వరదునకు విశ్వపతి కార్త • బాంధవునకు, జ్ఞాననిధి కీశ్వరునకు స • నాతనునకు
సర్వదేవాధిపతికిఁ బ్ర • శాంతమతికి, సర్వకారణునకు నమ • స్సౌర మిదియె.

—: శివుఁడు దక్షునకు హితంబుఁ జెప్పుట: —

గీ॥ అని యిటుల వేడి మ్రొక్కిన • యట్టిదక్షుఁ
గని యనుగ్రహ మొంది యి • ట్లనియె దక్ష!
విను ప్రసన్నుడ నైతి నే • వేళనేని
భక్తులకు లోఁగువాఁడ నేన్ • బ్రభుఁడనైన.

వ. నన్నుఁ బూజించుభక్తు లార్తుఁడు జిజ్ఞాసు వర్తార్థియు జ్ఞానియు ననువారలై
విధంబులుగ నన్నర్చింతు రుత్తరోత్తరులు త్తము లందఱియందు జ్ఞాని నాకు ప్రీయ
డతఁడు నారూపుగఁ దెలియుము. నేను జ్ఞానగమ్యుండను గాని తదితరంబు
సాధ్యుండనుగాను.

గీ॥ వేదములచేత నీక్రతు • వితతిచేత, దానములచేతఁ దపసుచే • దక్ష! నన్నుఁ
బడయఁజాలరు కర్మత • త్పరులు పుడని, భక్తిచే జ్ఞానమునఁ బట్టు • పడుదునె

వ. నీవు భక్తిజ్ఞానంబులఁబాసి కేవల కర్మతత్పరుండవై యిట్లు బన్నంబు నొందితి విడి
జ్ఞానమార్గంబు నాశ్రయింపుము. మఱియు వేటొండు రహస్యంబుగల దది యెఱి
వినుము.

క॥ నేనును బ్రహ్మయు వెన్నుఁడు, పూని జగంబులకు హేతు • భూతులమైనన్
నే నీశ్వరుడను సాక్షిని, నేను స్వయంభాసకుఁడను • నిత్యుడ వినుమా.

గీ॥ ఆత్మమాయను గుణమయి • నందిజగముఁ
బొడమఁ జేయుచు సాఁకుమఁ • బొలియఁజేయు

చును గ్రియోచితనామంబు • లొనరఁదాల్చు
చుందు నిఁక నిందు సందియం • బొదవ దెప్పుడు.

419

గీ॥ అట్టి పరమాత్మనయిన నా • యందు బ్రహ్మ, విష్ణులనుభూతకోటినిఁ • బిచ్చవాండ్రు
జెలఁగి వేఱుగఁజూతురు • శిరసు మొకము, మున్నయినవానివేఱుగ • నెన్నఁదెవఁడు.

క॥ సకలాత్మలమై నిచ్చలు, నొకరూపగు మా ముగురను • నొండు తెఱఁగు నెం
చక సేవించునతండే, యకలంకంబైన శాంతి • నందికొను భువిన్.

421

వ. ఇఁక నట్లుగాక.

గీ॥ వెన్ను నిందించి నను గొల్చు • చున్నవాఁడు
నన్ను దూషించి హరిఁ గొల్చు • చున్నవాఁడు
వీరలిర్వురు జమువీట • వేఁగుచుందు
రంబుజహితుండు జంద్రుఁ డు • న్నంతదనుక.

422

వ. మఱియును.

క॥ కమలజ భక్తిఁదొరంగిన, గమలాపతి భక్తి యెప్పుడుఁ • గలుగదు వినుమా
కమలేశభక్తి లేకయె, యమరదు నాయందు భక్తి • యజ్జజ్జతనయా!

423

వ. కావున నీవిఁక భేదబుద్ధిన్ బాసి జ్ఞానివై యుపాసించు మిఁక యాగంబుఁ బూర్తి
యొనరింపుమన్న దక్షం డలరి శివు నఖిలేశ్వరుండని తలంచి సకుటుంబముగా నర్చించి
యజ్ఞంబు మరల ననుసంధానించి వేల్పులకెల్లరకు భాగంబు లొసంగి పూర్ణభాగంబు
మహేశ్వరునకిచ్చి తదనుగ్రహంబుఁబడసి యజ్ఞంబు సమాప్తం బొనరించె నంతఁ
బరమేశ్వరుండు కైలాసంబునకరిగె. బ్రహ్మవిష్ణులను నఖిలసురమునీంద్రులు సంత
సంబునఁ బరమేశ్వరయశశ్చరితంబు గానంబుసేయుచు నిజనివాసంబుల కరిగిరి.
మహేశ్వరుం డిట్లు నిజస్థానంబుఁ జేరియు సతీదేవిన్ దలంచి పలుమాటలు సతీచరి
తంబులు గణంబుల కెఱిఁగించుచుఁ బరమాత్మయయ్యును బ్రాపంచికభంగి నభిన
యించుచు నిర్వికారుండై యుండె. పరమేశ్వరి యగు దాక్షాయణి యిట్లు పూర్వ
కలేబరంబుఁబాసి దేవప్రార్థితయై దేవకార్యంబు కొఱకు మఱల హిమవద్గిరిం ద్రువత్పి యగు
మేనకయందు జన్మించి తపంబొంది మహేశ్వరుఁ జేపట్టె నీ సతీచరిత్రంబు నెవ్వరేనిఁ
జదివిన వినిన నవ్వారు సకలసంపదలఁ బొదలుదు రనిన సూతునకు శౌనకాదులు
మహాత్మా! దక్షయజ్ఞంబం దిట్లు పుండరీకాక్షుండు శివు నరయక వచ్చి యవమతిఁ
జెందుటఁ కేమికతం బెఱుంగఁజెప్పు మనుడు సూతుం డిట్లనియె.

—: శ్లోప ద ధీచుల కలహ వృత్తాంతము: —

గీ॥ చ్యవనపుత్రుండు భృగువంశ • సంభవుఁడు ద
ధీచి యనుబుష్టి శపియింప • నా చతుర్భు
జుఁడు పరాకొంది యిట్లు ద • శ్లోని మఖమునఁ
జేరి చిన్నతనంబొందెఁ • జేవమాలి.

425

- క॥ అన నేటికి శపియించెను, ముని పురుషోత్తముని సకల • భూతశరణ్యున్
మునివర! యెఱిగింపుమునా, ననఘుండ నుడువంగదొడగె • నవ్వారికిటుల్.
- క॥ కృష్ణుడను వైష్ణవుడగు నొక, నృపునకును దధీచిమునికి • నేస్తం బురువా
విపులేశుం డొకవరి మా, నిపతినిగని యిట్లు తా న • నియె మత్తమతిన్.
- చ॥ ఎనిమిది దిక్కులోలిమెయి • నేలెడు వేల్పులమాత్రలొంది మే
దినివయిఁ బొల్చు భూపతి మ • దిఁ దలపోయఁగ వర్ణపంక్తిలో
ఘనతను మించు నల్లతడె • గౌరవభాజనుఁ డన్న నంత న
మ్ముని విని వేదపుంబధము • బూనని యన్నుడి కల్గి యిట్లనెన్. 428
- క॥ జనవినుత “బ్రాహ్మణో గురు”, రను వచనముఁదలఁపు మదిని • నఖిలమునకు బా
పనుడే గరియుండును బూ, జనభాజనుఁ డిద్ది వేద • సమస్త మనుడున్.
- చ॥ నరవరుఁ డాలకించి యటు • నచ్చి కసేయక శ్రీమదంబున్
బొరసిన బుద్ధి నిట్లనియె • భూవిభుండే కడుమేటి యాతడే
యురవగు దైవతం బిఁకను • సుర్వరఁ జెందిన విష్ణు వాతడే
ధర నిఁక నగ్రపూజ్యుఁడగుఁ • దాపన! నీపస మానిపామ్మిక్కన్. 430
- గీ॥ అనిన విని ముని క్రుద్ధుడై • యాత్మగౌర, వం బరసి నెడ్చిపిడికిట • వసుమతీశు
నెత్తిపై మొత్తె నతఁడు గి • న్నెత్తివజ్ర, మేసి మునివరుఁ జీల్చెను • దోసమనక.
- క॥ ముని వజ్రహతిని దా ను, ర్వినిఁ బడి కులపతిని శుక్రు • వినయమ్మున వే
డిన నతఁడు చేరవచ్చి ము, నిని సంజీవిని కలఁ మ • నిచె నంతఁ గృపన్. 432
- వ. వాత్సల్యంబుతోడ దధీచికి మృతసంజీవినీ విద్య నుపదేశించి, కుమారా! మృత్యుం
జయుండగు నీశ్వరుని భజించుచు నీ మహామృత్యుంజయ మంత్రంబు నుపాసింపుము.
దీన నీకు మృత్యుభయంబు దొలఁగి శ్రేయంబు చేకూరునని యిట్ల మంత్రం
బుపదేశించె.

—:మహామృత్యుంజయ మంత్రము:—

ధ్యానం -

శ్లో॥ హస్తాంభోజ యుగ్ధ కుంభయుగలా । దుద్భ్రత్యతోయం శిర
స్పించంతం కరయోర్యుగేన దధతం । స్వాంకే సకుంభౌ కరా
లక్ష స్రజ్మగహస్త మంబుజగతం । మూర్ధ్న చంద్రసవ
త్ప్రియూషార్ద్ర తనుం భజే సగిరిజం । త్ర్యక్షంచ మృత్యుంజయం.

మను: -

శ్లో॥ త్ర్యంబకం యజామహే । త్రైలోక్యపితరం ప్రభుం । త్రిమండలస్య పితరం
త్రిగుణస్య మహేశ్వరం । త్రితత్త్వస్య త్రివహ్నిశ్చ । త్రిధాభూతస్య సర్వతః ।
త్రిదివస్య త్రిబాహ్నిశ్చ । త్రిధా భూతస్య సర్వతః । త్రిదేవస్య మహాదేవ
స్సృగంధిః పుష్టి వర్ధనః । సర్వభూతేషు సర్వత్ర । త్రిగుణేషు కృతో యథా ।

ఇంద్రియేషు తథాన్వేషు । దేవేషు చ గణేషు చ । పుష్పే సుగంధవత్సూర
 స్సుగంధి రమరేశ్వరః । పుష్టిశ్చ ప్రకృతేర్యస్మా । త్పురుషాద్వేద్విజోత్తమ ।
 మహాదాదివిశేషాంత । వికల్పస్యాపి సుప్రత । విష్ణోః పితామహస్యాపి ।
 మునీనాంచ మహామునే । ఇంద్రియశ్చ చ దేవానాం । తస్మాద్వేపుష్టి వర్తనః ।
 తందేవ మమృతం రుద్రం । కర్మణా తపసాపివా । స్వాధ్యాయేనచ యోగేన ।
 ధ్యానేన చ భజంత్యముం । సత్యమేషాం ప్రపన్నానాం । మృత్యు పాశాద్భవః స్వయం
 బంధమోక్షకరో యస్మా । దుర్వారుక మివ ప్రభుః ।
 మృతసంజీవినీమంత్రో । మమ సర్వోత్తమ స్మృతః ॥

వ. ఈయదియె సర్వోత్తమంబగు మృతసంజీవినీ మహామంత్రం బీశ్వరుని బూజింపుచు
 నిద్దాని జపించుము. మఱియు నీయది జపంబుల నభిషేకంబునను హోమంబునను
 నిమ్మాడింటఁ గూడ ఫలంబొసంగు. శిష్యున్నిధిఁజేరి యీ మంత్రంబు జపించిన వానికి
 మృత్యుభయంబులేదు. ఇంక నిమ్మంత్రంబునను న్యాసాదుల నొనర్చి జపించుచు
 శివునిఁబూజించిన మఱియు విశేషఫలంబు జెందనగునని యిట్లు సక్రమం బుపదేశించి
 శుక్రుండు స్వస్థానంబున కరిగినంత దధీచి శివుని సంస్కరించి తపంబునక్షే వనంబున
 కరిగి యందు మహేశ్వరులఁ బూజించుచు నమృహామృత్యుంజయమంత్రంబు
 నేకనిష్ఠతోఁ బెక్కుదినంబులు జపించినంత భక్తవత్సలుండైన శంకరుండు మునిఁ దారసించి
 వరంబడుగు మిచ్చెదననుడు దధీచిముని కరంబుమురిసి యిట్లు ప్రస్తుతించె.

సీ॥ కాలాయ ఘనతపో • జాలాయ కంధరా, నీలాయ నిత్యాయ • నిరతధర్మ
 శీలాయ కరుణాల • వాలాయ బ్రహ్మాండ, పాలాయ శర్వాయ • పాలితముని
 బాలాయ ధృతపారి • చేలాయ తరుణేందు, ఫాలాయ భగ్గాయ • ప్రౌఢతరజ
 లాలాయ గళతల • వ్యాలాయ దోర్తను, శూలాయ శుద్ధాయ • స్థూలసూక్ష్మ

గీ॥ కారణశరీర ధారిణీ • కర్బురతను, ధారిణీ రవిబింబవి • హరిణీ కృ
 పాళవేఽఖిలజనతాప • భంజనాళ, వే నమోస్తు నమోస్తు తే • తేనమోస్తు.

నీ॥ కాలకాలాయ శ్రీ • కాలరాణ్ముఖగణ, పాలాయ ఋషిలోలు • పాయ దివ్య
 గంగాతరంగిణీ • రంగాయమానజ, లామండలాయ కు • తారశూల
 బాణబాణానన • పట్టిస శక్తిగ, దాదండ చర్మాసి • ధరకరాయ
 కాకోదరాధిప • గ్రవేయభూషిత, కంధరాయానంద • బంధురాయ

గీ॥ పరమశక్తిహృదయభర్త • పద్మకోశ, రంజనాహస్కరాయ వి • రాజితేందు
 శకల భాస్వరకోటీర • చారుతరశి, రష్టలాయ నమోస్తు ప • రాత్పరాయ.

వ. అని యిట్లు సన్నుతించి.

-: శివుడు దధీచిమునికి వరమునిచ్చట: -

- గీ॥ దేవ! నా కిడు వజ్రాస్థి • దివ్యతనువు, మఱియునన్పుత్రత్వము నదీన • మఱియు ననుడు శంకరుం డట్లయగునని • సంయమికి వ, రంబొనఁగి వేగ నిజనివా • సంబుఁజేరె.
- చ॥ మునియు వరంబుఁజెంది క్షుప • భూభుజాఁజేరి పదంబుచే శిరంబును వడిమోఁదె నాతఁడును • భూరిత రాగ్రహమొంది వజ్రమున్ ముని యురమందువేయ నది • మున్నటి యట్టులఁగాక పూరిగాఁ గనుపడ తోఁడు సూచి మది • గాటపు నక్కజ మొంది యంతనే. 438
- ఉ॥ కానకుఁ బోయి శ్రీవతినిఁ • గంజదళాక్షుని భక్తవత్సలున్ బూనికతోడ నెంచి తప • మున్ బొనరింపఁగ దేవనాథుఁ డా మానవనాథుఁ జేరి బహు • మానమొసంగ నభీష్టమగ్గఁగా నాన్పుఁ డర్పమొంది కమ • లాక్షున కర్మిలి మ్రొక్కి యిట్లనె. 439
- గీ॥ బాఁప డొక్కఁడు నను దలఁ • బగులఁదన్నె, వజ్రమేసితి వితయయ్యె • వరద! యతఁడు శివునిఁ బూజించి వాంఛిత • సిద్ధులొందె, వానిపేరు దధీచి య • వ్యానిఁ గనుము.
- వ. మఱియుఁ దనకును దధీచికి జరిగిన వాదంబు తెఱంగునంతయుఁ దెలిపినఁ బురుషోత్తముఁ డవిధంబెల్ల నారసి దధీచియెడ ననుచితంబు లేకున్నను క్షుపునికై తానర్హధీచినిఁ జెనకక తప్పమియును, దధీచిచే దన కనర్హంబు రానుండుటయు నెఱింగియును భక్తవాత్సల్యంబుఁ ద్రోసివేయఁజాలక దధీచితోఁ బోరనెంచి క్షుపున కిట్లనియె. 441
- గీ॥ బ్రాహ్మణు లజయ్యు లందును • బాశుపతులు కడిఁది మగ లట్టివారితోఁ • దొడరనగునె? సాహసిక్యంబు జలము దో • సంబుమీఱి పోరితముఁ దెచ్చి కొంటివి • భూమిజాని!
- వ. ఇఁక శాంభవుల వైభవం బెఱుంగవేని వినుము.
- సీ॥ అశ్రాంతపారమే • శార్చాపరానంద, భరితాంతరంగులు • పాశుపతులు ఆణవాదిమలత్ర • యధ్వంసకారణ, పరమదీక్షాచణుల్ • పాశుపతులు తాపత్రయాగ్నిదం • దహ్యామానశరీర, బాధానివర్తకుల్ • పాశుపతులు పూర్వకర్మఫలాను • భోగనానాగర్భ, వాసదూరికరుల్ • పాశుపతులు
- గీ॥ సర్వవేదాంత సిద్ధాంత • సారవిహిత, పథవిరాజితగమనులు • పాశుపతులు ప్రౌఢమధ్యాహ్నవిస్ఫుర • ద్బానుబింబ, భాసమానప్రకాశులు • పాశుపతులు
- వ. ఇఁక నిన్ను గుఱించి యిమ్మునితోఁబోరెద నవలఁ గానున్నదియగును.
- క॥ అని వేగ దధీచి మునీం, ద్రుని డగ్గఱి బవరమడుగఁ • దోయజనేత్రున్ గని ముని యనియెను కేశవ! • నిను నెఱుఁగుదు భక్తకార్య • నిష్ఠాతునిగాన్.

గీ॥ ఐన వినుము మహేశ్వరా • ర్చానిరతుల, కెందు నలందురు బబ్బమి • యెంచువాడ
అట్లుగా కది యొదవుచో • నరసిపల్కు, కలను చేసెద నీతోడ • గంజనయన!

-: విష్ణు దధీచులయుద్ధము:-

క॥ లేదలమట బెదరేమియు, లేదెందుఁ బరాజయంబు • లేనే లేదో
శ్రీదయిత! యనుడు గుపితుం, డై దానవహంత చక్ర • మారసి కనఁగా. 446

గీ॥ అదియుఁ జలనంబు మాలిన • నమ్మునీంద్రుఁ
డరసి నగి యిట్టులనె హరి! • యైశ మీ సు
దర్శనము నను దెగటార్చ • దఱియ దన్య
సాధనములను గొని వేయు • చలముమీటి. 447

క॥ అని యుల్లసమాడిన య, మ్మునిపయి నందకము గదను • భూర్యస్త్రములన్
వనజాక్షుడేసె సంక్రం, దనముఖులును దఱిసి మునిని • నానాస్త్రములన్.

గీ॥ పాదవ మునియల్గియొకకుశ • ముష్టిదెచ్చి, శివుని స్మరియించి విడిచిన • జెలఁగియద్ది
ఘనమగు త్రిశూలమై వారి • కరినసాధ, నముల నస్త్రంబులను వేగ • సమయఁజేసి.

వ. సకలనిలింపులతో జనార్దనుని మర్దింప నేతెంచుచుండుట గాంచి.

గీ॥ అతులమాయాన్వితుండగు • నచ్యుతుండు, తన్నుఁబోలిన చక్రగ • దాధరులను
నయుతమూర్తుల వెడలింప • నడరివారు, తాపసునిపైకి దుముకఁగ • దలఁకకతఁడు.

క॥ వారందఱి శూలమునన్, జూరున్బొనరించి యార్వ • జూచి హరియుఁ దా
మీఱిన కినుకఁ ఘోరా, కారుండై విశ్వరూప • గరిమన్ జూపె. 451

క॥ పదునెనిమిది లోకంబులు, నదీనదోదధులతోడ • నగములతోడ
బొదలెను భగవత్తనువున, నది గని ముని శివునిఁ దలఁచి • యచ్చెరు వొప్పు.

గీ॥ హరికి నిట్లనె నిదియేమి • యచ్చెరియము
కనుము నేఁ జూపెద నటంచు • గరిమమెఱయ
చ్యావనియుఁ దనయందు బ్ర • హ్మాండమెల్లఁ
జూప విస్మయమొందిరి • సురలు హరియు. 453

క॥ అంతయెగాక జనార్దను, నెంతయు దహించుచున్న • ఋషిఁ గని హరి బ
ల్పంతముతోఁ దలపడఁగని, చింతిలి పరమేష్ఠి యటకుఁ • జేరి రయమునన్*

చ॥ వలదు మహాత్ము! భక్తజన • వత్సల! పద్మదళాక్ష! మోనిపై
నలుకను మాను మీతఁ డలి • కాక్షునిభక్తుఁడు ప్రోడ యెంతయున్
గలుషములేదు వీనియెడ • గర్కశభావము డింపు టేనికిన్
జెలివి ఘటింపు! మోనియెడ • జెల్లదు వేఱువిధంబు రూఢిగాన్. 455

* సతీఖండే అష్టత్రింశాధ్యాయే- శ్లో॥ దదాహ విష్ణుం దేవేశం! దధీచి శ్రైవసత్తమః!

- వ. అని చెప్పుట యాలకించి క్షపుండు పశ్చాత్తప్తుండై తనకొసరం బిట్లు రమాక
డాఱడినొందుట కెంతేని వందురి యధార్థం బెఱింగి వచ్చి దధీచి యంఘ్రులంద
యిట్లు ప్రార్థించె.

-: క్షుపుండు దధీచి నర్థించి యుద్ధంబునుడుపుట:-

- శా॥ మన్నింపన్ గదవయ్య! నాయఘములన్ • మౌనీంద్రచూడామణీ!
మన్నింపన్ గదవయ్య! నాచెడుపనిన్ • మాహేశ్వరగ్రామణీ!
మన్నింపన్ గదవయ్య! నామదము నా • మ్నాయైకవిద్వన్మణీ!
మన్నింపన్ గదవయ్య! వేగ నను న • స్మన్మిత్రచింతామణీ!
- వ. అని యిట్లు దీనుండై యనుగ్రహం బర్థించుచున్న క్షపున కభయంబిచ్చి తన మది
సంస్మరించి రమేశ్వరునితో నితరదేవతలన్ గాంచి యాగ్రహంబుతో.
- గీ॥ తివిరి మధువైరి! నీవును • దివిజాలెల్ల
రుద్రకోపాగ్నిఁ బొగలుదు • రుద్రుతమందె
యని శపించి క్షపునేఁ జూచి • యధిప! నృపుండు
పూజ్యుడే యైన బ్రాహ్మణుల్ • పూజ్యతములు.
- వ. అని చెప్పి మునీంద్రుం డాత్మాశ్రమమునకేగె నంత విష్ణుండు చలంబు మాని స
స్వలోకంబునకరిగె. క్షపుండును మనఃకాలుష్యంబును బాసి నిజగృహంబు
నీసమరంబు పశ్చిమోత్తరంబందలి స్థానేశ్వరంబను నెడ జరుగుటన్ జేసి
పుణ్యస్థలంబయ్యె జనులీడ్చునసేవించిన శివానుగ్రహంబు నొందుదు రిత్కితన
సురలు మోహితులై దక్షాధ్వరంబునకేగి యట్లు భంగంబొందిరి క్షపదధీచి వాదమ
సంక్షేపంబుగ మీకెఱింగించితి నిద్దానిఁ జదివిన వినిన జనుల కపమృత్యు
హారంబగు. రణంబునం దెవ్వరేని దీనిఁ జదివిన మృత్యుభయంబు దక్కి విజం
గాంతురని సూతుండు శౌనకాదిమునులకుఁ జెప్పుటయు.
- క॥ మంత్రారాధ్యసుతా! శివ, మంత్రజపాత్యంతకుశల • మానసహంసా!
యంత్రితసత్కార్యా! దు, స్తంత్రజనప్ర్యాపావిముఖ! • ధార్మిక సుముఖా!

గద్య

ఇది శ్రీ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర
నామధేయ ప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలి
సతీఖండంబు సర్వంబును సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



శ్రీ శివాభ్యాసము:

శ్రీ శివపురాణము

పార్వతీ ఖండము

ప్రథమాశ్వాసము

-:::-



మదుమాశంకరపద

తామరసామోదభక్త ♦ తల్లజసుకథా

ప్రేమమతీ! లక్ష్మ్యంబా!

మామకజననీ! మనీషి ♦ మాన్య చరిత్రా!

వ. అవధరింపుము. శౌనకాదిమునులు సూతునిఁ గాంచి.

-: సూతుని శౌనకాదులు పార్వతీజన్మచరిత్రంబుఁ జెప్పుమనుట:-

మ॥ మును దక్షాధ్వరమందు మేన్విడిన యం ♦ భోజాక్షి దాక్షాయణీ
వనితారత్నము దివ్యవర్యుల యద ♦ భ్రష్టార్థన జేసి పా
వనుఁడౌ పర్వతరాజమౌళికిని భా ♦ స్వచ్ఛల మేనాబ్జలో
చనకుఁ బుట్టి హర్సు వరించెనని ప్ర ♦ స్తావించి తేవెంతయుఁ.

2

గీ॥ అరసి యేపుణ్యమున జగ ♦ దంబ ననుఁగు, సుతనుగాఁగొని రద్రిదం ♦ పతులు గిరిజ
యేమితపమొనరించి తాఁ ♦ గామహరుని, రాణియయ్యె వచింపు పు ♦ రాణసూరి!

వ. అని యిట్లు పార్వతీపరమేశ్వర కల్యాణకథాసుధారసపిపాసువులై యడిగిన మునులకు సూతుండలరి యిట్లనియె.

మ॥ మును రాజీవభవుండు నారదున కా ♦ మోదంబుతో నిచ్చరి
త్రను బుత్రాదృతిఁ జెప్పి నమ్ముని నితాం ♦ తన్నేహభావంబునన్
ఘనుఁడౌ వ్యాసమహర్షికిన్ దెలిపె నా ♦ కారుణ్యవారాశి నా
కనురాగంబునఁ దెల్పి మీ కేపుడు నే ♦ నద్దాని బోధించెదఁ.

5

చ॥ గురునకు వందనం బిడుదు ♦ గోపతివాహను శీతశైలజన్
దిరముగ నాత్మలోఁ గొలుతు ♦ దివ్యతపోనిధులార! మీరింకఁ
బరమశివుఁ మహేశ్వరిని ♦ భావమునఁ గుదుర్పొప్ప నిల్చి భా
సురతరధారణఁ గనుఁ డ ♦ శోకనిధానకథాసుధాంజలుల్.

6

—:కథా ప్రారంభము - హిమవద్గిరి వర్ణనము:-

ఉ॥ ఉత్తరదిక్కునందుఁ జెలు ♦ వొందు హిమాలయనామధేయదీ
వ్యత్తరపర్వతేంద్రము మ ♦ హామణిరత్న నిధానమెల్ల సఁ
పత్తుల కెల్ల ప్రాగవర ♦ వార్ధులఁ దాఁకుఁచుఁ బృథ్విగొల్పు లో
కోత్తరమానదండమున ♦ నుజ్జ్వలకాంతుల నొప్పు గొప్పగఁ.

7

సీ॥ అభ్రగంగాతరం ♦ గాళి నుయ్యెలలూఁగు, రాజహంసవతంస ♦ రాజి యెందు
హేమతామరసమా ♦ లామండనము సేయుఁ, గమనీయగంధర్వ ♦ గణములెందు
బహుమహాసవనయూ ♦ వస్తంభముల లెక్క, సేయు విద్యాధర ♦ శ్రేణి యెందు
నిజబాణనిర్భిన్న ♦ గజకుంభముల ముత్తి, యము లేరు భిల్ల చ ♦ యంబులెందు

గీ॥ జగము లన్నియు సల్పిన ♦ చంద్రమౌళి, యడుగుదృఢభక్తివైభవం ♦ బమరఁగొల్చి
యష్టసిద్ధులఁగొని సువ ♦ ర్వాళి మురియు, నెందు నట్టిశుభాఢ్యంబు ♦ హిమనగంబు

క॥ ఘనసారాద్రి యనఁ జం, దనశైలేంద్రం బనంగ ♦ నవనీతనగం
బన రాజతపర్వతమనఁ, జను పలిగుబృలి లనద్వి ♦ శదవిద్యుతులఁ.

9

గీ॥ స్పృటిక శిలోచ్చయంబనఁ ♦ బరఁగుఁగాని, నీరసముగాదు శర్కరా ♦ ధారుణీధ
రంబనఁగఁ జెల్లుఁగాని య ♦ రయఁబిసీలి, కాహృతముగాదుహిమవన్న ♦ గముజగమున.

గీ॥ హరివిలసితమై వైకుంఠ ♦ పురమనంగ, పద్మజాతాఢ్యమై బ్రహ్మ ♦ పదమనంగ
వజ్రకూటంబయి మహేంద్ర ♦ నామనంగ, మీఱిచెలువొందె బుడమొం దు ♦ షారధము.

మ॥ కడుధావళ్యము నొప్పు మూర్తిరమచే ♦ గంగాధునీధారలఁ
వెడలఁ జిమ్ము శిరమ్ముచే మునిజనా ♦ భీష్టాశ్రయత్యమ్ముచే
నడఁగన్బోని యనన్యసంచిత మహా ♦ స్తైశ్వర్యసంపత్తిచే
బుడమిన్ శంకరమూర్తిఁబోలు హిమవ ♦ ద్బృభృద్వరం బారయన్.

12

శా॥ నానాదివ్యసుగంధపుష్పలతలు ♦ నానాఫలోర్విజముల్
నానారత్నమయంపు గోనలును గం ♦ ధర్వామరస్కంధముల్
మౌనీంద్రాశ్రమముల్ సరి త్తతులు భి ♦ ల్లస్త్రీకనద్వేణు వీ
ణానాదంబులు చెన్నమీఱు గిరికాం ♦ తారంబులం దెల్లెడఁ.

13

శా॥ సోమార్థ ప్రతిమాలికల్ లనదళి ♦ స్తోమాతినీలాలకల్
కామోద్దామకలా ప్రసంగసుమహా ♦ కౌశల్య లుద్బుద్ధగుం

జామంజర్యపనీతహారలతికత్ ♦ చావల్యచార్యక్షులున్
వ్యామగ్రాహ్యకుచత్ చరింతురు గిరిన్ ♦ వ్యాధాధిసాధాంగనత్.

గీ॥ అమరగేదార దేవుని ♦ యండఁజేరఁ, గిన్నరతఁ గింపురుషత భం ♦ గింకునంచుఁ
గిన్నరులుఁ గింపురుషు లల్ల ♦ గిరినిఁజేరి, నరులు పూరుషులైయల ♦ రిరి యయారె!

వ. మఱియు నప్పర్వతరాజంబు

గీ॥ పసిండి మొదలగు లోహాల ♦ పంటచేను
మేటి యోషధులకు నెల్ల ♦ మేల్మీ పాలము
ఏనుఁగులు సింగములు వసి ♦ యించు కోన
యగుచుఁ దగు మంచుఁగొండ పు ♦ ణ్యములకండ.

16

క॥ కేదారము మోక్షోషధి, కేదారము బదరవన మొ ♦ గిన్ శంకరు దా
మోదరుఁ గైవసముగఁగొని, శ్రీదనరుచు జగములందుఁ ♦ జెలుపునఁదనరెన్.

క॥ ఒకచో గంగానది యింక, నొకచో యమునాధునియు మ ♦ తొకచో నా గం
డక్తినిర్వరిణియునున్ వే, తొకచో నా బ్రహ్మపుత్ర ♦ యుదయించె నటఁ. 18

గీ॥ అలకనందా ప్రవంతికా ♦ భ్యర్లమందు, నలరు రుద్రాక్షతరువనం ♦ బుల నఖండ
బిల్వమూలాశ్రయంబుఁగా ♦ వించి తపము, సిద్ధిఁగాంతురు మునులం ద ♦ చిరమునంద.

క॥ స్థావర జంగమ రూపము, లీవిశ్వోత్తరమహాద్రి ♦ కెనఁగును తొంటన్
స్థావరమిది వేతొకఁ డిల, దేవాత్ముండు రుచిర గౌర ♦ దేహుం డలరున్. 20

గీ॥ దర్శనీయుండు పుణ్యత ♦ త్పురుండు మంచి, వారలకునెల్లఁ బ్రియమైన ♦ వాఁడు కేశ
వాంశుఁ డుద్దామతేజస్వి ♦ యవికృతుండు, రాణఁ దనరొందుఁ బర్వత ♦ రాజరాజు.

ఉ॥ అ నగరాజవర్యుండు కు ♦ లాభ్యుదయంబును ధర్మవృద్ధి నెం
తేనియు దేవతాపితృహి ♦ తేచ్చయు నెంచి వివాహమాడఁగాఁ
బూనుడు దేవతాగ్రణులు ♦ పొందుగ నాత్మహిత ప్రయోజనా
ధీనమనస్కులౌచుఁ బితృ ♦ దేవులపాలికిఁ జేరి కూరిమిన్. 22

ఉ॥ మీకును నాకవాసులకు ♦ మేదినికంతకు సౌఖ్యసంపదల్
చేకుఁగ జేయఁగాఁగడఁగి ♦ చెచ్చెర వచ్చితి మిందు నిత్యల
క్ష్మీకలితన్ భవత్పుత్రను ♦ మేనకకన్యను శైలరాజును
శ్లోకున కిచ్చి ధర్మవిధి ♦ చొప్పునఁ బెండ్లి యొనర్చుఁ డిత్తఱిన్. 23

గీ॥ దాన సకలంబు ఫలియించుఁ ♦ గానమీరు, సంశయింపకుఁ డిబ్బంగి ♦ సత్వరముగఁ
బెండ్లిఁ గూర్చుండు సురలకుఁ ♦ బ్రియము సేయు, వారలేనియు భూరివి ♦ చారులార!

క॥ అనియిటు పలుకఁగ వారలు, విని తమకూఁతులకు సంభ ♦ వించిన శాపం
బును దెలిసియు సురవర్యుల, యనుశాసన మారసియుఁ ద ♦ థాస్తనిరి తగన్.

-:మేనకాహిమవద్వివాహము:-

- శా|| అంతన్ వేగమె శైలరాజవరు నా ♦ హ్వనించి దేవప్రజం
బెంతో సంతసమొందె యుత్సవము లె ♦ న్నేభంగులన్ బన్న న
త్యంతామోదముతోడ నప్పితలు గ ♦ న్యాదానమున్ జేసి శ్రీ
మంతంపుంబసఁ బెండ్లి చేసిరి మునుల్ ♦ మన్నించి దీవించగన్. 26
- క|| హరియును బరమేష్ఠియునున్, హరిహయుఁడును లోనుగల్గు ♦ నమరు లుమన్ శం
కరు మదిలోఁ దలఁచుచు న, పురిణయమునఁ జెంది రపుడు ♦ పరమప్రీతిన్.
- గీ|| దేవతలు మౌనులును బితృ ♦ దేవతలును, జాలఁగొనియాడి గిరిరాజు ♦ చనవుమెచ్చి
చనిరి తమగీములకు హిమా ♦ చలుఁడునంత, నమున నిలుఁజేరె మేనకా ♦ సతినిఁగూడి.
- క|| అనిపలికిన సూతునిఁ గనుఁ, గొని మేనకజన్మకథను ♦ గొనకొని యమ్మా
నిని తోఁబుట్టుల చరితం, బును శాపవిధానమును జె ♦ పుమనిరి మౌనుల్.

-:మేనక మున్నగువారికి సనకాదుల శాపము:-

- శా|| సూతుం డిట్లనెఁ బద్మజాతృజుఁడు ద ♦ క్షుండన్ మునీంద్రుండు వి
ఖ్యాతుం డాతని కూఁతులర్పదుగు ర ♦ క్షుంజాస్యలన్ గశ్యపా
ఖ్యాతుండాదిగ నొప్పువారి కిడి క ♦ ల్యాణంబు చేసెన్ స్వధన్
జేతోమోదముతోడ నందుఁ బితరుల్ ♦ చేపట్టి రప్పట్టునన్. 30
- గీ|| వారలకు నాస్వధనుబుట్టి ♦ వన్నెఁగాంచి, రాతృజాతలు మూగురా ♦ యతివలందు
మేన తొలిచూలు రెండవ ♦ చాన ధన్య, చివరకాన్పు కలావతి ♦ చిగురుఁబోఁడి.
- క|| ఈమువ్వుర యాహ్వయములు, శ్రీమంగళదాయకములు ♦ చింతాహరముల్
ప్రేమమునఁ దలఁచువారికి, గామితములనిడు నవిఘ్న ♦ కరములు ధరణీ. 32
- గీ|| అట్టి మువ్వురు కన్యక ♦ లమలమతులు, ఘనతరజ్ఞాననిధులు యో ♦ గినులు లోక
మాత లనఁజెల్లు వారు సఁ ♦ ప్రీతినెల్ల, లోకముల సంచరింతురు ♦ వీఁక మెఱయ.
- శా|| శ్వేతద్వీప మొకప్పుడీ ముగురు ల ♦ క్షీనాథు దర్శింపఁగాఁ
బ్రీతిన్ జేరి రథాంగహస్తునకుఁ బే ♦ ర్మిన్ మ్రొక్కి మేల్ఫక్కులఁ
జేతోమోదముగా నుతించి తగువా ♦ సే బొల్పు పీఠంబులఁ
జాతామోదమునఁ పసిందిరి సరో ♦ జాతాక్షుకన్నన్నలఁ. 34
- గీ|| బ్రహ్మ మానసపుత్రులు ♦ బ్రహ్మవేత్త, లఖిలలోకార్చితులు సన ♦ కాదిబుుములు
నలుపు రపు డట కేతెంచి ♦ నలిననేత్రు, నాదరంబునఁ గాంచి సా ♦ స్త్రాంగపడిరి.
- క|| వారినిఁగని యటనుండిన, వారెల్లరు గద్దియలను ♦ వదలి నిలిచివై
వారములు చేసి మ్రొక్కిరి, సారెకు భయభక్తు లాత్మ ♦ సంబాళింపన్. 36

- క॥ హరియును మునితల్లజులను, బరమామోదమునఁ గాంచి • బహుమణిగణభా
స్వరసీతము లెక్కుండన, నరుదుగ నాసీనులైరి • యమ్మోనినరుల్. 37
- గీ॥ అప్పుడటనున్న మేన ధ • న్యయుఁగలావ, తియును దైవవిమోహిత • లయి ఋషులను
గాంచి గద్దియలందుండి • కదలకుండి, రకట! చెడుకాలమునఁ దెల్వి • యమరదెప్పుడు.
- క॥ ఎదురుకొనక లేవక తమ, పదముల కెఱుంగక యొకింతఁ • బలుకక తగు న
మ్మదవతులఁ గాంచి సంయము, లెదఁ గినుకఁగొనిరి జ్ఞాను • లే యైనఁ గడుఁ.
- వ. అంత వారలలో సనత్కుమారుం డాచవలాక్షుల నీక్షించి యిట్లు శాపంబిచ్చె.
- చ॥ గరువముఁజెంది మీరు పితృ • కన్యకలైనను మౌనులన్ మమున్
బరిభవమొప్పుఁ గాంచి యిటు • పల్కక లేవక మ్రొక్కి కుంటి రి
క్కిరణి సురాంగనోచితము • గాఁదిక నాకముఁబాసి మీరు మూ
గురు ధరకేగి మానిసుల • కుఁ సతులౌదురుగాక యుగ్గులుల్! 41
- గీ॥ ఎవ్వ రజ్ఞానమోహిత • హృదయులగుచు, ననుచితము లాచరింతురో • యట్టివారు
గుడుతు రక్కార్యఫలములఁ • బుడమిలోనఁ, దప్ప దెప్పుడదేలాటి • తద్జ్ఞులకును.
- చ॥ అని శపియింపఁగా విని భ • యమ్మున నప్పితృకన్య లెంతయుఁ
మనములఁ బొక్కుచున్ దురభి • మానముఁ బాసి మునీశ్వరాంఘ్రులం
దునఁ దలలుంచి మ్రొక్కి విన • తుల్ బొనరించి మహాత్ములారా! పా
వనమతులార! మాదయిన • పాపముఁబాసి యనుగ్రహింపరే! 43
- క॥ “దాసులతప్పులు దండము, తో సరి” యని యరసి యవలఁ • ద్రోయక మము వి
శ్వాసమున శాపమోక్షము, చేసి కటాక్షింపుఁడీ య • చింత్యప్రజ్ఞుల్!
- క॥ ఇదియుఁ బ్రమాదవశంబున, నొదవిన తప్పిదము గాని • యుతముల మిముఁ
మదమునఁ జుల్కనచేసిన, యదిగా దింక నరసి ప్రోవుఁ • డచ్చచరిత్రుల్! 45
- గీ॥ అనియిటుల పెక్కుభంగుల నంజలుల్ ఘ, టించి ప్రార్థించునబలలఁ గాంచి యంచి
తాదరమున క్షమించి న యంబుగాఁ బ్రి, యంబుగ ననత్కుమారుఁడి ట్లనియెమరల.

-:సనత్కుమారుండు మేనకాదుల ననుగ్రహించుట:-

- ఉ॥ సంతసమయ్యె మానసము • చక్కవడెన్ పితృకన్యలారా! మీ
రెంతయు దైన్యమొంది యిటు • లెంతో ప్రియంబుగ మమ్ము వేడుటన్
జింతఁ దొలంగు డింక ధృతిఁ • జెందుండు పొందుండు శ్రేయమెవ్వరేన్
వంత పొసంగినట్లు కద • వందురి ముందటి బాగెఱుంగుటల్. 47
- వ. మీకొసంగిన శాపంబుఁగూడ శ్రేయంబై యెసంగు నద్దాని దేటపఱచెద వినుండు మీ
మువ్వురలో.

- మ॥ హిమశైలేంద్రుడు మేనక జనకరా ♦ జేంద్రుండు ధన్వన్తరి
కుమనుండౌ వృషభానుఁ డంతిమను మె ♦ చుట్టమీఱఁ బెండ్లాడ మీ
కుమయున్ సీతయు రాధయున్ గ్రమముగా ♦ నుత్పన్నై శర్వున
ర్యమవంశ్యుండగు రాముఁ గృష్ణుని వివా ♦ హంబాడువా రిమ్మహిన్. 49
- వ. కృత త్రేతా ద్వాపర యుగంబులందుఁ గ్రమమ్మున మీరు మూఁగురును గూఁతుల వలన
మిగుల కీర్తి జెంది వారి యనుగ్రహంబునఁ గైలాసవైకుంఠగోలోకంబులకుఁ జనువారింక
మీకు లగ్గయ్యెడుమని దీపించి కేశవుని యనుజ్ఞన్ గొని యమ్మును లంతర్దానంబు నొందిరి.
పితృకన్యలును దెవురిల్లి విష్ణుదేవుని వీడ్కొని తమ నెలపులకున్ బోయిరనిన సూతునకు
శౌనకాదులిట్లనిరి.
- గీ॥ మేనకాజన్మచరిత మ ♦ మ్రొలత పెండ్లి, యును దెలిసికొంటి మద్రరా ♦ జోత్తమునకు
యఖిలజగదంబకూఁతురై ♦ యవతరించు, టయును నీశ్వరుఁబెండ్లాడు ♦ టయును జెప్పును.
- ఉ॥ నావుడు సూతుఁ డిట్లనె మ ♦ నః ప్రియమొప్పు నగాధిరాజు మే
నావనితన్ గ్రహించి సద ♦ నంబునకేగి మనోజభోగసౌ
ఖ్యావళిఁ దేలుచున్ గడిఁది ♦ హోయనముల్ గడపెన్ నభస్రవం
తీవిపులోర్నిశీతలసు ♦ దేశవిశాలవనీతలంబులఁ.

-: విష్ణాద్రి దేవతలు హిమవంతుని వద్దకు వచ్చుట:-

- గీ॥ అంతఁ గొన్ని దినంబుల ♦ కమ్యతస్ర, ముఖనిఖిలలేఖు లేకమై ♦ భూధరేంద్రు
పాలి కరుదేరఁగాఁగాంచి ♦ పరమభక్తి, వందనముచేసి పీఠముల్ ♦ వరుసనొసఁగి.
- గీ॥ అర్హుపాద్యంబులను జంద ♦ నాక్షతాబ్జ, ములను బూజించి కల్పక ♦ ఫలములిచ్చి
మృదుమధురదాగ్విలాసంబు ♦ మెఱయ వినయ, వినతుఁడైయిట్లు వత్సఁబు ♦ ధీధరుండు.
- ఉ॥ నేఁడు ఫలంబుఁజెందె జని ♦ నేఁడు ఫలంబును జెందె నర్చయున్
నేఁడు ఫలంబుఁజెందె సిరి ♦ నేఁడు ఫలంబును జెందె జ్ఞానమున్
నేఁడు ఫలంబుఁజెందిరి మ ♦ నీషులు మెచ్చఁ బితృభృ గుంపుగాఁ
గూడి మహాత్ములీర్ లిట ♦ కున్ జనుదెంచుటచేత బ్రాతిగన్. 55
- క॥ ధన్యుఁడవైతిని రాష్ట్రము, ధన్యంబయ్యెను గొలంబు ♦ ధన్యంబయ్యెన్
ధన్యతఁ జెందె గుటుంబము, ధన్యతఁజెందెను గ్రియావి ♦ ధానంబెల్లఁ 56
- క॥ తమసేవకుఁడై తగు నీ, హిమభూధరుచేత నిప్పు ♦ డేవనియేన్ జి
త్తమునందుఁ దలఁతురేనియుఁ, బ్రమోద మిగురోత్తఁజెప్పుడు ♦ పావనచరణల్!
- క॥ అని పల్కిన హిమవంతునిఁ, గని వనజాక్షాదు లాత్మ ♦ కార్యమునకు సి
ద్ధిని నిశ్చయించి వేగమె, యనురాగముతోడ నిట్లు ♦ లని రాతనితో. 58

గీ॥ వినుముగిరిరాజ! మేము నీ • వేశ్యమునకుఁ, గడుముదమ్మున వచ్చిన • కారణమును
దెలియఁజెప్పద మదినీకు • దివిజరాజి, కఖిలలోకంబులకుఁ గుశ • లావహంబు.

ఉ॥ ఆదిమశక్తి సర్వజగ • దంబిక మున్నల దక్షకూఁతురై
యాదిమదేవుఁడౌ శివున • కాలయి యాలరి దక్షుఁ డీశునం
దాదరబుద్ది మాని దుర • హంకృతి నధ్వరమూన నేవపు
వేదనఁ జెంది దేహమును • వీడుట నందఱెఱుంగు జాడయే. 60

ఉ॥ ఆ జగదంబ యాసమధి • కౌతంతత్కరుణావలంబ దా
నా జగదీశుఁబాసి యటు • లాత్మపదంబును జెంద నీశ్వరుం
డోజముఁ దక్కి భూవలయ • మొంటిగఁ గ్రుమ్మరి విస్ఫురతపో
యోజన సేయుచుండె నిపు • డొక్కట యోగులు చుట్టి కౌల్వఁగన్. 61

గీ॥ అమ్మహాదేవి గ్రమ్మఱ • నవతరించి, యామహాదేవుఁ బెండ్లాడి • నపుడు మరల
నందఱీకి లెస్సలయ్యెడు • నంతదనుక, సుఖము సమకూర దెందు వి • శుద్ధకీర్తి !

ఉ॥ కావున నీవు నీ సతియు • గాటపుభక్తి వహించి యమ్మహా
దేవి గుఱించి తీవ్రతర • దివ్యతపం బొనరింపుఁ డింపుమై
పావనులైన మీకు గుణ • వల్లభ యాజగదంబ కూఁతురై
నీవనితోదరంబున జ • నించును బెంచును మేటి శ్రేయముల్. 63

క॥ ఇది విధివిహతం బిత్తఱి, నద నెఱిగి భవద్భవామున • కరుదెంచితి మ
భ్యుదయవిధానముఁ దెల్పఁగ, నిదియదియని యనక సేయుఁ • డీక మాపనుపుఁ.

వ. అని చెప్పిన నపుర్వతసార్వభౌముఁ డందులకు వల్లేయనినంత సువర్వగ్రామణులాతనికి
దత్తుతియగు మేనకకుఁ దుశ్యుర్యాప్రకారం బుపదేశించి వారలఁ దుంబందు నియోగించి
యిట్లు జగదీశ్వరీపునరవతరణంబునకుఁ బునాదువేసి యటనుండి వెడలి మార్గ
మధ్యంబున నొక్క పుణ్యారణ్య ప్రదేశంబందు మహేశ్వరిన్ గూర్చి నమస్కరించి యిట్లు
ధ్యానంబొనర్చిరి.

-: విష్ణ్వాదులు పరదేవతను గూర్చి ధ్యానము సేయుట:-

మ॥ జగదంబా! యుమ! శంభులోకనిలయా! • శర్వస్రియా! దుర్గ! యి
మ్ముగ నీయడ్గుల మొక్కి కొల్పదము వి • స్ఫూర్తప్రతాపాయతా!
త్రిగుణాతీత! గుణాంచితా! శ్రుతినుతా! • శ్రీశక్తి! యవ్యక్తమూ
ర్తి! గభస్తి స్ఫురితాకృతీ! ఋజుగతీ! • దీవ్యచ్చరిత్రోన్నతీ! 66

సీ॥ కమలజాండములందుఁ • గల జగజ్జీవుల, నుండి యంతకుఁదృష్టి • నొసఁగుదాని
భాస్కరమండల • వర్తినియగుచుఁ బ్ర, పంచప్రకాశమ్ముఁ • బెంచుదాని
నిద్రయన్ బేరితో • నిఖిలభూతములకు, మాయాపటంబు న • మర్చుదాని
సంసారజాతవి • స్తారదుఃఖాబ్ధిని, స్తారతరణినాఁగఁ • దనరుదాని

- గీ॥ యమముమున్నగు సర్వయో • గములపాల, నమునఁజాల వలంతియై • యు
వింధ్యగిరివాసనిరతయై • వెలయుదానిఁ, బరమశివురాణిఁ గొల్తు మ • పారభ
- ఉ॥ నీవె సమస్తవేదగత • నిశ్చితతత్త్వమ వంబరో! యింకఁ
నీవె సమస్తదేవగణ • నిత్యనియామక వమ్మరో! యింకన్
నీవె సమస్తలోకముల • నేటుగ సాఁడెడు జాణ వంబికా!
నీవె సమస్తదుర్గతుల • నెట్టనఁ గొట్టెడు దిట్ట వీశ్వరి!
- క॥ పుష్టివి నీవే సురలకుఁ, దుష్టివి నీవే మునీంద్ర • ధూర్వహులకుఁజి
త్రేష్టరమ వీవె పుణ్యుల, కష్టమశని వీవె దుష్ట • నావళితల్లన్.
- గీ॥ వేదములకెల్లఁ దల్లియై • విశ్వమెల్ల, వెలయు గాయత్రి వీవె సా • విత్రి వీవె
ఆ సరస్వతి వీవె స • ర్వాగమార్థ, సారవస్తువ వగు దీవె • సత్య వీవె.

-: విష్ణ్వదులకుఁ బరదేవత సాక్షాత్కరించుట:-

- గీ॥ అని యిటుల్ వినుతంపుచు • నంబికను గ, నంగ వాంఛించు దేవాధి • నాథ
కట్టెదుర నగ్గలంబైన • కరుణ గదుర, నమ్మహాదేవి యపుడు ప్ర • త్యక్షమయె
- క॥ రత్నమయంబగు రథమున, నూత్నపు మృదులాస్తరణమ • నోజ్జ్వలి (ప్రీ)
రత్నమగు రాజభూషణు, పత్ని సురోత్తముల యత్న • ఫలమై యొప్పె.
- గీ॥ కోటిసూర్యాధికంబైన • గురుతరప్ర, కాశతేజః ప్రకరమునఁ • గరముదృష్టి
దుర్గమంబయి రంజిల్లు • దుర్గ ననుప, మాన దీవ్యన్మహామాయఁ • గాన లే
- వ. పదంపడి దివిజనాయకు లమ్మహాదేవికి వినతులై నుతిశతంబు లర్పించి
బహేక్షించియుండ.
- సీ॥ చాపబాణాంకుశ • చటులపాశారవిం, దములొప్పు నాల్గు హ • స్తములతోడ
బాలేందు రేఖావి • భాసితంబగుచు నం, దంబుఁ జెందిన కిరీ • టంబుతోడ
పద్మరాగచ్ఛాయఁ • బరిధవించిన మనో, జ్ఞములైన మాత్యంబ • రములతోడ
మందహాసపు రీవి • మానుజిందెడు దయా, స్పదములై తగు కటా • క్షము
- గీ॥ భవ్యకాశ్మీర గంధలే • పములతోడ, ముంగురులు మూఁగు కస్తూరి • బొట
భువనములకెల్ల భ్రమసేయు • మూర్తితోడ, శంకరాద్ధాంగ లక్ష్మీ • సా • షా
- వ. అంత నిలింపు లత్యంతసంతోషితస్వాంతులై సాష్టాంగవందనంబు లాచరిం
చిట్లు వినుతించిరి.
- మ॥ శివ! కల్యాణి! భవాని! యీశ్వరి! జగ • త్సేవ్యా! నమస్తాదిహృ
ద్వ్యవసాయా! నిగమంబు వాఙ్మనససం • పత్తిన్ భవచ్చక్తి సం
స్తవముఁ జేయఁగఁ దక్కి కాదది యెదో • శక్యంబు గాదంచు మిం
చు వెఱఁగాంచి వచించె దల్లి! యింకమా • సూక్తుల్ యథోక్తంబులే.

- క॥ ఐనను నీ భక్తులకే, మేని భయం బింతలేక ♦ యెట్లా భవదీ
యానూనమహిమ నెన్న భ, వానీ! దయ మెత్తువమ్మ! ♦ పరమప్రీతిన్.
- ఉ॥ దక్షుని కూతురై మును సు ♦ ధాకరశేఖరుఁ బెండ్లి యాడి బ
ల్కత్త మహేశ్వరుఁ దెగడు ♦ కశ్మలు దక్షుని రోసి యాత్మదే
హక్షయమున్ బొనర్చి యిటు ♦ లాత్మపదంబును జెందితీవు పా
లాక్షుఁడు నీవియోగమున ♦ నార్తివహించి కృశించె నెంతయున్.
- గీ॥ తల్లి! లోఁగటి యవతార ♦ దశను దేవ, కార్యసిద్ధి నొనర్చక ♦ కడపి తీవు
మునులు వేల్పులు మేమెల్ల ♦ వనటఁగుంది, శరణుఁ జెందితిమమ్మ! నీ ♦ చరణములను.
- చ॥ మరల ధర్మ జనింపు శశి ♦ మండనుఁ బెండిలియాడి యాకృపా
కరుని మనం బలర్చు పద ♦ కంజములన్ భజించు మమ్ము వి
స్తరకరుణాతిరేకమున ♦ సౌఖ్యములొందఁగజేయు విస్మయా
కరమగులీలఁ గూర్పుము జ ♦ గంబులు మెచ్చ మహేశ్వరప్రియా! 81
- గీ॥ అనుడు జగదేకమాతృక ♦ యాలకించి, హేతు వెంచి మదిన హృద ♦ యేశునీశు
భక్తితోడ స్మరించి దె ♦ పురపుఁ గరుణ, నమ్యతాదులఁ గాంచి యి ♦ ట్లనుచుఁబలికె.

—:పరదేవత దేవతలకు పరములిచ్చుట:—

- ఉ॥ ఓ హరి! యో చతుర్ముఖుఁడ! ♦ యో పురుహూత! వినుండు యుష్మదీ
యేహ నెఱింగితిఁ ఫరము ♦ నిచ్చెద మెచ్చెద మీ ప్రవత్తులన్
మోహము నేన చేసితిని ♦ మూర్ఖుఁడు దక్షుని కట్లు నాఁడు సం
దేహములేక యిభువి జ ♦ నించెద మించెద శంభురాణిజై. 83
- గీ॥ కలవు హేతువులికఁ గొన్ని ♦ కనికరమునఁ, జెప్పద వినుండు మున్నల ♦ శీతశైల
భర్త యాతనిసతి మేన ♦ పరమసాధ్య, నన్ను సేవించి రధిక ప్ర ♦ పన్నులగుచు.
- ఆ॥ ఇప్పుడుఁ గూడ వార ♦ లెంతో భక్తినిజెంది, నన్ను సుతనుగా మ ♦ ననునఁ గోరి
తపసుఁ బూనిరింకఁ ♦ దధ్యంబుగా వారి, గర్భమందుఁ బుట్టుఁ ♦ గాంచుదాన.
- ప. మఱియును.
- ఉ॥ అక్కట! నా మనోదయితుఁ ♦ డా శివుఁడెంతయు నావియు క్తిచే
వెక్కినమైన దుఃఖమున ♦ వేమఱుఁ బొక్కుచు స్రుక్కుచున్ గడున్
జిక్కి దిగంబరుండయి య ♦ శేషధర్మ దిరుగాడుచుండె నా
కక్కరుణాకరున్ దలఁప ♦ నార్తియగున్ హృదయంబు నీరగున్. 86
- సీ॥ ధరియించు నాతండు ♦ తాపంబణఁప ఘోర, దర్శికరముఁ బుష్ప ♦ దామమట్లు
చరియించు నాతండు ♦ సంతసంబొప్పు శృ, శానమ్మనందు ను ♦ ద్యానమట్లు
కొలుపుండు నాతండు ♦ కుతుకంబుతోడఁ గు, ధరకూటముల సౌధ ♦ తలములట్లు
నలఁడు నాతండు శాం ♦ త్వర్థంబుగా నల్ల, కాటిభస్మంబు శ్రీ ♦ గంధమట్లు

- గీ॥ ఏమనుచుఁ జెప్పుదాన నా • యీవియోగ, దుఃఖభరమునఁబొగలురు • ద్రునిచరిత్ర
మక్కిటా! మిక్కిటంబగు • నక్కటికము, సేయదే యేరికేని యో • జింపుఁడిరు.
- ఉ॥ నాదుశంబు మూఁపున ఘ • నవ్యధ మోయుచుఁ గొన్నినాళ్లుటల్
రోదనముం బొనర్చు పతి • రుద్రునిఁ గాంచి రమాకళత్ర! నీ
వాదరమొప్పుఁ జక్రమున • నాశవగాత్రముఁ ద్రుంచివైచి యా
వేదలు మూన్చలేదె సర • విఁ సురలెల్లరు సంతసంపఁగన్.
- చ॥ అరయక తండ్రి నాకలు ల • నాదరముఁ బొనరింపఁ గుంది ని
ర్భరమగు రోనమొంది “నతి • ప్రాణముఁబాసె నటుల్ పతివ్రతా
భరణమనాఁగ నింపెనఁగు • భార్యను బాసి యెటుల్ భరింతు దు
ర్భరమగు దుఃఖ” మంచు నిలు • వాసె గణంబులఁబాసె భర్త దాన్.
- గీ॥ ధీరుఁడయ్యును మాయకు • దూరుఁడయ్యు, నేవికారంబులేని మ • హేశుఁడయ్యుఁ
బూర్ణుడై యెప్పునయ్యాది • పురుషుఁడయ్యుఁ, గాముకునిఁబోలి పాగలె జ • గంబునందు.
- క॥ కాకున్న నిట్టిమోహపుఁ, జీకాకువడంగ నట్టి • శివున కదేలా!
తాకికుఁడువోలెఁ దిరిగె న, తాకికుఁడై ప్రకృతికెపు డ • లక్ష్యంబైనన్.
- గీ॥ నావియోగంబు మొదలు నా • నావిధోప, భోగములతో నుడిగెఁగామ • భోగమతఁడు
నేన యవతారమెత్తినఁ • గాని మరలఁ, బెండ్లియాడఁడు వేటొక్క • వెలఁది నెందు.
- ఉ॥ కావున నింక సత్వరము • గా నవతార మొనర్చు శైలప
త్నివిమలోదరంబున జ • నింతు నఘాపహృత్తైన తాపసుల్
భావములందుఁ బొంగఁగ న • పారతపం బొనరించి యమ్మహా
దేవునిరాణి నొదుఁ గడుఁ • దేకువ సాఁకుదు నాకవాసులన్.
- ఉ॥ పొండిక మీగృహంబులకు • భూతపతిన్ శివుఁగొల్పుఁ డాదయా
మండనుఁ డెల్ల దుఃఖముల • మాన్చి సుఖంబిడు నానుమేరుకో
దండుని పత్నినొటఁగద • తద్దయు ధన్యతఁ జెంది యేను బ్ర
హ్మాండమునందు వంద్యనయి • యందఱఁ గాచుట దేవనాయకుల్!
- గీ॥ అనియిటులఁబల్కి జగదంబ • యాదీతేయ, నాయకులుచూచుచుండఁగ • నత్తటిల్లి
తవలెనిజధామమొందఁ ద్రి • దశవతంసు, లంబఁగొనియాడి తమయిండ్ల • కరిగిరెలమి.
- గీ॥ మునులు సూతునితో నిట్లు • లనిరి దేవ, దేవి నిజధామమొందఁగా • దివ్యవరులు
తమ గృహంబులకేగఁభూ • ధరుఁడు మేన, యెట్లు తమసొనరించిరో • యెఱుంగఁజెప్పుము.

—: మేనకాహిమవత్తపోవర్ణనము: —

- క॥ అనవుడు సూతుండిట్లనె, మునులారా! వినుండు దేవ • ముఖ్యు లటులు బో
ధన మొనరించి చన్ శీ, తనగేంద్రుడు మేనయును ని • తాంతప్రేమన్.

చ॥ పరంగఁ దపంబొనర్చి రన ♦ పద్యమహౌద్యమకామధామవి
స్ఫురదసమానమాననవి ♦ భూషితభక్తినియుక్తులై మహే
శ్వరసహితంబుగా నుమను ♦ జైత్రసిత ప్రతివత్తు దొల్లగా
నిరువదియేడువారము ల ♦ హీనవిధానముగా భజింపుచున్.

గీ॥ పర్వతేంద్రునిరాణి సఁ ♦ బరముతోడ, నిరుపమానసుసంతాన ♦ నిరత యగుచు
గాంగసైకతమున మహా ♦ గౌరివిగ్ర, హమును బొనరించిపూజించు ♦ నహరహంబు.

గీ॥ తదియనాఁ డష్టమిని నితాం ♦ తప్రపత్తి, తోడఁ బస్తుండి యమ్మఱు ♦ నాఁడు మోద
కాన్నముల గౌరిఁబూజించి ♦ యవనిసురుల, సావడఁగఁజేసి దానముల్ ♦ చాలఁజేయు.

క॥ కొన్నిదినంబులు ఫలములు, గొన్నిదినంబులును వన్య ♦ కుసుమరసంబు
గొన్ని దినంబులు జలమును, గొన్ని దినంబులును గాలి ♦ గ్రోలి తపించెన్. 101

-:మేనకకుఁ బరదేవత ప్రత్యక్షమగుట:-

గీ॥ సప్తవింశతివారముల్ ♦ జరుపనిట్లు, కడఁగి జగదేకమాతమే ♦ ల్కరుణయెసఁగు
సంతసంబున మేనకా ♦ కాంత యెదుర, నిలిచి ప్రత్యక్షమయ్యెఁగో ♦ ర్ములనుదీర్చు.

క॥ మెచ్చితి సాధ్వీ! నీ భా, స్వచ్ఛరితతపోవ్రతంబు ♦ వరమడుగు మిఁక
హెచ్చుగ నెట్టిదియే నే, నిచ్చెదఁ దడఁబాటులేక ♦ హిమశైలసతీ! 103

గీ॥ అంబ వాల్మభ్యమలర ని ♦ ట్లనుడు మేన, యంబఁగని మ్రొక్కి విజ్ఞాన ♦ మలమిఁకొనఁగ
నంజలిఁ బొనర్చిమధులోక్తు ♦ లమరనిట్లు, ధ్యానమొనరించె దత్పదా ♦ ధీనయగుచు.

గీ॥ ఏ మహామాయ తనయందు ♦ నీజగంబు, బొడమఁ జేసి ధరించు వి ♦ స్ఫూర్తిగరిమ
నమ్మహాదేవి నాచండి ♦ కాంబ నిపుడు డెందమున గొల్చియొనరింతు ♦ వందనములు.

సీ॥ ఎల్లలోకములకు ♦ హేతువై తగుదాని, యోగనిద్రయనంగ ♦ నొప్పుదాని
భక్తులవలవంతఁ ♦ బాఱఁదొలెడుదాని, మంచిదాసుల మురి ♦ పించుదాని
తల్లులకెల్లను ♦ దల్లియై తగుదాని, నానందమున నెప్పు ♦ డలరుదాని
నిర్జరీరత్నమై ♦ నీటుమీఱెడుదాని, దమ్మిపూదండలఁ ♦ దాల్చుదాని

గీ॥ సర్వకార్యార్థములను నొ ♦ సంగుదాని, బ్రాణులకు నెల్ల బుద్ధియై ♦ పరఁగుదాని
యతులకెల్లర కెఱుక్యై ♦ యమరుదాని, సిద్ధయగుదానిఁ గొలుతుఁ ద్రి ♦ శుద్ధిగాను.

చ॥ అనలునియందు నుగ్రకల ♦ వై హరిదశ్యుని యందు దాహకృ
ద్వనకలవై శశాంకునెడఁ ♦ గాటపుసంతస మిచ్చు కాంతివై
దనుజనిహంతయందు విత ♦ తంబగు మాయపునై సుధాంశుమం
డనునెడఁ జిన్నయాకృతిఁ గ ♦ నంబడు దీవె గదమ్మ శాంకరీ!

107

గీ॥ ఊర్ధ్వరేతస్కులై కడు ♦ నొప్పుఋషుల, కందఱకు బ్రహ్మవిద్యవై ♦ యలరదేవు
జగమునందలి సంసారి ♦ జనమునకును, గోర్కవైయొప్పుచుండువు ♦ కూర్మిమీఱ.

క॥ కష్టంబేమియుఁ గాంచక, సృష్టిస్థితి నాశములను ♦ జేకూర్చుటకై
ప్రస్థును హరిహరులను మహి, తేష్టమతిన్ గూర్చినట్టి ♦ యేలిక వీవే. 109

గీ॥ తల్లి! నాబోటులేడ యు ♦ ద్దామమైన, నీప్రభావంబు నెలమి వ ♦ ర్లిండుటేడ
శరణుఁ జేసినదమ్మ! ప్ర ♦ సన్న వగుము, యిష్టవరముల నిమ్ము మ ♦ హేశపత్ని!

క॥ ఇట్లు నుతించి భజించిన, గల్గేలికసానిఁ గాంచి ♦ కాశీనతి దా
నిట్లట్లనఁ జెల్లనిదయ, యట్లేర్పడఁ గౌఁగిలించి ♦ యాదలుఁ బలికె. 111

ఉ॥ కొండలఱేనిరాణి! యను ♦ గుంజెలి వమ్మూర్! నాకు నీవు నే
నిండగు గారవమ్మొనఁగ ♦ నీదగు కోర్కు లొసంగ వచ్చితిన్
దండేగిగోరు మొండనక ♦ తప్పక యిచ్చెద నాకు నీకరా
కుండెడి దంచు నొక్కటియు ♦ నుండదు ముజ్జగమందు నెందును. 112

గీ॥ అమృతధారలఁజిందు దు ♦ ర్గాంబపలుకు, సంబరంబున విని గిరి ♦ సార్వభౌమ
పత్ని దోయిలి యొగ్గి యి ♦ ప్పగిదిఁబలికె, దల్లి! నే వరమొందఁగాఁ ♦ దగినయెడల.

మ॥ శతపుత్రుల్ నుతిసాత్రులిష్టు తొలుతన్ ♦ జైత్రుల్ చిరంజీవులున్
మతిమంతుల్ జనియింపఁగావలె నిఁకన్ ♦ మన్నించి నీ వింపుమై
సుతవై నాకు జనింపఁగా వలె సుర ♦ సోమంబు కార్యంబు నా
దృతిఁ గూర్చువలె వామదేవసతివై ♦ తీర్చన్ వలెన్ లీలలన్. 114

-:పరదేవత మేనకకుఁ గోరిన వరంబులిచ్చుట:-

గీ॥ అనుడు మేనావరంబుల ♦ నాలకించి, మందహాస మొనర్చి బా ♦ లేందుమౌళి
కాళి యిట్లనె మేనకా ♦ కాంత! నీవు, గనెదు నూర్గురు కొడుకుల ♦ గరిమమెఱయ.

ఉ॥ అందును నుత్తమోతముఁ డ ♦ హర్పతితేజఁ డొకండు ముఖ్యుడై
ముందుగఁ బుట్టు నేనును న ♦ మోఘతరాదర మొప్ప నుద్భవం
బందెద నీదు గర్భమున ♦ నాత్మజవై యనిమేషకార్య ము
ర్తిం దగఁజేతు నీశ్వరు వ ♦ రింతు నిఁకం జను కంజలోచనా!

వ. అనియిట్లు వరంబిచ్చి యమ్మహాదేవి యంతర్దానంబుఁజెంద నమ్మేనక యద్విశా భాగంబు
నకుఁ బ్రణామములొనర్చి యత్యంత సమ్మోదమునన్ దపశ్శేషముఁ బోఁజిమ్మి
జయశబ్దము లొక్కుమ్మడి గావింపుచు నాత్మేశ్వరున్ జేరనరిగి వరసిద్ధి దెలిపిన
గిరీశ్వరుండును సంతుష్టుండై యక్కిమలాంగిఁ బెక్కుభంగులఁ గొనియాడి యక్కునన్
జేర్చి గారవించె.

-:మేనకకు నూర్గురు కొడుకులు పుట్టుట:-

గీ॥ అంత గిరిరాజదంపతు ♦ లతులరతుల, సౌఖ్యమొందఁగ మేనకా ♦ సాధ్వీ చూలుఁ
దాల్చి మేలైనవేళలోఁ ♦ దనయుఁ గనియె, ఘనుని మైనాకనాము న ♦ గణ్యబలుని.

- క॥ పదచడి వరమహిమంబున, నుదయించిరి సుతులు వారి ♦ కుదితార్కనిభుల్
ముదమునఁ బుత్రోత్సవ మా, యదనున నొనరించె భూధ ♦ రాధీశ్వరుండు.
- క॥ గిరివరుఁ డొసఁగెను దానము, లురవుగ బ్రాహ్మణగణమున ♦ కొట్లకును ధనం
బరుదొప్ప నిచ్చె గౌరీ, పరమేశ్వరచరణకమల ♦ భక్తి నిగిడ్చెన్. 120
- చ॥ హిమగిరి మేనయున్ జగద ♦ ధీశ్వరి పుట్టువుఁగోరి యాత్మచి
త్తమునఁ దలంప నా పెయును ♦ దా నిడినట్టి వరంబు నష్టు న
త్యము నొనరింపఁగాఁ గడఁగి ♦ దైవతకార్యభరంబు నెంచి పూ
ర్ణమయిన యంశతో హిమధ ♦ రాధరుచిత్తము నొందె బొందుగఁ.
- క॥ ఆగట్టులఱేఁ డత్తఱి, దా గౌరీతేజ మెలమి ♦ దాల్చి మెఱయుచు
బాగై యమరు ముహూర్తపు, భాగంబున నద్దిచేర్చి ♦ భార్యతనువునఁ. 122
- గీ॥ తనదు పెనిమిటియెడనుండి ♦ తన్నుఁ జేరి, నట్టి జగదంబతేజంబు ♦ నంది మేన
గర్భముఁదాల్చి నిర్భర ♦ కాంతిపుంజ, రంజితాకార యగుచుఁ గ ♦ రంబు మెఱసె.
- గీ॥ ఆరగింపున నరుచి మెం ♦ డయ్యె నోకి, లింత లేర్పడె నిదురయ ♦ లంతహెచ్చె
నగలుమూలకుఁబడియెనె ♦ మొగములోఁధ్ర, కుసుమసమయ్యెగట్టురా ♦ కొమ్మకపుడు
- గీ॥ మట్టితావులఁ జిమ్మున ♦ మృగువమోము, కమ్మనలఁజాలఁగొనుచు నే ♦ కాంతమందుఁ
దనివిఁగొనలేకయున్న ను ♦ దారహర్ష, భరముఁజెందె మహీధర ♦ ప్రవరుండుపుడు.
- క॥ దోహదముఁదీర్చదలకొని, యాహిమవంతుండు మేన ♦ కాత్మస్పృహనెం
తో హరుహపు నెఱింగి మ, హాహర్ష మెనంగఁ గూర్చె ♦ నపు డద్దానిన్. 126
- గీ॥ దేవతలపాతి కల్పల ♦ తికనుబోలు, నంబికను గర్భమునఁదాల్చి ♦ యమరు సతిని
రత్నఖనిగర్భయైన యు ♦ ర్వరనుబోలె, గాంచి మురిసె గిరీశ్వరా ♦ గ్రణియు నంత.
- గీ॥ అభ్రితంబగు నాకన. ♦ మట్లు ప్రసవ, సమయమొందిన సతికి ర ♦ క్షకులనున్ జి
కిత్సకుల నేర్పఱచి గర్భ ♦ గోహమందు, నునిచి యంబను దలఁచుచు ♦ నుండెనతడు.
- ఉ॥ మేనకగర్భమందుఁ దమ ♦ మేలునకై పుడమిన్ జనింపఁగాఁ
బూనిన యంబికా మిగులఁ ♦ బొంగఁగఁ జేయ సుపర్వనాయకుల్
మౌనులు దారసిల్లి యస ♦ మానవచన్వనముల్ సెలంగఁగా
ధ్యానముచేసి రాగమని ♦ దానవిధానపథానురోధులై. 129
- ఆ॥ జయము జయము దుర్గ! ♦ జయము మహేశ్వరీ!
జయము జయము విజ్ఞ! ♦ జయము కాళి!
జయము సత్యనిష్ఠ! ♦ జయము సత్యవ్రత!
జయము సత్యరూప! ♦ జయము శక్తి! 130

- శా॥ తల్లీ! నీవలనన్ గదా జగము లా ♦ తంకంబు లేకింతయే
నుల్లాసంబును జెంది పెంపెనగు నీ ♦ వొక్కింత దవ్వందిన
ముల్లోకంబులు దెల్వదప్పి చెడు మే ♦ ముమ్మేటి నీసత్కృపా
వేల్చద్యాగ్యమున సురక్షితులమై ♦ పేర్గొంటి మంబా! యిటుల్.
- క॥ పుడమి జనియించి యిడకమా, యిడుములగ గడతేర్చుమమ్మ! ♦ యెం
కడు నేడుగడగ గొని ని, న్నెడపక పూజించువారి ♦ యెడగల కరుణన్
- గీ॥ మేనకాగర్భమందుఁ బే ♦ ర్మిన్దనర్చు, నఖిలలోకాంబ నిటుఁగొని ♦ య
లెల్ల దమతమ నెలపుల ♦ కేగిరంత, మేనకకునిండె నెలలుదో ♦ మ్మిది
- వ. పదియవమాసంబున నొక్క శుభసమయంబున.

-: శ్రీ పరదేవతావతార ఘట్టము:-

- సీ॥ ఆకసంబు ప్రసన్న ♦ మయ్యెను సౌమ్యన, క్షత్రమాలాగ్రహ ♦ కలితమగు
గాడ్చు సుఖపుర్ణం ♦ గలిగి వీచెను మేలి, కమ్మపుప్పాడులను ♦ గ్రమ్ముక
సలిలంబు దనరె గా ♦ సారసరోధునీ, వితర్థి బ్రహ్మార్క ♦ విందమగ
వసుధ యొప్పెను జన ♦ పదపట్టణారణ్య, ముల నెన్నెదగు పండు ♦
- గీ॥ అగ్గిహవ్యంబునొండె స ♦ వ్యార్చియగుచు, జందురుఁడు పండు వెన్నె
పుష్పవర్షంబు గురిసె వి ♦ స్ఫూర్తి దిశలు, మెఱసె సజ్జనులెంతయు ♦
- క॥ పాడిరి గంధర్వులు దివి, నాడిరి రంభోర్వశీము ♦ ఖాష్టరస లోగి
వీడిరి యలజడ వేల్పులు, వాడిరి బెగ్గడిలి వనటం ♦ బాపచరిత్రుల్.
- గీ॥ పరగ శ్రీచైత్ర శుద్ధన ♦ వమి నిశీధ, మందు మృగశీర్ష నక్షత్ర ♦ మంద
సాగరమునుండి యిందిర ♦ చాడ్చు మేన, కాతరుణి గర్భమందు శ్రీ ♦
- క॥ శివ యవతారము సేయఁగ, శివుఁ డానందించె నింగిం ♦ జెలఁగుచు భే
రవ మొనరించిరి వేల్పులు, రవమున్ బొనరించె మేఘ ♦ రాజి యనువు
- ఆ॥ పుష్పవృష్టి యలరెం ♦ బొలుపుగాఁ గమ్మనల్, గుప్పెగాడ్చు శీత ♦ కుధ
నుండువారికెల్ల ♦ నూడె నుమ్మలకమ్ము, సాటిలేని సంత ♦ సం బెసంగ

-: విష్ణాదిదేవతలు పరదేవతను దఱిసి స్తుతించుట:-

- క॥ అనిమిషులు గడిదిహర్షం, బున నట కరుదెంచి నిఖిల ♦ భువనాంబన
న్గొని యిట్లు నుతిఁబొనర్చిరి, కనదనమానాభిరామ ♦ ఘనతరఫణితీన్
- ఉ॥ అంబో! దేవకార్యమును ♦ నర్థిఘటింపఁ దలంపు చేసి జ
న్మంబును నొందినట్టి నిను ♦ నమ్మి భజించెదమమ్మ! యిట్లు పూ

ర్థంబు నొనర్చితీవు గిరి ♦ రాణ్మిథునొరుమనొరథంబు సీ
ద్దెం బొనరింపు వేగ మింక ♦ దివ్యులకార్య మవార్యమౌ కృపన్. 140

ఆ॥ విష్ణుముఖ్యదేవ ♦ విభులిట్లు జగదంబి, కను నుతించి మ్రొక్కి ♦ కడుముదమునఁ
దమదుధామములకుఁ ♦ దరలిరి జగదీశ్వ, రీదయన్ బొగడుచు ♦ నాదరమున.

క॥ నీలోత్పలదళకాంతులఁ, బోలిన తనుకాంతి మిగులఁ ♦ బొంగిపొరలు నా
కాళిక దివ్యాకారము, శైలేశ్వరిఁ గాంచి మించు ♦ సంతస మెసంగఁ. 142

చ॥ ఓ పరమేశ్వరీ! త్రిభువ ♦ నోన్నత పూతచరిత్ర! సత్సృష్టా
ద్వీపవతీ! సతీ! సకల ♦ దేవనుతా ! శివధర్మపత్ని! నీ
వీ పగిది గృహన్ సలుపు ♦ తొంతయు సంతసమమ్మ! యైన నీ
రూపము మార్చి నాసుతగ ♦ రూపము మైకొనుమమ్మ శాంకరీ! 143

క॥ ఇటు లాడిన మేనకనుడి, నిటలాక్షనిరాణి విని వి ♦ నిద్రప్రేమన్
గుటిలత యొకింత లేకయె, యిటు పత్మసుధారసంపు ♦ టిమిడిక యమరన్. 144

ఉ॥ మేనక! మున్ను నీతపసు ♦ మెచ్చి వరంబటులిచ్చి యిప్పుడ
ద్దాని ఘటించితిఁ గుఱుతు ♦ దట్టుటకై యిటు నా స్వరూపము
బూనితి నింక దీనివిడి ♦ పుత్రికయాశ్చృతిఁ జెందుదాన సం
తానముదంబు నొందుఁ డగ ♦ తల్లజమౌళియుఁ బుణ్య వీపునుఁ. 145

గీ॥ దేవతల కార్యభర విఁకఁ ♦ దీర్చుదానఁ, బరంగఁ దరుణేందుధరుఁ జెట్ట ♦ పట్టుదాన
దుర్మతులయాసలడుగంటఁ ♦ దునుముదానఁ, బెనుచుదాన శుభంబులఁ ♦ బెర్చిమీకు.

క॥ నాయందు దుహితృభావము, సేయుండు ననుబెంచి పెండ్లి ♦ సేయుండు ప్రేమ
రాయుండు పాపచయంబుల, వేయుండు నిర్వాణ సౌఖ్య ♦ విజయధ్వజమున్. 147

వ. ఇట్లుచెప్పి యపురదేవత తదక్షణంబున నాత్మమాయావిశేషంబున బాలికాకృతిన దనరి
రోదనంబుచేసిన మేనకయును దత్తంగతాళీజనంబులును ననన్యసామాన్యంబగు
నబ్బాలికాతేజంబున కత్తిజంబొంది కడున్గడు సంతసం బొంది రాసమయంబున.

గీ॥ పుటిటిపానుపునందు వి ♦ స్ఫురితగతులఁ, బరంగు బాలతనుప్రభా ♦ పటలి నర్థ
రాత్రమున వెల్గుదీపముల్ ♦ రహినెదక్కి, చిత్రగతదీపములబోలి ♦ చెలంగె నపుడు.

-: హిమవంతుండు పుత్రీ జననోత్సవము సేయుట:-

క॥ పుత్రీజననోదంతము, నాత్రముగా వచ్చి చెప్పి ♦ నట్టిజనులకే
మాత్రము గొంకక శ్వేత, చుత్రము వెలిగానొసంగె న ♦ చలుఁ డభిలంబున్. 149

గీ॥ హితులగు మహీసురులఁబురో ♦ హితులఁగూడి, శైలపతిపుటింటికిఁ ♦ జని కుమారిఁ
గనియెఁ గాంతుల గృహమెల్లఁ ♦ గప్పుదాని, నల్లకలువలడాలు వె ♦ న్నాడుదాని.

చ॥ కవి ఘనమైనసంతసము ♦ గ్రమ్ముకొనంగ నగేంద్రుఁ డాత్మజా
జననమహోత్సవంబైనఁగ ♦ సల్పె ననల్పములైన వాద్యని
స్వనములు వారసుందరుల ♦ చాతురి మీఱెడు నాటపాటలు
గొనఁబుడనర్చి బ్రాహ్మణుల ♦ కుఁ దగు దానములిచ్చె హెచ్చుగఁ.

- : నామకరణము : -

- గీ॥ జాతకర్మంబులొసరించి ♦ శైలరాజు, మునులతో మంచి సుముహూర్త ♦ మున
నామకరణంబు చేసి నా ♦ నాధనములఁ, బంచి పెట్టెను యాచక ♦ ప్రతతి
- గీ॥ కాళి! కామేశ్వరీ! శివ ♦ కామసుంద, రీ! లలిత! ఆర్య! చండిక! ♦ బాల! య
బేరులనుబెట్టియెంతయుఁ ♦ బ్రియము మెఱయ, బిలిచి రాబాలికును నింపు ♦
- క॥ పర్వతపతియౌ హిమవ, త్పర్వతమున కెలమి నిడు న ♦ పత్యంబగుట
బార్వతి యను పేరును నీ, యుర్వి గైసేసె నాపె ♦ యుచితవిధముగఁ.
- గీ॥ అఖిలజగదంబయై సము ♦ దారకరుణ, జగములఁ గాచుచుండుటఁ ♦ జక్క
టంచుఁ బేరునుదాల్చియీ ♦ యవనియందుఁ, బరగెన్లెఱమదులకు ♦ ముర
- క॥ నానావిధ గానంబు ల, నూనగర్తి గాయకాగ్ర ♦ ణులు సల్పిరి సు
శ్రీనిధి గిరిపతి వారికిఁ, గానక కానక చయంబుఁ ♦ కానుకలొసఁగెన్.
- గీ॥ అంతహిమవంతుఁ డెంతయు ♦ సంతసంబె సంగ నుత్సవమిబ్బంగి ♦ సంత
కూఁతుఁబలుమఱుఁగాంచుచుఁ ♦ జేతమందుఁ, బొంగె బెల్లిదముగబహు ♦
- చ॥ వలిమాలకూఁతు రెంతయును ♦ వార్షికకాలమునాఁటి గంగ య
ట్టుల శరదందుచంద్రికయ ♦ టుల్ కమనీయతరాంగియై దినం
బుల వరుసఁ గడుఁ బొదలెఁ ♦ బొందుగ బంధుజనంబులెల్ల న
చ్చెలువముఁగాంచి యచ్చెరువుఁ ♦ జెంది ముదంబును జెంది రింపునన్.
- క॥ పలువురు నందను లొప్పుగఁ, గలవారైనను గుమారి ♦ కనుఁ గనుచు హిమ
చలుఁడుఁ దత్పత్నియు ని, మ్ములఁ దృప్తి జెందరై ♦ మురియుచు నెప్పు
- చ॥ కలిమిగ మ్రాకులెల్ల నన ♦ కారునెడఁ జిగిరించి పూచి తా
వుల విలసిల్లుచున్నను ద ♦ వుల్కొనుఁ జూతసుమంబునందుఁ దే
టులు కులశైలవల్లభుఁ డ ♦ టుల్ గొడుకుల్ గడు నెక్కుడున్న ని
చ్చలు సుతనే కనుంగొనుచు ♦ సంతసమొంది చెలంగు నెంతయున్.
- సీ॥ సంస్కారపంతమా ♦ చక్కని వాక్కునఁ, దేజంబు నొందిన ♦ ధీరుపోల్కి
మహనీయతరకాంతి ♦ మండితంబగు శిఖి, భాస్వరంబైన దీ ♦ పంబు పగి

విమలౌదకంబున ♦ వెలయు గంగార్కురి, గమనీయమైన యా ♦ కసముమాడ్కి
సరసకవీంద్రని ♦ స్ఫురితమై తగుగోష్ఠి, జానొందినట్టి రా ♦ జన్మఁ డట్లు

గీ॥ అఖిలజగముల కంబిక ♦ యైన యార్య, చేత నిక సర్వపర్వత ♦ శేఖరుండు
పూతుఁడును భూషితుండయి ♦ పాలుపుమీటి, పుడమియందెల్ల గీర్తివి ♦ స్ఫూర్తిబడసి.

-: శ్రీపార్వతీ బాల్యక్రీడాభివర్ణనవము:-

గీ॥ ప్రబలసింహంబులను గొంతుఁ ♦ బట్టి లాగి
తెచ్చి యెక్కి వనంబెల్లఁ ♦ దిరుగుఁగాలి
గున్నయేనుగుఁ గొనివచ్చి ♦ కొమరుఁ డనుచు
నెత్తికొని ముద్దిడును బ్రయం ♦ బెనక మెనగ.

వ. మఱియు నప్పర్వతరాజకుమారి బాల్యక్రీడావినోదంబులఁ దనిలి తోడివడుచులను
గూడికొని చదలేటి యిసుకలిన్నెలందుఁ జేరి

సీ॥ జనని నే నిక నాదు ♦ సంతాన మీరని, పండ్లొగిరంబులు ♦ పంచిపెట్టు
జగములేతడు దొర ♦ సాని నే నీరలు, ప్రజలంచుఁ బరువొప్పు ♦ బనులుసెప్పు
కామధేనువు నేను ♦ గడమ సురభులీర, టంచుఁ గోర్కులను యో ♦ జించి తీర్పు
కల్పవల్లిని నేను ♦ స్వల్పలతలు మీర, లని నిజొన్నత్యంబు ♦ నమరఁజూపు

గీ॥ గురుగు లమరించు బ్రహ్మాండ ♦ గోళములని, బొమ్మలను గూర్చు హరి వద్ద ♦ భ్రు లనుచును
బంతులాడును రవిహిమ ♦ భాను లనుచు, శైలరాజకుమారిశై ♦ శవము గూరి.

ఉ॥ శారదవేళ హంసములు ♦ జాహ్నవిఁ జేరెడునట్లు రేయి వి
సారరుచుల్ మహాషదులఁ ♦ జక్కఁగఁ జెందెడు మాడ్కి నద్రిజన్
జేరెఁ దమంతఁ బూర్వజని ♦ సిద్ధములై తగు విద్యల్లె నం
బోరుహనేత్ర దా గురుల ♦ పాంతఁ బరింపుచునుండ వింతగాన్.

166

ఉ॥ కూరిమిమీఱఁ బార్వతినిఁ ♦ గొల్పుచుఁ గృష్ణమృగీప్రజంబుఁ గ
స్తూరిని రాల్చుఁ బూవులను ♦ దోయపువండ్ల వనాధిదేవతల్
భూరిముదంబుతోనొసఁగి ♦ ముద్దులుసేయుదు రర్థిమై నలం
కారమొనర్తు రాయురగ ♦ కాంతులు దివ్యమణీచయంబులన్.

167

సీ॥ తమకన్గవకు నుర ♦ పుమకనుంగవ యంచుఁ, గొలువఁజేరెడు ♦ మృగీకులములలరి
తమనడ్మకన్న సూ ♦ క్షుము శివనడుమంచు, సేవించి మోయు సిం ♦ హీవిసరము
తమనడలోడె భూ ♦ ధరకన్యనడకని, చేరుఁ బదముల హం ♦ సీచయంబు
తమకాలిమము పోల్చు ♦ దగదు కాలీవేణి, కని బుద్ధిలు నృత్ర ♦ మున భజించు

గీ॥ శారికాకోకిలావళుల్ ♦ శైలజోక్తి, మాధురీ సాధురీతికి ♦ మానమింకి
కలుచుటకుఁజేరి తగు నుడి ♦ కారమొందుఁ, గన్నడదుసాటి శివకు జ ♦ గాననొకటి.

- సీ॥ శివయని పిలువఁగాఁ ♦ జెలువ పల్కునుగాని, యన్యవ్యాయంబుల ♦ కలఁతోసేయు
ఇందుశేఖరము బి ♦ ట్టెలమిఁ దాల్చునుగాని, తలఁదాల్చ దెన్నండు ♦ తక్కునగల
కంఠీరవర్షభ ♦ గజములనెక్కును, గాని యశ్వాదినె ♦ క్కన్దలఁపదు
భర్తారవిందసం ♦ భవపరాగవిభూతు, లలఁడు గాని యలంద ♦ దన్యలేప
- గీ॥ ములను నిచ్చలు సామగీ ♦ తులనె గాయ
నము సలుపుఁగాని యితరగీ ♦ తములఁ గనదు
శరధనుశ్శూలచంద్రహా ♦ సములఁబట్టుఁ
గాని యల్పాయుధములఁ దాఁ ♦ కం దలఁపదు.
- సీ॥ బాల విపంచికా ♦ వాదనం బొనరించుఁ, బరమేష్ఠిరాణిసం ♦ బరముఁజెంద
కాళి గాత్రమున రా ♦ గముల నాలాపించు, నిందిరహృదయంబు ♦ డిందువడఁగ
లలిత నర్తనకౌశ ♦ లంబుఁ జూపించు న, వ్యధ్యాధరాంగనల్ ♦ వెఱఁగుఁజెంద
శివ చిత్రము లిఖించుఁ ♦ జెలుపుగా వలరాజు, రాణి ధైర్యంబు గ ♦ రంబు సడల
- గీ॥ అనుపమానమనోజ్ఞకా ♦ వ్యంబు లల్లు, నల్ల గురుకావ్యదేవులు ♦ డిల్ల వడఁగఁ
బరమకల్యాణి గిరివరే ♦ శ్వరకుమారి, లీలలేమని లెక్కింపఁ ♦ బోలు నెలమి.
- ఉ॥ నారదమౌని యొక్కనుది ♦ నంబునఁ గొండలతోని వీఁటికిన్
భూరితరప్రమోదమునఁ ♦ బోయి గిరీంద్రునిఁ దాఁపించినన్
ధీరుఁ డతండు మౌనిఁగని ♦ దిగ్గనలేచి నమస్కరించి దై
వాఁడెడు వేడ్కఁ బీఠమిడి ♦ పాద్యము నర్ఘ్యము నిచ్చి మెచ్చుగన్.
- 171
- గీ॥ తనదుకూఁతును రప్పించి ♦ వినయమెసఁగ, మునిపదంబుల కెఱఁగించి ♦ ముఖ్యకార్య
మిదియనితలంచి వినతుఁడై ♦ యింపుగదుర, నంజలిరచించి యిట్లని ♦ యడిగొఁబ్రీతి.
- ఉ॥ ఓ మహనీయదివ్యకరు ♦ ణోదధి! యో పరమేష్ఠపుత్రక
గ్రామణీ! మత్పుత్రాకరముఁ ♦ గాంచి గుణాగుణముల్ గ్రహించి యీ
కోమలగాత్రి యెవ్వని క ♦ గున్ దొరసాని మఱియె సౌఖ్యముల్
దా మహిఁజెందునో చెప్పుఁడు ♦ తథ్యము మీవచనంబు ధారుణిఁ.
- 173
- గీ॥ ఇట్లులడిగిన గిరిపతి ♦ యిచ్చనెఱిగి, దేవముని కాళిహస్తంబుఁ ♦ దేఱిచూచి
అఖిలశుభలక్షణంబుల ♦ నరసి మురిసి, యిట్లు పల్కెను భూమిధ ♦ రేంద్రుతోడ.
- శా. శైలేంద్రా! విను శారదేందుకలనా ♦ సౌరొంది వర్తిల్లు నీ
బాలారత్నము నీదుకూఁతు రఖిల ♦ భ్రాజిష్ఠరేఖాఢ్య గో
త్రాలంకారము సేయు మీకుఁ బతి కు ♦ ద్యదౌఖ్యమున్ గూర్చు వా
ణీలక్ష్యుల్ పొగడంగ నొప్పు సిరి రా ♦ ణింపంగ సాంపుంగనున్.
- 175
- ప. వెండియు నజ్జడదారి యెలనగవుతో వాగ్విలాసంబు మెఱయ గిరివరున కిట్లనియె.

- గీ॥ అద్రిరాజన్య! నీకూతు * హస్తమందు, రేఖల్ల సులక్షణ * రేఖ లైన
నొక్కరేఖ విలక్షణం * బున్నకతన, దానిఫలమెఱిగింతు నం * తయును వినుము.
- గీ॥ యోగి నగ్గుండు కడిది బై * రాగి గుణము, లేనివాడును దలితండ్రి * లేనివాడు
అశివవేషధరుం డొకఁ * డనభిమాని, నీడుకూతును బెండ్లాడు * నిజము వినుము.

మత్తకోకిల. కాళి నారదమాని పల్కులఁ * గ్రాలుభావ మెఱింగి యు
క్కాలకాలుడె యాత్మనాథుఁడు * గాంగలంఢని యెంచి తోఁ
జాలసంతన మొంది చిత్తము * శంకరాంఘ్రులఁ జేర్చి తా
నాలకింపుచునుండె వారి ప్రి * యాతురొక్తుల నెంతయున్. 179

క॥ నారదమునిపల్కుల విని, భూరివ్యసనమునఁ గుంది * భూధరుఁడును మే
నారమణి యెట్టుకేలకు, సైరణఁగోనో యిట్టులనిరి * చనువున మునితోఁ. 180

చ॥ అలమటఁ జెందె డెందము మ * హోత్య! భవద్వచనం బమోఘ మీ
యలజడి కెట్టులోర్తు మక * లా! పలునోములు నోచి కన్న యీ
లలితకుమారికిన్ బలి వి * లక్షణుఁ డేర్పడ మాదు జీవితం
బులు చెడు దీని మార్పఁగల * పాంకము గల్గినఁ దెల్పుఁడీ దయన్. 181

-: గిరిరాజుతో నారదుండు పార్వతీ శివపత్నియగుననుట:-

ఉ॥ నావుడు నారదుం డనె మ * నఃప్రియమొప్పు నగాధిరాజ! మీ
రీవిధి కించనొందఁదగు * నే? విధి చైదము దిద్దఁబోలునే?
భావమునందు నేనొక యు * పాకుము సారసి చెప్పెదఁ వినుం
డీ వగపెల్లఁ బాసి సుఖ * మే సమకూరెడుభంగిగా నిఁకఁ. 182

గీ॥ వినుఁడు శివునందు నేనన్న * విధములెల్లఁ, జెల్లు గావున నతని కీ * చెలువనిచ్చి
పెండ్లిఁగావింపుఁ డట్టై నఁ * బేర్మియలరు, నెల్లదోషంబు లొక్కట * నింకిపోవు.

గీ॥ ప్రభులయెడ దోస మొక్కింత * వంతనిడదు, లాఁతియందదియే దుఃఖ * హేతువగును
స్వర్గదీపావకార్కుల * చందమిరదు, వరయట మెచ్చోటనేని యు * హార్యతిలక!

క॥ కావున నీ ప్రియసుత యగు, నీశివ సాశివునకోసంగి * యింపుగఁ బెండ్లిఁ
గావింపుము కుల మలరంగ, నీవేత యంతయును దొలఁగు * నేగడు సుఖంబుల్.

చ॥ శివుఁ డఖిలేశ్వరేశ్వరుఁడు * శిష్టజనావసరబద్ధకంఠుం
డవిక్రతుఁ డప్రమేయుఁ డఖి * లామరపూజితహృదసద్ముఁ డు
ధృవనిధనంబులన్ గనని * బల్లిదుఁ డిద్దతపోధనాగ్ర్యై
భవుఁడు సమర్థుఁ డెందు నిఁకఁ * బర్వతరాజవరేణ్య! యారయఁ. 185

ప. ఇవిధంబునఁజెప్పి యమ్మునిప్రవరుఁడు వెండియు నిండువేడుకన్ గొండల దొరతో
నిశ్చితంబుగ నిట్లనియె.

- చ॥ కులగిరిరాజ! నీ యనుచుగ • కూతురు రూఢిగ రాజమౌళినే
వలచి వివాహమాడు నిది • వాస్తవ మెంతయు వీరలొండొరుల్
బలితపుఁ బ్రేమబంధమునఁ • బాయని తీయని చెల్మికల్మి సాం
పెలయఁగ సర్వసౌఖ్యముల • నెప్పురహింతురు గాంతు రెన్నికన్.
- మ॥ మఱియున్ నీదుకుమారి సాధ్వయు నిలిం • పగ్రామణీభామినీ
శ్వరియై యీశ్వరుఁ బ్రీతుఁజేయుచుఁ దప • శ్చర్యన్ హిరణ్యాభయై
ధర గౌరీప్రధఁ జెందుఁ గారుణికచే • తస్పూర్తి రాణింప ని
ర్జరకార్యంబు ఫలింపఁజేయు సుర లా • శాసించి భాసించగన్.
- గీ॥ దేవదేవునిఁ జేపట్టి • దేవులైన, హరివిరించి ప్రముఖులచే • నర్చులొంది
అఖిలభువనంబులకుఁదాన • యధికయగుచుఁ, బరఁగు నీపుత్రి నీహర •
- గీ॥ పరమవైరాగ్యభావవి • స్పారహృదయుఁ, డైనరుద్రునిఁ జెందియు • నార్య
మేలిగొనములకలిమి న • మేయతపము, బలిమి శంకరదేహర్థ • భాగము
- క॥ ఈకన్నెనుదక్క శివుం, డేకాంతను బెండ్లియాడఁ • డిది నిక్కంబి
ట్లేకాంతముగాఁ జెప్పితి, నీకో నగరాజుతిలక! • నిలుపు మిది మదిన్.
- క॥ కావున నీ కన్నియ నీ, వే వేళనుగాని యొడ్ల • కిచ్చుట మదితో
భావింపకు మీమె మహా, దేవుని సొత్తునుచు మిగులఁ • దెలియు మగవరా!
- గీ॥ ఇట్లు నారదమునియన • హిమనగేంద్రుఁ, డిట్లునియె విన్ను మౌనివ • రేం
మనవి శివుని గుఱించి నా • వినినయట్లు, నీదు సన్నిధిఁ జెప్పికొ • నియె
- సీ॥ దాక్షాయణీసతి • తనువుఁ బాసిననాఁట, నుండి విరాగియై • యుండెనని
సంగంబు విడిచి ని • ర్జరగోచరముగాని, ఘనతపం బొనరింపఁ • గడఁగెన్
నక్షయంబై శివం • బై పరబ్రహ్మయై, యలరు స్వాత్మమున నె • ఱ్జలరు నని
నిర్వికారంబగు • నిజరూపముననుండి, మానసంబును దింపఁ • బూన
- గీ॥ మున్ను సతితోడ వేటొక • కన్నె నెప్పుడు, పెండ్లియాడను నేనని • ప్రియ
బాసఁ గావించెననియుఁగై • లాసభర్త, కిన్నరులు వచ్చి చెప్పుదు • రిన్నగవ
- క॥ అట్టి శివుండు మునీశ్వర! • బిట్టుగ వేటొక్కసతినిఁ • బెండ్లాడఁగ ని
ప్పట్టునఁ దలంచు టెట్లని, గట్టులతోఁ దూరకున్నఁ • గని ముని యనిదె
- చ॥ గొనకని దక్షపుత్రి ప్రతి • కూలత నొందిన తండ్రిమీఁదియీ
సునఁ దనమూర్తిఁ బాసి త్రిద • శుల్ మొఱపెట్టిన మీఁద మీదునం
దనయయి పుట్టెఁ గాళికగ • దక్షజ కేమెకు లేదు భేద మీ
శునిసతియై కరంబలరుఁ • జుమ్ములు మాను ధరాధరాగ్రణీ!
- గీ॥ తనకుమారిక పూర్వపు • త్తంబుసర్వ, మును మునీంద్రునితో హిమ • భ
ధూసుతుల కట్టెదుటవిని • పాసె సంది, యంబునెల్లను దనహృద • య

గీ॥ కాలితన పూర్వజన్మంబు ♦ కథను నిరకది, టంబుగా నీశుఁజేపట్టు ♦ టయును నార
దునుడి విని సిగ్గుచేత న ♦ ధోముఖియును, సస్మితాస్యయునై యుండ ♦ జనకుఁడంత.

చ॥ కనితన పీఠముం దుమను ♦ గ్రచ్చఱఁజేర్చి కవుంగలించి మో
మునఁ దనమోముఁ జేర్చి శిర ♦ మున్ వెన ముద్దిడి చెక్కులం గరం
బునఁ జనవోపుగాఁ బుణికి ♦ పొందుగ హర్షముఁ జెందియుండ న
ముని గిరిరాజుఁ దత్పఠినిఁ ♦ బూర్తిగఁ బ్రతులఁజేయ నిట్లనున్. 199

ఉ॥ పర్వతరాజ! నీతనయ ♦ పన్నుగఁ గొన్నిదినాలమీఁద పొ
పర్వణబృందకల్పితన ♦ పర్వల నొందుచు నాదిమూర్తియున్
సర్వజగత్ప్రభుండు నగు ♦ శర్వుని యంకతలంబు నెక్కి యీ
యుర్విఁ దలంపరాని కను ♦ తొందని వైభవ మొందుఁ బొందుగఁ. 200

గీ॥ అని ప్రియంబుగ వారల ♦ యంతరంగ, ములను సంతోష భరమునఁ ♦ బొంగఁజేసి
అమరమౌని యథేచ్ఛగ ♦ నరుగుటయును, వారలంత గృహంబులో ♦ పలికిఁ జనిరి.

గీ॥ కొంతకాలంబు చనినంతఁ ♦ గుధరవరుని, రాణి మేనక తనమనో ♦ రమణు సన్ని
ధానమున కేగి వేగఁబా ♦ దములకెఱఁగి, యిట్లులడిగెఁ బ్రియోక్తుల ♦ నింపు గదుర.

-: హిమవంతునితో మేనక పార్వతికిఁ బెండ్లి సేయు మనుట:-

ఉ॥ నారదుఁడట్లు మీయెదుట ♦ నాఁడు వచించిన జాడయేమొ నే
నారయలేక యుంటిని య ♦ ధార్థము స్త్రీజనచాపలంబునన్
గూరిమిపుత్రి కిప్పు డను ♦ కూలముగా వరుఁగూర్చి పెండ్లి వి
స్తారతరప్రమోదమున ♦ సల్పుఁడు మల్పుఁడు నాథ! నావ్యధన్. 203

క॥ ధనమును బ్రాయము చక్కఁ, దనమును విద్యావివేక ♦ దాక్ష్యంబులు పా
వనమైన వంగడము గ, ల్గిన వరునకుఁ గన్నె నిడవ ♦ లెఁ సుత యలరన్. 204

ఉ॥ సుందరరూప మున్నను వ ♦ చోగరిమంబది సున్న యద్దియు
న్నం దగుభాగ్య మబ్బదు ఘ ♦ నంబది గల్గిన నీడుజోడునున్
బొందికఁ గాంచ వచ్చియును ♦ బొల్పెనలారినఁ బావనాన్వయం
బందికఁ జెంద దొక్కయెడ ♦ నన్నియుఁ గూడు టలభ్య మేరికిన్. 205

వ. ఐనను

క॥ ఏలాఁటివానికైనను, బాలిక నొసఁగం దలంప ♦ వచ్చునె? తమక
న్యాలావణ్యగుణంబులఁ, బోలిక నరయంగవలదె ♦ పురుషవరోణ్యా! 206

చ॥ అలరుల సెజ్జయందు లలి ♦ తాంగిక దాఁ బవళించి నిద్ర నొ
త్తిలి పొరలంగఁ గెంపడిరి ♦ దేహము గందెడుఁ గుందకోరకం
బుల నెవుడేని నెచ్చెలుల ♦ పోటికినై చిదుపంగఁ గల్గి ప్రే
ళులఁ గఱగట్టు నెత్తు రిల ♦ లోఁ గనినా మొకొ యిట్టి కన్నెల్. 207

గీ॥ అనుచు గన్నీరు దొలుంగన • గాధిరాజ, రమణి నాథుని పదముల • వ్రాలియున్న
నన్నగోత్రముఁ డత్తన్వి • నాదరమువల, గౌగిటఁ జేర్చి యిట్లనె • గారవమున.

చ॥ వినుమిడ దేవి! దేవముని • విజ్ఞశిరోమణి చెప్పినట్టి పా
వనవచనంబు బొంకగునె? • వద్దిడ వేటుతలంపు లింపుమై
దనయకు శంభుఁ గూర్చి యు • ధారతపం భౌనరింపు మంచు బో
ధను బొనరించి వంపు నియ • తల్లిబుగ దాన శుభంబు సేకులున్. 209

క॥ అగుణములన్నియు శివుడెడ, సుగుణములై పరంగునినుము • సుందరి! యిడ నా
యగణితతపోనిధానుం, ధగజను బెండ్లాడుఁ దపము • నర్మిలిసేయు. 210

వ. అనుడువిని యాసీమంతినీలలామృంబు పెనిమిటి పలుకుల కలరి కూతున్ దవశ్చర
ణంబునకై శిక్షణబొనర్చు పొంచె నాపెనప్పిపంబునకున్ జని యనన్యసామాన్యంబగు నా
బాలిక సౌకుమార్యధుర్యతఁగని తపోవ్రతం బుపదేశింపనొడి కన్నీరు మున్నీరుగాఁ
గార్చుచున్నఁగాంచి యన్నగరాజకుమారి నిజజననీమనోగతం బెఱింగి తగుభంగి
నూరడించి యిట్లనియె.

—: పార్వతి స్వప్నవృత్తాంతము: —

శా॥ అమ్మా! స్వప్నముఁగంటెఁ జెప్పెదను వి • న్నా! నేఁటి ప్రత్యావృత
ర్వమ్మం దొక్కతపస్వి విప్రు డనుకం • బన్ శంకరానుగ్రహో
ద్దమ్మై నన్నుఁ దవంబుఁజేయుమని హ • ర్షణబొప్పుఁగా శైవమం
(తమ్మున్ జెప్పి) చనెన్ విచిత్రమగు పు • త్రం బిద్ది యోజింపుమా! 212

చ॥ కలయనరాదు నిక్కువము • గా శివమంత్రముఁజెప్పిపోయెఁ దాఁ
గల యది కాదనందగదు • కమ్మలు ఘున్నగ్గు వానితెల్వీ యే
మలరదు తల్లి! దానఁ గడు • నక్కజమౌ ముదికంచుఁ జెప్పఁగా
నలిమలరాణి బిట్టలరి • వల్లభు నల్లనఁ బిల్చి పేర్చిమ్మై. 213

గీ॥ తనయగాంచిన కలఁగల • తత్త్వమంతఁ, గాంతునకుఁదెల్పు నాతండు • గరము మురిసి
తాను గాంచిన కలతీరుఁ • దనవధూటి, కిట్లు చెప్పెను సంతోస • మినుమడింప!

—: హిమవంతుని స్వప్నవృత్తాంతము: —

ఉ॥ నాకల నొక్క దివ్యబుుషి • నాథుడు నారధబోధితాంగకుం
డీ కుధరోపకంఠమున • కింపుమెయిన్ జనుదెంచి సంయమ
శ్రీకులు మౌను లెన్నఁగగ • రిష్టతపోవ్రతముఁ బొనర్చఁగా
వీరకఁగడంగ నే సుతను • వేగని యా ఘనుపాలి కేగితిన్. 215

గీ॥ పోయి కనుఁగొని నేనల్ల • పురుషుడని, నారదోక్తవర్షునిగాఁగ • నమ్మి మ్రొక్కి
సేవకై యుంతు నాకూతు సెలవొపంగు, మంచుఁ బ్రార్థింపఁగా నిషే • ధించెనతఁడు.

గీ॥ అంత నాకూఁతునకు వారి ♦ కప్పుడు చాల, సాంఖ్య వేదాంతరీతుల ♦ జరిగె వాద
మప్పుడాస్వామి మెనొంది ♦ యాజ్ఞానోసగ, నుంచితనివారికడఁగూతు ♦ మించుఁబోఁడి.

ఉ॥ కూఁతురు యోగివర్యునకుఁ ♦ గూరిమి పేరిమి సేవఁజేయుచు
జేతము సంతసంబలరఁ ♦ జేయుచునుండె నటంచు స్వప్నము
రాతిరిఁ దెల్లవాఱుతఱి ♦ రాణిరో! కంటిని తప్పులంబిఁకన్
జూతము కొద్దికాల మిది ♦ శోభనసూచనమంచుఁ దోఁచెడు.

క॥ అని యిట్లు శైలకులపతి, తన గేహినితోఁడఁజెప్పి ♦ తా స్వప్నఫలం
బును గనుపూనిక నుండెను, మనసున శివచింతనంబు ♦ మల్లడిగొనఁగన్.

మత్తకోకిల: సూతుఁ డిట్లు వచింపఁగా విని ♦ చోద్యమంది మునీశ్వరుల్
సూతు సద్గుణపూతు నాదృతిఁ ♦ జూచి యిట్లని రింపుమై
భూతభర్త శివుండు రాజత ♦ భూధరంబున నిష్ఠు తాఁ
జేతమం దిరవొంది యెయ్యది ♦ సేయుచుండెన్ చెప్పుఁడి. 220

క॥ అని మునులన సూతుం డి, ట్లనె వినుఁ డనఘాత్ములార! ♦ యభవుండు దాఁబ
త్నినిఁబాసిన యదిమొదలుగ, ఘనతరతాపానలమునఁ ♦ గ్రాఁగి వెగడునన్.

చ॥ తిరిగి ధరిత్రి నెల్లడన ♦ దే వరుసన్ మరులొంది జీవితే
శ్వరిని మనంబునన్ మఱువఁ ♦ జాలక తద్గుణజాలవైభవం
బరుదుగఁ గింకరోత్తముల ♦ యాత్మలు దల్లడమొందఁ జెప్పుచున్
దిరుగ నిజాద్రిఁ జేరె మది ♦ ధీరతఁజేకొని యెట్టుకేలకున్. 222

వ. అంతమిద

చ॥ త్రిగుణములన్ దొలంగి విక్ర ♦ తిన్ గొననట్టి నిజస్వరూప మి
మ్ముగఁ గనుచున్ జిరం బిటుల ♦ భూరితరాతులిత ప్రమోదపూ
రగతమనస్కుడై కడు వి ♦ రాజిత సన్ముని రాజులెల్లఁ జ
క్కఁగ నిఁక యోగమర్మములఁ ♦ గర్మరులై తనయొద్ద నేర్వఁగన్. 223

—:శివుని లలాటఘర్మజలమునుండి కుజుఁడుపుట్టుట:—

ఆ॥ అట్లు చాలకాల ♦ మరిగిన వెంబడిఁ, జిత్ర మొక్కనాఁడు ♦ శివునినొసటి
ఘర్మవారికణము ♦ గ్రక్కునఁ బుడమిపైఁ, జింద బాలుఁడగుచుఁ ♦ జెలుపుమిగిలె.

సీ॥ ఆజానులంబిబా ♦ హోచతుష్కమువానిఁ, బద్మరాగారుణ ♦ ప్రభలవాని
నందంబుఁజిందు మే ♦ లగుమోముగలవాని, రాణించు వెడఁదయు ♦ రంబువానిఁ
గమనీయమైన యా ♦ కారంబు గలవానిఁ, బరులకసాధ్యుడై ♦ పరఁగు వాని
దివ్యేతేజంబులఁ ♦ దెలివి మించెడువాని, గంభీరదృష్టులఁ ♦ గాంచువాని

గీ॥ జననమును జెంది యున్నత ♦ స్వనమెసంగ, రోదనము సేయువాని న ♦ త్యాదరమున
నెత్తికొనివచ్చి యపుడు మ ♦ హేశునెడుట, నిలిచియుండెను దా ధర ♦ జీవధూటి.

- గీ॥ సుతునిఁ గని తెచ్చి నిలిచిన ♦ సుందరీల, లామ క్షమఁ బరికించి కై ♦ లాసభర్త
మందహాసంబుచింద నా ♦ నందసాంద్ర, వచనములనిట్లు పలికె న ♦ వ్యసుధతోడ.
- చ॥ ధరణివధూటి! నీవు గడు ♦ ధన్యపు నాదు శ్రమాంబుజస్మృడై
యరుదుగ నీయెడన్ బొడమి ♦ నట్టి తనూజుని వీనిఁ బెంపు మా
దరమున నీకుమారుఁడు త్రి ♦ తాపవిహీనుఁడు సద్గుణాకరుం
డురుసుఖదాత నీకగు మ ♦ దుక్తి గ్రహించి గ్రహింపు మర్భకున్.
- ఉ॥ భూమియు నట్లకాక యని ♦ పుత్రునిఁ దోడ్కొని పోయి పెంపఁగా
భౌముఁడటంచుఁ బేరుఁగొని ♦ బాలుఁడు వృద్ధినిఁజెంది కాశికా
ధామముఁజేరి యందు హిమ ♦ ధామశిరోమణిఁ గూర్చి నిష్ఠను
ద్దామతపంబుఁజేసి మహి ♦ తంబగు శంభు ననుగ్రహంబునన్.
- క॥ గ్రహములలో నొకబలవ, ద్రహమై భార్గవుని పదము ♦ కన్నను మీఁదన్
బహుతరవిభవాస్పదమై, రహిమీటేడు మండలమున ♦ రాజయ్యెఁదగన్.

227

228

229

—: శివుఁడు హిమాద్రికి వచ్చి తపంబు సేయుట: —

- గీ॥ జగదీశ్వరుఁడంతట ♦ శైలరాజ, పుత్రియై జగదీశ్వరి ♦ పుట్టుటయును
నెనిమిదేండ్ల వయస్సు వ ♦ హించుటయును, నాత్మయందు నెఱింగియా ♦ ప్లాడమొందె.
- వ. అంతఁ గొంతకాలంబు చనుడు.
- శా॥ గంగాభంగతరంగరంగదురుశ్చం ♦ గవ్రాత శీతాచలో
త్తంగాధిత్యకయందు డెంద మలరన్ ♦ దుర్దంతభంగిన్ ధవం
బుం గావింపఁగడంగి భృంగిరిటుఁడున్ ♦ మున్నె గణేంద్రాళితో
డం గాలాంతకమూర్తి చేరె గిరిరా ♦ ట్రుష్టంబు నాస్థోన్నతిన్.
- ఆ॥ బ్రహ్మపురమునుండి ♦ పరమపావనియైన, గంగ యవతరించె ♦ గడఁగి యెచట
నట వసించి తపను ♦ నారంభమొనరించె, మౌనులలరఁ జంద్ర ♦ మౌళియపుడు.
- మ॥ నిరపాయంబయి నిర్వికారమునునై ♦ నిత్యంబునై యాశ్రయాం
తరశూన్యంబయి జోతిరూపమయి యు ♦ ద్వైతంబునై సంవిదా
కరమై సర్వజగన్మయంబునయి మే ♦ ల్గన్నట్లు స్వాత్మంబునం
దు రహిఁ ధారణఁజెందియుండె గణనా ♦ థుల్ గొంద అట్లుండఁగన్.
- ఉ॥ నందియు భృంగి మున్నగు గ ♦ ణ ప్రవరుల్ మఱిగొంద అందుఁ బా
లేందుకిరీటుఁ జిత్తవిహి ♦ తేష్ట సవర్యలఁ గొల్పుచుండి రిం
కం దమమొప్పు మౌనవిధి ♦ గాంచి వసించిరి కొంద టింకనుం
గొందఱు ద్వారదేశమునఁ ♦ గోలలఁదాల్చి వసించి రిమ్ముగన్.

231

233

234

-: హిమవంతుఁడు శివుని సందర్శించుట:-

- గీ॥ హిమగిరీశ్వరుఁడంత స • ర్వేశ్వరుండు, ప్రమథనాథులతోడఁ, ద • పంబుఁజేయ
నోషధిప్రష్టభూమిఁ దా • నొందెననుచు, విని పరిజనంబుతో వచ్చి • వేగిరముగ.
- సీ॥ విరియఁ బూసినమల్లె • విరుల మొత్తమ్ముల, చంద మొప్పెడు మేని • చాయవాని
గంధపుంబోడికన్నఁ • గరము ధావళ్యంపు, పనమీఱు భసితలే • పంబువాని
నెలదేఱి దాఁటుల • చెలువుఁగలంచు నై, ల్యముమీఱు నఱుతచా • యగలవానిఁ
గెందమ్మి మొగ్గల • యందంపు పెంపు సై, రింపని యడుగుల • సొంపువాని
- గీ॥ నమరు నఱమోడ్పు కనుదోయి • నలరువానిఁ, బ్రౌఢనాసాగ్రద్వష్టియై • పరఁగువాని
నొనరఁబద్మాననమునఁ గూ • ర్చున్నవాని, నఖిలలోకేశ్వరునిఁగాంచి • హర్షమునను.
- ఉ॥ సాఁగిలి మ్రొక్కి గంధసుమ • సారముఁ బాద్యము నర్చ్యమిచ్చి ని
ప్యౌగరిమృ మనోజ్ఞహరి • చందనపుష్పఫలార్చనంబులన్
వేగనొనర్చి యచ్చమగు • వేడ్క భయంబును భక్తి యున్ మదిన్
లోఁగఁగఁజేయ నమ్రతను • లోఁగాని యంజలిఁబూని యిట్లనెన్. 237
- క॥ దేవాదిదేవ! శంకర!, నీవెకదా సకలభువన • నికరమునకు ర
క్షావహుఁడ వారయ మహా, దేవ! కపర్దీ! గరిష్ఠ • దీవ్యత్కీర్తి! 238
- సీ॥ నిర్గుణుండైనను • నిత్యంబు భక్తుల, సాఁకఁగ సగుణుఁడౌ • చతురుఁ డెవఁడు
సర్వలోకనివాస • చతురుఁడైనను వెండి, కొండయందుండు నా • ధుండెవండు
దేవరాజికివెల్ల • దేవుండు తానయ్యు, యోగిరూపాప్పు బైఁ • రాగి యెవఁడు
ఏకాంక్ష లెఱుఁగని • యాశ్వరుండైన భ, క్తప్రీతిఁ గాంక్షించు • ధన్యుడెవఁడు
- గీ॥ త్రిగుణములకును నా ప్రకృ • తికిని నీశుఁ, డై విరాజిల్లు నపుర • మాత్యయెవఁడు
హరివిరించుల యూడిగ • మందు నెవ్వఁ, డట్టి నీకు నమస్కార • మాదిమూర్తి!
- క॥ వాగీశరమేశుల క, వ్యాగీశరమేశ్వరత్వ • వైభవవగరిమృ
బాగోప్ప నిడిన దాతపు, యోగీశ్వర! నీవకాదె • యురుతరకరుణన్. 240
- ఉ॥ నీదుచరిత్ర మెన్న రజ • నీకరశేఖర! శక్యమౌనె దా
మోదరకాంచనోదరము • ఖోత్తమనిర్జరపాళికెల్ల నా
మోద మెసంగ భక్తజన • పుంగవకోటికిఁ జెల్లు నద్ది నీ
వాదరబుద్ధి వారల ర • యంబునఁ జేరుట లోకనాయకా!
- ఉ॥ భాగ్యముగాదె నీవిటఁ గృ • పానిధి! యీ ప్రమథాఛోడ వై
రాగ్యమర్థి దపోవ్రతభ • రంబు వహింపఁగఁ జేరుటెల్ల న౯
యోగ్యునిఁ జేసి తిష్ఠు కుల • మున్నతిఁగాంచె వరించె నల్ల సౌ
భాగ్యరమామనోజ్ఞపరి • భాసిత చారుకటాక్షమూలికల్. 242

- చ॥ ఇంకను మహేశ! సేవకున ♦ కెద్దియు నేని పనిన్ ఘటించి తా
వకపరిచారకప్రజము ♦ వంక ననుగొని యాదరింపు మే
నకలుషచిత్తవృత్తి ముద ♦ మంది యొనర్చెద నీదుసేవ మా
మకహితపుత్రబాంధవన ♦ మాజముతోడ దయామయాత్మకా! 243
- గీ॥ ఇట్లు గిరిరాజు పలికిన ♦ నీశ్వరుండు, విని కనులు విప్పి పర్వత ♦ విభుని వాని
గణమునున్ గూడఁదాఁబొడ ♦ గాంచియపుడు, మందహాసంబెసంగని ♦ మౌఢ్యబలికె.
- చ॥ వినుము ధరాధరేశ్వర! ప ♦ విత్రునిగా నిను నెంచి నీదు పా
వనశిఖర ప్రదేశమున ♦ బాధతపం బొనరింప వచ్చితఱ
మునులకు నిర్జరేంద్రుల క ♦ మోఘతపస్సుల కిష్టభూమియై
యొనరు మరున్నదీసురుచి ♦ రోదక పూతము నీతటం బిలన్. 245
- ఉ॥ చేయుదు నిందు నేఁ దపము ♦ శీతమహీధర! కొన్నినాళ్ళు నీ
వీయెడ కన్యూలఁ దిరుగ ♦ నీకుము నాదుతపోంతరాయముల్
సేయగనీకు మీయదియె ♦ సేవయగుఁ బరమోత్తమంబుగాఁ
జేయుము తత్రయత్న మింకఁ ♦ జేరుము నీదు గృహంబు నింబుగన్. 246
- గీ॥ ఇట్లు జగదీశ్వరుండు గి ♦ రీశ్వరునకుఁ, జెప్ప విని గట్లఱేఁ డప్పు ♦ డొప్పుమీఱు
చనవుతోడుత నిట్లనె ♦ సంతసం బె, సంగ దేవాధిపాథుని ♦ సముఖమందు.
- క॥ ఏమని చెప్పుదు మీతోఁ, బ్రేముడి నాప్రస్థమునకు ♦ విచ్చేసి మహా
త్యా! మధురోక్తుల నిట్లనఁ, గా ముద మగ్గలముగాఁగఁ ♦ గడలుకొనె మదిన్.
- ఉ॥ వెగ్గలమైన నిష్ఠఁగొని ♦ వేలుపు లుగ్రతపంబుఁజేసి ని
న్నగ్గలికఁ గన్ గడఁగ ♦ నందక యుందువు వారికట్లు నా
నిగ్గగు భాగధేయమున ♦ నీవ యిటుల్ గరుణామయుండవై
దగ్గఱఁ జేరినాడె విటు ♦ తాపములింకె మహాత్మా! నాకింకన్. 249
- శా॥ నాకన్నన్ ఘనుఁ డొక్కఁడీ జగములో ♦ నన్ లేఁడు లెక్కింపఁగా
నాకీడైన నరుండునున్ గలుగఁ డె ♦ న్నన్ నాదు ప్రస్థంబునఁ
లోకాధీశ్వర! నీవుచేరి తపసున్ ♦ యోజించుటన్ జేసి య
న్నాకాధీశునికన్న మిన్ననిక నా ♦ మ్నాయాద్రిపంచాననా! 250
- చ॥ పరఁగఁ దపంబుఁ జేయుము సు ♦ పర్వశిరోమణి! యంతరాయముల్
దొరయునె నీతపంబునకుఁ ♦ దోరపుఁ గూరిమి పేర్చి నీదు నౌ
కరు గిరిరాజవర్యుఁ డొడి ♦ కమ్ముగ సేవయొనర్చు నింక సు
ష్టిరమతితో స్వతంత్రతను ♦ జేకొని కైకొను నాదుసేవలన్. 251
- క॥ అని వినయమ్మున యమదమ, నునితో నగరాజు ప్రియపు ♦ నుడికారముచొ
ప్పునఁబలికి తనదు గేహం, బున కేగి వచించె సర్వ ♦ మును దన ప్రియకుఁ.

చ॥ అనుచరవర్గము బిలిచి ♦ యాతఁ డనెన్ వినుఁ డింకమీఁద స్వ
ర్థుని దిగునట్టిచోటికెవ ♦ రున్ జనఁగూడదు పోయిరేని శి
క్షను బోనరింతు వారలను ♦ ఘాతుకరీతి నిజంబు నాదుశా
సనమిదియంచుఁ బ్రహ్మమునఁ ♦ జాటుఁడు నెల్ల రెలుంగునట్లుగాన్. 253

వ. అని యిట్లు ప్రత్యాదేశం బెఱింగించి పనిచిన నవ్వారలు.
క॥ గంగావతరణమునకే, గంగాదగ దెవరుఁ గొంత ♦ కాలం బిటు లా
గంగావలె తోఁ డేపడఁ, గంగా శిక్షించు నాజ్ఞ ♦ గడచినవారిఁ. 254

-: హిమవంతుఁడు పార్వతీ పరిచర్యలఁ గొనుచుండుమని శివు
నర్థించుట:-

ఆ॥ ఇట్లు సాఁటుటయును ♦ హిమవంతుఁడెంతయు, సంతసమున నీశు ♦ సన్నిధాన
మునకుఁ బోయె దివ్య ♦ పుష్పఫలంబులఁ, గొనియుఁ డనుడునుతను ♦ గొనియు మఱియు
క॥ చని ధ్యానతత్పరుండగు, ననఘుని లోకాధినాథు ♦ నాదటఁగని పం
దన మొప్పుజేసి పూల్ పం, ధ్లను నొసఁగి సుతను నిలిపి యొ ♦ డయని కెదురుగాఁ.
ఉ॥ ఓ కరుణాపయోనిధి! మ ♦ హోన్నత పూతచరిత్ర! నీదు సే
వాకుతుకమ్ముతో నిటకు ♦ వచ్చె మదాత్మజ దీనిసేవలఁ
జేకొనుమయ్య! ప్రత్యహము ♦ సేవయొనర్చు సఖీనమేతయై
తేఁకువతోడ నాయెడ వి ♦ ధించిన మేటియును గ్రహంబునన్. 257

-: శివుఁడు పార్వతీదేవినిఁ జూచుట:-

వ. అని యభ్యర్థించిన యపుడే మహేశ్వరుండు తనంతఁ బ్రణిధానంబునుండి మానసంబును
దింపికొనినంత.
చ॥ కరమున హేమపద్మము మొ ♦ గంబున గేదఁగిపూరజంబు ముం
గురులయెడఁ మనోజ్ఞ నవ ♦ కుందవితానపు తీర్పు చేర్పు భా
స్వరదురమందు సౌంపమరు ♦ చంపకమూలఁ గచంబులఁ జవఁ
మురువుగఁ దాల్చినట్టి గిరి ♦ పుత్రి ధరాధరు మ్రొలఁ గన్పడెఁ. 259
సీ॥ కనివిని యెఱుఁగని ♦ ఘనతరసౌందర్య, ధుర్యయం చాత్మకుఁ ♦ దోఁచుదాని
దక్షకన్యకకన్సఁ ♦ దద్దయుఁ జక్కంద, నముగల్గి తీవుల ♦ నమరుదాని
ఘనయోగులకువైనఁ ♦ గందర్పవికృతి స, ల్పంజాలినట్టి రూ ♦ పంబుదానిఁ
గాననంబంతఁ బ్ర ♦ కాశింపఁజేయు ది, వ్యంబైన కాంతిపుం ♦ జంబుదాని
గీ॥ నభినవంబైన యౌవనం ♦ బమరుదాని, నమరు కస్తూరికాఘమ ♦ ఘుమలదాని
నఖిలలోకంబులకు మూల ♦ మైనదాని, బర్హతేంద్రకుమారియై ♦ పరఁగుదాని.

- సీ॥ కలువతోకుల మించఁ ♦ గల కనుంగవదానిఁ, జంద్రమండలనిభా ♦ న్యంబుదాని
గండుతుమ్మెదలట్టి ♦ కటికురుల్ గలదానిఁ, గంబునిభంబైన ♦ గళముదానిఁ
దమ్మితూడులఁ బోల్చు ♦ దగు బుజంబులదాని, రమ్యమైతగు వళి ♦ త్రయము దానిఁ
గమలకుట్టలపీన ♦ ఘనకుచంబులదానిఁ, గడుసన్నమైన నె ♦ న్నడుముదాని
- గీ॥ మెట్టదామరలన్ బోలి ♦ మేల్మికోమ, లంబు మీఱిన పాదయు ♦ గంబుదాని
ధ్యానులకు మోహనాస్త్రమై ♦ తనరుదాని, నమరరమణీశిరోమణి ♦ యైనదాని.
- ఉ॥ చూచి తదంగసౌష్ఠవపు ♦ సౌంపులు నింపు జనింప నంతతో
లోచనముల్ మొగిడ్చి యవి ♦ లోలము నుతమమైన యాత్మయుం
దే చరియించుచున్న సక ♦ లేశ్వరుఁగాంచి గిరీశ్వరుండు సం
కోచముతోఁ దగుల్కొనిన ♦ కుందున జోతయొనర్చి యిట్లనెన్. 262
- ఉ॥ దేవ! మహానుభావ! శివ! ♦ దివ్యకృపాకర! శర్వ! శంకరా!
నీవె చరాచరంబులకు ♦ నిత్యము హర్షము నిచ్చుదాత వీ
నీ విభవం బెలుంగుటకు ♦ నేరక వేదచయంబు శాస్త్ర మెం
తో వెరపాపుఁ జెప్పు వలఁ ♦ తుల్ పరు లెవ్వరిఁకన్ మహేశ్వరా! 263
- క॥ ఐనను బరమేశ్వర! యీ, దీనుని హిమవంతుఁ గనులు ♦ దెంచి ఘనదర్శ
బూని భవదీయదాసునిఁ, గా నేర్పడఁ జూడుమా జ ♦ గన్నతచరితా! 264
- చ॥ అనుదినము మహేశ్వర! మ ♦ దాత్మజతోఁ జనుదెంచి నీదు ద
ర్శన మొనరించి పోయెదఁ బ్ర ♦ సన్నమతిన్ సెలవిమ్మటన్న న
య్యనఘుని పల్కులన్ విని ర ♦ యమ్మునఁ గన్నులు విప్పి చూచి యి
ట్లనే జగదీశ్వరుం డవుడు ♦ ధ్యాన మొకించుక మాని మానుగఁ. 265
- క॥ నా యొద్దకు నీవొక్కఁడ, వే యనుదిన మేగుదెంచు ♦ మీ నీ తనయఁ
నియింట నునిచి ర మృటు, సేయనిచో నన్నుఁ గనుట ♦ చేకులుదు సుమీ!
- గీ॥ అని వినిశ్చితముగఁబల్క ♦ నమ్మహేశు, నకు గిరీశ్వరుఁడిట్లనె ♦ నాథ! యేమి
కారణంబున నిందురాఁ ♦ గాదు నాదు, తనయ కది నీదు సేవకుఁ ♦ దగదో యేమొ!
- క॥ అని యడిగిన హిమవంతున, కనియెను లోకాధినాథుఁ ♦ డాహ్లాదముతో
డను లోకాచారంబులు, గనఁజేయుచు నితరయతుల ♦ గతులఁదెలుపుచున్.
- శా॥ మాయారూపిణులంచుఁ జేడియల నా ♦ మ్నాయంబు బోధించు వి
న్నా! యందున్ యువతుల్ విశేష మిఁకఁ దా ♦ మవ్వారిలో సుందరుల్
బాయన్ జేయుదు రెందుఁ జిత్తనియతిన్ ♦ బాటించు మోహోద్ధతిన్
డాయన్ జేయుదు రందుచేఁ దపము వి ♦ ఘ్నంబౌను సత్యంబుగా. 269
- క॥ బిత్తరుల యందచందము, లెత్తించును మదనవికృతి ♦ నెట్టితపస్వి
చ్చిత్తములకేని దృఢముగ, నిత్తటి నిత్తెరగు నుడుగు ♦ మిఁక నగరాజా! 270

- ఉ॥ అందును నీదుపుత్రులనుచి ♦ రాంగి నవీనవయోవిలాస పూర్ణేందునిభోజ్యలానన క ♦ రీంద్రవరేణ్యసమానయాన నేనిందుఁ దపోవ్రతుండను ని ♦ రీహుండ యోగికులుండ నాకు నీ నందనతోడ నేమిపని ♦ నాగకులేంద్ర! తలంచి చూడుమా! 271
- ఉ॥ నీవును దాపసేంద్రుల న ♦ నేకుల నేలెడు తేడ వాగమాం తావగతప్రబోధుండవు ♦ న్యాయ్య మెఱుంగనివాడవొక్కొ యీ భావము మాను మీపగిదిఁ ♦ బల్క కుమింక నగాధిరాజ! యో షావళియేడ యోగుల స ♦ మక్షములేడ యెడందఁ గాంచుమా! 272
- గీ॥ అనుచు నిష్కరముగ నిన్ను) ♦ హంబుగాఁగఁ, బలికివిరమించి యున్నన ♦ పురమపురుషుఁ గాంచి భయకంపితుండయి ♦ గల్గితేడ, మిన్నకుండె వికాసంబు ♦ తెన్నదక్కి.
- క॥ హరుని వచనంబు విని గిరి, వరు చకితాకృతినిఁ జూచి ♦ పార్వతి దా శంకరునకు నమస్కరించి మ, ధురభణుతుల నిట్టులనెఁ జ ♦ తురతరమతితోన్.
- గీ॥ దేవ! నా తండ్రి కిత్తటి ♦ నీవు చెప్పి, నట్టి యంశంబునకు సరి ♦ యైన యుత్తరంబు నేజెప్పుదానఁ గ ♦ రంబు గనిక, రంబమర నాలకింపు హ ♦ ర్షంబుతోడ.

-:పార్వతీ పరమేశ్వరుల సాంఖ్యవేదాంతపథవివాదము:-

- ఉ॥ తాపసశక్తితోఁ దగిలి ♦ దండితపం బొనరించుచుంటి వీ తాపసశక్తితోడనె యు ♦ దారతపంబున నిచ్చగల్గె నీ తాపసశక్తియే ప్రకృతి ♦ దా నఖిలంబు రచించుఁ బెంచు నా టోపమణంగఁ ద్రుంచెడు న ♦ టుల్ గనుమేదో య దీవెపండవో. 276
- ఆ॥ ప్రకృతియొకటిఁబాసి ♦ శశపతి! లింగరూ, పమున నొప్పునీవు ♦ వసుధవంద్యుఁ డవును బూజనీయుఁ ♦ డవును ధ్యానార్హుండ, వగుదువయ్య! యెట్లు ♦ లరసెచ్చెను!
- వ. అనినంత.
- క॥ పర్వతరాజసుతోక్తుల, సర్వస్వం బరసి తనదు ♦ శాసనమును దా నిర్వాహం బొనరించుచు, శర్వుండిటువల్లె-సుప్ర ♦ సన్నాత్ముండై. 278
- చ॥ పరమతపంబునన్ బ్రకృతిఁ ♦ బట్టి యడంచెద శుద్ధమూర్తి నై పరఁగెద నేను సత్యముగఁ ♦ బ్రాజ్ఞులకీ ప్రకృతిశ్రయంబు నె పురుసునఁ జెల్ల దేవికృతి ♦ పాల్పడకెందును లోకవృత్తమున్ బొరయొక యుండఁజెల్లు నిది ♦ పాచ్చెముగాదు మహాధరాత్మజా! 279
- క॥ అనవేగనె నగి క్రమ్మఱ, ననియెను గాళికయు శశిక ♦ లాభరణునితో ఘనతరచరితా! నీనుడి, యును బ్రకృతివశంబుగాక ♦ యొండొకఁ డగునే.

- క॥ అందీ వెక్కితమున బ్రక్క, తిం దాఁటినవాఁడవైతి ♦ తెలుపు మఖిలమున్
సందియములేక బద్ధ మ, గుం దాన్ గాదనంగఁ ♦ గూడునె యనఘా! 281
- గీ॥ వచన మాదానగమనముల్ ♦ వదలుటయును
సుఖము నొందుట వినుటయుఁ ♦ జూచుటయును
స్పర్శ మాఘ్రాణమును రస ♦ జ్ఞతయుఁ బ్రకృతి
కృతము లివిగాదనుట యె ట్ల ♦ వితథవచన!
- గీ॥ ప్రకృతిదాటినవాఁడవేన్ ♦ భవ్యచరిత!, తప మదేటికి నీకిందుఁ ♦ దత్తమెఱిగి
నట్టివానికిఁ దపసున ♦ నవసరంబు, లేదు వాగ్వాదమున నేమి ♦ లేదు లబ్ధి.
- వ. ప్రత్యక్షసిద్ధియుం దనుమాన ప్రమాణంబు నెవ్వ రంగీకరింతురు? నీ వప్రాకృతుండవగుట
యెట్లు? లోకమందు దేహు లెంతవఱ కింద్రియజన్యజ్ఞానానుభవంబు గలిగియుండు
రంతదనుక ప్రాకృతులౌట స్పష్టంబు. 284
- ఉ॥ మాటలు వేయు నేల విను ♦ మా యనుమానము మాని సర్వమున్
దేటయొనర్చెదన్ బ్రకృతి ♦ నేన్ బురుషుండవు నీవు సుంతయేన్
బూటక మేదిటన్ సగుణ ♦ మూర్తివి నాదయనాదు వీవు నా
కూటమిఁ బాసి సుంత యొన ♦ గూర్చుఁగలాఁడవై నిర్గుణుండవై. 285
- ఆ॥ నన్నుఁజేరి కాదె ♦ నాథ! నీవెల్ల క, ర్మములఁ జేయుటరయ ♦ మహిని నెపుడు
అట్లుగాక ప్రకృతి ♦ కవ్వల నీవున్న, భయముఁబాసి నా స ♦ పర్యఁ గొనుము.
- ఆ॥ ఇట్లు సాంఖ్యసరణి ♦ హిమగిరికన్య దాఁ, జెప్పినట్టినుడుల ♦ నొప్పుమెలయ
విని శివుండు పలికె ♦ వేదాంతమతమార్గ, గామియగుచు నిటులఁ ♦ గాళితోడ.

—: శివుఁడు పార్వతీ పరిచర్యలఁ గొనుట కంగీకరించుట:—

- మ॥ గిరిజా! నీవిటు సాంఖ్యవాదినివి కాం ♦ క్షింహ నిషేధింప ని
ష్ఠరమౌ నట్టులె చేయు ప్రత్యహము ని ♦ చ్చో నాకు శుశ్రూష నేఁ
బరమేశానుఁడనేని మాయకు దురా ♦ పస్తానభూతుండనేన్
దరమే నన్నుఁ జలింపఁజేయుటకుఁ గాం ♦ తాలోకమాడమణీ! 288
- గీ॥ ఇట్లు గాళికె జెప్పి శై ♦ లేంద్రుతోడఁ, బలికె భక్తానురంజన ♦ పరుండే హరుండు
నీదు ప్రప్తంబునన్ దపో ♦ నిష్ఠనుండె, దను స్వరూపంబు నానంద ♦ ఘనముఁగనుచు.
- క॥ సెలవొసఁగు నాకుఁ దపసిట, నలుపుటకై తావకాను ♦ శాసనమును ని
మ్ములఁగనక తపముసేయఁగ, నలవియె యిట నేరికేని ♦ నగరాజవరా!
- వ. అనిన విని హిమవంతుఁ డత్యంతవిధేయుండై ప్రణమిల్లి శివునకిట్లనియె. 291
- గీ॥ దేవదైతేయమానుషా ♦ ధిష్ఠితంబు, లీ జగంబులకెల్లను ♦ నీవే యీశ్వ
రుండవై యుండ దేవ! య ♦ ల్పుండైన, నేనెటుల నేమి సెప్పుదు ♦ నిందుఁగడఁగి.

క॥ అనవిని హిమవంతునితో, ననుకంప దనర్చుగా మ • హాదేవుం డి
ట్లనియె గిరిరాజ! వేశ్మం, బున కేగుండన్న మురిసి • పోయిరి వారల్. 293

-: పార్వతి చెలులతోఁ బ్రతిదినము శివునకుఁ బరిచర్యసేయుట:-

చ॥ ప్రతిదినమున్ గిరిశ్వరుఁడు • పార్వతిఁ దోడ్కొనిపోయి శంకరున్
గుతుకముతోడఁ గొల్చి చను • గోత్రవరేణ్యుఁడు రాకయున్న నం
చితమతితో సభీద్యయము • చేరిక దా శివుఁజేరి భూమిభృ
త్సుత పరిచర్య సేయుఁ బ్రమ • థుల్ శివునానతి నాచ రామెన్. 294

ఉ॥ పర్వతరాజసూక్తి యెడ • భర్గుఁడు గౌరవభావముంచి య
ప్సార్వతితోడ నిట్టులనె • బాలిక! నీవింక నీ సభీద్యయి
హర్షుఁగ దోడుగాఁ గొని మ • దంతిక భూమికి వచ్చి భక్తి మేల్
పర్వఁగ సేవఁజేసి చను • ప్రత్యహము వెఱపొంద కింతయున్. 295

ఆ॥ ఇట్లు చెప్పి శివుఁడు • హిమగిరికన్యకా, సేవ నిర్వికార • చిత్తుఁడగుచుఁ
జేకొనుచు వసించె • జిత్రమౌ విఘ్నంబు, తెరవుఁజెంది యట్టి • తెరవుఁజొరఁడు.

క॥ కొండలదొర డెందంబున, నిండగు మోదంబునొంది • నిలయంబుఁ దా
నుండెఁ బ్రియంబున జగదీ, శుండట స్వాత్మమును గనుచు • శోభిలెమిగులన్.

ఉ॥ కాళి సభీద్యయిన్ జతగఁ • గైకొని నిత్యము చంద్రశేఖరున్
వేళకుఁజేరి తత్పదవ • నేజము లభధునీజలంబులన్
క్షాళన చేసి యష్టునర • సంబును గ్రోలు విశుద్ధవిస్ఫుర
చ్ఛేలముతోఁ దడిన్ దుడుచుఁ • జెన్నుగఁ బూజల్ నర్పు సద్విధిన్. 298

సీ॥ కస్తూరిచూర్ణ సం • కలిత చందనలేప, మే కాని పూయదే • యితర లేప
మేకవింశతి దళా • స్తోక బిల్వార్చయే, కాక యర్చింపదే • కడమపత్ర
ప్రత్యగ్రసౌవర్ణ • పద్మార్చనమెకాని, సలుప దేలాతి పు • ష్పముల పూజ
పరిపక్వ కల్పామ్ర • ఫలనవేదనమె సే, యునుగాని యిడదు చు • ల్కనఫలముల

గీ॥ సమధికధ్యానవిజ్ఞాన • సంప్రయుక్త, హితతర ప్రార్థనా పూర్వ • మతులెకాక
పలుకదొక్కింత నేలాటి • భాషణముల, శిఖిరిరాజకుమారి యౌ • చితిని మీటి.

ఆ॥ మరల మరల మ్రొక్కి • మానుగ నిత్యమి, బృంగి ధీరుఁడై త • పంబుసేయు
శంకరుని భజించి • శైలేంద్రకన్యక, మగుడఁజేరుఁ దండ్రి • మందిరంబు 300

వ. ఇట్లు చిరకాలంబు గడచినంత శివసన్నిధానంబందు శివునిజేరి.

సీ॥ ఒకనాఁడు కాళిక • సకియలతో గాన, మొనరించె గామవ • ర్తనముగాఁగ
ఒకనాఁడు కుశసమి • ద్వికచసుమంబుల, స్వయముగాఁదెచ్చి య • ర్చణముచేసె
ఒకనాఁడు పుష్పమా • లికల నాశ్రమమెల్ల, బొంకంబుగాఁ దా న • లంకరించె
ఒకనాఁడు శివునిదా • నొంటిమై తొప్పవే, యక చూచి కడువిస్మ • యంబుఁజెందె

- గీ॥ అంతశివుడును నొంటిమై ♦ నపుడు తనదు, మ్రొలనున్నట్టి యాజగ ♦ నొ
గనియు భూతతమవున నొ ♦ ప్పినదటంచు, దారగా గ్రహియింపంగ ♦ దల
- ప. మరలఁ గొన్నినాళ్ళ కమ్మహదేవుండు.
- గీ॥ సంయతేంద్రియయై తన ♦ చరణసేవ, నంబె మదిఁబూనియున్న న ♦ న్నగ
పుత్రినారసి కడుకృపా ♦ పూర్ణమతిఁ ద, లంచె నెమ్మనమందు నీ ♦ లాగుగాను
- క॥ ఎపుడు గరువంబుఁ బోవిడి, తపము సలుపంగఁదొడఁగు ♦ తన్వీమణి దా
నపు డేనును దడయక లో, లుపమతిఁ బెండ్లాడువాఁడ ♦ లోలాక్షినిట.
- ఉ॥ ఇప్పగిదిఁ దలంచి జగ ♦ దీశ్వరుండంతనె ధ్యానయోగ మ
ట్లెప్పటియట్టులొంది మది ♦ నెట్టివిచారము నొంద కెంతయున్
దప్పక సేవజేయు వసు ♦ ధాధరరాజవరేణ్యకన్య దా
నెప్పుడు జూచుచుండియు న ♦ దేమొకొ చూడనియట్టులుండెడున్.
- క॥ గిరిజ యనుదినము శివునకుఁ, బరివస్యలోనర్చుచుండి ♦ బాగుగ నతిభా
స్వరమైన శివునిరూపం, బులువుగఁజూచుచు మనమున ♦ నువ్విళులూరు
- ప. అంతఁ గొంతకాలం బిట్లు చనినంతఁ దారకాసుర బాధితై నమరులు పర
మతంబునఁ బార్వతీపరమేశ్వర సమ్మేళనంబునకై పచ్చవిలుతుం బుత్తెం
పరమేశ్వరుకంటిమంటన్ గరంగుటన్ గాంచి పార్వతి గర్వంబు దొఱంగి శె
తపం బొనరించినంత శివుండు సంతుష్టుండై వివాహం బాడె నవిన వివి
శౌనకాదు లిట్లనిరి.
- గీ॥ తారకాసురుఁ డెవ్వఁ డు ♦ దారబలము, వాని కెట్లు లభించె? సు ♦ పర్వులెట
లంతకాంతకు మీఁదికి ♦ నలరువిల్తు, బంపి రెట్టుల నాతండు ♦ పయనము
- క॥ ఎఱిఁగింపుము చక్కఁగ నిఁక, నఱమఱ యొక్కింతలేక ♦ యనఘాత్మక! ప
యుఱవగు దగ యడఁగఁగ గ్ర, చ్చట ఘనమకరందమధుర ♦ చారుతరగవిన
- ప. అనుటయు
- శా॥ శ్రీరాజద్వరవర్ధిసీనముదయ ♦ శ్రేణీ ప్రకర్షాఢ్య! వి
స్తారోదార్యదయారసాబ్జిహృదయా! ♦ శైలేంద్రజాశంకరా
ర్చరాజన్మధురాశయా! పతిహిత ♦ ప్రారంభసంరంభ! కా
శీరామేశ్వరముఖ్యతీర్థగమన ♦ శ్రీభోగభాగ్యోదయా!

గద్య

ఇది శ్రీ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర
నామధేయప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలి
పార్వతీఖండంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



శ్రీ శివాభ్యానము:

శ్రీ శివపురాణము

పార్వతీ ఖండము

ద్వితీయా శ్వాసము

-:::-



మల్లికాంబికాతను

జా! మృదుమధురప్రసంగ! ♦ షల్కాలశివా
ర్చామోదమానసాబ్జ! స
భామాన్యా! యనఘ! వీర ♦ భద్రారాధ్యా!

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునీంద్రుల కిట్లనియె.

2

-:సూతుండొ శౌనకాదులకుం దారకాసురోదంతంబుం జెప్పుట:-

ఉ॥ సారసగర్భపాత్రుం డధి ♦ శక్తి మరీచికుమారుం డాస్వయం
భూరుచి కశ్యపుండు పద ♦ మూఁగుర దక్షునియ్యాత్మజాతలన్
బేరిమిఁ బెండ్లి యాడ నటం ♦ బెద్దదియైన దితిభయాన కా
భూరిబలుల హిరణ్య కశి ♦ వుండు హిరణ్యవిలోచనుండునున్.

3

ఆ॥ తనయులై జనించి ♦ ధాత్రియం దెల్లెడ, దుఃఖకరులుగాఁగఁ ♦ దొడర నపుడు
హరి నృసింహసూక్ ♦ రాకారముల వారిఁ, బట్టి చంపె విబుధ ♦ పంక్తులలర.

4

చ॥ దితియును ఘోరదుఃఖమున ♦ దీనతఁ జెంది నిజాత్మనాథు నం
చితమతిఁ గొల్చి చూలుఁగొన ♦ జిష్ణుఁడెఱింగి తదీయగర్భము
ద్దతిఁ గులిశప్రయోగమున ♦ నంతనె వ్రయ్యలు చేసినన్ మహో
న్నతమగు కాశ్యపాంశ మది ♦ నాశముగాక తనరై నెంతయున్.

గీ॥ నిదురఁబోవుచున్నయ ♦ నైలఁత కొక్క, నాఁడు దైవికయోగంబు ♦ నన్ మరుత్తు
లనెడు షేరునఁ బెక్కురు ♦ తనయ లుద్భ, వించి నాకముఁజేరి సే ♦ వించిరింద్రు.

క॥ అం దింద్రునియనుమతితో, డం దిరముగ వారలుండు ♦ టను జూచి కడున్
వందురి దితిసుందరి దిరు, గం దనవిభుఁజేరి చెప్పి ♦ కలవిధ మెల్లన్.

- గీ॥ మరల గర్భంబుఁగోరి య • మృగువ మగని, వేడఁగా నతఁడిట్లనె • వె
పదియు వేలేండ్లు రాజీవ • భవునిఁగూర్చి, పావనాత్మకవై చేయు • పర
క॥ ఆరీతి సల్పఁగా సుతుఁ, డోరమణీ! నీకుఁ బొడము • నుజ్జ్వలగాత్రుం
దారూఢవిక్రముఁడు జగ, దారాధ్యచరిత్రుఁ డొకరుఁ • డప్పుడు హితము

-:వజ్రాంగుని యుత్పత్తి:-

- ఆ॥ ఇట్లు కఱపి పంప • నిందీవరాక్షిదా, నత్తెఱంగు తపము • నాచరించి
వచ్చి విభునిఁగొల్చి • వరుస వేఁకటి దాల్చి, సుతునిఁగనియె నొకని • న
క॥ ఆతఁడు వజ్రాంగుండని, ఖ్యాతిన్ గొనె నాహ్వాయంబు • సార్థకతదగన్
జేతోమాదముఁగనె దితి, యాతంకముఁజెంది కుంది • రమరులు పె
వ. ఇట్లు దినదిన ప్రవర్తమానుండై యతండు నిజజననీశాసనంబునన్ జేసి
రథమ్ముతో నాకమ్మునకేగి.
చ॥ కదిసి మహేంద్రు నాహవము • ఖమ్మునఁ బట్టి సురల్ గలంగఁ దో
ర్మదమెదలించి బిట్టలుక • మైకొని బెట్టిదమైన శిక్షఁ బెం
పాదవఁగఁజేసి నిర్జరస • మూహముతోఁ జెరపెట్టి యార్చె న
య్యదనున వాసవవ్యసన • మారసి యాదితి చెందె మోదముఁ.
- గీ॥ దేవతలు చాలదీనులై • తీవ్రదుఃఖ, భరముఁజెందిరి తత్పుతుల్ • బహు
సాగరంబున మునిఁగిరా • చందమెఱిగి, కమలజుఁడు కశ్యపునితోడ
క॥ సామోక్తుల వజ్రాంగుని, తో మాననమలరఁ బల్కి • ద్రుహిణుం డల
త్రామున్ దివిషచ్చక్రము, తో మగుడఁ విడువఁజేసెఁ • దోరంపుదయ
వ. అంత శివభక్తాగ్రగణ్యుండును బరిశుద్ధాంతరంగుండును నిర్వికారుం
ష్టుండును నగు వజ్రాంగుం డట్లు ధాత యనుమతిన్ బురుహూతాది న
విడిచివుచ్చి యత్తాత కిట్లనియె.
మ॥ పరమేష్ఠీ! విను మీ బిడొజుఁడు మహా • పాపిష్టుఁ డెట్లీతనిన్
గరుణన్ గాంచితి వస్తుదీయజననీ • గర్భస్థతేజంబుఁ దెం
పరియ్యె వ్రయ్యలు చేసె స్సార్థపరుడై • మాతల్లి యుల్లంబు వం
దురఁజేసెన్ బలుమార్లు నద్ది గుడిపెన్ • దుఃఖంబు నిక్కం బిటుల్.
- మ॥ తనరాజ్యంబును నేలుఁగాక యిపుడీ • తం డింక లోకేశ! మ
జ్జననీశాసనమొంది యివ్విధము శి • క్షన్ జేసితిన్ నీవు నా
జనకుండున్ జనుదెంచి యివ్విధము యా • చ్చన్ సల్పఁ గాదందు నే
ధనలోభంబునఁ జేయలే దిటులఁ ద • ధ్యం బిద్ది భావింపుమా!

- ఉ॥ ఒల్లను దారహారముల ♦ నొల్లను రత్నవిభూషణంబు లే
నొల్లను వాహనస్రకర ♦ మొల్లను రాజ్యము భోగవైభవం
బొల్లను దేవ! తత్త్వమది ♦ యొక్కటి గోరెడఁ జెప్పుమయ్య! తా
నెల్ల సమస్తదుఃఖముల ♦ నేపునఁబాపి సుఖం బొసంగునో. 19
- చ॥ అదివిని పద్మజుండు హృద ♦ యంబున నూరటఁజెంది సత్త్వసం
పద రహిఁ జెందె నీతఁడిఁక ♦ భామిని వీనికి నే నృజింతు నం
చెదను దలంచి యట్లై నృజి ♦ యించి వరాంగి యనాఁగ నుగ్మలీన్
ముదమున నిచ్చి యద్దితిజ ♦ ముఖ్యుని పెండిలిచేసె వాసిగన్. 20
- వ॥ అనంతరం బక్కాంచనగర్భండును గశ్యపుండును దమనివాసంబుల కరిగి రిట
వజ్రాంగుండును దామసభావంబులేక సాత్త్వికాంతఃకరణుండై యెల్లరతో నిర్వైరంబుగ
సుఖంబుండె. వరాంగి వల్లభునితోడఁ గూడియుండియు సాత్త్వికభావంబు నొందక
సకామయై వివిధోపచారంబులఁ బెనిమిటి నారాధించుచుండె.
- గీ॥ అంత వజ్రాంగుఁ డెంతయుఁ ♦ గాంతసేయు, సేవలన్ గడుప్రీతుడై ♦ చెలువఁగాంచి
పలిక నాతోఁడఁ దెల్పు శం ♦ పాలతాంగి!, నీ మనోరథ మీడేర్తు ♦ నిక్కముగను.
- మ॥ అనినన్ వేగ వరాంగి దా విని మహా ♦ ప్లాదంబుతో మ్రొక్కి యి
ట్లనె దేవా! కరుణించెదేనిఁ దనయున్ ♦ బ్రాంచద్బలున్ బాకశా
సనదుఃఖప్రదు లోకజిత్వరుఁ బ్రశ ♦ స్తశ్రేయు నాకుక్షీలో
జనియింపన్ బొనరింపు మట్లయిన నే ♦ సంతోషమున్ జెందెదన్. 23
- క॥ అనియడుగఁ బ్రయావాక్యం, బునువిని యక్కజముఁ జెంది ♦ పురుషశ్రేష్ఠం
డును జ్ఞానియునగు నతఁ డి, ట్లనికొనియెన్ మానసంబు ♦ నం దాకులుండై.
- ఉ॥ కోరుము నీదు వాంఛితము ♦ కోమలి! నే నొడఁగూర్చు నంచుఁ ద
వ్వారయ కేను బల్కితి వ ♦ రాంగి సురావళితో విరోధము
గోరి వచించె నట్టులొనఁ ♦ గూర్చిన లోకము లారిఁజెందు నే
నేరక తెచ్చుకొంటి నవి ♦ నీతుఁడైన యిటుఁ బాపహేతువు. 25
- ఉ॥ కాదని యిష్టు మీఱుటది ♦ కర్తమె దోసముగాదె యెక్కడ
బోదు నెఱుల్ పొనర్చు నెఱుఁ ♦ బోయిన ధర్మనిరుద్దమార్గ మిం
దేది హితేతరంబు హిత ♦ మెయ్యది యంచు విచారసాగరం
బీరుచుఁ గొన్ని నా భ్మిటుల ♦ నే కడపెన్ గడు భీతచిత్తుడై. 26
- గీ॥ అంతఁ బరమేశ్వరేచ్ఛనే ♦ నతఁడు దార, హితమునే చేయఁదలఁచిభూ ♦ యిష్టతపము
నజునిగోరి యొనర్చ న ♦ య్యలఘుఁడెదుర, నిలిచి నీ యీప్సితంబెద్ది ♦ తెలుపుమనిన.
- శా॥ ఆవజ్రాంగుండు పద్మజున్ గని మహా ♦ హర్షంబునన్ మ్రొక్కి నా
నావేదోక్తుల సన్నతుల్ సలిపి వా ♦ జ్ఞాథా! మదీయాంగనా

భావారూఢునిఁ బుత్రు నిమ్ము త్రిజగఁ ♦ త్రుభ్యాతవిక్రాంతుఁ దే
జోవిద్యోతితదిగ్వితాను సుతపఁ ♦ స్తోమాభిరామాత్మకున్.

గీ॥ ఇట్లు గోరిన విని పరఁ ♦ మేష్టి యట్లు, లగునుగా కని పలికి ని ♦ జాత్మమందుఁ
దలకుఁ గొని శివునెంతయుఁ ♦ దలచి కొలిచి, చనియె వేగంబుగా నిజ ♦ సదనమునకు.

— : తారకాసురుఁడు పుట్టుట : —

ఉత్సాహపుత్రము॥ అంతఁ దా వరాంగి గర్భ ♦ మంది సంతసమున భా
స్వంతమైన తేజమొంది ♦ చాలకాలమేగ రా
త్ర్యంతమందుఁ నర్కుఁబోలె ♦ నతిశుభంపువేళ నా
కాంతఁ గనెఁ ద్రిలోకశూరుఁ ♦ గాఁ గుమారు నుజ్జ్వలున్. 30

వ. అయ్యవసరంబున,
సీ॥ వసుమతి వణకె బ ♦ ర్వతవనంబులతోడ, దిశలందు జ్వాలలెం ♦ తేనిఁదనరె
తోయదప్రకరంబు ♦ పూయ వర్షము నించె, నుప్పెనల్ చెలరేగె ♦ నుదధులందు
సుడిగాడ్పు రేగి యె ♦ క్కుడురజంబులఁగుప్పె, గొప్పమానులు పెల్లు ♦ గూలెఁబుడమి
పరివేషములు ప్రభా ♦ కరచంద్రములఁజూట్టె, నిర్వాతహతముల్ ♦ నెగడె మిగుల

గీ॥ శునకముల్ దలలెత్తిరో ♦ దనము చేసె, గుడ్లగూబలు నక్కలు ♦ గూసెఁ బనులు
కారణం బించుకేని లే ♦ కయె రయమున, వదలె మూత్రపురీషముల్ ♦ బెదరి బెదరి.

క॥ ఇటుల మహోత్పాతము లు, త్కృటముగ నపు డుప్పత్తిల్లఁ గని ♦ మూఢజనుల్
పటుతరవిష్ణవ మేదో, ఘటిల్లెనని మనసులందుఁ ♦ గాంచిరి కలఁతఁ.

గీ॥ అపుడు కశ్యపసహితుఁడై ♦ యజ్ఞభవుఁడు
వచ్చి తారకుఁ డనుచు నా ♦ హ్వయమొనర్చె
బాలునకు, బాలుఁడట మీఁద ♦ వరుసతోడఁ
గొండవలె ధృడకాయుఁడై ♦ గొప్పఁజెందె. 33

వ. అంతఁ గొంతకాలంబు చనినంత.

గీ॥ తారకాసురుఁ డపుడు శా ♦ త్రపజయంబుఁ, బడయఁ దపసానరింపగాఁ ♦ గడఁగి తల్లి
సెలవుఁగొని మధువనభూమిఁ ♦ జేరిభూరి, తపముఁజేయగఁదొడఁగె ధా ♦ తనుగుఱించి.

— : తారకాసురతపోవర్ణనము : —

సీ॥ ఒకయంఘ్రి నిలిచి బా ♦ హువులఁబైకెత్తి ది, నేంద్రుఁగన్గొనుచు నూ ♦ తేండ్లుగడపి
పూని పాదాంగుష్ఠ ♦ ముననే నిలిచి యట్లై, యిసునిఁగన్గొనుచు నూ ♦ తేండ్లు గడపి
ఒక చేతనే నేల ♦ నొంది తాఁ దలక్రిందు, లెగసి దర్పమున నూ ♦ తేండ్లు గడపి
ద్రుమశాఖఁ బాదద్వ ♦ యమున నాలంబన, మెసఁగఁ గావించి నూ ♦ తేండ్లు గడపి

- గీ॥ ఇల నలమధ్యమందు నూ ♦ తేండ్లు గడపి, యెలమి జలమధ్యమందు నూ ♦ తేండ్లు గడపి
యనువుగా దృఢచిత్తుడై ♦ యనిలభక్త, ణంబు సేయుచు నతఁడు త ♦ పంబు సలిపె.
- ఉ॥ ఉగ్రతపంబు నిట్లు నియ ♦ మోద్దతిఁ జేయఁగ నష్టు వానిశీ
ర్వాగ్రమునుండి యగ్నులు ర ♦ యంబున వెల్వడి చుట్టి మేదురో
దగ్రతరార్పులన్ భువన ♦ దాహము చేయఁ గడంగఁగా నిలిం
పాగ్రణులెల్లఁ జేరిరి భ ♦ యాతురులై పరమేష్ఠిలోకమున్
- చ॥ చని విధిఁగాంచి మ్రొక్కి కడు ♦ సంస్తుతుల౯ బొనరించి దైత్యవ
ర్చుని ఘనతాపసవ్రతమ ♦ హోన్మతిఁ దెల్పి తదీయతాపవే
దన భువనంబు లన్నియును ♦ దగ్ధము కాఁగలవంచుఁ జెప్పి గొ
బ్బునఁ గరుణించి ప్రోవుమని ♦ ప్రోవుగఁ బల్కిరి యుల్కున౯ సురల్.
- గీ॥ అనిన విని పద్మసంభవుం ♦ డాదరమున, దైవతారి యుదంతమం ♦ తయును మంత
నమునఁజింతించి వేలుపు ♦ గములఁబంచి, యసుర యున్నెడకరుదెంచి ♦ యనియెనిట్లు.

37

-: బ్రహ్మదేవుఁడు తారకాసురనకు వరంబు లిచ్చుట:-

- ఉ॥ తారక! నీతపోవ్రత ము ♦ దారతరం బది మెచ్చి నీకిటుల్
కోరిక లీయ వచ్చితిని ♦ కోరఁగరానివటంచు లేవు నీ
వారసి తెల్పు మీప్పితము ♦ లన్ని యొసంగెద నన్న ధాతతో
భూరిముదంబున౯ దనుజ ♦ పుంగవుఁ డప్పుడు మ్రొక్కి యిట్లనెన్.
- తరల॥ సకలలోకవిధాత! నీవు వ్ర ♦ సన్నభావముఁ జెందవే
ఱొకటి దక్కువయుండునే వర ♦ మొంద నేఁ దగియున్నచో
సకల నిర్జరరాజేఁ గెల్వఁగ ♦ శక్తినిమ్ము పురారి క
ర్భకుఁడు గల్గినఁ జంపుఁగాక దు ♦ రంబునం దురుశక్తిచే.
- ప. అనుగ్రహించి నాకీ రెండువరంబు లిమ్మని యడిగినఁ బితామహుండు తథాస్తని యొసంగి
నిజధామంబున కరిగె. తారకుండును నాధ్యంభవిష్ణుండై నిజపట్టణంబగు శోణిత
పురంబుఁ బ్రవేశించి దైత్యగురుండగు భార్గవునియనుమతితో సుముహూర్తంబునందుఁ
ద్రితోక రాజ్యపట్టాభిషేకంబుఁ జెందె.

35

40

-: తారక దిగ్విజయము:-

- శా॥ అంత౯ దానవభర్త సర్వవిజయం ♦ బాసించి నాకంబు వి
క్రాంతిఁ జేరి పురందరున్ గడిది సం ♦ గ్రామంబునన్ గెల్పి దు
ర్దాంతస్ఫూర్తి సముస్తనిర్జరుల శౌ ♦ ర్యం బూడ్చి నిర్జించి ని
శ్చింత౯ వారలచే నుపాయనముల౯ ♦ జెందెన్ మహోత్సాహియై.

42

- సీ॥ ఐరావతం బిచ్చె • హరిహాయుం డడలున, నవనిధు లొసంగె గి • స్వరులకు
వరుణుండు దివ్యాశ్వ • వర్గంబు లిచ్చెను, నుచ్చైశ్రవంబుఁ బ్రో • ద్విచ్చెదల
కామధేనువు నార్జు • గణము సమర్పించె, దోగలవిం దమృతమి • మ్ముగ నీ
వసుమతి యొసంగె ను • వర్ణసన్యంబుల, రత్నంబులిచ్చె సం • ద్రములరాజు
- గీ॥ ఇప్పుగిది నెల్ల రలుకున • నిచ్చునట్టి, వస్తువాహనములఁగొని • వైభవమున
సకలలోకములేలఁ గా • శలము మెఱయె, దారకుండు సురశ్రీవి • దారకు
- మ॥ ఒకనాఁ డచ్యుతు గెల్వఁగాఁదలచి పే • రుత్సాహ మొప్పుంగ పై
నికవర్గంబులతో వర్డిజని ఘనా • నీకంబునన్ దీప్తసా
యకజాలంబులఁ గేశవుబొదువఁ బ • ద్మాక్షుండు రుష్టాత్ముడై
ప్రకటోదగ్రకఠోరధారమగు చ • క్రం బేసి యార్చెన్ గడున్.
- క॥ చక్రం బట్టేసిన ని, ర్యక్రంబుగ నేగి దాన • వప్రభునఱుతన్
విక్రమము దక్కి సుమహా, రక్రియఁ జెలువొందె దైత్య • రాజి యలరఁగాన్.
- గీ॥ అంతశ్రీకాంతుఁడక్కజ • మందివైరి, జయముమదినెంచితత్కాల • సము
దారకునకు విధేయుడై • తగుల మెనఁగ, బలికి నిజపురి కనిపె ను • పాయ

—: దేవతాపీడనము:—

- గీ॥ తారకాసురుఁడపుడు శా • త్రవజయంబుఁ, బూర్తిగా నొంది వేల్పుల • నా
యెల్లజగములఁ దనయాజ్ఞ • చెల్లునట్లు, చేసి భోగంబులను బెల్లు • చెంద
- వ. అంత దేవతలందఱు పరాజితులై తారకాసురుని దాస్యంబుఁజెంది యెల్లవే
గొలుచుచుండిరి.
- సీ॥ మారుతుం డిల్లిల్లు • మార్జనం బొనరించు; గలయంపిఁ జల్లును • గాంధ
వైశ్వానరుండు మేల్ • వంటకం బొనరించు, రక్షకభటుడై ప • రంగు జమ
అశ్వినేయులు గొల్తు • రమరికవెజ్జులై, బొక్కసంబులఁబెంచు • జక్కులరి
తుంబురుం డొనరించు • దోరంపుగానంబు, నాట్య మచ్చరలు పా • నర్చ
- గీ॥ అనుదినం బినుఁ డర్జుమౌ • నట్లు లెండ, గాయు రేఱేడు నట్టులే • కర్ణమె
వెన్నెలలునించు నిండుండు • విధముదెలిసి, వానగురిపించు దైతేయ • వ

—: దేవతలు బ్రహ్మదేవునకు దమయార్థి జెప్పికొనుట:

- సుగంధి॥ చాలఁగాలమిట్లు సేవ • సల్పి వేల్పు లెల్లరు
జాలినొంది డీలుఁజెంది • సత్యలోకమేగి యం
దోలగంబునందుఁ గాంచ • నోదరున్ బ్రవన్ములై
చాలభక్తిఁజేరి మ్రొక్కి • సంస్తుతించి రెంతయున్.

- చ॥ నలినభవుండు వారల ము ♦ సస్త్రితి నారసి గారవంపు పెం
పలరంగ నిట్లుబల్కె హృద ♦ యంబుల నెవ్వగఁ జెందియున్న యు
ట్టుల మదిదోచెఁ దాచక యి ♦ టుల్ చెవుండయ్య నిలింపులార ! మీ
యలుకుఁ దొలంగజేయు విత ♦ మారసెదఁజూడి యెల్లభంగులన్. 51
- గీ॥ అనిన దేవత లనిరి ము ♦ హాత్మ! నీకు, గోచరం బెట్లుగాదొకో ♦ గురుతరవ్య
ధావిపన్నులమగు మాయు ♦ దంతమంత, యకట! తారకహేతుకం ♦ బై యలంప.
- ఉ॥ తారకుండట్లు నీకడ ను ♦ దారవరంబులఁ జెంది వీరల
క్ష్మీరమణీయవైభవ వి ♦ శేషవిజృంభితదివ్యశక్తి బృం
దారకబృందము గెలిచి ♦ నాకము మున్నగుచోట్లనెల్ల ది
వ్యారుల ధీరులన్ నిలిపి ♦ యార్తులఁజేయుచునుండె మమ్మిటుల్. 53
- ఉ॥ ఏమనిచెప్పువార మిఁక ♦ నేవములే కలవాఁడు సేయు నా
బాములు పద్మసంభవ! ♦ సు పర్వులమెల్లర మెగ్గుమాలి మా
దీమనమెల్లఁ గోలుపడి ♦ దేబెలమై కడుఁ దుచ్చవుం బనుల్
మే మొనరింపుచుంటిమి య ♦ మిత్రున కుల్కున రాతిరింబవల్. 54
- చ॥ కటకట యెట్టులోర్పు మొడి ♦ కమ్మున సేవ లొనర్చుచున్న న
క్కుటిలుఁ డిఁకెద్దియేని యొక ♦ కూడనికార్యము సెప్పి గొప్ప సి
ల్గట నొడఁగూర్చు నెందయిన ♦ నందక పోవుదమన్న గుండెలే
దెటులనొనర్తు మెందుఁజరి ♦ యింతుము చెప్పుము లోకనాయకా! 55
- ఉ॥ ముప్పదిమూడుకోట్లు సుర ♦ పుంగవు లర్పదికోటు లచ్చరత్
గొప్పమునీశ్వరుల్ నరులు ♦ ఘోరఘణాధరశేఖరుల్ నెఱిన్
దప్పక తారకాసురుని ♦ దాస్యము సేయుచు భీతచిత్తులై
యెప్పటికప్పుడే గడుప ♦ నెంతురు కాలము కంజసంభవా! 56
- ఉ॥ లేవు ధరిత్ర జన్మములు ♦ లేవు వ్రతంబులును దపంబులు
లేవు నవగ్రహార్చనలు ♦ లేవు యథోచితదానధర్మముల్
లేవు సుఖవ్రసంగములు ♦ లేవు శుభక్రియ లెందునేనియున్
లేవిటుఁ గావలుండగు ని ♦ లింపవిరోధి కతమ్మునన్ విభూ! 57
- చ॥ ఇందఱ మిట్లు సర్వభువ ♦ నేశ్వర ! తారకపావకార్యులన్
డింది కడుఁ బొకారుచును ♦ నీదరిఁజేరితి మిప్పు డీ పుపే
క్షం దలపెట్టి చంపెదవొ ♦ క్రన్నన జాలిఁదలంచి మన్నెదో
వందనముల్ ప్రభూ! మరల ♦ వైళము గట్టులఁజేర్పు మెట్టులేన్. 59
- గీ॥ సకలరాక్షసలోకశి ♦ ఞాచణంబు, నిఖిలసురమునిసజ్జన ♦ నికరరక్ష
కంబునై యొప్పు విష్ణుచ ♦ క్రంబు తార, కాసురునికంతమునఁ బుష్ప ♦ హారమయ్యె.

- క॥ ఆ పాపాత్ముని మంత్రులు, పాపతములు క్రొంచముఖులు ♦ పటుబాహుబలా
టోపమునఁ గూర్చునాపద, లోపఁగ వశమౌనె కాంచ ♦ నోదర! మాకున్. 60
- క॥ మించిన దయామర్తి బో, పించిన నీవే దురంత ♦ చింతాజలధిన్
ముంచిన నీవే దిక్ష్మిని, కొంచక వచ్చితిము నెనరుఁ ♦ గూర్చుము తండ్రీ! 61
- గీ॥ సన్నిపాతమహావ్యాధి ♦ సంప్రకోప, మందు మందులు వమ్మగు ♦ మాడ్చి నన్న
దీయయత్నంబులెల్లదై ♦ తేయవిభుని, యందు వితలయ్యె నకల! యే ♦ మందుమనఘ!
- ఉ॥ కన్నుల బాష్పముల్ దొరఁగఁ ♦ గా నమరోత్తములెల్ల నిట్టు లా
పన్నతఁ బొక్కుచుఁ దమ ♦ విపన్నతఁ దెల్ప ననల్పదుఃఖసం
పన్నమనంబుతో నజుఁడు ♦ వారల గోడపు డాలకించి యీ
పన్నతకంధరుండయి వి ♦ చారముచూపి యొకింత సేపటుల్. 63
- గీ॥ వేల్పులను జూచి మీరిట్లు ♦ వెలవఁదగునె, కాలమొకరీతిగానుండఁ ♦ గలదెయొందుఁ
గడఁగిచీకఁటి గొన్నాళ్ళు ♦ గానుపింప, వెన్నెల వెలుంగు వెనువెంట ♦ వేగిరముగ.
- ఉ॥ నేన యొసంగినాడ రజ ♦ నీచరనాథున కష్టరంబు న
ద్దానపుఁ డేచి మీకిటులఁ ♦ దాపముసేయుటఁ జూడఁగా గడుఁ
మానస మెంతో నొచ్చె నిది ♦ మంచిదె! సాధులఘాష పాటిగా
వానికి జేటుదెచ్చు నిక ♦ వందురుఁ జెందకుఁ డిం దకల్మషుల్! 65
- ఉ॥ వాని తపంబు లోకము ల ♦ వారణరీతి దహించుచుండఁగా
నేనటు లీయకొంటిఁ బర ♦ మేశ్వరుఁ డాత్మజుఁ గాంచెనేని యు
ద్దానపు నుగ్రయుద్ధమునఁ ♦ దాకి వధించు నతండు గాక యు
వ్వాని జయింపలే రొరులు ♦ వారిజలోచనుఁడేని శర్వుఁడేన్. 66

-: బ్రహ్మదేవుడు కుమారజన్మార్థమై యుపాయంబు జెప్పుట:-

- గీ॥ మున్ను దక్షాధ్వరంబున ♦ మూర్తిఁబాసి, నట్టి జగదంబ దా నిపు ♦ డద్రరాజు
దారగర్భంబునన్ బుట్టి ♦ తనరె శివుఁడు, తపముసేయఁగ హిమగిరిం ♦ ద్రమును జేరె.
- చ॥ శివునకు సేవజేయుటకు ♦ శీతగిరీశ్వరుఁ డాత్మపుత్రియౌ
శివను విధించె నాపెయును ♦ సేవ యొనర్చుచునుండె నిత్యమా
భవునకుఁ బర్వతాత్మజను ♦ బన్నుగఁగూర్చినచోఁ గుమారుఁ డు
ధృవమగు దాన మీవెతలు ♦ వాయు సుఖం బొనఁగూడు రూఢిగన్.
- ఆ॥ ఇదియె చక్కనైన ♦ హితమార్గ మొండిక, లేదు వేటుతెరువు ♦ లేఖలార!
కడఁగి మీరలట్టి ♦ కార్యంబుఁగూర్చుగా, బూనిరేని మీకుఁ ♦ బొనఁగు శుభము.
- గీ॥ తారకున కేను మేలట్లు ♦ దనరఁజేసి, యిపుడు నేఁ గీడునలుపుట ♦ హితముగాదు
విసపువ్రాడైననుఁ బెంచి ♦ విలుగఁగొట్టఁ, దగదు మూర్ఖునకేని యు ♦ దారులార!

ఉ॥ ఇంకను నేను దారకున ♦ కెంతయు మంచి తెలుగుఁజెప్పి యీ
వంకర లెల్లమాని త్రిది ♦ వంబు సుపర్వలకిచ్చి భూమిపై
హంకృతిలేక యుండుమని ♦ యారసి బుద్ధులు సెప్పవచ్చెదఁ
బొంకముమీఱ మీరికను ♦ బోయి యొనర్చుండు తప్త్రయత్నమున్. 71

చ॥ అని యిటు వేల్పుల్ బనిచి ♦ యాతఁడు తారకుపాలికేగి మ
న్ననలను వానిచేఁ బడసి ♦ నాకము లేఖులకిచ్చి సంతసం
బొనరఁగ శోణితాఖ్యపురి ♦ నుండి జగంబులనేలు మట్టులే
ననయము నీకు శ్రేయమగు ♦ నాయమరోత్సర మొందు నూటటఁ. 72

క॥ స్వారాజ్యంబేలుట నీ, కోరిన యదిగాదు నీవు ♦ గోరిన వరముఁ
మీఱక యిచ్చితి జుబ్బన, జూరఁగ నికక దనివిఁగొను మ ♦ సురవర! దీనిఁ.

గీ॥ ఇట్లాడంబడఁజెప్పి తా ♦ నేగ నజాఁడు, స్వర్గమా యసురేంద్రుఁడ ♦ ప్పటికి విడిచి
శోణితపురంబుఁజేరి య ♦ చోటనుండి, సర్వలోకంబు లేలె ని ♦ ప్కంటకముగ.

-:ఇంద్రుఁడు మన్మథుని రప్పించుట:-

మ॥ సుర లొక్కించుకఁ దెప్పరిల్లి సురరా ♦ జుఁ జేరగాఁబోయి యా
దర మొప్పన్ బరమేష్ఠి సెప్పిన యుదం ♦ తంబంతయుఁ జెప్పి ముం
దఱి కార్యంబునకె త్వరన్ సలుప సు ♦ త్రాముండు వాచస్తతి
త్వరితాదేశమునన్ దలంచె మదిఁ గం ♦ దర్పన్ గడుఁ బ్రీతితోఁ. 75

చ॥ తలఁచిన తోడఁ బచ్చవిలు ♦ దంట గరంబు ముదంబుతో మధుఁ
బిలిచి రథంబు నాయితముఁ ♦ బెట్టఁగఁబంచి రతీభయానతో
చిలుకలు గోరువంకలును ♦ సింహనదంబు లొనర్చ వైభవం
బలరఁగఁ దేరినెక్కి త్రిద ♦ శాలయభూమికి వచ్చి హెచ్చుగన్. 76

క॥ ధార్మికనిలయంబైన సు, ధర్మ దగఁజేరి దేవ ♦ తలతోఁ ద్రిజగ
చ్ఛర్మంబు నరయు నింద్రుని, నిర్మలమతిఁ జేరి మ్రొక్కి ♦ నిలిచి యిటులనెన్.

గీ॥ ఏల నన్దలఁచితివి మ ♦ హేంద్ర! యేమి, పనిపొసంగెను నాతోడఁ ♦ బలుకు నీదు
సెలవు శిరమునఁదాల్చి నేఁ ♦ జేయువాడ, నీదుకార్యంబుఁ దడయక ♦ నిక్కముగను.

-:ఇంద్రుఁడు మన్మథునకు దేవకార్యంబుఁ దెలుపుట:-

మ॥ అనఁ గందర్పునివాక్యము విని మహా ♦ ఘోదం బెదఁ జెంది య
ష్టునుఁ బ్రీతిన గని నిర్జరేంద్రుఁడనియెన్ ♦ గ్రాహధ్వజా! మేలుమే
లనిశం బాపులకార్య మీవు నిజకా ♦ ర్యంబట్లు భావించు వెం
దును నీయట్టి సఖుండు గల్గునె? దిశా ♦ స్సోమంబు గాలించినన్. 79

- గీ॥ పుష్పసాయక! నీవు దం • భౌళియును మ, దీయ జయసాధకంబు లెం • తేని యశని కుంతితంబగు నపుడప్పు • కొదవలేక, నీ వమోఘతేజస్వివై • నెగడె దెప్పుడు.
- ఉ॥ అక్కతనన్ రమాసుత! మ • దాత్మసఖుండపు నీవు మాకిటుల్ వెక్కినమైన దుఃఖ మది • వేపుచునున్నది నీసహాయమున్ గ్రక్కునఁజెంది యిక్కడిది • రాతీయఁ బాయవలెన్ గడంగి నీ వెక్కువ మక్కువన్ గొని సు • హృద్వ్యసనంబు హరింపఁగావలెన్. 81
- శా॥ నీకన్నన్ బరుఁ డొక్కఁడిప్పనిని దా • నిర్వాహమున్ జేయఁగా లేకుంటన్ భవదీయ విక్రమముఁ జె • ల్మిన్ గోరి రావించితిన్ మాకీ యాపదయందు నేడుగడవై • మన్వంగ నీభారమో శ్రీకాంతాననపద్మభాస్కర! మహా • శృంగారపీరాగ్రణీ! 82
- శా॥ ఆపత్కాలమునందు నెచ్చెలిని ఘో • రాజి భటశ్రేష్ఠ రో గాపన్నుండగునష్ట పెండ్లము న • త్యంతోరుదుర్భిక్షమం దో పేర్కొన్న వదాన్యశేఖరుని స • త్యోక్తి మహాసంకటా ల్తోపంబందుఁ బరిక్షసేయఁదగు న • ట్టుల్ దల్తు రారోత్తముల్. 83
- గీ॥ ఇప్పు డనివార్యమై మమ్ము • నేచుచున్న, యీ మహాపదయందుఁ బ • రీక్ష నీకుఁ గాఁగలదు కాఁగలదు చెలి • కాడ! జయము, సందియములేదు సౌందర్య • శౌర్యధుర్య!
- గీ॥ అనిన నింద్రుని వచనంబు • లాలకించి, పంచబాణుండు ప్రేమాను • బంధపూర్వ కముగ మొగమున లేనగ • వమర నిట్టు, లనియె నత్తఱి బృధ్విధ • రారితోడ.
- ఉ॥ ఏల యిటుల్ వచించెద వ • హీనపరాక్రమ! దీనికుత్తరం బేల? యొనర్చుకార్యమది • యే దెలుపున్ విశదంబుగాఁగ డం బాలనుగొట్టి కార్యమునఁ • బ్రొడియొకింతయుఁ గల్గకున్న న ప్పొలసు మెచ్చునే జగము • పల్మఱు మాటలికేల నీకడన్. 86
- క॥ ఐన నొకించుక విను నా, చేనగు కార్యంబు నీకుఁ • జెప్పుదఁ బురుహూ తా! నీపద మాక్రమణముఁ, బూన నెవం డుగ్రతపముఁ • బూనెనో వానిన్. 87
- క॥ క్షణమాత్రంబున మహితే, క్షణశృంఖలఁ గట్టివేసి • గాసియొనర్చు రణరంగరిపువిదారణ, చణమగు కులిశం బదేల • స్వల్పంబునకై. 88
- చ॥ సురగరుడోరగప్రథిత • శూరుల నేనియు సిద్ధసాధ్యకి న్నరనరయక్షరాక్షసక • నద్వనశౌర్యులనేని శారదే శ్వరకమలేశ్వరేశ్వరుల • సైతము నాకవిలాసినిమదో ద్ధురకుచశైలదుర్గముల • దూఱఁగఁజేసెద వాసిఁగాంచెదఁ. 89
- క॥ సామాన్యల లెక్కింపఁగ, నేమి ఘనత యిఁక జగత్త్ర • యీనాయక! యు ద్దామమతి నాకుఁ జెప్పుము, నీ మనమం దెవ్వఁ డడలు • నెక్కినఁజేసెన్. 90

- వ. అనిన సూనశరునకు సునాసిరుం డిట్లునియె.
- చ॥ సరవిగఁ జెప్పెదన్ గునుమ ♦ సాయక! విన్నికక దారకాసురుం
డురుతప మొంది బ్రహ్మవర ♦ మొందె నిలింపులకెం దజేయుండై
గిరిశకుమారుతోడ ననిఁ ♦ గీడ్చుడునట్లుగ; వానితోడ నా
హరియును నేనునున్ దివిజు ♦ లందఱ మోడితి మేమి సెప్పుదున్. 91
- ఆ॥ ఇట్లు గెలిచి మమ్ము ♦ నేవంపుపనులందుఁ, బాదుకొల్పి యట్టి ♦ పనులుగొనుచు
నస్మదీయవైభ ♦ వాతిశయంబెల్లఁ, గొల్లగొట్టి మిగుల ♦ నుల్లసిల్లె. 92
- ఉ॥ అంతియెకాదు నిర్జరుల ♦ కాతఁ డనేకవిధంబులన్ గడున్
వంతలఁ గూర్చుచుండు గరు ♦ వంబున వాఁడొనరించు చెట్ట లిం
తీంతలటంచు నాత్మ గణి ♦ యింపఁ దరంబె రతిశ! యిట్టి మా
చింతలనెల్లఁ బాపఁగల ♦ చేపగలట్టి వలంతి వీవెకా!
- ఉ॥ శంకరుఁ డిట్లు హైమగిరి ♦ సానువునందు నుదారమౌతపం
బంకిలిలేక చేసెడు హి ♦ మాచలకన్యక శర్వసేవక్త
పాంకముమీఱ నన్నిధికిఁ ♦ బోయి యుపాసనచేయు నిచ్చ లా
టంకములేక నీవిక న ♦ టన్ జని వారలఁ గూర్చు నేర్పునఁ. 94
- క॥ శక్తిశివుల కట్టుల సఁ, యుక్తిన్ బొసఁగించితేని ♦ యురువిక్రమ సు
వృక్షబలుండు కుమారుండు, శక్తిధరుం డుద్భవిల్లి ♦ చంపు నసురునిన్. 95
- ఉ॥ కావున నెల్లదివ్యులకుఁ ♦ గంటకుండై చరియించు తారకున్
జేవయడంచి చంపుటకుఁ ♦ జిత్తమునందుఁ దలంచి చెల్మిమై
నీ విపు డాడినట్టి నుడి ♦ నే స్మరియించి యొనర్చు మిపునిన్
నీ విశదోరుక్తిర్తు లవ ♦ ని జెలువొందఁగ నెల్లకాలమున్. 96
- చ॥ అనిన లతాంతచాపుఁడు భ ♦ యంపడి సుంతయుఁ దోచఁ కాత్మలో
వనరుచు నిట్లుపల్కె సుర ♦ వల్లభ! యంతకహంతయేడ! యీ
వనరుహబాణుండేడ! యని ♦ వార్యతపం బదియేడ! యందు మో
హనకలయేడ! సర్వము మ ♦ హా విపరీత విధాన మారయన్. 97
- క॥ మాటలవెంబడిఁ బల్కితి, నీటున నిటలాక్షునేని ♦ నే గెల్పెదనం
చోర్టు బాటు గాంచక, చేర్టు గొని తెచ్చుకొంటి ♦ సిద్ధం బరయఁ. 98
- ఉ॥ వాడిన రాలిపోవు సుమ ♦ వర్గము కాండచయంబు హుష్టనా
నేడకొ పాటు పుల్ల లొక ♦ యేవపు వారువముల్ స్వరూపమే
జాడనులేని తెమ్మెరలు ♦ చచ్చువజీరులు దోడు కుందు రే
తోడ బలత్ బలంబులు స ♦ రే యింక రుద్రునితోడఁ బోరుటల్. 99

- గీ॥ కాన నాపయింగరుణించి ♦ మాని యీమ
హోద్యమము నిష్ఠవేటొక్క ♦ యూహనెంచ
గాఁదగును నీకు దేవేంద్ర! ♦ కష్టమిద్ది
కొండనెత్తి తలన్దాల్చి ♦ కొనఁదరంబె! 100
- క॥ అని పల్కిన మరునకుఁ దా, ననిమిషనాథుండు మిత్ర ♦ మా! యిట్లనఁగా
ననువే? శివునకు వెఱవఁగ, ననుచిత మేమున్న దిందు ♦ నరయుము మదిలోఁ
- ఆ॥ పెక్కుకల్లలాడి ♦ యొక్కయిల్లును నిల్పఁ, జెల్లునంద్రు జనులు ♦ చెల్మికాఁడ!
పర్యతేంద్రసుతను ♦ బశుపతికిన్ గూర్చి, మంచిపనియె గానఁ ♦ గించపడకు.
- గీ॥ నీవు సకల జనప్రమో ♦ హావహుండవు, హరుండు సకలజనప్రమో ♦ దావహుండు
సములు మీరిర్పరిట వార ♦ స్వల్ప మాత్ర, మరసినల్పుజగచ్చర్మ ♦ మసమబాణ!
- క॥ పదునాల్గు భువనముల కీ, యదను మహావ్యసనజనక ♦ మై యున్నది దు
ర్మదుండగు నసురకతమ్మునఁ, బదపడి నీ వలన మేలుఁ ♦ బడయఁగవలయు. 104
- గీ॥ వినుము పల్వురు గడగండ్ల ♦ వేఁగుచున్న, యపుడుదా సాహ్యమొనరింప ♦ నర్హుండయ్య
నట్లొనర్చక యుండిన ♦ నఘముఁజెందు, సాయమొనరించినన్ జెందు ♦ సంపదలను.
- క॥ చేసెదనని వాగ్దానముఁ, జేసితి తోలుదొల్ల నిపుడు ♦ సేయకయున్నన్
వాసి చెలంగునె నీకున్, దోసము గాదొక్కొ వాకుఁ ♦ ద్రోయఁగనాడన్.
- క॥ నిన్నొక్కనిఁ బంపఁగ మే, ము న్నెఱిగఁ దలంతుమే య ♦ మోఘవచన! నీ
వెన్నంటి వచ్చెదము నీ, కున్నత జయమొదవునట్లు ♦ లోపుఁబలుకుచు. 105
- గీ॥ అనినవిని తాను మున్నాడి ♦ నట్టినుడినిఁ, దలచి దైవేచ్ఛతో నిజా ♦ త్మమును దిటము
చేసి యింద్రునితో నట్లె ♦ సేయువాడ, నని సెలవుఁజెంది హిమగిరి ♦ కరిగె మరుండు.
- ఉ॥ ఎచ్చట మిన్నువాఁక దిగి ♦ యేపుమెయ్యి బ్రహ్మించు మించుగా
నెచ్చట బిల్వప్రకముల ♦ యింపగు గుంపులు సొంపుమీఱుఁ దా
వచ్చటఁజేసి ఘోరతప ♦ మందు విరాజిలు శర్వుఁ జేరఁగా
వచ్చె రతిఁ వసంతుఁ బరి ♦ వారమును గొని మారుఁ డత్తఱి. 106

—:వసంతోదయ వర్ణనము:—

- ఉ॥ అంత వసంతసంగతవ ♦ నాంతరభూమి నితాంతసౌరభ
భ్రాంతమిళిందబృందసుమ ♦ రాజివిరాజితమై దిగంతవి
క్రాంతతరస్పరన్నదవి ♦ కర్ణితఘర్షితమానిమానసో
దంతశకుంతపూర్ణమయి ♦ తద్దయు భాసిత దృష్టికాంతమై. 110
- ఉ॥ కన్నులపండువై మదికి ♦ గాటపు హర్షము నిచ్చు చందురుం
డెన్నికమీఱుఁ గాయు కడు ♦ నింపగు వెన్నెల పేరిదూతి య

త్యున్నతఁ గొమ్మలన్ మగల ♦ నొక్కటఁ దార్చుచు నొప్పుమీఁతఁ దా
నన్నవగాడ్చు వారల ప్ర ♦ యాసలఁ బాఁపుచు నుండె నెంతయున్. 111

గీ॥ అట్టితఱి వనవాటిక ♦ యందు మ్రోళ్ళు, గూడఁజిగిరించి పూచి తేఁ ♦ కువయెసంగఁ
జేతనములకె కాక య ♦ చేతనముల, రక్తిముంచెడు మన్మథ ♦ శక్తిఁదెలిపె. 113

ఉ॥ ఇవ్విధి నెల్లజంతువుల ♦ కెంతయు సంతసము బొనర్చుచు
బువ్విలుకానిచేతలకుఁ ♦ బూన్చి యొసంగుచునున్న యామని
జివ్వనఁజూచి యీశ్వరుఁడు ♦ చిత్రము! కాలముగానికాలమం
దివిష్టమెట్టులయ్యె నని ♦ హెచ్చుగ నచ్చెరువొందె నాత్మలోన్. 114

చ॥ మనసున సంతయు వికృతి ♦ మల్లడినొందక ధీరచిత్తుడై
మునుపటియట్లు గాఢఘన ♦ ము బొనరింపుచు నున్న యీశ్వరుఁ
గని మదనుండు సారసహ ♦ కారశరంబును వింటఁగూర్చి ప్ర
క్కన నిలుచుండె దోడగుచుఁ ♦ గాంతయు నెంతయు నింపుఁగూర్చుగన్. 115

శా॥ శృంగారంబును హావభావములతో ♦ నెంతే రహింస మన్మథా
జ్ఞుఁ గాటంబగుపూన్కిఁ దద్విపినదే ♦ శం బింపుమై జేరఁ దా
నం గంధర్వులు మీఱి కామినుల డెం ♦ దంబూరఁ గందర్పకే
ళిం గావింపఁ గడంగిరెంతయును బా ♦ లిళ భోగనిష్ఠాత్మతై. 116

గీ॥ రతివసంతులతో వల ♦ రాజు తనదు, బలగములనెల్లఁ దోడ్కొని ♦ బాణహస్తం
డైవిజృంభింపఁగా నెవ్వఁ ♦ డతనుతాప, మునకుఁ బాల్పడకుండు ని ♦ ప్పొడమియందు.

మ॥ తన విక్రాంతి యిటుల్ దనర్చినను రం ♦ ధ్రం బించుకేన్ భూతనా
ధునియం దేర్పడకున్నఁ జూచి కుసుమా ♦ స్త్రుం డాత్మలోన్ భయం
బును జెందెన్ దరమే లలాటతటవి ♦ స్సూర్తద్భ్రువాద్భానులో
చను దీవ్యత్పుతపోగభీరు హరు నొం ♦ చంగోరి యుంకించగన్. 117

—:పార్వతి పరిచర్యకై శివునియొద్దకు వచ్చుట:-

ఉ॥ అంత నగాధిరాజసుత ♦ యాత్మసఖీద్వయితోడ నీశ్వరా
భ్యంతికభూమిజేరి శివు ♦ నర్చనసేయఁగ వేచియుండెఁ గా
లాంతకుఁ డాక్షణంబుననె ♦ ధ్యానముమానె లతాంతసాయకుం
డంతటిరంధ్ర మార్పి ప్ర ♦ హర్షణబాణము నొంది పొందికన్. 118

గీ॥ తనదు యత్నంబునకు దృఢా ♦ ధారమైన, కాళికాగమనంబును ♦ గాంచి మించి
యించువిలులాఁగి మదిసంత ♦ సించునటుల, బురహరునిమీఁదవేసెను ♦ బువ్వశరము.

ఉ॥ పార్వతియు మహేశ్వరునిఁ ♦ బన్నుగ జేరి నమస్కరించి మేల్
వచ్చెడు వేడ్కమైఁగొలిచి ♦ ప్రక్కనె నిల్చి సముల్లసద్వయో

గర్వవిలాసదీప్తిః జను • గట్టుల నొక్కట నిక్క జేయుచున్
శర్వునెగాదిగన్ గనియె • శంకరుఁ డంతఁ నొకింతఁ బ్రీతిమై. 120

క॥ ఈకాళిక చక్కందన, మేకోమలికేనిఁ గల్గ • దిది నిక్కంబౌ
నీకాంత బళిర లావ, జ్యాకరమో మరునిమోహ • నాస్త్రమొ యరయన్. 121

ఉ॥ తమ్మియె ముద్దు మోమె? కుము • దమ్ములజంటయె కన్నదోయియో?
యమ్మిరువిండ్ల కన్నామలొ? • యభ్రము లో కురులొక్కొ? పక్వబిం
బమ్మొకొ మోవియో? తిలసు • మంబొకొ నాసికయొక్కొ? మేటివొ
క్కమ్మగు రత్నవేదికయె • కల్కిపిఱుందొ? నభంబొకానొకో? 122

మ॥ స్వరమోకోయిల యెల్గొ? లేనగవొకో • చాంద్రాతపంబో? రసో
ద్ధురమో వీక్షణమాలయో స్మరశర • సోమప్రకారంబో? సం
చరణంబో యనకృద్దగద్దగలు మిం • చన్ మించుక్రొమ్మించుసాం
పా? రహిన్ గూర్చెడునిద్ది తాపసులకేన్ • బూవిల్తుచేవేటులన్. 123

సీ॥ ఇక్కల్మినెమ్మెని • చక్కదనంబెన్నఁ, గారాదు పెత్తెండ్లు • కష్టపడిన
ఇచ్చెల్వ గట్టిన • యీవల్వలెంతయు, సింగారమొంది వా • సీన్ జెలంగు
ఈభామ గై సేయ • నింపగు నీపుష్ప, దామంబు లొసంగు నెం • తో ముదంబు
ఈలలితాంగి దా • నే తపస్సును జేసి, కనినాఁడొ ధన్యుడే • గట్టుతోడు

గీ॥ అందమంతయు నీ సుంద • రాంగి యగుచు, నవని జన్మించెఁగారబోలు • నద్దిరయ్య
ఇది యనన్యసమాకార • యిదియెధన్య, ఇదియె సర్వాంగసుందరి • యిదియెరమణి.

చ॥ అని యిటు లద్రిజాసురుచి • రాంగకదివ్యమనోజ్ఞ రేఖల
మనమునఁ బెక్కుతీరులఁ జ • మత్ప్రతిగాఁ దలపోసి యక్కజం
బునఁగను దేవదేవుఁగని • భూధరరాజపరేణ్యకన్య ల
జ్ఞనుగొని దవ్వులన్ జని ని • జన్మరదంగముల మొగుడ్చుచున్. 125

గీ॥ మాటిమాటికి శివునిపై • మధురహాస, భాసురేక్షణకువలయ • పంక్తిగుఱియు
కాళిశృంగారచేష్టాప్ర • కారములను, గాంచి శివుఁ డాత్మనిట్లు ద • ర్శించొనర్చె.

చ॥ కలికినిఁ జూచినంతనె సు • ఖమ్మధికమ్ముగఁ గల్గుచుండె నీ
చెలి బలితంపుకొగిలియె • చేకుటేనేనియు దానఁగల్గు వె
గ్గలమగు సౌఖ్యపుం బదవిఁ • గాంచుట యెట్టి తపఃఫలంబొ యీ
చెలువను బెండ్లియాడఁగల • చెల్వుఁ డిఁకెంతటి భాగ్యశాలియో! 127

చ॥ పలుమఱు జిత్రమందిటుల • భావన చేసి మహేశుఁ డంత లో
పల మదిఁ ద్రిప్పే బోధనము • బాగుగఁజెంది విరాగియై తగన్
లలితను గారవించి భవ • నంబునకేగ విధించి యాత్మఁదాఁ
గలుషతఁ జెందినందులకు • గాటముగా మదినిచ్చి క్రిచ్చఱన్. 128

సకలజగత్ప్రభుండనయి ♦ సర్వమెఱింగి యిసి! రతిశసా
యకవికృతిన్ గిరింద్రతన ♦ య౯ గని మోహము నేన చెందితిన్
సుకరమె యింక నన్యులకు ♦ సుందరులౌ జవరాండ్ర గాంచి వే
ఱొకతెఱు గొందకుండంగ ని ♦ జోన్నతచిత్తముఁ గావుసేయంగఁ.

129

కూడని తెర్వునన్ బడితిఁ ♦ గోమలిపై నటు లాసఁజేసితిఁ
గూడె నిటుల్ దవంబునకు ♦ గొప్పగ విఘ్నము లన్యభామినిన్
బాడిసెడన్ గువర్దనలఁ ♦ బాడితి నోడితి ధర్మ మార్జువుం
జాడను వీడితిన్ జడుని ♦ చందమునన్ దృటిలోన నక్కఱా!

130

అనుచు సర్మాత్ముఁ డీశ్వరుఁ ♦ డంత వికృతి
నంతఁ బోఁజిమ్మి కారణం ♦ బరయుచుండెఁ
బ్రకృతి కష్టల వెలిగెడు ♦ పరమశివుఁడు
పడునె మోహంబునందు వి ♦ భ్రాంతుఁడగుచు.

-: శివుఁడు. ఫాలనేత్రాగ్నిచే మన్మథుని దహించుట:-

|| మరుఁ డంతన్ శివుదాపలఁ నిలిచి ప ♦ దృం బిక్షచాపంబునం
దిరవాప్సన్ దగిలించి మోహనశరం ♦ బేసెన్ మహేశానుపై
హరుఁడెల్ల గలయంగఁజూచి తనపై ♦ నాటోప మొప్పన్ శరో
త్కరమున్ గుప్పుచునున్న మూఢప్యాదయున్ ♦ గామున్ గెన్ గర్వితున్.

ంచచామరము.

కడింది నారసంబు లేపు ♦ గాఁగ లాఁగి ధాకతో
వడిన్ వడిన్ మహేశుపై న ♦ భంగభంగిఁ గుప్పినన్
బెడంద సుంతలేక వీక ♦ భీముఁడున్న నంతన్
యడల్ గొనెన్ మరుండు తేజ ♦ మంతఁ గోలుపోవుచున్.

133

జగమునఁ బేరొందిన నా, నిగరపు మార్గణము లిందు ♦ నీలగళునిపై
బిగిసిడి మోఘములయ్యెను, దగ దెంతటివారికేని ♦ దర్పము శివుపై.

134

అని యిట్లు ప్రయాసంబు నిర్వృత్తంబగుటఁ జూచి రతికాంతుండు చింతాక్రాంతుండై
యొఱకంబునఁ బడి నడయాడుచు.

135

|| తలఁకి నిలింపబృందమును ♦ దత్ క్షణమందుఁ దలంపఁగా నతం
డలఘులు వారలందఱును ♦ నచ్చటి కప్పుడ వచ్చి యీశ్వరున్
విలయకృశానుభానుపరి ♦ వేష్టితభీకరనేత్రుఁ జూచి భీ
తిలి లవమేనియున్ బలుకఁ ♦ దేకువలేక నతోత్తమాంగులై.

136

కదలక మెదలక వారలు, మదిలో నిటలాక్షుఁగూర్చి ♦ మానుగ నుతులన్
బెదరుచు సల్పుచు నుండిరి, యదనెఱుఁగని కార్య మెప్పు ♦ డలమటగాదే!

137

చ॥ తెలతెలబొయ్యె జందురుండు ♦ తెం పటి మాటున డాగె వేడివే
ల్పల పవనుండు నిల్వె దన ♦ యక్షుల గప్పికొనెన్ మహేంద్రు డా
జలనిధి ఘోషవెట్టెను గృ ♦ శానుండు దీమటి యాటుచుండె ది
క్కుల గనరాకయుండె శివ ♦ ఘోరదృగగ్ని మహోగ్రదీప్తికిన్.

మ॥ పరితస్సర్పదనల్పపావకశిఖా ♦ భస్మీకృతాకారు న
మ్మరు ం దధేహిని సూచి మూర్ధితె ♦ సురల్ మౌనుల్ గభీరార్దిదు
ర్భరతన్ బిట్టుఘటించె బన్నమనె యా ♦ పన్నాత్ములై యెడ్చి రా
గిరిరాజాత్మజ వెల్లెనై చెలులతో ♦ గేహంబు జేరన్ జనెన్.

139

—: రతీవిలాపము: —

ఉ॥ కాంతునిపాటుం గాంచి రతి ♦ కాంతయుం బ్రాణమువోయినట్లులై
సుంతయుం దెల్వితేక పడి ♦ చూపఱు లెల్లరు దల్లడిల్లఁగా
నంత నొకింత తెల్వె గొని ♦ హా దనుజారికుమార! వేగ నా
చెంతకుం జేరరావె! యనిం ♦ జేడ్చడితే? యని యెడ్చె ఘుల్లునన్.

140

సీ॥ అభవుని గెలువ నీ ♦ కలవిగాదని యంటి, హరుం డసామాన్యశౌ ♦ ర్యాధ్యుండంటి
వరుల కార్యములకుం ♦ బాల్పడవలదంటి, బరులు చంపుటకుం దో ♦ డ్పడుదురంటి
రుద్రునిమ్రోల నీ ♦ రూపు రూపఱునంటి, మనుషంగఁ జాల ర ♦ మర్త్యులంటి
ఒక్కతెనై నేను ♦ దిక్కుమాలెద నంటి, రా రక్కఱులకు నె ♦ వ్వారలంటి

గీ॥ వేగిరమువలదంటి వి ♦ వేకమొందు, మంటి తరమెంచుమంటి నా ♦ యాండు కూయిం
బాటిగొనుమంటి వయనంబు ♦ వలవదంటి, బట్టుదలవిడుమంటి నా ♦ భాగ్యమంటి.

చ॥ హరునకు నీకు హస్తీమశ ♦ కాంతర మౌజుమి వారయంటి నా
పురహరుతోడ నీవెపుడు ♦ పోరఁగ లేవనియంటి మానుమీ
హరితనయా! హతంబుం బ్రల ♦ యాగ్నిని దూఁకఁగఁబోకుమంటి నీ
గరువము చెల్లదంటి నిది ♦ కర్తవ్యము గాదనియంటి మాటికిన్.

142

చ॥ నిగనిగ తక్కులొల్కు నెర ♦ నీటుమిలారపు దేటలొప్పు నీ
నగుమొగ మామహేంద్రనద ♦ నంబుననే సగమొడి వాడె శ్రీ
దిగం బడె నాడుకూయిని మ ♦ దిన్ దలపోయక పోతివిల్లు ము
ప్పగుట నెఱుంగ కుగ్రుని దృ ♦ గగ్నులకున్ శలభంబ వైతివే!

143

ఉ॥ అక్కట లచ్చికుఱ్ఱ! నిను ♦ నాఱడిఁ బెట్టి నిలింపు లింపుమై
యిక్కరకంఠ కంటిసెగ ♦ కింధనమున్ బొనరించి తా మిఁకన్
జక్కఁగ నిండ్లకేగి తమ ♦ సారసగంధులతోడ సౌఖ్యముల్
మక్కువమీఱ నొందఱొకొ ♦ మందమతిన్ జెడినాఁడ వీ విటుల్.

144

క॥ దిగుదిగు మనెదరు పదుగురు, దిగర్కారు దనకుండోడు ♦ దీముగ నేటన్
నగుదురు మునుంగునెడలన్, దగునే పెఱవారినుడులఁ ♦ దలచి యొనర్చన్.

సీ॥ ప్రియు నెడఁబాసిన ♦ ప్రేయసి కిఁక వేఱు, గతియున్నదే యీజ ♦ గంబునందు
నినుబాసి ప్రాణముల్ ♦ నిలువఁగానేటికి, గడఁగి యేమిఁక వేడ్కఁ ♦ గాంతు నాథ!
పదుగురలో నెల్లఁ ♦ బలుచనై పోయితి, రాణివాసంబు వా ♦ రాశిఁ గలసె
వేల్పులమదు లెంతో ♦ వేడ్కఁజెందెనుగదా, బరవసంబున నేను ♦ భంగపడితి

ఆ॥ దైవ మిట్లు చేసె ♦ తలరి నా కిప్పాట, నేమిసేతు నింక ♦ నెందుఁజొత్తు
కనికరంబుఁద్రోసి ♦ కాంతను బాసితే, పలుకవేల యిఁకను ♦ బ్రాణనాథ!

ప. మహేశ్వరున్ జూచి

చ॥ అకట! మహేశ! నీకుఁ దగు ♦ నాలును గూర్చుగ నా మనోవిభుం
డకుటిలబుద్ధితో ఘమచ ♦ యంబును గుప్పినయంత నీవిటుల్
వికటకృశానునేత్రపరి ♦ వృద్ధకరాళతరార్చిఁ గాల్చు దా
వకప్పాదయంబునం దుచిత ♦ భంగినిఁ గన్నడెఁగా పశుప్రభూ!

147

ఆ॥ మిమ్ము నాలుమగల ♦ మెలఁకువతోఁగూర్చు, వేడ్కసేయ నాదు ♦ విభుఁడు నీవు
మమ్ము నాలుమగల ♦ మఱి వేఱుచేసితే, దయను బాసి కఠిన ♦ తరచరిత్ర!

ప. వేల్పులఁబరికించి.

మ॥ తగునే నిర్జరులార! నాపతిఁ గృతాం ♦ తధ్వంసిపైఁ బంపి యి
మ్ముగఁ దచ్చండతరేక్షణానలశిఖా ♦ పుంజమ్మునం దాహుతిన్
దగ నర్పించి వియోగసాగరమునన్ ♦ నన్ ద్రోచి మీరల్ముదం
బున నాకంబును జేరి సౌఖ్యముల పెం ♦ పున్ జెందఁగా దుర్మతిన్.

149

చ॥ అని యిటు లార్తిమై రతిమ ♦ హావ్యసనంబున బెగ్గడిల్లినే
లను బడి పార్థుఁడ౯ వడిఁ ద ♦ ల౯ గరయుగ్మము వాడ మోఁదుచున్
గొనబుసెడన్ గురుల్ చెదరఁ ♦ గూలుచు నిల్చుచు నేడ్చుచున్న న
వ్వనచరు లాలతాంగిఁ గని ♦ వందురి రాత్మములందుఁబెల్లుగ్గ౯.

150

—:దేవతలు మన్మథుని బ్రతికింపుటకై శివునిఁ బ్రార్థించుట:—

గీ॥ అంత నింద్రుండు మున్నగు ♦ నమరవర్యు, లనమశరురాణిదరిఁజేరి ♦ యాదరమున
నూఱడించి హితోక్తుల ♦ నొనర నిట్లు, వలికి రాత్మములందు న ♦ భవుఁడలంచి.

చ॥ వగవును డింపు మూరడిలు ♦ వారిజబాణునిరాణి! పాయు మీ
యగడు లవంబు భస్మము ని ♦ జాంశుకమందు గ్రహించి యుంపు రూ
ఢిగ నిఁక నీమనోహరు వ ♦ డిన్ బ్రతికించు శివుండు నీవు నీ
మగనినిఁ గ్రమ్మఱన్ గొనెదు ♦ మానిని! మాని నిరంతరవృధ౯.

152

- ఉ॥ అమ్మరొ! విన్ను దేహులకు ♦ నారయ దుఃఖముగాని సౌఖ్యమే
నిమ్మహి నేవిధమ్మునను ♦ నేరు ఘటింపఁగలేరు వారి క
ర్మమ్మునఁ గల్గుచుండు నవి ♦ మాఱునె వేటొకతీరుగాఁ గరం
బుమ్మలికమ్ముతో సురల ♦ నూరక దూఱఁగనేల బేలవై.
- చ॥ అని యిటు పుష్పబాణుని ప్రి ♦ యన్ విహితోక్తుల నూఱడించి శ
ర్వునిఁ దగఁ దారించి నెన ♦ రున్ గొనునట్లు నుతించి పల్కి రా
యనిమిషు లోమహేశ! శర ♦ జాగతవత్సల! మన్మథుండు చే
సివని స్వార్థమానె? నిజ ♦ చిత్తమునన్ దగ నారయన్ వలెన్.
- చ॥ ఖలుఁడగు తారకాసురుని ♦ కట్టఁడిచెయ్యుల కోర్వలేక లే
ఖులు పొనరింపఁజేసి రిటు ♦ కోవము మాని మహేశ! యీసతీ
తిలకము నీరతినీ దగు గ ♦ తిన్ గృహఁగాంచి యనుగ్రహింపు నీ
యలుకకు నెవ్వరడ్డము మ ♦ హాత్మ! క్షమింపు క్షమింపుమీ మమున్.
- మ॥ కినుకన్ జెంది సమస్తలోకముల నీ ♦ గీర్వాణబృందంబుతో
డను సంహారముచేసెదేనియును దం ♦ తాలేదు నీ వొక్కనిన్
వనవిల్కానినె చంపినాఁడ విది య ♦ న్యాయంబు కారుణ్యనీ
రనిధీ! వే బ్రదికింపుమీ స్మరు సుప ♦ ర్యస్తోమ ముప్పొంగఁగన్.
- గీ॥ నీవు మారునిఁగాల్ప నీ ♦ నెలఁత యలఁతఁ, గీడ్పడియె వేల్పులెల్లరు ♦ చే
గంబులెల్లను జెందె భ ♦ యంబు దేవ!, కడఁగి యీరతిదుఃఖంబుఁ ♦ గ
- చ॥ వలగొని దేవత ల్మిగుల ♦ వందురుచున్ బ్రదికింపు మిష్టు పూ
వులవిలుకాని నం చిటుల ♦ భోరునఁ బ్రార్థన సేయ శంకరుం
డలుకను బాసి వేల్పుగమి ♦ నారతినిన్ గని జాలిన్జై నిటుల్
పలికె సుధారసప్రసర ♦ బంధురభావవిభాసురోక్తులన్.

-:శివుఁడు మన్మథుని మఱొకప్పుడు బ్రతుకింతునని వరమి

- చ॥ వినుఁడు నిలింపులార! పృథి ♦ విన్ మధుకైటభవైరి ద్వాపరం
బున వసుదేవసూనుఁడయి ♦ పుట్టుఁ దదంగనయైన రుక్మిణీ
వనజదళాక్షిగర్భమున ♦ వారిజసాయకుఁ డాత్మజస్మృఁడై
జననము నొందు నాతనిని ♦ శంబరుఁ డంబుధి వైచుఁ జెచ్చెరన్.
- గీ॥ అపుడు రతి శంబరునిపుర ♦ మందుఁజేరి, మెలఁగి మీనోదరంబున ♦ మె
నెత్తికొనిపోయి పెంపఁబెం ♦ పెక్కియతఁడు, శంబరునిఁజంపి యీరతి ♦ నలి
- శా॥ హృద్యుండై నిరవద్యుండై సకలలో ♦ కైకస్ఫురన్మూర్తియై
ప్రొద్యద్విక్రమనిర్జిత ప్రబలశ ♦ త్రుండై జగన్మోహవై

శద్యస్వస్సుండునై సమృద్ధసకలై ♦ శ్వర్యుండునై ధీరుడై
ప్రద్యుమ్నుండును పేర భాసీలు జగ ♦ త్రుభ్యాతవారిత్రుడై.

161

గీ॥ పగతుం బరిమార్చి తద్దన ♦ ప్రకరములను, దెచ్చి వచ్చినతనయు ర ♦ తిద్వితీయుం
గని మనంబుల రుక్మిణీ ♦ కమలనేత్రు, లలరుచుండుదు రెంతయు ♦ నమరులార!

గీ॥ అనిన విని దివ్యలెల్లరుం ♦ దనివిఁగొనక, దేవ! యిప్పుడె బ్రతికింపు ♦ తిరుగ మారు
జాలమెంతయు నోర్వఁగాఁ ♦ జాలమేము, ఏలుమేలు మనఁ బల్కె ♦ నీలగళుండు.

చ॥ రతిని లతాంతసాయకుండు ♦ రాతురులం దలరించున ట్లనా
రత మశరీరుడై పుడమి ♦ రామలం బూరుషులఁ గరంచెనం
గతిని ఘటించున ట్లచిర ♦ కాలములో వలరాచజోదు నే
బ్రతుకగఁజేతు సైపుండు సు ♦ రత్! రతి! సుప్రత! యంతప ట్టిటుల్.

164

వ. అనినంత రతియును

క॥ నట్టేటం బుట్టిమునిఁగిన, యట్టయ్యెను నాదుచంద ♦ మమరులచేతన్
బెట్టిదమగు నీ కరుణన్, బట్టి నిలుపుదాన నేను ♦ ప్రాణము లభవా!

165

-:శివుండు గణములతోఁ గైలాసమున కేగుట:-

ఆ॥ అనుడు హరుఁ డదృశ్యుం ♦ డయ్యె గణంబుతోఁ, గొంతఁ దెప్పరిల్లి ♦ కంతురాణి
వేల్పుగమియుండుదు ♦ వేశ్మంబులకుఁబోయి, రాత్మలందుఁగాల ♦ హరునిఁదలఁచి.

వ. అంత

క॥ మరుఁగాల్చినట్టి యనలం, బురవై లోకములఁగాల్ప ♦ నుంకించఁగ ని
ర్జరులపుడు వెఱచి ధాతన్, దఱిసి యటుల్ దెలువఁగా న ♦ తండు గడువడిఁ.

167

గీ॥ హిమగిరికివచ్చియద్దాని ♦ నిమ్ముతోడఁ, గొలఁదిగా నొక్కయెడఁజేర్చి ♦ సలిలరాశి
కడకుఁగొనిపోవనంతన ♦ కృడలియజుని, గాంచి పూజింప ననియె ని ♦ కృరణినజుండు.

క॥ హరుఁ డగ్గికంట విరివిల్, బిరుదున్ గాలించిన యగ్గి ♦ పెరిఁగి జగములఁ
హరియింపఁ జాలియుండఁగ, నరసి యిటకుఁదెచ్చితిని ద ♦ యన్గను మీవుఁ.

గీ॥ దీని నీలోన నుంపు మెం ♦ తేని సలిల, మశనముగఁ గ్రోలుచుండుం గ ♦ ల్పాంతకాల
మన సముద్రుండును బడ ♦ బాళ్ళుతిని బొ, దలెడునాయగ్గిఁదనలోనఁ ♦ దాల్చెనపుడు

క॥ నలువయు సంతోసమునఁ గ, డలినిఁ దీవించి చనె ని ♦ టను నిక బడబా
నలమును మున్నీటి జలం, బులఁ బీల్చుచునుండె భువన ♦ ములు సుఖమొందెన్.

క॥ అని సూతుండు సెప్పిన విని, మును అనురాగమున ననిరి ♦ భూధరవరనం
దన చెలులతోడ సదనం, బునకు జని యేమొనర్చె ♦ బుధనుత! చెపుమా.

-:పార్వతి భీతిల్లి చెలులతో నిలుజేరుట:-

వ. అనిన సూతుం డిట్లనియె.

చ॥ మరుని దహించి దండధర ♦ మర్దనుఁ డంత హిమాద్రిఁ బాసిన
త్వరముగ రాజతాచలప ♦ దమ్ము గణమ్ములతోడఁ జేరె భూ
ధరసుతయున్ గడున్ దలఁకి ♦ తద్దయుఁ దల్లడపాటుమీఱ వే
గిరము పురమ్ముతోవ నరి ♦ గెన్ జెలు లిర్వరు దోడరా వడిన్.

గీ॥ పర్వతేశ్వరుఁ డపుడు శాం ♦ భవ దృగగ్ని, శబ్ద మాలించి చాలవి ♦ స్మయము
కూతును దలంచి భీతుఁడై ♦ కుందుచున్ ర, యంబుగాఁ జేరవచ్చె భ ♦ లాశి

ఆ॥ శివునిఁబాసి మిగులఁ ♦ జింతతో వనరుచు, వచ్చుచున్న హైమ ♦ వతినిఁజూచి
కసులనీరుఁ దుడిచి ♦ గారాబ మమర నె, త్తికొన్ చనియెఁ దనదు ♦ దీమమున

చ॥ అంత హిమాద్రిపుత్రి విక ♦ లాత్మికయై నిలయంబుఁ జేరి శు
ద్ధాంతమునందుఁ దల్లిఁగని ♦ తా నపు డుద్భవ మొందినట్లుగా
స్వాంతమునఁ దలంచెయును ♦ శర్వునిఁ బాయుట కాత్మరోసి వి
భ్రాంతినొనర్చు స్వస్ఫురిత ♦ భాసురరూపముఁ దూతెనెంతయుఁ.

ఉ॥ అక్కఱ! దేవదేవుఁ డిటు ♦ లాసమెయిన్ బరిచర్యసేయు న
న్నక్కటికన్ దలంపక మ ♦ హావిరహాంబుధిఁ ద్రోచిపోయె నే
నెక్కడికేఁగుదాన నిఁక ♦ నేగతి నీశ్వరుఁజేరుదాన నే
దిక్కఁక నాకు నీ రుచిర ♦ దేహము దాహముసేయనే? యిలన్.

చ॥ అని యిటు లార్చిజేకొని మ ♦ హావ్యసనంబునఁ జిక్కుచుఁ సఖీ
జనములతోడఁ బల్కక ని ♦ శల్ నిదురింపక స్నానపానముల్
గొనక దురంతతాపమునఁ ♦ గొందల మొందుచు నున్న యాత్మనం
దనఁ గని కుంది రెంతయు మ ♦ నంబున మేనకయున్ గిరింధ్రుఁడృన్.

మ॥ తలిదండ్రుల్ సయిదోడులున్ జెలులు చే ♦ తఃప్రీతి బోధించినన్
దలఁపా శంకరునందుఁ జేర్చి మిగులన్ ♦ దైన్యంబుతో నశ్రుధా
రల నొక్కుమ్మడి రాల్చుచున్ గడపె గో ♦ త్రగ్రామణీఽట్పుత్రి య
గ్గలికన్ బెగ్గలికొన్ని ఘస్రముల నా ♦ కల్పంబు లట్లెంతయున్.

ఉ॥ ఇంద్రుని పంపునఁ మునిన ♦ రేంద్రుఁడు నారదుఁ డంత శైలరా
జేంద్రుని చెంత కేగ నతఁ ♦ డెంతయు సంతసమొప్పుఁ గొల్చి యా
చంద్రకిరీటు నాత్మసుత ♦ చక్కఁగఁ గొల్పుటయుఁ శివుండు ని
స్తంద్రమర్తిఁ బ్రసూనశరు ♦ దాహముచేసిన యక్కఱాంశమున్.

ఆ॥ చెప్పి యతఁడు చాలఁ ♦ జిన్నవోయినమోము, తోడనున్నయట్టి ♦ జాడఁజూ
శివునిగొలుపు నీదు చింత లెలను బాయు. ని మున్దింద్రుఁ డంత ♦ నగ

-: నారదుండు పార్వతిని శివునకై తపంబుఁ జేయుమనుట:-

- క॥ లోకోపకారమునకై, యాకాలికతోడఁ బలికె • నమ్మా! వినుమా!
శ్రీకంఠుండు రాజసులకుఁ, జేకూరఁడు తపసుఁజేసి • చెందఁగవలయున్. 182
- ఉ॥ శర్వుండు భక్తవత్సలుండు • సన్మునిపూజ్యుఁ డపేతరాగుఁ డా
సర్వజగత్పూర్తి గుఱిచి • సల్పు తపంబిఁక విస్ఫురద్యయో
గర్వముతోడనున్న నిను • గాంచి యిటు ల్వడి మారుఁగాల్చి వే
దార్వుండు చెందె నాత్మపద • మంబ! రయం బరయంబరంగుమా! 183
- చ॥ తపసానరించితేని నిను • దర్భకవైరి వరించు నిక్కమా
తప సానరింపకున్న నిను • దా మదిలోనఁ దలంపఁడెప్పుడున్
గపటములేక చెప్పితిని • కాళిక! వేటొకని వరించి నీ
వెప్పుడును జెట్టఁబట్ట విది • యెల్లయెఱింగి కడంగు మిప్పునిన్. 184
- గీ॥ అనినఁ దా విని సర్వలో • కైకజనని, కొంచె ముచ్చాసమొంది హ • ర్షించి తపము
సేయఁగా డెందమం దపే • డించి తపసి, తోడ నిట్టులఁబత్స • సం • తోసమొనఁగ.
- ఉ॥ నారద! నీదు బోధనము • నన్ మనమందలి కుం దడంగె వి
స్తారతరప్రబోధ మది • దారసిల్లెన్ శివునందు భక్తి చే
కూరె ధృఢంబుగా నిఁకను • గొంకును జంకును లేక యంచితో
దారమతిన్ బొనర్తు నియ • తంబుగ నుగ్రతపంబుఁ జెచ్చెరన్. 186
- మ॥ కలలో నీశుండు మున్ను నాకు నెఱుంగం • గాఁ జెప్పిపోయెన్ మహా
జ్ఞులపంచాక్షరైవమంత్ర మిఁక నా • చక్కి ఘనశ్లోక! నీ
పలుకున్ వే తలఁదాల్చి చేసెద సుదీ • ప్తంబౌ తపం బీశ్వరున్
జలితాంతఃకరుణున్ బొనర్చెద వడి • సాధించెదన్ దత్ప్రపన్. 187
- గీ॥ అనిన నారదమౌని యిట్లు • నియె మరలఁ, దల్లి! నీకల శివుఁడట్లు • దాన వచ్చి
చెప్పిపోయినమంత్రంబు • సిద్ధి నొనఁగు, ననగఁ సందియమున్నదే • యరసిచూడు.
- ప. మఱియు నఖిలమంత్రాధిరాజంబగు నప్పంచాక్షరీమంత్రంబు తెఱం గెఱింగించెద
నాకర్ణింపుము. 189

-: పంచాక్షరీమంత్ర వైభవము:-

- సీ॥ బాలేందుమౌలి రూ • పముఁ జూపు దర్పణం, బర్హుఁగా శైవపం • చాక్షరంబు
బ్రహ్మహత్యాదిక • పాపాటవీదావ, మరయఁగా శైవపం • చాక్షరంబు
తైవల్కపుం జెలి • కలదీవియకు నొక, యరయఁగా శైవపం • చాక్షరంబు
నిల్లకొర్కలను రం • జిల్లఁదీర్చెడు కల్ప, మరయఁగా శైవపం • చాక్షరంబు

- గీ॥ అమరగేయంబు శైవపం ♦ చాక్షరంబు, ఆగమధనంబు శైవపం ♦ చాక్షరంబు
అఖిలసుఖదము శైవపం ♦ చాక్షరంబు, హర్షనిలయంబు శైవపం ♦ చాక్షరంబు
- ఉ॥ కావునఁ దల్లి! యీమనువుఁ ♦ గైకొని నిష్ఠమెయిన్ శివార్థమై
నీవు తపంబు సేయు మిఁక ♦ నీలగళుండు తనంత వెగ్గలం
బౌ వలపొంది వచ్చి నిను ♦ నర్మిలీఁ బెండిలియాడు నిక్కమీ
నావచనంబు సేయు మని ♦ నారదుఁ డంత యధేచ్ఛమైఁ జనెన్.

-:పార్వతి వేసకా హిమవంతుల సెలవొంది తపంబున కేగు

- చ॥ అరసి గిరింద్రపుత్రిక మ ♦ హాముని వాక్యము లాలకించి స
త్వరము తపంబు సల్పుటకుఁ ♦ దా మది నిర్ణయముఁ బొనర్చి యే
డ్డెఱ సఖురాండ్రతో జనకు ♦ దీమముఁ జేరి నమస్కరించి శం
కరుఁ బడయన్ దపించెద నిఁ ♦ కన్ సెలవిమ్మని కొర నాతఁడుఁ.
- చ॥ హరుఁడు తపంబుఁదక్కి నిక ♦ నన్యగతిఁ సమకూరఁ డన్న చౌ
ప్పరిసినవాఁడు గావున హి ♦ మాచలుఁ డాత్మకులంబు నున్నతిన్
నిరుపమమైన కూఁతు శివ ♦ నిష్ఠయు నెంచి తపంబె వీనికిఁ
సరి యని ధీరచిత్తమునఁ ♦ జక్కఁగ నిట్లనియెఁ గుమారితోన్.
- క॥ అమ్మరొ! నాక్లిష్టమే మీ, యమ్మ నిటులె తారసించి ♦ యడిగి సెలవుఁగై
కొమ్ము సఖురాండ్రఁగొని వే, గమ్ము తపముసలిపి రమ్ము ♦ కాచు శివుఁడు
- గీ॥ అనినయంతనె మ్రొక్కి పె ♦ ల్లలరి యార్య, తల్లికడకేగి వేగ పా ♦ దములకె
తపముసేయఁగ నడవికిఁ ♦ దరలుదాన, సెలవొనఁగమన్న నమ్మిన ♦ దల
- క॥ అపురూపపు సుమముగ నూ, త్నపుశశిరేకగ బహిష్టి ♦ తప్రాణముగా
నెపుడు నిను గనులఁ గను మ, మ్మిపుడిట నెడఁబాసే వనికి ♦ నేగఁగఁజనునే
- చ॥ వలదు కుమారి! నీ యొడలు ♦ వానకు నెండకు నోర్వదమ్మ! యి
ట్లలఁత వడంగనేటికి? ♦ భయాప్తదమెందుఁ దపంబు గీములన్
బలుపురు వేలుపుల్ గలరు ♦ బాగుగ వారలలోన నొక్కనిన్
జెలుపునిఁగా గ్రహింపు మిఁక ♦ జేకులు నీ కురువైన సౌఖ్యముల్.
- చ॥ విను మటుగాకయున్నయెడ ♦ వేశ్యమునందు వసించియే తపం
బునువుగఁ జేయుమమ్మ! మము ♦ నక్కట పాక్కఁగఁజేయ కీ హఠం
బును విడుమమ్మ! యాశ్వరుని ♦ మున్ను భజించి గడించినట్టి పెం
పును మది నెంచుమమ్మ! దలఁ ♦ పున్ మలుపన్ జనునమ్మ కోమలీ!
- ఆ॥ ఎందు వింటిమొక్కొ ♦ యిగురుఁ బోఁడులు పతిన్, గూర్చితము సేయ ♦ గ
భూమిఁజేరఁజనుట ♦ బుద్ధి నారయుమిఁకఁ, బర్వతేంద్రపుత్రి! ♦ భవ్యగా

- || ఇందిరాదేవి గో ♦ విందునిఁ బెండ్లాడి, యొందదే యతులితా ♦ నంద సుఖము
లల్ల సంజ్ఞాదేవి ♦ యరవిందబాంధవు, వరియించి చెందదే ♦ వాంఛితముల
పొలోమి త్రిభువన ♦ పతి నిండ్రుఁజేపట్టి, యనమాన భోగభా ♦ గ్యములఁ గనదె
సోదరీమణులతో ♦ శుభ్రాంశుఁ జెంది రా, ణింపదే రోహిణి ♦ పెంపుమీటి
- || ఆ వరారోహతల్లె సు ♦ శ్రీవిలాస, మెసఁగ నాత్మావసధముల ♦ నే వసించి
పరిణయంబుల నాడో ♦ బహువిధోరు, హర్షములనొందరె? ల ♦ తాంగి! యరయు.
- || అని మేనక యనభిమతం, బును జూపిన నరసి యపుడు ♦ భూభృత్సుత యె
ద్దినిఁ బలుకక గడువగవున్, గొని వనరుచునున్న నంతఁ ♦ గుధరతరుణియున్.
- || కనులఁదొరంగు బాష్పములు ♦ కంచుకముఁ దడువంగఁ గుందు కూఁ
తును బరికించి యక్కుటిక ♦ తోఁ జెలులన్గొని యతపోవ్రతం
బును బొనరించి ర మ్మట న ♦ భోమణియున్ శశియున్ దిగీశుల్క
మనుతురుగాత నిన్నెపుడు ♦ మంగళ మొందును గాత నీకికన్. 201
- || అని తన యంగీకారం, బును మేన యొసంగఁ గాళి ♦ మ్రొక్కి చెలులతోఁ
దనమందిరమునకున్ జనె, ననిచెప్పినఁ బిదపఁ జెప్పు ♦ మనిరి మునీంద్రుల్. 202
- || గిరిరాజేంద్రసుతాసుధాకరధరాం ♦ ఘ్రిస్తారపూజోల్ల స
చ్చరభాంబాహృదయాంబుజాతకలహం ♦ సగ్రామణీ! భావవి
స్ఫురదత్యుత్తమకావ్యసంకలన ♦ విస్ఫూర్తత్రరాత్మా! రసో
ద్దురసూక్తి ప్రకరేష్టగోష్ఠీకుశలా! ♦ దూరాజ దూరాధ్వగా! 203

గద్య

ఇది శ్రీ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర నామధేయ
ప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలి పార్వతీ ఖండంబునఁ
ద్వితీయా శ్వాసంబు సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



శ్రీ శివాభ్యానమః

శ్రీ శివపురాణము

పార్వతీఖండము

తృతీయశ్వాసము

-:-:-



లింగమాంబికాపు

త్రీ! లాలితసుగుణరత్న • రింఛోళీ! సా

ధ్వలభ్యపుణ్యచారి

త్రా! లలితాంబార్చనాప • రా! లక్ష్మ్యంబా!

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

-: పార్వతీ తపోవర్ణనము: -

గీ॥ పార్వతి దుకూలములఁ బాసి • వల్కలమును, గట్టి మౌంజిని ముప్పురిఁ • గట్టెములను
అట్టెముత్యాలహారంబు • నవులఁద్రోచి, జింకవర్మం బఱుతఁ గట్టి • చెందె జడల.

క॥ జయవిజయలఁదోడ్కొని కడుఁ, భ్రమరమెనఁగఁ దుషారభూమి • భృతనయ తగన్
వియదాపగ దిగుచోటికి, రయమునఁ జనియె దపోభి • రాగం బమర్క. 3

చ॥ చని యట శైలరాజసుత • శర్వుండు మున్ను తపించినట్టి చో
టును బరికించి యచ్చట వృ • డుం డగుపట్టమి కెంతో వంతఁ జే
కొని నను బాసితే యభవ! • కోపముఁ జెందితివే యటంచు నే
డ్చెను కలకంఠకోమలప • చేళిమసుస్వర వైభవంబునన్.

శా॥ చాలన్ సేపటు లేడ్చి యంత మనమున్ • స్తంభింపగాఁ జేసి యా
బాలారత్నము శృంగతీర్థమును ది • వ్యప్రస్థము జేరి యో
గాలంబం బొనరించి నిష్కరతపం • బారంభము జేసి ది
వ్యాఘ్రుల్ సంతస మొంది రాత్మహితకా • ర్యాసక్తచిత్తంబునన్. 5

ఉ॥ చారుఫలద్రుబీజములఁ • జాలఁగ నాటెను శైలకన్య వి
స్తారతరానురాగమునఁ • దావనసిద్ధి పరీక్షై యటన్

గూరిమి చెల్మికత్తెలను ♦ కూలముగా విమలాంబుసేకమున్
గూరిచి పెంచుచుండి రల ♦ కొమ్మపయిన్ గల చెల్మి మొక్కలన్

6

ప. అంత

గీ॥ భూమి శుద్ధినొనర్చి య ♦ భూభధరేంద్ర, కన్య వేదిని విరచించి ♦ కౌతుకం బె
సంగఁ దపసానరింపఁ గ ♦ డంగె మేటి, తాపసేంద్రులు వెఱఁగొంది ♦ తలలు వంప.

సీ॥ తలరి పంచాగ్ని మ ♦ ధ్యమున వసించి గ్రీ, ప్తమునఁ గావించె ను ♦ చ్చండతపము
వర్ణంబులం దనా ♦ వరణప్రదేశంబు, లందు నిల్చి యొనర్చె ♦ నమితతపముఁ
జల్మికాలమునఁ గుత్తు ♦ కలబంటి నీటిలో, నుండి కావించె మ ♦ హోగ్రతపము
సమకాలమునఁ గర్క ♦ శ శిలాప్రదేశంబు, లందు నిల్చి యొనర్చె ♦ నధికతపము

గీ॥ కొలఁదిఫలభోజనంబున ♦ ఘోరతపము, నెలమిఁ బర్వాశనమున భూ ♦ యిష్ట తపము
నవల నిరశనయై నిష్ఠ ♦ నతుల తపముఁ, దవిలి చేసెను హిమధరా ♦ ధరకుమారి.

మ॥ శివమంత్రంబు జపంబు సేయుచుఁ గడున్ ♦ జిత్తంబు శర్వాంఘ్రులం
దవధానం బొనరింపఁజేయుచు మహా ♦ ప్లాదంబు రెట్టింపరే
బవ లేకాకృతిఁ బెక్కుహోయనములన్ ♦ భాస్వత్తపంబున్ బొన
ర్చె వనంబందు హరిద్వితానమును రో ♦ చిష్టచ్చశుల్ సాక్షిగా.

9

-:పార్వతి ఋషులచే నపర్ణయని ఖ్యాతి నొందుట:-

చ॥ మునిజను లెల్లఁ బార్వతి స ♦ మున్నత దీక్ష వహించి పర్ణమై
నను భుజియింప కెంతయు ఘ ♦ నంబుగఁ జేయు తపంబుఁ గాంచి నె
మ్మనములఁ బేరుటక్కఱ మ ♦ మర్చిన వేడ్క నపర్ణ యంచుఁ గీ
ర్తన మొనరించి రాహ్వయము ♦ రాణఁదలిర్పఁగ ముజ్జగంబులన్.

10

ప. ఇంకను

చ॥ కడుకఠినాంగకంబులఁ బ్ర ♦ కామతపం బొనరించి మించున
క్కడిఁదిఋషుల్ గిరీశ్వరుని ♦ కన్య యొనర్చు తపంబుఁ జూచి లో
నడలి బహూకరించి కన ♦ మైతిమి యిట్టి తపంబు నెందు నె
ప్పుడు నని ధన్యవాదములఁ ♦ బొల్పుగ సల్పి రనల్పవైఖరిన్.

11

గీ॥ ఇట్లు చిరకాలమేగుడు ♦ హిమనగేంద్ర, తనయ యొక్క నాడీశ్వరుఁ ♦ దలఁచిమదినో
కింత జింతించి దేవ! యి ♦ ళ్లేల నీదు, దాసి నరయంగమదిలోనఁ ♦ దలఁచ విపుడు.

శా॥ సర్వజ్ఞుండవు సర్వనాయకుండవున్ ♦ సర్వాత్మవై యొప్పు నో
శర్యా! సర్వజగన్నియామక! నినున్ ♦ సర్వాత్మమైఁ గోరి యి
ట్లోర్పన రాని తపం బొనర్చు నను నీ ♦ వుత్తంతమైఁ జేరి వే
నిర్వాహం బొనరింపు నా తపసు ని ♦ ర్లిద్రప్రబోధాకరా!

13

ఉ॥ నీవు దయామయాత్ముడవు ♦ నిత్యము భక్తులఁ బ్రోచు ప్రోడ వీ
నీవిమలాశయం బెఱుఁగ ♦ నేరనిదాననుగా నిఁకన్ మహా
దేవ! భవత్పదాబ్జములఁ ♦ దీరనిభక్తి భజించుదాన నా
సేవల నాదరించి దయఁ ♦ జేకొను దాసిగా వాసిగా నిఁకన్.

14

ఉ॥ ఎన్నఁటికేని నీదు మది ♦ కెక్కఁపోదు మదీయమౌ శ్రమం
బెన్నికమీఱు మచ్చికను ♦ హెచ్చుగఁ జేకొని వచ్చునంతకున్
నిన్నిఁక నేమఱన్ గలనె ♦ నేఁ గడగండ్ల గణింతునే విభూ!
పన్నగ నీవు మెచ్చని త ♦ పంబు ఘనంబని విశ్వసించునే!

15

-: ద్వితీయ పాదము :-

ఓ శివశంకరా! ♦ యురుకృపాకూపార!
శ్రీశాదినిర్జరా ♦ ర్చిత! వాసి యేపార
నాతపంబును మెచ్చి ♦ నాకురంగట డాయు
ప్రీతిమై నీమదినిఁ ♦ బెద్ద జిడ్డును బాయు
నానుడిని వినక జ ♦ న్నమున కేగిన దంచుఁ
బూనిన యలుక ని ♦ ప్పుడు విడన్ మదినెంచు
ఉడికించితిని నిన్ను ♦ నుసురుఁబాసి కరంబు
బడలించితిని నిన్ను ♦ బాముఁగూర్చి తిరంబు
ఒక తప్పు సైరింపు ♦ టొప్పు నిది యెందైన
నిఁక నొండు దొరక దీ ♦ వెఱుఁగు నాయందైన
చనినదానికి శాస్తి ♦ జరిగె నిప్పటిదాఁక
మనసు నొచ్చదె! నీకు ♦ మఱి నాదు పెనుకాఁక
నవనీత మరయు మ ♦ నంబు నీయది నిజము
అవినయంబును సైఁచి ♦ యర్చింపు పదరజము
నీ యడుగుల నొత్త ♦ నెఱిసిరిఁ జేకూర్పు
పాయని చెలిమి నా ♦ పైఁ జేర్చి వెతఁ దీఱు
తావకోత్సంగమునఁ ♦ దాల్చి డెంద మలర్పు
సేవఁజేయఁ దలంచు ♦ చేడియను నెలర్పు
జగమందు నీకెవరు ♦ నవతు తేఁకువతోన
తగనొకో నీసేవఁ ♦ దాకొను మేలూన
అడుగనిదే పాప ♦ మంద్రు నీదయచిలుక

కడుగొండ కాన్పుపై ♦ కనికరంబిడు మొలుక

సాకతమ్మున నన్ను ♦ సాకకర్గ జనుదేరు

నీకతమ్మున నిద్రి ♦ నిక్కి యూరటండేలు

కలలోన నీరూపుఁ ♦ గని సంతసించెదను

కలయవచ్చిన కని ♦ కర మరసి మెచ్చెదను

నాదు ప్రాణం బీవె ♦ నాదు ధనం బీవె

నాదు దైవం బీవె ♦ నా విభవం బీవె

నన్నేలుదొర వీవె ♦ నా యొడ యండ వీవె

నన్ను మెచ్చెడు తొలి ♦ నాటి నెచ్చెలి వీవె

తడవేల రారమ్ము ♦ దాక్షిణ్యనిధి! వేగ

కడుగొప్ప నీకూర్మి ♦ గన దెచ్చటను వీగ

నీకవర్దము తోడు ♦ నీబాలశశి తోడు

నీకనత్కాకోల ♦ నీలకంఠముతోడు

నందితెక్కెము తోడు ♦ నాగహారము తోడు

అందంబులైన రు ♦ ద్రాక్ష పేరుల తోడు

ఆ పినాకముతో డిఁ ♦ కా త్రిశూలము తోడు

ఆపరాని మహాకృ ♦ పాఽమృతశ్రీ తోడు

ప్రమథవర్గము తోడు ♦ పాశుపతము తోడు

అమరిక నలఁదు భ ♦ స్మాంగరాగము తోడు

కన్నియయఁట! నిన్నుఁ ♦ గాంక్షజేసినదంట!

జన్నిగట్టెనఁట! చాం ♦ చల్యంబు లేదంట!

భువనమోహన! రమ్ము ♦ పుష్పేషుహర! రమ్ము

కవిజనావన! రమ్ము ♦ కారుణ్యనిధి! రమ్ము.

అని యాదిశక్తి యివ్వెధ, మున మనసునఁ జింతచేసి ♦ మునుపటికన్న్

ఘనమగు తెఱఁగొప్పఁ దపం, బును జేయఁగఁదొడఁగె గడిఁది ♦ పూన్కి యెలర్చన్.

అంత నవ్వనప్రదేశంబున

గున్నయేన్గులతోడఁ ♦ గూడి నేస్తము సల్పుఁ, గొదమసింగంబులు ♦ గూర్మిగదుర

మొదవుల పదువులు ♦ పులులు చన్వన నొక్క, చోట నిద్రించు నే ♦ ర్పాటు లేక

పెనుఁబాము లర్మిలి ♦ పెంపుతోఁ బడగల, గొడుగులఁబట్టు న ♦ కులకులముల

మేఱల నందించు ♦ మేటి బిడాలంబు, లెలుకల నోళ్ళకు ♦ నెసక మెనఁగ 18

- గీ॥ నిట్లు జాతివిరోధంబు • తెల్ల బాసి, జంతునంతతి గడిచి వి • శ్వాస మె
విస్మయముదోడ నచ్చోట • వెలసె నొలసి, పర్వతేశ్వరపుత్రి త • పంబు
- ఉ॥ ఎల్ల కుజంబులు బుతువు • తెల్ల దనరెడు వైభవంబు సం
ధిల్ల నవప్రవాళముల • దివ్యపరీమళపుష్పరాసుల
గొల్లగం బండి మాధురిని • గుప్పెడు భూరిఫలంబుల విరా
జిల్లె నగాధిరాజసుత • సేయు తపంబు ఫలంబు దెల్పుచున్.

- : మేనకా హిమవంతులు సపుత్రముగా వచ్చి పార్వతిని జూచి పాట

- గీ॥ అంతహిమవంతుడొక్కనా • డాత్మయందు, గూతునుదలంచి చాలగా •
నతిని సుతులను గొని వన • స్థలముజేరి, పార్వతిని జూచి తల్లడ • పాట
- చ॥ అలమటమాను మింక హరు • డక్కట! యక్కటకంబు జెంది నీ
తలఁపు ఫలింపజేయునె? పు • ధా యిటు లెన్నిదినంబు లిందు ది
పులుబడుచుండు వీతవసు • బాసి గృహంబును జేరు పుష్పకో
మలమగు నీదుదేహము కు • మారి! సహింపదు మేటి తాపము.
- ఉ॥ కాముని గాల్చినట్టి కడు • కట్టండి వేలుపు పట్టి! నిన్నెటుల్
ప్రేముడిజెంది మెచ్చు నతి • భీషణమూర్తి విరాగితల్లజం
డా మహనీయచర్యు డీట • కాగమనం బొనరింప డమ్మరో!
నీమది నిశ్చయింపు మిది • నిక్కము సందియ మిందు లేదెకన్.
- గీ॥ గగనమందలిచందురు • గాంచి మెచ్చి, చేత నొడియంగవచ్చునే • చిగుర
నిర్వికారత బరుంగు న • స్త్రీలకంఠు, నెల్లు రంజింపజాలెద • విందు
- చ॥ గిరిపతి యిట్లనా నతని • గేహినియు సుతులట్లె పల్కి ర
పురుసున వారివాక్యముల • బార్వతి దా విని యల్లనవ్వి యా
దరమున నిట్లు వత్కె దలి • దండ్రులతోడను నపుగార్థతో
దిరముగ నాత్మవైభవము • దీటుకొనంగ వినంగ నెచ్చెలుల్.
- మ॥ మును నీ వాడిన మాటలన్ మఱచితే • భూభృద్వరా ! యిప్పుడై
నను నాపూన్కి నెఱుంగు డిందుధరు నా • నందింపజేతున్ దపం
బున నత్యుత్తమభక్తియోగమున మీ • ర్పొండిండ్ల కిప్పాటనే
ఘనసిద్ధిన్ గొనివత్తు మిమ్ముదరియం • గాంగొంతకాలంబులోన్.
- చ॥ మరుని హరించినట్టి యన • మానుని యోగికులావతంసు నీ
శ్వరు మురిపింతు నగ్గలిక • జాలగం జేకొని యిందు వేగ నా
హరు డరుదేరునట్లుగ మ • హాతపము బొనరింతు మానుండి
పిఱికితనంబు సత్యముగ • బేర్చి గడింతు శివప్రసాదము.

అన నంతన్ గుణవంతమై యలరు నా ♦ ర్యాసూక్తి కా గొత్రమం
డనుఁ డాత్మంబునఁ బొంగి వేగ సతితో ♦ డన్ బుత్రవర్గంబుతోఁ
జని యాత్మావసధంబుఁ జేరె నిట నం ♦ చద్యక్తి నప్పార్వతీ
వనజాతేక్షణ యంతకంతకుఁ దపః ♦ ప్రార్థి ధనర్పన్ గడుఁ.

27

-: విష్ణ్వదులు శివసన్నిధి కరుగుట:-

అంతఁ దపోగ్నికీలలు మ ♦ హద్భుతభంగిఁ జెలంగి నింగిపై
కెంతయుఁ బ్రాణి నల్గడల ♦ హెచ్చుగఁ గ్రమ్మి జగత్సమూహ ము
త్యంతము గాల్పుచుండ విబు ♦ ధాధిపముఖ్యులు చూచి భీతిమైఁ
జింతిలి పద్మసంభవునిఁ ♦ జేరి వచించిరి తద్విధానమున్.

28

ఆతఁడును విని మనమందు ♦ నక్కజంబుఁ, జెంది వారలతో హరిన్ ♦ జేర నరిగి
యవిధంబెల్లఁ దెల్పఁగా ♦ నచ్యుతుండు, లోకరక్షణ మొనరింప ♦ వీరకదాడరి.

అరసితిఁ గాళికాతపసు ♦ నారసిర్తి భువనార్తిపాత మి
త్తఱిఁ బరమేశుఁజేరి విహి ♦ తమ్ముగఁ గాళితపః ప్రకార మా
హరునకుఁ దెల్పి శీతకుధ ♦ రాత్మజ నాలుగఁ గొన్మటంచు వే
గిరముగ నవ్వరం బుమ కొ ♦ గిఁ దయసేయు మటంచు వేడుఁడీ!

30

అవుడు జగములకెల్ల మే ♦ లగును గాన, సత్వరంబుగ నీశ్వర ♦ సన్నిధాన
మునకుఁ బోవలెనన దేవ ♦ పుంగవులు గ, డింది యడలొంది యిట్లని ♦ రందు హరికి.

మన్మథునిఁ గాల్చి హిమవత్సు ♦ మారిఁబాసి, ప్రలయకాలంతకాక్రతిఁ ♦ బరఁగి శీత
శైలముననుండి కైలాస ♦ పద్మమొంది, నట్టి రుద్రునిఁ జేరఁబో ♦ నలవి యెట్లు?

అనిన సుపర్వగ్రామణులకు రమానాథుం డిట్లనియె.

చలమున గెల్వఁగాఁ జనిన ♦ శంబరవైరినిఁ గాల్చి చంపెఁ బే
రలుక మహేశుఁ డిష్టు శర ♦ ణార్థులమై చని యితైఱంగు ను
త్తలమునఁ దెల్పి వేడిన ము ♦ దమ్మున శంకరుఁ డద్రిక్సన్యక
వలచి వివాహమాడు నిది ♦ వాస్తవ మారయుఁ డెల్లభంగులన్.

33

కీలైఱుఁగక చేసినపని, వాలాయము విఘ్నమొందు వ ♦ మృగు నెందున్
కీలైఱిఁగి చేయుపనియది, వైళంబు ఫలించు నుదికిఁ ♦ బరితోష మిడుఁ.

34

ఏనునుగూడ వచ్చెద మ ♦ హేశ్వరుఁ జేరఁగఁబోద మిప్పుడే
దా నల సర్వదేవపరి ♦ తాపవిభంజనుఁ డుల్లసత్సౌపా
ధీనమనస్కుఁ డీశ్వరుండు ♦ దేఱికనుంగొని యందఱుఁ గృప
బూని యనుగ్రహించు శుభ ♦ మున్ బొనరించు సుపర్వశేఖరుల్!

35

- చ॥ అని పయనంబుచేయ నుర ♦ లందఱు నా హరిఁగూడిశైలనం
దన తపియించుచోటికి మొ ♦ దల్ జని తద్విలసత్తపంబుఁ గ
న్గొని యసమానతేజములఁ ♦ గుప్పుచు వెల్గు జగచ్చరణ్య నా
ర్యను వినుతించి మ్రొక్కిరి స ♦ మంచిత భక్తి వినమ్రగాత్రులై. 36
- గీ॥ కదలి యటనుండి రజతన ♦ గంబుఁ జేరి, ముందుగా నందినిన్ గాంచి ♦ వందనంబు
చేసి యాందోళనం బెల్లఁ ♦ జెప్పి శివుని, దరిసెనముఁగోరి వేడఁగాఁ ♦ దడయకతఁడు.
- క॥ మృడుఁజేరఁబోయి జేజే, లడరుచు నటకేగుదెంచి ♦ నట్టితేఱఁగుఁ దా
నుడివి దరిసెనము వారల, కిడుమని ప్రార్థించె నభవుఁ ♦ డీయకొనె నటుల్. 38
- వ. అంత శైలాది జేజేలన్ దోడ్కొని చని భద్రవటచ్చాయానిషణ్ణుండగు జగదీశ్వరున్
గాన్పించిన నవ్వారలు. 39
- సీ॥ మగరాల నిగనిగల్ ♦ నగఁజాలు డాలు చా, లఁగనీను మేని సో ♦ యగమువానిఁ
గొమరారు నాణిము ♦ త్యములపే రమరికఁ, జే నక్షమాలగాఁ ♦ జెలఁగువానిఁ
బదినూర్లపడగల ♦ పాపరా జురమందు, మేల్పిజందెంబుగా ♦ మెఱయువానిఁ
గడు ముదిసినయట్టి ♦ జడదారిగమికి రా, ణించు తత్త్వం బెఱిం ♦ గించువాని
- గీ॥ నలరు నెలకూన జడలలో ♦ వెలయువాని, నెల్లజగముల దొరతనం ♦ బెనఁగువాని
అమృతకలశంబు కెంగేల ♦ నమరువాని, మూడుకన్నులసామిని ♦ మురిపమునను.
- ఉ॥ కాంచి నమస్కరించి యొడి ♦ కమ్మగు భక్తి నుతించి రిట్టు ల
భ్యంచితజే! సర్వభువ ♦ నావనదక్ష! విపక్షభీమ! భ
వ్యాంచదనుగ్రహాస్పద! మ ♦ హాకరుణాకర! శర్య! శంకరా!
కొంచక పేల్పులన్ మనుపు ♦ కుత్పితభీషణ! భోగిభూషణా! 41
- ఉ॥ నీవె కదా జగంబులకు ♦ నిర్జరసంతతి కాటపట్టు నీ
చేపయెఁగాదె యాపదలఁ ♦ జేట్పుడనీయక మమ్ము నిచ్చలున్
ఓవఁగఁజాలి యున్నయది ♦ రూఢిగ వేడుచు నున్నవారమో
దేవర! యీతర్థి మరలఁ ♦ దేకువఁ జేకొని సాఁకు మమ్మిఁకఁ.
- క॥ కులపతివనియును శ్రుతివా, క్కులపతివనియును నితాంత ♦ కోవిధ! సుశ్లో
కులపతివనియును గరుణాం, కులపతివనియును మది నెఱుఁ ♦ గుదుము గుదురుగాఁ.
- క॥ అని యిటులు దీనులై కడు, వనరుచునున్నట్టి దేవ ♦ వల్లభుల మొఱన్
విని వారలఁ గనుఁగొని యి, ట్లనియెను దేవాదిదేవుఁ ♦ డాదరబుద్ధిఁ. 44
- ఉ॥ ఏల సుపర్వవర్చ్య లిటు ♦ లెంతయుఁ జింతయెసంగఁగా విచా
రాలసులై కన్బడుదు ♦ రర్థి మెయి నను జేరరాఁ గతం
బోలి వచింపుఁడన్నఁ బురు ♦ షోత్తముఁ డాదలఁబొంగి పత్నా
బాలశశాంకమౌళికి వి ♦ భాసితవిష్టపసాళి కిట్టులన్. 45

-:విష్ణ్వదులు శివుని బార్వతీని బెండ్లాడుమనుట:-

ఉ॥ దేవ! మహానుభావ! గణు ♦ తింపంగ శక్యముగానియట్టు లీ
దేవత లేను బద్ధుజుండు ♦ దీండ్రముగా నల దారకాఖ్యుడౌ
నేవపు రక్కసుండు ఘటి ♦ యిండు దురంతనిరంతరాది యం
దీవిధి ప్రుగ్గుచుంటి మింక ♦ నేలుము జాలిందలంచి యాత్మతో. 46

వ. మటియును.

చ॥ మగనిగ నిన్నుంగోరి యల ♦ మానిని శైలకుమారి యోర్వంగా
దగని తపంబుసేయంగ ని ♦ తాంతతపోజనితాగ్ను లేచి యీ
జగములక గాల్పంగాదొడంగె ♦ శంకర! యింక దయామతిఁ వధూ
టిగ నగరాజకన్యను వ ♦ డిఁక వరియించి జగంబు లేలుమా! 47

శా॥ నీ తేజమునక బుట్టినట్టి సుతుడెం ♦ తే శక్తిసంపన్నుడై
దైతేయాగ్రగుం దారకుఁ జదిపి మా ♦ తాపంబులఁ బాఁపు దే
వా! తథ్యం బిడశైలరాజతనయ ♦ హర్షించి పెండ్లాడు మా
శీతాద్రీశ్వరుం డాత్మపుత్రినిడి వా ♦ సిఁక బెండ్లి సేయుఁ విభూ! 48

ఉ॥ దీనినె తెల్పంగాగడంగి ♦ దేవరపాలికి వచ్చినార మీ
దీనుల నీదు సేవకులక ♦ దేఱికనుంగొని యార్చి బాఁడగా
మానసమందుఁ బూను మింక ♦ మంచియొనర్చుము మాకుఁ జెచ్చెరఁ
మానితదివ్యవైభవస ♦ మంచిత! సర్వజగన్నియామకా! 49

-:శివుండు విష్ణ్వదులకు గామనిరసనంబు జెప్పుట:-

క॥ అనిన విని లోకనాథుం, డనియెను సురవరులతోడ ♦ నారయుఁ డీరల్
మనముల నికనేక బెండ్లా, డిన బంధమునందుఁ జిక్కు ♦ లెకదా మరలన్. 50

ఉ॥ ఏనిక లోకసుందరి గి ♦ రీంద్రకుమారిని బెండ్లి యాడినఁ
దా నల పార్వతీరమణి ♦ దాహమునొందిన మారుఁ గ్రమ్మఱ
బ్రాణము లొందఁజేయును ధ్రు ♦ వంబుగఁ బంచశరుండు మించి యీ
ధ్యానము యోగమున్ జెఱచుఁ ♦ దాపసవృత్తి నడంచు రూఢిగన్. 51

మ॥ మునుల్గు దాపసుల్గు యతీశ్వరులు స ♦ మోదంబుతో ముక్తికాం
తను డాయఁ జని మేటిభోగముల నా ♦ నందింపగా నక్రకే
తను భస్మీకృతు జేసితిఁ మరలఁ గం ♦ దర్పండు పుట్టందగా
జనునే యాతండు మున్నొనర్చిన పనుల్ ♦ సైరింపగాఁ బోలునే. 52

సీ॥ కూతును గాంచి త ♦ గుల్కొనగా మేలి, వలపు గల్గింపఁడే ♦ వనజజునకు
తోఁబుట్టువును దమి ♦ తోఁగూడి క్రీడింప, నాత్మనల్పంఁడె మరీ ♦ చ్యాదులకును

అన్నభార్యను బట్టి ♦ కన్నులగానక రతు, లేలంగఁజేయఁడే ♦ దేవగురుని
కాముఁ డీలాటి య ♦ కార్యంబు లొనరింపఁ, జెలఁగి చంపితి సుర ♦ క్షేమమునకుఁ

గీ॥ గాన మీరెల్ల రిప్పుడ ♦ క్కామ ముడిగి, ధ్యాననిశ్చలచిత్తులై ♦ తపముసేయుఁ
డక్షరంబైన పరమాత్మ ♦ మందు సతము, క్రిడ సేయుఁడు బంధమ్ము ♦ లూడిపోవ.

క॥ కామమునఁ బొడముఁ గ్రోధం, బీమహి నద్దాన మోహ ♦ మెనఁగును దాన్
దీమనముటి తపము సెడున్, గామము నక్కతనఁ బాయఁ ♦ గాఁదగు మీరల్.

ఆ॥ నన్నుబోలి మీరు ♦ పన్నుగా నిట్లు త, పంబు సేయుఁ డింకఁ ♦ బాశములను
బాయఁదలపుఁడీ ను ♦ పర్యశిరోమణు, లార! వికృతిఁబాసి ♦ భూరిమతిని. 55

గీ॥ అనిన విని వనజేక్షణుం ♦ డాత్మమందు, వనరి యిట్లని పల్కెన్ ♦ వరద! యిప్పుడు
కడిఁది యుమ్మలికమ్మునఁ ♦ గ్రాఁగుచున్న, మాకుఁదప సెట్టులలవడు ♦ జోకమెఱయ.

ఉ॥ ఒకయెడనుండి పార్వతి మ ♦ హోగ్రతపం బొనరించుచున్ జగ
న్మికరముఁ గాల్పుచుండెను వి ♦ నిద్రతరాగ్రహుఁడల్ల తారకుం
డొకకడనుండి నిర్జరుల ♦ నూర్జితసత్త్వల నార్తివెట్టుచున్
దికమక సేయుచుండె గణు ♦ లింపుము తెంపుము మాదుభేదమున్. 57

చ॥ ఇప్పటికేని నీ మదికి ♦ నిందటి కొందలపాటు పాటిగా
నొప్పిగఁ దోచ కిప్పగిది ♦ నూల్కొనియుండిన జత్తు మిప్పు డే
తిప్పలులేక నిక్కముగ ♦ దీనశరణ్య! యగణ్య! పుణ్య! యీ
ముప్పడగించి లోకములఁ ♦ బ్రోవఁగఁబూను మనూనమా కృపన్. 58

చ॥ అలయుట మాని మేటితప ♦ మంది నిరామయమైన యాత్మమున్
దెలిసి సుఖింపుమంటి విటుఁ ♦ దేవకు దేవ! జగద్వితానమున్
బలుమఱు పుట్టఁజేయుఁడని ♦ పాలనసేయుఁడటంచు లోఁగడన్
సలిపితి వాఙ్మరెం డెటులఁ ♦ జక్కఁబడున్ మదిలోఁ దలంపుమా! 59

ఆ॥ ఇప్పుడు పొంగిపారలు ♦ నీమహావిపదల్లి, నింకఁజేసితేని ♦ యెలమి కలిమి
నీనియోగ మెందుఁ ♦ బూనిక చూపిన, నందె సంచరింతు ♦ మనఘ! మేము. 60

చ॥ తపసొనరించుచున్న యల ♦ తన్నిని శైలకుమారి నింపుమై
నిప్పుడు వివాహమాడ మది ♦ నెంచి హిమాద్రికి నేగి భక్తలో
లుపమతి నవ్వరం బుమకు ♦ లోకశరణ్య! యొసంగు మయ్య! నీ
దు పనియెకాదె సర్వజన ♦ దుఃఖముఁ బాపుట లోకశంకరా! 61

చ॥ అని యిటు వేల్పులెల్లరు మ ♦ హావ్యసనంబున నొక్క పెట్టుగా
వనరుచున్న వారిఁగని ♦ వైళమె శంకరుఁ డాదరంబునన్
గని యిటు వల్కె మానుఁడు వ ♦ గన్ బొగల్గ వెరవోనొకో యిటుల్
వనరకుడింక ధైర్యము న ♦ వశ్యము చెందుఁడు దేవనాయకుల్! 62

వ. పుండరీకాక్షు నుపలక్షించి

చ॥ తిరుగ వివాహమాడు మాని ♦ తేవకుఁ జెప్పుచునుంటి వీవు తా
మరసదలాక్ష! యద్ది కను ♦ మా వ్యసనంబుల కాన్పదంబు బం
ధురభవకారణం బింక స ♦ తుల్ గడుమాయపునూతు లందుఁ జే
రరు ఘనయోగిపుంగవులు ♦ రమ్యతపోధనులైన సన్మునుల్.

63

-:శివుఁడు స్త్రీసంగము బ్రహ్మజ్ఞానబాధక మనుట:-

సీ॥ అపవిత్రములలోన ♦ నగ్రిమంబగు చోటు, బొంకులకెల్లను ♦ బుట్టినిల్లు
కపటవర్తనములఁ ♦ గనఁజేయు నెఱజాణ, చెడుగోతఁ బడఁద్రోయు ♦ చెడ్డఘోటి
అనువుగా భ్రమసేయు ♦ నైంద్రజాలిక విద్య, నమ్మి యేలినచోటి ♦ నాగుఁబాము
సాహసంబులకెల్ల ♦ జంకనట్టి వలంతి, పాయంగ నీయని ♦ పరమధనము

గీ॥ ఒనరఁగాఁ గట్టుత్రాడులం ♦ దుక్కుగొలుసు
క్షణికసంతోష మెనఁగు క్రొ ♦ క్కారుతీఁగ
స్త్రీయనఁగ దానితోబొత్తు ♦ జెందవలదు
బ్రహ్మనిష్ఠులకెందేనిఁ ♦ బద్ధనయన!

64

గీ॥ సంగములయందుఁ గామినీ ♦ సంగమెక్కు, డెందు నరయంగ శ్రీపతి! ♦ యితరసంగ
ములను విడవచ్చు స్త్రీసంగ ♦ మును విడంగఁ, జాల రెవ్వారలీ జగ ♦ జ్ఞామందు.

క॥ కావున నిత్యసుఖం బది, గావలసినవార లీ జ ♦ గంబందు నెటన్
బూవుంబోడల జాడకుఁ, బోవలవదు దానఁ జెట్ట ♦ పొడము రమేశా! 66

గీ॥ ఆనిన వనజాక్షఁడెంతయు ♦ నాత్మయందుఁ, దలఁకి ముసిముసినవ్వుల ♦ తళుకులెనఁగ
నఖిలలోకేశ్వరునకిట్టు ♦ లనియె వృదుల, మధురవాక్యాతురీగతుల్ ♦ మలసికొనఁగ.

సీ॥ అఖిలతాపంబుల ♦ హరియించు నౌషధం, భారికంధిని దాటు ♦ నట్టి నౌక
చిత్తంబు రంజిల్లఁ ♦ జేయఁజాలిన విద్య, సకలసౌఖ్యములకు ♦ జన్మభూమి
ప్రతిదినంబును గ్రోత్తఁ ♦ బరగుచక్కనివిందు, కొమరారుకొలమున ♦ కమరతరువు
అన్నపానంబుల ♦ నందఁజేసెడు దైవ, మతిధిజనంబుల ♦ నరయుతల్లి

గీ॥ దేవయజ్ఞంబునందు నెం ♦ తేనితోడు, కష్టసుఖములయందుఁ బాల్ ♦ గాంచుజోడు
ఆత్మసతీయగుఁ గావున ♦ నందఱకును, బెండ్లియాడంగఁదగుఁగాదె ♦ పేర్మియలర.

ఉ॥ ఏదెటులైన మాయఁ దరి ♦ యించిన నీకింకఁ గొంకదేల మా
కై దయతోడఁ జేకొనుము ♦ కాళిని లోకశరణ్య! వీఁకమ్మె
మేదురవిక్రమున్ సుతు న ♦ మేయబలాస్పదుఁ బుట్టఁజేసి నా
నాదివిజార్థికారకు వి ♦ నాశము సేయుము తారకాసురున్.

69

ఉ॥ లోకండు నెన్నిమాటు లిటు • లోకసుఖంబునకై కడంగి నీ
వాగము మాన్పిభూరిదయ • నందఱినిన్ బ్రతికించితయ్య! తం
ద్రీ! గరళంబు పెల్ల డరి • డీకొని లోకములన్ దహింపఁగా
వేగముతోడఁ జేయొడిసి • విశ్వపతి ! కబళించి కావవే!

70

ఉ॥ ఎక్కడనేని భక్తులకు • నెప్పుడుగాని విపత్తి దోచఁగా
నక్కటికన్ దలంచి యపు • డప్పుడె యట్టిది మాన్పి కాతు వా
చక్కిపు డాత్మలోఁగొని వి • చారణసేయుము మాదు బాములన్
మిక్కిలి గండుమీటి మము • మ్రింగెడు రక్కసు నుక్కడంపుమా!

71

—:శివుఁడు పార్వతినిఁ బెండ్లాడుట కొడంబడుట:—

గీ॥ అనినవినిదా మహేశ్వరుం • డాత్మమందు, జాలిగొని యిట్టులనెఁ జాలు • శాంతిగొనుఁడు
దేవతాకార్యమునకయి • తిరుగ దారఁ, జేకొనెదఁ గాంచెదఁ గుమారు • లోకవీరు.

చ॥ చనుఁడిఁక మీగృహంబులకుఁ • జక్కఁగ నేఁనిక శైలరాజనం
దన యొనరించునట్టి నియ • తంపుఁ దపంబువిధం బెఱింగి చే
కొనఁగఁ గడంగెదన్ గుసుమ • కోమల యత్కల! మిక్కుటంపు వే
దనబడుచుండె నా కొఱకుఁ • దద్దయు భక్తిపరీతచిత్తయ్యె.

73

గీ॥ అని సెలవాసంగ దేవత • లంత మ్రొక్కి, సంతసంబొంది తమతమ • సదనములకుఁ
జనిరి శంకరుఁడంతఁ దా • నప్తయుషులఁ, దలఁచ విచ్చేసి మ్రొక్కివా • ర్పలికిరిట్లు.

ఉ॥ పున్నెములన్ని వండె మముఁ • బూన్కిమదిన్ దలఁచంగ నిట్టులా
సన్నులమైతి మానతి నొ • సంగు మెదేనిఁ గృపాంతరంగ! నీ
సన్న నొనర్తు మేపనియుఁ • జక్కగ నీయెడ నీదు దాస్యమున్
గొన్న సిరిఁ నుతించుటకుఁ • గోటిభవంబులకైన శక్యమే.

75

ఆ॥ అనిన లోకనాథుఁ • డాదరంబున వారిఁ, గాంచి యిట్టులనె వి • కాసమొప్పు
సప్తయుషులు మీరు • సర్వవిజ్ఞానాధ్యు, లాత్మహితులు సతత • మరయ నాకు.

—:శివుఁడు సప్తర్షులను పార్వతీ తపఃపరీక్షకై యనుపుట:—

శా॥ నీహారాలపుత్రి నన్కుఁ బతిఁగా • నిండారు ప్రేమంబుతో
నూహన్జేసి మహోగ్రమైన తపమెం • తోనిష్ఠతోఁ జేయఁగా
దాహం బొందఁ దొడంగ లోకములు త • త్తాపాలజ్వాలలఁ
“త్రాహి త్రాహి” యటంచుఁ జేరిరి సురల్ • రక్షార్థులై నన్నిఁకన్.

77

వ. కావున

శా॥ గౌరీశృంగమునన్ దహించు నగరా • ట్కన్యన్ దగ్గఁ జేరి మీ
రా రాజాననతోడ నన్ గుఱిచి మి • ధ్యానించుల సల్పి చే

తొరీతిస్సుటత్ గనుంగొనుడు చా ♦ తుర్యంబు రాణింపగా
నేరంబంచు దలంపబోకుండెడ నం ♦ దేహింపకుం డింతయున్.

78

క॥ నాపను పిది సేయుండన, నాపదృజనిభులు వల్లె ♦ యని సంతోష
శ్రీపరవశులై హిమగిరి, కా పార్వతి యొద్దకేగి ♦ రతివేగమునన్.

79

మ॥ చని యం దుగ్రతంబు చేయు నగరా ♦ జన్యాత్మజన్మ లస
ద్వనతేజోమయవిగ్రహాన్ సకలలో ♦ కక్షేమసంధాయనిన్
గని దూరంబున నుండియే మది నమ ♦ స్కారంబు లర్పించి వే
గన చేరజని పల్కి రివ్విధ మలీ ♦ కచ్చన్నసూక్తంబులన్.

80

మ॥ సుకుమారీ! తపమేటికమ్మ ! నిను ని ♦ చ్చోనిట్లు నేమించి రే
వికటాత్ముల్ పగఁబూని జాదిలతికన్ ♦ వేండ్రంపు గ్రీష్మాతపో
గ్నికిఁ ద్రోయించిన యట్లుగా నకట! కు ♦ త్కీలాధిరాట్టుత్ర! యే
మికొఱంతన్ గొని పూనితీవు సెపుమా ♦ మేము విన్న గూడినన్.

81

క॥ అని పలికిన మునులకు రయ, మున వందన మిడుచుఁ గాళి ♦ మోదంబున ని
ట్లనియెను మునికులతిలకులు!, వినుఁడీ! నుడివెదను నాదు ♦ వేఁదుఱువిధమున్.

గీ॥ అపహసింపకుఁ డిందు న ♦ వ్తనఘులార! నీటిలో మేటిగోడను ♦ నిలువనెంచి
నట్లు దుర్లభమగుకార్య ♦ మర్థిఁ గోరి, యుంటి నారదమాని వ ♦ రోక్తినొంది.

క॥ శివుఁ బరమేశ్వరు లోకో, దృవకారణు సర్వదుఃఖ ♦ భంజనుఁ బతిగాఁ
గ వరించి వేడ్కిమైఁ దప, మవుఁ గాదన కిట్లువూన్కి, ♦ నందితి ననఘుల్!

84

గీ॥ అరయ నాధారశూన్యమౌ ♦ నాకసంబు, నందు తొక్కులులేని నా ♦ డెందమనెడు
పుల్లగురుచుండె నద్దాని ♦ భూరిదయను, నరసి ప్రోచును గాతఁ జం ♦ ద్రాద్దమౌళి.

క॥ అన మును లన్యోన్యం బా, ననములు గనుంగొనుచు బిట్టు ♦ నగి కాళితతో
ననిరి వనజాతలోచన!, చనువే నారదుని నుడిని ♦ సంభావింపఁ.

86

గీ॥ నారదుఁడు కూటవాది య ♦ న్యాయపరుఁడు
ఘాతుకాత్మకుఁ డత్యంత ♦ కపటమూర్తి
కను పయోముఖవిషకుంభ ♦ మనఘచరిత!
కడఁగి విను మేము సెపుదు మ ♦ క్కౌటటివిధము.

87

ఉ॥ ధాతకుమారుఁడైన యల ♦ దక్షసుతుల్ పదివేలమంది వి
ఖ్యాతచరిత్రు లాత్మజన ♦ కాఙ్గఁ దపం బొనరింపుచుండఁగా
నీతఁడు వారిఁ జేరి నెన ♦ రించుక లేక విరాగిభావమున్
జేతమునందుఁ జేర్చెనెఁ ♦ జెచ్చెరఁ బాసిరి వారు దక్షునిన్.

చ॥ తనయులు రాకమానుటను ♦ దక్షుడెఱింగి ఘనంబుగా మర్ది
వనరి యనంతరంబ పది ♦ వందల పుత్రులఁ గాంచి వారలఁ
ఘనమగు తాపసవ్రతముఁ ♦ గాంచఁగఁ బంపఁగ నష్ట వారికిఁ
మునుపటి యట్లు నారదుఁడు ♦ ముక్తిపథం బుపదేశ మిచ్చుడు. 89

గీ॥ వార లంతట మోక్షంబుఁ ♦ బడసి తండ్రీ, జేరకుండిన దక్షుడా ♦ తీరుదెలిసి
కరము దుఃఖించి నారదు ♦ కపట మెఱిఁగి, చెచ్చెర శపించె నాతని ♦ చేవయడఁగ.

వ. ఇంకను

ఉ॥ పూనికతో హిరణ్య కశి ♦ పుండను దైత్యుని పూవుఁబోడికిన్
మానుగ దానవాంతకుని ♦ మంత్రముఁ జెప్పి కుమారు వైష్ణవున్
గా నొనరించి తండ్రీకిని ♦ గాదిలి పట్టికి మేటి వైరమున్
బూనిచి చంపజేసె దితి ♦ పుత్రుని శత్రునిచేత నిర్దురన్. 91

గీ॥ ఎట్టివారల కేనియుఁ ♦ బట్టుఁబట్టి, యురక పోటల మొదవించి ♦ యురులఁబెట్టు
వలఁతి యాతం డరయు మట్టి, ♦ వానిజాడ, దలఁడఁగూడదు శ్రేయంబుఁ ♦ దలఁచువారు.

గీ॥ ఇదియె నారదచరితమో ♦ యిగురుబోడి! లాఁతిబిడ్డల నూరక ♦ నూతఁ ద్రోయ
ఘనుఁడతఁడుగాన నిన్నిట్లు ♦ కానజేర్చి, యిడుములన్ గుడ్చుచుండె న ♦ హింపలేక.

క॥ తలిదండ్రు లెట్లు నిన్నీ, కలహాశను నుడినిఁబట్టి ♦ కానకు బంపన్
గలిగిరి తల్లీ! వారి మ, దులు వజ్రము లనఁగ మాకుఁ ♦ దోచు నరయఁగా.

ఉ॥ ఇంతకు నీవు గూర్చి వరి ♦ యించిన కంతువిరోధి వర్తనం
బంత నెఱింగి యుంటిమి హి ♦ మాద్రిజ! చెప్పెద మించుమించు నొ
క్కింత మనంబునందుఁ గిను ♦ కెంచక కొంచక యాలకింపు మ
త్యంత మతం డయోమయుఁడు ♦ దాఁటినవాఁడు భవప్రపంచముఁ.

వ. మఱియును

ఉ॥ ఓ కమనీయగాత్ర! విను ♦ మో వికచాంబుజనేత్ర! శర్వునిన్
బ్రాకటరాజతాచలవి ♦ భాస్వరుఁడంచును రాజమౌళియం
చేకమతిన్ వరించితి వి ♦ హీ! కుధరాటవికుం డతండు దో
షాకరమౌళి నీమది న ♦ యమ్మునయమ్మున నూహసేయుమా! 96

గీ॥ కను మహాకాలమూర్తి గం ♦ గాధరుండు, పశుపతి దిగంబరుండు క ♦ పాలి శూలి
లక్ష్మీ! భిక్షకుఁడు విరూ ♦ పాక్షక డుగ్రుఁ, డరయవేయవ్వధంబు క ♦ ల్యాణమూర్తి!

చ॥ సర్వజ్ఞుండని యరుదుగ, శర్వుని నీవెంతువేమి ♦ స్వాంతములోనఁ
బర్వతరాజకుమారీ!, యుర్వీస్యందనుఁడు స్థాణుఁ ♦ డొప్పుగ వినుమా! 98

ఉ॥ మున్నల దక్షకన్యక స • మున్నతవాంఛఁ బినాకహస్తునిఁ
బన్నగఁ బెండ్లియాడి కడు • బాములఁజెంది మహాధ్వరంబునన్
బన్నమునొంది యోగమునఁ • బ్రాణముఁ బాసఁ గుమారి! యెట్టి సఁ
పన్నతఁగాంచి యిట్లురక • పాల్పడితీవు శివున్ పరింపఁగన్.

99

గీ॥ ఉండుటకు నిల్లులేదు ప • రుండ మంచ, మేనిలేదు పసాపడ • నేమిలేదు
కట్టుటకులేదు కాటనే • కాపురంబు, బిచ్చమే జీవనంబు చాం • పేయగాత్రి!

గీ॥ కాన నీవింకఁ దపమును • మాను తల్లి!, తల్లిదండ్రులకడ కేగు • తప్పకుండ
మంచినబంధ మారసి • మగనిఁగూర్చు, మమ్మ! నీమదియుమ్మలి • కమ్మువాయు.

వ. సుందరతరుణబృందారకులు హేమాహేమీలు పలువురుగలరు వారలం దొకని గరిష్ఠని

ఉ॥ ఇప్పుడె సెప్పువారము ర • మేశ్వరుడౌ పురుషోత్తముండు నీ
కొప్పదమైన భర్త యసి • తోత్పలమూర్తి యభీష్టకేళులఁ
గొప్పసమర్థుఁ డెందు నను • కూలుండు గావున నట్టివాని నీ
వాపుగఁ బెండ్లియాడు సుఖ • మొందెడు పొందెడు వైభవమ్ములన్.

102

సీ॥ కల్యాణగుణనిధి • కమలదళాక్షండు, నిర్గుణుం డారయ • నీలగళుండు
కామనిర్మాణకై • కారణం బాహరి, కామనిర్మాపణ • కరుండు హరుండు
కౌస్తుభగ్రవేయ • కలితవక్షుండు చక్రి, యురగేంద్రహార కం • ధరుండు శూలి
అసమానవైభవా • యతనం బుపేంద్రుండు, భైక్షాశనుండు కృత్తి • వసనమూర్తి

గీ॥ ఇట్లు విపరీతరీతుల • నెక్కుడైన, తారతమ్యముతోడుతఁ • దనరుచున్న
హరిహరులతీరుఁ దెలిసి నీ • వాత్మయందు, నెమ్మినాలోచనము సేయు • మమ్మ! సుంత.

క॥ కావున హరముఁ విడి నీ, వీవిధమున కొప్పునెడల • నిపుడే మేమా
శ్రీవిష్ణువు నిటఁ దెచ్చి మ, హా వైభవమొప్పుఁ బెండ్లి • నమరింతు ముమా!

-:పార్వతి సప్తర్షులకు శివమహిమంబుఁ జెప్పుట:-

వ. అనుడు

ఉ॥ పక్కననవ్వి యవ్వికచ • పంకజలోచన మౌనివర్యులఁ
జక్కఁగఁ జూచుచుఁ మిగుల • జూదుర జూదురమొప్పు నిట్లనెఁ
నిక్కములే తపస్వికుల • నీరధిచంద్రములార! మీ నుడువ
మిక్కిలి సారవంతములె • మెప్పు ఘటిల్లఁగఁ జేయు నేరికిన్.

106

- అ॥ చాలఁ గరినుండైన ♦ శైలరాజేంద్రుని, కాన్పునగుటఁ జాలఁ ♦ గరినతమము
నామనంబు దిరుగు ♦ నా యెన్నిఁజెప్పిన, మౌనులార! గుణని ♦ ధానులార!
- చ॥ వదలను నే హఠం బమర ♦ వంద్యుఁడు నారదమౌని సెప్పిన
ఱ్ఱిదియె విధంబుగాఁ దపము ♦ తీవిమెయి బొనరించెదఁ గుణా
స్పదుండని కేలిలోలుండని ♦ పన్నుగఁ గేశవుఁగూర్చి చెప్పినా
రదిమది కందదెప్పుడును ♦ నా హరుఁబాసి వరింప నన్యులన్. 108
- తే॥ ఆ హరియుఁగూడఁగ్గుష్టదే ♦ హంబువాఁడు, కడిదినిద్రాప్రమాదముల్ ♦ గలుగువాఁడు
అరయఁ బదివేసములతోడఁ ♦ బరఁగువాఁడు, వలదు వరియింపగోవిందు ♦ వంద్యులార!
- క॥ శివుగుఱిచి నిర్గుణుండని, యవినయుండని పేద యని ము ♦ హాత్ములు మీరల్
గవసి వచించితి రిట్టుల, శివతత్త్వముఁ దెలియఁగా వి ♦ శేషము జగతిన్. 110
- క॥ మఱచితిరో తొలిచదువుల, వెఱచితిరో నెవరికేని ♦ వెకలుల కిలలోఁ
గఱచితిరో పెఱత్రోవల, నఱచితిరో నాదు మనము ♦ నారయఁగ నిటుల్. 111
- క॥ ఈశ్వరుండని సకలామ్నా, యేశ్వరుండని హరివిరించ ♦ నేంద్రాది నిలిం
పేశ్వరుండని కల్పాంతా, సశ్వరుండని శివుని శ్రుతు ల ♦ నన్ విసర్వాక్యే! 112
- మ॥ త్రిగుణాతీతుఁడు నిర్వికారుఁడు జగ ♦ ద్దేతుండు భక్తావనా
ర్థగృహీతాకృతి వేదవేద్యు డమర ♦ ధ్యాన్వార్థచారిత్రుఁ డ
జ్జగతప్రొద్దతభావదుర్లభుఁడు వి ♦ జ్ఞానాస్పదుం డీశ్వరుం
డగు మీ చెప్పిన యట్లుకాదు వినుఁడీ! ♦ యాక్షేపముల్ మానుఁడీ! 113
- *సీ॥ పద్మాక్షుండొక సాక్షి ♦ పద్మగర్భుఁడు సాక్షి, స్వర్గపాలకుఁడు వా ♦ సవుండు సాక్షి
వైరించమస్తక ♦ హారబృందముసాక్షి, యభినుతీసేయు వే ♦ దములు సాక్షి
మునిఁ జంపవచ్చి కూ ♦ లిన కృతాంతుఁడు సాక్షి, సనకాదిముక్తప్ర ♦ జంబుసాక్షి
ఎదిరించి సమసిన ♦ యిక్షుధన్వుఁడు సాక్షి, రుజనుబాసిన చందు ♦ రుండు సాక్షి
- గీ॥ కలశజాదిమహర్షి ప్ర ♦ కరము సాక్షి, పఱచి తలఁగోల్పడిన యజ్ఞ ♦ పశువుసాక్షి
బస్తముఘండైన దక్షుండు ♦ ప్రౌఢసాక్షి, శివుఁడె సర్వాధికుండని యో ♦ జింపుఁడీరు.

*శ్లో॥ ధ్యేయత్వేతవసాక్షిణో మునిగణాః మోక్షప్రదానేశుకః
వంద్యత్వే నిగమాస్వభక్త వినత క్లాంతౌ కృతాంతాదయః
నిత్యత్వేచ పితామహాస్యచ శిరస్సుక్ బృందమాద్యంతయో
శ్శాన్యత్వేచ వరాహహంస వపుషౌ పద్మాక్ష పద్మాసనౌ॥

- గీ॥ సకలజగదీశ్వరుండయ్యు ♦ జగతిఁ దనదు, పెంపుఁ జూపింపఁ దలఁచుడు ♦ వెగ్గలంపు
భవ్యవైరాగ్యభావంబుఁ ♦ బాదుకొలుపుఁ, బరమశివునారయుండీట్లు ♦ బ్రహ్మబుష్టులు!
- సీ॥ విమలాత్మవిజ్ఞాన ♦ విహృతినొందెడు ఘనుం, డరయునే యన్య వి ♦ హారములను
నిర్వికారానంద ♦ నిరతుఁడౌ ధన్యుండు, విషయవికారంపు ♦ వెట్టిఁగొనునె
ముక్తికాంతాభోగ ♦ భోగమొందెడు పుణ్యుఁ, డన్యకాంతాభోగ ♦ మానసడునె
స్వప్రకాశైకద ♦ ర్భనచణుండగు యోగి, యితరాతిశయముల ♦ కింపు గొనునె
- గీ॥ భక్త రక్షణమున కెట్టి ♦ పాట్లుగాని, పడఁగ రూపంబుఁదొరకొన్న ♦ పరమపురుషుఁ
డన్యుఁడట్టులఁ దుచ్చ సౌ ♦ ఖ్యంబులొందఁ, దలఁచునే యారయుండీరు ♦ తదేజ్జలార!
- ఉ॥ ఏనును భోగమాత్రమున ♦ కే యిటు లిచ్చయొనర్చి యూర్జిత
శ్రీనిధియైన యీశ్వరునిఁ ♦ జేకొనఁగోరను సర్వదైవతే
శానున కామహేశునకు ♦ జాయఁగ నౌటకె వాంఛసేతు న
ద్దాననె సర్వముఁ దొరయుఁ ♦ దాపసవంశపయోధిచంద్రముల్!
- గీ॥ యోగివరుఁ డీశ్వరుం డేను ♦ యోగినిని ద, పస్మి నాథుఁడు శివుఁడు తా ♦ పసిని నేను
లల్ల హరుడు మహాకాలుఁ ♦ డనఘులార!, కాళినగుటేను జోడుగాఁ ♦ గలను దనకు.
- వ. ఇంకను వినుండు.
- సీ॥ శీతాంశుధరు నెంచు ♦ చిత్తంబు చిత్తంబు, భవు సమర్చనసేయు ♦ పాణి పాణి
ప్రమథనాథునిఁ జేరు ♦ పదములు పదములు, శివుని నన్నుతీసేయు ♦ జిహ్వ జిహ్వ
విశ్వేశుకథ విను వీనులు ♦ వీనులు, కాలకాలునిఁ జూచు కనులు ♦ కనులు
పరమేశుఁ గొల్చెడు ♦ భాగ్యంబు భాగ్యంబు, దర్పకారికి నొంచు ♦ తనువు తనువు
- గీ॥ పురహరునిఁ గొల్వఁబూనిన ♦ బుద్ధి బుద్ధి, శ్రీశసాయకునకు మ్రొక్కు ♦ శిరము శిరము
శంకరుని భక్తిఁబడసిన ♦ చదువు చదువు, నాగభూషణు సేవించు ♦ నరుఁడు నరుఁడు.
- ఉ॥ ఉల్లము శంకరాంఘ్రినళ ♦ యుగ్మసమాశ్రయయుక్తియం దొడల్
హల్లకబంధుభూషణు స ♦ మర్చనమందు నుడిఁ మహేశ్వర
ప్రోల్లలితాహ్వాయమ్ముల జ ♦ పోద్యమమందుఁ దిరంబుచేసె రం
జిల్లుదు రెవ్వ రట్టి సుర ♦ సేవులు భవులు శ్రావ్య లీభువిన్.
- వ. పక్షాంతరమందు.
- సీ॥ పరమశివార్చనా ♦ పదవి నొందఁగలేని, యిక్కఁగా దది పాప ♦ డొక్కఁగాని
ఖండేందుధరభక్తిఁ ♦ గనకయున్నట్టి య, న్నరుఁడు గాఁ డాతండు ♦ వఱఁడుగాని
శ్రీకంఠమూర్తికిఁ ♦ జెలఁగి మ్రొక్కఁగలేని, శిరముగా దది పాప ♦ భరముగాని
భోగిభూషణుపూజఁ ♦ బూని సేయఁగలేని, కేలుగా దది చెడ్డ ♦ తేలుగాని
- గీ॥ శంకరుని మదిఁజెందఁగాఁ ♦ జాలనట్టి, తెలివిగా దది కడు చెడ్డ ♦ తెవులుగాని
అమ్మహేశ్వరు కొలువుకై ♦ యమరనట్టి, కలిమిగా దది పేరడ్పు ♦ బలిమిగాని.

వ. మఱియునిగకనన్యధాప్రబోధనవైదగ్ధ్యం బిందువైముఖ్యవైరస్యంబుల నుత్పాదించుగాక
కార్యకారియగునే?

సీ॥ రత్నాకరునిదత్క • రహి నొక్కనదమును, జేరునే జాహ్నవి • సిద్ధమునులు!
యజ్ఞకీటినిదత్క • యడవి సూకరమును, వసుమతి చెందునే • వంద్యమూర్తు
లాభాస్కరునిదత్క • యల్లఖద్యోతంబుఁ, గని వికసించునే • కమలవల్లి
అల్ల ఘనాఘనుదత్క • నలఁతి యావిరి తెప్ప, కేసి సౌదామని • యేగునే ము

గీ॥ నీంద్రు లీశ్వరుఁడత్క నే • నింక నొకనిఁ, జెట్టఁబట్టఁ దలంతునే • చెనఁటినగుచు
నరసిఁతెరి నాదు హృదయంపు • లాను నిప్పు, డేని వినుడింకఁ జెప్పుదు న • ట్టింతలేక.

—:పార్వతి సప్తర్షులకుఁ దన నిర్ణయంబును జెప్పుట:—

చ॥ అరుణగభస్మిబింబ మప • రాచలమం దుదయించినన్ గడున్
దిరమగు మేరుభూధరము • తేలికయై చలనంబు నొందినన్
స్ఫురదనలంబు శైత్యమును • జోద్యముగా వహియించినన్ శిలన్
సరసిజ ముద్భవిల్లినను • శర్వునిదత్క వరింప లాఁతులన్.

124

ఉ॥ శర్వుఁడు నా తపంబునకు • సంతనమొందక యుండెనేని నే
నుర్విని లాఁతిపూరుషుల • నొప్పి వరింతునె యమ్మ్రోహశ్వరుఁ
సర్వజగత్పుత్రి మరల • జన్మమునొందియు నేనిఁ జెందఁగా
నోర్వఁగరాని యగ్గిఁబడి • యొడ్డుగ నీయుసు రూఁడ జేసెదన్.

125

గీ॥ అనిన మునులు జయధ్వనుల్ • హర్ష భరమె, సంగ నొనరించి పార్వతీ • చరణనశిన
ములకు మదిలోన్ జోతల • సలిపి శివునిఁ, జేరఁజని యవ్వధంబెల్లఁ • జెప్పి చనిరి.

—:శివుఁడు పార్వతినిఁ బరీక్షించుటకై యతియై చేరుట:—

చ॥ మునికులచంద్రు లిట్లు హిమ • భూధరరాజసుతామనఃపరీ
క్షను బొనరించి తెల్పిన ప్ర • కారమెఱింగి మహేశుఁ డప్పు డిం
కను బరిశోధనేచ్చఁగొని • క్రచ్చఱ వృద్ధతపస్విరూపముఁ
గొని యొక యూతకణ్ఠ గొడు • గుఁ ధరియించి చనెన్ హిమాద్రికిన్.

127

గీ॥ పర్వతేంద్రకుమారి త • పంబుసేయు, తావునకుఁ జని చెలులతోఁ • దనరుదాని
వేదియం దనవద్యయై • వెలయుదాని, భర్మలతఁబోలి యలరు న • షర్మఁగాంచి.

గీ॥ తారసించిన నును వృద్ధ • తాపసాకృ, తిఁ దనరు విప్రుఁగాంచి త • దీయదివ్య
తేజమున కాత్మలో మెచ్చి • దివ్యసలిల, పుష్పఫలముల నర్పించి • పూజచేసి.

129

వ. స్వాగతంబాడి వినయవినమితయై యిట్లనియె

- ఉ॥ ఎవ్వరు మీర లిచ్చటికి ♦ నెందుల కేగుచు నేగుదెంచినా
రివ్వనమెల్ల దేజముల ♦ నెంతయు వెల్గంగ జేయుచుంటి రా
మువ్వరు వేల్పులం దొకరొ ♦ మోదముతో నెఱిగించి మాకింకన్
నివ్వటిలంగజేయుడు వి ♦ నిశ్చితవైభవ మీశ్వరోపమా! 130
- చ॥ అనిన నగేంద్రనందనకు ♦ నాతఁ డెన్ లలితాంగి! స్వేచ్ఛ నెం
దును దిరుగాడుచుండెదను ♦ దోయజగర్భుని వంశ్యుడ౯ దపఁ
బనవరతంబుసేతు నన ♦ యంబు జగంబున కెంతయున్ హితం
బును బొనరింతు నిక్కమిది ♦ పొందుగ విన్ను సరోరుహాననా!
- ఉ॥ ఎవ్వతె వీవు? రోహిణివో? ♦ యిందిరవో? పరమేష్ఠి రాణివో?
యవ్వనజాప్తుపత్నివో? సు ♦ రాధిపు నాతివో? వేదమాతవో?
యివ్వనభూమియం దిటుల ♦ నేటికి తీవ్రతపోవ్రతంబు నీ
వివిధి సల్పుచుంటి వసి ♦ తేక్షణ! నాకెఱిగింపు మింపుగన్. 132
- ఉ॥ ఎవ్వనిపుత్రి? వెద్దికుల? ♦ మెయ్యది యాహ్వాయ? మజ్జగంధి! నీ
వెవ్వని పువ్వఁబోడి విటు ♦ లెంచగరాని తపం బిదేల? తే
జవ్వనమం దిల మగని ♦ జాడఁదొలంగి యొనరై దిట్లు ని
న్నవ్విభుఁ డెట్లు వాసెను? ద ♦ యాగుణహీనుఁడు హీనుఁడన్నిట౯. 133
- చ॥ సకలముఁ దెల్పు సత్యముగ ♦ సాధ్య! యనన్ నగరాజరాజక
న్యక చిలునవ్వు నెమ్మొకము ♦ నన్ దళుకొత్తఁగ నిట్లుపత్నా మౌ
నికులవతంస! విన్నిఁకను ♦ నీవు వచించినవారిలోన నే
నొక తెనుగాను బర్వతవ ♦ రోత్తమపుత్రిని కాలియంద్రు న౯. 134
- మ॥ తొలిజన్మంబున దక్షపుత్రినయి రు ♦ ద్రున్ బేర్పిఁ బెండ్లాడి పే
రలుక౯ దక్షుఁడు నామనోవిభుని న ♦ త్యంతంబు దూషింప ని
ట్టలమౌనీసున నా శరీరమును గా ♦ టంబైన యోగాగ్నివేఁ
బొలియన్ జేసి నిలింపరక్షకొఱకీ ♦ పుట్టున్ దగన్ గాంచితిన్.
- చ॥ శివుఁడు హిమాద్రిపైఁ దపము ♦ సేయుచునుండఁగఁ దారసించి నే
నవిరళభక్తిఁగొల్ప హరుఁ ♦ డంత సుమాస్త్రుని రూపు మాపి న౯
జివుకఁగఁజేసి రౌప్యగిరిఁ ♦ జేరఁగఁబోయె దపంబుచేసి యా
భవుని వివాహమాడుటకుఁ ♦ బాల్పడి యిట్లు దపించెదన్ విభూ! 136
- గీ॥ నాతపం బమ్మహేశ్వరు ♦ చేతమునకు, నేటివల కెక్కఁకుండె న ♦ గ్నిప్రవేశ
మేను జేయంగఁబూని వి ♦ మ్మిపుడు కాంచి, యర్చనము సేయ నాఁగితి ♦ ననఘచరిత!
- క॥ ఏజన్మంబున నన్నిఁక, నా జగదీశ్వరుఁడు గొనునొ ♦ యక్కఱమున నే
నీ జన్మంబును బాసెదఁ, బోఁజను మీరిందునుండి ♦ పురుష శ్రేష్ఠా! 138

గీ॥ అనిపలికి తాపసుఁడు వల ♦ దనుచు వార, ఇంబు సేయుచునున్న న ♦ న్న లి నవదన
వేగమున నగ్గి దూఁడగ ♦ వీతిహోత్రుఁ, డవుడు చందనశీతలం ♦ డయ్యెఁ దలఁకి.

ఉ॥ కాళిక యంతఁ జేయునది ♦ గానక యూరకవచ్చుచుండగా
వైళ మలీకమౌని గరు ♦ వంబున నిల్లనిపల్కె నగ్గి నిఁ
గాళి! దహింపదయ్యె నెటు ♦ గాంక్షితమున్ సమకూరదయ్యె వా
త్నేళిఁ దొలంగి తెల్పుము స ♦ భీ! యిక నీదు మనోరథంబులన్. 140

వ. వెండియును

చ॥ కలికి! తపంబుచేసి యింక ♦ గాంచెడు వైభవ మెద్ది? నీకిల్
వెలితి గనంగరాదు కడు ♦ వేడుఱుఁజెంది మృణాళకోమలో
జ్జ్వలమగు నీ శరీరమును ♦ జండతపోర్చి గృశింపఁజేసి యి
ట్లలఁచుట చిల్లపెంకుఁగొని ♦ యక్కట! బంగరుఁ బాఱవైచుచే! 142

- : జయ యతికిఁ బార్వతీ తపఃకారణము జెప్పుట :-

చ॥ అనిన గిరీంద్రకన్యక ని ♦ జాళులకుఁ గనుసన్నఁజేయఁ జ
య్యన జయ దారసించి ♦ విన యంబున నిల్లనిపల్కె విన్ము స
న్మునికులచంద్ర! యీ ♦ రమణి భూధరరాజకుమారి కాళి శ
ర్వునిఁ బతిగా వరించి కడుఁ ♦ బూన్చి దహించుచునున్న దిట్టులన్. 143

క॥ నారదముని పనువున నీ, సారసదళమృదులగాత్రి ♦ చటులతపం బి
ట్లారంభించి యొనర్చెడు, సారెకుఁ దాపసవతంస ♦ సంఘము లలరన్. 144

గీ॥ కరము చిరకాలమయ్యె నీ ♦ కలికి తపము, సేయమొదలిడి నేటికి ♦ శివుఁడు మెచ్చఁ
డాయె నీతన్వి యితరాది ♦ తేయవరుల, లోన నొక్కనిఁబెండ్లాడఁ ♦ బూనదాయె.

ఉ॥ మీరు మహాతపోనిధు ల ♦ మేయదయాకరు లిద్దమూర్తు లీ
చారుశిరీషగాత్రి నల ♦ శంకరుఁ డెద్దియు శంకలేక వి
స్తారతరానురాగమునఁ ♦ దప్పక చేకొని పెండ్లియాడునే?
కూరిమిమీఱఁ జెప్పుఁ డెదఁ ♦ గుం దడఁగంగఁ దగంగ వేడుకల్. 146

సీ॥ హంసతూలపుతల్ప ♦ మందె నిద్రించు నా, ర్య పరుండుఁ గఱకైన ♦ రాల రేల
అమలకాంచనదుకూ ♦ లములఁ గట్టెడు బాల, నారచీరల బిగి ♦ మీఱఁ గట్టు
మృగనాభిపంకన ♦ మ్మిళిత చందనగంధ, మలఁదు లలిత పూయు ♦ నమరబూది
కల్పపక్షిఫలాళిఁ ♦ గాంక్షించి తిను శివ, గాడ్పును మెనవు నా ♦ కటికి నోర్చి

గీ॥ ఏమి నుడువుదు తుహినగి ♦ రీంద్రపుత్రి, బాలచంద్రధర్మగోరి ♦ ప్రబలతాప
భరముఁజెందుచు నిట్లుండెఁ ♦ బరమపురుష! శివునిచిత్తం బదేటికో ♦ చెమ్మగిలదు.

- క॥ ఈ రమణీ తపము సేయుట, కారంభము సేయువేళ ♦ నా యా మొక్కల్ కూరిమి వేసె నిపుడు వి, స్తారఫలప్రసవరముల ♦ దనరెడు నవియున్. 149
- గీ॥ ఇంక నేమివినిగోరు ♦ దెలుకసేయు, మనిన గృతకయతీశ్వరుం ♦ డల్లనవ్వి పార్వతినెజూచి యిట్లని ♦ పల్కెనీడు, చెలియపల్కులు నిజములే ♦ చెలువ! చెపుమ.
- మ॥ అన నప్పార్వతి యిట్లుపల్కె మునివ ♦ ర్యా! నానభీభాషితం బు నిజం బెక్కుడు ప్రేమబంధమున నె ♦ ప్పు వాఙ్మనఃకాయవ ర్తన మాశంకరు కొల్పునందె సమకూ ♦ ర్ణజేసి యిట్టి తపో ధనసంపత్తి గొనగ దలంచితి శివు ♦ దప్పానా యొప్పొనాకో. 151
- క॥ అనిన విని వెక్కినంపడి, ముని యిట్లనిపల్కె దెలిసె ♦ మొదల నిదేమో ఘనకాంక్షిత మని యడిగితి, జనదగు నే నిందునుండ ♦ జన దికమీదన్. 152
- ఆ॥ ఇట్లు పలికి చనగ ♦ నెంచిన మునినాథుఁ, గాంచి యపుడు కాళి ♦ కరముభక్తి తోడ నిట్లులనియె ♦ దొందర యేటికి, నిలిచి చెపుమ దేవ! ♦ నీవు హితవు.

-:యతి పార్వతికి శివుని నిరసనం బుపన్యసించుట:-

- వ. అనిన జటిలుం డిట్లనియె.
- ఉ॥ నన్నిటనిల్పి నీవు శ్రవ ♦ ణం బొనరింపఁ దలంపు చేసినన్ బన్నగఁ దెల్పువాడ నిఁక ♦ బధ్యము తథ్యము నైనమార్గ మా పన్నగభూషు బైసెఁకను ♦ బాగుగ నంత నెఱింగియుంటి నీ వెన్నికమీఱ నాజటిలు ♦ నెట్లు వరించితివో కృశోదరీ! 154
- సీ॥ గజమేని యొక ఘోట ♦ కమ్మేని యున్నదే, గిటకపాఠిన ముది ♦ గిత్తగాక శిష్యులేనియును భు ♦ జిష్యులేన్ గలరె ద, య్యాలకూటువల నె ♦ య్యములుగాక కౌశేయమేని రా ♦ జ్జవమేని యున్నదే, యేస్గురక్కసిచర్మ ♦ మేవ గాక ఘనసార మేని ♦ జం దనసారమేని యు, న్నదియె బూది విలేప ♦ నంబుగాక
- గీ॥ ఓగిరంబేని గలదె నీ ♦ పూహసేయు, చటులకాకోదరోరువి ♦ పంబుగాక ఏమి భోగంబులున్నవో ♦ యెఱుంగలేవె, రుద్రునందుఁ ద్రిలోక్తక ♦ రుచిరగాత్రి!
- ఉ॥ పూర్వము నందు దక్షుని సు ♦ పుత్రియు నీవలె మోసపోయి తా శర్వుని చెట్టెబట్టి పతి ♦ చందము గిట్టని తండ్రివేత బి ట్టార్వగరాని చిన్నతన ♦ మొంది మహాధ్వరభూరివేదిక బర్వునఁబాసెఁ బ్రాణముల ♦ బార్వతి! వింటివిగాదె యిక్కతన్. 156
- క॥ స్త్రీ రత్న మీవు సుగుణో, దారుఁడు మీతండ్రివర్వ ♦ తప్రభుఁ డిలలో భూరితరైశ్వర్యఘనుం, డో రమణీమణిరో! తగునె? ♦ యుగ్రు వరింపన్. 157

- సీ॥ వజ్రంబు నటు పాట ♦ పైచి పాపాణశ, కలముఁ జేకొని మూట ♦ గట్టినట్లు
చందనాంబువుఁ బాట ♦ జల్లి పెల్లడుసును, బొలుపుగా నొడలెల్ల ♦ బూయుపోల్కి
బంగారుజలతరీ ♦ పట్టుపుట్టము గంటి, తోలు గట్టుటకయి ♦ తొడరుమాడ్కి
కఫలమిత్రుని నెట్టి ♦ ఖద్యోతకాంతులఁ, గాంచి యానందింప ♦ నెంచు కరణి
- గీ॥ మణినిధానంబెడసి లోహ ♦ మయరజంబుఁ, జెంది యానందమొందెడు ♦ చందమునను
లోకపాలకులగు నల్ల పాకశాస ♦ నాదులను బాసి కామసం ♦ హరు వలచుట.
- సీ॥ కసూరికారజః ♦ కలితచందనగంధ, మేడ? చితాభస్మ ♦ మేడ? బాల!
రమణీయవల్లక్తి ♦ విమలరాగగ్రామ, మేడ? శంఖధ్వన ♦ మేడ? రామ!
లలితకాంచనమృదు ♦ లదుకూలసంచయం, బేడ? గజాజినం ♦ బేడ? కాంత!
రంగన్నోజ్జ్వల ♦ చంగసంగతనాద, మేడ? డమరుఘోష ♦ మేడ? రమణి!
- గీ॥ వజ్రవైడూర్యభూషణా ♦ వళు లవేడ?, ఘనకరాళభుజంగసం ♦ ఘంబులేడ?
తామరనేత్ర! నీవేడ? ♦ దహననేత్రుఁ, డేడ? యోజింపుమంతరం ♦ బింగితమున.
- క॥ ఏడ సుపర్యసహాయం, బేడ పిశాచానుసరణ ♦ మిందునిభాస్వా!
ఏడ జయభేరినిస్వన?, మేడ గళధ్వని? యధార్థ ♦ మెఱుంగుము సుభ్రూ!
- చ॥ తరుణిరో! యొక్కమాట ♦ విను దాచక చెప్పెదనింకఁ గామసం
హరునికడఁ ధనంబు గల ♦ దన్నయెడఁ బదిమందిలో దిగం
బరుడయి యుండుటెట్టు లొక ♦ వాసగృహం బది యుండెనేనియుఁ
దిరముగఁ గాటినే తనకు ♦ దీమము సేయుట యెట్లు కోమలీ!
- 161
- గీ॥ మఱియువిను మొక్కమాట రా ♦ మాలలామ!, వరగుణగణంబులందెల్ల ♦ వామదేవు
నందునొక టేనియున్నదా ♦ యదియెఱింగి, కడఁగుమీ శివుఁబెండ్లాడఁ ♦ గడిచి వేడ్చు.
- గీ॥ లేదు వంగవపుంబస ♦ లేదు విద్వే, లేదు సిరియును సారేమి ♦ లేదు చూడు
లేదు తెలివియుఁ దేటయు ♦ లేదునెందు, లేదు కొంపయుఁగోడి శూ ♦ లికి కలికిరో!
- ఉ॥ ఇంకను నీయెడన్ శివున ♦ కిచ్చయె లేకకదా రతీశుమే
నింకఁగఁజేసి నిన్నెడసి ♦ యేగను వేటొకచోటి కిప్పు డా
పెంకెతనంపు వేలుపును ♦ బెండిలియాడినఁ గూడ మేటియా
తంకమెగాక సౌఖ్యమెటు ♦ తారసిల్లు హరిరాజమధ్యమా!
- 165
- ఉ॥ కావున మంచిమాట విను ♦ కాళిక! రుద్రుని మాని యన్యునిన్
శ్రీవిలసిల్లఁగా మగనిఁ ♦ జేసికొనన్ దలఁపున్ బొనర్చు మీ
నా వచనం బమోఘమని ♦ నచ్చిక సేయుము లేక యున్నచో
నీవెటు లిచ్చగించె దటు ♦ లే పశుభర్తను గట్టుకొమ్మిఁకన్.
- 166
- గీ॥ అనిన గిరికన్యక మనంబు ♦ నందుఁగినుక, నొంది శివదూషణము సేయు ♦ చున్నవిప్రుఁ
జురజురగఁజూచిపల్కెను ♦ చ్చరముతోడ, వచ్చె నితఁడెవ్వఁడో యిందు ♦ వంచకుండు.

-: పార్వతి శివాక్షేపములకు సమాధానంబులు సెప్పుట: -

- ఉ॥ మోసముతోడ నాదుతప • మున్ జెలుపన్ జనుదెంచుట్టి నీ
వేసము దెల్లమాయె నిక • వెంగలిపల్కులు పల్కఁబోకు నీ
వాసకలేశ్వరుఁ డెలియు • నంతటివాడవె? విన్ను చెప్పెదన్
వాసిగ శైవతత్త్వము సె • బాసని విజ్ఞులు మెచ్చునట్లుగన్. 168
- గీ॥ నిర్గుణంబగు బ్రహ్మంబు • నియత మిట్లు, కారణాంతరమున గుణ • కలనమొందె
నట్టి పరమాత్మ కెట్లుల • నుట్టిపడును, జాతిగరిమం బిఁకను సువి • చారదూర!
- సీ॥ నిశ్వాసమున మొదల్ • నిగమముల్ పుట్టించి, హరినిఁబుట్టించి య • య్యవియొసంగె
స్పృశిశక్తి నొసంగి • స్పృజనాధికారంబుఁ, గమలజన్మనకచ్చెఁ • గరుణయొసంగె
స్వర్గరాజ్యముతోడ • సర్వలోకాధిప, త్యము నిచ్చె నాపురం • దరున కెలమి
నవనిధానములు కి • న్నరనాథున కొసంగి, శ్చజనాగ్రీయ • పట్టమిచ్చె
- గీ॥ ఇట్టి శివునకు విద్యయు • హృద్యతరవి, వేకమును బ్రాభవంబును • విభవముద్ది
లేదనుచుఁ జెప్పు నీదగు • వాదమునకు, మొఱకులారసి మెత్తురీ • పుడమిలోన. 170
- సీ॥ ఎవ్వనివాకిట నెలమి • గాపురముండు, సిద్ధ్యష్టకంబు వా • సీ జెలంగి
ఎవని శిరోఁఘ్రుల • నీక్షింపలేరైరి, పద్మజన్మండు న • పుద్మనయనుఁ
డెవ్వనిపూజనం • బింపుమై నొనరింప, సర్వార్థసిద్ధులు • సంతరించు
నెవ్వని నొల్లని • హీనుండు సప్తజ, నృదరిద్రతఁ జెందు • మదము డింద
- గీ॥ నెవనిగాత్రంబునందు ర • హించుప్రేత, భూతిలేశంబు గీర్వాణ • ముఖ్యులెపుడు
తలలఁదాల్చఁగ నాసింఘ్రు • దండినష్ట, నట్టిపరమేశుఁ డెలియ నీ • కలవియగునె.
- గీ॥ నీవనినయ ట్లొకప్పుడు • నీలగళుఁడు, దా నమంగళచేష్టఁడై • తనరియున్న
దవిలి తననామధేయంబుఁ • దలఁచువారి, కెల్ల సౌఖ్యంబులను నిచ్చు • హెచ్చుగాను
- గీ॥ ఐన నొకమాట వినుము శ • తాత్మ! శివుఁడు
లేమితో భోగముల నొంద • లేకయుండె
నా? యటులఁగాక వైరాగ్య • మాత్మనొంది
భోగముల మానెనా? తలం • పుము మనమున.
- ఆ॥ ఇల్లు వెండికొండ • విల్లు బంగరుకొండ, రతనములకు నిధి శ • రధియెఱుంగు
సిరికి తోడు మేల్మి • సిరులకంతకు తోడు, కొలుతురెవని వాని • డెలియలేవు. 174
- సీ॥ గంగామహానదీ • కాండంబు మెచ్చునే, జలదారి యడుసొందు • పైరిభంబు
అమలమాణిక్యచ • యముల హర్షించునే, నత్తగుల్లల నోట • నమలుకొంగ
కమలమరందసా • రమున కాసించునే, బురదను గ్రోలు ద • ర్దుర మదెందు
అచ్చముక్తాఫల • హారంబు వడయునే, జొన్నకంకుల కేగు • చున్న కాకి
- గీ॥ అఖిలదేవాధినాథుఁడై • నిఖిల వేద, సన్నతుండగు శివునిభా • స్వరచరిత్ర
మరసిమెచ్చఁగఁ జాలెదే • యజ్ఞ హృదయ!, పొమ్మునీతోడ నాకిక • బోలుపలదు.

ఉ॥ భూతసహాయుఁ డంటి విఁకఁ ♦ బొల్పుగవిన్ను మహేంద్రముఖ్యుల
భూత శరణ్యుఁ గొల్వఁ జన ♦ భూతము లేవున వేల్పు పెద్దల
నీతమెఱుంగఁగా గదల నెత్తుల ♦ మొత్తుచునుండునప్పు నీ
వా తగువారిదొ గరువ మారసి ♦ యెట్లు గణించెదోకదే. 176

క॥ శివనిందను బొసరించిన, యవివేకి జదుపవలయు ♦ నటుదప్పినఁ ద
క్కునలాడి తిట్టవలె రెం, డివిగానియెడఁ దొలంగి ♦ యేగఁగవలయున్. 177

ఉ॥ కావున నీవు బాఁపఁడవు ♦ గాన నవధ్యుఁడ విందునుండి పొ
మ్మి వెటకేనిఁ గుత్తితమ ♦ తీ! యన నాతఁ డిఁకెద్దియో యన
బోవఁగ వేగ నంతఁగని ♦ పోవఁడితండు వితండి చూడు మా
దేవుని దూఱఁబూనెడు న ♦ దే జయ! పోదము వేఱుచోటికిన్. 178

గీ॥ అని రయంబున లేచి హి ♦ మాద్రిపుత్రి, చెలులతో వేఱుచోటికిఁ ♦ జేరఁ దలఁచి
యొక్కయడుగిడఁగా సస్మి ♦ తోజ్జ్వలాశ్శ్యుఁ, డగుచు శంకరుఁ డాహార్య ♦ మంతఁబాసి.

-: శివుఁడు సాక్షాత్కరించి పార్వతిని గైలాసంబునకు రమ్మనుట:-

శా॥ బాలేందుస్పృథితమాంగరుచితో ♦ భస్మాంగరాగంబుతో
నీలగ్రీవముతో దయామృతఝరీ ♦ నిష్యందదృక్స్పూర్తితో
లీలాలంకృతకోటి పుష్పశరలా ♦ లితోష్ణసన్మూర్తితోఁ
బ్రాలేయాచలకన్య కట్టెదుఱ శుం ♦ భద్రాగసంరంభుఁడై. 180

క॥ ప్రత్యక్షమొంది కాళిక, నత్యనురాగమున డాసి ♦ యనియెఁ బ్రియా! నీ
సత్యప్రణయమునకు స, ప్రత్యయతపమునకు ముదము ♦ వడితిఁ గడిఁదిన్. 181

ఉ॥ ఘోరతపోధనార్హమునఁ ♦ గోమలి! నఁ గొని తీవు సేవకుఁ
గూరిమి పేరిమిఁ గొలుతుఁ ♦ గోరినయట్టుల నేఁటినుండి నిఁ
సారెకుఁ బెక్కుచిక్కుల ఘ ♦ నంబుగ నొక్కి పరీక్ష చేసితిఁ
దీరనిచెల్మిక్కి గణు ♦ తింపకు నాయపచారవైఖరుల్. 182

ఉ॥ ఇందుముఖీ! త్రుప్త గొనెద ♦ వేటికి నేటికి దీర నీశ్రమం
బొందికతోడ నన్నెనసి ♦ యుండవె మున్న నిరంతరం బిఁకా
చందము డెందమందుఁగొని ♦ సందియము దిగనాడి పేర్మిమై
నిందుననుండి రౌప్యగిరి ♦ కేగఁగ రమ్మిపుడే రయమ్మునన్.

క॥ ఏలే యలినీలాలక!, ఏలే బాలేందునిటల! ♦ హృద్యతరకలా!
ఏలే యిటుపరుగెత్తుట, ఏలేమల కిట్టిప్రేమ ♦ లెఱుఁగ జగమునన్. 184

క॥ రమ్మా! నావెంబడి భా, రమ్మా ననుభ్రోచు టతిభ ♦ రమ్మా నా నే
రమ్మాతతకరుణాధా, రమ్మారయ నీదు మనము ♦ రాజీవముఖీ! 186

క॥ సైరింపుము నానేరమి, వారింపుము ఘోరవిరహా • భారజ్వరముఁ
గారింపుము బిడియమును వి, వారింపుము దేవి! పూర్వ • సౌహృద్దములన్. 187

వ. అనినంతర బర్వత రాజకుమారియు.

సీ॥ తేటిచూడంగరాని • దివ్యతేజమువాని, వలపులనించు రూ • పంబువాని
ఘనఘనాఘనతుల్య • కంఠనాదమువాని, దలఁపఁజాలనిశక్తి • దనరువాని
గారుణ్యరసమున • గ్రాలుభావమువాని, నిష్కళంకాత్ముడై • నెగడువాని
తనతపఃఫలమయి • తరలివచ్చినవాని, బ్రేమోక్తి నలఁత మా • న్నించువాని

గీ॥ నఖిల జగదీశ్వరుని మనో • హరునిఁ జూచి, యతులమోహనతనువున • కాత్మమురిసి
తామెల్లనుద్రోచి జో • తలనొసర్చి, యనియె మందాక్షమందాక్ష • రాళినిట్లు.

-:పార్వతి శివునితోఁ దలిదండ్రుల నడిగి తన్ను బెండ్లాడు మనుట:-

చ॥ సకల మెఱింగియుంటి సుర • సత్తమ! దక్షుని జన్మమం దటుల్
వికలతనోంది గాత్రమును • వీడియు దేవత లొక్కతీరు తా
రకపరిభూతులై నను గ • రంబు భజింప నిలింపరక్షై
యకలుషుడైన శైలపతి • యాత్మజనై జనియించితిఁ విభూ! 188

వ. కావున

ఉ॥ నాజనకున్ హిమాచలుని • నాజనయిత్రిని మేనకాసతిన్
యోజనతోడఁ జేరి కడు • యుక్తిగ భిక్షగ నన్ను గోరి వి
భ్రాజితవైభవోత్సవవీ • భాసితతీల వివాహమాడి నన్
రాజతైలభూష్టలికి • రాజశిరోమణి! చేర్చు మోర్పునఁ.

శా॥ కన్యాదానముచేసి తత్పుల మిలన్ • గాంచున్ గిరీంద్రుండు లో
కన్యాయంబిది గాన నాదు మనవి • గాఢానుకంపాత్మతో
నన్యంబెంచక యాదరింపుము మదీ • యంబౌ తపంబు ప్లసా
మాన్యభ్యాతి వహించిమించు • బుడమిన్ • మారావలేపాపహా! 190

ఉ॥ మున్నల దక్షునింట నను • మోదముతోడ వివాహమాడుచో
బన్నుగ శాస్త్రపద్ధతికి • బద్ధతనొందక పోయితిప్పు నఁ
గన్నఘనుండు దక్షుండును • గల్పవిధాననవగ్రహార్చనం
బు న్నైఋత్యేర్చుకుండె వగఁ • బొందితిఁ జెందితి దేహనాశమున్. 191

క॥ కావున నిపుడు వివాహ, శ్రీవిధివిహితముగఁ బెండ్లి • చేసికొనుము నఁ
దేవతల కార్యసిద్ధిని, భావించి మనంబునందుఁ బావనచరితా! 192

చ॥ అనుడు మహేశుఁ డల్లనగి • యార్యకు నిట్లనియెన్ బ్రియంబునఁ
వినుము వినీలవేణి! పృథి • వీధరశేఖరుఁ జేరి నిన్ను భి

క్షను వరియించి యాచనను ♦ సల్పిన నాతఁ డనల్పకౌపుఁడై
మనమున నీసునూని యవ ♦ మానము సేయఁగఁబూను మానినీ!

193

స|| ఎంత ఘనుండైనను దా, నెంతటి నెఱవాదియైన ♦ నెంతటి చతురుం
డెంత దొరయైన నింతియో!, సుంత యొకని “దేహి” యనినఁ ♦ జాలకనఁజెందున్.

చ|| ఇఁకను వివాహరీతి గణి ♦ యించి పరిగ్రహ మొందుమంటి వా
సకలము నీ మనోరథపు ♦ చక్కిగనే యగుఁగాక ధాత్రిపై
యొకటియు నిత్యమై యెసఁగి ♦ యుండునె నశ్వము దృశ్యమెల్ల నూ
రక యనుమానమొందుదురు ♦ రాజముఖీ! జగమం దకొవిదుల్.

ప. వెండియు నిఁక వినుము. నిర్గుణుండును, స్వతంత్రుండును, స్వప్రభాభాసితుండును, నద్వితీయుండును నగు పరబ్రహ్మంబు సర్వకర్తయగు ప్రకృతితోఁగూడి సగుణుండును, నస్వతంత్రుండును, నస్వతేజోభాసితుండును, ననేకరూపుండును నగుచు జగంబున నలరారు. అట్టి ప్రకృతివగు మహామాయపు నీవ! మాయా మయంబగు సర్వజగంబు నాత్మనగు నేను గృహమర్థి ధరియింతు. ఇఁక గ్రహంబులును, దారకాగణంబులు మున్నగునవి యెవ్వి? ప్రకృతిపురుషులమగు మన యిర్వురచే లోకకల్యాణంబుకొఱకు గుణకార్యభేదంబున నివియన్ని యుత్పాదించఁబడియె. భక్తరక్షణార్థంబుగదా మన మిరువుర మిట్లు సగుణభావంబు నొందుట. నిర్గుణమయ్యను సర్వవ్యాపారపారీణత్వంబున సగుణపును సూక్ష్మంబైన మూలప్రకృతివయ్యను సత్సర్వజనమోమయివియైన మాయపు నీవు. ఇఁక నిర్వికారుండను నిరీహుండనైనను భక్తేచ్ఛాసంపాదిత విగ్రహుండనగు నన్ను సర్వభూతంబుల కాత్మగా నెఱుంగుమనిన బార్హతి ప్రణమిల్లి శివున కిట్లనియె.

గీ|| ప్రకృతినే నాత్మవీవు స ♦ ర్వస్వతంత్రు, లమును నిర్గుణులముననై ♦ యమరుమనము
భక్తవశ్యులమై గుణ ♦ భావమిట్లు పండితిమి సత్యమీయది ♦ పరమపురుష!

చ|| ప్రకృతికి భిన్నమై పరఁగు ♦ వానినిఁగాఁ బరమాత్మగా జగ
న్నికరముఁ బుట్టఁజేయఁదగు ♦ నిత్యపదార్థముగాఁగ నెందునే
వికృతివిహీనుగాఁ ద్రిగుణ ♦ వేష్టన మొందని వానిఁ గాఁగ లో
కకృతినిఁ గోరి యాకృతినిఁ ♦ గాంచిన వానిగ నిన్నెఱుంగుదుఁ.

198

ఉ|| ఐనను దేవ! నా మనవి ♦ నారసి తప్పుఘటింప కర్చిలిన్
బూని హిమాచలుఁ సకల ♦ భూధరరాజవరేణ్యుఁ జేరి యిం
పానటు లర్చిఁగోరు నను ♦ నద్భుతలీలనొనర్చు కీర్తి నెం
తేనిఁ దనర్చు భూప్రజలు ♦ హెచ్చుగఁబాడి తరింప నీకతన్.

199

గీ|| జన్మజన్మమునందును ♦ సతిని నీకు, భక్తును మహాత్మా! వేగ ని ♦ బృరపుక్యపను
నేను గోరినయట్టుల ♦ నే కడంగి, తీర్చు నా వాంఛితంబును ♦ నేర్చుమెఱయ.

-:శివుం డంగీకరించి కైలాసంబున కెగుట:-

- గీ॥ ఇట్లు గిరిపుత్రి యడుగమ ♦ హేశ్వరుండు, కాళిహృదయాళునూక్తుల ♦ గారవించి
కరుణ నట్లే యొనర్చెదఁ ♦ గాంత! యని త, దీయ విరహోర్తుడై చేరె ♦ దిరుగనెలవు.
- క॥ అచ్చటి ప్రమథులకెల్లను, హెచ్చుగ శివుఁ డిచ్చురిత్ర ♦ మెఱింగింపఁగ వా
రెచ్చుగ సంతసమొంది మ, హోచ్చతరోత్సవము అప్పు ♦ డొనరించి రటన్.

-:పార్వతి దీక్షాంతముచేసి తల్లిదండ్రుల యొద్దకుఁ బోవుట:-

- ఉ॥ అంత మహేశకాంత శ్రమ ♦ మంతయుఁ బాసి హృదంతరంబునన్
సంతసమొంది యగ్నులకుఁ ♦ జక్కిగఁ బూజిలోనర్చి తాను ము
న్నెంతయు వేడ్చు నాటిన మ ♦ హీరుహరాజినిఁ బ్రేమఁజూచి దీ
క్షాంత మొనర్చి యాళులు జ ♦ యావిజయత్ మురియంగఁ బొంగుచున్. 203
- చ॥ నగరికిఁ జేరఁబోవ గిరి ♦ నాథుఁ డెఱింగి కరంబుపొంగి య
త్యగణితవైభవంబున ని ♦ జాంగనతోఁ దనయాళితోఁ బ్రథ
దగు నల పారబాంధవవి ♦ తానముతో ద్విజరాజితోఁ బ్రియ
ముగ శుభవస్తువుల్ గొని ప్ర ♦ మోదముతో నెదురేగి నత్తటిన్. 204
- క॥ ఏనుఁగులును గుఱ్ఱంబులు, జానగు పల్లకులును ర ♦ చనలన్ సొగసౌ
మేనాలును నానావిధ, గానంబులు సెలఁగ జనులు ♦ గదలి రెదురుగాన్. 205
- క॥ ఆలోపలఁ బట్టణమును, గాళి సమీపించి తనను ♦ గాంచ నెదురుగాఁ
జాలఁ బరుగిడుచుఁ జేరెడు, శైలేంద్రున కతనిసతికి ♦ సాఁగిలి మ్రొక్కెన్.
- ఉ॥ వారలు దీవెనల్ సలిపి ♦ వక్షమునందుఁ గుమారిఁ జేర్చి వి
స్తారతరాశ్రుధారఁ గను ♦ దమ్ములరాల్చి కుమారి! వచ్చితే!
శ్రీరహిమీఱుభాగ్యమును ♦ జెందితి మీదినమందు నేడె నిన్
గూరిమిఁ గన్నవారలము ♦ గోటి యిఁకేటికి గోత్రవర్ధనీ! 207
- చ॥ అని పలుమాఱు కూఁతు వద ♦ నాబ్జము నంటుచు మేరలేని యు
బ్బును గొని రన్నలున్ ముదముఁ ♦ బొందిరి వారి పురంద్రులున్ గులాం
గనలును గౌఁగిటన్ బడసి ♦ గారవము బొనరించి రెల్లవా
రును గొనియాడి పాడి రమ ♦ రుల్ గురిపించిరి పుష్పవర్షమున్. 208
- ఉ॥ భర్మవినిర్మితంబయిన ♦ భాసురరత్నరథంబునందు స
త్కర్మతులైన బ్రాహ్మణులు ♦ కాళిక నెక్కఁగఁజేసి వాద్యముల్
బేర్చి జలంగఁగా నగర ♦ వీధులఁ బౌరవధూశిరోమణుల్
నిర్మలమౌక్తికాక్షత ల ♦ నేకముఁ జల్లఁగఁ జేర్చి రిక్తికున్. 209

- ఉ॥ వందులు పాటగాండ్రు గరు ♦ వం బెనంగ్గ దము విద్యుజూపి యా
నందముఁ గూర్చి రగ్రకుల ♦ నాయకవర్షలు సామగీతుల
బొందుగ స్వస్తివాదముల ♦ భోరున సల్పిరి వారికెల్లఁ దా
వందలు వేలోసంగ హిమ ♦ వంతుఁడు రత్నముల గ్రమంబుగాన్. 210
- ఆ॥ ఎల్లవారి కప్పు ♦ డీరీతి గౌరవం, బెలమిఁ జేసి గిరివ ♦ రేశ్వరుండు
సంతసముననున్న ♦ జరిగెఁ గొన్నిదినంబు, లంత నొక్కనాఁ డ ♦ హంబునందు.
- గీ॥ మేనకాకాంత సంతస ♦ మూని తనయ, తోడ నందఱు కోడండ్ర ♦ తోడఁ జెలుల
తోడ దాసీమూహమ్ము ♦ తోడఁ గొలువుఁ, దీర్చి కూర్చున్ననుమయంబు ♦ తీరునెఱిగి.
- :శివుఁడు భిక్షుకవేషంబుతో మేనాసన్నిధిని నర్తనము సేయుట:-
- చ॥ శివుఁడొక భిక్షుకాకృతిని ♦ జేకొని వామకరంబునందు బై
రవరపసాధకంబగు ద ♦ రంబును నింబుగ నవ్యహస్తమం
దవితధనాదమౌ డమరు ♦ వంది ఘనంబుగ మ్రోగఁ జేయుచు
వివిధగతిప్రభేదముల ♦ వింతగ నర్తనము బోనర్చుచున్. 213
- ఉ॥ మేనకయున్న యున్నతపు ♦ మేడకుఁ జేరఁగఁబోయి శంఖని
స్వాన మనూనమౌ డమరు ♦ వాదనము బోనరించె నాగర
స్త్రీనివహంబుఁ బూరుషులు ♦ జిన్నలు పెద్దలు చేరినిండ వి
ద్యానిపుణత్వ మేర్పడఁగఁ ♦ దాండవము బోనరించె మించుగన్. 214
- క॥ ఆ గరిమమీఱు నృత్యము, బాగుగఁ గని గిరివరేంద్ర ♦ భామినియును నా
నాగరజనంబులును గడు, నూఁగిరి తన్మయతఁ జెంది ♦ యుల్లాసమున్. 215
- ఉ॥ ఆ నటనంబుఁ జూచి తుహి ♦ నాచలపుత్రిక మూర్ఛనొంది యెం
తేని మనంబునన్ నటు మ ♦ హేశ్వరుగా గురుతింప నంత న
బ్బానన కాతఁ డిందుధరుఁ ♦ డై బహుమన్మథసుందరాంగుడై
మానితనాగరాజకుల ♦ మండనుడై గనుపట్టె నత్తఱిన్. 216
- చ॥ ఉమ యమితానురాగమున ♦ నోయుడురాజ కిరీట! నన్ను వే
గముగ భవత్పథర్మిణిని ♦ గా సలుపన్ వర మిమ్మునాగ న
ర్చము దనరార శంకరుఁడు ♦ సత్వర మవ్వర మార్యకిచ్చి వి
భ్రమరమణీయతాండవ ము ♦ పార్జితలీల నొనర్చెఁ గ్రమ్మఱన్. 217
- ఉ॥ మేనక యంత నర్తకు న ♦ మేయపు నృత్యముఁ జూచి మెచ్చి న
న్యానము సేయఁగాఁగడఁగి ♦ మానగు బంగరుపశ్చరంబుతో
జానగుముత్యముల్ రవలు ♦ చాల గ్రహించి యొసంగఁ బోవఁగాఁ
దా నవి యొల్లకే మరలఁ ♦ దాండవ మాడుచు నుండె వేడుకన్. 218
- వ. అంత మేనక యక్కృతకనటుని యొల్లఁబాటుఁగాంచి మెప్పుసేయువేడుక నీ వేమి
వాంఛింతు విచ్చెద ననుటయు నతం డిట్లనియె.

-:మేనకతోఁ గృతకనటుఁడు దనకుఁ బార్వతి నివ్వునుట:-

- క॥ ఒల్లను ముత్యములను నే, నొల్లను గెంపులను రవల ♦ నొల్లను బంగా
రొల్లను గిరిరాజ్ఞీ! యీ, పుల్లసరోజాక్షి నీదు ♦ పుత్రిక నిమ్మా!
- క॥ నావుడు నగమూర్తన్యని, దేవేరి ప్రభూతరోష ♦ దీప్తక్షణమై
సీ! వెడఁగ! భిక్షుకుండ! యో, రీ! వదరకు మిపుడు పెండ్లి ♦ యేయగు నెచుఁడు.
- క॥ నీవన్నెకు నీ వాసికి, నీ వాలకమునకు మేటి ♦ నీ నీటుకు నీ
పూవుంబోడియుఁ గావలె, నా? వింతగు నీదు తలఁపు ♦ నట! శతహృదయా!
- ఆ॥ తివిరి నక్కయేడ? ♦ దేవలోకంబేడ?, బడుగునటుఁడవేడ? ♦ బాలయేడ?
ఎంత యంతరంబో ♦ యెఱుంగకపోతివి, కనుల వెట్టి నీరుఁ ♦ గలుగుచున. 223
- ఉ॥ పొమ్మిటనుండి వేగముగఁ ♦ బోవకయున్నను నిన్ను బంట్లు బె
త్తమ్ములతోడ బాదుదురు ♦ తద్దయుఁ గీడ్చినరింతురన్న లే
శమ్ము వెఱుగ నటించుచును ♦ జక్కఁగ నృత్యము సేయుచుండఁగా
నమ్మును జూచి యార్య నను ♦ నాతని కి మ్మనియెన్ బ్రయమ్మునన్. 224
- వ. అంత మేనక యార్యవచనంబుల కలుకొనెంది నానందమున నుండెను
మాటికి నట్లే యుద్ధించుచుండ నమ్మంగళాంగిఁ బెదరించి గట్టురాణి యిట్లునియె.
- గీ॥ వలదు తెలియక యూరక ♦ వదరఁబోకు, కన్నడినయట్టి నట్లువ ♦ కానిఁ దగిలి
పోవఁ జూచెదవా! మంచి ♦ బుద్ధివాడమె, మంతరం బేమిచేసెనో ♦ మూయకాఁడు.
- వ. అనునంత
- క॥ ఆలోపల హిమవంతుం, డాలోఁగిలి కరుగుదేర ♦ నప్పొటన్మే
నాలలితాంగి నగేంద్రున, కాలాగంతయును జెప్ప ♦ నాతం డురుకన్. 227

-:మేనకా హిమవంతులు నటుని శిక్షింపఁబూనుట:-

- చ॥ భటులిక వీని నావలకుఁ ♦ బంపుఁడనన్ గుమిగూడి వారలా
నటు నదలింప వారికిఁ గ ♦ నద్దనతేజుఁ డతండు చిక్కనే
యటునిటుఁ ద్రిప్పుచున్ నిజమ ♦ హద్భుతలీలల విష్ణురూపుడై
కటకకిరీటుకుండలని ♦ కామచకాసదమేయమూర్తియై. 228
- చ॥ కనఁబడ నాహిమాచలుఁడు ♦ కౌతుక మొప్పుఁగఁ గాంచుచుండ న
ర్చనమునఁ దాను శ్రీపతికి ♦ రాణఁదలిర్ప సమర్పణంబు చే
సిన సుమరాజి యష్టునుని ♦ శీర్షమునం దగుపట్టఁ జూచి విం
తనుగొని భక్తిభావమును ♦ దాల్చినయంతనె యంత నాతఁడున్. 229
- ఉ॥ హంసమునెక్కి శోణితని ♦ భాక్యతితోఁ జతురాస్యుడై సుఖ
శంసదనేకేదమను ♦ సంతతిఁ బాడుచు సర్వదుఃఖవి

ధ్వంసము సేయునట్లు గన ♦ వచ్చిన నచ్చెరువొంది పర్వతో
త్తంసుండు సూచుచుండెను ము ♦ దమ్మువిధమ్ము మనమ్ము గ్రమ్ముగగ్గ.

ఉ॥ అంతనె యాతఁ డా తనువు ♦ నంతను మార్చి జవంబునన్ వివ
స్వంతుని రూపము గొని ది ♦ శాతతి నల్గడ వెల్గజేయు న
శ్రాంతనితాంతకాంతుల ని ♦ రంతరతాపము గ్రమ్మరింప వి
భ్రాంతినిఁ జెందె సర్వకుల ♦ పర్వతరాజవరుం డూరిగాన్.

231

ఆ॥ అంతలోన మరల ♦ నారూపమును బాసి, యమృతరశ్మిరూప ♦ మంది కౌము
దీవితానములను ♦ దేవాధినాథుండు, గుప్త నరునమొందె ♦ గుధరవరుండు.

మ॥ క్షణమాత్రం బటులుండి యంత నటరా ♦ జశ్రేష్ఠ డద్దేందుభూ
షణవిస్ఫూర్తితమౌ జటాపటలితో ♦ శైలేంద్రకన్యాసధ
ర్మిణితో భాస్వరదివ్యతేజములతో ♦ శ్రీమించు రుద్రాకృతి
బ్రణతాభీష్టదరితి నొందఁ గనియెన్ ♦ బ్రాలేయశైలుం డటుల్.

233

గీ॥ అంత నిముసంబులోన నా ♦ హరుఁ డదృశ్యుఁ, డగుచు నిరుపాధికంబు ని ♦ రంజనంబు
నిస్పృహం బద్భుతంబయి ♦ నెగడుచున్న, దివ్యతేజంబు దనమ్రాలఁ ♦ దేజరిల్లె.

గీ॥ అట్టితేజంబు గిరివరుం ♦ డరయుచుండ, నదియు మటుమాయమయ్యె న ♦ లాధిరా జ
నేకరూపంబు లిటుచూపి ♦ వీరక మగుడ, భిక్షకుండయి గిరినాథుఁ ♦ బేర్పిజూచి.

క॥ కన్నియ నిమ్మని యడుగఁగ, నన్నగరాజావతంసుఁ ♦ డంగీకారం
బు న్నుడువకున్నఁ గన్గొని, యన్నర్తకుఁ డం దదృశ్యుఁ ♦ డయ్యెన్ వేగన్.

గీ॥ ఇట్లు మేనాగిరింద్రులా ♦ యీశుమాయ, తెఱుంగఁజాలకఁపోయి రా ♦ యీశ్వరుండు
గదలి చనినంత జ్ఞానంబు ♦ గలగ మనల, వంచనముచేసి చనె శివుం ♦ డంచు వగచి.

క॥ వారలు శంకరుడెది వి, స్థారతరావ్యాజభక్తి ♦ తత్పురు లగుచున్
గూరిమి భజించుచుండిరి, సారెకు మదిలోఁ దదీయ ♦ చరణద్వయమున్.

వ. అనిన విని సూతునకు నైమిశారణ్యవాసులగు వాచంయము లటమీఁది వృత్తాంతం
బెఱింగింపుమనుటయు,

ఉ॥ నాకథునీపవిత్రభువ. నప్రతి మానకబంధబంధుర
శ్రీకరగుండికాహ్వయస ♦ రిద్రసవర్తితపుణ్యమూర్తి! మృ
ద్వికరసప్రహహనిభ ♦ దివ్య వచోమకరందకంద! సు
శ్లోకజనాతిగీతసుయ ♦ శోబహుమానిత! లక్ష్మహంబికా !

240

గద్య

ఇది శ్రీబుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర
నామధేయ ప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలి
పార్వతీఖండంబునఁ దృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



శ్రీ శివభ్యాన్నమః

శ్రీ శివపురాణము

పార్వతీఖండము

పతుష్టాశ్వాసము

- :::-



నారాయణపురజన

నా! నవనీత ప్రతిమము ♦ నస్సారస! వి

ద్యానందపూర! సుయశో

భానిధి! ముదిగొండ వీర ♦ భద్రారాధ్యా!

ప. అక్క-ధకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

-:శివుండు వైష్ణవవేషముతో మేనకా హిమవంతులకడకు వచ్చుట

చ॥ శివుడును రాజతాచలము ♦ జేరి హిమాచలం దత్తతీన్ భ్రమూ
వివశులజేయు పొంటె నొక ♦ విప్రునివేసముం బూని విష్ణుర
ద్దవళతరాంశుకంబులును ♦ దండము గొడ్లును బావలొందివై
ష్ణవతిలకంబు నెన్నొసట ♦ జక్కంగ దిద్ది స్మరింపుచున్ హరిన్.

క॥ సాలగ్రామముం బటికపు, మాలికజేకొని తగన్ హి ♦ మధరునికడకున్
మేలుగ వచ్చిన గన్గని, ప్రాలేయాచలండు గడుం బ్ర ♦ పత్తి చలిచ్చిన్.

గీ॥ వందనముచేసి పాదార ♦ విందములను, గడిగి యన్నీటిం చలదాల్చి ♦ చురచుట్ట
పీఠమునొసంగి పూజంగా ♦ వింప నగ్ర, జనుండు గొనె వారొనర్చిన ♦ చురచుట్ట

క॥ కాలిక ద్విజు నంబలకు, ఫలము సోఁకంగ మ్రొక్కి ♦ పరమేశ్వరుగా
దా లోనెఱింగి మురిసెను, జాలంగ దీవించె నగ్ర ♦ జన్ముండు వారిన్.

ప. అంతశైలేంద్రుండును ధరామరేంద్రుని కుశలం బడిగి

క॥ ఏ దేశ మెటనివాసము, భూదేవకులావతంస! ♦ పొందుగ నిలు మూ
కాదేశింపుము నిను గన, శ్రీదయితుం గాంచినట్లు ♦ చిత్తం బలచిన్.

- మ॥ అన నంతన్ హిమవంతుఁ గాంచి యతఁ డ ♦ త్యంతంబు సంతుష్టుడై
యనియె బర్వతరాజ! వైష్ణవుఁడ బ్ర ♦ హృత్ప్రీతుఁడ యోగభా
జనుడఁ తోకహితం బొనర్చుటకునై ♦ సర్వ ప్రదేశంబులం
దును సంచార మొనర్చుచుండుఁ గనుఁగొం ♦ దుర్ భూతభవ్యంబులన్. 7
- ఉ॥ కూరిమితోడుతఁ గమల ♦ కోమలగాత్రిని నీదుపుత్రి నా
నీరజవైరిజూటునకు ♦ నీవిడి పెండ్లి యొనర్తువంచు నే
నారసి నీదు యత్నము ర ♦ యమ్మున మాన్వఁగడంగి వచ్చితిన్
మారవిరోధిదక్క యొక ♦ మంచివరుం డెవఁడేనిఁ జిక్కడే! 8
- చ॥ నగలను జూచి మెచ్చితో? క ♦ నందగు నందముఁ జూచి మెచ్చితో?
నిగరవుమేటి యన్వయపు ♦ నీటును గన్గిని మెచ్చితో? ప్రియం
బగు నవయావనోజ్జ్వలత ♦ నారసి మెచ్చితివో? భువిన్ బ్రజల్
నగ నగరాజరాజ! ప్రియ ♦ నందన నెట్లు త్రిశూలి కిచ్చెదో? 9
- మ॥ కులశీలంబులు లేనివాఁడు ధనమే ♦ కొంతేనియు లేనివాఁ
డిలునున్ వాకిలి లేనివాఁడు చదువో ♦ క్రింతేనియు రానివాఁ
డలసుం డందముమాలినట్టిఁడు భుజం ♦ గాకల్పుఁ డెంతేనిఁ గ
శ్మలకర్ముండు దిగంబరుండు తగునే ♦ శైలేంద్ర! యీబాలకున్. 10
- మ॥ మతిమంతుండవు వైష్ణవాన్వయశిరో ♦ మాణిక్యభూతుండ వీ
క్షితిభృత్యంతతి కెల్ల శాసకుఁడ వీ ♦ చిన్నారిపాన్నారిమే
నితనూజాతను నా కపాలికిఁడగా ♦ నీకెట్లు వేడ్కయ్యె నీ
మతి యిక్కార్యమునం దవార్యముగఁ దా ♦ రాఘవ్యై భూభృద్వరా! 11
- చ॥ నీ వరుసంబు నొందినను ♦ నీదగు చుట్టము లెట్టులొప్పి రీ
నీ వధు వీ గుణాయతన ♦ నీతివిచక్షణ మేన యెట్లు దా
నీవిధ మొప్పి మోసవడె? ♦ నీవిక వీరికి జెప్పకుండినఁ
బావన! యిప్పుడేని నిజ ♦ బంధుల కాలికి జెప్పిచూడుమా! 12
- గీ॥ కాలికను మాత్ర మడుగకు ♦ కాలి చాల
రుద్రునందుఁ బ్రమోహంబు ♦ రూఢిఁజెంది
యున్నయది రోగి కేవలం ♦ యుచితమౌష
ధంబు దీయఁగనగు నప ♦ ధ్యంబు భువిని. 13
- క॥ పరుపు ప్రతిష్ఠలు గల యొక, హరువగు మను వెందునేని ♦ యరసి తిరుగ నీ
యిరవునకు వచ్చి తెలిపెద, మరియాదగలట్టియెడ స ♦ మర్చింపు సుతన్. 14
- క॥ అని కుహనాద్విజాఁడట భో, జనమొనరిచి చనియె నాత్మ ♦ సదృశమునకు నం
తన మేనక హిమవంతున, కనియెను వందురుచు ఘనత ♦ రాశ్రునయనయ్యె. 15

-:వైష్ణవ బౌధచే మేనక శివునకుఁ బార్వతి నియననుట:-

- మ॥ విననయ్యెన్ గద నాథ! నేఁడు ఘనుఁ డా ♦ విప్రేంద్రుచే రుద్రువ
ర్తనమంతన్ మనమంత పొక్కె నిఁకన్ ♦ ర్వ నాసుతఁ డా ఫలనే
త్రున కీఁజాల ధ్రువంబు నీవువినవేన్ ♦ దుఃఖంబుతో నర్థవం
బున దూఁకఁ గలదానఁ గానఁబడియే ♦ బోర్డుజుమీ యెందునేన్. 16
- గీ॥ కూఁతు కుత్తుక కురిఁబోసి ♦ కూపమందుఁ, గూలుదాన దవాగ్నిలోఁ ♦ గాలుదాన
చచ్చుదాన నిజం బిందు ♦ సందియంబు, లేదు ముమ్మాటి కవుతంబు ♦ లేదులేదు.
- క॥ అని క్రమ్ముచున్న దుఃఖ, మ్మున మేనక యపుడు కోప ♦ మునుజెంది రయ
మ్మునఁ గోపాలయమునకుఁ, జని వుడమిఁ బరుండె కడిది ♦ సంతాపమునన్.

-:శివుఁడు సప్తర్షుల నరుంధతితో నోషధిప్రస్థమున కనుపుట:-

- శా॥ ఈలో రాప్యగిరిఁ మహేశ్వరుఁడు దా ♦ రేచ్చాలసచ్చిత్తుడై
దా లో సప్తమహర్షులఁ దలఁడ స ♦ ద్యస్కాల మవ్వార్థహో
కాలుజూడ నరుంధతీసహితులై ♦ కైలాసమున్ జేరి య
క్కాలారిఁ గని మ్రొక్కి యిట్లు నుతులఁ ♦ గావించి రంచన్మతిన్. 19
- మ॥ శివ! సర్వామరమాళి! తోషితసుర ♦ ర్దీ! యస్మదీయంపు భా
గ్యవిశేషంబును గూర్చి చెప్పెదము ప్రా ♦ గ్జన్మంబునన్ సత్తపో
ద్రవిణం బార్తనచేసినారము త్రయి ♦ దధ్యంబుగా నేర్చినా
ము విధిఁ దీర్థములాడినాము సవనం ♦ బుల్ సల్పినా మన్నియున్. 20
- గీ॥ వాఙ్మనఃకాయకృతపుణ్య ♦ వైభవంబు, గల దది యశేషమును గూడి ♦ కాలదమన!
నీవు మమ్ముఁ దలంచుట ♦ నివృటిల్లె, లేక కల్గనె యి ట్లతి ♦ లోకలక్ష్మి. 21
- ఉ॥ ఏ నరుఁ డేఁగిగాని నిను ♦ హృన్మలినంబున భక్తివశ్యుడై
దాను స్మరించినఁ సకల ♦ తాపము లింకఁగఁజేసే వాసిగా
నీ నిరవద్యమౌ కృపను ♦ నెక్కొను నందు దయాసముద్ర! నీ
వే నెఱిఁగిడ మమ్ము స్మరి ♦ యించుట యెంతటి భాగ్యమొకదే!
- సీ॥ జనుషాంధుఁ డచ్చలో ♦ చనము లొందినయట్లు, గీతి బధిరుఁ డాల ♦ కించినట్లు
కుంటివాఁ డొక పెద్ద ♦ కొండ నెక్కినయట్లు, నిరుపేద పెన్నిధి ♦ నిఁ గనినట్లు
మూఁగయొక్కఁడుగావ్య ♦ మును బరించినయట్లు, ఘనరోగిశౌఖ్యంబుఁ ♦ గాంచినట్లు
వామనుఁడొకవృక్ష ♦ ఫలముఁ గోసినయట్లు, గొఁద్రాలు కానువుఁ ♦ గొనినయట్లు
- గీ॥ ఇప్పుడు నీచేతఁ దలపొంది ♦ యీశ! నీదు, దర్శనం బేము సెందుట ♦ దలఁపరాని
కలిమిఁ జెందితిమెంతో య ♦ కలుషచరిత!, గారవంబొందినా మెనఁ ♦ గాంచనట్లు.

- క॥ తలఁపున దరిసెనమున మా, తలపుల నీడేర్చి తిలకను ♦ దయతో నీదా
సుల కొక పనిచెప్పి ముదం, బలరించెదె పెచ్చుగా హి ♦ మాంశుకిరీటా! 24
- చ॥ అనవుడు మౌనులన్ గని ప్రి ♦ యంబున నిట్లనియె ముసుల్ జగం
బునఁ గడుఁబూజ్యులందునను ♦ బూజ్యతముల్ మఱి మీర లిప్పు డే
బనివడి మిమ్మిటుల్ దలఁచి ♦ నాడ జగత్పరిరక్షణార్థమై
యనువుగ మీర లట్టిపని ♦ నారసి కూర్తురుగాక ప్రీతిమై. 25
- ఉ॥ తారకదైత్యచేత విబు ♦ ధస్రకరంబు జగత్త్రయంబు వి
స్తారతరారిఁ జెందుడు సు ♦ దర్శనభృన్ముఖలేఖు లేకమై
కూరిమితో హిమాచలుని ♦ కూతును నాతిగఁ గొన్మటంచు నన్
గోరుట కట్లాడంబడితిఁ ♦ గొంకక వారి తలంకుఁ దీర్చుగాన్. 26
- ఉ॥ భూజలపావకానిలన ♦ భోరవిశీతమయూఖహోత్సవి
భ్రాజితమూర్తులొందుటయుఁ ♦ బాయక యే నుపకారబుద్ధితో
నే జితచిత్తులార! వల ♦ పేమియులే దటు లిష్ట భూమిభృ
ద్రాజకుమారిఁ గాళికను ♦ దారనుగా వరియింపఁబూనితిఁ. 27
- వ. ఇలకను.
- శా॥ ప్రాలేయాచలకన్య నాకొఱ కద ♦ భంబౌ తపంబొందనే
నాలావణ్యనిధాన కిచ్చితి వరం ♦ బాత్మేష్టితాకార మా
శైలాధీశునిఁ దత్పురంధ్రినిఁ దనూ ♦ జాదాన మిమ్మంటి నా
లీలన్ జక్రవెటింగి యిచ్చుటకుఁ జె ♦ ల్మి గాంచి రవ్వారలుఁ. 28
- ఉ॥ అంతన నేను వారి హృద ♦ యంబులకుఁ భ్రమఁగూర్చు పొంటె బ
ల్వితగ నొక్క వైష్ణవుని ♦ వేసముతోడుత వారి డాసి రా
ద్ధాంతమెసంగ నన్నఱిచి ♦ తద్దయు నిందనొనర్చ నంత వా
రెంతయుఁ జింతనొంది సుత ♦ నిచ్చుట కిచ్చఁ దొలంగినా రొగిఁ. 29
- గీ॥ అక్కతన మీరలిప్పుడు హి ♦ మాలయమున, కరిగి నగరాజునకుఁదదీ ♦ యాంగనకును
నచ్చునెట్లుగఁ జెప్పి క ♦ న్యక నొసంగ, నీయకొలిపి ఫలాదికం ♦ బిచ్చి రండు. 30
- ఉ॥ మేనక కీ యరుంధతి స ♦ మేళపుత్రోవ మృదూక్తివాతురిన్
మానసముఁ గఱంచి యను ♦ మానముఁ బాయఁగఁ జేయఁగావలె
ధీనిధు లీరు భూధరసు ♦ ధీమణికిఁ దగునెట్లు చెప్పి యె
ట్లేనియుఁ గార్యమున్ శ్రమ వ ♦ హించి పాసంగఁగ జేయఁగావలెన్. 31
- క॥ మీ వచనంబు జగంబున, కా వేదవచస్సువోలె ♦ నధికవిధివిధం
బేవాఁడు దాఁటనేరఁడు, పావనతేజోవిభూతి ♦ భాస్వరులారా !

- క॥ మీదే కార్యం బీయది, మీదే భారం బిదెల్ల • మెప్పు దలిర్పన్
మీదే ఘటనాచాతురి, మీదే జగమంతఁ గనుఁ డ • మేయచరిత్రుల్!
- గీ॥ అనిన విని మునివరులు లో • కాధినాథు, చేతఁ బడసిన గౌరవ • శ్రీసమృద్ధి
కతులితానందపారవ • శృంగును జెంది, భక్తితోడుత నిల్లని • పల్కిరపుడు.
- శా॥ మేమే ధన్యుల మీజగత్త్రయమునన్ మే • మే మహాభాగ్యుల
క్షీమాంగల్యవిరాజమానులము మే • మే సద్మమిత్రేందును
త్రామాగ్నిప్రముఖార్హణార్హులము త • ధ్యం బీశ! మేమే తపః
ప్రాముఖ్యంబును గొన్నవారలము నీ • వాల్లభ్యభాగ్యంబునన్. 35
- గీ॥ లోకసుఖజనకంబయి • జోకమీలు, నీమహా కార్యమునకయి • యెలమికలిమిఁ
బంపుచుంటివి మమ్మిందుఁ • బరమపురుష! ఇంతకన్నను భాగ్యమిఁ • కెద్దిగలదు.
- క॥ జగములకుఁ దండ్రి వీ వా, యగరాజకుమారి తల్లి • యల నెలవలె వృ
ద్ధిగొని కడునెగడు యుక్తం, బగు నీసంబంధ మవని • నమృతాంశుధరా! 37
- ప. అని ఋషు లీశ్వరునకు మ్రొక్కి యాకాశమార్గంబున వెడలి యతిత్పరితంబున హిమగిరిఁ
జేరి యందలి పట్టణంబు భాగ్యంబులకు విస్తయంబొందుచుఁ బరస్పరంబిట్లు
చెప్పికొనిరి. 38

-: ఓషధిప్రస్థపుర వర్ణనము:-

- సీ॥ చంద్రకాంతస్తంభ • సంభృతోద్దామచా, మీకరానేకహ • ర్వాక్కులంబు
ఘనతరస్వచ్ఛము • క్తాఫలగుచ్ఛతో, రణమహామణీమయాం • గణగణంబు
బహుదివ్యపాదపా • వాసభాసురవనీ, రమణీయరాజీవి • రాజితంబు
వర్చతుద్వారసుం • దరతరాభ్రజ్జ-ష, వజ్రావరణ పరి • భ్రాజితంబు
- గీ॥ శుకపికక్రౌంచకలహంస • నికరమధుర, గానబంధుర వికసిత • కమలకైర
వోత్క-రమరందగంధసౌ • రోజ్జ్వలాంబు, పూరకాసార మద్రిరా • ట్పురవరంబు. 39
- క॥ అలకాపురంబు విభవం, బల కాలారిపురి శోభ • నమరావతి సౌం
పల కాద్రవేయపురమై, చెలువగు భోగవతి కలిమిఁ • జెందు నిది సీరి. 40
- ఉ॥ భూధరరాజపట్టణపు • పోడిమిఁ గన్నని మెచ్చివచ్చి వి
ద్యాధర రాజపుత్రులును • దైవతరాజకుమారు లచ్చరల్
సాధుజనుల్ మునుల్ సకల • చారణ వైణికపండితేంద్రు లే
బాధలు లేకయుండిరి సె • బా సనుచున్ రహి నెల్లకాలమున్. 41
- క॥ హిమవన్నగరపు సౌంపుల, యమరిక యెఱుంగకయె మున్ను • నమరావతిపై
భ్రమపడి పోదురు మనుజులు, కొమరగు నీ నగరు గనినఁ • గోరరు దానిన్.

- గీ॥ అనుచు దివినుండి తనదెస ♦ కరుగుదెంచు, సప్తబుధుల నరుంధతీ ♦ సాధ్వినద్ర
రాజు గన్గొని మిగుల హా ♦ ర్షంబు నొంది, యర్చ్యవస్తువులెల్ల నా ♦ యత్తపఱుప.
- గీ॥ మునులు బహుమానపూర్వక ♦ ముగ నగేంద్రుఁ, డౌసంగినట్టిసపర్యల ♦ నొందిపీఠ
ముల నధిష్ఠించి జైలరా ♦ ట్పుంగవునకు, మంగళాశాసనములఁ బ్రే ♦ మన్ బలికిరి.
- మ॥ హిమశైలేశ్వరుఁ డాబుషీశ్వరులతో ♦ నింపాష్ట నిచ్చొప్పుఁ బ
త్నా మహామౌనివతంసులార ! దమ రీ ♦ లీలన్ మఁదీయంపు గే
హము నామోదముతోడఁ జేర సఫలం ♦ బయ్యెన్ మదాత్మంబు భా
గ్యముఁ గంటిన్ జగమందుఁ బూజ్యపదవిన్ ♦ గైసేపితిన్ పాసిగాన్. 45
- గీ॥ పృథ్వి “నభ్యాగతస్త్వయం ♦ విష్ణు”రనెడు, నుడికి సార్థకముగ మిమ్ముఁ ♦ బడసినాడ
ఘనుల కేపని నాయందుఁ ♦ గలుగకున్న, నేదీయేన్ జెప్పియీదీను ♦ నేలికొనుఁడు.
- :సప్తర్షులు పార్వతిని శివున కిమ్మని హిమవంతు నడుగుట:—
- వ. అనిన మును లిట్లనిరి.
- ఉ॥ సర్వజగన్నిదానుఁ డల ♦ శంకరుఁ డాదిమపూరుషుం డీకా
సర్వజగచ్చయాంబిక తు ♦ షారగిరీంద్ర ! భవత్కుమారి యీ
సర్వమెఱింగి వేగముగ ♦ శర్వున కీ యుమ నిచ్చి పెండిలిన్
నిర్వహణంబుసేయు మిఁక ♦ నీదగు పుట్టుక సార్థకంబగున్. 47
- క॥ లోకగురుండగు శివునకుఁ, బ్రాకటముగఁ గన్నె నిడినఁ ♦ బ్రాలేయధరా!
నీకన్న నధికు లెవ్వరు, వీఁకన్ సర్వగురువదవి ♦ వెలయుదు విలతో. 48
- చ॥ అనుడు గిరీంద్రుఁ డాబుధుల ♦ కంజలి చేసే నమస్కరించి యి
ట్లనియె మహాత్ములార ! వినుఁ ♦ డాగ్రహ మింతయులేక మున్న మీ
రనినవిధంబుగా శివున ♦ కార్య నౌసంగగఁగ బూనియుంటి ని
న్న నొకఁడు వైష్ణవుం డల పి ♦ నాకినిఁ గూర్చి వచించె నెగ్గులన్. 49
- గీ॥ వెగటుగా నతఁ డని చన ♦ నగడుఁ జెంది, వగ శివామాత తన కూఁతు ♦ వామదేవు
నకునౌసంగననుచుఁ గోప ♦ వికలయగుచు, హఠముతో నున్నదెవరేమి ♦ యనినవినుదు.
- ఉ॥ నిక్కముఁ జెప్పువాఁడ నిఁక ♦ నేనును జ్ఞానవిహీన శేముషిన్
జక్కులతేని సామియయి ♦ సన్నుతిఁగొన్నను భిక్షకుండటం
చక్కఁకంఠమూర్తికి మ ♦ దాత్మజ నీఁదలఁపున్ ద్యజించితిన్
బెక్కులిఁకేల యంచు సర ♦ విన్ హరమోహితుఁ డాతఁ డాడఁగన్. 51
- చ॥ మనముల నమ్మునుల్ శివుని ♦ మాయకు మెచ్చి యరుంధతిఁ గిరీం
ద్రునిసతిఁ దేర్చుఁ బంపఁగ న ♦ రుంధతియుఁ జని శోకమూర్ఛితా
త్మను శయనస్థితన్ గుధర ♦ తల్లజదారను జేరి వేగ ని
ట్లనే మధురొక్తి చాతురి ప్రి ♦ యంబు హితంబును వెంబడింపఁగన్. 52

ఉ॥ మేనక! సాధ్య! తమ్మిడను ♦ మీదగు నిమ్మునకే నరుంధతిన్
మౌనివరుల్ గృహాలు అస ♦ మానులు వచ్చిరనా నరుంధతీ
మానినిసుస్వరోక్తిని స ♦ మంచితవైఖరి నాలకించి యు
మేనక దా నరుంధతికి ♦ మేలుగ మ్రొక్కి యనెన్ బ్రయం బిటుల్. 53

ఉ॥ అక్కజ మెంతపుణ్యము మ ♦ హాత్మ! వశిష్టపురంధ్ర! పేర్ని నీ
విక్కిడికేగుదెంచుట మ ♦ హిన్ జరితార్థతంగంటి దల్లి ! నే
నిక్క మపత్యయుక్తముగ ♦ నీదగు దాసిని శ్రీ సమాన! యిం
కెక్కుడు ప్రేమతో నుడువు ♦ మేపనియేని మనఃప్రియంబుగన్. 54

గీ॥ అని యరుంధతి దోడ్కొని ♦ యాగిరేంద్రు
రాణివాసము ఋషు లాత్మ ♦ రమణుండున్న
యెడకుం జను దెంచె నమ్మునుల్ ♦ హితముతోడ
హిమగిరింద్రున కిట్లని ♦ రింపు మెఱయ.

ఉ॥ ఓ గిరిరాజవర్య! సుగు ♦ చోజ్జ్వల! మా పలు కాలకింపు నీ
బాగును గోరి చెప్పెదము ♦ భర్గుండు యోగివరుండు దారనం
యోగముం గోరండా హరి దు ♦ రుద్ధరతారకపీడితామరో
ద్వేగముం బావగోరి శివుం ♦ బెండిలి యాడుమటంచు వేడుటన్. 56

గీ॥ లోకరక్షణ గోరియు ♦ నీకుమారి, కకు నొసంగిన వరమును ♦ గాంచియును
పుండు పెండ్లాడంగోరెవే ♦ తొండుగాదు, భూధరేంద్ర! యసామాన్య ♦ పుణ్యసాంధ్ర!

ప. కావున నిక జాగుమాని నీతనూజాత నాజగదీశ్వరుని కిచ్చి ధన్యుడవు గమ్మనిన
నమ్మునీంద్రులకు హిమవంతుం డిట్లనియె.

-:వైష్ణవబోధచే హిమవంతుండు శివునకుం గన్య నీయననుట:-

మ॥ శ్రభుసామగ్రి యొకింతలేదు పుడమిన్ ♦ బ్రాముఖ్యమున్ గొన్న మేల్
విభవం బేదియు లేదు భోగమనిన్ ♦ వేరంబె యాత్మీయబం
ధు భట శ్రేణి వినంగ రాదు యతినా ♦ ధుం డెందు నిర్దిష్టుడా
యభవం డాతని కెట్లు నాతనయ నీ ♦ నాసింతు మానీశ్వరుల్! 59

చ॥ భయమునఁగానియే గృహణ ♦ భావముచేతనుగాని యాతత
స్మయమునఁగాని యంచిత వి ♦ చారణ మానియుంఁగాని చిన్నిక
న్నియ కనురూప మారయక ♦ నెట్టన నెవ్వనికే నొసంగినన్
రయమున నాతఁడొందు నిక ♦ రౌరవమంచు వచించు శాస్త్రముల్. 60

ప. కావున

క॥ కందర్పారికి గన్నియ, నుం దానముసేయఁబూన ♦ నుజుండీ! ఋషిసం
క్రందనులు! మీర లెఱుంగని, చందములే దరసి చెప్పుడు ♦ చదురెదియేని. 61

-:వశిష్టుడు హిమవంతునకు హితము చెప్పుట:-

- క॥ అనుడు వశిష్టుం డిట్లనె, విను శైలేశ్వర! మదుక్తి ♦ విధమును నీకెం
దును హితకరమును సత్యం, బును ధర్మాబాధకంబు ♦ మోదకరంబు. 62
- వ. శైలేంద్రా ! వినుము. తాకిక వైదికకార్యంబులందు వచనంబు ద్రివిధంబై పరుంగునని
శాస్త్రజ్ఞులు నిర్ణయించిరి. అందసత్యంబును దాత్సాళికసుందరంబును సుత్తరకాలా
హితంబును నగు వాక్యంబును మిలారం బొప్ప నమిత్రుండు సెప్పు నయ్యది ముప్పు
గూర్పు. తొలుతఁ జేదగఁ గన్నడినను బదంపడి మేలందఁజేయు వచనంబు సాకతంబున
హితబంధుజనుం డుపదేశించు. ఇఁకను వినుట తోడనే యమృతపేయంబుగ నుండునది
యును సార్వకాలికసుఖసంపాదకంబును సత్యసారంబును నగు నుడి సర్వోత్తమంబై
యెసఁగుఁగావున నద్దానిని నిర్విశంకముగ నారయుము.
- చ॥ వెలుపలి సంపదల్ గనఁడు ♦ విశ్వగురుం డల వామదేవుఁ డు
జ్జ్వలతరతత్త్వయోగఘన ♦ సాగరభూరివిహరధీరుఁడై
యలరుచునుండు నాతనికి ♦ నర్మిలిఁ గూర్పునె బాహ్యవైభవం
బులు పదివేలకోట్లయిన ♦ భూధరరాజకులైక భూషణా! 64
- చ॥ ఇఁక నొక టేని కేనియుం ధ ♦ నేడ్యనకేనియుం బ్రీతితోడఁ గ
న్యక నొసఁగన్ వరుం డొక ఘ ♦ నంబగు ముప్పునఁ గూలినంతఁ గ
న్యకజనకుండు ఘాతుకుఁ డ ♦ నన్ దగియుండు శివుండు నిత్యసౌ
ఖ్యకలితుఁ డాధ్వఁ డాశ్రితను ♦ భావహుం డారయు ధారుణీధరా! 65
- మ॥ ధనుదుం డెవ్వని కింకరుం డల మరు ♦ త్త్వంతుం డనంతుండు కాం
చనగర్భుండును జక్రహస్తుండు ప్రశ ♦ స్తంబెన నెవ్వని చూ
పునె యాదర్శముచేసి లోకహిత మె ♦ ప్తున్ జేయు వా రమ్మహా
త్ముని మృత్యుంజయు నెంచితి వనదుగా ♦ మూఢానుభావంబునన్. 66
- ఉ॥ ఎవ్వఁడు రాత్రిలేక పవ ♦ లేదియు లేక యసత్తు సత్తు దా
మెవ్వయులేక చీకటి ర ♦ హించుచునుండఁ జరించు నిత్యుఁడై
యెవ్వనిఁ గొల్పుఁ దా నల త్ర ♦ యీతనుఁ డెవ్వఁడొసంగు బోధనం
బవ్వభుఁగా నెఱుంగు మది ♦ నాదిమదేవు శివున్ ధరాధరా! 67
- మ॥ ప్రతిజన్మంబున నీశుపత్ని యగు నీ ♦ బాలావతంసంబు పా
ర్వతి యేతజ్జనియందు నట్లైయగు న ♦ ప్లాటిన్ విచారించి నీ
దు తనూజ్ గిరిరాజ! శంకరుని కెం ♦ తో వేడ్చినిమీవు నీ
మతి యట్నోప్పకయున్న నీశివ శివున్ ♦ మన్నించి చేర్చుజుమి! 68
- క॥ కన్యాదాన ఫలం బిఁక, నన్యగర్తి గోలుపోకు ♦ మఖిలాచలమూ
ర్ధన్యా! మా పలుకు లసా, మాన్యములని యెంచి చేయు ♦ మా! మాపనువున్.

వ. ఇక్షు

క॥ అనరణ్యం డను భూపతి, తనయన్ వరియించినట్టి ♦ తాపసునకుఁ గ
న్య నొసఁగి రాజ్యం బన్వయ, మును దన్ను గాచికోనియె ♦ మున్ను గిరింద్రా!

వ. కావున నట్లే జగదీశ్వరునకు లాఁతఁదలంపక కూఁతునిచ్చివివాహంబుచేసి కులంబుఁ
గాచికోని కృతార్థుఁడవు గమ్మనిన నమ్మునివరునకు గట్టులతోఁ డిట్లనియె. 71

క॥ అనరణ్యం డన నెవఁడా, యనఘుఁడు దనకూఁతు నెవని ♦ కర్తి నొసఁగెనో
మునికులతిలకా! నాకది, విన వేడుక వాడమె వేగ ♦ వినుపింపు మిఁకఁ. 72

-: అనరణ్య చరిత్రము: -

వ. అనిన వశిష్ఠం డిట్లనియె.

గీ॥ ఇంద్రసావర్ణియనఁ బ్రభ ♦ నెనగు మనువు, వంశమందు జనించి పే ♦ ర్వాసిఁగాంచి
నట్టిఁడనరణ్యుఁడనెడు మూ ♦ ర్దాభిషిక్తుఁ, డీశభక్తుండుగలఁడొకఁ ♦ డీడ్వగుణుఁడు.

ఉ॥ ఇభ్యుడు సభ్యవర్తనుఁ డ ♦ హీనయశఃపరిభాసమాన సౌ
రభ్యపరంపరాభర ని ♦ రంతరదిజ్ఞి కరాంతరుండు సౌ
లభ్యముగా శతాధ్వరము ♦ లన్ భృగువంశ్యుఁ బురోధఁ జేసి వా
ల్లభ్యమునన్ బొనర్చె నుతు ♦ లన్ బొనరింపఁగఁ దోడిపార్థివుల్. 74

ఉ॥ ఆ నరపాల మౌళికి గు ♦ ణాన్విత తేవురు భార్య లుండి ర
మ్మానిసులందు నూర్గురు కు ♦ మారు లొకర్తుక కూఁతురుఁ బ్రియం
బొనటు లుద్భవించిరి ధ ♦ రాధిపుఁ డందఱిక్తుఁ గూఁతు న
న్యూనతరానురాగవిభ ♦ వోన్నతిఁ జూచుచునుండు నిచ్చలున్. 75

వ. పద్మయనుపేరం బరంగు నబ్బాలారత్నంబు శైశవంబుదఱలి యౌవనంబంకురింప.

క॥ సర్వాంగసుందరియునై, సర్వకలాసముదయ ప్ర ♦ సాధిత యగుచున్
సర్వగుణాశ్వుద యగుచున్, సర్వజగన్మోహిని యన ♦ జగమున వెలసెన్. 77

గీ॥ అంత నవయౌవనంబున ♦ నలరు నలరుఁ, బోణిఁ దన తనయనుగని ♦ భూపచంద్రుఁ
డెల్లదిశలకుఁ బత్రిక ♦ లింపు మీఱఁ, బనిచె ననురూపవరునిఁ గూ ♦ ర్చన్ దలంచి.

-: పద్మను బిప్పలాదుండను వృద్ధ ఋషి మోహించుట: -

మ॥ ఒకనాఁడా లలితాంగి వద్ద కమనీ ♦ యోద్యన్మహాపద్మషం
డకలాపోజ్జ్వల పుష్పభద్రనదిలో ♦ న్న స్నానము జేయువే
డుకతోడన్ బరిచారికాశతము దో ♦ డోవచ్చి తా మజ్జనం
బకలంకాత్మ నొనర్చుచున్నఁ బరమే ♦ ప్త్యాత్మానుసారంబుగన్. 79

- ఉ॥ అండజతేతనాహమిక ♦ కన్నువంగూర్చిన నా దధీచిపు
త్రుండు మహాతపోనిచయ ♦ దుర్ధరతీవ్రమరీచి పిప్పలా
దుం డను మౌనితల్లజుండ ♦ తోయజగర్భనిభుండు మేటివు
ద్దుం డవగాహనార్థమట ♦ దోచి కనుంగొనె రాచకన్నియన్. 80
- ఉ॥ చందురురేకబోలి కడు ♦ జానగు లేనగు మోముతీరుంగు
ల్కుందగి నిక్కి చక్కనగు ♦ గుబ్బచనుంగవ మేల్మెఱుంగు చె
ల్వుందళుకొందుపెందొడల ♦ పొందికయందము చంద మక్కజం
బుం దనుకంబుగూర్చ విరి ♦ బోణీని జూచి మునీంద్రుఁ డార్తుడై. 81
- వ. దాసీప్రముఖులన్ గాంచి యిల్లనియె.
- ఉ॥ ఈ రమణీమణీజనకుఁ ♦ డెవ్వఁడు వంగడమెద్ది దీనికి
బేరగునక్షరంబు లెవి ♦ పెండిలి యయ్యెనో లేదో యాత్మనె
వ్వారలనే వరించినదో ♦ వాస్తవ మొప్పుగఁ జెప్పుండన్న న
వ్వారలు భీరులై నిజము ♦ పల్కిరి కల్కి తెఱంగు సర్వము. 82
- క॥ కన్నియ యగుటను నమ్ముని, మిన్నంది నృపాలుఁజేరి ♦ మెప్పుదలిర్చన్
గన్నియ నిమ్మనె నట్లీ, కున్నన్ మిమ్మెల్ల భస్మ ♦ మొనరింతు ననెన్. 83
- ఉ॥ అనుడి విన్నతోడ నక ♦ లా! యని మూర్ఖునుజెంది కుంది య
మ్మానవనాథుఁ డార్తి మెయి ♦ న్రూపుడియుండ జనంబులెల్లఁ గా
లానలతేజ నమ్మునికు ♦ లాగ్రణీఁ గన్గొని యుల్కుఁజెంది దీ
నాననులై సభాంగణము ♦ నందు వసించిరి యెట్టకేలకున్. 84
- చ॥ ముదిసినయట్టి యిట్టి ముని ♦ ముఖ్యున కాత్మజ ధారపోయఁగా
హృదయము దల్లడిల్లు నిక ♦ నీయకయుండిన వృద్ధు కృద్ధుడై
గొదగొనిచంపు నిందఱను ♦ ఘోరకృతాంతుని కైవడే వడే
బొదవిన యిట్టి చిక్కడిపి ♦ ప్రోచెడువా రెవరుందు రీయెడన్. 85
- క॥ అని జగపతి పలవించుడు, జనములు విలపించి రతని ♦ సతులున్ విని మూ
ర్ఖునుగొని వగచిరి దుఃఖం, బున మిగులన్ బొగలి రతని ♦ పుత్రకు లెల్లన్.
- ఉ॥ ఆనమయంబునం దొక మ ♦ హామహుఁడొ బుష్పవర్కుఁ డా నృపుఁ
డాసి యిటుల్ వచించెను దృ ♦ ఢంబుగఁ గన్య పరార్థమేకదా
వాసిగ నేఁడొ తేపా యొక ♦ వత్సరకాలమునాఁడొ యేనికేన్
నీ సుత నిచ్చివేయుటది ♦ నిక్కము కావున విన్ను నా నుడిన్. 87
- చ॥ పురుషవరోన్ముఁ డుత్తమత ♦ పోనిధి మౌనికులాగ్రగణ్యుఁ డీ
యురుతరతేజుఁ డీతనికి ♦ నుర్విపతీ! సుత నిచ్చి పెండ్లివే
గిరముగఁ జేయు మట్లయినఁ ♦ గీర్తియుఁ దేజము శ్రీయు నాయువున్
దొరకొను మీకు నెల్లరకు ♦ దొడ్డతనం బిదియెంచు మాతృలోన్. 88

-: అనరణ్యుడు పిప్పలాదమునికిఁ గూఁతు నిచ్చి పెండ్లి సేయుట: -

- గీ॥ అనిన జననాథుఁ డాత్మజ ♦ నరసి యాపె
యిష్టమున్ గాంచి తగఁబురో ♦ హితులహితుల
బందుగులఁగూర్చి పెండ్లి సఁ ♦ భారమెల్ల
నాయితముచేసి యొకనాటి ♦ యహమునందు.
- క॥ ఆదరము లేకయే క, న్యాదానము చేసి పెండ్లి ♦ యమరించి వడిన్
గాదిలిసుత నల్లునితో, భూదయితుం డనిపె నపుడు ♦ మునివల్లియుకున్. 90
- ఉ॥ తానును నగ్రపుత్రు పను ♦ ధాపతిఁజేసి కొమారు లందఱిఁ
సేనల నేలువారలను ♦ జేసి మహీశుండు దుఃఖితాత్ముఁడై
కానకునేగి యచ్చొటనె ♦ కాపురముండి తపంబు సేయుచుఁ
సూనశరాంతకుఁ గడుఁ ద్రి ♦ శుద్ధిగఁ గొల్పుచునుండె నిచ్చులున్. 91
- గీ॥ పద్మంబద్రోవమును దన ♦ భార్యగాగఁ, బడసి తనయాశ్రమముఁజేరి ♦ పరమమౌని
యనతిలంఘుఁడగుచుని ♦ త్యంబువిహిత, ధర్మమొనరింపుచుండె ను ♦ త్తమపునరణి.
- చ॥ జనకుఁ డరణ్యమేగుడు వి ♦ శాంపతియై తగు కీర్తి మంతుఁడఁ
ఘనభుజుఁ డష్టు తండ్రికయి ♦ క్రాగి యలందురి యంత భూ ప్రజఁ
దనయుల యట్లు కాచుచు ని ♦ తాంతము ధర్మపుఁ దప్పకుండ మే
దినిఁ బరిపాలనంబు సుమ ♦ తిన్ బొనరించుచునుండె నిండుగఁ. 93
- గీ॥ ఇదియె యనరణ్యచరితము ♦ హిమనగేంద్ర! , పట్టెఁబట్టి యతండుతా ♦ పసునకిచ్చి
కాచికొనె నవ్వవాయ మ ♦ క్కరణినీవు, శివున కీ శివ నొనఁగి ర ♦ క్షింపు కొలము.
- గీ॥ అనుడు చలిమలఱేఁ డిట్టు ♦ లనియెమౌని, వర్య! పద్మాశుభాంగి దాఁ ♦ బలితశిర్షుఁ
బిప్పలాదునిఁ బెండ్లాడి ♦ పేర్పినెట్లు, కాపురముచేసెనో యెఱుఁ ♦ గంగఁ దెలుపు.
- ప. అనుడు వశిష్ఠుండు వినుమని యిట్లనియె.
- క॥ అనరణ్యకన్యయును బతి, ననయంబుఁ ద్రిశుద్ధితోడ ♦ నభ్రాలయ వె
న్నునిబోలె చాల భక్తి, గొని సేవలఁ జేయుచుండెఁ ♦ గూరిమి పేర్పిన్. 96

-: ధర్ముండు పద్మాదేవినిఁ బరీక్షించుట: -

- మ॥ అరవిందానన తీర్థమాడ నొకనాఁ ♦ డభ్రాపగన్ జేరఁబో
వ రహిన్ ధర్ముండు రాజరూపుఁడయి భా ♦ స్వస్మన్మధాకారుఁడై
వరమాలంకృతగాత్రుఁడై నవవయః ♦ ప్రాగల్భ్య రోచిష్టుఁడై
వరరత్నోరుశతాంగయుక్తుఁడయి య ♦ భృమన్ బరీక్షింపఁగన్. 97
- ప. తారసించి యిట్లనియె.

- ఉ॥ సుందరి! యిందిరాసతిని ♦ సోముని యందపు రాణి రోహిణిన్
విందగు లేతజవ్వనపు ♦ వింతల బంతము లాడుచున్న నీ
యందము చందముల్ గెలిచి ♦ యాటడి గేరడమాడి మీటు నిం
దిందరవేణి! యేలుమిక దీనుని నీ పరిచారకున్ దమిన్. 98
- చ॥ కడుముడు కైరుజన్బడలి ♦ కాటికి గాళ్ళను జాచియున్న న
వ్వెడగమునిన్ దగన్ గొలువ ♦ వేడుక లేమిటనబ్బు నీకు నేఁ
బుడమిదొర రతిప్రియుండ ♦ భోగసమర్థుండ నర్హైతి నీ
కెడపక నాకు రాణివయి ♦ యెల్లనుఖంబుల గొన్ను కోమలీ! 99
- మ॥ తను వత్సంతము భంగురం బలతి యీ ♦ తారుణ్య మద్దానిలో
ఘనపుణ్యోదయ మిట్టి చక్కదన మీ ♦ కాంతారభాగంబులో
నను బ్రేమించి మనోజభోగముల నా ♦ నందోన్నతుల్ మీఱగా
దనివి జెంది భవజ్ఞునిన్ గడిమిమై ♦ ధన్యంబుగాఁ జేయుమా! 100
- మ॥ సాగసుల్ గుల్మెడు కల్కు లెక్కుడుగ నా ♦ శుద్ధాంతమందుండి రా
మగువల్ నీ చరణంబు లొత్తుచు నినున్ ♦ మన్నింతు రేప్రొద్దు లి
మ్ముగ నీ యిష్టమువచ్చిన ట్లనిశమున్ ♦ భోగింపుమీ యింపుమైఁ
దగ దీ మౌనినిఁబాసి నన్నెనయుమీ! ♦ తన్వీశిరోరత్నమా! 101
- క॥ అని మీలుచున్నతమకం, బున నరదము డిగ్గి వేగఁ ♦ బూఁబోణినిఁ జే
కొన డాయుచున్న దవ్వలఁ, జని యదలిచి యిట్టులనియె ♦ సాధ్వి కినుకతో.
- :పద్మాదేవి కోపించి ధర్మునకు శాపం బిచ్చుట:-
- శా. దూరంబేగుము దూరమేగుము శతా! ♦ దుష్టాత్మ! రాజాధమా!
చీరన్జేసెద నిన్ను ముక్కలుగ నా ♦ శిలాసీచే నన్యకాం
తారకుండపు పాపసక్తుండపు నా ♦ నాథుఁ జగద్వంద్యతే
జోరింఘోళినిధాను నాడెదవె లొ ♦ చుట్టల్ పిప్పలాదుఁ ఘనున్. 103
- ఆ॥ ఎంత వేత్తలైన ♦ నెంత యుత్తములైన, నెంత ధీరులైన ♦ నెంత శూరు
లైన నెంత వలతు ♦ లైనఁ బరశ్రీలఁ, జెలుపందలఁచువారు ♦ సెడుదు రెందు.
- సుగంధి. ఓరి! నాదు శాపహేతి ♦ సుక్కడంగి యిప్పు నీ
వే రహిదొలంగి వే ఱ్క ♦ యింతు విద్ది నిక్కమా
సారసాపుఁ డెంతయేని ♦ శైత్యభావ మొందినన్
వారిజారి వేడియైన ♦ బాసదప్ప దిద్దిపో. 105

-:ధర్ముడ పద్మాదేవి యనుగ్రహంబుఁ గోరుట:-

- క॥ అని శాపంబిడ ధర్ముడ, విని మనమునఁ గించనొంది ♦ వే తనరూపున్
గొని నిలిచి సంయమింద్రుని, వనజేక్షణ కిట్టులనియె ♦ వణఁకుచు నంతన్.

ఉ॥ తల్లి! యనుగ్రహింపదగు ♦ ధర్ముండనేను నృపుండఁగాను నీ
యుల్లము నారయంగ నిటు ♦ లుద్యమమూని యెఱింగి మెచ్చితి
దల్లులఁబోలె నెందు పర ♦ దారలఁ గన్నానువాఁడ నేడఁటుల్
జెల్లని చెయ్యఁబూని యిటు ♦ శిక్షను జెందితి నర్హరీతిగాఁ.

107

ఆ॥ చెడ్డ తెరువులోనఁ ♦ జేరి నడచువారి, కెల్ల శాస్త్రీ సాసఁగు ♦ నీశ్వరుండు
మంచిమార్గమందు ♦ సంచరించుచున్న, వారి కతఁడె యిడఁడె ♦ వైభవముల.

సీ॥ కలిమిలేములను సౌ ♦ ఖ్యముల దుఃఖంబుల, జనమున కెవ్వఁడో ♦ సంగు నెందుఁ
జెలిమియుఁబగయును♦జేకూర్చి శత్రుమి, త్రులఁజేయనెవఁడు పే♦శలుఁడుపుడమి
నీటఁజల్లనను వ ♦ హ్ని వేడిమి బాల, మాధుర్యమెవఁడు నే ♦ మమునఁ గూర్చు
మహాదాదికపదార్థ ♦ మండలి హేతువౌ, ప్రకృతి యెవ్వనికి లోఁ ♦ బడి తనర్చు

గీ॥ సర్గరక్షాలయంబుల ♦ సలుపు నెవఁడు, ముగురుమూర్తుల కెవ్వఁడు♦మూలమరయ
నట్టిపరమాత్మ శివునకు ♦ నర్హితోడ, వందన మొనర్తు దురితంబు ♦ డిందువడఁగ.

గీ॥ అని మనంబందు ఘనతరం ♦ బైన లజ్జ, యును భయంబును బెనఁగొన ♦ నూరకున్న
ధర్మదేవునిఁ గాంచి యా ♦ తాపనేంద్రు, రాణి యిట్లైన మనముందు ♦ అవ్వనొంది.

ఉ॥ నన్ను బరీక్ష సేయఁగ మ ♦ నంబున నెంచి మహాత్మా! నీవిటుల్
చిన్నతనంబు వైఖరినిఁ ♦ జెందుటచేత నెఱుంగలేక నే
బన్నములాడి శాపమును ♦ బల్కితి (స్త్రీ) జనవాపలంబునఁ
బున్నెపువేల్పు వీ వగడుఁ ♦ బొందితిఁ జెందితి ధర్మలోపము.

111

క॥ నాశాపము వొలివో దా, వేశముతో నంటి నకట! ♦ వృషభస్వామీ!
నీశుద్ధతఁ దెలియుదు నా, దేశింతు వ్యవస్థ నిపుడు ♦ దెలియుము దానిఁ.

గీ॥ చందరుందెట్లు క్షయరుజ్జ ♦ జెందిపాయు
నట్లై నీవీ తెవులు సెంది ♦ యవలఁబాయు
మెడపకొకభంగి క్షయమొందె ♦ దేనినీడు
క్షయము సర్గంబునకు నగు ♦ క్షయమునిజము.

113

గీ॥ కృతయుగమునఁ జతుష్పదా ♦ కృతినెదనరి, త్రేతఁజరణత్రయంబున ♦ ఖ్యాతినొంది
ద్వాపరంబున రెండు ప ♦ దములఁ గలియు, గమున నొక పాదముననుండఁ ♦ గలవునీవు

క॥ ఇది విధిచోదితమై యి, బ్లాదవెను బెనువంత దీన ♦ నోరుపుఁగొను పో
యెద నేఁ బఠిసేవింపఁగ, సదయ! సెలవు నిమ్మనాఁగ ♦ సాధ్వి కతఁడనెఁ.

—: ధర్ముండు పద్మాదేవికి వరంబు లిచ్చుట:—

ఉ॥ అమ్మ! శుభంబు లొందుము ర ♦ యమ్మున నీడు విభుండు దివ్యరూ
పమ్మును నూత్న యౌవనము ♦ భాగ్యమును రతిభోగశూరతఁ

గమ్మనిపల్కుమాధురిన ♦ ఖండతరాయువుఁ గాంచి మేటిసా
ఖ్యములఁదన్ను నిన్నుఁ జిర ♦ కాలము లాలనమున్ బొనర్చుచున్.

116

- సీ॥ అలమృతండుకుమారు ♦ వలెఁ జిరంజీవియ్యె, ధనదునివలె మహా ♦ ధనికుండగుచు
అమరనాధునిపోల్చి ♦ నైశ్వర్యవంతుడై, గోవిందుండట్లుల ♦ శైవుండగుచు
కపిలమహాముని ♦ కరణి సిద్ధుండయి, చంద్రునిచాడ్చు హా ♦ ర్షకరుండగుచు
అంగీరసునిభంగి ♦ నతిమతిమంతుడై, పరమేశ్వరిగదిరి ♦ త్త్వజ్ఞుండగుచు
- గీ॥ నీదు ప్రాణేశ్వరుండిట్లు ♦ నెగడు సిరుల, నీవు నిచ్చలు యువతివై ♦ నిరుపమాన
భోగసామ్రాజ్యములనొంది ♦ పుత్రదశక, మెలమిఁగనెదువతివ్రతా ♦ తిలకము! యిడ.

- చ॥ ఇటుల వరంబులిచ్చుడు ము ♦ నీంద్రపురంధ్ర కరంబుప్రీతుడై
పటుతరభక్తిభావము వి ♦ భాసల ధర్మునికిన్ బ్రదక్షిణం
బటనొనరించి మ్రొక్కి తన ♦ యాశ్రమభూమికె బోయె నంత వి
స్ఫుటముగ నాఁపె గూర్చి బలు ♦ చోటుల నెన్నుచుఁ బోయె ధర్ముడున్.

118

- గీ॥ ధర్ముడొసగిన వరమునఁ ♦ దరుణుడైన, విభునితో భోగసుఖముల ♦ వెగ్గలముగఁ
దనిసి పదుగురుతనయులఁ ♦ గనిముదమునఁ, దనరెఁ బద్మామహాదేవి ♦ ధాత్రియందు.

- ఉ॥ కావున శైలరాజ! యింకఁ ♦ గాలిక నీశున కిమ్ము పంతమున్
బోవిడు మేడు రోజులకుఁ ♦ బూర్ణకలానిధి పుత్రయుక్తుడై
శ్రీవిలసిల్ల రోహిణినిఁ ♦ జెంది వసింపఁగఁ బంచమంబునన్
జీవుండు గ్రాల లగ్నవతి ♦ చెల్వుగ లగ్నమునన్ వసింపఁగన్.

120

- గీ॥ విను శుభగ్రహదృష్టమై ♦ వెలసి పాప, దృష్టిఁగన దీముహూర్తంబు ♦ దీన మార్గ
మాసమున సోమవారంబు ♦ మాపునన్ శి, వను శివునకిచ్చి నల్పు వి ♦ వాహమరసి.

— : హిమవంతుఁ డాలోచించి పార్వతిని శివున కిచ్చెదననుట: —

- వ. అని వశిష్ఠుం డిట్లుపదేశించి మనంబునందు శివున్ దలంపుచు మిన్నకున్నంత మేనకా
కాంతుం డమ్మహాత్ముని పచనంబున క్షృజంబునొంది మైనాముఖ్యులగు కుమారకులను
సుమేరుప్రముఖులగు నిఖిలపర్వత రాజబంధువులను గాంచి యిట్లనియె.

- ఉ॥ వీర వశిష్ఠవాక్యముల ♦ వింటిరికాదె హితంబుగాఁగ మై
నాక! మహేంద్రభూధర! క ♦ నద్దన వైభవమందరాద్రి! చా
మీకరగోత్ర! వింధ్యగిరి! ♦ మీరలు కార్యమెఱింగి పేర్చిమై
నాకు వచింపుఁ డిప్పుడు మ ♦ నఃప్రియమొంది యొనర్తు నేనటుల్.

123

- చ॥ అనవుడుఁ బర్వతేంద్రు లిటు ♦ లాదటఁ బల్కిరి దేవకార్య మిం
పానరంగఁ గూర్చనే యిటుల ♦ నుద్భవ మొందెను గాలి, యందు శ
ర్వునికయి తాఁ దపోవ్రత మ ♦ శూర్యముగా నొనరించి శంకరున్
బెనిమిటిఁగా వరంబుఁగొనెఁ ♦ బేరిమి నిద్రి విమర్శన్వారమే?

124

- క॥ సందియ మొందక యిడ బా, లేందుధరున కిమ్ము వేడ్చు ♦ లిగురొత్తఁగ నీ
నందన నని గిరివరు లా, నందంబుగఁ జెప్పిరపుడు ♦ నగరాజునకుఁ. 125
- చ॥ విని హిమవంతుఁ డెంతయును ♦ వేడుకఁజెందె హిమాద్రిజాతయుఁ
ఘనముగ మానసంబున వి ♦ కాసమునొందె మహర్షు లాత్మలోఁ
గొనిరి ముదంబు మేనకకుఁ ♦ గొందలమాట నరుంధతీమన
స్విని ప్రియవాక్చమత్సృతులఁ ♦ జేతముఁ భీతముఁ జేసె నెంతయుఁ. 126
- చ॥ మునుల కరుంధతీసతికిఁ ♦ బొందుగ నాధునితోడ మృష్ణభో
జనములఁబెట్టి తాఁ గుడిచె ♦ శైలకలత్రము శైలనాథుఁ డా
యనఘులకుఁ విడెంబులిడి ♦ యంజలిచేసి మహాత్ములార! నా
తనువు మనం బపత్యమును ♦ ధాత్రియు బుద్ధియుఁ జంద్రమౌళివే. 127
- క॥ అని తనతనయను నాదర, మున నగల నలంకరించి ♦ భూధరుఁడు వశి
ష్ఠనికడనుంచి యనెన్ శ, ర్వుని సామ్మిది నిశ్చితంబు ♦ మునివరులారా! 128
- : ఋషులు పార్వతికిఁ బ్రధానంబుచేసి శివునికడ కేగుట:—
- వ. అనిన మునులిట్లనిరి.
- గీ॥ శంకరుఁడు భిక్షుకుఁడు; దాత ♦ శైలరాజు, భిక్ష పార్వతి; యిడనొండు ♦ పేర్మిగలదె?
ధన్యుఁడవు శైలరాజుమూ ♦ ద్దన్య! నీదు, భాగధేయంబుఁ బేర్కొన ♦ వలనుగాదు.
- చ॥ ఎలసము మీఱ నిట్లని ము ♦ నీంద్రులు పార్వతిఁ జేతనంటి పెం
పలరఁగ దీవన్ సలిపి ♦ రమ్మరొ! శంకరుఁ బెండ్లియాడు ని
చ్చలు సుఖదాత్రివై తనరు ♦ శర్వున కెప్పు వలక్షణక్షమం
దలి నెలరేకవోలె నికఁ ♦ దన్వి! భవద్గుణరాజి రాజిలున్. 130
- క॥ ఆశాసించి యిటుల్ మో, నీశానులు పుష్పఫలము ♦ లిడి రార్యకు శై
లేశునకు వత్సలాకులు, బ్రాశస్త్యముగాఁగ నిడిరి ♦ బరవస మెసఁగన్. 131
- గీ॥ అగకులేంద్రుండు మంగళా ♦ యనము గదురఁ
బసపు గుంకుమునున్ గొని ♦ పరగఁ దనదు
మీసము లలంకరించె బే ♦ ర్మిన్ ఋషులు వి
వాహ శుభలగ్న మప్పు డే ♦ ర్పణవి రంత. 132
- వ. పరస్పరంబు సంతుష్టులై శుభప్రసంగంబు లాచరించి యున్నంత నష్టర్షు లరుంధతీసహితులై
మేనకానగరాజుల వీడ్కొని నిమేషమాత్రంబునఁ గైలాస ద్వారంబు జేరి నంది యనుమతి
నంది మహేశ్వరాస్థానంబుఁ జేరి సాష్టాంగంబొరగి మ్రొక్కి యిట్లు వక్కాణించిరి.
- శా॥ దేవాధీశ! మహేశ! భవ్యకరుణా ♦ దీవ్యత్యముద్రా! భవ
త్యేవాసక్తులమైన మానుడుల నెం ♦ లేఁ భ్రీతి నాలింపు మే

నావామాక్షికే బర్హతేంద్రునకు నా ♦ నాభంగుల బోధలన్
గావింపన్ దెలివొంది నీ కుమ నిడం ♦ గాఁ జెప్పి రొప్పొందుచున్.

134

గీ॥ నాల్గహమ్ముల కికను ల ♦ గ్గుంబు దేవ!, సురలతో నీవు హిమగిరి ♦ కరిగి యందుఁ
బార్వతినె బెండ్లియాడు మ ♦ భంగమోద, మెనఁగఁగఁ గుమారలబ్ధికె ♦ యిచ్చమెఱయ.

వ. అనిన విని మహేశ్వరుండు సంతుష్టాంతరంగుండై మునివర్యల కిట్లనియె.

అ॥ పెండ్లి యనఁగ నేమొ ♦ పేరంటమన నేమొ, నాకుఁ బరిచయంబు ♦ లేకపోయె
నిందుఁ గడఁగి చెప్పుఁ ♦ డీ! యేమి వలయునో, నిగమవాదులార! ♦ నేర్పిపేర్చి.

వ. అనుడు విని మునులు శివుని తాకికవచనంబుల కలరి నవ్వుము నిట్లనిరి. 138

క॥ కమలామాధవులను వా, గ్రమణీధాతల శచీపు ♦ రందరుల విభూ!
సుమనోగణముల సన్మని, సముదయముల నచ్చరలను ♦ సరగఁ బిలుపుమీ.

క॥ వారెల్ల వచ్చి సర్వము, నేరుపుతో సిద్ధపఱచి ♦ నెయ్యమెసంగన్
గూరుతురు పెండ్లి లోకా, ధార! యిక్న్ బోయివచ్చె ♦ దము సెలవిమ్మా.

-: హిమవంతుండు శివునకుఁ గల్యాణపత్రికఁ బంపుట:-

వ. అని సెలవొంది ఋషు లారంజోతితో నిజధామంబుల కరిగి రంత నట హిమవంతుండు
పుత్రమిత్రబంధు సపరివారసామంతయుతుండై గర్గుండను స్వపురోహితునితోడ
లగ్నపత్రికను లిఖింపఁజేసి మహేశ్వరునకుఁ బుత్రైవచిన బరమేశ్వరుఁ డతిప్రీతుండై
యద్దానిఁబుచ్చికొని తెచ్చినవారలకు దుకూలాంబరమణిమయాభరణంబుల యధోచి
తంబుగ నిచ్చి యనిపిన నవ్వారు సంతుష్టులై మరల హిమవంతుఁ జేరి మహేశ్వరిత
బహుమానంబులఁగాన్పింపుడు హిమవంతుఁడత్యంతసంతోషితస్వాంతుండై పరిజనంబు
లకు వివాహసామగ్రిన్ గూర్చు నాదేశించిన నవ్వారలు.

-: హిమవత్పరిజనులు పెండ్లి సామాగ్రిని గూర్చుట:-

సీ॥ బియ్యంబుగోధుమత్ ♦ పెసలు కందులుమిన్ము, లలచందలును సెన ♦ గలును గొండ్
లంతేసి కూరిచి ♦ యందుఁ బెన్ మొద, ల్లలవాని పప్పులు ♦ గాఁగ విసిరి
యెల్ల ధాన్యపులబిండ్లు ♦ నెనఁగించి నువ్వులా, వాలు మెంతులు మిరి ♦ యాలు జీల
కఱ్ఱ యిమ్ములు నుప్పు ♦ కప్పురపుంగల్లు, చింతపండు గుడంబు ♦ చెఱువులగమి

గీ॥ తేనె చక్కిర హైయంగ ♦ వీనములయు, నేఱులును నాలపాల్ పెర్గు ♦ నేర్లు నూనె
బావులును నేతి నూతులు ♦ పసపుగుట్ట, లటుకు లింగువ సొంటి యిం ♦ ధ్లమరఁ గూర్చి.

గీ॥ మఱియుఁ గజ్జారంధ్రు గొ ♦ బైరయుఁ డుల, పాకుఁదోటలు పోకల ♦ పూకులును ల
వంగములు జాజికాయ ల ♦ వ్యానిపత్తి, రియును నేలకి కాయల్ వె ♦ లయు నిరవులు.

- గీ॥ గనగసాల్ ధనియాల్ కల ♦ కండ ద్రాక్ష, పండ్లునున్ జీడిమామిడి ♦ పప్పు చార
పప్పు కంకుమపూవు జ ♦ వాది పునుగు, కంకుమును జందురముగల ♦ కొట్లబారు.
- గీ॥ అగరు బుక్కాగులాలును ♦ నత్తరువును, గోరజము కస్తురియును బ ♦ స్నీరుఁబచ్చ
కప్పురంబు గచోరముల్ ♦ కమ్మధూప, పుంబొడులు పున్నవత్తులు ♦ పాలుచుగదులు.
- ఉ॥ బంగరు పచ్చారంబులును ♦ బంగరు తామరపాకులున్ మఱిన్
బంగరరంటియాకులును ♦ బంగరు గిన్నెలు పైఁడిదొన్నెలున్
బంగరు పంచ పాత్రములు ♦ బంగరు చెంబులు పైఁడిబిందెలున్
బంగరు వీటి పేటులును ♦ బంగరుటుద్దరణుల్ సమృద్ధిగాన్
- గీ॥ పైఁడిపన్నీరుబుడ్లును ♦ పైఁడిచంద, నంబు గిండ్లును బైఁడిక ♦ ప్రంబు గిండ్లు
పైఁడియత్తరుబరణులు ♦ పైఁడియగరు, వత్తులమరించు పాత్రము ♦ ల్వరుసమీఱ.
- చ॥ వలిపపుఁబట్టుపుట్టములు ♦ వన్నెల వన్నెల మించు పావడల్
జిలిబిలి జాళువా సరిగ ♦ చీరలు బంగరు పట్టురైకలున్
జెలువపుఁ బట్టుదోవతులుఁ ♦ జిత్రవిచిత్రపుఁ బైఁడికండువాల్
జలతరుపట్టుసేలువులు ♦ సౌరగు రాజ్యవచేలము ల్గడున్.
- ... మణిపేరంబులు పజ్రపుంగడయముల్ ♦ మాణిక్య తాటంకముల్
గణనీయామలతారహారములు ము ♦ క్తారత్నకేయూరముల్
క్యణదుద్యన్మణినూపురంబులును భా ♦ స్వద్రత్నకాంచుల్ శిరో
మణులున్ గాంచనయజ్ఞ సూత్రములు శుం ♦ భత్పద్మరాగోర్మికల్.
- క॥ నవధాన్యంబులు లాజలు, నవరత్నంబులును దర్ప ♦ నవతంతులును
నవపంచపల్లవంబులు, నవకల్పసుమములు దగు గో ♦ నఱుఁ బుట్టికలున్.
- చ॥ అరిసెలు చక్కిలంబులును ♦ నప్పడముల్ వడియంబు లింపుమీ
ర్గరిజెలు లడ్లువంబులును ♦ గమ్మనిరొట్టై లపూపముల్ చవుల్
పొరయు జిలేబులున్ మణుగు ♦ పూవులు సేవెలు నానవంబులున్
బరిపరియూరుఁగాయలును ♦ బానకముల్ పలుతీరు లొప్పుగాన్.
- వ॥ మఱియు ననేకప్రకారంబులైన వస్తుప్రకరంబుల నాయితంబుచేసి యమరిక
మెఱయనుంచి రంత గోత్రపురంధ్రు లొక్క శుభముహూర్తంబున బౌరసువాసి
నీజనంబులు గూడుకొని పార్వతికి మంగళాలంకారంబుఁ జేయందొడంగి తా
మమూల్య దివ్యాంబరహరి ద్రాచందనకుసుమాభరణాలంకృతలై.

149

151

-:సువాసినలు పార్వతినిఁ బెండ్లి కూఁతును జేయుట:-

- గీ॥ మంగళస్నాన మాజగ ♦ నృంగళాంగి, కనువుగాఁ గూర్చి తడియొత్తి ♦ యందమైన
జలతరీజిల్గుఁబట్టువ ♦ ల్వలను గట్టి, నుదుటఁ గల్యాణతిలకంబు ♦ గుదురుపఱచి.

- గీ॥ పునుఁగునెత్తావికలపంబుఁ ♦ బూసి యఱుతఁ, గైశ్యమున హరిచందన ♦ కల్పపుష్ప
దామములఁ గూర్చి మణిమయో ♦ దారభూషణములఁగైసేసిరుత్సవం ♦ బమరసపుడు.
- క॥ గిరిరాజేంద్రుఁడు కౌతుక, మరుదోప్పఁగ బంధుమిత్రు ♦ లందఱినిఁ దగఁ
వరుసగఁ బిలువఁగ నంతనె, బిరబిర వార్వచ్చి రపుడు ♦ పెంపుదలిర్పఁ. 155
- క॥ ఘనవిభవ మొప్పుఁ గాంతా, జనములతోఁ బుత్రమిత్ర ♦ జనములతో వా
హనములతోఁ బరిచారక ♦ జనములతో వచ్చిరపుడు ♦ శైలకులజనుల్. 156
- ఉ॥ శ్రీచెలువొందు రత్నములు ♦ చెన్నెనలారెడు నాణిముత్యముల్
పూచిన పైఁడితామర ల ♦ పూర్వమణుల్ పవడంబుతీవెలున్
రోచనమున్ మృగీమదము ♦ రుక్మముఁ గాన్కలఁదెచ్చి రప్తు క్రొం
చాచలకాంచనాచలగ ♦ జాచల వింధ్యమహాచలేశ్వరుల్. 157
- మ॥ మరియు మందరచందనాయతనరా ♦ మఞ్జాధరంబుల్ రహిన్
గరవీరాద్రియు దర్బరాద్రియును శ్రీ ♦ కాలంజరాహార్యముల్
బిరుదోప్పారెడు పారియాత్రగిరి యా ♦ వృద్ధాచలంబున్ రమా
కరమో వేంకటశైలరాజమును వే ♦ డ్కన్ వచ్చె నత్యున్నతిన్. 158
- గీ॥ ఇకఁ ద్రికూటామ్రకూటామ ♦ హేంద్రకూట, గంధమాదనమాల్యవ ♦ ద్రావవరులు
బ్రహ్మపుత్ర సరస్వతీ ♦ బాహుదాశ, రావతీ సిందు శోణ భ ♦ ద్రానదులును.
- క॥ గంగయు యమునయు నర్మద, యుం గోదావరియుఁ గృష్ణ ♦ యును భీమయును
బొంగెనఁగఁ దుంగభద్రయు, నుం గావేరియును సరయు ♦ నున్ బ్రియమొప్పుఁ.
- వ. ఇక ననేకంబులగు గిరి నదీనదంబు లుమామహేశ్వరుల యుద్వాహంబని మహోత్సా
హంబున ననేక రత్నోపాయనంబులఁగొని నిజానుచరసముదయంబులతోడ నోషధి
ప్రప్తంబునకు విచ్చేయ నప్పుడప్పురంబు బహుజనాక్షీర్ణంబును రమణీయ కేతుధ్వజ
విరాజితానేక శృంగాటక ప్రకరకాయమానురిభ్రాజితంబును జతురంగబల విలసద్రజోవితా
నాచ్ఛాదితార్కమండలంబునునై పరంగె నంత హిమవంతుండరుదెంచినట్టి బంధుమిత్ర
సామంతాభ్యాగతజనంబునకెల్ల నెదురేగి యుచిత రీతి సన్మానించి కాంచనసౌధంబుల
నివసంపఁజేసి వివిధోపచారంబులఁ బరితోషంబు సేయుచు స్వపురోహితుండగు గర్భుని
యనుమతిఁ గల్యాణమంటప నిర్మాణంబునకై విశ్వకర్మను బిలిచి సెలవొసఁగ నతండు.

—:కల్యాణ మంటప నిర్మాణము:—

- క॥ పదివేల యోజనంబులు, చదరము గల్గిన సమస్త ♦ లమునందుఁ బసం
దోదవఁగ నివాహమందిర, మొదలించెను గనక మణిగ ♦ ణోల్లసితమును.
- వ. అందు
- శా॥ ప్రాకారంబులు ద్వారముల్ గుసుమితా ♦ రామంబు లచ్చాంబునా
భీకోద్భాసితటాకరాజములు కే ♦ భీకుంజపుంజంబులు

కేకిష్ఠానములున్ విచిత్ర గృహముల్ ♦ క్షిడ్వార్త సంభారముల్
పాకాగారము లారగింపుఁ జవికెల్ ♦ భాండార గేహంబులున్. 163

శా॥ నానావర్ణకుశేశయ ప్రకరకాం ♦ తక్రౌంచకాదంబని
స్వానానూనసరోవరంబులును దీ ♦ వ్యధృర్మహర్మ్యంబులున్
గానాగారము లైందవాశ్మమయరం ♦ గచ్చంద్రశాలల్ గడున్
జానౌ పచ్చలతిన్నెలున్ ఘనమణి ♦ స్తంభాంగణంబుల్ రహిన్. 164

మ॥ జలయంత్రంబులు నీళ్ళనాడు గదు లా ♦ స్థానంబు లంతఃపురం
బులుఁ బూజాయతనంబులున్ మణిమయా ♦ భోగప్రపాశాల లు
జ్వలరత్నాతతశాతకుంభమయమం ♦ చప్రాంచితాగారముల్
లలితార్కాయితరత్నదీపవితతుల్ ♦ రంగత్తటిజ్యోతులున్. 165

క॥ బంగారు మేల్మీ మేనా, లుం గనకపుటందలంబు ♦ లున్ బలుతీర్థై
రంగారు రవల తేరులుఁ, బొంగగు ముత్యాలసరుల ♦ పుష్పకవితతుల్. 166

గీ॥ వాపికాభాససుష్టల ♦ భాగములును, సుష్టలాభాసవాపికా ♦ స్తోమములును
చరతతిన్ బురుడించు న ♦ చరచయం బ, చరములన్ గ్రేణీచేసెడు ♦ చరవితతులు.

ప. మఱియును.

ఉ॥ కల్పితవర్వతంబులును ♦ గల్పితనిర్ఘ్న రిణీవతంసముల్
కల్పితసింహముల్ మఱియుఁ ♦ గల్పితమత్తకరీంద్రయూధముల్
కల్పితగోకులంబులును ♦ గల్పితసాదితురంగసంఘముల్
కల్పితహంసపంక్తులును ♦ గల్పితవీరభటు ల్లలిర్పఁగాన్. 168

శా॥ క్షీరోదంబున జాతమాత్ర యగు ల ♦ క్షీదేవితైరావతం
బారాజీవసరంబు నిచ్చునగిదిన్ ♦ హైరణ్యలక్ష్మీన్ మహా
శ్రీరంజిల్లఁగ స్వర్ణపద్మసరహా ♦ స్త్రీశ్రేష్ఠమున్ దధృహ
ద్వారంబందున నిల్పి శిల్పరచనా ♦ దాక్ష్యంబు పేరొందఁగాన్. 169

క॥ మఱియొక్క ద్వారసీమను, నరుదుగ రాజతపునంది ♦ నమరిచి నెఱిగా
నిలుగెలకుల సితచామర, ధరముల రాజతగజములఁ ♦ దనరఁగ నిలిపెన్.

ఉ॥ ఇమ్ముగ లోకపాలకుల ♦ నెల్లర మౌనుల నెల్లరన్ స్వగే
హమ్ములతోడ నాత్మదయి ♦ తాత్మజవాహనసైనికాఫబృం
దమ్ములతోడ నొక్కయెడ ♦ దారుమయంబులఁ జేసే నిల్పి మో
హమ్మును జెంది ప్రేక్షకు ల ♦ హా!యని మాటికి మెచ్చునట్లుగాన్. 171

చ॥ ఒకయెడ హేమపద్మమున ♦ నొప్పుగ ధాతను బల్కుకల్పి హం
సకులవతంసమున్ నిగమ ♦ సంచయమున్ సనకాదియోగిరా
ణ్మీకరము నారదాదికము ♦ నిప్రకరంబును సిద్ధసంఘమున్
రకముగ సల్పి నిల్పెను గ ♦ రంబు ప్రమోదమునొంద నాగరుల్. 172

- చ॥ చిలువలతోని సెజ్జసయి ♦ శ్రీ సతి పాదము లొత్తుచుండఁగా
నలువయు నాభి పుష్కరము ♦ నన్ శ్రుతి గానము సేయుచుండఁగా
బులుఁగుల తోడు తొక్కగవఁ ♦ బొందుగ వీవన వేయుచుండఁగా
నల హరినిన్ రచించి కడు ♦ నందముగా నమరించె నొక్కెడన్. 173
- ఉ॥ శ్రీవెలయంగ వాసవుఁ డ ♦ శేషమరున్నివహంబుఁ గొల్ప వై
రావణగంధసింధురము ♦ రాణదలిర్పఁగ నెక్కి యుప్పుర
స్త్రీవితతేష్ట నృత్తములఁ ♦ జెల్పుగఁ గాంచెడునట్లు నొక్క శో
భావహామోష్టలంబున బ ♦ ఛాయనఁ గూరిచియుంచె నేర్పునన్. 174
- ఆ॥ ఇట్లు దివ్యరాజి ♦ నెల్లను గడుఁ జిత్ర, ముగ రచించి వేగ ♦ ముగ వివాహ
మునకు వచ్చు వేలు ♦ పులకును మునులకుఁ, దక్కువారికెల్ల ♦ దగినయట్లు.
- గీ॥ వేఱువేఱుగ మంచిన ♦ వేశనములఁ, గూర్చుదలకొని హరికి వై ♦ కుంఠపురముఁ
గమలభవునకు సత్యలో ♦ కంబు హరిహ, యునకు నాకంబు నిర్మించి ♦ యుంచె నచట.
- ఉ॥ తక్కిన లోకపాలురకుఁ ♦ దాపసవర్చ్యులకెల్ల వారివో
యిక్కలవంటి సద్మముల ♦ హెచ్చుగ నేర్పడఁజేసి వానిలో
నొక్కటి దక్కు లేదనఁగ ♦ నుండెడునట్లు సమస్త వస్తువుల్
జక్కఁగఁ గూర్చి చేర్చెహిమ ♦ శైలవతంసుఁడు బాగు బాగనన్. 177
- ఉ॥ పుష్పితవృక్షముల్ ఫలిత ♦ భూజములున్ నవరత్న వేదికల్
పాపురసాభిషేకహిమ ♦ భాను శిలాంగణమండలంబు వా
సోష్పతివాటికావిభవ ♦ దూషకనిష్క్రుటకోటియున్ రహ్మాన్
గోష్పతిముఖ్యకోవిదు లొ ♦ గిన్ బొగడంగఁ బొనర్చె మించుగన్. 178
- ఆ॥ కడుబెడంగు గదురఁ ♦ గాంచన నవరత్న, రాజి యలరఁగాఁ గ ♦ రగ్రహణపు
వేది నిఁకను యజ్ఞ ♦ వేదినఁ బొనరించె, బాలచంద్రధరుఁడు ♦ బాగనంగ. 179
- ఆ॥ దేవశిల్పి యిట్లు ♦ తీర్చిన మంటపం, బెలమిఁగాంచి హిమన ♦ గేంద్రుఁ డపుడు
చాలసంతసించి ♦ సరగున నగరుఁడై, సేయ నాగరులకు ♦ సెలవొసంగె. 180
- వ. అంత వారును.

- : పౌరు లోషధిప్రప్థంబును సింగారించుట :-

- సీ॥ చెలువగురంగులఁ ♦ జిత్రించి రెల్లెడ, మేడలబారుపై ♦ మెచ్చగులుక
ముత్యాలగవనులు ♦ మురువొప్పఁగూర్చిరి, రాజమార్గములందు ♦ రాణదనర
చిత్రధ్వజపతాక ♦ శృంగారమాలికల్, గట్టిరి రకరకాల్ ♦ గాంతియలర
వైద్యుతదీపముల్ ♦ పరుసగా మణిదీప, ములఁ బలుతీరుల ♦ నలరఁదీర్చి

గీ॥ రగరు పన్నీటితో రధ్య ♦ లలికిమేలి, కప్పురపు స్రుగ్గు లిడిరి చొ ♦ క్కమగు కప్పు
రపుటరటిమ్రాకు లామ్రస ♦ ర్లములు గడుశు, భాయనమ్మగఁ గట్టిరి ♦ యన్నిదిశల.

గీ॥ అంతఁ గలధౌతభూధరా ♦ భ్యంతికమున, శివుఁడు కల్యాణవత్రిక ♦ జేతఁధాల్చి
చదివికొని సంతసం బొంది ♦ సరగ నార, దముని నాత్మమునందుఁ దా ♦ దలఁపనతఁడు.

చ॥ పరువున వచ్చి యత్తపసి ♦ భర్గుని పాదపయోజయుగ్మమం
దెఱఁగి నులింపుచు న్నిలువ ♦ నీశ్వరుఁ డాతనిఁ గాంచి సన్నునీ
శ్వర! విను మద్రిరాజసుత ♦ చాలఁ దపస్సొనరించి నన్నుఁ దాఁ
బరిణయ మాడుమం చడిగె ♦ భక్తికి మెచ్చి వరం బొసంగితిన్. 183

గీ॥ సపఋషులు తుషారాద్రి ♦ చంద్రుకడకుఁ
బోయి సుముహూర్తనిశ్చయం ♦ బును బొనర్చి
రికను నాల్గవరోజున ♦ నే వివాహ
లగ్న మందులకై నిన్ ద ♦ లంచుటయ్యె. 184

క॥ అనిన విని నారదుం డ, త్యనురాగముతోడ నిట్టు ♦ లనె నభవునితో
ననఘచరిత! భక్తుల్ కెం, దును ననుకూలుండవగుట ♦ నున్ బ్రయమయ్యెన్.

గీ॥ ఇకను దాసుఁడనైన నా ♦ కెద్దియేనిఁ, దగినపని చెప్పి చేయింపఁ ♦ దగు మహేశ!
యనినఁ బరమేశ్వరుం డిట్టు ♦ లనియెదివ్య, ముని! వినుము చెప్పెదను పని ♦ ఘనతమెఱయ.

—: శివుఁడు నారదునిచే దివ్యజనంబులనెల్లఁ బిలిపించుట: —

ఉ॥ దేవతలన్ మునీంద్రులను ♦ దివ్యుల నెల్లఁ గళత్ర పుత్ర మి
త్రావళితోడఁ బెండ్లికి ర ♦ యమ్మున రండని పిల్వఁగావలెన్
నావచనం బిదంచును జ ♦ నంబులకెల్ల వచింపఁగావలెన్
నీవిటు పిల్చివచ్చి కడు ♦ నేర్పునఁ గార్యముఁ గూర్చఁగావలెన్. 187

గీ॥ ఎవ్వరేనియు నా పెండ్లి ♦ కేగుదెంచ
రేని నాత్మీయవర్గంబు ♦ తోన వారి
నెఱిఁగి వెలిసేయుం డనఁగ ము ♦ నీంద్రుఁ డలరి
మ్రొక్కి సెలవొంది పోయె న ♦ భోముఖమున. 188

ప. నారదుం డతిత్యరితంబున మహాతీద్వితీయుండై కల్యాణిరాగంబు నాలాపించి గానంబు
సేయుచు వైకుంఠాది సకలలోకంబులకేగి దివ్యమునిజనంబుల కెల్లరకు శివకల్యాణం
బెఱిఁగించి పిలిచివచ్చి యీశ్వరున్ జేరికొనియె నయ్యవనరంబున.

సీ॥ వైకుంఠముననుండి ♦ వనజసేత్రుఁడు సిరి, తో నలంకృతుఁడయి ♦ తొడరివచ్చె
సత్యలోకమునుండి ♦ చతురాననుఁడు పల్కు, కల్పి-తోఁగ్రసేసి ♦ కదలివచ్చె
అమరాలయమునుండి ♦ హరిహరయుం డర్థాంగి, తో జయంతాదుల ♦ తొడవచ్చె
పావకాదికదిశా ♦ పాలకులును నిజ, పత్నిజనంబుతో ♦ వచ్చి రెలమి

గీ॥ వరుసగా భాస్కరాదిన ♦ వగ్రహములు, సప్తమాతృకలల వశి ♦ ప్లవముఖము
పులు మునులు దివ్యసిద్ధిసా ♦ ధ్యలును నచ్చ, రలును వచ్చిరి గడుసంబ ♦ రంబుమెఱయ.

—:దేవపురంధ్రులు శివుని పెండ్లికొడుకున్ జేయుట:-

ప. ఇక ననేక దివ్య యక్షగంధర్వ విద్యాధరోరగాదులు వచ్చి పరమేశ్వరునకు మ్రొక్కి నిలిచిరంత
మహేశ్వరుడును వచ్చినవారలనెల్ల యథాయోగ్యంబుగ గారవించుడు వారెల్ల బొంగిపొరలి
మహోత్సాహంబున గార్యభారంబు వహించి రపుడు కైలాసంబు మహద్భుతోత్సవంబై
యెసంగె నందొక్క సుముహూర్తంబందు సప్తమాతృక లీశ్వరునకు మంగళాభిషేకంబు
గావించి హరిద్రచందనాక్షత పుష్పంబుల నలంకారంబు గావించిరి.

ఆ॥ విష్ణు వీశ్వరునకు ♦ విన్నపం బొనరించె, దేవ! చిత్తగించి ♦ యీ వివాహ
మర్తి గృహ్యవిధిగ ♦ నాచరింపుము నిన్నె, యనుసరించి యెల్ల ♦ రాచరింతు.

అ॥ అనిన దేవదేవుఁ ♦ డంగీకరింపుడు, బ్రహ్మదేవుఁ డపుడు ♦ ప్రాధీదనర
మంటవప్రతిష్ఠ ♦ మఱియు నాందీముఖం, బులును నల్పై దివ్య ♦ మునులఁగూడి.

ఉ॥ గౌతముఁడున్ వశిష్ఠుఁడును ♦ గశ్యపుఁ డత్రిశిలాద కర్ణముల్
ప్రీతివిభుండునున్ భృగు మ ♦ రీచి దధీచులు పైలుఁ డుత్తమ
ఖ్యాతికరుం డగస్త్యుఁడును ♦ గణ్ధారు మున్నగు మౌనివల్లభుల్
ధాత సమీపమందు నవ ♦ ధానముతో వసియించి మించుగన్.

194

క॥ దక్షత మెఱయంగ శుభా, పేక్షన్ వేదోక్తనియమ ♦ విహితసరణితో
దీక్షాబంధము లోకా, ధ్యక్షునకున్ గట్టి రెలమి ♦ దైవాఱంగన్.

195

క॥ మిహిరపురోగామి నవ, గ్రహమండల పూజనమును ♦ గ్రచ్చుట విఘ్న
పహముగ నొనర్చఁ జేసిరి, బహువిజ్ఞత కల్మి బల్మి ♦ పరువం బలరన్.

196

క॥ వేదత్రయసూక్తంబుల, నాదరమునఁ జదివి మంగ ♦ ఛాశాసనమున్
బ్రోదిగ నొనర్చి పెండ్లికి, బోదమిఁకని విన్నవింప ♦ భువనేశ్వరుఁడున్.

—:శివుఁడు ప్రమథ దేవబలంబులతో వివాహమున కరుగుట:-

శా॥ నానాద్యము లెల్ల మ్రోయఁగ మహా ♦ నందంబుతో నపుర
స్త్రిన్మతంబులు గానముల్ సెలఁగ స్వ ♦ స్తిధ్యానముల్ సన్నునీ
శామల్ సల్పఁగ మంచి మూరుతమునన్ ♦ జక్రాయుధాద్యుల్ జయ
ధ్యానంబుల్ పొనరింపఁగా గిరి బహి ♦ స్థానంబుఁ జేరెన్ సరిన్.

198

ప. అంత నందికేశ్వరుండు శివానుమతిన్ జెంది కొందఱ గణపాలురఁ గైలాసంబు నంద
యునిచి తక్కుంగల ప్రమథ భూతగణంబులనెల్లఁ బరమేశ్వరునితో హిమవన్న గంబున
కుత్సపురస్సరంబుగాఁ గదలుండని యానతి నొసంగిన నవ్వర లమితో త్సాహంబున
నలంకృతులై తమబలంబులనెల్ల మున్నిడుకొని వేఱువేఱుగ నిట్లు ప్రస్తానంబుఁ జేసిరి.

- సీ॥ కొటిబలంబుఁ దో ♦ దొన్ని శంకుకర్ణుండు, నాలుగుకొట్ల సే ♦ నల విశాఖుఁ
డైదుకోటుల సైన్య ♦ మమరఁ గపాలాఖ్యు, డారుకోట్నాప్త సఁ ♦ దారకుండు
ఎనిమిదికోట్ల వా ♦ హినుతోడ దుందుభుఁ, డల్లె యావేశనుఁ ♦ డల్లె వికృతుఁ
డల్లె విష్ణుంభకుం ♦ డట్టులే చంద్రతా, పనుఁ డింక మేటియో ♦ పారిజాతుఁ
- గీ॥ డెలమిఁదొమ్మిదికోట్లవా ♦ హినులతోడఁ, గేకరాఖ్యుండు పదికోట్ల ♦ మూఁకతోడఁ
గుండపర్వతకులు పది ♦ రెండుకోట్ల, బలగములతోడ నడిచిరి ♦ చలువములకు.
- గీ॥ అగ్ని ముఖుఁడొక్కకోటితో ♦ నర్కమూర్తుఁ, డొక్కకోటి ఘనావహుం ♦ డొక్కకోటి
నాచతుర్వక్త్రుఁ డేడుకో ♦ ట్లల మహాబ, లుండు దొమ్మిదికోటుల ♦ దండులుండ.
- క॥ కరణుం డిరువది కోటులు, నఱువది కోట్నాప్త గాక ♦ యాదోదరుఁడున్
హరువగు సైన్యం బలరంగ, నరుదుగ నడిచిరి హిమాల ♦ యంబునకు వడిన్.
- ప. మఱియు సర్వాంతకుండును సంతానకుండును ననుగణవర్యు లిరువు రొకరొక
రఱువడిసికోట్ల బలంబులతోడను గాష్టాంగుష్ఠండును విరూపాక్షండును సుకేశుండును,
పుషభుండును, దాళకేతుండును, షడాస్యండును, జంఘాస్యండును, సంవర్తకుండును,
జైత్రుండును లకులీశుండును లోకాంతకుండును, దైత్యాంతకుండును, భృంగి
రిటుండును, నశనియు భానుకుండును నొక్కరొక రఱువది నాలుగుకోట్ల బలగంబుల
తోడను, మధుసింగుండును, గోకిలుండును, నీలుండును, బూర్ణభద్రుండును నను
వీరపురుషులు ప్రత్యేకంబు తొంబదికోట్ల దండుతోడను సన్నాహుండును, గుము
దుండును, నమోఘుండును, గోకిలస్వనుండును, గందుకుండును, గుండలుండును,
సుమంత్రుండును, మహాకేశుండును, గాలుండును, గాలకుండును, మహాకాలుండును,
నగ్నికుండును, ననుగణనాథులు వేఱువేఱుగా నూఱుకోట్ల యనీకినులతోడ నుత్సవం
బొప్ప మహేశ్వరవివాహార్థంబై కదలి నడిచిరి. ఇంక భూతకోటిశతంబులతోడను జైహి
కోటి సహస్రంబులతోడను జతుష్ఠ్యైకోటి రోమజాతకదంబములతోడను శ్రీవీర
భద్రుండును తేత్రపాలుండగు భైరవుండును మహేశ్వరప్రతినిధి యగు నందికేశ్వరుండును
నిఖిలసేనాని యగు చండీశ్వరుండును బ్రహ్మాదంబుతో వారువంబులెక్కి దత్తావధానులై
ముందఱ నడిచి రెండు.
- ఉ॥ అందఱు చంద్రఖండధరు ♦ అందఱు నీలగళంబు గల్గవా
రందఱు భూతిపుండ్రధరు ♦ అందఱు నందిపతాకలోప్పువా
రందఱు నక్షహారధరు ♦ అందఱు రత్నవిభూషణోప్పువా
రందఱున్ ద్రిశూలధరు ♦ లద్భుతరూపులు శర్వసన్నిభుల్.
- క॥ కొందఱు పృథివీచారులు, గొందఱు పాతాళచరులు ♦ గొందఱు ఖచరుల్
గొందఱు నాకచరులు మఱి, కొందఱు వివిధప్రదేశ ♦ కుశలులు సిద్ధుల్.

వ. ఇట్లసంఖ్యాతరుద్రచయంబు జయసంవాదంబులతో ననేకడమరుకశంఖఘంటాభేరి
దుందుభిపటహనిస్సాణవేణువీణా మృదంగాది వాద్యశ్రేణులతోఁ బరమేశ్వర కల్యాణంబు
నకై ప్రయాణంబు సేయుడు వారలతోడ. 206

సీ॥ తప్తకాంచననిర్మి ♦ తంబైన పూర్ణకుం, భంబొప్పు నుత్తమాం ♦ గంబుతోడ
పరజనంబులకెల్ల ♦ భయము బిట్టసంగు ఘ, నంబైన ప్రేతాన ♦ నంబుతోడ
సర్వాంగములయందుం ♦ జాలంగ వెఱపించు, సర్పాభరణముల ♦ సౌరుతోడ
వికటనృత్తములతో ♦ వింతవేడుక సేయు, తతపరిచారికా ♦ తతులతోడ

గీ॥ మురియుచుండిన ఏకృతంపు ♦ మొకముతోడఁ
దామరసములఁబోలు నే ♦ త్రములతోడ
శాకినీధాకినీభూత ♦ సమితి గొలువ
భవుని చెలియలౌ చండిక ♦ బయలుదేఱె.

207

క॥ సుమనస్సముదయ మఖిల, ప్రమథగణం బగ్రమందు ♦ రవళి దనర్పన్
దమ తమ వారునములతో, సుమాళ మమరంగ వెడలె ♦ సౌంపెనలారన్.

ప. అందు

మ॥ దివిషత్సంఘము గొల్వఁ దార్జ్యనిపయిన్ ♦ దేజంబు మీఱన్ రమా
ధవుఁ డారోహణచేసి చామరము లు ♦ ద్యచ్చత్రమున్ బార్షద
ప్రవరుల్ వేడుకతోడ నేయఁ బరివా ♦ రంబెల్ల నల్లిక్కులు
త్సవ మొప్పున్ దనుడాసి రాఁ దరలెఁ జే ♦ తం బెంతో ప్రీతిన్ గొనన్.

209

చ॥ నలువయు నంచమావిపయి ♦ నంద మెసంగగఁ నెక్కి దివ్యమౌ
నులు సనకాదినందనులు ♦ నున్ దనువుల్ ధరియించినట్టి స్రాఁ
బలుకులు శాస్త్రముల్ చెలఁగి ♦ బాగుగఁ దన్ గొలువన్ గరంబు పెం
పలర మహేశసేవనభ ♦ రాలనుఁడై గదలెన్ రయంబునన్.

210

క॥ వానవుఁ డై రావతమున్, వాసి యలర నెక్కి యాత్మ ♦ వర్గముతోడఁ
భాసురగతి వెడలెను దన, తో సకలామరులు చెలువు ♦ తో రాజింపన్.

211

వ. అనంతరము సర్వఋషులును నాదిత్యాదినవగ్రహంబులును దేవమునియగు వార
దుండును వైశికిశిరోమణియగు తుంబురుండును, గాయకులగు హాహాహూహూలును,
నాశ్వినేయద్వయంబును, విశ్వావస్వాదిగంధర్వవర్యులను, గిన్నరులును, గింపురు
షులును, జారణులును, విద్యాధరులును, యక్షులును, రాక్షసులును వాసుకిప్రముఖులగు
భోగిరాజవతంసులును, భూతభేతాళనాథులును, బ్రాహ్మ్యది స్తవమాతృకలును, అదితి
దేవహూతి మొదలగు దేవమాతృకలును, దితిమొదలగు రక్షోమాతలును, సురసాదికలగు
నాగమాతలును, శతరూపయు, గాయత్రియు, సావిత్రియు, సరస్వతియు, సంజ్ఞయుఁ
జాయయు నిందిరయుఁ జందురుమందయాన లిరువదేడు గురును, బౌలోమి మున్నగు
దేవపత్నులును నారంజోతి మున్నగు మునిపత్నులును, రుద్రపత్నులును దేవకన్యకలు,

నాగకన్యకలు, మునికన్యకలు రుద్రకన్యకలు, ఘృతాచి మున్నగు నచ్చటముచ్చెకంటు లెల్లరును, దివ్యాంబర గంధమాల్యాభరణంబులఁ దొడి కట్టి పూసి క్రోసేసి ధమ్మిల్ల సముల్లసితప్రపుల్లహరి చందన కుసుమదామ సౌరభంబులయుఁ గస్తూరీ క్షోదమేదుర మలయజగంధసారచర్పాపరిమళంబులయు ఘనసారపీఠీచర్వణా మోదంబులయుఁ బరంపర లనేక యోజనప్రదేశంబు లాక్రమించి మించి గుబాళింపఁ బుష్పకంబులెక్కి కదలిరంత

- గీ॥ వేదములచేత బహుముని ♦ వితతిచేత, ధర్మదేవత యని యెద్ది ♦ తనరు నద్ది
అతులశుద్ధస్ఫటికనిభం ♦ బై నితాంత, సుందరంబగు గోరాజ ♦ చూడమపుడు.
- గీ॥ చేరి నిలిచిన ద్విజరాజ ♦ శేఖరుండు, భూరిమోదముతో నెక్కి ♦ పుణ్యసతుల
హారతులనొంది దివ్యగ ♦ ణాలిగొలువఁ, బెండ్లికై మంచుఁగొండకుఁ ♦ బేర్పిఁదరె.
- క॥ చని హిమవద్గిరి డగ్గఱి, వనజాక్షుం డంత శివుని ♦ పనువున సుమనో
జనముల నారసి నారద, మునివరు నంపెను దుషార ♦ భూధరుకడకున్. 215
- క॥ ఆతఁడు చలిమల కెంతయుఁ, భీతిజని దేవశిల్పి ♦ విరచితమును వి
ద్యోతితబహుతరచిత్ర, వ్రాతముఁ గల్యాణమంట ♦ పముఁ గాంచి యటన్.
- గీ॥ మంటపంబెల్లఁ గని యంద ♦ మర్చినట్టి, కృత్రిమనిలింపమూర్తులఁ ♦ గృత్రిమర్ది
వరులఁగృత్రిమమూర్తియై ♦ వలులుతన్నుఁ, బోల్చి పరికించి బమ్మెర ♦ పోయియుపుడు.

—:నారదుండు వివాహమంటపమును జూచి భ్రమించుట:—

- ప. మఱియు నవరత్నఖచితానేకశాతకుంభకుంభస్తంభసంభృతంబును, గమనీయానేక మౌక్తికస్తంభక జాంబూనదాంచలాంచిత విచిత్ర పట్టజాలికార్థ తిరస్కరిణీపురస్కృత దివ్య వితానప్రతాన బహుద్వారపరిశోభితంబును, గాలాగరుగంధసార ఘనసారకస్తూరికా సమధికధూపలేపనిరవధికపరీమళపరంపరాసురభిళ ప్రదేశంబును, సురుచిరనూత్న రత్నాలంకృత భర్మపాంచాలికాబాలికాజాలవిశాల పార్శ్వవిరాజితంబును, స్వస్తికరాస్తోక సమస్తప్రశస్తపస్తువిస్తార పరిపూర్ణ కోష్ఠాగార సంవేష్టితంబును, భోగవత్పురంబువోలె బహుఫణిహరమణిదీపమాలికాడోలికాచక్రవాల విభ్రాజితంబును, నాదిత్యమండలంబు వోలె ధగద్దగితాంచచ్ఛాయావిరాజమానత్రయీమూర్తి సాన్నిధ్యసంశోభితంబును, వైకుంఠ నిలయంబు వోలె పురుషోత్తమలక్ష్మీ సమధిష్ఠితంబైనను విషధరేశ్వరాన దిష్ఠితంబును, సత్యలోకమువోలె జతురాన్యవాణి పరిష్కృతాస్తానీ సంశోభితంబైనను సనధిగత దివ్య జ్యేష్ఠాశ్రయంబును, ద్రిదివంబువోలె ఘనధిషణసాచివ్యాంచద్దండధర పాశభృన్మహాబలబృహద్బాసుపుణ్యజనేశ్వరపరీవృత సహస్రాక్ష పరిపాలితం బైనను దూరీకృత గోత్రభేదనావాసంబును, రాజరాజాగారంబువోలె బహు మణిగణద్రవిణ రమణీయదివ్యనిధినిధాన భాండాగారమండితంబైనను నపాకృత కిన్నరకింపురుష బృందంబును, బహుయోజనాయామవిశాలంబును, నద్భుతంబును నపూర్వంబునునగు పోణిగ్రహణమంటపంబును దదీయాంతరాళద్యోత మానంబగు నగ్ని ప్రతిష్ఠావేదికను

గనుఁగొని యద్భుష్టపూర్వంబగు నమ్మణిమంటపంబు శిల్పకలాకౌశలంబున కెక్కడగు నక్కజంబొంది యొక్కింతసేపు వితాకుపడి వచ్చిన కార్యంబు మఱచి విన్నదనంబునఁ దెన్నెద్రుఁ దెదరి బెదరి యదరి పదరి తిరిగి తిరిగి యరిగి సురిగి యొటిగి వలంకులఁ దొలగి మలఁగి కలంగి యలంగి తూలిసోలి యలసి సాలసి వేసరి యోసరిలి రోసి డాసి యెట్టకేలకు గట్టిమదిన్ జేసి తెప్పరిల్లి యప్పు డప్పుర్వత రాజవర్యున్ జేరఁబోయి బెదరుచు నాతని కిట్లనియె.

ఉ॥ పర్వత రాజవర్య! విను ♦ భర్గుడు పార్వతిఁ బెండ్లి యాడఁగా
సర్వసవర్వవర్యులను ♦ సన్మనులన్ గణసిద్ధపాధ్యగం
ధర్వుల నెల్లఁ దోడ్కొని ము ♦ దంబున నీ కుధరంబు డగ్గఱెన్
హర్వుగ నీవిధానము ర ♦ యంబునఁ దెల్పు మకృత్రిమంబుగన్.

219

వ. అనిన హిమవంతుం డిట్లనియె.

ఉ॥ నారద! శిల్పి కల్పితక ♦ నన్మణిమంటప దర్శనంబునన్
ధీరతయెల్లఁ గోలువడి ♦ తీవర మొందెదవేల యిందు ర
మీ! రుచిరాన్న పానముల ♦ మేలుగనొంది యనుగ్రహించి నా
కూరిమిపుత్రులన్ గొనియు ♦ గోపతివాహను జేరి చెచ్చెరన్.

220

క॥ కొనితెమ్ము నాదుపురమున, కని హిమవంతుండు మౌని ♦ కభ్యర్జితభో
జనమిడి మైనాకాదులఁ, దనతనయులఁ బంపె మౌని ♦ తల్లజువెంటన్.

221

-: నారదుండు హిమవత్పుత్రులతో శివునియొద్దకు వచ్చుట:-

గీ॥ అంత నట మాధవుండు మొద ♦ లైన సురలు, దేవమునిరాక దడయుటఁ ♦ దెలిసి చిత్త
మందుఁ దత్తర మొందుచు ♦ న్నంత నతఁడు, శైలపుత్రులతో వచ్చి ♦ సంభ్రమమున.

క॥ శివునకు జొహారుచేసి ని, లువఁ గేశవముఖనిలింపు ♦ లు మునితెఱఁగు శై
లవరు కుమారులనున్ గని, లవము దలఁకి యనిరి మునిల ♦ లామునితోడన్.

223

ఉ॥ ఏమి మునీంద్ర! నీవిటుల ♦ నెంతయు విభ్రమ మొందినట్లుగా
మామదులందుఁ దోచె గిరి ♦ మండనుఁ డెవ్విధినుండె దత్పుత
గ్రామణు లేలవచ్చి రిటుఁ ♦ గాలిక నీశున కీదలంచెనో
నేమము మౌని వేలు మది ♦ నిన్ గొనియుండెన్ తెల్పు మన్నియున్.

224

గీ॥ అనినవిని మౌని తృప్తుమా ♦ యావి మోహి, తాత్కుండై విధివిష్ణుల ♦ నమరవిభుని
నేకతమ్మునఁ జేర్చి తా ♦ నిట్టులనియె, బెదరుఁజెందిన పడువున ♦ బిరుదుదక్కి.

చ॥ వినుఁడు విధాత! మాధవ! త్రి ♦ విష్ణుపనాయక! తృప్తు మేటికు
ట్రను దలపెట్టి శీతకుధ ♦ రమ్మునఁ గట్టె వివాహమందిరం
బును నది యెల్లవారలకు ♦ మోహము పుట్టఁగఁ జేయు నట్టిదా
నిని మునుముందు నేను గని ♦ నివ్వెఱఁ జెందితి నేమి సెప్పుదున్.

226

వ. మహేంద్రునిఁ బరికించి మఱియు నిట్లనియె.

క॥ నగభేది! నీవు త్వష్టకు, వగనిడితివి తొల్లి యతఁడు ♦ వదలక యిప్పుడా
పగఁ దీర్చఁడొడఁగి యివ్విధ, ముగ నొనరించినట్టు లెంచఁ ♦ బోలు దృఢముగాన్.

వ. మఱియు నన్ముంటపంబందు.

క॥ కృత్రిమహిరణ్యగర్భునిఁ, గృత్రిమనాళికనయను ♦ గృత్రిమశక్రున్
గృత్రిమనిర్జరవర్యులఁ, గృత్రిమనారదుని నిలిపె ♦ గీర్వాణపతీ! 228

వ. వానిఁ గనుగొని నే మిగుల బమ్మెరవోయి నివ్వెఱ జెందితి ననుడు మహేంద్రుఁ డదరిపడి
యుబ్బెరవోయి తబ్బిబ్బై యుబ్బినరుహనయనున కిట్లనియె. 229

ఉ॥ నిక్కము త్వష్ట నన్ గడపు ♦ నీరజలోచన! యీ వివాహముం
దెక్కిరణిన్ మనంగదర ♦ మెందుల కేగుదు నేమిసేతు నిం
కెక్కడి ప్రాణముల్ హిమగి ♦ రీంద్రుఁడు గూడ నరాతివర్గముం
దొక్కఁడు టెక్కలన్ మును ర ♦ యోద్ధతఁ డ్రుంపనె యెల్లగట్లకున్. 231

క॥ అని కలహాశను కతమున, వనరుచుఁ గడు నడలుచున్న ♦ వానపుఁగని య
వ్వనరుహనేత్రుం డెలనగ, వొనరఁగ నిట్లనియె జడుపు ♦ నుడువుచు వేగఁ.

చ॥ వెఱవకు దేవరాజ! ధృతి ♦ వీనరపోవఁగ నెవ్వఁడేని నిన్
బొరిగొనునంచు నెంచకు ప్ర ♦ భుం డభిలేశ్వరుఁ డిందు నేరికే
కొఱఁత పొసంగ నీయఁ డిఁకఁ ♦ గుండక ముందటి కార్యమెంచు మీ
చిఱుతతలం పెనండయినఁ ♦ జెందిన వాఁ డవమాన మొందెడున్. 232

క॥ అని నారదమౌనియును, జనార్దనుఁడు దివిజరాజ ♦ చాలవఱకు ని
ట్లనుమానముతో గుజగుజ, లను సల్పుడు నరసి శశిల ♦ లాముం డనియెన్.

ఉ॥ చాలఁగ యోజనన్ గొని వి ♦ చారము సల్పుచునుంటి రేమి దం
భోభిధరా! హరీ! యిఁకను ♦ బొల్పుగఁ దెల్పుడు నారదర్షి! నీ
కేల విలంబమయ్యెఁ గుఠ ♦ రేశ్వరుఁ డింతకు నాకు రూఢిగాన్
బాలిక నీగి కొప్పికొనె ♦ నా? యది గాదని త్రోసిపుచ్చెనా? 234

క॥ కొంకక నుడువుము లవ మా, తంకముఁగొన కచటి కార్య ♦ దశ యెట్టిదియో?
పొంకముగ నీవు గనిన క, ఛంకేమియొ తెలుపు మునిల ♦ లామా! వేగన్.

క॥ అనవుడు నారదుఁ డిట్లని, యెను వినయము మెఱయ జగద ♦ ధీశ్వర! యేత
ప్పును లేదు గట్లదొరయెడ, ననురాగముతోడ నీకు ♦ నర్పించు సుతన్.

గీ॥ విఘ్నభయ మేమిలేదుమీ ♦ పెండ్లికిపుడు, మిమ్ముఁదోడ్కొనిపోవఁ బ్రే ♦ మించిమంచు
కొండదొర పంపెఁదన మేల్మి ♦ కొడుకులను మ, హేశ! వీర లిదేవచ్చి ♦ రెలమిఁగనుమ.

క॥ ఇఁక సురలకు భ్రమసేయఁగ, నొకమతకముఁ బన్ని మేల ♦ మొప్పగ శమనాం
తక! యొకమంటప మునిచె, రకమగు నద్దానిఁగాంచి ♦ బ్రమసి తడసితిన్. 238

చ॥ అనిన మహేశ్వర డుల్లమున ♦ హర్షమునొంది యుపేంద్రముఖ్యులన్
గని యిటుపల్కె భూధరుడు ♦ కన్యక నిచ్చుట కిష్టమొందఁ ద
క్రియవిగూర్చి నేను బరి ♦ కింపను మాయలతోడుతన్ బ్రయో
జనమది లేదు నాకింకను ♦ సత్వరగ త్వరభంగి నెంచుఁడీ. 239

క॥ అనుకూలంబుగఁ గార్యం, బనువు పడఁగ వేఱుఁ దలఁపు ♦ టదినీతియె చె
ప్తని యనిమేషులతోఁ దా, ననె మారవిరోధి మన్మ ♦ భాధీనుండై. 240

గీ॥ అనుఁడు విష్ణోదేవత ♦ లభింపఁజేసెలపుఁ, గొని ముదంబంది వేగిరం ♦ బునఁ బ్రయాణ
మొనరఁగాఁ జేసి హిమవ్వు ♦ గోపకంఠ, తలముఁ జేరిరి దివ్యవా ♦ ద్యములు మ్రోయ.

-: హిమవంతండు శివు నెదుర్కొనుట:-

మ॥ పరమేశానుఁడు సర్వదేవగణముల్ ♦ భాసిల్ల నాత్మోపకం
ధరమున్ జేరుట నాలకించి హిమవ ♦ ద్రాజన్యఁ డప్పొట సో
దరులన్ బుత్రుల బ్రాహ్మణోత్తములఁ దొ ♦ లన్ వారి డాయంగఁ బం
పి రహిన్ దానును జేరఁబోయి కనియెన్ ♦ బెంపొప్పు విశ్వేశ్వరున్. 242

గీ॥ దేవమునిగణబృందమున్ ♦ దేఱిచూచి, యాత్మమున ధన్యతనుగంటి ♦ ననుచు నలరె
దైవతాగ్రణులును ధరా ♦ ధరబలంబు, జూచి మది నుల్లసిల్లిరి ♦ చోద్యమలర.

క॥ డంబొప్పఁగఁ బూర్వపరా, శాంబుధు లేకమగు లేప ♦ నమరగణబలం
బుం బర్వతబలమును రెం, డుం బిరుదమరన్ గలిసెఁ గ ♦ డున్ సొంపలరన్.

ఆ॥ ఒకరినొకరు గాంచి ♦ యురుతరానందంబు, పొంగిపారలఁ దనివిఁ ♦ బొందిరపుడు
శైలరాజవరుండు ♦ శర్వునిఁ జేరి న, మన్మరించె హితన ♦ మన్వితముగ. 245

సీ॥ దశదిక్కులకుఁ గాంతి ♦ దళిత్రఁగఁ జేయు, దివ్యప్రతికదీ ♦ ధితులతోడ
కలధాతనగ మిందుఁ ♦ గదలివచ్చిన దనాన్, జను బలీవర్ణయా ♦ నంబుతోడ
చూడ్కుల వెరగొంద ♦ సాగసైన సన్నని, సౌష్ఠ్య పట్టున ♦ స్త్రములతోడ
నెల్లజగంబుల ♦ కెసక మిప్పించు భా, స్వత్తరాధేందు భూ ♦ షణముతోడ

గీ॥ మేటిరతనాల సొమ్ముల ♦ మిసిమితోడ
నమరసుత లేయు సితవామ ♦ రములతోడ
ముఱుపు చిఱునవ్వుఁ దొరయు నె ♦ మ్మొగముతోడ
నమరు సర్వేశ్వరునిఁ గని ♦ రందఁ జువుడు. 246

గీ॥ ప్రభుని దాపల వలపల ♦ ప్రక్కలందు, నాత్మబలములతోడ నా, రాయణుండు
పద్మసంభవుండును గను ♦ పట్ట వారి, కంజలియొనర్చి మ్రొక్కెహి ♦ మాచలుండు.

క॥ వెనుకన్ ముందఁబ నట్లే, మొరకొని యున్నట్టి దేవ ♦ మునిగణవరులన్
గని యుబ్బి మ్రొక్కులిడి వం, దనపూర్వక మిటుల శివునిఁ ♦ దాఁ బ్రార్థించెన్.

- మ॥ సకలాజాండము లేలునట్టి దొర వీ • సర్వామరశ్రేణితో
నొకఁడా కొండలఁకాఁపువీటి కిటులన్ • గొప్పాపు విచ్చేసి వా
ని కుమారిన్ దయఁ బెండ్లియాడఁ దలచన్ • వైష్ణవచిత్రంబు తా
వక కారుణ్యమయాత్మ మారయ వశం • బా సర్వలోకేశ్వరా ! 249
- క॥ నిండారునట్టి దయతో, దండిగ మము నేలికొనఁగఁ • దలకొంటివి మా
కొండనఁగ నేల? యొకటే, దండంబిదే దప్పులెల్ల • దప్పులఁద్రోయన్. 250
- గీ॥ అని యిటుల భక్తి తోడ దై • న్యముగఁ బ్రార్థ, నము నొనర్చి శివాజ్ఞ నం • దనులనంద
యునిచి హిమవన్నగాధిపుఁ • డొక్కరుండు, నగరి కేతించి ముందఱ • నయముమీఱ.
- : శివునిఁ జూడఁగోరి మేనక నారదునిఁ బిలుపించికొనుట: -
- గీ॥ స్నానదానంబులను సల్పి, సత్వరముగ, శివు నెదుర్కొని వరపూజ • సేయుపొంటె
మేనకకుఁ దెల్పు నన్నాతి • మిన్న యపుడు, నారదునిఁ బిల్వనంపె ఘ • నత దలిర్చు.
- వ. అంత నారదుండు శివానుమతిన్ జెంది మేనకాంతఃపురంబునకున్ జనుడు నమ్మేనక
యమ్మునివరునకు మ్రొక్కి యిట్లనియె. 253
- గీ॥ ఈశ్వరుని దివ్యరూపంబు • నీక్షసేయఁ, గడఁగి యున్నట్టిదానను • ఘనమునీంద్ర!
ఎంత యుజ్జ్వలరూపమో • యిగురుఁబోఁడి, కాళి తపమొంది యద్దాని • గారవించె.
- క॥ అని యజ్ఞానంబున శివుఁ, గనఁగోరి గిరింద్రదేవి • గ్రక్కున మునితో
డను జంద్రశాలపైకిన్, జని యటఁ గూర్చుండెఁ గడిచి • సంబర మొప్పున్. 255
- వ. శివుఁడును మేనకాభిప్రాయం బెఱింగి యమ్మదవతి యహంకారంబునకుఁ గినిసి యాపె
కజ్ఞానం బినుమడింపఁజేసి హరి విరించుల కిట్లనియె. 256
- క॥ మీ మీ సేనలు గొలువఁగ, నేమముతో నొక్కఁరొకరు • నేర్చున గిరిసు
త్రామునిపురమున కరుగుం, డామీదను నేను వత్తు • నభిమత మొప్పున్. 257
- ఆ॥ అనిన హరివిరించు • లభవు నభిప్రాయ, మెఱిఁగి సైన్యమెల్ల • నొలుపుమీఱ
వేటు వేఱ దీర్చి • వేగంబె సురలతో, సాగుఁ డంచు నంత • సన్నసేయ. 258

-: మేనకకు నారదుండు దివ్యులనెల్ల నెఱిఁగించుట: -

- క॥ ముందుగ గంధర్వులు సాగ, సుందన మలరార విలువ • సొమ్ములు దుస్తుల్
పొందుగఁ దాల్చి వెడలిరి ప, సందుగ నచ్చరలు దమదు • జతతో నడువన్.
- క॥ వారుపములెక్కి పరిపరి, తీరులవాద్యముల మ్రోఁత • దిశ లలముకొనం
గా రహిఁగూర్చుచు జెండాల్, చేరంజిలవచ్చి రెంతో • సింగారముగాన్. 260
- గీ॥ వారికందఱ కొడయఁడై • వైభవముగ, వచ్చు విశ్వావసునిఁగించి • పర్వతేంద్రు
రాణి సంబరమున ముని • రాజుతోడ, యితఁడెకద శంకరుఁడు వచి • యింపునునుడు.

క॥ శంకరునిగూర్చి పాడెడు, కింకరు లింక వీరు వినుము ♦ గిరిరాజసతీ!
శంకరుఁ డేతన్నాత్రుఁడె, సంకటహరుఁ డెందు సర్వ ♦ శాసకుఁ డబలా! 262

క॥ అనిన విని మేన గ్రమ్మఱు, గనుచుండఁగ యక్షు లేవు ♦ గడలుకొనఁగఁద
జ్జనపతియైన మేణిగ్రీ, వునిఁ గని హిమవత్పురంధ్ర ♦ పొంగి యిటులనెన్.

క॥ ఇతఁడేనా శివుఁడనఁ గా, డితఁడని నారదుఁడు నుడువ ♦ నింతట ననలుం
డతులితవాహినితోరాఁ, గుతుకముతో నడిగె నితఁడొ ♦ కో! శివుఁ డనుచున్.

క॥ కాఁడని మునియన నాలో, వేడుకతో ధర్మరాజు ♦ విచ్చేయుడు నా
జాడఁగని మేన యనె ముని!, చూడు మితంఁడేమొ శివుఁడు ♦ శూలధరుఁడిటన్.

క॥ నావుడు కాఁడన నైర్పతుఁ, డావెంట బలంబుతోడ ♦ నరుదేరఁగ నా
పూవుంబోడి యడిగె నితఁ, డా? వచియింపుమని యాతఁ ♦ డనె కాఁడనుచున్.

మత్తకోకిల. అంతలో వరుణుండు రత్నసు ♦ యంపుభూషలు గ్రాలఁగా
సంతసం బిగురొత్త రాఁగని ♦ శైలపత్నియు మెచ్చుతో
మంతసంబున నీతఁడైనఁ గు ♦ మారి ధన్యయె యంచుఁ బ
ల్విత దోడఁగ మౌనితో ననె ♦ విశ్వభర్త యితంఁడెకా! 267

తరల. అనుఁడు కాఁడన నంతలోన మ ♦ హాబలుండు బలంబులన్
గొని హుటాహుటి రాఁగనుంగొని ♦ కూర్మితో గిరికాంతఁ డాఁ
గనుము మౌని! యతంఁడె శంభుఁడొ ♦ గాఁడనంగ లతాంగియున్
ఘనుఁ డిఁకెట్టెఁడొ నాదు పుత్రికిఁ ♦ గాంతుఁడం చెద నెంచుచున్. 268

క॥ జక్కులదొర కొమరునితో, నక్కుజమగు సేనతోడ ♦ నరుదేరఁగఁ బె
న్నక్కున నలకూబరునిన్, గ్రక్కునఁ గని మురిసి యితఁడె ♦ గద శివుఁ డనినన్.

ఉ॥ కాఁడని మౌని చెప్ప సుర ♦ కాంఁడముతోడ మహేంద్రుఁ డత్తతీన్
బోడిమి దోడఁగా నడువ ♦ భూధరరాట్మతి గాంచి పొంగుచున్
వీడెగదా శివుం డనుడు ♦ వృత్రహరుం డితఁడంచు నారదుం
డాడ నికెవ్వడో శివుఁ డ ♦ టంచు మదిన్ దలపోసె మేనయున్. 270

పంచచామరము: ఇటుల్ తలంచుచుండ నోష ♦ ధీశుఁడెంతో నీటుగా
దటాలునన్ బలంబుతోడఁ ♦ దారిసింప గట్టురా
మితారి సంబరం బెసంగ ♦ మిన్నముట్టి యంతనే
జటాలుఁ గాంచి యావలంతి ♦ శర్వుఁడేమొ కన్మనెన్. 271

ఆ॥ చందరుం డితండు ♦ శర్వుండుగాఁ డని, పల్కెఁ దపసి యంత ♦ భాస్కరుండు
కనులఁ గప్పి వేయు ♦ ఖరమరీచినహస్త, మడరి వెలుఁగ రా భ ♦ యంబునొంది. 272

ఆ॥ ఇతఁడె యితఁడె చూడు ♦ మీశ్వరుం డన మేన, మౌని శివుఁడుగాడుఁ ♦ భానుఁడనుడు
బ్రహ్మబుష్టులు మునులు ♦ పరిధవంబుగఁగొల్ప, నాహరణ్యగర్భుఁ ♦ డరుగుదెంచె.

ప. కనుంగొని మేనకయును దాపసనాయకునితో.

పనమయూరవృత్తము: దేవముని ! చూడుమికంక ♦ దేటి యిటునింపా
పావనకలామయుని ♦ బ్రహ్మమునిగేయున్
బూవిలుతుం గెల్చిన వి ♦ భుండొకొయనన్ రా
జీవభవుం డీతండుని ♦ చెప్పె ముని యంతన్.

274

సీ॥ కోటికందర్పుల ♦ కొమరారు సౌరుంద్రో, యంగంజాలు మేల్మీసో ♦ యగముతోడ
శంఖచక్రగదాది ♦ సాధనంబుల నొంది, తనరారు నాల్గ హ ♦ స్తములతోడ
కట్టిన మేల్మీ బం ♦ గారుపుట్టంబుల, దట్టంబులౌ తళ ♦ త్తళలతోడ
నురమందు రవికాంతి ♦ నొప్పారుచున్న ది, వ్యంబైన యలకొస్తు ♦ భంబుతోడ

గీ॥ డంబుమీఱిన మణిమకు ♦ టంబుతోడం, గడుమనోహరమైన ము ♦ ఖంబుతోడ
దయను వెదజల్లు వనజనే ♦ త్రములతోడం, విష్ణుదేవుండు విచ్చేసె ♦ వేల్పులలర.

క॥ కనుంగొని మేనక పెనముద, మున నఱలే దితండె శివుండు ♦ మునినాయక! క
న్మనుండు నతం డీతండు కేశవుం, డనఘుండు శివుం డింతకన్న ♦ నధికుండు చెలీ!

ఉ॥ ఆతనికన్న మిన్ననొకం ♦ డైనను లేడిక నాతడే జగ
ద్రావము లేలువాం డఖిల ♦ పాలకపాలకుం డిద్దవైభవుం
దాతతదేవతాసముద ♦ యార్చి హరుండు హరుండు ధాత్రితో
నాతనిం జెప్ప గిప్పందర ♦ మౌనొకొ ! నల్వకునేని మానినీ!

277

గీ॥ అనిన వలిమలదొరసాని ♦ యాత్మమందుం, డనదునుతగూర్చి యే కొఱం ♦ తయునులేని
మంచిశ్రీమంతురాలనిం ♦ యెంచి తనకు, సవతులేదని తలచె ము ♦ జ్జగములందు.

ప. వెండియు నంతరంగంబున.

ఉ॥ ధన్యు డీకన్ గిరీశ్వరుండు ♦ ధన్యు నేను నిజాన్వయంబునున్
ధన్యతరంబు వైభవము ♦ ధన్యతమంబింక నిట్లనన్యసా
మాన్యవిభూతులన్ దగు న ♦ మర్త్యులు భృత్యతం గొల్పు రాజమూ
ర్తన్యుండు నాదు పుత్రికను ♦ దారనుగాం గొనుటన్ జగంబునన్.

279

గీ॥ వేడ్కతో మేన యిట్లు భా ♦ వింపుచుండ, సర్వజగదేకనాథుండు ♦ సత్వరముగ
నగసతీగర్వనిర్వాప ♦ ణప్రమేయుం, డగుచు వెలువడె నిజగణం ♦ బలరికొలువ.

-: నారదుండు మేనకకు శివునిం జూపుట: -

క॥ పాడగాంచి మౌనియనె న, ల్లడుగో ! గోరాజకేతుం ♦ డజ్జికిరీటుం
డడకువతోం బలుసిలుగుల, వడె నెవ్వనిం గోరి కాళి ♦ పర్యతదేవీ!

281

ప. అనునంతలో నమ్మాహదేవగణంబు లనేక విధాకారములతోడ వెలువడిరందుం
గొందఱురూపధరంబులగు వాత్యసమూహంబులననొప్పి రికను గొందఱు

పతాకామర్మరధానులును మరికొందలు వక్రతుండలును గొందలు నక్రతుండలును గొందలు చక్రతుండలును గొందలు శక్రతుండలును గొందలు సురూపులును గొందలు బహురూపులును గొందలు కరాళులును గొందలు రాళులును గొందలు రోమశులును గొందలు హరికేశులును గొందలు ముద్గరహస్తులును గొందలు ధనుశ్చర హస్తులును గొందలు పరశుహస్తులును గొందలు అసిహస్తులును గొందలు శక్తిహస్తులును గొందలు గదాహస్తులును గొందలు ముసలహస్తులును గొందలు హలహస్తులును గొందలు శూలహస్తులును గొందలు భిండివాలహస్తులును గొందలు చక్రహస్తులును గొందలు క్రకచహస్తులును గొందలు వేత్రహస్తులును గొందలు లలిత్రహస్తులును గొందలు విరుద్ధవాహనులును గొందలు అనిరుద్ధవాహనులును గొందలు శంఖవాదులును గొందలు గోముఖవాదులును గొందలు ఘంటావాదులును గొందలు డమరువాదులును గొందలు వీణావాదులును గొందలు వేణువాదులును గొందలు భేరివాదులును గొందలు ఝుల్లరీవాదులును గొందలు డక్కావాదులును గొందలు హుడక్కావాదులును గొందలు మృదంగవాదులును గొందలు ఘటవాదులును గొందలు కాహళవాదులును గొందలు ముఖవాదులును గొందలు చత్రధరులును గొందలు చామరధరులును గొందలు యాష్ట్రీకులును గొందలు నైష్ఠికులును గొందలు సుముఖులును గొందలు చతుర్ముఖులును గొందలు బహుముఖులును గొందలు గజముఖులును గొందలు జముఖులును గొందలు ఋక్షముఖులును గొందలు హర్యక్షముఖులును గొందలు శార్దూలముఖులును గొందలు సృగాలముఖులును గొందలు వృషభముఖులును గొందలు శరభముఖులును గొందలు తురంగముఖులును గొందలు కురంగముఖులును గొందలు సుకరులును గొందలు చతుష్కరులును గొందలు బహుకరులును గొందలు సునేత్రులును గొందలు త్రినేత్రులును గొందలు బహునేత్రులును గొందలు శూర్పకర్ణులును గొందలు లంబకర్ణులును గొందలు బహుకర్ణులును గొందలు ద్విపాదులును గొందలు బహుపాదులును గొందలు వ్యాఘ్రపాదులును గొందలు అంజనవర్ణులును గొందలు కాంచనవర్ణులును గొందలు ధూమ్రవర్ణులును గొందలు శ్వేతవర్ణులును గొందలు పీతవర్ణులును గొందలు లోహితవర్ణులును గొందలు నీలలోహితవర్ణులును గొందలు నానావర్ణధరులును గొందలు నానావేషధరులును గొందలు జ్వలదగ్నిప్రతీకాశతేజులును గొందలు గ్రీష్మార్కనికాశతేజులును గొందలు రాకేందుసంకాశతేజులును నయన యసంఖ్యాత మహావీరు లద్భుతభయావహంబుగ గదలిరా నారద మునీంద్రుం డంగులితో నవ్వారి వేటువేటుగ జూపుచు మేనక కిట్లనియె.

గీ॥ చూడు ప్రమధగణంబులఁ ♦ జూడు భూత, సైన్యములఁ జూడుమిఁక వీర ♦ సైన్యములను జూడు మర్దేందుభూషిత ♦ చూడు పేర్ని, సర్వపర్వతమూర్ధన్య ♦ సాధ్వియిపుడు.

—: మేనక శివునిఁజూచి భయపడి యాక్రోశించుట: —

శా॥ చూచెన్ మేనక యంత భీకరగణ ♦ సోమంబుతో భూతపై శాచవ్రాహ్మణుతోడ వచ్చు నభవున్ ♦ శార్దూలచర్మాంబరున్

శోచిష్కేశఖరాజరాంశునయనున్ ♦ తూలాయుధున్ గౌరభున్
రోచిర్లస్తుఁ గపాలహస్తు సుకప ♦ ర్జున్ భస్మద్విగ్ధాంగకున్.

284

ఉ॥ చూచినయంతనే వణఁకు ♦ చొప్పుడ గాడ్పునఁ గూలినట్టి యిం ♦
పా చిపురాకు తీవవలె ♦ నద్రవరాంగన నేల మూర్ఖిలన్
జూచి చెలుల్ గడున్ దగిన ♦ చొప్పున సేవల నొప్ప నల్పుడున్
లేచి గిరింద్రవత్ని యిటు ♦ లే విలపింపఁదొడంగె రోజుచున్.

285

ఉ॥ ఎక్కడి రుద్రుఁ డీతఁ డిటు ♦ లెంతయుఁ జూడ్కికి ప్రేఁగొనరె నిం
కెక్కడి దిక్కు నాతనయ ♦ కెక్కడ దాపరమయ్యే నీత డిం
కెక్కడి యాస పుత్రిక యిం ♦ కెక్కడ యెక్కడిపెండ్లి యంచుఁ దా
వెక్కినమైన దుఃఖమున ♦ వేఁగుచు వీఱిఁడియై యలందురెన్.

286

క॥ కోపంబునుఁ దాపం బా, బోపంబును గదురఁగా గ ♦ డున్ గటువొప్పన్
బాపంబని వెనుదీయక, తాపనవరుఁ దిట్టఁదొడఁగెఁ ♦ దగవుఁ దొలఁగుచున్.

-:మేనక నారదుని నిందించుట:-

క॥ ఓరీ! యుక్తివపుం జడ, దారీ! నీవెంతకేనిఁ ♦ దగుదువు బళిరే!
వేరంబు నూనుకొని నా, గారాబుకుమారిఁ జంపఁ ♦ గడఁగితి విటులన్.

288

ఆ॥ చిన్మనాఁడె నీవు ♦ శివుని కీ శివ నిడుం, డంచుఁ జెప్పి తప్పు ♦ డపుగింతఁ
బెట్టివచ్చెఁ గూఁతు ♦ గట్టులదొర తోడ, నే జనించె బెడఁద ♦ యెంతయేని.

క॥ మరల సుత కీపు రుద్రుని, మరలుకొన్ జేయఁ జాలు ♦ మంతరమిడి దు
శ్చరతపముసేయఁ బంపితి, వరరే! యీలాటిఫలము ♦ నమరించుటకై.

290

గీ॥ డాఁగి రిపు డెందుఁ దెల్లగ ♦ డ్డాలమేలి, యయ్యవారలు పెఱుకుదు ♦ నార్తిదఱుగ
వారి గడ్డంబులను; నెట ♦ జాఱిపోయె, మాయలాడి ముసలిసాని ♦ మాటలాడి.

వ. అని కుమారిన్ జేరఁబిలిచి కటకటంబడి విలపించి యిట్లనియె.

చ॥ అకట కుమారి! నాకడుపు ♦ నాఱడి పెట్టితి వద్రవంశమున్
వికలతనొందఁ జేసితివి ♦ విశ్వవిమోహకమైన నీదు పు
ట్టుకయును నందచందము లె ♦ బో వనధిన్ బడఁద్రోసి తోసి తా
వక మవివేక మెంతటి య ♦ వస్తున దాకొనఁజేసె మాకిటుల్.

293

సీ॥ రాజహంసమును బా ♦ అఁగఁదోలి వాయసం, బును గేలఁదాల్చఁగాఁ ♦ బూనుమాడ్కి
దంతావళము బాఱఁ ♦ దఱిమివైచి నికృష్ట, జంబుకంబును జేరఁ ♦ జనెడుచాడ్పు
తండులాన్మముఁబాసి ♦ తవిటిరొట్టెనుగాల్చి, మెండుగా వేడ్చుతో ♦ మెనవుపోల్కి
హైయంగవీనంబు ♦ నవలఁబోఁజల్లికా, సుగంధమునెఁ దావన్ గ ♦ డఁగువిధమున

గీ॥ బ్రహ్మవిద్యను విడనాడి ♦ పామరొక్త, కుత్సితపుగధలను వినఁ ♦ గోరుమాద్ర
దేవవరులను దిగనాడి ♦ తేఁకువెడలిం, రుద్రుఁ బెండ్లాడఁబూనుట ♦ రుచిరగాత్రి!

ఉ॥ నిందితమయ్యే నీమనము ♦ నిందితమయ్యేను నీచరిత్రమున్
నిందితుడయ్యే నారదుండు ♦ నిందితలైరి భవత్సఖీమణుల్
నిందితనైతి నే నకట ♦ నిందితుడయ్యే గిరిశ్వరుండునున్
నిందితమయ్యే సర్వమును ♦ నీరజలోచన! నీకతంబునన్. 295

ప. ఇట్లు ముమ్మరమ్మగు వ్యసనమ్మునఁబరిపరివిధంబులఁ దలబోయుచు మిడుకుచుఁ
బుడమిన్ బడి మూర్చిల్లుచు లేచుచుఁ బ్రబల వ్యాకులయై యుజ్జ్వలక హాహా
కారంబులెసంగనేడ్చుచున్నంత వివాహార్థంబై యిరుగెలంకులవచ్చిన నిఖిలశైలసురముని
గణంబులును జేరవచ్చి యోదార్చుచుండ నారదుండు సాంత్యనంబున నిట్లనియె.

చ॥ అలజడిమాను శర్వుని య ♦ ధార్దపు రూపముఁ జూడవైతి వు
జ్జ్వలతరమద్ది మాయల నె ♦ సంగ ధరించిన రూపమిద్ది యుం
దులకయి యల్కఁబాసి పరి ♦ తోషమునన్ శశిమౌళి కి శివన్
దలఁపు లెసంగఁగా నిడి ద్రు ♦ తమ్ముగఁ బెండ్లి యొనర్చు మమ్మరో! 297

- : బ్రహ్మాండ్రాదిదేవతలు మేనకకు సమాధానముఁ జెప్పుట :-

క॥ అనిన విని మేన మునిఁగ, న్గొని దవ్వులకేగు మిఁకను ♦ గుటిల! యనుడుఁ జ
య్యన సంక్రందనముఖు లి, ట్లని రద్రీశ్వరుని సతికి ♦ నతివినయమునన్. 298

గీ॥ మేన! విను మాదునుడిని నె ♦ మిన్ శివుఁడు, పరమసుఖదాత నీకూఁతు ♦ భవ్యతపసు
మెచ్చి దరిసెనమిచ్చి యి ♦ ట్లిచ్చె వరము, లేక పడయఁగవచ్చునే ♦ లోకనాథు.

గీ॥ అనుడు విని మేన చాలఁగ ♦ నక్కఱికము, దోప మిడుకుచు ననియె నే ♦ దొడ్డయైన
నుగ్రతనుండగు రుద్రున ♦ కొనఁగ నాత్మ, జాతను జనుండుమీకేమి ♦ సమ్మెయిచట.

క॥ అన సప్తర్షులు డగ్గఱి, యనిరిట్లు గిరింద్రపత్ని! ♦ యనువుగఁ గార్యం
బనుకూల పఱుప వచ్చితి, మనఁదగునే యిట్లు లరయ ♦ కనుచిత వాక్కుల్.

గీ॥ అర్థియై జగదీశ్వరుం ♦ డరుగుదెంచె, నీదు గేహంబునకు మేన! ♦ యాదరమున
నాత్మజ నొసంగి పాణిగ్ర ♦ హణముసలిపి, పంపు మొండనకిప్పుడు వై ♦ భవముదనర.

క॥ అనినన్ మేనక యనె మీ, మనసొప్పుఁ గలారిచే గు ♦ మారిండునుముదా
ననుగాని శివున కొనఁగను, చనుఁడిఁక దవ్వులకు నాదు ♦ సముఖము విడుఁడీ!

- : హిమవంతుండు మేనకకు సమాధానము చెప్పుట :-

మ॥ అనినంతన్ గిరినాథుఁ డాత్మసతి డా ♦ యన్వచ్చి యోదార్చి యి
ట్లనియెన్ బేలవిదేలయెట్టిఘను లా ♦ త్మాగారమున్ జేరిరో
కన కవ్వారల నెగ్గులాడఁ దగునే ♦ కల్యాణి! సర్వేశ్వరుం
డనఘుం డాతనిరూప మారయఁగ శ ♦ క్యంబే ప్రపంచంబునన్.

304

క॥ నానావిధరూపంబులఁ, బూని జనుల మోసగించు ♦ ముగ్ధేందుధరుం
డానీతి నీవెఱుంగక, మానిని! యిటువంత నొంది ♦ మఱుఁగుట మేలే!

- ఉ॥ మాను హాతంబు శోకమును ♦ మానుము లెమ్ము రయమ్మునన్ బ్రయం
బూని వివాహమున్ సలుపు ♦ మున్నతియొప్పుగ మున్ను నీవునున్
నేనును గూతు నీశునకు ♦ నిక్కముగా నొసంగంగ జెప్పుమే
ప్రాణసతీ ! మదిన్ దలచు ♦ పావనసత్యపదఃప్రసారమున్. 306
- వ. అనిన విని మేనక కినుక మానక హిమాచలున కిట్లనియె.
- ఉ॥ నావచనంబు విన్నికను ♦ నాథ! గళంబునఁ ద్రాఁడుగట్టి యే
బావినినైన వేయుమిఁకఁ ♦ బార్వతి నంతియె గాని శూలికిన్
గావలెనంచు నీయఁ జూమి ♦ గంగనుగాని సముద్రమందుఁగా
నీ విడు మట్లొనర్చి మన ♦ మిందు సుఖమ్ముగ నుండ మిమ్మునన్. 307
- ఆ॥ అట్లుగాక తక్కి ♦ యనుఁగుకూతును నీవు, రుద్రునకు నొసంగ ♦ రూఢిగాను
కాయ మేను పాయఁ ♦ గాఁగలదానను, దెలియు మాత్రయందుఁ ♦ దెల్లముగను.
- వ. అని యిట్లడ్డంకులు నుడువుచు నఱ్ఱాకలఁ జీకాకువడి దురపిల్లుచున్న తల్లిన్ గాంచి యల్లనఁ
బార్వతి యిట్లనియె.
- ఉ॥ తల్లి! యిదేల నీదుమది ♦ తద్దయు మాతృను దల్లకిందుగా
నెల్లెడ ధర్మమర్మము ల ♦ నేక మెఱింగినదాన వీవిటుల్
పొల్లుగ ధర్మమున్ విడువఁ ♦ బోలునె? శంకరుఁ డప్రమేయుఁ డీ
యెల్లసురాలి నేలేడు మ ♦ హేశ్వరుఁ డల్పుఁడటంచు నెంచితే ? 310
- వ. ఇక నందగాఁడు గాడందువేని వినుము.
- గీ॥ లీలచే బలు తెఱఁగుల ♦ బాలచంద్ర, ధరుఁడు గనుపట్టు నీవిటు ♦ తత్తరంబుఁ
జెందవలదిఁక వేగ నన్ ♦ శివునకిచ్చి, పెండ్లిచేసి యిలన్ బేరు ♦ పెంపుఁ గొనుము.
- క॥ అటు సేయక తక్కిన నే, నిటలాక్షునిఁదక్క నన్యు ♦ నిన్ జేపట్టన్
స్ఫుటమిది త్రికరణ పూర్వం, బిటుచెప్పితి లాఁతియొక్కఁ ♦ డెంచకు తల్లీ! 312
- వ. ఇట్లుగాక యెట్టకేల కీపు దిట్టతనంబున రట్టడికోర్చి బెట్టిదంపు పట్టుతో నన్నుఁ బెరదానికిఁ
గట్టఁబూనిన నది యెట్టు కడముట్టు నారయుము. 313
- క॥ పంచాననధనమగు నన్, గొంచక యెండెవఁడు పెండ్లిఁ ♦ గొనఁగలఁ డంబా!
పంచాననధనము నిలన్, వంచకమతి యొక్క నక్క ♦ వడయునె యెందున్. 314
- వ. అనినవిని మేనక మిగుల విచారంబు నొంది.
- గీ॥ కన్నకడుపౌట నెక్కుడు ♦ కక్కురితిని, గాసిపడి యిట్టు లలమటఁ ♦ గాంచుటయ్యెఁ
గాక యొక్కరి కావైన ♦ లోకులట్టు, లేసునున్ మిన్నకుండనే ♦ యెల్లఁగన్నుచు.
- ఉ॥ వేదులు గొన్న బాలయిది ♦ వేడ్చ వరించెఁ గపాలి నెట్టులో
కాదను ధీరు లెవ్వరును ♦ గన్నడ రెందును నేమిసేతు నం

దేదయినన్ గుణంబొకటి ♦ యేనియు లేదెక సాటివారిలో
నాదువిభుండు నేను గడు ♦ నవ్వులపాలగువార మక్కలా!

316

ఆ|| మిగుల బుగులు సేయఁ ♦ దగునొడలిబ్బంగి, గరము చూడ్చి కధిక ♦ భరముగూర్చు
వెలయు నీశ్రీశూలి ♦ కిల నేబెడఁగఁ జూచి, యిగురుఁబోణిఁబట్టి ♦ యీవలయును.

ఆ|| మేన యిట్లు మేర ♦ మీటి దుఃఖంబుతో, నగడుఁజెంది పొగుల ♦ నబ్జభవుఁడు
చేరవచ్చియిట్లు ♦ చెప్పె మేనా ! విను, మేను శంభుతత్త్వ ♦ మెఱుకపఱతు.

ఉ|| సర్వజగన్నిదానుఁడయి ♦ సర్వజగత్పరిపోషకుండునై
సర్వజగన్నిహంతయయి ♦ సర్వజగత్పరిపాలకుండునై
సర్వజగన్మయుండునయి ♦ సర్వనియామకుఁడై తనర్చు నా
శర్వునిరూప మారయఁగఁ ♦ జాలెదవా ? యిటు జాలినొందఁగన్.

319

క|| మది నిట్లు దెలిసి శివునకు, ముదమున శివ నిమ్ము రోస ♦ మున్ విడుమిఁకఁ బెం
పాదవఁగ ననియన విని వగ, పాదలఁగ నగరాజవరుని ♦ బోటి యిటులనెన్.

ఉ|| ఏటికి ధాత! యిట్లు తగ ♦ వెంచక చెప్పెదు దీనిరూప మా
యేటికి ధారవోయుటకు ♦ నెంచితి వట్టులగాక దీనినే
యేటికిఁ ద్రోయరాదె ? విను ♦ మేనిఁక రుద్రున కీను బుత్రికన్
గోటు లిటు ల్వచించినను ♦ గోవిదు లెంతకునైన దంటలే.

321

గీ|| అనుడు సనకాదిసిద్ధు లి ♦ ట్లనిరి మేన!, పట్టుదల విడు శంభుండు ♦ పరమకృపను
నీదు కూఱును మెచ్చి మ ♦ న్నించి యిట్లు, పెండ్లియాడంగవచ్చె భా ♦ వింపు మదిని.
గీ|| అనినవిని మేన వనరుచు ♦ ననియెనిట్లు, నుగ్రునకు నాదుకూఱు నే ♦ నొసఁగ నెప్పుడు
మాగొడవ యేటికిఁక మీకు ♦ మానిపొండు, సిద్ధులార! త్రిలోక ప్ర ♦ సిద్ధులార!

ఆ|| అనినయంతఁ బద్మ ♦ జాదినిలింపులు, మునులు చకితులగుచు ♦ మూర్ఛరాలి
యుల్ల మెట్లు చక్క ♦ నొందింప నగునని, కలఁకఁజెంది వెఱఁగఁగఁ ♦ గాంచి రంత.

-: విష్ణుమూర్తి మేనకను మరల శివునిఁ జూడుమనట:-

ఉ|| మాటలపొం దెఱింగిన ర ♦ మాపతి యంత నెఱింగి వచ్చి యు
ప్పొటలగంధి కిట్లు గరు ♦ వంబుగఁ జెప్పెఁ బురంధిరత్నమా!
బూటకమాడ నే నిడకు ♦ బొల్పుగ విన్ను మదుక్తై గన్ను నీ
పాటికులాంగనల్ గలరె ♦ ప్రాభవమందును భాగ్యమందునున్.

325

చ|| ఒకనుడి యాలకింపుము గు ♦ ణోజ్ఞుల! మౌనులు గాని పద్మజా
దికసురవర్గమేనియు మ ♦ దిన్ బగఁడాల్చి యిటుల్ వచించిరో
యకుటిలమైన ప్రేమమున ♦ నారసి చెప్పిరో యొప్పుఁగాంచుమీ
సకల మెఱింగినట్టి గుణ ♦ శాలిని వీ వగరాజగోహినీ !

326

ఉ॥ ఐనను సుంతవిన్ను శివుఁ ♦ డద్భుతలీల ననేకరూపముల్
బూని చరించుచుండు నొక ♦ పోవడిఁ బోయెడువాఁడు గాఁడికన్
మానిని ! యెట్లు సూచి యను ♦ మానము నొందితివో మహేశ్వరున్
మానుగఁ జూడుమీ మరల ♦ మానసమందుఁ బ్రమోదమేర్పడున్.

327

ఉ॥ ఇత్తటి నీదుచిత్తమున ♦ కెంతయు నచ్చిన నిమ్ము పుత్రికన్
హత్తకయుండేనేనియును ♦ నడ్డమె నీకిక మానివేయుమీ
యుత్తమమైన మార్గమిది ♦ యూరక యేటికి వాడులాడ భా
స్వత్తరదివ్యదీధితివి ♦ భాసితమూర్తి శివుండు చూడుమా!

328

* గీ॥ వామదేవుఁడు గాఁడమ్మ ♦ వామదేవుఁ, డతఁడు రుద్రుఁడు గాఁడమ్మ ♦ యతఁడు రుద్రుఁ
డాతఁ డభవుఁడుగాఁడిక ♦ నతఁ డభవుఁడు, దెగడ కారయు నగరాజ ♦ దేవి! మదిని.

వ. మఱియు నొక్క మాటవినుము.

గీ॥ నిర్గుణుండయి భాసిల్లు ♦ నిత్యపురుషుఁ, డిట్లు లోకహితమునకై ♦ యెలమి నవత
రించె నీతఁడె కాఁడె పు ♦ ట్టించెజగము, తెల్ల వేదంబులను నెల్ల ♦ నెఱుంగు మబల!

ఉ॥ ఈతని చేతనే పాడమె ♦ నీశ్వరశక్తి కృపాళువీ జగ
న్మాత యజుండు నేనిక న ♦ మర్త్యులు మర్త్యులు సర్వభూతముల్
ఖ్యాతిగ నీతఁడే భువన ♦ కాండము లన్నియు నేలుతోడు నీ
వాతురతన్ దొలంగి నిజ ♦ మారసి భద్రములొందు మమ్మరో!

331

ఆ॥ పద్మనయనుఁడిట్లు ♦ పలుకంగ హృదయంగ, మంబులైన నుడుల ♦ మది యొకింత
బెదరుమాని మేన ♦ పేర్చిమై హరికనె, మరలఁ జూతు శివుని ♦ మారహరుని.

332

క॥ ఈమాటైనను శివుఁ డభి, రామాకృతిఁ దనరనేని ♦ రామనొసఁగి వేఁ
బ్రేమమునఁ బెండ్లిచేసెద, నేమాత్రము బొంకులే ద ♦ హీనచరిత్రా!

333

ఆ॥ అట్లుగాక యున్న ♦ నచ్యుత! మీరెల్లఁ, గోటియత్నములను ♦ గూర్చినను మ
దీయతనయ నీయ ♦ దిటమిది నామాట, వినుఁడు దీనికన్న ♦ వేఱులేదు.

334

క॥ అనుడు వనజాక్షముఖులగు, ననిమిషవరు లనుమతించి ♦ యభవుని చేరన్
జని రన సూతునిఁ గని మును, లని రవ్వలికథను జెప్పు ♦ మనుచున్ బ్రీతిన్.

* టిప్పణి : వక్రుండగుదేవుడు కాఁడు - సుందరుండగు దేవుఁడు.

ఏడ్చించువాడు కాదు - రోగమును బాపువాడు.

సంసారములేనివాఁడు కాదు - పాపములేనివాఁడు.

శా॥ నానాశైవపురాణవృత్తనిచితా ♦ నందోల్లసన్మానసా !
 సూనాస్త్రాంతకలింగపూజనలస ♦ చ్చుభ్రాత్మానాగాంబికా
 ధీనాంతఃకరణా! దిగంతవిలస ♦ ద్దీవ్యద్యశోమండనా !
 దానా గ్రేసరదన్న దానకుశలా! ♦ ధైర్యాతిహేమాచలా!

గద్య

ఇది శ్రీబుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర నామధేయ
 ప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలి పార్వతీఖండంబున
 జతుర్థాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



శ్రీనివాసభాగవతము:

శ్రీశివపురాణము

పార్వతీఖండము

పంచమాశ్వాసము.

-:::-



మత్రిపురాంతక భూ
సామంతునిరాజమాన శైవపురభవా !
క్షమమంత్రదోషము
తా! మామకజనని ! లక్ష్మి ♦ మాంబా ! మమతీ!

1

వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

ఉ॥ శ్రీవిభుఁ డంత శంకరునిఁ ♦ జేరి ప్రణామముచేసి మేనకా
దేవివిధంబుఁ జెప్పి యింక ♦ దేవహితంబునకై మహాత్మ! నీ
వాసనజాక్షి మెచ్చునటు ♦ లారసి చక్కఁదనంపు రూపమున్
శ్రీవెలయన్ ధరించి యుమఁ ♦ జేకొని పెండిలియాడు మర్మిలిన్.

2

-:విష్ణు ప్రార్థనచే శివుఁడు దివ్యసుందరరూపంబు నొందుట:-

గీ॥ అనుచు హరి యిట్లు లర్చింప ♦ నజ్జుచూడుఁ, డమరకార్యచిక్కిర్వతో ♦ నతిమనోజ్ఞ
మైన యుజ్జ్వలరూపంబు ♦ నంది చూడ్చి, కెలమికలిమి పొసంగఁగ ♦ నెనక మెనగె.

వ. అంత నమ్మహాదేవుని దివ్యరూపంబుఁ జూచి పుండరీకాక్షుండు వరవసుండై శిరఃకంపంబు
చేసి మెచ్చి యమితానందంబున నారదున్ జూచి మేనక నిటకు దోడ్తమ్మనుడు నతండు
మేనకన్ జేరఁబోయి యిట్లనియె.

గీ॥ రమ్మమేన! విశాలాక్షి! ♦ రాజచూడుఁ, జూడు కరుణామయాత్ముడై ♦ సురుచిరంపు
రూపుఁ గైకొనియున్నవాఁ ♦ డేపుమీటు, నీ యవిద్యాతమం బది ♦ పాయు నిపుడు.

-:మేనక శివునిఁజూచి యానందించుట:-

వ॥ అనిన విని మేనక యత్యంతకుతూహలస్వాంతయై సంతసంబునఁ బరిచారికా శతంబు
తోడ వచ్చి ద్రవదవ్వలనుండియే మహేశ్వరునిఁ జూడఁదొడంగుడు.

- సీ॥ కొటిమన్మథలీలఁ ♦ గొనఁజాలు చక్కంద, నంబు మేలొందు రూ ♦ పంబువాఁడు
 కొటిసూర్యులకాంతిఁ ♦ గొఱతఁ బెట్టించు ద, ట్టంబైన కాంతి మం ♦ డలమువాఁడు
 కొటిచంద్రమసుల ♦ శోమల కళల ర, మ్యంబైన నగులేమొ ♦ గంబువాఁడు
 కొటింద్రవిభవంబుఁ ♦ గుదువపెట్టుకొను ది, వ్యంబైన మణిమండ ♦ నంబువాఁడు
- గీ॥ చారుకస్తూరికాగరు ♦ చందనాను
 లేపనసుగంధబంధురా ♦ టోప మెసఁగు
 వాఁడు రుచిరతరామూల్య ♦ వస్త్రయుగ్మ
 కలితుఁడగువాడు శంభుండు ♦ గాంచఁబడియె.
- ఉ॥ పూచిన చంపక ప్రసవ ♦ మున్ నిరసించెడి మేనిచాయవాఁ
 డేచిన తేంట్లనిగ్గుల జ ♦ యించు కచప్రచయంబువాఁడు కాం
 తాచతురేక్షణంబులకుఁ ♦ దావలమై యలరారువాఁ డను
 ర్ణాచిరసంభ్రతోత్తమధ ♦ నంబగువాఁ డగుపట్టె మేనకున్.
- సీ॥ గంగాయమున లింపు ♦ గదసి యిర్వంకలఁ, జామరంబులసేవ ♦ సల్పుచుండ
 సూర్యచంద్రులు గడు ♦ సుందరంబగు సిత, చృత్రంబు వేడ్కతో ♦ సంతరింప
 సిద్ధ్యుక్తంబు వా ♦ సిన్ బొంగి ముందఱఁ, జెలువుగ నృత్రంబుఁ ♦ జేయుచుండ
 శక్రాజకేశవుల్ ♦ సంతసం బిగురొత్త, జయనినాదంబుల ♦ సందడింప
- గీ॥ పరఁగ విశ్వావసుండు న ♦ చరలు మ్రోల
 బాగుగా మృదుగీతులఁ ♦ బాడుచుండ
 మునులు వెనుకొని యామ్నాయ ♦ ములను జదువ
 నలరు శంకరుఁ గాంచె శీ ♦ తాద్రిపత్ని.
- క॥ నందియుఁ బుత్తడిబెత్తము, నంది పసందొప్పు మ్రోల ♦ నలరుచు నిలువన్
 గందువఁ బ్రమథు లమర బా, లేందుధరునిఁ జూచె మేన ♦ యింపలమికున్.
- గీ॥ కాంచి మేనక దా విస్మ ♦ యించి కడుభ్ర, మించి హర్షించి మదిని భా ♦ వించె నిట్లు
 ధన్యవాపుత్రి నేనును ♦ ధన్యనికను, ధన్యఁడు గిరింద్రుఁడెంతయుఁ ♦ దధ్యముగను.
- గీ॥ జాతె నెటఁ బునుకల పేరు ♦ గౌరుతోలు
 చేతిపుట్టెయు నెడపయిఁ ♦ జెలగు చిలువ
 ముదుకగడ్డం బెటులమాతె ♦ మోసపడితి
 నొక్కొ! యక్కజ మీయది ♦ యొక్కయెడను.
- క॥ అని మును శివదూషణ చే, సినదానికి నొచ్చుకొనుచు ♦ శివునకుఁ దా జో
 తనుజేసి వినయమునఁ దన, యనుచితమును సైఘ్ర మనుచు ♦ నంజలి చేసెన్.

గీ॥ శివునెదుర్కొనివరపూజ • సేయుపొంటె, తనదువిభునాజ్ఞ నాత్మీయ • ధామమునకు
మేన చనుడు శివుం డురు • స్వానవాద్య, ములు సెలంగ నగరాడ్లహ • మునకుందరలె.

-: నాగరత్నీలు శివుని జూచుట:-

క॥ మేళంబుల మ్రోతలు విని, కాళికకగు మగనిజూడఁ • గా నాగరలౌ
నాళికనేత్ర లెంతయు, వైళంబుగఁ బనులు వదలి • వచ్చిరి తోడ్తోన్. 15

చ॥ చెలువ యొకర్తు మజ్జనము • సేయుచు గుంతలబృందమందుఁ దా
వుల విలసిల్లు చూర్ణమును • బొందుగఁ జేర్చినవేళ మేళముల్
సెలంగుచు మ్రోయ శంకరుఁడు • చేరఁగవచ్చె నటంచు మేల్ కుతూ
హలమున జాలమార్గమున • నబ్జకిరీటుని గాంచె వేడుకన్. 16

ఉ॥ రామ యొకర్తు పాపని ను • రమ్మున జేరిచి స్తవ్య మిచ్చుచున్
సోమకలావతంసుని గ • సుంగొనఁ గుఱ్ఱుని డించి చంద్ర శా
లామహి జేరి విభ్రమవి • లాసవిశేషములొప్పు గొన్నానెన్
గోమలకాంతిమండనుని • గోపతి శేఖరకేతున్ దమిన్. 18

ఆ॥ పడఁతి యొకతె గేస్తు • పజ్జఁ జామరమును, జేతఁ దాల్చి తనదు • చెలియతోడ
పీచుచుండి శివుఁడు • విచ్చేసె ననఁగనే, యట్టె వచ్చిచూచె • నధిపుఁబాసి.

మ॥ పులినశోణి యొకర్తు జిల్లువలువన్ • బొంకమ్ముగఁ గట్టుచున్
గుల్లశైలేంద్ర సుతామనోవిభుని గ • న్గొనెంచి యాత్రంబునన్
వలచే నీవిని వామపాణి రశనన్ • వాటంబుగాఁబట్టి య
గ్గలికన్ జాలమునుండి కన్ననియె న • త్కందర్పదర్పావహాన్. 19

ఉ॥ కామిని యోర్తు సావడఁగఁ • గాంతుఁడు లోఁగిటఁ గూరుచుండఁగాఁ
గామవిభంజన ప్రమథ • కాహళతూర్యము లాలకించి స్వ
స్వామికి మ్రొక్కి యాజ్ఞఁగొని • చావడి బల్వడిఁ జేరిచూచె గాం
తామధురాంగసుందరు సు • ధాధరశేఖరుఁ గోర్కులూరఁగన్. 20

చ॥ కలికి యొకర్తు కన్నులకుఁ • గాటుక దిద్దికొనంగఁబూని యి
మ్ముల నొకకంటఁ గజ్జలముఁ • బొందికఁగూర్చి శివుండు వచ్చెనం
చలుకుడు నాలకించి యొక • హస్తమునందు శలకఁదాల్చి వె
గ్గలపుఁ దమిన్ గవాక్షమున • గామమదావహుఁ గాంచె జెచ్చెరన్. 21

క॥ పెదవికి లాక్షణు గూరుచు, నదనున నొక యందకత్తె • యగు జవరాల
య్యదె శివుండు వచ్చెనని విని, ముదమున మొగసాలఁజేరి • మురిసె గని హరున్.

ఉ॥ సుందరియోర్తి పాదముల • సొంపెనలార నలక్తంబు చే
తం దళుకొందు రంజనముఁ • దా రచియించుచు వాద్యనిస్వనం

బుం దమకంబుతో విని ప్ర • మోదముతోఁ గిటికినిఁ జేరి చూ
చెం దరుణేందు శేఖరునిఁ • జెన్నుగఁ జన్నులు పుల్కరింపఁగన్.

గీ॥ ఒక్కకప్పురపున్గంధి • యొడయఁ డిందు, విలుకేళికె బైకొను • వేళ శివుని
మేళముల ప్రాతవీతెంచ • మెలఁత మగనిఁ, ద్రోసికొనివచ్చి వేడ్చుని • దుధరుఁగనియె.

సీ॥ సనమండలమునఁ జం • దన మలందుచు నీశుఁ, జేరికన్నె నొక్క • చిగురుఁబోడి
వేనలిఁ గేదంగి • విరులఁ గూర్చుచు శివు, డాసి కన్నె నొక్క • భాసురాంగి
మొగమునఁ గహ్లాది • బొట్టుదిద్దుచు శర్వుఁ, గదిసి కనియె నొక్క • కలువకంటి
పుక్కిటఁ గప్పురం • పున విడెంబెయుచు, హరుఁజేరి కనె నొక్క • యన్నమిన్న

గీ॥ కొప్పుదీర్చుకొనుచు నొక్క • గుబ్బులాఁడి, తివిరి బాలేందు శేఖరుఁ • దేఱిచూచె
పుష్పరజమును మేనిండఁ • బూసికొనుచు, వచ్చి శంకరుఁ గెనెనొక్క • వాలుఁగంటి.

సీ॥ వీణమీటుచునొక్క • వెలఁది వాతాయనం, బుననుండి కాంచె శం • భుని ముదమున
చిత్రంబు వ్రాయుచు • సింగారి యొకతె ముం, గిలిఁజేరి చూచె గో • ర్వుల మహేశు
బంతులాడుచు మేడ • పయినుండి కాంచె గు, బైతయోర్తి శివుఁ దల్కు • బెళ్ళులెసఁగఁ
గవనమల్లుమఁ జేత • గంటంబుఁదాల్చి యు, పురమెక్కి శివుఁజూచెఁ • భామయోర్తు

గీ॥ ఇట్లు పనులెల్ల మాని తా • మిగురుఁబోణు, లెల్ల ఘంటాపథంబందు • హిమగిరింద్ర
పుత్రికాహృదయేశ్వరుఁ • బొంగిపారలి, కాంచి రెంతయు విస్మయా • క్రాంతలగుచు.

వ. మఱియొక ముందఱివీధిలో

సీ॥ తననవ్వుఁబోలు నం • దపు మేల్మి మగదాల, శివునిపైఁ గురిసెను • జెలువయొకతె
తనమోవిఁబోలు నె • జ్జనమించుకెంపుల, హరుపదంబులఁ గుప్పె • నతివయొకతె
తన మేనిచాయఁబో • లిన కుందనపుఁబూల, భవుమేన రాల్చెను • భామయొకతె
తనకురులను దీటు • కొను నీలముల నలి, గళు మెడఁ జేర్చెసిం • గారియోర్తు

గీ॥ తనదుచూపులఁబోలు ని • ద్దంపుటాణి, ముత్యముల నొక్కమదిదాక్షి • ముగ్ధచంద్ర
ధరు కిరీటంబుపైఁ జల్లెఁ • దలిరుఁబోడు, లెల్ల మేడల నిట్లు రం • జిల్లిరపుడు. 27

వ. వేటొక్కపేటయందు

క॥ శివమూరిని హృదయంబుల, నవధానముతోడఁ దాల్చి • యబ్జాతముఖుల్
వివిధవచోరచనల నిటు, భవుఁగూర్చి ప్రశంసనములఁ • బరపిరి వేడ్చున్. 28

-:నాగర స్త్రీలు శివునిఁ బ్రశంసించుట:-

సీ॥ ఈ ధన్యుడేకదా • యీ జగంబులకెల్ల, నాదికారణమైన • యనఘమూర్తి
ఈ మాన్యుడేకదా • యీ హరిబ్రహ్మాది, నైలింప చక్రంబు • నేలు తేఁడు
ఈ చతురుడేకదా • యీ ప్రపంచములకుఁ, బంచకృత్యముల యో • జించు దంబ
ఈ కుశలుడేగదా • యిమ్ముగా షడ్గుణై, శ్వర్య సమృద్ధితోఁ • బరఁగు మేటి

- గీ॥ ఈ సరసుడేకదా మన ♦ హిమనగేంద్ర, బాలికాచేతమును బరి ♦ పరివిధములఁ జాలఁగాఁ బరిశీలించి ♦ మేలివరము, నొసఁగి పెండ్లాడవచ్చిన ♦ యూర్జితుండు.
- వ. వెండియుం గొందఱు మెఱుంగుబోణులు మిద్దియలం గాచికొని తమకురంగటం గదలిపోవుచున్న సారంగభృచ్చూదామణిం గనుంగొని పొంగుచు నిట్లనిరి. 30
- సీ. హాలాహలముఁ ద్రావి ♦ యఖిలలోకంబులఁ, గాచిన ఘనదయా ♦ కరుఁ డితండె త్రిపురదైత్యులఁగాల్చి ♦ త్రిభువనంబుల నెల్ల, బ్రోచిన మగసిరి ♦ ప్రోడ యితఁడె దక్షాధ్వరంబు వి ♦ ధ్వంసం బొనర్చి జే, జేల శిక్షించిన ♦ జెట్టి యితఁడె కమలజనిష్ఠుల ♦ కల నెడఁజేసి లిం, గాకారుడైన మ ♦ హాత్ముఁ డితఁడె
- గీ॥ చెలిమియలరఁగ నామఱ్ఱి ♦ చెట్టుక్రింద, సనకముఖసంయములకు న ♦ శ్రవపద్మాద్ధ బోధనంబొనరించిన ♦ బోద్ధ యితఁడె, విశ్వములనెల్లఁ బోషించు ♦ విభుఁడతండె.
- ఉ॥ ఎంతతపంబుఁ జేసిరో గి ♦ రింద్రుడు మేనకయున్ గుమారకీ కంతుని గెల్చినట్టి దొర ♦ కాంతుండుగా నొనఁగూడు కల్మి క భ్యంతికమందు నున్న మన ♦ మందఱ మెమ్మెయి నోచినామె! య త్యంతము గన్నులొందె సుఖ ♦ మందెను జన్మము ధన్యతాగతిన్. 32
- క॥ వారే సిరిగలవారలు, వారే చెలువుగలవారు ♦ వారే వలఁతుల్ వారే చదువరులిట నే, వారలు శంకరునిఁ గనులఁ ♦ బడయఁగలిగిరో. 33
- వ. ఇంకను గొందఱు మచ్చెకంటు లిచ్చమెఱయ మెచ్చుచు నిచ్చొప్పున హెచ్చుగ నుచ్చరించిరి.
- చ॥ కువలయనేత్ర కీ యుమకుఁ ♦ గోరినయట్టుల రాజశేఖరున్ సువిహితభంగి వల్లభునిఁ ♦ జొప్పడఁజేసిన దైవ మెంతయున్ స్తవమున క్షల్లమయ్యె నిటు ♦ దప్పి మఱొక్క తెఱంగుచేసినన్ కవవ దిట్టరొక్కో! కల ♦ కాలము భూప్రజలెల్ల గొల్లునన్. 35
- క॥ ఇందిర హరిన్ బడసి వా, కృందరి పరమేష్ఠిఁబడసి ♦ సాంపాంది రెటుల్ కందర్పజయునిఁ జేకొని, యొందు నటులె చిరసుఖంబు ♦ లుమ క్షమలోనన్.
- గీ॥ అనుచు నాగరకామిను ♦ లతిముదమునఁ, జాల గైవారములు సల్చి ♦ శర్పుపైని ముత్తియంబుల రవలఁ గెం ♦ పులను బుష్ప,ములను సేనలనున్ జల్లి ♦ మురిసిరంత.
- క॥ భూరితరవైభవంబున, నూరేగుచు జగదధీశుఁ ♦ డురువిభవాలం కారంబగు గిరిరాజా, గారద్వారంబుఁ దఱియఁ ♦ గాఁ జనుదేఱన్. 38

-:హిమవంతుండు వరపూజ చేసి పెండ్లివారిని విడిదిలోఁ బ్రవేశపెట్టుట:-

- మ॥ పరివారంబులతో సుమేరుముఖవి ♦ భ్రాజద్గిరింద్రాళితో పురహస్యగ్రజనుప్రకాండతతితో ♦ బుత్రప్రధానాళితో

సరవిన్ శర్వున కర్ణమీలు వరపూ • జన్ జేయఁగావచ్చె నా
గిరిరాజేంద్రుడు ద్వారభూమికి వడిన్ • గీర్వాణులు యుష్పాంగఁగాన్.

౪॥ మేనక సువాసినీతలి; తో నిఖిలేశ్వరున కెలవి • తో గుమ్మమునన్
దా నీరాజనమిడ న, న్యూనామోదమున వచ్చి • యుత్సాహమునన్.

గీ॥ మరలఁజూచెను శివు నన • మానతరుణ, దివ్యకోమల మోహన • దేహు
భానుశకలావతంసవి • భ్రాజమానుఁ, గాంతసంతానసుమదామ • కలితవక్ష

౫॥ కనుఁగొని చూడ్చి మరల్పఁగఁ, దనవలనున్ గాకయున్నఁ • దన్వీమణి చి
త్రనిచితమూర్తివలెన్ దగి, యొనరిచె నెట్టులొ నివాళి • యుత్సాహముతియ్యె

౬॥ మును గాళిక దనతోఁ జె, ప్పిన విధమునకన్న మిగులఁ • బ్రియమగు చక్క
దనమునఁ దనరెను శివుఁడని, మన మలరఁగ నిమ్మఁజేరె • మానినియంత

గీ॥ తోడవచ్చిన యువతులు • తుహిన కిరణ, మౌళిఁగని సంతసించి యి • మ
రహహ! గిరిపుత్రిభాగ్యమే • మనఁగవచ్చు, నెంతయందంపుఁబలిలభి • య

౭॥ ఎందైనను గంటిమె చ, క్కందనమును నీడుజోడు • గరగరికయు హె
చ్చుండగు కల్మీయు నిటులన్, బొందికగల వరు నటంచు • భోరుకొనిర

౮. అయ్యవసరంబున.

తదల. గిరివరేంద్రుఁడు ద్వారభూమి నొ • గిన్ బురోహితయుక్తుడై
ష్టిరమతినే వరపూజనల్పను • శీతరశ్మికిరీటి క
వ్వరున వాద్యములెల్ల మ్రోయఁగ • వారితోడ గిరింద్రుఁడు
దిరముఁ జేరె మహేశుఁ డత్తఱి • దివ్యసంఘము గొల్పఁగాన్.

కవిరాజు అందును నూత్నవినిర్మితమై తగి • నట్టి వివాహపు మందిర
విరాజితము॥ దిందుధరుండు గణావళితోడ ము • నీట్టతితో నమరావళి
బొందుగ నర్హ విధి దగుతాపునఁ • బూజితుడై నివసించె
విందులు సేయుచుఁ గొల్పె నికామప • విత్రవరిత్రుఁ డగేం

- : పార్వతి కులాంబాపూజార్థమై వెడలుట: -

ఉ॥ ఆసమయంబునందుఁ దుహి • నాచలకన్య నిజాన్వయాంబికా
వాసముఁ జేరి కొల్చుటకు • వాద్యము లొక్కట మ్రోగఁగఁజెలుల్
దాసజనంబులున్ దనదు • తల్లియు విప్రసువాసినీమణుల్
వాసిగఁ జేరి రాఁ బసిఁడి • పల్లకి నెక్కి చనెన్ ముదంబునన్.

గీ॥ అంబికాపూజనమునకై • యరుగుదెంచు, నట్టిజగదంబికనుగాంచి • య
ననిమిషులు విస్మితాస్మయై • హర్షభరము, నను విలోకనములఁ(ద్రిప్ప) • న

- సీ॥ అల్లనేరేడు పండ్ల ♦ యంద మమ్మగఁజాలు, జిగిగ్రాలు మైనిగ ♦ నిగలదాని
చిలునవ్వు దొలకాడు ♦ సిందూరతిలకర, మృంబైన ముద్దుమొ ♦ గంబుదాని
మందారసుమము ల ♦ మర్చి కూర్చిన లలి, తంబైన కబరీభ ♦ రంబుదాని
నాణిముత్యంబుల ♦ హారముల్ రత్నహా, రంబులు దనరు వ ♦ క్షంబు దాని
- గీ॥ చారుతరరత్నకంకణ ♦ సంకలితక, రద్వయం బొప్పుదాని వ ♦ జములకమ్మ
తొప్పు వీన్దోయిందళుల ♦ నొసఁగుదాని, శివునకగు సురతాణి జే ♦ జేలుగనిరి.
- క॥ కనుఁగొని మదిలోఁ దత్పద, వనజములకు మ్రొక్కులోసఁగి ♦ వారనిభక్తిన్
బెనఁగొను ముదమునఁబొదలుచు, మనములఁదావంబులెల్ల ♦ మానిరి కడఁకన్.
- క॥ జగదీశ్వరుండు నత్తఱి, జగదంబను వికసితాక్షి ♦ సారసముల ని
మ్ముగఁగని విరహజ్వరమున్, దిగనాడెను నాటుకొన్న ♦ దిగులెల్లఁ జనన్.
- గీ॥ అంతఁ గాళి కులాంబాస ♦ మర్చనంబు, కరముపేరిమి నల్పి సిం ♦ గార మమర
వైభవం బేపుమీఱఁగ ♦ వచ్చె మరల, గిరివరేశ్వరు మంగళ ♦ గేహమునకు.
- క॥ హిమవంతుని ప్రార్థనమునఁ, గమలాక్షముఖామరాగ్ర ♦ గణ్యాలు వేగన్
గొమరగు వివాహమంటప, మమితోత్సాహమునఁ జేరి ♦ యందు రయమునన్.

-: దేవతలు మహేశదత్త భూషణంబులఁ బార్వతి నలంకరించుట:-

- గీ॥ వేదమార్గానుసరణిఁ బృ ♦ ధ్వీధరాత్మ, జాతను మహేశదత్తవి ♦ స్తారభూష
ణావళిన్ గయిసేసి ర ♦ బ్జాలయాది, కమలగంధులు నీరాజ ♦ నములనిడిరి. 55
- వ. ఆసమయంబున.
- క॥ శైలేంద్రుఁడు బాఁడులకున్, జాలఁగ దానంబు లిచ్చి ♦ సన్మానించెన్
మేలుగఁ బేదలకును ద్ర, వ్యాళిన్ గడుఁ బంచిపెట్టె ♦ నామోదమునన్. 56
- గీ॥ అంతటఁ బురోధనుఁడు జ్యోతి ♦ షాగమప్ర, వీణుండును నగు గర్భుండు ♦ వేగశైల
పతినిఁగనిపెత్తె.నధిప! సాం ♦ ప్రతమువడిగ, శివునిఁదోడ్తెమ్ముపెండ్లకై ♦ సిద్ధముగను.
- వ. అనినవిని యంత హిమవంతుండు సుముహూర్తంబు ప్రత్యాసన్నంబగు తారసి
సంతోషితస్థాంతుండై మేర్పాదిగిరివరులను గుమారుల నగ్రజమ్మలతో శివునిఁ దోడ్తెర
బనుపుడు వార లనేక వాద్యపురస్కరంబుగ శివసముఖమునకుఁ జేరఁబోవుడు నందలి
ప్రమథదేవమునిగణంబు లానందంబుతో వారి నెదుర్కొని గౌరవింపుడు నవ్వారలు
శంకరునకు మ్రొక్కి కన్యాదానోచితసమయం బాసన్నంబయ్యె వేవేగ విచ్చేయుండని
యర్థింప బరమేశానుండును హర్షించి. 58
- గీ॥ సుంఘద్రవ్యములతోడ ♦ మజ్జనంబు, సలిపి శుద్ధదుకూలముల్ ♦ చక్కఁగట్టి
తిలకమును దిద్ది వుపమెక్కి ♦ దేవమునిగ,ణములు గొలువఁగ దివ్య వా ♦ ద్యములు సెలఁగ.

-: శివుడు కల్యాణమంటపమునకు వచ్చుట: -

- క॥ శేతచ్చత్రము మణివి, ద్యోతితపాదుకలు విలస • దురుచామరముల్
స్తీతి సురవరులు పూనగ, గీతుల గంధర్వులలరి • కీర్తనసేయన్. 60
- క॥ రంభాప్రముఖాపురసలు, శుంభధృతి నృత్తగరిమ • జొక్కింపగ నా
జంభారియుఁ బరమేష్ఠియు, సంభోజాక్షుండు నగ్ర • మందు నిలువఁగాన్. 61
- గీ॥ అదితి మొదలగు బృందార • కాంబ లెలమి
బువ్వలన్ జల్లుచుండ శం • భుండు పరిణ
యంపు మంటపమున్ జేర • నరుగ నగవ
రులు వృషమునుండి దింపి శ • ర్వునిఁ బ్రియమున. 62
- క॥ కొనిచని మణిమయపీఠం, బును నెక్కఁగఁజేసి మ్రొక్కి • పొంగుచు నీరా
జన మొనఁగి తోడవచ్చిన, ఘనులందఱి కందుఁ బసిఁడి • గద్దెలిడి రొగిన్. 63
- క॥ హిమవంతుఁడు వేడుకతో, నమితామోదమున డాసి • యభవునకుఁ బ్రణా
మము చేసి దేవమునులకుఁ, గ్రమముగ వందనము చేసి • గౌరవ మెసఁగన్.
- వ. ఇక మేనక తనూజాతకు.
- సీ॥ బంఁగారు సరిగంచు • పట్టుపుట్టముఁగట్టి, రవణించు హొంబట్టు • రైక దొడగి
వలిపంపు జాళువా • వల్లెవాల్ నరించి, మేలి మేల్చిముసుంగు • గీలు కొలిపి
వనపు లత్తుకరేఖ • పదములపైఁ బూసి, పునుగు గంధమును మే • నున నలంది
కనుఁగవఁ గప్రంబు • కజ్జలంబును దిద్ది, కైశ్యంబునన్ సంపె • గలను దురిమి
- గీ॥ నుదుటఁ గల్యాణతిలకంబు • గుదురుపరచి
అఖిలలోకైక రాజ్ఞియౌ • నార్య నొకప
సిండి పుట్టికయందుఁ గూ • ర్చుండఁ జేసి
యవనికాంతర్ది యందుంచె • బ్రియము మెఱయ. 65
- గీ॥ కృత్యవిదుఁడౌ పురోధ స • త్స్యతియొసంగ
నపుడు పుణ్యాహమును • బాడి యగకులేంద్ర
తల్లజానిచేతఁ గన్యకా • దానమునకుఁ
జెలఁగి సంకల్ప మొనరింపఁ • జేయ నతఁడు. 66
- వ. పురోహితోక్త ప్రకారంబున.
- క॥ రక్షాబంధనము జగ, ద్రక్షకునకుఁ గట్టి యెలమి • రాణింపంగా
జక్షుశ్రుత్యుపవీతికి, వక్షంబున యజ్ఞసరము • వైచి రయమునన్.
- గీ॥ హేమకలశోదకంబును • బ్రేమమీఱ, మేనకాదేవి వంచ నీ • శానచరణ
కమలయుగమును గడిగి త • త్కాండధార, శిరసునన్ జల్లుకొనిచాల • మురిసెభక్తి.

- క॥ వాచస్పతియును నా గ, ధాచార్యుండును ముహూర్త • మరయుచు ఘటికా
సూచకయంత్రముఁ జక్కగఁ, జూచుచుఁ బ్రణవంబు నుడువు • చును నుండిరొగిన్.
- మ॥ గిరిరా జప్తు పురోహితానుమతిఁ బ • త్కెన్ శంకరున్ జేరి ని
ర్జరనాథాగ్రణి! తండ్రితాతలను గో • త్రంబున్ దగన్ జెప్పనాన్
దరహాసం బొనరించి యున్న యభవున్ • దాఁగాంచి యంచన్మతిన్
వరహాసీంద్రుఁడు నారదర్షి యిటులన్ • వాక్రుచ్చె మెచ్చొప్పుఁగన్.

70

-: నారదుండు హిమవంతునకు శివుని యనాదిత్వంబుఁ జెప్పుట:-

- ఉ॥ ఆదికి నాదియై యలరు • నట్టిఁ డెవండు? గిరీంద్ర! పంచభూ
తాది యెవండు? మాయ కిల • నాశ్రయ మెవ్వఁడు ! బ్రహ్మ విష్ణు సం
పాదకుఁడెవ్వఁ? డట్టి శివు • భావమునందు నెఱుంగ లేక గో
త్రాదులఁ దెల్పుమం చిటుల • నాడుట పాడియె? చూడు మాతృతోన్.

71

- క॥ ఆకృతిని, వికృతి, నెట్టిగు, జాక్రాంతిని నొందనట్టి • యాదిమ దేవుం
డికరణి ధర్మరక్షకు, నై కారుణ్యమున సగుణుఁ • డయ్యెను గనుమా!

72

- ఉ॥ నీదు సుతాతపోనియత • నిష్ఠకు లోఁబడి మెచ్చి వచ్చె ని
ట్టి దురితాపహుండు ధర • నెవ్వని కేనియు నిట్టి భాగ్య సం
పాదన మబ్బునే! యిఁక న • మర్చ్యులలోన మునీంద్రులందునేన్
బాదుగ నీశ్వరున్ దెలియు • పండితుఁ డెవ్వఁడో యెంచి చూడుమా!

73

వ. అనినంత.

- సీ॥ నారదోక్తి నిజంబు • నమ్ము మనియె హరి, తగవిది యంచు వి • ధాత చెప్పె
ఉచితం బనుచు నన్న • ముచినూదనుఁడు వత్స, బాగిది యనియె స • ప్తరసనుండు
సందేహ మేమని • జముండు వక్కాణించె, కర్ణ మిద్దియని ర • క్కసుండు వత్స
పాయు సందియమని • పాశియు వాక్రుచ్చె, భవ్యం బిదని మహా • బలుండు నుడివె

- గీ॥ దైమమందిల్లు కొఱగామిఁ • దలపఁజెల్లు, నొక్కో! యనే జక్కులేలిక • యుక్కుమెఱయ
భాస్కరుండును గువలయ • పతియు జాగు, సేయనేటికి నిఁకనని • చెప్పి రపుడు.

వ. మఱియు వశిష్ఠాదిమునులిల్లనిరి.

- ఉ॥ ఎవ్వనిచేత నీ జగము • తెల్ల విచిత్రముగాఁ దనర్చెదా
నెవ్వఁడు బోధరూపుఁడయి • యెప్పుడు నొప్పులరున్ స్వతంత్రుఁడై
యెవ్వఁడు సర్వపంద్యుఁడయి • యేలు జగంబులనెల్ల లీలగా
నవ్విభునిన్ గుఱించి యిటు • లారయఁ జెల్లునె శైలతల్లజా!

75

వ. అని చెప్పినంత హిమవంతుం డవ్వారల బోధనంబున నపగతసంశయం డయ్యును
చిత్తంబున నొక్కింత.

- క॥ గోత్రపతియయ్యు నీతఁ డ, గోత్రున కెట్టిచ్చుఁ గూతుఁ ♦ గూడునె? యని యే మాత్రము గొంకకయే విగ, తత్రపు లందురని సుంతఁ ♦ దా యోజించెన్.
- వ. అపుడు సుమేరువ్రముఖ నిఖిలోర్విధర రాజవర్యు లాతని తలంపెఱింగి యిట్లునొక్క చెప్పిరి.
- క॥ అనుమాన మెల్ల విడి యా, ర్యను బరమేశ్వరున కొనఁగి ♦ యధికతరశ్రీ యును శ్రేయముఁ గీరితియును, గొనుమా! నగరాజరాజ! ♦ గొణఁగ కొకింతన్.
- గీ॥ ఇరుదెఱంగులవా రిట్లు ♦ హితవుమెఱయ, నొక్క చెప్పినందుహినవం ♦ తుండుగలఁక సంతఁబోఁజిమ్మిపాణి గ్ర ♦ హణముఁ గూర్చు, గాఁబురోధపుహోయుఁడై ♦ గడఁగియపుడు.

-: శ్రీపార్వతీ పరమేశ్వర కల్యాణము:-

- క॥ ఈకన్నెను బరమేశ్వర!, నీకిచ్చెద భార్యగాఁగ ♦ నీవు గొనుము లో కైకేశ! త్రివర్గమునం, దీకన్నె నతిక్రమింప ♦ కెపుడును దయతోన్. 79
- గీ॥ అని శివాకరమును శివ ♦ హస్తమందు, నద్రిపతి యుంచి తీర్థకా ♦ మాబ్ది యయ్యె శంకరుం డద్రిజాపాణి ♦ సారసంబు, స్వకరమునఁ దాగ్రహించె బ్ర ♦ సన్నుండగుచు.
- గీ॥ ఆర్యను గ్రహించి 'ధేమస్య' ♦ యనెడు మంత్రమును శివుఁడు లొకికాచార ♦ ముగనుజదివి పల్కె 'నాతిచరామి' యన్ ♦ బలుకుఁ బ్రకృతి, పురుషులగు తుమకొండుతీ ♦ ర్పొనఁగుటెట్లు.
- క॥ జీరకగుండంబు లగక, న్యారాజకలాపు లిరువు ♦ రన్యోన్యముగా భూరి ప్రీతిన్ శిరసులఁ, జేరిచి యానందభరముఁ ♦ జెందిరి వేడ్కన్. 82
- క॥ జవనికను దీసివేసిరి, శివుఁ డవలోకించె శివను ♦ శివుని నటులనే శివయును నవలోకించెను, నవిరళభావోపలబ్ధ ♦ హర్షోన్నతులన్. 83
- క॥ రంగారు మేల్మీబంగరు, మంగళసూత్రంబు రాజ ♦ మండనుఁడు జగ న్మంగళయగు శివగళమునఁ, బొంగుచుఁ గట్టెను సమస్త ♦ భువనహితేచ్చన్.
- ఉ॥ ఎల్లసురల్ మునుల్ ప్రమథు ♦ లెల్ల శిలోచ్చయనాథు లెల్లరున్ జల్లనికొండవీటిఁ గల ♦ సర్వజనంబును మేటి వేడ్క రా జిల్లఁగఁ బెల్లు సంతసముఁ ♦ జెంది జయధ్వనులన్ బొనర్చుచున్ ప్రోల్లసద్విష్ణవైభవన ♦ ముల్లసితాత్మకు లైరి భూరిగాన్. 85
- శా॥ శైలాధీశవతంసుఁ డల్లునకు ని ♦ చ్చల్ హెచ్చు బచ్చల్ రవల్ నీలాల్ కెంపులు పుష్యరాగములునున్ ♦ నిద్దంపు ముత్యంబులున్ మేలొ నేవళముల్ గడింది నకిషీ ♦ మీర్ జాళువాభాండముల్ చాలొప్పున్ హరణం బొసంగె సుమన ♦ స్సంఘంబు లగ్గింపఁగాన్. 86
- వ. మఱియును.
- ఉ॥ లక్ష గజంబులన్ మఱి ద్వి ♦ లక్ష మహాజవ సైంధవంబు లేన్ లక్షల పాడియాపులను ♦ లక్ష మదోర్ధతిమీఱు టెద్దులన్

లక్ష బిటారిచేడెలను ♦ లక్ష వసిండిరథంబు లింపుగా
నాక్షణముం దొసంగె నచ ♦ లాధిపతల్లజుఁ డబ్బుమోళికిన్.

87

గీ॥ ఆణిముత్యాలరాసుల ♦ నంది యొసంగ, నపు డుమాశివు లంచితా ♦ ప్లాదమెసంగఁ
గాఁ దలంబ్రాల నొకరికొ ♦ కరు శిరసులఁ, జల్లుకొని పొంగిరెంతయు ♦ సంతసమున.

శా॥ భేరీనాదములున్ మృదంగపటహా ♦ భీష్మధ్వనుల్ దివ్యవా
ద్యారావంబు లనేకముల్ సెలఁగె రం ♦ భాద్యస్సరస్సుందరీ
వారాంచత్తర నృత్తముల్ దనరె దీ ♦ వ్యచ్చారుగంధర్వశృం
గారానుత్తమగానముల్ పాలిచె రం ♦ గద్భంగిగా నత్తఱిన్.

89

క॥ గిరిపత్నులు మునిపత్నులు, సురపత్నులు సర్వలోక ♦ సుందరులకు శ్రీ
గిరిజా శివుల కొసంగిరి, సురుచిరనీరాజనముల ♦ శోభన మొనరన్.

90

-: శివుఁడు పార్వతితో స్థాతీపాక హోమంబు సేయుట:-

వ. అంత హిరణ్యగర్భుండును వశిష్టాదిమునీంద్రులును, బార్వతీపరమేశ్వరుల యజ్ఞశాల
యొద్దకుఁ దోడ్పొనిచని యేకుీరిన్ గూర్చుండఁజేసి వేదిఁ దర్వాస్తరణం బొనర్చి దర్వాస్యజ్య
స్థాతీ ప్రోక్షణ పూర్ణపాత్రేధ్యుస్రవంబులఁ గూర్చి యగ్నిప్రతిష్ఠా బొనరింపఁ జేసి యం
దాయాదిమదంపతులచేఁ బ్రధానహోమంబును బ్రవేశ హోమంబును స్థాతీపాకంబును
మున్నగునాని ఋగ్వేదస్మమనూక్తంబుల విధిప్రకారంబున నొనరింపఁజేసి లోకాచార
ప్రకారం బగ్నిప్రదక్షిణంబుసేయ నియోగించిన నార్యామహేశ్వరు లద్వాని నెఱవేర్చుచుండ
నత్తఱి శివమాయా విశేషంబున.

91

గీ॥ మెట్టదామరవిరిదండ ♦ మెఱయుచున్న, కుందకోరక మట్టుల ♦ నందమైన
లోకసుందరిపదనఖం ♦ బాకులాత్ముఁడై విరించి విలోకించె ♦ నబ్రమొంది.

92

ఉ॥ చూచినయంతనే తనివి ♦ చొప్పుడకున్న నదేవిధంబుగాఁ
జూచుచున్న నాక్షణము ♦ శుక్రము మోక్షము చెంద నెద్దియున్
దోచఁక యార్తుఁడై కనెడు ♦ తోయజగర్భుని రుద్రుఁ డుగ్రుఁడై
చూచి కరస్థశాలమునఁ ♦ జూరొనరింపఁ దలంప నయ్యెడన్.

93

క॥ హాహాకారంబు ముని, వ్యూహము సర్వత్రిదశన ♦ మూహమును గిరి
వ్యూహం బొనర్చె వినతుం, డై హరి ప్రార్థించె నిట్టు ♦ లంతకదమనున్.

94

క॥ దేవాదిదేవ! శివ! పర, దేవా! పరమేశ! శర్వ! ♦ దీననిచయర
క్షావశ్యాదయ! జగన్మయ!, కాపుము సర్వభువనేశ! ♦ కాపుము నలువన్.

క॥ నీవే సర్వాత్మపు శివ!, నీవే సర్వరచయితవు ♦ నిరుపమవిభవా!
నీవే సర్వేశ్వరుఁడవు, నీవే యిటు దలఁపవలదు ♦ నిగ్రహ మభవా!

96

క॥ లేవాద్యంతము లింకను, లే వంతర్బాహ్యములును ♦ లీలాకారా!
లేవే వికృతులు నీ కిలఁ, గేవల చిద్బ్రహ్మ మీవు ♦ గీర్వాణ విభూ!

97

- ఆ॥ ముక్తికాములైన ♦ మునులు సంగముఁబాసి, నీదుపదము లెంతో ♦ నిష్ఠమెఱయ
శరణామని యుపాస్తి ♦ సల్పుచునుందురు, నిర్వికల్పభాగ్య ♦ నిపుణమూర్తి! 98
- గీ॥ పరద! కన్పడునదియుఁగ ♦ స్పృహకయున్న, యదియు నద్యయమయి యల ♦ రారునీవె
శుద్ధమైనట్టిదియును వ ♦ స్తువుల నొప్పు, నదియునగు పైఁడి యొక్కఁడె ♦ యగునుగాదె.
- గీ॥ భువనసృజనావనాలంబ ♦ భూరికృతుల, యందు ముఖ్యనిదానము ♦ వగుచు నెపుడు
నాథ! తదపేక్షఁబొదలుచు ♦ న్నావుగాని, యరయ ననపేక్షఁడవు పర ♦ మాతృ! నీవు.
- గీ॥ ఆదివయ్యును నరయ న ♦ నాదివేస, గుణుండవయ్యును గనఁగ ని ♦ ర్గుణఁడవెందుఁ
బ్రకృతికవ్వలవెలయునా ♦ పరమపురుషుఁ, డవు పరాత్పరుఁడవు జగ ♦ ద్దవుఁడవనఘ!
- క॥ నీదరిసెనమున గిరిక, న్యాదారా! ధన్యజనుల ♦ మైతిమి కడిమిన్
నీదృఢభక్తజనమునకు, మోదం బిడువాఁడ వజ్రనిఁ ♦ బ్రోవుము దీనున్. 102
- వ. అనినంత వశిష్ఠాదిమును లిట్లని ప్రార్థించిరి.
- ఉ॥ నీదు రజోగుణాంశమున ♦ నీరజసంభవుఁ డుద్భవిల్లెఁ దా
నీదగు సాత్త్వికాంశమున ♦ నీరజనేత్రుఁడు పుట్టె దిట్టయ్యె
నీదు తమోగుణాంశము జ ♦ నించెను గాలమహోగ్నిరుద్రుఁడున్
నీదు తురీయతత్త్వ మిఁక ♦ నిర్మల మక్షర మద్వయం బొగిన్. 103
- ఆ॥ వ్యక్తముగ మహాత్ము ♦ పంచభూతములు త, న్నాత్ర లింద్రియములు ♦ మనమహంకృ
తియును బ్రకృతి గలసి ♦ తిండ్రించు నీయందు, విశ్వమూర్తి! వేద ♦ వినుతకీర్తి!
- ఉ॥ అంబుధులేడు వల్వలు ద ♦ శాశలు భూరిభుజంబు లంతరి
క్షంబగు పొక్కిలా మిహిర ♦ చంద్రహస్తాశనులున్ గనుల్ నమీ
రంబగు నాన నాకము శి ♦ రస్సు కృపేటధరంబులౌ కురుల్
భంబులునున్ గ్రహంబులు కృ ♦ పానిధి ! నీకు సుమంబు లింబుగన్. 105
- క॥ నీకెటుల నుతుల మోదము, చేకూరఁగఁ జేయఁగలము ♦ శివ! పరమేశా!
వాకులకేనియు మదికేన్, బ్రాకటముగ నంద కెందు ♦ భాసిలుదు వజ్రా !
- గీ॥ అనఘ! కడు బాలిశుండైన ♦ యజ్జగర్బుఁ, గనికరంబున మన్నించి ♦ కావు మెడరుఁ
బాపు నీకెదురే యెందుఁ ♦ బరమపురుష! భక్తవాత్సల్య మాతృని ♦ ప్పొటవిడకు.
- వ. ఇంద్రాదిలోకపాలు రిట్లు వినుతించిరి.
- గీ॥ కోటిసౌదామనీ ప్రభా ♦ కుశల మున్న, కోణము సుశోభనంబయి ♦ రాణుఁడనరు
రూపము ధరించి లోకమం ♦ దేవుమీఱ, వెలయు నీకు నమస్కార ♦ ము లివె దేవ!
- క॥ పంచాస్యన కభవునకును, బంచాశత్క్రీటిమూర్తి ♦ భాస్వరునకు ది
వ్యాచితవిద్యజ్ఞులౌ, చంచద్రూపునకు నిత్య ♦ సత్యునకు నుతుల్. 109

క॥ విద్యాతత్త్వమయునకు న, విద్యాభంజనున కఖిల ♦ విభునకు భీష్మ
ప్రద్యోతితాగ్నివర్ణన, కాద్యునకును శంభునకు జౌ ♦ హారు లివె శివా !

క॥ రుద్రునకు భక్తసముదయ, భద్ర ప్రదునకు నవాచ్య ♦ వైభవునకు ని
ర్మిద్రప్రచోదునకుఁ దుహి, నాద్రుతాహృదయపుష్క ♦ రార్కునకు నుతుల్.

వ. దేవా! అనుగ్రహింపు మనుగ్రహింపు మనుటయు.

శా॥ నాశీకాక్షునిఁ దొట్టి నిర్జరులు నా ♦ నా దివ్య మౌనీంద్రులున్
నాశీకోద్భవుఁ గావుమం చిటుల దీ ♦ నత్వంబుతో వేడఁగాఁ
గాలీనాథుఁడు గిన్నఁబోవిడి కడున్ ♦ గారుణ్యముం జెంద న
వ్యేళన్ గాంచి విరించి మ్రొక్కి నుతిఁ గా ♦ వింఁజ్ విధేయాత్ముడై. 112

క॥ కరుణాసాగర ! శంకర !, వరదాభయహస్త! దేవ ♦ వంద్యపదాబ్జా!
కరుణించి ప్రాపుమీ నను, దురితము సైరించి వేగఁ ♦ దుహి నాంశుధరా! 113

క॥ నీలీలేచ్ఛఁ జరాచర, జాలం బీ భువన మలరు ♦ శంకర ! త్రాటన్
మేలుగఁ బసరంబుల క్రియఁ, జాల నెఱింగితి మహాత్మా! ♦ క్షమియింపు మిఁకన్.

గీ॥ అనిశ్చితాంజలియై మ్రొక్కి ♦ యజుఁడునిలువ, శర్వుఁ డభయవరంబిచ్చె ♦ సర్వమునులు
సురలు గిరివరులందఱు ♦ కరమునంబ, రమునఁబొగడిరి తొడరి న ♦ ర్వజ్జనపుడు.

గీ॥ అంత ధాతృవిమర్దితం ♦ బైన వీర్య, మపుడు కణికాసహస్రమ్మె ♦ యమర వాని
చే జనించిరి పెక్కుండు ♦ చెలువుమీఱ, వాలఖిల్యమునుల్ పరు ♦ వంపుఘృణుల.

వ. అవ్వారిన్ గాంచి నారదుండు శివానుమతి నిట్లనియె.

క॥ చనుఁ డీరు గంధమాదన, మున కందుఁ దపంబు చేసి ♦ మునిముఖ్యులరై
యొనరుం డిది విధి యన నం, తనె చని రచ్చటికి వారు ♦ త్వరితగతులతోన్.

మత్తకోకిల. తోయజోద్భవుఁడంత మౌనుల ♦ తోడ శర్వు వివాహ ము
త్రాయతంబగు భక్తిఁ బూర్తిఁగ ♦ నాచరింపఁగఁజేసి యా
రేయియంద ధ్రువేక్షణంబునె ♦ టిన్ బొనర్పఁగఁ జేసి బల్
మ్రోయఁ జేసెను స్వస్తిపాదము ♦ మోద మింపెనలారఁగాన్. 118

కం॥ పొందుగ మునులఘుదల నా, నందముతో శంకరుండు ♦ నగజశిరసునన్
సిందూరమిడియె దానన్, జెందెను దేజంబు మిగుల ♦ శివ మురుపాప్సన్.

గీ॥ అంత నొక పీఠిఁ బేర్చిమ్మై ♦ నధివశించి, యున్న శివులను గని సుర ♦ లుబ్ధిరెంతో
పరిణయమహోత్సవంబిట్లు ♦ జరుగనెలమి, బ్రహ్మకిండెబ్బుల్ల పాత్రంబు ♦ భర్గుఁడవుడు.

క॥ గోదానము యాజ్ఞికునకు, పాదరమతి శంభుఁ డొసఁగి ♦ సకలాంచఛ్రే
యోదాయకంబులైన మ, హాదానము లొసఁగె నగ్ర ♦ జాగ్రణులకొగిన్. 121

- క॥ వరుసగ వేర్వేరుగ భా, స్వరరత్నంబులను రాంక ♦ వపు సాలుపులన్
దరుణేందుమౌళి విప్రుల, కిరపుగ సంభావనలను ♦ నిచ్చె బిటబిటన్.
- గీ॥ అపుడు వేలుపులునుమును ♦ అన్యులును మ, హాప్రమోదంబునొంది జ ♦ యధ్వనులన్
నర్చి రచ్చరగములు గం ♦ ధర్వజనము, లలితనర్తనగానముల్ ♦ సలిపిరెలమి.
- వ. మఱియు భేరీమృదంగవేణువీణానిస్సాణకాహళ ఝల్లరీ తూర్య వాద్య ఘోషంబులు
మ్రోసి మహోత్సవబయ్యె నయ్యెడ హిమవంతుండు డాసి మహేశ్వరునకు మ్రొక్కి హరి
విరించనాదులకు వినతుండై భోజనసమయం బెఱింగించి యందఱ నామంత్రణంబు
చేసె నవ్వారందఱం గీకరించి సమధికాయామవైశాల్యంబును సుప్రభాక్తముక్తాఫలానేకాఘ్న
గుచ్ఛాంతరాళసంయోజితానుసమ శేఫాలికాకుందమందారవకుళ చంపకాశోకసుమ
మంజరీ పుంజరంజిత వితానప్రతానవిభ్రాజితమును క్షీరసాగరంబు బోలె నుత్పాదిత
మహాలక్ష్మీవైభవంబును మహేంద్రభవనంబువోలె నమృతరసోపపాదితానేక విధాహారసంఘ
న్నంబును మేఘద్వారంబువోలె ప్రద్యోదితద్యుమణివిద్యుజ్జ్వలీర్విభాసితంబును
గ్రహమండల ప్రదేశంబువలె సమధిగత కావ్యవాచస్పతిరాజహంస సౌమ్యకుజమండ
మరుద్విలసితంబును మహారమణీయంబునగు భోజనాయతనంబుఁ బ్రవేశింపుటయు
నందు.

124

-:వరవర్గ భోజనములు:-

- క॥ కనదురురత్నాంచితకాం, చనపీఠములందు వారిఁ ♦ జక్కఁగఁ గూర్చుం
డ నివేదించిన వారలు, ఘనమగు సంతోషమొప్పుఁ ♦ గా నచటఁ దగన్.
- ఆ॥ ప్రమథవర్యులొక్క ♦ బంతి భూతచయంబు, లొక్కబంతి గణము ♦ లొక్క బంతి
వీరభద్రముఖ్య ధీరులు నొకబంతిఁ, గూరుచుండి రెలమిఁ ♦ గొనలు సాఁగ.
- క॥ నారాయణుండు బ్రహ్మయు, నారదుఁడున్ గశ్యపుఁడు స ♦ నకముఖ్యులు బృం
దారకగురుఁడు వశిష్ఠము, ఖోరుతపోనిధులు మౌను ♦ లొకబంతియెడన్. 127
- గీ॥ వరుస నింద్రప్రముఖలోక ♦ పాలురును న, వగ్రహంబులు నొకబంతి ♦ హనుకిప్ర
ముఖనిఖిలపన్నగేశ్వర ♦ ముఖ్యులొక్క, బంతి గంధర్వవరు లొక్క ♦ బంతిగాను.
- వ. వెండియు వసుపులు విశ్వేదేవత లాశ్వినేయులు మున్నగువా రొక్కబంతిగను మరుత్తు
లొక్కబంతిగను గిన్నరకింపురుషచారణ విద్యాధరోష్ఠరోయక్షరక్షసిద్ధ గరుడగణంబులు
వేఱు వేఱుబంతులుగను గూర్చుండి రాసమయంబున 129
- క॥ బంగారు పశ్చారంబులు, బంగరు చెంబులును బంచ ♦ పాత్రలు మఱియున్
బంగరు టుద్ధరణులున్, బంగరుగిండ్లమరిచి రటఁ ♦ బర్వతభృత్యుల్. 130
- క॥ సురభిళదూపద్రవ్యము, లురువుగఁ దగు పాత్రలందు ♦ నునిచి సుగంధ
స్ఫురణం బెఱఁగించిరి నగ, పరిచారకవర్యులచట ♦ భాసురగతులన్. 131
- గీ॥ చామరంబులు సురటీలు ♦ జారుతరము, గాఁగ విద్యుద్వశములఁ జ ♦ క్కఁగ నమర్చి
యుంచి రీరీతి సిరులను ♦ దంచితమయి, లీలనొప్పారు భోజన ♦ శాలయందు.

- క॥ పలురకముల పక్వాన్నము, లలరెడు రాజనపుటన్న ♦ మరుదగు శాకం
బులు సూపంబులు నప్పడ, ములు వడియము లాలనేయి ♦ పులుసులు చేరుల్.
- క॥ జిడ్డు పెరు గూరుగాయలు, నడ్డంకి యొకింతలేక ♦ యరయుచు బంగా
రోడ్డాణంబులు మెఱయంగ, వడ్డించిరి యువతు లవుడు ♦ వాసిగదోడ్తోన్.
- క॥ మేనకయనుమతిఁ బరమే, శాసుని లక్ష్మీపురోగ ♦ సాధ్వీమణు లా
ర్యానలినేక్షణతో శ, య్యానిలయముఁ జేర్చి రప్పు ♦ డానందమునన్. 135
- క॥ పరమామోదముతోడ మ, ధురహాస్యాలాపచయచ ♦ తురిమ దనర్చన్
సిరిమీఱ భోజనము చే, సిరి సర్వజనంబు లవుడు ♦ శివునిఁదలఁచుచున్. 136
- గీ॥ పిదప నాచమనము చేసి ♦ పేర్మితోడఁ, బచ్చకప్రంపుతాపుల ♦ హెచ్చుమీఱు
తమ్ములముఁగొని విశ్రమా ♦ ర్థమ్మునంద, తొగిఁ జనిరి వారువారుము ♦ న్నున్నయెడకు.
- వ. అంత
- సీ॥ మణిదీపశతము ల ♦ మర్చికూర్చినచోట, ముత్యాలమాలికల్ ♦ పాలుచుచోట
రత్నద్రుణపంక్తి ♦ రాణమీరినచోట, ద్రాక్షతీగెల గెలల్ ♦ తనరుచోట
నానాసుగంధవి ♦ తానంబు గలచోటఁ, బుష్పితాశోకముల్ ♦ పొదలుచోట
మరకతమణికుట్టి ♦ మంబులు గలచోటఁ, గప్పురంపుటనంటు ♦ లొప్పుచోట
- గీ॥ పంచభక్త్యాన్నపాత్ర లే ♦ ర్పడినచోట, మేల్మీ కస్తూరివిడెములు ♦ మెఱయు చోట
రత్నపర్యంక మాత్మగ ♦ రంచుచోట, ననుపమైశ్వర్యధుర్యమై ♦ యలరుచోట.
- క॥ తరుణేందుధరుఁడు భూభి, ద్వరకన్యకతోడ నందు ♦ వైభవముగ భా
స్వరరత్నపీఠతలమున, హరువుగఁ గూర్చుండియుండ ♦ నానమయమునన్. 139
- చ॥ సురుచిరనూత్నయావనము ♦ శోభిలువాని మనోజ్ఞహాసమం
దరమగుమోమువానిఁ బ్రమ ♦ దాజనమోహనుఁడైనవాని భా
స్వరలలితాంబరంబులను ♦ సౌరుగఁ గట్టినవాని దివ్యమే
దురమణిభూషణ బెడఁగు ♦ దోఁడగఁ దాల్చినవాని నీశ్వరున్. 140
- ఆ॥ కాంచి శైలరాజ ♦ కాంతలు గడుఁ బ్రశం, సించి సంతసించి ♦ శివులకప్పుడు
గ్రంధిమోచనంబుఁ, గావించి నవదంప, తులను జూచుచుండి ♦ రెలమికలిమి.
- వ. అయ్యవసరంబున.
- ఉ॥ చేరగ వచ్చి రచ్చటికి ♦ శ్రీసతి వాక్కుతి సూర్యపత్ని బృం
దారకరాజపత్ని వరు ♦ ణాని యరుంధతి స్వాహా రోహిణీ
నీరజగంధియున్ దులసి ♦ నిర్దరమాత యహల్య గంగయున్
మారుతదేవి ధాత్రి రతి ♦ మానినియున్ శతరూపయున్ రహిన్. 142
- గీ॥ పరఁగ సావిత్రి కుంభసం ♦ భవుని రాణి, వాస మనమాయ బహుదివ్య ♦ భామలును ఘ
ణీంద్రకన్యకలును సన్ము ♦ నీంద్రకన్య, కలును జేరిరి లెక్కింపఁ ♦ గానియట్లు. 143

వ. పసిండిగద్దియలం దెల్లరుఁ గూర్చుండిన పిమ్మట వారలలో నదన్వతి పరమేశ్వరున్ దీలకించి పరితోషంబుతో నిట్లనియె.

—: దివ్యస్త్రీల పరిహాసోక్తులు:—

చ॥ దొరకెను జీవితేశ్వరి వి ♦ ధుప్రతిమంబగు నీప్రియాస్య ము
బుర్రముగఁ గాంచి సేగివిడి ♦ భూధరజాపరిరంభపూర్వకో
ద్దురసుఖలీలఁ బ్రొద్దులను ♦ ద్రోయుము సంతత మీపెతో నిఁకన్
విరహము గల్గ దెన్నఁడును ♦ విశ్వజనీనముగా మహేశ్వరా !

145

చ. అంత మందహాసంబుతో నిందిర యిట్లనియె.

క॥ బిడెమున్ బోవిడి శివ! యీ, పడుచున్ గౌఁగిటను బడసి ♦ పాలింపుమిఁకన్
బిడియం బేడది యేపెను, విడినన్ బ్రాణములు దవుల ♦ వెడలునొ వేగన్.

వ. సావిత్రి యిట్లనియె.

గీ॥ ప్రియకు మధురాన్నములు దిని ♦ పించియంత, నీవును భుజించి వే మంచి ♦ నీట నాచ
మించి కస్తూరి వీడ్చ్యమ ♦ ర్పించి కొనుము, నీతపఃఫల మీ పూప ♦ లేతపడుచు. 147

వ. అదితి యిట్లనియె.

క॥ ఉమ యారగించినంత మొ, గముఁ గడుగుటకొఱకు వేగఁ ♦ గాముకవర! నీ
రము నిమ్ము దంపతుల ప్రే, మ మసాధారణము గనఁగ ♦ మహి దుర్లభమౌ.

వ. ఆ వెంట జాహ్నువి యిట్లనియె.

గీ॥ మేల్మిబంగారు తళుకుల ♦ మించి మెఱయు, శైలజాకుంతలములఁ బ్ర ♦ సాధనంబు
సేయు మీశ్వర! భర్తలు ♦ సేయు సదుప, చార మొనరించుఁ గామినీ ♦ జాతి కెలమి.

వ. చెలికారంబుతోడఁ బొలోమి యిట్లనియె.

క॥ సతిగాత్రము మూఁపున నిడి, యతులిత శోకమునఁబుడమి ♦ యంతఁ దిరుగుచున్
వెతవడిన నీకెలుల సి, బ్బితి గల్గును గల్గినేలు ♦ పేర్ని మహేశా! 150

వ. గరువంబుమీర గంధవహరాజ్ఞి యిట్లనియె.

గీ॥ కోమలేందుకిరీట! యీ, కొమరుపడుచు, వక్షమున మృగనాభిసం ♦ పన్నమైన
పచ్చిగందం బలంది బల్ ♦ హెచ్చుమీఱు, కౌతుకం బలరన్ బరి ♦ గ్రహమొనర్పు.

వ. ఆపిమ్మట లోపాముద్ర యిట్లనియె.

గీ॥ అలరుఁబోండ్లకు శయ్యా గృ ♦ హంబులందు, భోజనావాసములయందుఁ ♦ బూజ్యపదము
గలుగుట వచింతు నీవసి ♦ కల్పివడుచు, నకు విడెంబిడి రమియింపు ♦ నాగభూష! 152

వ. ప్రీతిమై యరుంధతి యిట్లనియె.

క॥ నీ కొనగగ దల్లి యొప్పుని, యీ కన్నెను నేనుగాదె ♦ యిప్పించితి నీ
వా కతనఁ దోయపున్నుడి, జేకూరగఁ జెప్పి రతులఁ ♦ జెందుము దేవా! 153

వ. అనుకంపతో నననూయ యిట్లనియె.

మంజుభాషిణీవృత్తము॥ మనసార నిన్ గొనిన ♦ మంజుభాషిణిన్
వనజాతనేత్ర హిమ ♦ వద్గిరీంద్రజన్
నెనరొంది చెందుమిఁక ♦ నిత్యయావనా!
యెనగారు మీద్యయికి ♦ నెవ్వరేనియున్. 154

వ. అనంతరం బహుల్య యిట్లనియె.

అ॥ విను పురాణపురుష! ♦ వృద్ధు వేసముఁ బాసి, నిత్యతరుణుఁ డవయి ♦ నెగడుమిటులె
కూతుఁ క్కొఱకు మిగుల ♦ గొణఁగుచుండెడు మేన, నిన్ను గాంచి మదిని ♦ నెమ్మిఁగాంచు.

వ. పిదపఁ దులసి యిట్లనియె.

అ॥ మున్ను నుమను గొనక ♦ పువ్వుటములబంటుఁ, గాల్చినట్టి నీవు ♦ గడఁగియెటుల
నావశిష్టముఖుల ♦ సారుంధతీకులఁ, బంపితయ్య! చెపుమ ♦ భార్యకొఱకు. 155

వ. హర్షముతో స్వాహాదేవి యిట్లనియె.

క॥ స్థిరమతి మాసల్లాపము, ల రహి౯ విను మిపుడు కడువి ♦ లాసం బెసఁగన్
బరిణయముల నువిదలకున్, బరఁగెడుఁ గడు గరువతనము ♦ బాలశశిధరా!

వ. ముసిముసినగుతో రోహిణి యిట్లనియె.

గీ॥ కామశాస్త్రవిశారద! ♦ కాళికామ, మిఁకను దీర్చుము తడవితం ♦ యేనిలేక
కాముకుఁడవీవు కామినీ ♦ కామసాగ, రమును బారంబు నొందింపు ♦ రహియెసంగ.

వ. మురిపంబు మీఱ వసుంధర యిట్లనియె.

సుగంధి వృత్తము. కామపీడితాంగనాని ♦ కామభావమెంతయున్
నేమ మొప్పుఁగా నెఱుంగు ♦ నేర్పుకాఁడ వీవిఁకన్
మేము చెప్పనేల చాల ♦ మేర మీఱియిట్టులన్
సామి! నీవు జాణవెందుఁ ♦ జక్కనన్ని జాడలన్ 159

వ. తర్వాత శతరూప యిట్లనియె.

క॥ స్త్రీ కేమిట సంతోసము, చేకూరునొ యదియెఱింగి ♦ సేవింపు శివా!
ఆఁకట డస్సినవారికిఁ, జేకుఱ వన్నము వినాగ ♦ క్షితిఁ బెఱసుకముల్. 160

వ. చనువుమెఱయ ఛాయ యిట్లనియె.

ఉత్సాహవృత్తము॥ జాలమేల యమ్మలార! ♦ షడ్రసాన్న వర్గతాం
బూలములను బూపుసెజ్జెఁ ♦ బొందుపఱచి నార మీ
బాలచంద్రమౌళి కిందు ♦ బాల నప్పగించి గే
హాలకున్ బదుండు పదర ♦ కాగడంబు మానుచున్ 161

వ. వాసియమర వరుణాని భవానికిట్లనియె.

సుగంధివృత్తము॥ నాతి! యీ సుగంధిచంద ♦ నంబు వే గ్రహించి బత్
ప్రీతిఁబూయు నీదు నాథు ♦ పేరురంబుపై రహిన్
జేతమున్ గరంచునీ కు ♦ శేశయంబు హారమున్
భూతనాథు కంఠమందుఁ ♦ బూన్పు మమ్మ! నెచ్చెలీ! 162

వ. ఇట్లు నుడివి పరమేశ్వరున కిట్లనియె.

ఆ॥ వేగిరింపఁబోకు ♦ వేగింపఁబోకుమా; ముద్దరాలి నెంతో ♦ బుజ్జగించి
నేర్పుమీఱఁదేర్చి ♦ నెయ్యింబుఁదియ్యంబుఁ, జెందనొందు మిందుఁ ♦ జేడెవిందు.

వ. అనినంతఁ బరమయోగింద్రపందితుండగు పరమేశ్వరుండు దివ్యనారీశిరోమణుల వష
నంబుల కిసుమంతయేనిఁ జలింపక నిర్వికారుండై యాదివ్యయోపరసండ్లలి కిట్లనియె.

గీ॥ నాయెదుర నిట్టినుడుల న ♦ నంగఁదగునె? కొమరునందెట్లు చాపల్య ♦ గుణముదనరు?
నిఖిలలోకైకకల్యాణ ♦ నిలయలార! తల్లులార! పురంధ్రీమ ♦ తల్లులార! 165

క॥ అనుడు శివవచనముల విని, మనముల లజ్జించి దివ్య ♦ మహిలామణులె
ద్దినఁ బలుక కూరకుండిరి, యనువుగఁ జిత్రగతపుత్రి ♦ కాకృతు లమరన్.

వ. ఆనమయంబున. 166

గీ॥ మధుర భక్ష్యాన్నములను ను ♦ మాసహాయుఁ
డై మహేశుండు భుజియించి ♦ యాచమనము
చేసి మణిపీఠమున సుఖా ♦ సీనుఁ డగుచుఁ
గుతుకమున వీడియ్యము వేసి ♦ కొనుచునుండ. 167

వ. తక్కిన దివ్యవనితలందఱ తారగించి వీడియంబులు వేయుచున్న సమయంబుఁగాంచి
యనుకూలసమయంబగుట నెఱింగి రతికాంతశంకరున్ డగ్గఱి మ్రొక్కి యిట్లు ప్రార్థించె.

—: రతీదేవి మగని బ్రతికింపుమని శంకరుని వేడికొనుట:—

చ॥ గిరిజను బెండ్ల యాడి యిటుఁ ♦ గేలివిహారముతోడ నుంటి వ
పురుసున మిమ్ముఁ గూర్చుటకె ♦ పాల్పడి నాదయితుండు నిర్జర
త్కరముల పంపునన్ దఱియ ♦ గా నటు మల్పితివేల? తండ్రీ! వే
గిరముగ నా మనోహరు నొ ♦ గిన్ బ్రతికించి సుఖంబుఁ గూర్చుమా! 169

ఉ॥ నీదు వినాహమం దిచట ♦ నెక్కొనినట్టి జనంబు సర్వమున్
మోదముతోడ నొప్పడు న ♦ మోఘవచోఘన! నే నొకరనే
భేదముతోడ నుంటి నీకక ♦ గేరడమున్ విడి నాఁటి నీనుడిన్
బాదుగ నాత్మలోఁదలచి ♦ భర్తృమతిన్ నను జేయు మీశ్వరా! 170

క॥ నీ వొకఁడు గాక జగముల, లో వేటొక్కఁడు గలఁడె ♦ లోకేశ్వర! యీ
నా వెతఁ దీర్చ సమర్థుఁడు, భావించి యనుగ్రహంబుఁ ♦ బరపుము దేవా! 171

క॥ సకలజనోత్సవదము తా, వక ముద్వాహంబు దీన ♦ వత్సల! దీనన్
బ్రకటముగ నాకుఁగూడఁ గ, నికరంబున సుకముఁ గూర్పు ♦ నిరుపమవిభవా!

క॥ పరమేశ్వరుఁడవు సచరా, చరభువనము లెల్లఁ బ్రోచు ♦ సామివి ఘనదు
స్కరకార్యకర్త విట నా; కిరపుగఁ బతిదాన మొసఁగు ♦ మీశ! రయమునన్.

క॥ నిగ్రహముఁ బ్రతిఘటింప న, నుగ్రహ మర్థింప నిడు ఘ ♦ నుండ విఁకను నే
వగ్రహము లేక నను దే, వాగ్రీయ! యనుగ్రహించి ♦ యర్పింపు పతిన్. 174

గీ॥ పతివియోగనిదాఘాగ్ని ♦ బడలి క్రాగి, ప్రాణమాత్రావశిష్టయై ♦ పరఁగుచున్న
రతిలతకు జీవనంబిచ్చి ♦ బ్రతుకఁజేయ, శక్తుఁ డమృతపయోద మీ ♦ శంకరుండె.

ఆ॥ అనుచు నాథ! నాథ! ♦ యని దురపిల్లుచు, జెఱగుముడిని విప్పి ♦ చెలువ కామ
భస్మ మీశ్వరునకుఁ ♦ బదిలంబుగానిచ్చి, వెక్కి వెక్కి యేడ్చె ♦ విభునిఁగోరి.

క॥ ఇందిర మున్నగు దేవీ, బృదం బపు డెంతయేని ♦ బెట్టిదమగు నా
ర్తిందవిలి యేడ్చి శివునకు, వందనమిడి యిట్టులనిరి ♦ వారనికరుణన్. 177

క॥ బ్రతికింపు మరుని శంకర!, వితతదయానిధి! ప్రవన్న ♦ బృందావన! నీ
పతికారుణ్యమయుండవు, రతినతి ఘోరార్తిఁ బాపు ♦ రాజకలాపా! 178

-: శివుఁడు మన్మథుని బ్రతికించుట:-

క॥ ఏకగ్రీవముగా నిటు, శ్రీకాంతాదిమలు యాచ్చ ♦ సేయుడు రతి బల్
వ్యాకులతఁ దీర్చ శంకరుఁ, డాకాంక్షించెన్ మరున్ ను ♦ ధాయతద్భస్తిన్.

గీ॥ పూర్వమునకన్న నెక్కు డ ♦ పూర్వమైన
రూపలావణ్యములతోడ ♦ నేపు దనరి
పాడమి కాముఁడు శివునకు ♦ మ్రొక్కి “మాంక్ష
మన్వ శంకర! ఘనదయా ♦ మండన!” యనె. 180

మ॥ శరవాపంబులఁ దాల్చి దివ్యతనురా ♦ జత్కాంతు లింపొందఁగా
స్మరుఁ డారీతిని జేరరా రతినతి ♦ మాలామహారత్న మీ
శ్వరపాదంబుల వ్రాలి మేలినుతులన్ ♦ సల్పెన్ గడున్ బేర్చి నా
దర మొప్పన్ రతినిన్ మరున్ గని జగ ♦ త్కారుం డుదారాత్ముఁడై. 181

ఉ॥ రాతురులందు నెప్పు రతి ♦ రాజ! భవత్పతి కిద్దమూర్తివై
ప్రీతియొనర్చుచుండు మళ ♦ రీరుండవై పతులన్ బణంతులన్
జాతురితోఁ బరస్పరము ♦ సంగత మొందఁగఁ జేయుచుండుమీ
రాతిరియందు నందఱకు ♦ రాణ దలిర్పఁగఁ గానుపట్టుమి!

182

వ. ఇంకను

క॥ మీనుతుల కెంతో సంతస, మూని ప్రసన్నుండవైతి ♦ నొసఁగెద వరముల్
మీనధ్వజ! యెఱిఁగింపుము, నీ నిర్మలవాంఛితముల ♦ నెయ్యం బలరన్.

183

ఆ॥ అనుడుఁ బుష్పబాణుఁ ♦ డనియెను దేవ! నా, యెడఁ బ్రసన్న భావ ♦ మెంచితేని
నాథ! వరము మదవ ♦ రాధక్షమ యొకం డో, కండు నీదు భక్తి ♦ గరిమనిడుట.

వ. అనిన శివుం డామోదంబునఁ దధాస్తని మన్మథున కిట్లనియె.

ఉ॥ కామ! ప్రసన్నుండన్ విను మిఁ ♦ కన్ వెఱపున్ విడనాడు మచ్యుతున్
ప్రేమముతోడఁ జేరి కను ♦ వెల్పుల నుండుము పొమ్మటన్న నా
తామరసాక్షనందనుఁ డు ♦ దార మతిన్ శివు భక్తి మ్రొక్కియా
ధామమునుండి వెల్పులికిఁ ♦ దత్ క్షణమే చనుదెంచి ప్రీతివై.

185

క॥ సరసిజనాభుని చేరువ, కరిగి తదంఘ్రులకు మ్రొక్కి ♦ యాత్మోదంతం
బరుదొప్పుఁ జెప్ప నతఁడును, సురలెల్లరు మురిసి శివుని ♦ స్తుతియించి రటన్.

గీ॥ రతియు మన్మథుఁడును దన ♦ రాజబంధు, వ్రలును దనయింటిజనముతో ♦ భూధరేంద్రుఁ
డారగించెను బరిజను ♦ లపుడు సావ, డిరి విడెంబులనొంది రం ♦ దఱు ముదమున.

—:లోకరక్షార్థమై శివుఁడు పార్వతీదేవిన్ గూడుట:—

గీ॥ అంత నిందిర మున్నగు ♦ నమరపత్న్య, లేదా నెషమాడి పడకింటి ♦ కెడగ నేగి
రద్రితనయను గవుఁగిలి ♦ యందుఁజెంది, కామసుఖములఁదన్నెశం ♦ క రుండురహిని.

—:ప్రభాతవర్ణనము:—

క॥ చిరకాలమునుండి కడున్, విరహముతో వేగుచున్న ♦ విశ్వగురుండు బం
ధురకామగతులఁ బెనఁగ న, చిరమునఁ దెలవాఱెఁ బ్రహర ♦ శీలన మెడగాన్.

క॥ ఉవ్వెల్లూరుచుఁ బతికై, నెవ్వగఁ బాపికొని సుఖము ♦ నెక్కినుతటి లేఁ
బువ్వుబోండ్లకు వెగటుగఁ, జివ్వనఁ దెలనయ్యె దెనలు ♦ చెలు వలరారన్.

క॥ బిగువైన మగల కౌఁగిళు, లఁ గడున్ సొలపొందియున్న ♦ లలనలు నెట్లో
వగతో వదిలిచికొని యి, మ్ముగఁ బడకగదులను బాసి ♦ పోయిరి వేగన్.

- గీ॥ కొకదంపతులకు స్వస్తిఁ ♦ గుప్తరించి, ఘూకరాజి ఘనధ్యాంత ♦ గుహలకనిపి
జగమునకు బోధభిక్షంబు ♦ సంతరించి, లోకబాంధవుఁ డరుదెంచె ♦ వీకమేఱయ.
- చ॥ అరుణమరీచి యంత నుద ♦ యాచలపీఠము నెక్కి సర్వత
స్ఫురదసమానమంజుకర ♦ పుంజములన్ వెలయించి యూర్ధ్వని
స్ఫురదమలాంశుజాలముల ♦ శైలవరోన్నతశృంగపల్వలాం
తర నశినాళిఁ గూడఁబ్రమ ♦ దమ్మునఁ బూయఁగఁ జేసి వాసిగన్. 192
- చ॥ మునులును సిద్ధులున్ సురలు ♦ మున్నగు దివ్యవరేణ్య లవ్వియ
ద్దుని నవగాహముల్ సలిపి ♦ తోయజమిత్రుని కర్ణమిచ్చువా
రును జనయజ్ఞముల్ గడుఁ ది ♦ రోహితదృష్టి యెసంగ సల్పువా
రును నిగమానువాకముల ♦ రూఢిఁ బఠించెడు వారై రొగిన్. 194
- గీ॥ కర్మతాగ్రసరుల్ ద్విజా ♦ గ్రణులు వేగ, హవ్యముల జాతవేదన ♦ కమర నొసఁగి
హోమమొనరించి రంత నా ♦ ధూమపుంజ, మాజ్యగంధంబులను జేమ్మి ♦ నవనిన్ద్రె.
- క॥ ఈలో మహేశ్వరుఁడు వై, తాళిక సంస్తుతుల నొంది ♦ తానును శయ్యా
శాలనువిడి కాల్యాచా, రాళిఁ గడపి చనియె నిర్జ్జ ♦ రాంతికమునకున్. 196

-: శివుఁడు దేవతలకు దర్శనంబిచ్చట:-

- ప. అంత నచ్చట మహేశ్వరదర్శనం బపేక్షించి మహాభక్తితో ధ్యానంబు సేయుచున్న జనార్దన
ప్రముఖులు దారసించిన మహేశ్వరునిఁగాంచి పొనఃపున్యంబుగఁ బ్రణామంబులుచేసి
యిట్లు వినుతించిరి.
- క॥ జయ విశ్వేశ్వర! శంకర!, జయ నిఖిలాధార! శర్వ! ♦ జయ సర్వేశా!
జయ రుద్ర! మహాదేవా!, జయ కాళీపతి! మహేశ! ♦ జయ ప్రకృతీశా! 198
- క॥ జయ నిష్కామా! నిర్గుణ!, జయ లీలానిఖిలనిలయ! ♦ జయ సర్వగతా!
జయ కారణాతిగామీ!, జయ భక్తేష్విత వితరణ ♦ చణకరుణాఢ్యా! 199
- క॥ జయ వాఙ్మనసవిదూరా!, జయ వాత్సల్యనిధి! నిత్య ♦ సత్యచరిత్రా!
జయ దీనబాంధవా! శివ!, జయ వికృతివిహీన! దేవ! ♦ జయ సర్వాత్మా!
- క॥ అని వినుతంపుచు మ్రొక్కిన, యనిమేషాధిపుల శర్వుఁ ♦ డంచితకరుణన్
గని యిష్టగోష్ఠి సంతస, మున సంభాషించుచుండ ♦ భూధరుఁ డంతన్. 201
- ఆ॥ చేరి జగ్ధివేళఁ ♦ జెచ్చెర నెఱిఁగించి, పిలుచునంత వారు ♦ ప్రియముమీఱ
నరిగి శివునితోడ ♦ నభ్యవహారంబుఁ, జెంది వీడెములను ♦ జెందిరంత. 202

మ॥ పరమేశానునితోడ మౌనులమరుల్ ♦ ప్రాతేయశైలేంద్రభా
స్వరసంయోజితనూత్నమంటపమహో ♦ చ్చశ్రీప్రకారంబులన్
బరమాశ్చర్యమెసంగగగన్గొని మహా ♦ నందంబునన్ బొంగి య
గ్గిరిరాజేంద్రుని దివ్యసూక్తితతులన్ ♦ గీర్తించి రెంతేనియున్.

203

—: సాయంకాల వర్ణనము: —

ఉ॥ అంత దినాంతమై యలర ♦ నర్యమదేవుఁ డపూర్వదిక్పతిన్
సంతస మొప్పు జేర నది ♦ జానుగ మానికపుణ్ నివాళి న
త్యంతముదంబుతో నిడిన ♦ నా రతనంబుల దీప్తి తీరనాన్
వితగ సాంధ్యరాగరుచి ♦ విశ్వవిమోహన మౌచు భాసితెన్.

204

గీ॥ గగనమను మల్లెపాదలోన ♦ గరిమమెరయ, విరియబూసిన పుష్పప్ర ♦ కరమనంగ
దారకాబృంద మెంతేని ♦ ధాళధళ్య, మెసంగ దనరారె దశదిశ ♦ లెసక మెసంగ.

గీ॥ తనదు ప్రభునివివాహమం ♦ దనువుగా స, మస్తజన మరుదెంచి సం ♦ బరముఁగాంచు
చుండిరిక వారికందఱ ♦ కుబ్బుఁగూర్చి, గా మురువుమీఱఁజందుర ♦ మామయమరె.

గీ॥ కరగి పోసిన బంగారు ♦ కరుడనంగ, గగనగంగాభవస్వర్గ ♦ కమల మనంగ
బ్రాచి బొడమిన గుమ్మడి ♦ పండనంగ, బూర్లచంద్రుండు మెఱసె న ♦ భోముఖమున.

సీ॥ స్మరునాజ్ఞ భామినీ ♦ సమితిపై జాబిల్లి, చల్లిన వశ్యభ ♦ స్మంబనంగ
కాలపూరుషుఁడు రం ♦ గచ్చంద్రయంత్రంబు, నుండి జార్చిన పరి ♦ పిండియనంగ
చారునిశాంగనా ♦ జఘనస్థలిన్ వారి, జారి కట్టిన చల్వ ♦ చీర యనంగ
దర్పకాగతివేళ ♦ ధరణిఁ జంద్రుండు గూర్చి, నట్టి ముత్యాలమేల్ ♦ కట్టనంగ

గీ॥ సమయభక్తుండు పార్థివ ♦ శర్వలింగ, మును శశిహరణ్యకలశంబుఁ ♦ బూని దుగ్ధ
మర్తి నభిషేక మొనరించె ♦ ననంగ మిగుల, వెన్నెల దనరై జగమెల్ల ♦ వెల్లివిరియ.

గీ॥ శైలమహిలామణుల్ శివన్ ♦ జక్కఁగా స, లంకరించి శివునితో వి ♦ లాసమెసంగ
వాసమందిరమును జేర్చ ♦ వామదేవుఁ, ధార్యజేకొని వేడుక ♦ లనుభవించె. 209

ఆ॥ అంత రజని దఱుంగ ♦ నాకసం బెఱ్ఱునై, యందగించె దీపి ♦ కాంశువితతి
వెల్లనయ్యే వేడి ♦ వేలుపు పాడనూపి, మింటి కెగసె దమము ♦ తంటనాసె.

ప. పంగళవాద్యఘోషపురస్సరంబుగ నాలో వైతాళికప్రార్థితుండై మహేశ్వరుండు వాసా
గారంబుఁ బాసి ప్రాభాతికక్రియలఁ దీర్చుకొని జనావాసంబుఁ జేర సంతకు మున్ను
సుస్నాతులై ప్రాతర్విధులఁ దీర్చుకొని కైలాసగమనకాంక్షులై పరమేశ్వరాగమనంబుఁ
బ్రతీక్షించుచున్న యథోక్షజాదిదేవాధ్యక్షులు మహేశ్వరునకు మ్రొక్కి ప్రయాణం

* టిప్పణి: యంత్రము - పిండి మొదలైనవి విసరెడు శిలాయంత్రము - తిరుగలి.

బపేక్షింపుడు మహేశ్వరుం డంగీకరించినంతఁ గులాచలేశ్వరుండు దారసించి యిట్లు భ్యర్తించె.

211

అ॥ పేదవారలనక ♦ ప్రియముతోఁ గొన్నిది, నములు దేవమునిగ ♦ ణములతోడ నాదు మందిరమున ♦ నామనం బానంద, మొంద నుండి చనుట ♦ యొప్పు దేవ!

వ. ఇట్లు ప్రార్థించిన మీఁదట స్వల్పదినంబులు మాత్ర ముండి పరమేశ్వరుండు సకల గీర్వాణమునిచోదితుండై యొక్కనాఁడు జిగమిషన్ బూని సప్తర్షులను హిమవంతుని పాలికిం బంచినంత.

213

క॥ వారలు గిరివరునకుఁ ద, ధ్ధారకు శివయాత్రఁ దెలుప ♦ దైన్యంబున న వ్వారలు దుస్సహించితా, భారంబున నపుడు మూర్ఛ ♦ బడిరి బడలుచున్.

అ॥ కొంతవడికిఁ దుహిన ♦ కుధరుండు దెలివొంది, తనదు సతినిఁ దేర్చె ♦ దా గిరింద్ర పత్ని వేగ శివుని ♦ పాదంబులకు మ్రొక్కి, యిట్లు విన్నవించె ♦ హితవు మెఱయ.

కవిరాజ విరాజతము॥ పరమకృపానిధి! ♦ పాలన సేయుము ♦ పార్వతి నెంతో కృ ♦ పామతివై యరయుచు దోషన్ ♦ హాసములందును ♦ నాదట నోరువు ♦ నందు తగ్గన్ బరఁగ భవంబు భ ♦ వంబున నీవద ♦ భక్తినిఁ గాంచిన ♦ బాల విభూ! నిరతము స్వప్నము ♦ నెక్కొనినన్ శివ! ♦ నీశుభనామము ♦ నే మరగున్.

సుగంధి॥ మేన యిట్లు చాల జాలి ♦ మీఱఁ బల్కి కూఁతు నీ శాను కప్పగించి కుందెఁ ♦ జాలసేవు దీనయై తా నగేంద్రుఁ డాపె కప్పు ♦ తాల్మిఁగూర్చి యంత యా త్రానుకూలవుం బ్రయత్న ♦ మాచరించె ధీరుడై.

217

గీ॥ ప్రమథభూతగణములు సు ♦ పర్వవరులు, మునులు మున్నగువారలు ♦ మోదమొప్ప స్వగణములతోడఁ బయనంబు ♦ సల్పి యచటి, యుపసముఁజేరిశివులకై ♦ యుండిరందు.

ఉ॥ అల్లునియింటి కాత్మసుత ♦ నంపఁగఁ జిత్తము గట్టిచేసి ప్రో ద్యల్లలితాంబరంబుల న ♦ నర్జపుసాములఁ గూఁతు నద్రిరా ట్పుల్లసరోరుహాక్షి గడుఁ ♦ బొందిక యొప్పు నలంకరించి భా సిల్లఁగ నుత్సవం బొనరఁ ♦ జేసెను బంధుసతీచయంబుతో.

219

- : విప్రసువాసిని పార్వతికిఁ బతివ్రతాధర్మంబు లెఱింగించుట :-

గీ॥ అంత నొక పౌరవిప్రోత్త ♦ మాంగనామ, తల్లి మేనాత్మ మెఱిగి భూ ♦ ధరకుమారి జేరి సాధ్వీవ్రతంబిట్లు ♦ చెప్పెదొడఁగె, మంజుతరసూక్తిమాధురీ ♦ రంజితముగ.

ఉ॥ తల్లి! పతివ్రతావ్రతవి ♦ ధానముఁ దెల్పెద నాలకింపు రం జిల్లేడు నీవ్రతంబె శ్రుతి ♦ శీర్షములందు ధర్మసూక్తులం

దెల్లెడ నుత్తమం బనియు ♦ నిభ్యతమంబని పేరు చెందె ము
న్నెల్లకులాంగనాజనము ♦ లీవ్రతమే యొనరించి రిమ్ముగన్.

221

* మ॥ అల సావిత్రి యరుంధతీసతియు లో ♦ పాముద్ర శాండిల్యయున్
జలజావాసయు సంజ్ఞ భారతి సతీ ♦ స్వాహానుసూయా శచీ
నలినాస్యత్ శతరూప మున్నగు లన ♦ న్నారీవతంసల్ హిమా
చలుఁ జేపట్టిన మేన యీ వ్రతము ని ♦ చ్చల్ సల్పవా రమ్మరో !

222

క॥ వారందఱీ పతివ్రత, మారాధనచేసి మిగుల ♦ నవస్థిల్లిపైఁ
బేరును బెంపును గాంచిరి, శ్రీరంజిల సకలలోక ♦ సేవ్యచరిత్రై.

223

చ॥ ఒకసతి భానుమండలికి ♦ నుచ్చతరస్థలి నుండె భర్తతో
నొకసతి దాఁ ద్రిమూర్తులను ♦ నుయ్యెల బాలురఁ జేసి యూపె నిం
కొకసతి వింధ్యగర్వహర ♦ ణోగ్రుని జీవితరాజ్ఞి యయ్యెవే
తొకసతి మిత్తి గెల్చె మఱి ♦ యొక్కతె భానుని నాగె నంబికా!

224

సీ॥ విభుఁ డారగించిన ♦ పిదపఁ దత్పరిశిష్ట, మర్ది భోజనము సే ♦ యంగవలయు
మగఁడు నిద్రించిన ♦ మఱియంత నిద్రించి, మునుముందుఁదాన మేల్ ♦ కొనఁగవలయు
పెనిమిటి గొట్టుచోఁ ♦ బెనఁగక “విభు! దయ, సేయుమా” యనుచు యా ♦ చింపవలయు
పతి దన్నుఁ బిలిచినఁ ♦ బనులన్ని వదలి సొం, జలిబంధముగఁ జేరఁ ♦ జనగవలయు

గీ॥ భర్త సెప్పినపనిని సం ♦ బరముతోడ, నాక్షణమునందె పూనిసే ♦ యంగవలయుఁ
దొడరి పూజోపకరణవ ♦ స్తువులనెల్లఁ, జెప్పఁబడకయె తాన యో ♦ జింపవలయు.

ఉ॥ మండనమున్ బొనర్చకయె ♦ మానిని భర్తను జూడఁగూడ దా
మండన మొందఁ గూడదు కు ♦ మారిరో ! దండ విభుండు లేనిచో
దండిగ భర్త దిట్టినన్గు ♦ దా మది రోసము నొందఁగూడదో
యండజయాన! వాకిటఁ గు ♦ లాంగన నిల్వఁగఁగూడ దెన్నఁడున్.

226

మ॥ పరగోపాంబుల కేగ రాదు తమత ♦ త్వంబించుకే నొడ్లకె
వ్వరికిన్ దెల్పఁగరాదు నాథువిడి ది ♦ వ్యక్తేత్రతీర్థానుసం
చరణాంబున్ బొనరింపఁగూడ దుపవా ♦ సంబుల్ వ్రతంబుల్ నిజే
శ్వర నిర్దేశము లేక సేయఁదగ దో ♦ చంద్రార్థబింబాలికా!

227

* టిప్పణి : ముదం రాతీతి ముద్రా - రా ఆదానే సానభవతీత్యముద్రా - విరహే పతి శుశ్రూషా
లోపే - అముద్రా - అసంతుష్టా - లోపాముద్రా - ముద్రయనఁగా సంతోషముగలది -
భర్తృ విరహకాలమందుఁ బతిశుశ్రూష లేమిచేత సంతసము లేనిది గనుక లోపాముద్ర.
(అకారప్రశ్లేషచే విశ్రమము)

- క॥ తీర్థార్థినియేన్ బతిపద, తీర్థంబును గ్రోలవలయుఁ ♦ దెఱవ సకలస
తీర్థంబు లందె వెలయు య, థార్థం బిద్దాన సంది ♦ యము లేదంబా! 228
- క॥ తివిరి సభాస్థలులకు ను, తృవములకు మగడులేక ♦ చనఁదగ దెపుడే
నవసరములేక సుంతయు, ద్రవిణంబును వెచ్చపెట్టెఁ ♦ దగదు కుమారీ! 229
- గీ॥ తెంపుతో దేవపితృతి ♦ ధిజనములకు, బంధుపరిచారభిక్షుగో ♦ వ్రాతమునకు
భోజ్యములను విభాగించి ♦ పూవుఁబోఁడి, దానుబోసేయవలయుని ♦ త్యమునువినుము.
- చ॥ పెనిమిటి పేదయైనఁ గడుఁ ♦ బెల్లుగ వ్యాధితుడైన వృద్ధుఁడై
నను గడుఁగ్రుద్దుఁడై యొనరి ♦ నన్ నెఱతుంటరియైన నబ్జతో
చన విడువంగఁ బోలదిఁక ♦ సర్వవిధంబుల భర్తశ్రేయమే
యనుదిన మర్థిగోరుమఁ బ్ర ♦ యత్నము సేయుట యొప్పు మానినీ! 231
- గీ॥ హాయిగాఁ గూరుచుండి యే ♦ దో యభీష్ట, కేళిమైనున్న విభునిఁ దా ♦ వేళఁ గనక
లేశపుంబని కోసమై ♦ లేవదీయ, వలవ దెప్పట్ల సతికిఁ బ ♦ ర్వతకుమారి! 232
- గీ॥ చెఱఁగఁమాసిన మూఁజ్ఞాళ్ళు ♦ చెలువ మగని, సముఖమునకేగి చూడఁగఁ ♦ జనదు తనదు
పలుకు పతిపినులకు వినఁ ♦ బడఁగఁ బలుకఁ, జనదు ముగ్ధేందు శేఖరు ♦ సాధ్య! వినుమ.
- క॥ నాలుగవ రోజున నుషః, కాలంబున జలకమాడి ♦ గ్రక్కన మగనిన్
బాలించి కనుట యెంతయు, మే లటుగాకున్నఁ గమల ♦ మిత్రుఁ గనఁదగుఁ.
- సీ॥ పరగ సిందూరంబు ♦ పసుపు కుంకుమును శ్రీ, చందనం బగరు క ♦ జ్వలము లాక్ష
తమ్ములంబును గమ్మ ♦ తావిస్తూల్ దువ్వెన, యద్దంబు గంకణా ♦ లందియలును
మాంగల్యతంతువు ♦ మట్టై లొడ్డాణంబు, ముంగర తాటంక ♦ ములును రత్న
ములపేరులును ముత్య ♦ ముల పేరులును జడ, కుప్పెలు సవరముల్ ♦ కొప్పునగలు
- గీ॥ రైకలును మేలిముసుఁగులు ♦ రాజముఖికి, నిత్య సేవ్యంబు లై యొప్పు ♦ నెలఁత మగని
యాయురభివృద్ధికై వీని ♦ హర్షమెసఁగ, సతము దాల్చఁగవలయుఁ బ ♦ ర్వతకుమారి!
- ఉ॥ చాకెతతోడ నెప్పుడును ♦ స్వైరిణితోడ నుదక్యతో విభున్
బైకొని పోరుసేయు చెడు ♦ భామినితో విధవాపథూతితో
జోకగ సర్వమున్ దొరఁగి ♦ జోగిగఁ గ్రుమ్మలు నాతితోడుతన్
జేకొనరాదు విన్నిఁకను ♦ జెల్మి కులాంగన లీశ్వరప్రియా! 236
- గీ॥ ఒంటిగా నెందు నిలుచుండు ♦ టొపుదెపుడు, నగ్నయై తీర్థమాడఁజ ♦ నదు వెలఁదికిఁ
గడపఁ దిరుగలి రోలు రో ♦ కలిని సాన, రాతి నసీమిఁ గూర్చుండ ♦ రాదు సతికి.
- ఉ॥ అచ్చిక బుచ్చికొప్పు మగఁ ♦ డక్కనఁ జేరిచి వేడ్చిసేయఁగా
నచ్చట ముచ్చటల్ గనుచు ♦ హాయిమెయిన్ రహియించుచుండినన్
హెచ్చుగ నిక్కుఁజెంది విభు ♦ నెల్లిదమాడఁగఁ గూడ దెంతయున్
నచ్చునటుల్ మెలంగవలె ♦ నాథుని నెమ్మది కెల్లప్రాద్దులన్. 238

- గీ॥ భోగసమయంబునన్ దక్క • పాలఁతి కెప్పుడు
ప్రాణి జూపింపఁదగ దాత్మ • పురుషునెదులు
భర్త కెచ్చోట మోదంబు • పరిధవిల్లు
నందె యనురక్తయై సతి • యమర వలయు. 239
- క॥ పెనిమిటి సంతసముననుం, డినఁ జేడియ సంతసమున • నెగడవలెన్ గుం
దున వందురుచుండిన దా, నును బరితాపంబునున్ గ • నుట దగుఁ గొమయున్.
- క॥ ఆపత్సంపత్తులయం, దోపికతో నొక్కపోల్కి • నుండఁగవలయున్
గాఁపురము పేదయైనను, రాపొందక ధీరయగుచు • రంజిలవలయున్. 241
- గీ॥ ఉప్పు నేయియుఁ దైలాదు • లెప్పుడేని, శూన్యమగుడుఁ బతివ్రతా • సుందరాంగి
మగనితో నవి లేవని • మనసునొచ్చుఁ, జేయరా దాఁడింబడఁ • జేయరాదు.
- ఉ॥ ఉన్నతపీఠ మెక్కి సతి • యుండఁగ రాదిఁక దుష్టసన్నిధిన్
బన్నుగ నిల్వరాదు తన • భర్తకుఁ గాతరవృత్తబోధనం
బెన్నఁడు సేయరాదు కడు • హెచ్చుగఁ బెద్దలయొద్ద భాషణం
బు న్నగు సేయరాదు పువ్వుఁ • బోండ్లకు భూధరరాజకన్యకా ! 243
- క॥ అరవిందభవునికన్నను, సరసీరుహనయనుకన్న • శర్వునికన్నన్
గరమధికుఁడు దనవిభుఁడని, కరివరనిభయాన ! యెఱుఁగ • గాఁదగు మదిలో.
- ఉ॥ దవ్వులనుండి వల్లభుఁడు • ధామముఁ జేరినయంతనే కడున్
జివ్వనఁ దోయమార్చి రుచి • జెన్నగు నన్నముఁ గమ్మవీడ్యము
బువ్వులఁబోలు పుట్టములఁ • బొందుగ నిచ్చి విహారశయ్యపై
జవ్వని చేర్చి యూరువులఁ • జక్కఁగ నొత్తవలెన్ మహేశ్వరీ ! 245
- క॥ మితముగ నొసంగు ధనముల, సుతుఁడు మితం బొసఁగుఁదండ్రి • సోదరుఁ డటులే
మితముగ నొసంగు నిఁకఁ దన, పతియొక్కఁ డొసంగు నమిత • భాగ్యముల నుమా !
- గీ॥ విభుఁడె దైవంబు సతులకు • విభుఁడె గురుడు, ధర్మతీర్థవ్రతములెల్ల • ధవునికొలువె
యనుచు సర్వము విడనాడి • యలరుఁబోఁడి, విభునినొక్కని భక్తి సే • వింపవలయు.
- సీ॥ పెనిమిటిఁ బాసి యో • దనము మెక్కినయోష, మేషియై చరియించు • మేదినిపయి
పరునిన్ మరగి మరు • పనితోనైన య, క్కోమలి ఘూకమా • క్కోటరమున
భర్త దన్ గొట్టిన • బదులు గొట్టిన నారి, భూరిబిడాలమై • పొడముఁ బుడమి
పతితో జగడమాడి • వ్రత్తుక్తి నిచ్చిన, పాలతుక శ్యావమై • పుట్టు భువిని
- గీ॥ పరునిఁగ్రీగంటఁ జూచిన • పణఁతి గిల్ల, కన్నులొంది జనించు జ • గంబునందు
నీవునీవని నాథుని • నీతిమాలి, దెగడెడు గయాళి మూగయై • తగ జనించు. 248
- క॥ ప్రాణంబు లేనిదేహము, మానుగ నెల్లశుచి యగునొ • మగని విడిన య
బ్జానన యటు లశుచిత్వముఁ, బూను ననుచుఁ జెప్పు శాస్త్ర • ములు శివురాణీ !

- క॥ ఆపె జనయిత్రి ధన్యయు, నాపె గురుండ ధన్యుఁ డీధ • రావాసముపై
నాపెపతి ధన్యుఁ డెంతయు, నేపె పతివ్రతయొ పుడమి • నిందునిభాస్య! 250
- క॥ పితృమాతృవంశజులునున్, బతివంశ్యులు సాధ్యపుణ్య • భాగ్యంబున స్వ
ర్గతిఁ జెంది మేటిభోగము, లతులితముగ నొందఁగలరు • హరువిరిఁబోణీ! 251
- గీ॥ శీలభంగం బొనర్చిన • చేడె మాతృ, పితృకులమ్ములవారిని • విభునికొలము
వారినిన్ బడద్రోయు న • వారణంబు, గా నధష్టలమందు శం • కరవధూటి! 252
- గీ॥ ఎచ్చటెచ్చట సాధ్యయో • నింతియడుగు, లీధరాభాగమును స్పృశి • యించునెలమి
నచ్చటచ్చట బావనం • బై నమస్త, దోషహరణక్షమంబయి • తోచుఁబుడమి.
- వ॥ పరమపవిత్రుడైన యల • భాస్కరుఁ డాయమృతాంశుఁ డా మరు
ద్వరుఁడగు గంధవాహుడు న • వశ్యముగాఁ దమ శుద్ధిఁగోరి యి
ద్దరను బతివ్రతాతనువుఁ • దాము స్పృశింతురు నిక్కమింక న
ట్లురువుగ నాసచేయు శుచి • యున్ సలిలంబులు సాధ్యతాఁకుకై. 254
- క॥ వ్రతిగోహమందు లలితా, కృతు లింతులు చాలఁగల రొ • గిన్ వినుము పతి
వ్రతయగు నాలు మహేశ్వరు, నతులితకారుణ్యసిద్ధి • నమరున్ ధరణిన్. 255
- క॥ గంగావగాహమును జే, యంగా దేహంబు పూత • మగు నెట్టుల న
ట్టుంగాదె సాధ్యఁ గన్నొని, నం గల్మషమవియుఁ బావ • నమగు నఖిలముఁ. 256
- క॥ పతి దేవత యుమ! యాపెకుఁ, బతియగువాఁ డీశ్వరుండు • పన్నగ నీదం
పతులను గొల్చు మనీషి ని, రత మిష్టము లొంది పుడమి • రాజిల్లుఁ గడున్. 257
- గీ॥ నిగమము పతివ్రతానారి • యగునుబ్రణవ, మీశ్వరుండు క్షమ సాధ్యయో • నిగురు బోఁడి
తపము పశుపతిసత్త్రియ • ధరనసాంసు, ల యువిద ఫలంబుశిఁపుడుక • ల్యాణమూర్తి!
- వ. ఇవ్విధంబున నావిప్రాంగన పతివ్రతాధర్మంబులును దన్మాహాత్మ్యంబులు నుపదేశించి
వెండియుఁదద్వేదంబుల నెఱింగింపఁ గడంగి యిట్లనియె. ఆర్యా! వినుము పతివ్రత
లుత్తమ మధ్యమకనిష్ఠాధమ భేదంబుల నాల్గు విధంబులఁ బరంగుదు రందు.
- ఆ॥ పతినిఁ దక్క నెపుడు • పరపురుషునిఁ గల, నేనిఁ దలఁచ కన్య • నీక్షణంబు
చేయనట్టి సాధ్య • చెన్నగా నుత్తమ, యనఁగఁజెల్లు నవని • హరుమిటారి!
- క॥ సుతువలెఁ దోబుట్టులవలెఁ, బితవలెఁ బెఱవారిఁగనుచు • బెనిమిటియం ద
వ్రతిమమగు భక్తి నెఱపెడు, పతి మధ్యమ యనఁగఁజెల్లు • శైలవరసుతా! 261
- క॥ వ్యభిచారము కులభామిని, కభిరూపము గాదటంచు • నాత్మ నెఱిఁగి తా
విభుని భజింపుచు నుండిన, యిభయాన కనిష్ఠమనుచు • నేర్పడుఁ బుడమిన్.
- క॥ పెనిమిటిభయంబునను గుల, జనులభయంబునను బరుని • సొంగత్యము న
ల్పని వధు వధమాధమయని, యనుదురు ప్రజలెల్ల ధాత్రి • నగరాజసుతా! 263

వ. ఇట్లనేక ధర్మసూక్ష్మంబు లెఱింగించి.

గీ॥ ఇత్రైఱంగునఁ బతిభక్తి ♦ నెఱింగి నడుపు, మమ్మరో! సర్వవేదప్రి ♦ యంబుగాఁగ
నఖిలజగదంబ వీవతఁ ♦ డభవుఁడిఁకను, నిను దలఁచి సాధ్యులౌదురు ♦ నెలఁతలిలను.

వ. నేనులోకావార ప్రకారం బింతవట్టు నీకెఱింగించితి నని యూరకున్నంత బాప్వతి పరమామోదంబునొందె. మేనకయు సమయోచితం బారసి ధైర్యంబు చేసి ప్రయాణసన్నాహంబుఁగావించి పాప్వతి నాలింగనంబు నొనర్చి కన్నీరు నించె. పాప్వతియుఁ దల్లిఁగాంచి కృపావచనంబు లుచ్చరింపుచుఁ బెల్లుగ నలందురెఁ గుసుమకోమలయగు పాప్వతి రోదనంబుఁగాంచి బాంధవస్త్రిలును నాగర కాంతలును దేవపత్నులు మున్నగువారలెల్లరు చింతాదంతురానవలైరి. సర్వజగత్ప్రభుండగు మహేశ్వరుఁడు నవ్వారి దుఃఖభరంబుఁజూచి తానును గంటఁ దడిఁబెట్టె.

గీ॥ ఇట్టిసమయంబునందుఁడు ♦ హిసగిరింద్రుఁ, డాత్మజులతోడ నరుదెంచి ♦ యార్యఁగాంచి
వెక్కినంబగు దుఃఖంబు ♦ వెలయ నాపెఁ, దనదు వక్షమునఁ జేర్చి ♦ కొనిరయమున.

ఉ॥ తల్లిరో! యెట్లు వోయెదవు ♦ తల్లినిఁ దండ్రిని నన్నదమ్ములన్
బెల్లుగ బంధువర్గమును ♦ వేశ్యమునున్ విడనాడి యిప్పుడీ
యెల్లరు నిన్నుఁ బాయఁగల ♦ రెట్లు కనుంగొను చిన్నవోయె నీ
యిల్లును బట్టణం బిపుడె ♦ యే నెటుపైతు వచింపు మమ్మరో!

267

గీ॥ అనుచుఁ గన్నీరుదొరఁగ మ ♦ హావ్యసనము, తోడ వందురుచున్నట్టి ♦ తుహినభూమి
ధరున కధ్యాత్మతత్త్వంబుఁ ♦ దద్జ్ఞాఁడగు పు, రోధ బోధించె నాత్మని ♦ రూఢిదనర.

ఉ॥ పాప్వతి తల్లిదండ్రులకుఁ ♦ బన్నుగఁ బెద్దల కెల్లవారికిన్
గర్వములేక మ్రొక్కి కడుఁ ♦ గన్నుల నీరౌలుకంగఁ జింతిలన్
సర్వపురంధ్రు లదివరు ♦ సాధ్యయుఁ బుత్రులుఁ దద్వధూమణుల్
పర్వతశేఖరుండును గృ ♦ పన్ విలపించిరి కించతోఁ గడున్.

అ॥ విప్రులంత మరల ♦ విజ్ఞానబోధంబు, చేసి లగ్నవేళఁ ♦ జెప్పు నపుడు
ధైర్యమొంది తుహిన ♦ ధరుఁడు రప్పించెఁ బ, ల్లకినిఁ గాళి యెక్కు ♦ లకయి వేగ.

-: శివుఁడు పాప్వతీదేవి డోడ్కొని కైలాసంబున కేగుట:-

అ॥ పుణ్యకాంత లుమకు ♦ భూరిగా దీవెన, లిచ్చి యందలంబు ♦ నెక్కఁజేసి
రార్య మరల గురుల ♦ కందఱికిని మ్రొక్కి, పయనమున్ బొనర్చె ♦ భర్తవెంట.

క॥ రాజోపచారముల గిరి, రాజు సుతకుఁ దనరఁజేసి ♦ రాణ దలిర్పన్
బూజార్చనములగు వస్తువు, లోజం గూరిచి యొసంగి ♦ యుద్యత్త్రేమన్.

గీ॥ తాను మేనయుఁగొడుకులుఁ ♦ దత్తుతులును, నందొఱువిహారవనివఱ ♦ కరుగుదెంచి
వీడుకొల్పిరి బహువిధ ♦ విభవమొనఁగ, శివుఁడు చేరెను రజతాద్రి ♦ శిఖరమునకు.

- క॥ అందలి గణపరు లమితా, నందముతో నెదురువచ్చి ♦ యధికౌత్సవమొ
పుం దుహినగిరిసుతాశివు, లం దగఁ జేర్చిరి మనోజ్ఞ ♦ లలితభవనమున్. 274
- ప. అత్తరి మహేశ్వరుం డార్యాచిత్తంబునందలి గురుజనవియోగజన్యంబగు కుందుఁ బాడం
గడంగి.
- గీ॥ పార్వతినఁ జూచి యిట్లనెఁ ♦ బ్రాణదయిత!, చూచితే వెండిగట్టు ల ♦ క్షృలకుఁబట్టు
తలఁపువచ్చెనె యిచ్చోటు ♦ తలఁపువచ్చె, నే మనవిహారగోష్ఠి ప ♦ ర్వేందువదన!
- క॥ హెచ్చగు పచ్చలతినైలు, నచ్చవు వజ్రంపుకోన ♦ లవె పద్మముఖీ!
మెచ్చలు గులుకును నడలఁ, గచ్చుఁ నిటువచ్చెఁ జూడు ♦ కలహంసంబుల్.
- వనయూరపుత్తము: నూతనఘనాఘనవి ♦ నోదకరవేణీ!
ప్రీతి నినుజూచి యదె ♦ పెంపెనఁగ న్నత్తం
బాతతగర్తి సలుపు ♦ నావనమయూర
నాతమును జూడుము మ ♦ రాళవరయానా! 278
- క॥ నెత్తాపులఁ బుత్తెంచుచు, బొత్తుఁదెలుపు పారిజాత ♦ భూజము లవియే
గుత్తులు గుత్తులు పండ్లివె, యెత్తుమనుచుఁ జూపుఁగాంచు ♦ మెలకల్పతరుల్.
- ప్రహర్ష పుత్తములు॥ ఈవనముఁగనుమ రామా!, జీవన మతిధికి భామా!
పావనము సుమునిరామా, సేవనముల గుణధామా!
సుందరమిది విరిబోణీ! కందరము కమలపాణీ!
మందరమిదె యలివేణీ! మందర మతులము రాణీ! 281
- గీ॥ ఈనమేరుద్రుమసమూహ ♦ మెలమిఁజేరి, తొండములుసాచియూచి వే ♦ దండచయము
పుష్పవృష్టినిఁగూర్చెఁ జ ♦ మూరునయన!, తావకాగమనమున నం ♦ తనముఁజెంది.
- గీ॥ కర్ణికారము లివె వర ♦ వర్ణినీతి
లకమ! తిలకింపుము సువర్ణ ♦ మకుటధరము
లనఁగఁ జెలువొందు హరిచంద ♦ ననివహంబు
లవియె కను మీప్పితార్థన ♦ మావహములు. 283
- క॥ చమరీనముదయ మలరఁగ, భ్రమరీరవ మల్లదే యు ♦ పశ్రుతి గాఁగఁ
నమరీతి నాలపించెద, రమరీబింబోష్ఠ లిందు ♦ హాయిగ వీణన్. 284
- క॥ పొందముల్మలఁ జెంగలువల, నందములై కీరశారి ♦ కావళి రవళిన్
విందులకుఁ బిలుచుఁ గొలఁకులు, విందువె కలకంఠకంఠి! ♦ వేడుక మీఱన్. 285
- క॥ రంగుల రంగుల తామర, లుం గలువలు రాజహంస ♦ లుం జక్రములు
రంగుల రంగుల చిలుకలు, పొంగిపడెడు నందుఁజూడు ♦ పుష్కరిణు లుమా!



శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

శ్రీ శివపురాణము

కుమార ఖండము

ప్రథమాశ్వాసము

- :::-



నిగమాగమసముదిత

మానితధర్మాచరణస • మాహితప్యదయా!

నానాశిష్యైఃపుత్రమో

భానూ! శివమూర్తి! వీర • భద్రద్రాధ్యాయ!

వ. అక్ష్మధకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె

గీ || గిరిజ దోడ్కొని కైలాస • గిరికి శర్వుఁ, డరుగుదెంచి సుఖంబుగ • నను
నర్చె నాకెఱిగింపుము • నలినసూతి!, యనుచు నారదుండడుగ ని • ట్ల

క|| నారద! చెప్పెద విను చె, న్నార దయావిభవుండైన • యభవునిచరితన్
దారకదనుజవధార్థము, దారకు నసమానశక్తి • ధరుఁ గనుటయునున్.

క|| సురలెల్లరుఁ దమ నగరుల, కరుగుడుఁ జంద్రార్థమౌళి • యమరుల బాధ
పరిహారము సేయఁగ మది, నరసి కృపావివశుఁ డగుచు • నంత రయము

చ|| అనుసమదివ్యరత్నముల • కాన్పదమై యలరారుచోటఁ జం
దనరససేకభాస్వదవ • దాతమణిమయమైనచోట నూ
తనవికచప్రసూనదళ • తల్పవిభాసితమైనచోట బా
వనతరుమంజరీప్రకర • బాలసమీరము లొప్పుచోటునన్.

క|| భోగసుఖదోషకరణ, శ్రీగరిమ నెసంగుచోటఁ • జేతోజక్రి
డాగతుల క్షర్ణతరమై, రాగిలుచోటన్ మనోహ • రంబగు చోటన్.

క|| గిరిరాజరాజతనయను, బరమేశ్వరుఁ డతనుభోగ • పారీణుండై
సురతక్రీడలఁ దేల్చెను, సరవిగ నొకవేయిదివ్య • సంవత్సరముల్.

క॥ శివదేహస్పర్శంబున, శివుడు ప్రమోహంబుఁ జెందుఁ ♦ జిరకాలం బా
శివుదేహస్పర్శంబున, శివయుఁ బ్రమోహంబుఁ జెందుఁ ♦ జిరకాలంబున్. 8

ఆ॥ చాలఁగాల మిట్లు ♦ జరుగఁగా నద్రిజా, శంకరులకు నొక్క ♦ క్షణమువోలె
నరిగె నంత దివ్య ♦ వరులు మేరువుఁజేరి, గొడఁగఁ దొడఁగిరవుడు ♦ గొడవయడర.

చ॥ చలన మొకించుకేన్ గనక ♦ స్వాత్మమునందు రమించు నీశ్వరుం
డిల మనకార్య సిద్ధికయి ♦ యే గిరికన్యను బెండ్లియాడివె
గ్గలముగ నాపెతో నతము ♦ కామసుఖంబులఁ జెందుచుండె వే
ల్పుల కడగండ్లఁ బాప నొక ♦ పుత్రకుఁ గాంచకపోయె నింతకున్. 10

క॥ ఆనియిటుల శైలకన్యా, మనసిజహరసంగతుల న ♦ మరకులతిలకుల్
వినుచుఁ దడవోట కెంతయు, వనరుచు గుమిఁగూడి యొక్క ♦ వాసరమందున్

-: దేవతలు విష్ణుమూర్తికిఁ దమకష్టంబులఁ జెప్పికొనుట: -

గీ॥ అజునిఁదోడ్పొని నారాయణాంతికమును, జేరి వందనమొనరించి ♦ భూరిదుఃఖ
భరముచేఁగడుపాగులుచుఁ బరగనిట్లు, చెప్పికొని రార్తమూర్తులై ♦ శ్రీవిభునకు.

క॥ హరి! వేయిదివ్యసంప, త్రురములనుండియును శివుఁడు ♦ శైలతనయతో
సురతక్రీడలఁ బెనఁగెడు, విరమింపఁడు మాన్పఁ డకట ♦ వేల్పులవెతలన్. 13

ఆ॥ పుండరీకనయన! ♦ పోలునే నీవును, దయను దప్పి మమ్ముఁ ♦ దలఁచకుంట
రమ్ము పోదనివుడు ♦ రాజతగిరి కుపా, యమ్మునరయు శివుద ♦ యన్బడయఁగ.

వ. అనిన నిలింపులకు వైకుంఠుండిట్లనియె.

చ॥ అలమట మానుఁడింకఁ గరు ♦ జాత్రుకు శర్వు భజింపుఁ డిప్పుడా
యలఘుననుగ్రహంబున ర ♦ యంబుగ భద్రము గల్గు నీశ్వరున్
గొలిచెడు వారికెందు సమ ♦ కూరు శుభంబులు వాయు దుర్ముఖుల్
పొలియుదు రాయతానలని ♦ భుల్ రిపువీరు లుదగ్రకోపనుల్. 16

గీ॥ తీవరము సేయఁదగ దిష్టు ♦ దివ్యులార!, కాలపరిపాక మొందిన ♦ కార్య మెందు
సిద్ధిఁగాంచుఁ దదన్యంబు ♦ చెడునుదీని, నెఱిఁగి యోరిమిఁ గావింపుఁ ♦ డిద్దమతులు!

వ. వెండియును.

గీ॥ శంకరుం డట్లు సంభోగ ♦ సక్తుఁడగుచు, ననవరతము రతంబుల ♦ నలర నెవఁడు
భంగమొనరింపఁ జాలెడు ♦ ప్రభుఁడె పూర్ణ, వర్షసాహస్రమున రతి ♦ వదలునిజము.

క॥ శక్తిశివుల సంయోగము, యుక్తంబది సకలవిష్ణు ♦ పోత్కరసుఖమున్
వ్యక్తముగఁ గూర్చు నిది సు, వ్యక్తము పరికించి పాయుఁ ♦ డాత్మవ్యధలన్

వ. మఱియును

- క॥ శ్రీ పురుషసురతభంగపుం, బాపంబున కెవ్వడేనిఁ ♦ బాల్పడు భువి నా
కాపురుషుడొందు నిరయము, శ్రీ పుత్రులఁ గోలుపోవు ♦ సిద్ధంబు సురల్!
- క॥ మున్నల దూర్వాసుండను, సన్నుతుండు ఋషీశ్వరుండు ♦ శక్రుని రంభా
పన్నగవేణీరతిసం, పన్నుని విడఁదీసి కుడిచెఁ ♦ బ్రతిఫలము వెనన్.
- గీ॥ భార్యగడతేఱ వేఱొక ♦ పడఁతఁబెండ్లి, యాడి యొకవేయిదివ్యహా ♦ యనములకువి
యోగజనితజ్వరముఁ బాసి ♦ యూరటఁ గొనెఁ, బలుపు రిబ్బంగిగాఁ బ్రతి ♦ ఫలముఁగనిరి.
- క॥ సకలము నీషేకసాధ్యం, బకలంకముగాఁగ నృష్టి ♦ కాధారంబీ
యొకటియొకద యిద్దానికి, వికలతఁ గూర్చంగఁదగునె ♦ విబుధప్రవరుల్!
- ప. కాపున త్వరుడక మీమీనివాసంబుల కరుగుండు సంపూర్ణ వర్ష సహస్రంబందుఁగైలాసంబున
కేగి యమ్మహాదేవుని వీర్యంబు బుడమిపయిం బడఁజేయుఁ డపుడు స్కందుఁడనఁ
గుమారుండు పాడము దాన మన కభీష్ట సిద్ధియగునని జనార్దనుం డుపదేశించి
యంతఃపురంబున కరిగె. బ్రహ్మాదులెల్లఁ దమనివాసంబుల కేగిరంతఁ గొన్ని నాళ్ళకు శక్తిశ
క్తిమంతుల సంతతవిహారంబునకు సశేష గజ కచ్చపంబగు ధరాతలంబు పిడితంబై
జగత్ప్రాణంబగు సమీరణంబు స్తంభింపుడుఁ ద్రిలోక జనంబు భయాక్రాంతంబై
పితామహున్ జేర నతండు నారాయణున్ బురస్కరించుకొని దేవతలతోఁగైలాసంబుఁ
జేరుడు నంతఁ గమలాకాంతుండు శివద్వారంబున నున్న గణపాలురకు మ్రొక్కి యిట్లనియె.
- క॥ శంకరకింకరులారా!, సంతటహరులార! శర్వ ♦ సాన్నిధ్యం బా
తంకమున వనరు మాకిట, శంకింపక కూర్చుండయ్య! సత్వరము కృపన్.
- ప. అనిన గణాధీశ్వరు లిట్లనిరి.
- క॥ హరి! వినుము సర్వలోకే, శ్వరుండు హరుండిందు మమ్ము ♦ స్థాపించి మహా
శ్వరితో రిరంస నంతః, పురమున నివసించె నిపుడు ♦ పోరా దటకున్.
- ప. అనిన విని చేయునదిలేక చింతాగ్రస్తుండై నారాయణుండు శివగణంబులకు వినతుండై
మ్రొక్కి యొక్కించుక సెలవొంది దేవతలతోడఁ బ్రతీహారంబందుండియే యార్త
వాక్కుతోఁ దారస్వరంబున నిల్లఖిలలోభేశ్వరు నుద్దేశించి మొఱ పెట్టుకొనియె.

—: విష్ణ్వదులు కైలాసంబున మణిభవనద్వారమందుండి మొర

పెట్టుకొనుట:—

- గీ॥ ఏల వందారుకల్పక! ♦ యిప్పటికిని, మాదు వెతలను దీర్చఁగ ♦ మఱచియుంటి
వసురపీడిత బృందార ♦ కాళి కేవె, శరణ మేజాగు సేయక ♦ సాకుమిఁకను.
- క॥ సురసిద్ధ సాధ్యమనుజా, సురయక్షసతంగదంద ♦ శూకనికర భా
సురగీతపుణ్యచరితా!, సురచితసకలాజ్ఞజాండ! ♦ చూడుమిఁక దయన్.

వ. ఇట్లు బహుప్రకారంబుల వినుతిపూర్వకంబుగ దేవతలందఱొక్కయెలుంగున మొఱ పెట్టుకొనుటయు నెక్కుడు కోలాహలధ్వనియగు లాలించి భక్తవత్సలుండగు పరమేశ్వరుం డెఱింగి సంభోగవిరతిన్ జేయనెంచి పార్వతీభయంబున సంకోచించియు నెట్టికేలకు సురతంబుమాని గృహద్వారంబుఁ దఱియన్జొచ్చి బృందారకులకు దర్శనంబొసంగి యిట్లనియె.

-:శివుఁడు దేవతలమొరవిని యోగముచే వీర్యంబు జూర్పుట:-

గీ॥ ఏమి వచ్చితి రిచటి కు ♦ పేండ్ర! పద్మ, సూతి! నైలింపగణముతో ♦ సుఖమె మీరు చిన్నవోయిన మొగములు ♦ చెన్నదఱిగి, కానిపించుచున్న వ ♦ కృతమునెప్పుడు.

వ. అనిన గోవిందప్రముఖులగు బృందారకులంధ టిందుధరపాదారవిందంబుల కానం దంబుతో వందనంబు లొనర్చినయంత.

31

గీ॥ దూయమాన మనంబుతోఁ ♦ దోయజాక్షుఁ, డిట్టులనియె మహేశ! నీకెఱుంగరాని వృత్తమున్నదె సకల హృ ♦ ద్వేశ్మవాసి, వగుచు మమ్మడుంగం నీ ♦ కవనరంబె!

చ॥ కొమరునిఁ గాంచకుంటి విటు ♦ ఘోరపు రక్కసు బారిఁ జిక్కి పా రము గనరాని దుఃఖమున ♦ రాపిడిఁ జెందుచు నుంటి మింక శీ ఘ్రముగఁ గుమారుఁ గాంచు మమ ♦ ర ప్రియమున్ బొనరింపు దుర్మదో ద్యముని వధింపు తారకునిఁ ♦ దత్పరివారము లోకరక్షై.

33

చ॥ అనిన హరుండు చిత్తమున ♦ నక్కటికంబును జెంది యిట్లనెన్ వినుము ముకుంద! మామకపు ♦ వీర్యము మస్తకమందె యున్న దై నను గ్రహించువారలఁ గ ♦ నన్దగు నిప్పుడె యోగశక్తి మో చన మొనరింతునం చవుడు ♦ జార్చెను శుక్రము స్వర్గ వర్ణమున్.

చ॥ అనలుఁడు నిర్జరానుమతి ♦ నా శివవీర్యమునున్ గపోతమై యొనరఁగఁ మ్రింగె నంత నను ♦ రోత్తములందఱుఁ గొంతకొంత ఖా దన మొనరించి రప్పు వసు ♦ ధాధరపుత్రి విభుం డటన్ విలం బన మొనరించు లారసి జ ♦ వంబున వచ్చి కనెన్ సురావళిన్.

వ॥ కాంచి యంత జగదంబ వారొనర్చిన యకార్యంబు నెఱింగి కుపితయై యిట్లనియె.

-:పార్వతీదేవి దేవతలను శపించుట:-

ఉ॥ ఓరి దురాత్ములార! విను ♦ డోయమరాధములార! మీరిటుల్ నారమణున్ హరున్ గొలిచి ♦ నాదు విహారము వమ్ముచేసి నా రోరిమిఁదక్కి స్వార్థపర ♦ తోన్నతి నన్నుడికింపఁజేసి యే తీరున శ్రేయ మొందెద రు ♦ దీర్ఘతరా ర్తి మఱుంగకే ధరన్.

క॥ నను వంధ్యనుజేసిన యఘ, మున నిప్పటి నుండి మీదు ♦ పాలతులు చూలున్ గొనకుందురు గావుతఁ గడు, వనరుదు రెంతయును బుడమి ♦ వంధ్యాత్సమునన్.

- గీ॥ ఇట్లు నిర్జరులను శపి ♦ యించి పావ, కునిఁ గనుంగొనియత్యంత ♦ కుపితయగుచు
శాపమిడె నోరి! శివవీర్య ♦ జగ్గి! సర్వ, జగ్దివగుము హుతాశ! ని ♦ చ్చలు హుతాశ!
- చ॥ అనియిటు శైలకన్యక హు ♦ తాశనుతో నొకలామరస్రజం
బును శపియించి నాథుఁగొని ♦ పోయెఁ దదీయవిహారమందిరం
బున కటమీఁద శంకరునిఁ ♦ బొందికఁ గొల్చి గణేశుఁడన్ గుమా
రునిఁగని తాపమున్ విడె మ ♦ రుద్ధణమెల్లరు బాగు బాగనన్. 40
- గీ॥ అక్కతను సర్వమును వేటొ ♦ కప్పు చెప్పు, వాఁడ నిపుడు వినుండిఁక ♦ బాహులేయ
జన్మచరితంబు దైతేయ ♦ సంహృతియును, దేవతలకెల్ల దుఃఖంబు ♦ తీటుటయును.
- ఉ॥ వేలుపు లంత నీశ్వరుని ♦ వీర్యము మ్రింగుట చేతఁ జాలఁగాఁ
గాలుచు నిల్వఁజాలక జ ♦ గడ్గురు శంకరుఁ గూర్చి యెక్కుడొ
జాలిదనర్చుఁ బ్రార్థనము ♦ సల్పుఁగ స్వప్రీతకల్పశాఖి య
క్మాలహరుండు వాకిటికిఁ ♦ గ్రచ్చఱ వచ్చి కనెన్ నిలింపులన్. 42
- ప. అంత దేవత లీశ్వరున్ గాంచి యాతురులై మ్రొక్కి యిట్లనిరి.
- ఉ॥ దేవ! మహానుభావ ! భవ ♦ దీయ మహోజ్జ్వల వీర్యమున్ మహా
శావశచిత్రతన్ మెసవఁ ♦ జాల దహించుచునుండె నద్ది మా
కీవిధమున్ భరింపఁ దర ♦ మెట్లు కరంబు భరంబు తండ్రి! నీ
వీవగఁ బాపి యెట్లయిన ♦ నేలుము బాలశశాంక శేఖరా! 43
- క॥ లేకున్నఁ జత్తు మిత్తటి, తోకేశ్వర! నీవుగాక ♦ తోకంబున నీ
నాకనివానుల యలజడిఁ, బోకడఁచు ఘనుండొకండు ♦ పొసఁగునె యెందున్. 44
- ఆ॥ అని దహింపఁ బడుచు ♦ నార్తిచేదహతహ, పడుచునున్న నా సు ♦ పర్వవరులఁ
గాంచి వేగ నపుడు ♦ కారుణ్య మెద నెంచి, భక్తవత్సలుండు ♦ పలికె నిటుల. 45
- క॥ ఓహరి! యోచతురానన!, యోహరిహయ! యోయమరచ ♦ యోతములారా!
మోహమునఁ దినిన వీర్యము, బాహిరముగఁ గ్రక్కుఁడవని ♦ బాము దొలంగున్.
- చ॥ అనుడు నిలింపు లంత వడి ♦ నా శివవీర్యముఁ గ్రక్క నద్ది కాం
చనమయి యంబరం బెగసె ♦ సర్వసుపర్వులు బాముఁ బాసి శ
ర్వుని వినుతించి గీములకుఁ ♦ బోయిరి పావకుఁడొక్కఁడష్టు శం
భుని యనుకంపఁ జేకొనక ♦ భూరితరార్తి వహించి భీతిమై. 47
- ఆ॥ శివునిఁ జేరఁబోయి ♦ చేమోడ్చు రచియించి, నేరమికిని పై చు ♦ నిష్ఠఁ జూపి
దాహమార్పు దేవ! ♦ దాసుఁడఁగానొకో, కరుణఁ బఱపుఁ మెగ్గుఁ ♦ గడుపుమిఁకను.

-: అగ్ని దేవుని క్షోభం బారసి శివుఁ డుపాయము సెప్పుట:-

ప. అని యిట్లు దీనుండై యర్థించిన యగ్నిన్ గని కనికరంబుతో మహేశ్వరుండు యోజించి యిట్లనియె.

క॥ అనుచితగతి నారేత, సును మెక్కితివట్లు వెనుకఁ ♦ జూడక యగ్ని!
ఘనతరదాహం బిపుడి, ట్లానఁగూడిన దైనఁ దలఁకు ♦ నుడిగి వినుమిఁకన్.

ప. ఎలనగవుతో

క॥ కొలఁది దినంబులలో ను, జ్వలతర మీవీర్య మొక్క ♦ చక్రస్తని ని
ర్మలగర్భ మొందు నాక్షణ, మలమట చను నీడు దాహ ♦ మాటు హుతాశా! 51

ఉ॥ నావుడు మ్రొక్కి యాత్మసద ♦ నంబునకున్ జని యాశ్వరోక్తులన్
భావమునందు నిల్చికొని ♦ భామ యదెవ్వతో నాదు ప్రాణర
క్షావహమూర్తి యంచు మదిఁ ♦ జాలఁ దమిన్ దలపోయుచుండఁగా
దైవనియుక్తి సప్తముని ♦ తల్లజు లొక్క యహంబునందొగిన్. 52

ఉ॥ చేడెలతోడ స్వర్తునికిఁ ♦ జేరి ప్రియంబున నందు మజ్జనం
బాడి సమ స దివ్యులకు ♦ హవ్యము లీగికి సప్తజిహ్వనిన్
బోడిగఁ జేర్చి యాహుతులఁ ♦ బొందుగఁ దన్మృఖమం దొసంగఁగాఁ
దోడనె యగ్ని వేల్పులకుఁ ♦ దుష్టిగ వాని నొసంగ నయ్యెడన్ 53

-: అగ్ని సప్తర్షుల భార్యలఁ జూచి మోహించుట:-

ఉ॥ ఆసమయంబునందు రుచి ♦ రాంగవయస్సు విలాసహాసో
భాసముదీప్తలా మునుల ♦ భార్యలు మౌనులక్రేవలన్ సము
ల్లాసవిభాసితాకృతిమె ♦ లంగ ననంగశరాతతా ర్చివి
త్రాసితవిత్తుఁడై వడిస ♦ దాగతిమిత్రుఁడు బాళిమీఱఁగన్. 54

ఉ॥ ఎందును నేనిఁ గాంచితి నె ♦ యిట్టి యపూర్వ విలాసవిస్ఫుర
త్సందరకామి నీమణులఁ ♦ జూచిన నేమిడ భాగ్య మిట్టిప
ర్వేందునిభాస్యలన్ గలిసి ♦ యింపుజనింప రమింపకున్న నా
డెందము కుందడంగునె ఘ ♦ టిల్లునె మోద మభంగభంగిగాన్. 55

ఉ॥ అన్ననవిల్తువిభ్రమము ♦ లాకృతులన్ ధరియించి యిట్లు లా
సన్నములయ్యెనో యనఁగ ♦ జక్కని సన్నని కౌసు లందమౌ
నున్నత పీవరస్తనము ♦ లుద్ధతచారునితంబబింబముల్
కన్నులఁదన్ను ముద్దుల మొ ♦ గంబులు గల్గినవార లీ సతుల్. 56

ఉ॥ ఏనిక వీరికౌఁగిళుల ♦ నెవ్విధిఁ జేకొనువాడనెట్టులీ
మానిను లాత్మనాథుల స ♦ మర్దులఁ బాసి ననున్ వరింతు రె

ద్వాన మదీయమౌ నతను ♦ తాపము పాయు నిఁకేమొనర్చు నా
మానస మెక్కు డార్తెమెయి ♦ మ్రగ్గుచునున్నది యొక్క తీరుగన్.

57

గీ॥ అనుచు నక్కాంతలను స్వశి ♦ ఖాగ్రములను, డాయఁగా నెంచు మునులదృ ♦ ఢ ప్రదీప్త
తేజములఁ గాంచి చకితుఁ డౌ ♦ దీనదశను, జెంది యేమి యొనర్చు ఁగఁ ♦ జేవదక్కి.

క॥ మునివరుల హోమకృత్యం, బనువుగ నెఱవేఱు నగ్గి ♦ యాష్టలి విడి పా
వనమైన యొక్క వనతల, మున ముమ్మరమగు విరాళిఁ ♦ బొగులుచు వేగన్.

వ. అందు జలంబుల మునింగి ప్రాణంబుల బాపికొన సమకట్టుడు నంతఁ బరమపతి
వ్రతయును దత్పత్నియు నగు స్వాహాదేవి విభునియాశయం బెఱింగి తన యోగ
బలంబున సప్తర్షులలో నొక్కఁడగు యంగిరసుని కళత్రంబురూపంబుఁ జెందివచ్చి
పావకున కిట్లనియె.

—: స్వాహాదేవి యార్గురు మునిభార్యలరూపంబున నగ్ని దేవునితోఁ

గ్రీడించుట:—

క॥ మునితల్లజుఁడగు నంగిర, సునిదారను మొన్న నిన్నుఁ ♦ జూచినది మొదల్
కొని యేను నాదు చెలులును, ఘనతరమగు మన్మథాగ్నిఁ ♦ గ్రాగితిమి విభూ!

చ॥ చెలువుఁడ! నీపయిన్ దగిలె ♦ చిత్రము నాకును నా వయస్యతౌ
చెలువల కట్లు నీమదియుఁ ♦ జెన్నగ మాయెడ బాళిఁగాంచుటన్
దెలిసి భవత్పదేశమును ♦ దెంపునఁ జేరినదాన మించుపో
కల వెరవేకిఁ బోకడఁచి ♦ కామసుఖంబులఁ దన్ను నన్నిఁకన్.

62

గీ॥ నన్నతను సౌఖ్యములఁ దేల్చి ♦ నాదుచెలుల, నట్లు దన్నుము భవదధి ♦ నాత్మలగుచు
వార లున్నారెచట హవ్య ♦ వాహ! నీవిఁ, కన్యమెంచినఁ బ్రాణంబు ♦ లాసపడము.

వ. అనినంత.

క॥ కడుఁబేద పెన్నిధానముఁ, బడసినయటు లా పెఁగాంచి ♦ పావకుఁడు మదిన్
గడుమురిసి కామకలలన్, దొడరి సుఖించెను గరంబు ♦ తుష్టి యెసంగన్.

64

వ. అనంతరంబందు స్వాహాదేవి తక్కిన యేవుర రూపంబులతో నగ్నిభట్టారకునిఁగలిసి
సుఖించి యవల నరుంధతీరూపం బలవడకున్న మిన్నకుండె. వీతిహోత్రుండును
దనయందున్న మహేశ్వర వీర్యంబంతయు మునిపత్నులరూపంబుననున్న స్వాహాదేవి
యందుంచి దాహంబుఁబాసె. స్వాహాదేవియును భర్తృవిముక్తంబును నతిదుస్సహంబు
నునగు పారమేశ్వరవీర్యంబు నిజగర్భంబందు భరింపఁ దక్కి శ్వేతాద్రి శిఖరంబున జూర్చి
వేదనన్ బాసె. శ్వేతాద్రియు నవ్వేడిమికోడి మరుత్సాహాయ్యంబున నద్దాని వియన్నదినిన్
బడఁద్రోచె.

65

- క॥ గంగయు దుర్భరమైన భు, జంగవిభూషణు మహాగ్ర ♦ సమధికతేజ
స్సంగమున కోర్వజాలక, భంగంబుల దానిఁ గాశ ♦ పనిఁ బడఁజేమ్మెన్. 66
- వ. అందమ్మహాతేజంబు పెద్దకాలంబునకుఁ బరిపాకంబగుడు.

-: శ్రీ కుమారస్వామి జననము:-

- క॥ శ్రీమార్గశీర్ష సితప, స్థీమానితసమయమందు ♦ శివతనయుండు తే
జోమండితసర్వాశా, స్తోముండు జన్మించె సకల ♦ సుర లుప్పొంగన్. 67

- క॥ చారుమణిమౌళు లొప్పుడు, నాఱుమొగంబులును నాయు ♦ ధాధ్యములగు రెం
డాఱుకరంబులు రవిశత, భారంజితగాత్ర మమరి ♦ బాలుం డలరెన్. 68

- శా॥ శ్రీమంతుండయి సుందరుండయి జగ ♦ ఛేయోవహుండై సుర
సోమాపద్మినివ ర్తనక్షముండునై ♦ శూరావతంసుండునై
భీమాత్మ్యత్తమవిక్రమాస్త్రదుండునై ♦ విస్ఫూర్తితాశాప్రజాం
డై మృత్యుంజయనందనుం డలరె దై ♦ త్యాత్మంబు లల్లాడంగన్. 69

- క॥ దివినుండి పుష్పవర్ణము, లవిరళగతిఁ గురిసి రమరు ♦ లత్యద్భుతమై
భవ మొప్పుఁగ సంగీతో, తృవముల గంధర్వవరులు ♦ సల్పిరి వేడ్చున్. 70

వ. అంత

- చ॥ జనులు మునీంద్రగోహనులు ♦ సప్తరసజ్ఞు వరించి వచ్చి యి
వ్వని సురతంబులొంది యొక ♦ పాపనిఁ గాంచి రనన్ మునీశ్వరుల్
మనములఁ గించనొంది యవ ♦ మానమతిన్ దమపత్నులన్ రయం
బున విడనాడి రాసతులు ♦ పాక్కఁగ భూరివిషాదవేదనన్. 71

- గీ॥ ఆత్మనాథులచేఁ బరి ♦ తృక్తతన, మునిసతులఁ గాంచి యగ్నిభా ♦ మిని వనరుచు
మునులకడకేగి నేన మీ ♦ బోఁట్ల బోటి, బోఁటి నై యలరితి నావి ♦ భు సముఖమున.

వ. కావున.

- క. అకలుషచరిత్రలగు నా, త్మ కళత్రంబులను బాయఁ ♦ దగునే మీరల్
సుకృతాత్మతార! వేగఁ గి, నుకమాని కొనుండు గోహ ♦ నుల జనమలరన్. 73

- క॥ అని బ్రతిమాలిన విని తమ, మనముల నిక్కుంబెఱిఁగియు ♦ మౌనివరులు భూ
జనుల దురుక్తుల కాత్మం, బున రోసి గ్రహింపరైరి ♦ పాలఁతుల మరలన్. 74

-: షట్ కృత్తికలు కుమారునకు స్తన్యంబు లిచ్చుట:-

వ. అంత నా యతివలు.

- గీ॥ గాంగతీరంబునన్ శర ♦ కాండమందుఁ, బొడమిన కుమారుఁ గాంచఁగఁ బుణ్య ♦ సతుల
చనుమొనలు పాలు చేపుదుఁ ♦ జక్తనవుడు, బాలునకుఁ బాల్ గుడువఁ బ్రేమ ♦ భరితలగుచు.

గీ॥ అంద టొకవేళయందెస్త ♦ న్యంబొసంగ, రాఁ గుమారకుఁ డాఱు వ ♦ క్షములతోడ
నాఱుగురు కృత్తికల మదుల్ ♦ హరుసమొంద, వారిపాలిండ్లఁ ద్రావెను ♦ క్షీరములను.

వ. అపుడు జగన్మంగళవిగ్రహుండగు నక్కుమారున్ గాంచి యవ్వార లిట్లునిరి.

ఉ॥ అన్న! కుమార ! మేము కుల ♦ బాకృతి నగ్గికి నిన్నుఁగంటిమం
చు న్నైఱిమీఱి దుర్జనులు ♦ చూడక నాడిన నిందకై విభుల్
బన్నములాడి మమ్మిటులఁ ♦ బాసిరి మాకింక దిక్కు నీవె మ
మొన్నికమీఱఁ దల్లులుగ ♦ నెంచి కృపామతిఁ బ్రోవు మిమ్ముగన్. 78

ఆ॥ అనుడు శంభుసూనుఁ ♦ డనియెను వారల, కనఘ లీరు తల్లు ♦ లాత్మజుండ
మానుండింక వెతలఁ ♦ బూనుండు సంబరం , బంబలార! గుణక ♦ దంబలార!

వ. అని వగనుడిపి వారల నోదార్చి తనచెంత నుంచికొని కరంబు గారవించుచుండె.

ఉ॥ అత్తఱిఁ బద్మజుం డతిశ ♦ యమ్మగు హర్షముతోడ వచ్చి యా
చిత్తజవైరిపుత్రునకుఁ ♦ జెల్పుదలిర్పఁగ జాతకర్మమున్
హత్తిన వేడ్చుమై సలిపె ♦ నగ్నియు బాలునిఁ దారసించి దీ
వృత్తరశక్తి శక్తి నిడె ♦ హర్షభరంబున మిన్న ముట్టుచున్. 81

వ. అంత హిరణ్యగర్భుం డాబాలకున కివ్విధంబుగా నామకరణం బొనర్చె. 82

సీ॥ సురలకై ముక్తంబి ♦ శుక్రంబు స్కందమై, యవతరించుట స్కందుఁ ♦ డనఁగఁబరగు
నగ్ని గర్భంబునం ♦ దమరి జన్మించుట, నగ్నిభవుం డను ♦ నాఖ్యనమరు
గంగామహానదీ ♦ గర్భజాతుండౌట, గాంగేయుఁ డనెడు వి ♦ ఖ్యాతిఁ జెందు
శరవణస్థలమున ♦ జననంబునొందుట, శరజన్మఁ డనియెడు ♦ సంజ్ఞఁ గాంచు

గీ॥ కృత్తికల పాల్గొనుటఁ గార్తి ♦ కేయనామ, మొందు వారలు పలువురై ♦ యొప్పుకతన
బాహులేయుం డనుచుఁగడుఁ ♦ బ్రథమసంగుఁ, బార్వతీనందనుఁడు జగ ♦ త్పావనుండు.

వ. మఱియును

గీ॥ దేవస్థాన్యంబునకునెల్లఁ ♦ దేజ మెసఁగ, నాయకుండయి దేవసే ♦ నాని యగుచు
నాత్మకీయచమూరక్ష ♦ ణాధ్యుండై గు, హుం డనుచునొప్పు మేరుకో ♦ దండనుతుండు.

వ. వెండియు

క॥ ధారుణిఁ గుజనులఁ గూల్చి కు, మారుండను నామధేయ ♦ మండితుండౌ వి
స్తారముగ నెమలిపై సెం, చారము సేయుచు విశాఖ ♦ సంజ్ఞన్ బడయున్. 85

వ. ఇకను గ్రాంచాచలంబు భేదించి క్రాంచదారణుం డనియును మహాసేనతోనొప్పి
మహాసేనుండనియును దారకాసురుఁ బరిమార్చి తారకజేత యనియును నివ్వధంబుగ
ననేకాహ్వయంబుల నలంకరించునని వాగీశుండు నిజనివాసంబున కరుగుడు నంత
బాలుండు దినదినప్రవర్ధమానుండై.

మ॥ ఒకనాఁడాయలికాక్షనందనుఁడు లీ ♦ తొల్లానకేళీవశా
తృకుండై శ్వేతనగంబుఁ జేరి యటఁ బ్రో ♦ ద్యన్మ త్తమాతంగయూ
ధకరంబుల్ పెనవేయుచున్ బటుమ్మగేం ♦ ద్రవ్యూహాదీవృత్తుటా
ప్రకరంబున్ గొని స్కంధమెక్కి నిబిడ ♦ ప్రౌఢోద్ధతిన్ దిర్గుచున్.

87

ఉ॥ మున్ను పురత్రయంబును స ♦ మున్నతవైఖరిఁ గాల్చి దానఁ బే
రెన్నికమీఱు చాపమట ♦ నీశ్వరుఁ డుంచుటఁ జూచి యొక్కచో
నున్న తదున్నతంపువిలు ♦ నుద్ధవిడిన్ గొని యొక్క వెట్టి తా
నున్నతమౌ తదద్రుమకు ♦ త్ జ్ఞ్వలశృంగముఁ ద్రుంచె బెఱ్ఱునన్.

88

వ. అంతఁబోక.

-: క్రాంచగిరి భేదనము:-

క॥ క్రాంచమహీధ్రము నొక్కయు, దంచ త్రరతీప్రదుర్ద ♦ రాశుగమున భే
దించి మహోత్సాహైక, ప్రాంచన్నద మమర నార్చెఁ ♦ బలయాభ్రగతిన్.

క॥ దిక్కుంభికుంభనిచయం, బుక్కఱి భేదిల్లె నుదధు ♦ తొక్కఁటఁ గలఁగెన్
గ్రక్కున రిక్కులు డుల్లిన, వక్కుంభిని వడఁకెఁ జకిత ♦ యగుచు రయమునన్.

వ. అంత.

గీ॥ క్రాంచగిరిగహ్వరమున వ ♦ సించిమించు, ఘోరరాక్షసకోటులు ♦ దారనినద
ముప్పతిల్లఁగ బాలుపైఁ ♦ గుప్ప తెప్ప, లుగ శరంబులఁగురిసి యా ♦ ర్వఁగ నతండు.

క॥ ధీరుండై వజ్రనిష్ఠుర, నారాచక్రూరధార ♦ నక్తంచరవి
స్తారనికరములఁ జెచ్చెర, మారణము పొనర్చె ధరణి ♦ మండల మద్రువన్.

ఉ॥ అంత నిలింపు లెంతయు భ ♦ యంబు రయంబును జెంది కుంది భా
స్వంతులకోటులన్ బటుని ♦ జద్యుతి మీఱఁగఁ జాలువానిఁ గా
లాంతకనూసు నెమ్మనము ♦ లందు నెఱుంగఁగలేక వే మరు
త్వంతునిఁ జేరఁబోయి యిటు ♦ వల్గిరి యుల్కుచు నేకకంఠులై.

93

చ॥ విను మమరాధినాథ ! యొక ♦ విక్రమధుర్యుండు బా లుండీ జగం
బున జనియించి యంతనె య ♦ పూర్వఘనప్రథమానశౌర్యవ
ర్ధనుండయి సర్వస త్త్వముల ♦ దర్ప మణంపుచు నార్చు చున్నవాఁ
డనికేఁ దొడంగి వానిఁ బరి ♦ మార్పుము తేర్పుము భూజనంబులన్.

94

గీ॥ క్రాంచగిరిఁ బాయకుండు ర ♦ ఊకులంబు, నెల్లఁ బోల్లొనరించె బం ♦ హిష్టమైన
యన్నగంబును భేదించె ♦ నంతకన్న, మున్న శ్వేతాద్రిశిఖరంబుఁ ♦ బుడమిఁ గూల్చె.

క॥ ఇక సురలచేవఁ గనఁగ న, చకితుండై వచ్చు నిటకు ♦ సరగున మున్నీ
వె కడంగి భంగవలపుము, ప్రకటితభుజశౌర్య మది వి ♦ భాసలఁగ విభూ!

96

—: కుమారస్వామి మహేంద్రుని జయించి ప్రాణదానంబు సేయుట:—

- క॥ అన విని యాతండును గిం, దును మీఁదును గనక కడిది ♦ దోర్మదమునఁ బా
పని దారసించి యశనిన్, గొని యురమున వేసఁ జండ ♦ కోపముఁ డగుచున్.
- చ॥ అశని శివాత్మజన్మహృద ♦ యంబును దాకినయంత మొక్కవో
యె శివకుమారు వక్షమున ♦ నీడ్య బలుండు విశాఖుఁ డన్ రిపు
ప్రశనునఁ డుద్భవించె నిరు ♦ ప్రక్కలయందును శాఖనైగమూ
ఖ్య శుచిరుచుల్ జనించి విపు ♦ లాగ్రహవిగ్రహులై రయంబునన్. 98
- క॥ వారు ముగురు గుహుండును బృం, దారకనాథుని వధింపఁ ♦ దలఁపడ నతఁడున్
ధీరతఁ గోల్పడి యడలి కు, మారున్ శరణం బడిగె న ♦ మంచితఘణితిన్. 99
- అ॥ అంత శంభుపుత్రుఁ ♦ డతిదయామతి హరి, హయుని తప్పిదంబు ♦ నవలఁద్రోచి
ప్రాణదాన మొనఁగి ♦ పరమహర్షంబున, నరిగె గాంగతీర ♦ మతిరయమున.
- చ॥ అచటఁ గుమారురాకకయి ♦ యాత్రము నొందుచునున్న కృత్తికా
విచికిలగంధు లాగుహుని ♦ వే గని సంతసమొంది ధారలొ
ల్కుచుఁ గడుచేపు దుగ్ధములఁ ♦ గూరిమితోఁ గడుపారనిచ్చి మె
చ్చుచుఁ దనివార ముద్దుఁ గొను ♦ చున్ ముదమొందుచు నుండి రెంతయున్
- గీ॥ ఇవ్విధము గొన్ని ఘస్రంబు ♦ లేగ నంత, సర్వజగదేకరాజ్జి తు ♦ షారజైల
రాజనందన యొకనాఁడు ♦ రాజమౌళి, తోడఁ గొలుపున్న వేళ నం ♦ తోసమొదవ.
- చ॥ కరములు మోడ్చి స్మేరముఖ ♦ కంజముతో విభుఁగాంచి పల్కెడు
ష్కరమహిళాజవంజవని ♦ కారనిరాకరణాఘ్నలైన భా
స్వరతరదివ్యయోగులకు ♦ సైతము దుర్లభమూ ర్తివైన యీ
శ్వరు నిను భర్తగాఁగొని య ♦ పారమహోన్నతిఁ గంటి నీ కృపన్. 103
- చ॥ అతులతపస్సమాధినియ ♦ తాత్ముండవై మరునిన్ దహించి యా
తతనిజభోగభంగుల ను ♦ దాత్తత నొప్పెడు నీవు నాదుసం
గతి రతులొందుచున్ బ్రబల ♦ కాముక రీతిఁ జెలంగుచుండ దు
ర్గుతు లమరాధముల్ రతిని ♦ మాన్నిరి స్వార్థపరాయణాత్ములై. 104
- గీ॥ లోకకల్యాణకారణం ♦ బై కరంబు, మెఱయు నీతేజ మది నా యు ♦ దరమునందుఁ
జెందక భువిన్ బడియె నేమి ♦ చేసిరో సు, రలు మహాత్మ! యమోఘవీ ♦ ర్యంబు న్నుడు.
- గీ॥ మోఘమై యెందుడిందదు ♦ పుత్రుఁ డుదయ, మందియుండు మఱెందేని ♦ ననుఘచరిత!
అరయు తర్జించి భర్జించి ♦ యమరవరుల, నాదుపుత్రకుఁ దెప్పింపు ♦ నాథ! యిటకు.

-: శివుడు దేవతలను గుమారుజాడలడుగుట:-

- ఉ॥ నావుడు శంకరుం డమర ♦ నాథుల మౌనులఁ బిల్వఁ జేసి తా
నీవిధ మొప్పు ఁగా నడిగె నెల్ల ♦ రునున్ వినుఁ డేను నాఁ డప
త్యావహమైన తేజమును ♦ నాదటఁ జేపితి యుష్మదర్థమై
మీవశమయ్యె నయ్యదటు ♦ మీఁదటిమాట నెఱుంగఁ జెప్పు ఁడీ! 107
- క॥ ఎటఁబొడమె నాదునందనుఁ, డెటఁ బెరుఁగుచునుం డెఁదేజ ♦ మేమయ్యెను మీ
రిటు లెఱిఁగింపక దాఁచినఁ, గుటిలత యడఁగంగ శిక్షఁ ♦ గూర్చెద నిపుడే. 108
- గీ॥ అని కినుకదోడ దృఢముగా ♦ నడుగ దివ్య, లడలియొండొరులంతంత ♦ నరసికొనుచు
నొడయనిన్ గాంచి యొక్కొక ♦ రుక్కు దక్కి, తడఁబడుచునిట్లు పల్కిరి ♦ తద్యముగను.
- వ. అందు విష్ణుండిట్లు నియె.
- క॥ గురునింద సేయునట్టిఁడు, గురుదారరతంబు నల్పు ♦ కుత్సితఁడు మృషా
కరపచనుఁడు సీశుక్రము, నిరపుగ నాచ్ఛాదపఱచు ♦ నీశ్వర! వినుమా! 110
- వ. ఇంద్రాది లోకపాలకులిట్లనిరి.
- గీ॥ ప్రబలపాపం బొనర్చిన ♦ పాతకునిచె, లిమిఁ గొని నిరంతరమును బు ♦ డమిఁ జరించు
వాని దారుణపాపంబుఁ ♦ బడయు నీదు, శుక్రమును దాఁచినట్టిఁడు ♦ శూలపాణి!
- వ. తక్కుంగల సుపర్వులిట్లనిరి.
- గీ॥ పట్టుదలతోడ నెవ్వఁడు ♦ ప్రతిసఁజేసి, పూర్తి యొనరింపఁ జాలక ♦ పోవునట్టి
వాని పాపఫలంబుఁ దా ♦ నూనునీదు, వీర్యమును మాటుచేసిన ♦ వెడఁగు పుడమి.
- వ. దేవపత్ను లిట్లనిరి.
- ఉ॥ ఎవ్వతె యాత్మభ ర్తను య ♦ భేచ్చగ దూషణమున్ బొనర్చుఁ దా
నెవ్వతె యన్యునిన్ వలచి ♦ యిక్షుశరాసనకేళి గూడు నిం
కెవ్వతె సంతు పెన్నిటియు ♦ నెవ్వరులేకయె యేకయై మనున్
జవ్వని యద్ది తావకల ♦ స త్తరతేజము దాఁచె నీశ్వరా! 113
- వ. బ్రహ్మపుత్రులగు పసిష్ఠాదు లిట్లనిరి.
- గీ॥ జగతి నీతేజ మెవ్వఁ దా ♦ చ్ఛాదనంబు, చేసె నవ్వాఁ డు రూఢిగా ♦ శివ! భవత్తు
మర్హణం బొనరింప న ♦ నర్హు ఁడగు న, నర్హు ఁడగు నీదు భక్త జ ♦ న్హర్షణమున.

-: అగ్ని ప్రముఖులు శివునకుఁ గుమారుని జాడలు చెప్పుట:-

వ. అగ్ని యిట్లనియె.

మ॥ పరమేశా! భవదీయవీర్యమును దీ • వృద్ధామినిభాస్వరో
దరమందుంచి రయంబునన్ హృదయసం • తాపంబుఁ బోనాడితిన్
భరమౌ నీదురితంబు పైఁచుటకు నీ • పాదాంబుజాతంబులన్
గర మర్థిన్ భజియించువాఁడఁ గనుమీ • కారుణ్యభావంబునన్. 115

వ. స్వాహాదేవి యిట్లనియె.

ఆ॥ భర్తానిహితమైన • భాస్వరవీర్యంబు, నేన తాల్చి యోర్వ • నేర కర్ణు
నాద్రిశిఖరతలము • నందు విడిచితిని, నంతమిఁద నెఱుఁగ • నభవ! నేను. 116

వ. శ్వేతాద్రి సమీపించి యిట్లనియె.

ఉ॥ పావకదేవి జార్చిన వి • భాస్వరమౌ భవదీయవీర్యమున్
దేవర! తాల్చుఁజాలక న • దేశమునన్ బ్రవహించు స్వర్ణదిన్
నే నగతో మహాబలుని • నిండగు సాయముతోడఁ జిమ్మితిన్
గావుము నన్ దయామతి! న • కార్య మొనర్చి నవాని బాలిశున్. 117

వ. వాయుదేవుండుట్లనియె.

క॥ శైలవరుప్రార్థనంబున, జాలిన్ గొని తావకాతి • శయవీర్యము గం
గాలహరిఁ జిమ్మితిని నే, నాలరినై నన్నసయిపు • మయ్య! మహాత్మా!

వ. స్వర్ణది యిట్లనియె.

ఆ॥ దేవ! తావకీన • దేదిప్యమానాతి, దుర్దరోరువీర్య • దుర్భరోగ్ర
వేదనన్ దపించి • వీచుల శరవణం, బందుఁ ద్రోచితిని ద • యాళు! కనుమ!

వ. అంత వసుమతి యిట్లనియె.

గీ॥ శరవణంబందుఁ జేరిన • చటులతేజ, మునఁ గుమారుండు పాడెమి ష • ణ్ముఖుండు ద్వాద
శకరుఁ డుద్యతహాసభా • స్వస్మరీచి, మండలుండు బాలచంద్రమౌ • మౌళి వినుము.

వ. అనంతరంబ భాస్వంతుం డిట్లనియె.

గీ॥ శరవన్ బుట్టి యేడ్చుచు • స్వచరణాంగు, శినిఁ గుడుచుచున్న లోకమౌ • హనునినీడు
తనయునిన్ గాంచి చాల నం • తపముఁ జెంది, యాశ! దివసాహనమౌ • లేగితిఁ బయి.

వ. ఆ వెంటఁ జందురుం డిట్లనియె.

గీ॥ కృత్తికలు వచ్చి శిశుఁ గాంచి • కేరి ముద్దుఁ, గొనుచు స్తన్యం బొసంగిరి • కుతకముప్ప
తేయియందేను నొకవది • తొండుఘటిక, లవఱకుండి కనుంగొంటి • శివ! యరయుము.

వ. రాత్రి యిట్లనియె.

క॥ తెలవాటువరకుఁ గృత్తిక, అలరుచు కసుగందునందు ♦ నధికప్రేమా
కులలై కాచుచునుండిరి, తెలిపితి నేఁ గన్నవిధము ♦ దివిషన్మోళీ!

వ. సంధ్య యిట్లనియె.

గీ॥ బదరికాశ్రమభూమికి ♦ బాలునెత్తి, కొని చని ప్రియంబుతోవారు ♦ గొమరుఁబోలె
నతులవాత్సల్య మమరఁగా ♦ నందునీదు, కొమరుఁ బెంచుచునుండి రే ♦ కొదవలేక.

వ. వానరం బిట్లనియె.

క॥ అసమాన ప్రేమమెయిన్, బిసరుహదళనేత్ర లట్లు ♦ పెంచుచునున్నా
రసమశరహర! భవత్పుతు, నసమాన విభావిరాజి ♦ తాదృతగాత్రున్.

వ. విధాత యిట్లనియె

శా॥ దేవాధీశ్వర! నీదుపుత్రునకుఁ బ్రీ ♦ తిన్ జాతకర్మంబులన్
నే విధ్యుక్తవిధిన్ బొనర్చి మునిష ♦ త్ప్రీస్తన్యపానాంచితం
డై వర్తిల్లుటఁ గా ర్తికేయుఁడను ది ♦ వ్యాభిఖ్యయున్ దేవసే
నావాల్లభ్యము నొందువాఁ డవుట సే ♦ నాన్యాఖ్యయున్ గూర్చితిన్.

126

వ. ఇఁక నిట్లే కొన్ని యన్వర్తంబులగు నాహ్వాయంబులన్ బిలిచితి ననుడు నంత నారద
మునీంద్రుం డిట్లనియె.

127

చ॥ వినుము మహేశ! నీసుతుఁడు ♦ విక్రమధుర్ముఁడు శ్వేతపర్వతం
బున నొక తుంగశృంగమును ♦ భూమిపయిన్ బడనేసెఁ గ్రాంచభే
దన మొనరించె నం దమరు ♦ దానవకోటులఁ జక్కఁడంచె ను
క్కున నెదురైన వాసపునిఁ ♦ గొంకక కింకరుఁజేసె వాసిగన్.

128

వ. అదరుచు నింద్రుండిట్లనియె.

ఉ॥ నీసుతుఁడంచు వేల్పులను ♦ నెట్టన సాకెడు దట్టుఁ డంచు నే
వాసియెఱుంగ లేక పెఱ ♦ వారలు సెప్పిన కిల్చిపోక్తులన్
రోసముఁజెంది పోరుటకు ♦ రోజుఁచు బోయి తదాజి నాజగ
ద్భాసురతేజుచేతఁ బడి ♦ ప్రాణము దానముఁ గొంటిఁ దత్కృపన్.

129

చ॥ అనవినిశైలరా త్తనయ ♦ హర్షముతో నవరత్నరాసులన్
గనకమునున్ ధనంబుల న ♦ ఖండముగా నొసఁగెన్ మహీసురా
గ్రణులకు వాణి యచ్యుతుని ♦ రాణియు రోహిణియున్ బులోమజా
ద్యనిమిషపత్నులుఁ ద్రవిణ ♦ మట్లైయొసంగిరి విప్రకోటికి.

130

వ. అంత జగత్ప్రభుండు తనయునియుదయాభ్యుదయవార్తల కానందించి యానిమేషంబున
నాత్మజునిఁ దోడ్చెర వీరభద్రాద్యాత్మీయులను నందికేశ్వరముహూకాలాదిగణవాధ శ్రేష్ఠుల నింకఁ

బ్రహ్మభూతగణంబుల ననేకకోట్లన్ బుత్తెంచిన నవ్వారలు వేగంబున బదరీకావనంబుఁ జేరి యందలి షట్పుత్రికాశ్రమంబునకుఁ బరివేశంబొనర్చ నవ్వారలు గాంచి చకితలై గుహున్ జేరి యిట్లనిరి. 131

గీ॥ కొడుక! లెక్కింపరానట్లు ♦ ఘోరస్థైర్యములు మనకుఁ తీరమునుజుట్టె ♦ గలయఁగాంచి తే? మహాభయమిట్టులే ♦ తెంచెఁగడఁగి, యేమిసేయఁగఁగలవార ♦ మిందుఁ జెప్పుమ!

ప. అనినంతఁ గార్తికేయుం డవ్వారల కిట్లనియె.

చ॥ వెఱవకుఁ డమ్మలార! రణ ♦ వీరులు ధీరు లికెందఱేని స త్వరము దురంబు సేయుటకు ♦ వచ్చిరయేని యుదగ్రజాగ్రదు ద్దురభుజదర్ప మేర్పడఁగఁ ♦ దూలైదఁ బేల్చెద వాహినీతతిన్ గరము దిరంబుఁజెంది కుతు ♦ కంబున నుండుఁడు మీర లీయెడన్. 133

-: నందికేశ్వరుండు కుమారునిఁ గైలాసంబునకుఁ దెచ్చుట :-

ప. ఇట్లు కుమారుండు సెప్పుచున్నంత.

గీ॥ ఇంతలో నందికేశ్వరుం ♦ డెలమికలిమిఁ, గార్తికేయునిఁ గాంచి డ ♦ గ్గఱి యనువునఁ గూరుచుండి కడుంగూర్చి ♦ గూరనిట్లు, పలికెఁబలుకులఁజక్కెర ♦ లొలుకనపుడు.

గీ॥ అన్న! విను కృత్రికామాత ♦ లాలకింపుఁ, డఖిలలోకాధిపాథుఁడౌ ♦ నభవుఁ డిటుకుఁ బనిచె మము మిమ్ముఁదోడ్డెర ♦ బార్వతీకు, మార! పయనంబు సేయు ము ♦ దారలీల.

ప. నీవు పార్వతీయుండవుగాని కార్తికేయుండవు గావు.

క॥ దేవతల కార్యసిద్ధికి, నై విశ్వేశ్వరునివీర్య ♦ మార్యవిగాఁ దా వెలువడఁగా నం దీ, వావిర్భావంబుఁ జెంది ♦ తయ్య! కుమారా !

ఉ॥ కావున నీదుతేజ మది ♦ కప్పఁగ శక్యమె యెవ్వడేని నిన్ జే వహియించి దాఁచఁగల ♦ చేవఁగనున్ గలహంస యేవమౌ బావినిఁ గూల రాజీలునె! ♦ పన్నుగఁ గృత్రికలేడ వారి పల్లావసథంబులందు విమ ♦ లాత్మక! నీవు వసింపు టేడగున్. 137

క॥ రాజతగిరి నిఖిలామర, రాజతతాస్థానభూమి ♦ రాజకిరీటుం డోజఁ గొలుపున్నవాఁడట, కోజననుతతేజ! కదలు ♦ ముత్యాహమునన్. 138

క॥ గొనములకును దేజములకు, ననయము ప్రోవీపు నిన్ను ♦ నరయనివారల్ వనజంబులతో నొక్కడ, నునికి నమరు కప్పలనఁగ ♦ నొప్పున్ గాదే! 139

ప. అని చెప్పిన నందికేశ్వరునకుఁ గుమారుండిట్లనియె.

గీ॥ అన్న! త్రైకాలికజ్ఞాని ♦ వరయుమీవు, జంతువులు కర్మమున క్షర్త జన్మ ♦ మొందుఁ గృత్తికలు యోగినులును బ్ర ♦ కృతికలలు మ, దీయమాతలుగా మదిఁ ♦ దెలియుమిఁకను.

క॥ సన్యంబోసంగి పెంచిరి, మాన్యచరిత్రాధ్య లీయ ♦ మాయికమూర్తు
ధన్యమనీషా! యిపు డొక, యన్యలవలె వీరిఁబాయ ♦ నగునే నాకున్. 141

మ॥ నగరాజేంద్రకుమారి వీరివలెనే ♦ నాతల్లి విశ్వేశుఁ డి
మ్ముగ నాతండ్రి యథార్థ మాయిరుపురున్ ♦ బూజార్తులే నాకు వే
ఱుగ నీకృత్తికలన్ దొరంగుటయుఁ గూ ♦ ర్చున్ దోస మార్యా! ప్రియం
బుగ నివ్వారినిఁ గూడఁ దెత్తు నటకి ♦ ప్తు న్నీకటుల్ నచ్చిన్. 142

వ. అనినవిని నందికేశ్వరుం డత్యంతానందంబున నామోదించి నంతఁ గుమారుండు
ప్రయాణోన్ముఖుండయ్యె నయ్యవసరంబునఁ బరమేశ్వర ప్రేరితంబై విశ్వకర్మ
నిర్మితంబును గాంచనానేకరత్నసంఘటితంబును శతచక్రంబును బార్వద శ్రేష్ఠ
వ్యేతంబునును నొక్క పుష్పకవ్యంధంబు సమీపించిన గని కృత్తికలు స్కంద యానంబు
యోజించి దుఃఖాక్రాంతలై యడలుచు నక్కుమారున కిట్లనిరి. 143

చ॥ మము విడనాడి పోయెదె కు ♦ మార! సమంజసమే ? కడున్ బ్రమో
దమున నినున్ దనూజానిగఁ ♦ దర్శయు నమ్మికఁజెంది ప్రేమయు
క్తమతినిఁ బెంపుచేసితిమి ♦ తల్లుల మమ్మిటు లీవు పాయ దై
న్యముఁగొని యెందుఁ జేరెదము ♦ యాత్మమునన్ దలపోయు మీయెడన్. 144

ఆ॥ అనుచు నక్కుమారు ♦ నాత్మవక్షములందుఁ, జేర్చికొని కరంబు ♦ చింతనొంద
స్కండుఁ డాలకించి ♦ సంతాపమణఁగ న, ధ్యాత్మనూక్తి వారి ♦ నంతఁ దేర్చి.

క॥ ప్రమథగణం బలర శతాం, గముఁ దల్లులతోడ నెక్కి ♦ కల్యాణధ్వా
నములు సెలఁగంగ శివనగ, రముఁ జేరగవెడలెఁ గ్రాంచ ♦ రంధ్రకరుఁడొగిన్.

ఉ॥ నందియు వేత్రహస్తఁడయి ♦ నంద మెసంగఁగఁ దోడరా మరు
ద్భుందము వీరభూతగణ ♦ బృంద మమందముదంబుఁ జెందుచున్
ముందఁగొల్వఁగా శివని ♦ భుండు ఘనుండగు వీరభద్రుఁ డా
నందముతోడ లాలన మొ ♦ నర్చ గుహండు చనెన్ శివా ద్రికిన్. 147

శా॥ భేరీనాద ముదారభంగిఁ జెలగెన్ ♦ బ్రేయోధ్యనిన్ దూర్యవి
స్థారంబుల్ విలసిల్లె మేల్మిగతులన్ ♦ దూర్యత్రికంబొప్ప గం
భీరాంచత్తరగుంభసంభరితవా ♦ గ్నందంబులన్ స్థాపక
స్పారస్తోత్రరవంబు లింపెనఁ గె భా ♦ స్యద్భంగిగా నత్తఱిన్. 148

—: కుమారుండు కైలాసముఁజేరి తల్లిదండ్రులను సేవించుట:—

చ.॥ కొమరుండు వచ్చునంచుఁ గడుఁ ♦ గూరిమితో గిరిరాజకన్య మా
ర్గములను గెంపుటాల మగ ♦ ఱాలను బచ్చల హెచ్చుమీలు ను
త్యములను బూల బాలువయి ♦ నల్లనఁ జల్లెడునట్లు భేః
త్తములను బంపగా నపుడు ♦ దండిగ వా రొనరించి గలు

- అ॥ హరి విరించి ముఖసు ♦ రాధినాథులు వెండి, కొండఁ జేరినట్టి ♦ కొమరుసామిం
గాంచి కరము మురిసి ♦ ఘనతరోత్సాహంబు, మించివే నమస్క- ♦ రించి రంత
- క॥ తరణేందుమౌళియును బం, ధురహర్షాతిశయభరము ♦ తోఁ బ్రమథులతో
బిటబిటఁ గోటహజారముఁ, దరియంగా వచ్చిచూచెఁ ♦ దనయుని వేడ్కన్.
- క॥ శివులను జగత్కుటుంబవి, భవులను గని తేరుడిగ్గి ♦ పర్వతజాసం
భవుఁ డవిరళభక్తిఁ దదం, ఫ్రీవనేజంబులకు మ్రొక్కెఁ ♦ గీర్తింప సురత్.
- ఉ॥ శంకరుఁ డంతఁ బుత్రకునిఁ ♦ జక్కఁగ నక్కున గ్రుచ్చి కౌగిటన్
బొంకముతోడఁ జేర్చికొని ♦ మూర్ఖుగంధము లాని పూర్ణిమై
ణాంకునిమీఱు నెమ్మొగము ♦ నందుఁ గడున్గడు ముద్దులాడి య
డ్డంకి యొకింత చెందని ధృ ♦ ఢప్రమదోన్నతి నొందె నెంతయున్.
- ఉ॥ పార్వతి పుత్రు నెత్తికొని ♦ పర్వన స్తన్యము చేపునంతనే
యూర్వుర పాలుఁ ద్రావెడు ని ♦ జార్చకు నొక్కతె ద్రావజేసి గం
ధర్వులు గీతముల్ మునులు ♦ దారముగా శ్రుతిఘోష సల్పఁగా
సర్వసవర్వగోహినులు ♦ సస్మణిహారతు లిచ్చి రెచ్చుగన్.
- గీ॥ అభవుఁ డుత్పవ మొప్పఁగ ♦ నాత్మసుతుని, భర్మహర్మ్యసభాలయా ♦ భ్యంతర
జేర్చి సింహాసనంబెత్తి- ♦ స్వీయదక్షి, ణాంకమునఁ బుత్రు వహించి ♦ యలరెవె
- క॥ రత్నమయపీఠమున నవ, రత్నమయాభరణరాజి ♦ రాజిలఁ గాంతా
రత్నముతో శివుఁ డాత్మజ, రత్నముతో నలరె దినిజ ♦ ళ్లము లలరన్.
- చ॥ గళముననున్న వాసుకినిఁ ♦ గంఠమునొత్కిన పుత్రు సర్వమం
గళ మది పొంగులాగు గనఁ ♦ గా నొనరించి ప్రమోదమొంది శ్రీ
గళుండు మఱొక్కదివ్యమణి ♦ కాంచనపీఠమునందు బంధురో
జ్జ్వలతరతేజు నా గుహాని ♦ వైభవమొప్పఁగఁ జేర్చి పేర్చిమై.
- గీ॥ నలువతోడుత సుపనయ ♦ నంబుసలువఁ, జేయనాతండు గుహానకుఁ ♦ జెల
సూత్రమును వేదములను గా ♦ యత్రుఁగుండి, నరివిదారిణివిద్యబ్ర ♦ హ్మస్త్ర
- గీ॥ అంత జగదీశ్వరుండు ని ♦ జాత్మజునకు, శూలముఁ బినాకమును బర ♦ శువు
బాశువత దివ్యశరమును ♦ బ్రహ్మవిద్య, నొసఁగి యానందమొందె న ♦ నుపమ

-: విష్ణ్వదులు కుమారున కుపాయనంబు లిచ్చుట:-

- క॥ నవరత్న కీతములగు, ప్రవిమలమకుటాంగదములు ♦ వనమాలయు దా
నవమారకమగు చక్రము, శివతనయున కొసఁగెఁ జక్రి ♦ చేతః స్థితిన్.
- చ॥ తపనుఁ డిడెన్ మనోజవర ♦ థంబు సుధాంశుఁడెడెన్ సుధాఘటం
బపరిమితార్చరత్నముల ♦ నబ్ధి యొసంగె హిమాలయుం డెడెన్

విపులమణిప్రకాండముల ♦ విస్ఫురదుత్త మభూషణాళిఁ గాం
డపతి యొసంగె ఘోటకగ ♦ ణంబు ఘనంబుగ శంభుసూతికిన్.

161

చ॥ గరుడుండు వాహనార్థ మొక ♦ కాంతతరమృగు నెమ్మి నిచ్చె న
య్యరుణుఁ డిడెన్ ధ్వజార్థ మొక ♦ యందముఁ జిందెడు తామ్రమాడమున్
గిరిజ యిడెన్ జిరాయువును ♦ గీర్తివహంబగు వైభవంబు నిం
దిర యిడె భోగభాగ్యముల ♦ దివ్యమనోహరరత్నహారముల్.

162

క॥ శారద యొసఁగెను నిండగు, కూరిమితో విద్యలెల్ల ♦ గొనబుగ సుమన
స్త్రీరత్నము లొసఁగిరి తమ, చే రాజిలు వస్తువులను ♦ శివతనయునకున్.

వ. అంత బురుహూతుండు.

చ॥ అరయక నాఁ డెదుర్కొని ర ♦ ణాంగణమం దటు వజ్రధార శం
కరసుతుఁ గొట్టినట్టి ఘన ♦ కల్పష మెట్టులఁ బాయు నెట్టులీ
స్మరహరనందనుండు నను ♦ సౌమ్యమతిన్ దయఁ జూచు నూరకే
మఱతురె లాఁతివారి యవ ♦ మానవుఁ జెయ్యుల శూరు లెమ్మొయిన్.

164

గీ॥ సామమున మున్ను బలిమాలి ♦ శరణుఁ జెంది, ప్రాణముల నిల్పుకొనఁగంటి ♦ పరఁగనిప్పు
డు త్తమంబగు కానుక ♦ నొసఁగి దయకుఁ, బాత్రమౌటకు సమయమే ♦ ర్పడియె నాకు.

వ. మణికాంచనము క్తాభరణవస్తువాహనప్రాజ్యసామ్రాజ్యాదులన్నియు నాకుఁ బరమేశ్వరాను
గ్రహీతంబులే కాని యన్యంబులుగావు. దాన నవ్వాని నొసంగుట ప్రమాదాపహంబు
కానేర దిఁకను.

-:ఇంద్రుండు దేవసేనను కుమారునకిచ్చి పెండ్లి సేయుట:-

చ॥ కలదుగదా కుమారి త్రిజ ♦ గద్గణనీయమనోజ్ఞమూర్తి పే
శలసుగుణాలవాల సుర ♦ సంస్తుతిభాజన దేవసేన యౌ
లలితకుమారి నీశశిల ♦ లామకుమారున కిచ్చిన్ బ్రయం
బలవడఁ బెండ్లి యాడు నను ♦ సర్మిలి నేలఁగలండు రూఢిగన్.

167

క॥ అని తలఁచి చని కుమారిని, ఘనరత్నా భరణరాజిఁ ♦ గైనేసి ముదం
బున దోడ్కొనివచ్చె సభాం, గనమున కటనున్నవారు ♦ గాంచి యలరఁగా.

వ. అప్పుడు కుమారుం డత్కన్య యచన్య సామాన్య రూపరేఖావిభ్రమంబులఁ జూచి హర్షించి
యంతరంగంబునం దిట్లాలోచించె.

169

ఉ॥ ఈరమణీలలామను మ ♦ హేంద్రుండు దోడ్కొనివచ్చె దీని తీ
రారయఁ గన్యగాఁ గనఁగ ♦ నయ్యె ముద్రార్థమె తెచ్చియుండెన్
మారునిగెల్లు నట్లయిన ♦ మానినచో నొకఁ గార్యమెద్ది? యే
తీరుననేని దీని నిఁక ♦ దేవినిగాఁ గొనఁగాఁ చలంచెదన్.

170

- క॥ ఏయవయవంబుఁ గాంచినఁ, బాయదు నాడెంద మందె ♦ భాసిల్లుచుమిన్
దాయన్ జేయఁగఁ జాలెడుఁ, గాయజానకుఁ గైవసంబుఁ ♦ గావించె ననున్.
- క॥ బింబము నాతెఱ హిమకర, బింబము నెమ్మోము భూరి ♦ విలసితమదరో
లంబము తుఱుము రతీశా, లంబము విరిఁ బోణి భూత ♦ లంబం దరయన్.
- క॥ ఖంబు నడు మతనురధచ, క్రంబు పిఱుం దలరు నా ద ♦ రంబు కుతుకడై
లంబు చనుదోయి సుమృణా, శంబు బుజంబులు లలన్న ♦ శం బడుగు లగ
- మ॥ అని యిబ్బంగి సభన్ గుమారుఁ డమరేం ♦ ద్రాతోద్భవాసక్తిమై
ఘనమోహోన్నతిఁ గాంచుచున్నతటి న ♦ క్షన్యామణీపాణి స్కం
దుని హస్తంబునఁజేర్చి నాకొమరితన్ ♦ దుర్గాత్మజా! నీకు భా
ర్యనుగా నిచ్చితి నర్మిలిన్ గొనుమనెన్ ♦ నాకేశ్వరుం డాదటన్.
- శా॥ స్కందుం డప్పుడు పార్వతీశ్వరుల యా ♦ జ్ఞన్ బెండ్లియాడెన్ మహా
నందం బోప్పఁగ దేవసేనను మరు ♦ న్నాళికపత్రక్షణా
బృందాంచ త్రరగీయమానను ఘన ♦ శ్రీభాసమానన్ లన
తృందర్యోజ్జ్వలతాసమాన నిభయానన్ ♦ బూర్ణచంద్రాననన్.
- ఆ॥ పెండ్లియాడి యొక్క ♦ పీరిఁ గూర్చుండిన, శక్రజాగుహులను ♦ జక్కఁ గాం
ప్రమథదేవమౌని ♦ రాజి యత్యంతప్ర, మోద మొంది పొదలె ♦ నాచరమున.
- క॥ కొమరునకుఁ దగిన గేహిని, రమణీయతరాంగి దేవ ♦ రాజతనయ యి
ట్లమరుటఁ గని యగజాశివు, లమితానందంబుఁ జెం ♦ రాత్మములందున్.
- మ॥ పరమోత్సాహముతో మహేశ్వరుఁడు గీ ♦ ర్వాణావళిన్ గాంది ని
ర్భరకారుణ్యముతోడ నిట్లనె హరీ! ♦ రాజీవజన్మా! పురం
దర! దివ్యర్షివరేణ్యులార! చెప్పుడీ నాకిష్ట మీయిష్టముల్
నెఱవేఱన్ వరమిత్తు నిక్క మిది నం ♦ దేహింపకుం డెంతయున్.
- క॥ అన విని మునులును ననిమిషు, లును మనముల నలరి యనిరి ♦ లోకావస
వనచరణనలిన! మా వన, టను దీర్చ నిదే యదను గ ♦ డంగుము కరుణన్
- చ॥ కొడుకును బంపి తారకునిఁ ♦ గూల్చఁగఁజేసి జగత్త్రయంబు పే
రుడుకును దీర్చు విప్పుడె ద ♦ యోన్నతి నెప్పటినుండియో యిటుల్
గడపితి మింతకాల మిడ ♦ స్కందున కాజ్ఞ యొసంగి పంపు త్రు
త్పాడలఁగఁ జేసి దైత్య సమ ♦ యించు నితం డవలీలగా వెనన్.

-: శివుఁడు తారకవధార్థమై కుమారుని దేవతలతోఁ బంపుట

- గీ॥ అనిన నంత దయామయుం ♦ డగు శివుండు, దత్క్షణం బప్పగించెను ♦ దనయ
వల్లభుల కందు వారలు ♦ పెల్లుమురిసి, గుహనిఁదోడ్కొనికైలాస ♦ కుధర

- చ॥ ఒకయెడఁ జేరి త్వష్టను స ♦ మున్న తరీతిఁ దలంప నాతఁ డు
త్సుకుండయి తారసిల్ల శివ ♦ సూనునికోసము రమ్యమౌ పురం
బొకఁడు రచింపు మంచు హరి ♦ యొప్పుగఁ జెప్పిన నాతఁ డంత శి
ల్పకుశలభంగు లేర్పడఁగఁ ♦ బట్టణ మట్టులె కట్టెనేర్చునన్. 182
- గీ॥ అందుఁ బ్రమథులకును నిర్జ ♦ రాగ్రణులకు, వేటువేటుగ భవనముల్ ♦ వెలయుఁగిట్టి
మధ్యమందు రచించె గు ♦ మార భవన, మందు సర్వంబు రత్నమ ♦ యముగఁ జేసె.

-: దేవతలు కుమారస్వామికి బ్రహ్మాండాధిపత్యంబుఁ గట్టుట :-

- గీ॥ అంత విష్ణువు రత్నసిం ♦ హాసనమున, శివకుమారునిఁ గూర్చుండఁ ♦ జేసి సర్వ
తీర్థజలసేక మొనరించి ♦ తిలక మొసఁగి, కమలజాండాధిపత్యంబుఁ ♦ గట్టె నపుడు.
- క॥ వరుసగ నత్తటి హరియును, సరసీరుహసంభవుండు ♦ జంభారియునున్
సురలెల్లరు హరసుతునకుఁ, గర మర్చిలి మ్రొక్కి సుతులు ♦ గావించిరొగిన్.
- శా॥ ప్రాంచద్భంగి మహోత్సవంబు నిటులన్ ♦ బన్నించి సేవించు న
యంచన్నిర్జరవర్యులన్ గని మహా ♦ హృదైకచి త్రంబుతోఁ
గ్రాంచారాతి యిటుల్ వచించె గడువే ♦ గన్ దారకున్ మీ తిర
ర్పించన్ గాఁ గలవాఁడ మీ కభిమత ♦ శ్రీలిచ్చవాఁడన్ సురల్!
- వ. అనిన విని యనిమేషులెల్ల రాత్మంబులం బొంగి యోంకారధ్వనులును జయధ్వను లొన
రించిరనిన సూతునకు శౌనకాదిమును లామీఁదిప్పత్తాంతంబు నెఱివిప్పునుడు. 187
- మ॥ శరభాంబాహృదయాజ్ఞహేళి! విలస ♦ ఛంద్రార్థకోటిరస
త్సరసీరుడ్చినలాయమానహృదయా! ♦ శైవాగ్రజన్మార్చనో
ద్దురదీక్షాపరతంత్ర! బంధుజనసం ♦ దోహతిసంతోషన్
న్నిరతాచ్ఛాయ! నిత్యసత్యవచనా! ♦ నిరూత్రితాంహృదయా! 188

గద్య.

ఇది శ్రీ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర నామధేయ

ప్రణీతంబైన శివపురాణమందలి కుమారఖండంబున

ప్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



శ్రీశివాభ్యానము:

శ్రీ శివపురాణము

కుమారఖండము

ద్వితీయాశ్వాసము

-:---:-



వీరభద్రుగురురవి
సేవాసంపుల్లహ్లాత్కు ♦ శేశయ! చిరసం
భావితపశుపతిచరణా!
పావనగుణమణి కదంబ ♦ వని! లక్ష్మ్యంబా!

వ. అత్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

ఉ॥ శంభుకుమారుఁ డంత దివి ♦ షడ్వరులన్ గని సత్కృపాతసం
రంభముతోడ నిట్లనియె ♦ రత్నసిరాయని పాలి కొత్కనిన్
సంభృతనీతిశాస్త్రసువి ♦ చారు విశారదు దూత సంపి యి
క్కుంభినిఁ బాసి పొమ్మనుఁడు ♦ గూఢ పదాలయ భూమిఁ జేరఁగాన్.

క॥ అటు లరుగక తక్కిన మ, తృటుతరభుజశక్తి వానిఁ ♦ బరిమార్తు దృఢం
బటు సేయుం డన నమరో, దృటులు గడున్ బొంగి శక్తి ♦ ధరున కని రిటు

చ॥ వెఱవక తారకాసురని ♦ వేశనభూమికిఁ జేరి వాని కి
త్తెఱఁగు వచింపఁగాఁ దగిన ♦ ధీరులు మాయెడలేరు మీరలే
యఱసురలేక యొక్కని బ ♦ లాఢ్యుని నర్హునిఁ జూచి పంచి యి
ట్లెఱుఁగఁగఁ జెప్పిరమ్మనుట ♦ యెంతయు శ్రేయము శర్వనందనా!

-: శ్రీ కుమారస్వామి వీరబాహునిఁ దారకునియొద్దకు సంధికై పం

గీ॥ అనిన విని శంకరాత్మజుం ♦ డపుడువీర, బాహుఁడను తనయనుచర ♦ ప్రముఖ
బంపితగురీతి నసురకు ♦ బ్రతుకుతెర్వుఁ, జెప్పిరమ్మన నాతఁడు ♦ చెలఁగి వె

క॥ వైహాయసరథమున మహి, తోహగతి శోణితపురి ♦ కురువేగమునన్
దా హర్షంబునఁ జేరి సు, బాహుండౌ వీరబాహు ♦ భటభాస్కరుఁడున్.

- సి॥ బహుపుష్పఫలభార ♦ భాసురాశోకసం, తానప్రముఖదివ్య ♦ తరువనంబు
స్వర్ణారవిందబి ♦ సగ్రాసమత్తమ, రాళకేళీసరో ♦ రంజితంబు
రవిహయజయ* జుహు ♦ రాణ పర్వతఘన, గంధసింధురయూధ ♦ బంధురంబు
శమనమనస్సాధ్య ♦ సప్రదబహువీర, పురుష ప్రకాండవి ♦ భూషితంబు
- గీ॥ చంద్రమండలసంచర ♦ చృంబరీవి, లోకనవిశేష దేశికా ♦ లోక నోత్ప
లేక్షణాలంకృతోత్తుంగ ♦ హేమహర్ష్య, సముదయముదత్పురముగాంచి ♦ సంతసమున.
- క॥ తగుగతిఁ దారకు నొడ్డో, లగమునకున్ జని సురారి ♦ లావున్ జేవన్
దగఁగని బాగుమకొని యి, ముగ్ధ నాతనితోడఁ బలికె ♦ బొలుపుగ నిలులన్.
- చ॥ విను మసురోత్తమా! భువన ♦ వీరుండు శంభుకుమారుఁ డిందు నన్
బనిచెఁ గృపాళుడై యతఁ డు ♦ నన్నిట నీకు వచింపుమన్న వా
ర్తను వినిపించెదన్ విబుధ ♦ రాజినిఁ బట్టి పలార్చి వారివా
హనధనవస్తువర్గముల ♦ నాక్రమణం బొనరించి తేవునన్.
- క॥ పెత్కిండ్లనుండి వారల, యుక్తఁడఁచి యధఃకరించి ♦ యురుతరగర్వం
బెక్కియిటు నిక్కుచుంటివి, దక్కదు నీకింకఁ ద్రిదశ ♦ ధన మిందుకయున్.
- గీ॥ కట్టుబట్టలతో లేచి ♦ కాద్రవేయ, లోకమున కాత్మజసముతో ♦ వీరదటిగి
యరుగు మట్టైనఁ బ్రాణంబు ♦ లాసఁగాంతు, దప్పితవయేని మిత్తికి ♦ దారవోతు.
- క॥ అని నీకు హితవు చెప్పెను, ఘనుఁ డాతం డసురరాజ! ♦ కార్యమెఁటిగి నీ
వనుకూలముగ రసాతల, మున కరుగుట లెస్స లెస్స ♦ బుద్ధి నరయుమీ! 12
- గీ॥ ఎప్పుడును గూడ జేతను ♦ నేనెయని య, హంకరించుట దగ దిందు ♦ హానిమూడుఁ
ద్రాటిచెట్టెక్కువానికిఁ ♦ దలను దన్ను, వాఁ డొకడు రాగలం డను ♦ వాక్కునరయు!

- : తారకుడు సంధిని నిరసించుట: -

- ఉ॥ జంకొకయింత లేక తన ♦ సన్నిధిఁ జేరి కలూక్తులాడు నే
ణాంకకిరీటపుత్రకు భ ♦ బాగ్రణిఁ గన్నొని తారకుం డనా
తంకమతిన్ బ్రహ్మసభరి ♦ తన్నురదానసుఁడై యుపాతరో
షాంకితపుత్రి నిల్లనియె ♦ సంబుధరాభూతిఁ గిందునోయుచున్. 14
- శా॥ ఏమేమీ? నను మిత్తి కర్పణము సే ♦ యింపంగ నై శాని యి
ట్లామోదంబున నెంచి నిన్ బనిచెనా? ♦ యాదిత్యరక్షార్థమై
భూమిన్ బోనిడి కట్టుపుట్టములతో ♦ భోగీంద్రలోంబు నే
నీ మాటన్ విని వేగఁ జేరవలెనా? ♦ నీకింత వాత్సల్యమా? 15

- ఉ॥ ఈశునకేనిఁ దత్పుతున ♦ కేనియు మే మొనరించినట్టి దే
లేశము దోస మున్నదియె ♦ లేఖులకై యిటు లె త్తివచ్చి యా
వేశముతోడఁ జంపెదను ♦ వేపెదనం చదలించినంతనే
దేశముఁ బాసి పోవుటకు ♦ దేబెలమంచుఁ దలంచెనే మదిన్.
- చ॥ సురలకు మాకుఁ గిట్ట దెటుఁ ♦ జొప్పడు నెప్పుడు పోరు వారికై
దురమున కీర్గడంగుటది ♦ దూఱగు మానుఁడు మానలేని ని
బ్బిరుదుమగండు తారకుఁడు ♦ భీతిలి పాఱుండు నిక్కమింక న
త్వరముగ నేగుదెమ్మనుము ♦ దర్పకవైరితనూజు నాజికిన్.
- వ. మఱియును
- చ॥ వననిధు లింకినన్ నభము ♦ వ్రాలిన భూమితలంబునందు నా
వనజహితుం డరాళగతిఁ ♦ బట్టిచరించిన నెన్నఁడేనిఁ దా
ననలము చల్లనెన నమ ♦ రాంతకుఁ డాఘ్యండు తారకుండు శ
త్రునివెఱపొంది పాఱుటది ♦ దుర్లభమంచుఁ దలంపు రూఢిగాన్.
- క॥ అని యహమహమికతో దూ, తనుగని యిటుచెప్పు మనుచుఁ ♦ చారకుం
ఘనభుజుఁ డాతండు వీనికిఁ, జనునే హితబోధ యనుచుఁ ♦ జనియెన్ పడి
- ఉ॥ తారక దైత్యుడున్ దనకు ♦ ధాత యొసంగిన మేల్ వరంబునా
కారమునెంచి నిక్కముగఁ ♦ గ్రొంచవిభేదనుఁ డాత్మపంచతా
కారణముం చెఱింగియు ని ♦ కామభుజాతతగర్వధూర్వహుం
డై రహిఁ బోర నెంచి పృత ♦ నావళి సిద్ధముచేసె నుద్దతిన్.
- గీ॥ వీరబాహువు చని తన ♦ విభునిఁ జేరి, తారకాసురుముందఱుఁ ♦ చా నొడిపి
యట్టి నుడులను వానికి ♦ నసురవిభుఁడు, గినిసి యాడిన తెఱఁగువే ♦ గిరు
- చ॥ శివతనుజన్ముఁ డంత సుర ♦ సేనలకెల్లను నెల్లి వేగ నా
హవమున కెత్తఁగావలయు ♦ నంచు నెఱంగఁగఁ జాటఁబంచె ది
వ్యవరులు పార్వతేయుని మ ♦ హాభుజవీర్యసమాశ్రయంబునన్
బవరము సేయఁ దారకుని ♦ పట్టణ మేగఁగఁ బూని రున్నతిన్.

- : కుమారస్వామితో దేవతలు తారకాసురుని మీఁదికి యుద్ధం

వెడలుట:-

- గీ॥ అంత మఱునాఁటి వేకువ ♦ యందు నదితి, నందనులు శైలనందనా ♦ నం
రస్కరించి వరూధిన్ ♦ రాజితోడ, దండయాత్రకు వెడలిరి ♦ తారకుపయ
- ఉ॥ అత్తఱి శంకరానుమతి ♦ నంబరభారతి యిట్లు వత్స భా
స్వత్తరవిక్రమున్ గుహుని ♦ వాసిగఁ దోడ్కొనిపొం డితండు దు

శ్చిత్తునిఁ దారకున్ గెడపి ♦ శ్రీల నొసంగఁగలండు మీకు సం
పత్తులఁజెంది యెల్లపుడు ♦ బాగుగ నుండుదు రింక నిర్జరుల్!

24

క॥ అను నభవాణివచనము, విని సుర తౌత్సుక్యమొంది ♦ వీరధ్వనులన్
బొనరింపుచుఁ బెనుపెనఁకువ, దనుజునిఁ జెనకంగఁ దెగువఁ ♦ చాల్చిరి వీఁకన్

క॥ దందడిఁ దగఁ దామొందిన, వందురుఁ దీర్చంగడంగి ♦ వైభవమున మి
న్నందుచు సేనలతో సుర, బృంద మసురపురముపొంత ♦ విడిసెఁ గడిమిమై. 26

క॥ గుణఘోషంబులతో భీ, షణతరవిలయాంబువాహ ♦ చలులధ్వనుతౌ
రణభేరుల నరిమారణ, చణులై మ్రోగించి రపుడు ♦ సమధికలీలన్.

- : తారకుం డసురసైన్యముతో యుద్ధమునకు వచ్చుట: -

చ॥ అదివిని తారకాసురుఁ డ ♦ హంకృతిమీటి నమ స్తసైన్యముల్
పొదలఁగ వజ్రవర్మమును ♦ భూషణముల్ మణిమౌళిఁ చాల్చి యిం
పొదవఁగ హేమపుంఖవిశి ♦ ఖోజ్జ్వలతూణముఁ జంద్రహాసమున్
గదను శరాసనంబుఁగొని ♦ కాంచనరత్నరథాదిరూఢుఁడై. 28

క॥ వైణికులు మౌరజికులును, వైణవికులు పటహపణవ ♦ వాదిత్రులు ని
స్సౌణధరమగధనంది, శ్రేణులు ఘననినదములను ♦ జేయఁగ వేడ్చున్. 29

క॥ చామరము లిరుగెలంకుల, నామోదముతోడఁ గొని సు ♦ రారులుగొలువం
గా మహితదర్పమున సే, నాముఖమునఁ బొలిచెఁ గడు ఘ ♦ నద్యుతి మెలయన్.

క॥ గొడుగులు పడగలు నిగుడఁగ, వడివడి వారువములెక్కి ♦ వరవీరభటుల్
గడిచి ది మగంటిమి వెలయఁగ, నడిచిరి తారకునిమ్రోలు ♦ నయమెనలారన్. 31

ఉ॥ పర్వతసన్నిభంబుల ని ♦ భంబుల సింధుతరంగమాలికా
గుర్వనపాయభూరిజన ♦ ఘోటకబృందములన్ గరిష్ఠ గం
ధర్వహంబులై తగుర ♦ ధమ్ముల నుద్దతవీరయోధులన్
దుర్వహభార మొంది కడుఁ ♦ దూలుచునుండె ఛరిత్రి యత్తఱిన్. 32

ఉ॥ మొగ్గరమొంది నిర్జరుల ♦ మోఘతరాధృటి నెందుఁజేరి పో
రగ్గివలెన్ బొనర్చఁగఁ బ్రి ♦ యంపడుచుండిరొ యందు వేగఁ బే
రగ్గివలెన్ గ్రుధాయతశి ♦ ఖాకులితాకృతియై మహోద్ధతిన్
డగ్గఱి తారకాసురుఁ డు ♦ దారుఁ డొనర్చెను సింహనాదమున్. 33

క॥ తోడనె తక్కిన జోదులు, గూడ దిగంతాంతరాళ ♦ కుంభిని యద్రువన్
గాఢతరగర్జనంబుల, బాఢంబుగ నల్పి రపుడు ♦ ప్రాఢి చలిర్చున్.

గీ॥ విబుధులవ్యాని విని కడు ♦ వేగ ఘనర, ణాభిరాంక్షను నేకప ♦ ద్వమున నెదురు
చనిరి పురుహూతుఁ డద్రిజా ♦ తనయుఁ డనడు, ధవళవారణమెక్కి ప్రా ♦ ర్జన మొనర్చె.

గీ॥ వివిధరత్నోజ్జ్వలంబును ♦ వితతసర్వ, సమరసాధనమగు విమా ♦ నము శివాజ్ఞఁ
దఱియ వేల్పుల దళహాయి ♦ దానినెక్కి, యింద్రునైరావణగజంబు ♦ నెక్కుమనియె.

మ॥ గుహానాజ్ఞాన్ గొని యింద్రుఁ డెక్కె గజమున్ ♦ గోవిందుఁ డెక్కెన్ ఖగో
ద్వహుఁ దక్కుంగల వేల్పు లెక్కి రెలమిన్ ♦ దత్తన్మహాయానముల్
బహుభేరిమురజాది వాద్యరవముల్ ♦ భాసిల్లె నభ్రష్టలీ
విహరద్గుహ్యాకరాజి గూర్చె సుమనో ♦ వృష్టిన్ గరిష్ఠంబుగన్. 37

చ॥ హరిహయుఁ డగ్రభాగమున ♦ నాత్మబలంబులతోడఁ జేరె నా
హరియును వీరభద్రుడు స్రీ ♦ యంబుగ మధ్య వసించి రింక శం
కరతనయుండు మూలమునఁ ♦ గాపుగ నిల్చెను బ్రక్కలందుఁ జా
మరములు దాల్చి వేల్పులు స ♦ మంజునవైఖరి వీచుచుండఁగన్ 38

వ. అంత

గీ॥ ఉభయసేనలు పోర నొం ♦ డొండు దాఁకు
చుండఁగా నప్పు సంద్రముల్ ♦ రెండు గలియు
పోల్కినగుపట్టెఁ దద్వైన ♦ మును సముద్ర
ఘోషమన నొప్ప నెంతయు ♦ గొప్పగాను. 39

క॥ ధీరులు హస్తీకవర్యులు, తొరంగికులున్ రధికు ♦ దాత్యగ్రణులున్
వీరశ్రీ చెలువారఁగఁ ♦ బోరుకు డీకొనిరి సమర ♦ భూమి చలింపన్. 40

క॥ ఘోటకరింఖాగ్రరజః, పాటలితోదగ్రరశ్మి ♦ పథమై యోధేట్
కోటిధ్వనిముఖరితది, క్కూటంబై రణతలంబు ♦ ఘోరంబయ్యెన్. 41

-: దేనాసుర యుద్ధము:-

క॥ కడఁగి బలోన్మత్తులు గడు, బెడిదపు మచ్చరము నిగుడ ♦ భీషణగతులన్
దొడరి పరస్పరము దురం, బడరించిరి యడిదముల మ ♦ హోద్భుతభంగిన్. 42

గీ॥ భూమియంతయు ముండముల్ ♦ మొండెములును, దెగిపడినకాలు సేతులు ♦ దెగిపడినర
ధములును గూలి నట్టి గు ♦ జ్ఞములుఁ గూలి, నట్టి యేనుంగు లగుపట్టె ♦ గుట్టలట్లు.

ఉ॥ కొందఱి బాహువుల్ పడియెఁ ♦ గొందఱి యూరువులున్ దెగెన్ మఱిన్
గొందఱి పొట్టులున్ బగిలెఁ ♦ గొందఱి కంధర లూడె నింకనున్
గొందఱు నెత్తుటే ర్గ్లలుకఁ ♦ గూలిరి గొందఱు స్రుంది రంతయున్
గందరగోళమయ్యె క్షణ ♦ కాలములో లయకాలమట్టులన్. 44

క॥ మెఱసెడు కౌశ్ఠేయకములు, నిరవగు బల్లెంపుగములు ♦ నీచెలు బాకుల్
విఱివైన ముద్గరంబులు పొరిగొనుచుండెను వడిన్ జ ♦ మూతతిన్లెన్. 45

- క॥ ప్రవహించె రక్తవాహిను, అవనిన్ దొరలాడె నుత్త ♦ మాంగంబులునున్
వివిధ కబంధములును దా, నవదేవాన్యోన్యకుట్టు ♦ సంబులచేతన్. 46
- గీ॥ భూతములునున్ బిశాచముల్ ♦ ప్రేతములును
గాకులును గంకములు నులూ ♦ కములు జంబు
కములు గుంపులుగాఁ గూడి ♦ క్రవ్యభక్ష
ణం బొనర్చుచుఁ గూసెఁ బ ♦ ల్పంబరమున. 47
- ఉ॥ తారకుఁ డన్మ సూచి కడు ♦ దర్పమునన్ సురలన్ బలార్చుఁగాఁ
దారసిలంగఁ గాంచి విబు ♦ ధస్రభుఁ డేచి యెదుర్కొనెన్ మహా
దారులఁ దక్కుదైత్యకుల ♦ తల్లజులన్ సురవర్య లాఁగి దో
స్సారవిశేష మేర్పడఁగ ♦ జన్యము సల్పి రనల్పవైఖరిన్. 48
- గీ॥ తారకునితోడ శక్రుండు ♦ దంభుతోడ, సప్తజిహ్వండు జంభుతో ♦ జమ్ముండు బలుని
తోడ నాశరుఁ డతిబలు ♦ తోడఁ బాశ, పాణియును బెట్టిదంబగు ♦ బరవసముగ.
- గీ॥ కరువలి సుపీరుతోడఁ గి ♦ న్నరవిభుండు, శంభదైత్యునితోడ నీ ♦ శానమూర్తి
శుంభుతోసూర్యచంద్రులు ♦ కుంభకుంజ, రాసురులతోడ ననిఁ బూని ♦ రత్నసుమెయి.
- చ॥ గొదగొని స్పర్తతో నసుర ♦ కోటియు దివ్యసమూహ మిట్లు దో
ర్మదమొదవన్ బరస్పర మ ♦ మర్దవరాయణులై మహోగ్రహ
కదనము సల్పుచుండిరి ని ♦ కామబలాఢ్యులు ధీరులెంతయున్
ముదమెదఁ జెందఁ బంద లింక ♦ భూరిభయంబునఁ గుంది పాఱఁగన్. 51
- చ॥ కడువడిఁ బోరుచున్న బల ♦ ఘస్మరుఁ గన్గొని తారకుండు గి
న్కడరి కరిన్ నిశాతవిశి ♦ ఖమ్మునఁ దూలఁగ నేసి వాసపున్
బిడుగులఁ బోలి బాణముల ♦ బిట్టుగ వక్షము నాటనేయఁగా
బడలి యతండు మూర్ఛనడె ♦ బాష్పములన్ విడువన్ మరుద్వరుల్. 52
- చ॥ అనలునిఁ దొట్టి నిర్జరవ ♦ రాగ్రణులున్ జలమేది యుద్ధతిన్
దనుజులతోడఁ బోరితము ♦ దారుణభంగి నొనర్చి యోర్చి త
ద్వనతరవిక్రమోన్నతి ని ♦ తాంతము దుస్సహమౌట డప్పి వే
దనఁ గొని యమ్మొనన్ దొలఁగి ♦ ధావన చేసిరి భీతచిత్తులై. 53

—: వీరభద్రుండు తారకునితో యుద్ధము చేయుట: —

- గీ॥ వారిఁగని దైత్యవర్యుల ♦ వార్య పటిమ, సింహనాదంబు లొనరించి ♦ చెలఁగ నంత
వీరభద్రుండు గన్గొని ♦ వేల్పుగముల, వెఱపుఁ బోకార్చి గణాసేన ♦ వెలయఁజేరి. 54
- క॥ ప్రమథగణంబుల తోడుత, నమరంబున కాతఁ డిట్లు ♦ చనుదేరంగా
నమరులు గ్రమ్మి యుత్సా, హముమీఱ రణాభికాంక్ష ♦ లై తోడరుటయున్.

- చ॥ సురలఁ బిలుందఁ జేర్చుకొని ♦ శూరవరుండగు వీరభద్రుఁడు
ద్వారతర్రోషవేగమున ♦ దోర్బలమేర్పడ రాక్షసావళిన్
బొరిఁ బొరిఁ జంపుచున్ దదధి ♦ పుండయి ఘూర్ణిలు తారకాసురున్
బొరిగొనఁగాఁ ద్రిశూలమున ♦ మోఁదె నురమున్ ఘోరభంగిగాన్.
- గీ॥ దాన నసురుండు మూర్ఛిలి ♦ తారథంబు, నందొరగ సుంతకాలంబు
సంతసంబొంది యార్పఁగ ♦ వంతగొని ను, రారు లొక్కంతసేపు దై ♦
- ఆ॥ భయదశూలపాశ ♦ పరశుపట్టినములు, ఖడ్గమునలగదలు ♦ గరమువె
బ్రమథవీరవరులు ♦ రక్కసు లొండొరుల్, పోరి రనుషమాన ♦ భూరి
- ఉ॥ దైత్యవరుండు దెప్పటిలి ♦ దానవసంఘము పొంగ నాతత
స్తుత్యసపత్న వీరచయ ♦ సూదనమై తగు శక్తివీరుపై
నత్యురువిక్రమార్బులు ♦ నార్చుచు వైన నతండు దానినై
యత్యకరష్టశక్తిగొని ♦ యంతనె వ్రయ్యలు చేసి ధీరుడై.
- గీ॥* ఇప్పుడె సమయింతు నిదైత్య ♦ హీనచరితు, నని కడంగుడు నారదుం
వచ్చియిట్లని వాక్రుచ్చె ♦ వరద ! యుడుగు, మీపు షణ్ముఖుడే తీట్లు
- వ. అనినంత
- క॥ కోపోద్దీపితుడై యా, టోపంబున రక్కసున్ దు ♦ డుపుదు ననియు
నోపికతోడఁ గడున్ ముని, యోపాయికమైన వచన మారసి ♦ మరలెన్
- గీ॥ అంత మరలఁ గడంగిన ♦ యమరవర్య, లొక్క పెట్టు నిశాటుపై ♦
యంపవెల్లినిఁ బరగింప ♦ నాతడలిగి, వ్రతిహతము చేసి యద్దాని ♦
- ఉ॥ అందఱ కన్నిరూపులయి ♦ యాతతశక్తి నిశాచరేశ్వరుం
డందఱి కొక్కమాటె విల ♦ యంబు ఘటింపఁ గడంగి బాణరా
జిం దవోహతుల ట్లడరఁ ♦ జేయఁగ నేయగ నాయమర్చ్యుల
ప్లాందగరాని వేదనను ♦ నొంది రలందురి కుందుచున్ గడున్.

- : తారక విష్ణుదేవుల యుద్ధము : -

- శా॥ వైకుంఠుం డది గాంచి యోర్వక భుజా ♦ వస్త్రంభ మేపార న
న్నాకాధీశ్వరవైరి డగ్గటి బృహ ♦ న్నారాచధారాతతిన్
జీకాకున్ బడఁజేసి యార్చిన శునా ♦ సీరారి రూక్షాక్షుడై
శ్రీకాంతున్ ద్రిశిఖంబునన్ గదిసి మ ♦ ర్దించెన్ సురల్ వందురన్.

* వీరభద్రుఁడు తారకవద్దకై షణ్ముఖుని బ్రోత్సహించుటకై యట్లు కడంగెను.
డనుమానము చెంది యట్లనెను.

చ॥ సౌలయక యంతఁ జక్రి సుర ♦ సూదనుపై గద వైవ నాతఁ డ
త్యలఘురయుంబునన్ సునిసి ♦ తాశుగవర్గముతోడ దాని వ్ర
య్యలు పొనరించి యార్చి ఘన ♦ మై భయదంబయి యొప్పు శక్తి బి
ట్టలరంగ విష్ణుపై విసర ♦ నద్ది కఠోరముగాఁగఁ దాఁకఁగన్.

65

-: తారక విష్ణు లొకరిచే నొకరు మూర్ఛితు లౌట:-

ఆ॥ శోణితంబు దొరఁగ ♦ సుడివడి హరి మూర్ఛ, గొని సువర్ణమీఁదఁ ♦ గూలె గరుడఁ
డాకసమున కెగసి ♦ యాహవంబున కెడ, గాఁగఁ జేర్చె నంతఁ ♦ గంజనయను.

చ॥ మురరిపుఁ డంత మూర్ఛవిడి ♦ మోహర మొంది కడిందిచేవ ని
ర్జరరిపుఁ జూచి నందక ము ♦ రమ్మున నాటఁగ నేయ నాతఁ డ
త్యురుతరతత్రుహారమున ♦ నొడ్డుగ వ్రాలె రథంబునందు నె
త్తురు వఱదల్ తొరంగఁ గడు ♦ దుఃఖము నొంది తలంక రక్కసుల్.

67

ఉ॥ చెచ్చెర లేచి తారకుడు ♦ చిచ్చువితమ్ముగ మండుచున్ వడిన్
బచ్చనినల్పవేల్పుపయి ♦ బాణశతంబులఁగుప్పె నాతఁడున్
హెచ్చగు పౌరుషంబున స ♦ హింపక నింపె సహస్రమమ్ములన్
మెచ్చగు వీర లిర్వర స ♦ మీకము దర్శన యోగ్యమై తగన్.

68

గీ॥ బైజసికవరుఁ డైన దై ♦ త్యాధినాథు, విక్రమం బంతకంతకు ♦ విస్తరిల్లె
విష్ణువును వెన్కద్రొక్కక ♦ వెక్క సముగఁ, బోరుచుండెను మగసిరి ♦ పొంకమొప్ప.

ప. అంత దినాంతం బగుడు నిరుగెలంకులవార లాయోధనంబు విరమించి నిజ నివాసంబుల
కరిగిరి.

ఉ॥* చిత్రమగున్ బ్రదోషమునఁ ♦ జేవయెసంగ దమోనిశాటుండీ
ధాత్రి సమస్త దేశముల ♦ దక్కొని యాక్రమణంబు సేయుడున్
జైత్రుఁడు రాజు వాని బహు ♦ సత్త్వకరంబుల గెంటివైచి స్వ
త్వాత్రముఁ జూపి చెందిన య ♦ శంబన నిండుగఁ గుప్పెఁ గౌముదీన్.

71

గీ॥ చక్రదుఃఖావహుండైన ♦ సత్సమగ్ర
వసువును హరించినను గురు ♦ వనితఁ జెంది
నను గువలయేందిర వరియిం ♦ చెను గలారుఁ
గాముకులు గాంతురే యెందుఁ ♦ గల్పషముల.

72

* టిప్పణి: తమోనిశాటుండు = రాహుదైత్యుడు; రాజు = చందురుండు; వాని = రాహు
దైత్యునిగెల్చి గెంటుట చిత్రము - విరోధము - చీకటియను రక్కసుని గెల్చి గెంటుట విరోధ
పరిహారము.

- క॥ కౌవలయశ్రీరతితే, జోవినియోగమున స్రుక్కు- ♦ ముగలాదుండున్
వేవచ్చు వికర్తను గని, తావేగన్ గడలించి యెడలించు నంతన్.
- క॥ పారిపారిచి దెలవాఱగల దా, మరసభవుం డరుగుదెంచి ♦ మకరధ్వజసం
హారతనయున కెఱంగి యిటుల్, పరమప్రశ్రయ మెసంగల ♦ బలికెన్ గలకన్.

-: బ్రహ్మదేవుండు తారకసంహారార్థమై కుమారస్వామిని బ్రార్థించుట: -:

- శా॥ ఓ వందారుజనావనోద్యమనిబ ♦ ద్దోద్యన్మహాకంకణా!
ఓ విశ్వోత్తరశార్వదైర్యవిభవా! ♦ యో దేవదేవోద్భవా!
నీ వాలంబును బూని దైత్యునిక ఖం ♦ డింపంగ భావింపుమా!
దేవాత్మవృధచీర్పణగా గడంగుమా! ♦ దీవ్యత్ప్రసాంభోనిధీ! 75
- శా॥ ఈవిష్ణుం డల జిష్ణుండున్ మఱియు న ♦ హ్నిబ్రధ్నకాలాదులా
దేవారాతిని గెల్వజాల రిట సం ♦ దేహం బొకెంతేని లే
దీపికార్యము చీర్పణ బుట్టితివి ను ♦ మ్మీ! లెమ్మికన్ దారకా
భావంబున్ బొనరించి మాకు దయ సౌ ♦ భాగ్యంబు జేకూర్పుమా! 76
- గీ॥ అనిన శాంకరి ప్రియమంది ♦ యనికి నై య, నీకినికి సెలవీయ న ♦ స్తోకదీప్తి
ప్రమథవిబుధవరుల్ పలు ♦ భయదతూర్య, రవము లెసంగగ సంగరా ♦ రంభులైరి.

-: రెండవనాటి యుద్ధము: -:

- మ॥ హయహేషల్ గరిబ్బంహితంబులును ఘం ♦ బారావముల్ శింజినీ
భయదధ్వాసములున్ శతాంగతురగ ♦ స్పారోల్లసత్కింకణీ
చయ సుక్రంకృతులున్ రథాంగజనిత ♦ స్వానంబులున్ యోధసం
చయ వీరధ్వనులున్ జెలంగె దశది ♦ కృక్రంబు దూలాడంగన్. 78
- గీ॥ అడరి సైన్యంబు లొకరేవ ♦ నవని వణక, మొగ్గరముల బన్ని యూర్వ వి ♦ బుధసవత్తుల
డాతృకీయచమూరజం ♦ బంబరంబుల, గప్పగా నరుదెంచి శం ♦ ఖంబు నొత్తె.
- చ॥ గుహండును బూన్మితో దనుజ ♦ కుంజరుల చీర్పణల బూని యుల్లస
ద్భూపాగణసన్నతు ల్వలయుం ♦ బన్నుగ వ్యూహముఖంబుల జేరగా
మిహిరసహస్రవిద్యుతుల్ ♦ మీఱిన తేజమువాని బ్రజ్జ్వల
ద్దహనదృగాత్మజాతుల గని ♦ తారకుల డాత్మల దలంకి యుల్కునన్. 80
- ఉ॥ ఈతని జూడగా జగము ♦ లెల్లను నొక్క నిమేషమాత్రతో
నాతతశక్తి డ్రుంపగల ♦ యోజసికుండనితోచు నీతడే
ధాతవరప్రకార మిటు ♦ దారసెన్ నిజ మాతతాయమై
యీతటి యుద్ధమందు జయ ♦ మెట్లొన గూడు నిలింపరాజితోన్. 81

క॥ పరమేశ్వరుఁ డీతనిఁ గని, జరితార్థుండయ్యె నిఁకను ♦ స్వయముగ నితఁడే
పరిమార్చు నన్ను దృఢమిది, సురలకుఁ గడుసంతసంబు ♦ చొప్పుడు నకటా!

చ॥ అని తృటికాల మిట్లు హృద ♦ యంబున నెంచి యనంతరంబె పా
యని యెనలేని విక్రమము ♦ నారసి యీసున నిష్టె యీతనిన్
జెనకెద నేమిలెక్కయని ♦ సింహరవం బొనరించి దివ్యులన్
గని యిటువల్కె గర్జిలుచుఁ ♦ గాటపు నేటగు నల్కె యొల్కెగన్.

83

- : తారకుడు విష్ణ్వదుల నుపాలంభించుట :-

చ॥ మగతన మింతలేక నుకు ♦ మారుఁ గుమారునిఁ దోడు తెచ్చి యి
మ్ముగ రణ మాచరించుటకుఁ ♦ బూనితి రోరి సురాధముల్! చలం
బుగ నిటువన్నినన్ బ్రతికి ♦ పోవుదురెట్లు మదీయశక్తిచే
దెగుదురు మీర లిందఱును ♦ దెంపున నిల్వఁడు సంగరంబునన్.

84

స. హరిన్ బరికించి.

ఆ॥ కమలనయన! నీవు ♦ కాంతాకృతివి గాక, పగఱఁ గలనఁ జెనక ♦ బలముగలదె
ఎవరి నెదిరినాఁడ ♦ వేనాఁడు యద్దంబుఁ, జేసినాఁడ వీవు ♦ చెప్పుమిప్పుడు.

చ॥ అల మధుకైటభాసురుల ♦ నంబుధి మార్కొనలేక లేకివై
యలఁతితనం బనాక యొక ♦ యర్థివిధంబున దేవురించి య
ట్లొలసి వధించి తీవు మఱి ♦ యొక్కపు డొక్క నెలంతవై సురా
రుల కమృతంబు నీయకయె ♦ రూపడగించితి వార! వారలన్.

86

శా॥ ఈసంక్రందనుఁ డొక్కపాటి యతఁ డా ♦ హీనాత్ముఁ డన్యూనమౌ
దోసంబున్ బొనరించె జ్యేష్ఠజననీ ♦ తోషంబు శోషింపఁ ద
చ్చీసంతానపు పేశికోశముల వి ♦ చేదించె వృత్రాసురున్
మోసంబున్ బొనరించి చంపె నకటా! ♦ మూఢాశయుండై యటుల్.

87

క॥ అని ముప్పిరిగొను కినుకన్, గొని తారకుఁ డాదితేయ ♦ కోటిన్ జదిపెన్
గనలేక నాకనాయకుఁ, డనుపమహతి వజ్రధార ♦ నసురను మోఁదెన్.

88

గీ॥ దానఁ గడుడస్సి తారుం డు ♦ దారనినద, మడర నై రావతగజంబు ♦ నవనిఁ గూల్చి
శక్తిచే నిండ్రువక్షంబు ♦ జర్జరితము, సేయ సుర లాస వదలిరి ♦ జిష్ణుపైని.

- : విష్ణువు తారకునితో యుద్ధముచేసి మూర్చిల్లుట :-

చ॥ అదిగని చక్రి బిట్టలిగి ♦ యంతనె రాత్రిచరేంద్రమౌళిపై
నదటునఁ జక్రమున్ విసర ♦ నయ్యది ఘోరనిపాతతన్ దురా
స్పదుండగు తారకాసురుని ♦ సంధులు వెల్వడఁ జేయ నాతఁ డ
పుదనుననే హరిన్ గవిసి ♦ పట్టి యురంబునఁ గొట్టె శక్తిచేన్.

90

- గీ॥ శక్తిహృతిఁ గమలాక్షుండు ♦ చటులతరని, పిడితుండయి భువిఁబడ ♦
యమరసేనలు పాఱఁగ ♦ నంతఁజూచి, వీరభద్రుండు ఘనరోష ♦
- క॥ కరతలశూలముచేత న, సురవరు బిట్టైయ నతఁడు ♦ శూలహతి ధ
దొరఁగియు సరకుఁగొనక క్ర, మృత్యులేచి ప్రచండకోప ♦ మండితుం
- గీ॥ శక్తిచే వీరభద్రుని ♦ చటులపాత, మొనర నురమునఁ దాడింప ♦ నుక
భూతలంబునఁబడి మూర్ఛ ♦ బొందెవీర, భద్రుఁడెంతయుఁ బ్రమథుల
- ఉ॥ అంత నిమేషమాత్రమున ♦ నద్భుతవైఖరి లేచి వైరివీ
రాంతకమూర్తి యుజ్జ్వలత ♦ రాయతేజఁడు వీరభద్రుఁ డ
త్యంతరయోద్ధతిన్ బరమ ♦ దాపహభూరివిభావిభాసితా
శాంతము భాస్కరేందుదహ ♦ నాత్మక ముజ్జ్వలమున్ ద్రిశూలమున్
- క॥ బిఱబిఱగొని తారకుతల, నఱకుదునని యుద్ధవిడిఁ జ ♦ నన్ షణ
త్తటి రయమున నవ్వీరున్, దఱియంగా వచ్చి యాఁగి ♦ తా నిట్లని
- చ॥ ఉడుగుము సోదరా! యసుర ♦ నుక్కడఁగించి వధింతు నీవిటుల్
దొడరఁగనేల వీనికయి? ♦ దొడ్లపు బాలుఁడ నేనచాలు ప్రే
ల్పిడిఁ గనుగొంచునుండుఁ డిక ♦ లేఖులు నీవును వీనిదైనయీ
దుడుకుఁడనంబుఁ దీర్తుఁ బరి ♦ తోషముఁ గూర్తు నిలింపకోటికిన్
- గీ॥ అని కుమారుఁడు దత్క్షణ ♦ మందు నాత్య, యిక్కుమిన్ నెమ్మనంబు
జామహేశ్వరపదములు ♦ జక్కఁగొలిచి, తారకాసురవధను ద్రు ♦ త
- క॥ భ్రమపడి యజాండు మద్రువఁగ, నమితపు గర్జనముచేసి ♦ యసుర
ఘ్రముఖమును జేర్చి నరదము, నమర్ష మొప్పంగఁ జూచి ♦ యసురేశ
- గీ॥ కమలజాండమునంత నొ ♦ క్కనిముసమునఁ, జాపచుట్టగఁ దఱలి
మందహాసాంకురంబు ల ♦ మరిన పార్వ, తీకుమారుఁ గుమారు* రో
- ఉ॥ బాలుఁడ వీవు దుర్మతులు ♦ బాసటగాఁ గొని తెచ్చిరిట్లు ని
న్నాలముసేయ నీ కలవి ♦ యౌనొకొ యీ సురరెల్ల నా కనిన్
జాలక యోడి యూడిగము ♦ సల్పుచు నుండిరి యింతవ ట్టిటుల్
జాలవు నీవు చేరు మిఁక ♦ సత్వర మా రజతాద్రిభూమికిన్
- క॥ మీజోలికి మీప్రోలికి, మీజాడకు నెప్పుడేని ♦ మే మరుదెంచం
గా జతనం బెడఁజేయుము, రాజనునే యెత్తి యిట్లు ♦ రాణువతో
- వ. వచ్చిననుగూడ నిప్పుడు.

గీ॥ చిటుతపాపనిఁ జంపిన ♦ సిగ్గువాడము, ననెడు జంకొండె గాని లే ♦ దరయు వేటు తెఱఁగు కొఱమాలి చెడుగు లీ ♦ సురలునిన్ను, నూతఁగా డెచ్చిరిచ్చటి ♦ కువిదలట్లు.

చ॥ అనినఁ గుమారుఁ డల్లనగి ♦ యాతని కిట్లనియెన్ బిభీషికిల్
పనివడ విప్పు డాలమున ♦ బంటుతనంబున నిల్పు లేక నీ
తనుజగణమ్మతోడ నిజ ♦ దారయుతమ్మ రసాతలమ్ముఁ గ్ర
క్కునఁ జని యందయుండు మిఁకఁ ♦ గొందల మొందక యెల్లకాలమున్. 102

క॥ మాతెరువు రాకయున్నను, నీతిఁ దొరఁగి సురలకలిమి ♦ నీవు కొని యిటుల్
కాతరులఁ జేసి వారల, ఘాతుక! వేధింపుచుండఁ ♦ గాంచుదు మెట్టుల్. 103

న. మఱియు

క॥ నను బాలునిగాఁగఁ దలం, చినఁ బ్రోడనుగాఁ దలఁచినఁ ♦ జింతయొనర ది
ష్టనిఁ జూతువు లావంతయుఁ, దినఁబోవుచు రుచులనడుగఁ ♦ దెఱఁగే యెందున్.

-: కుమారతారకుల యుద్ధము:-

గీ॥ అనిన విని దనుజేశ్వరుం ♦ డాగ్రహమున, నడరి నిశితశరమ్ముల ♦ నంబికాత
నూజుపైఁ బరపిన గుహుం ♦ డోజమెఱయ, వాని నన్నిటి నడుమనే ♦ వమ్ముచేసి.

క॥ పెనుబాములవలెఁ జెలఁగెడు, ఘనసాయకముల నురంబు ♦ గాడఁగనేయం
గను కినుక తారకాసురుఁ, డనువుగ శతకాండములఁ బ్ర ♦ హరించె గుహున్.

వ. అంతఁ గుమారుఁ డలఁతినవ్వొలయ.

చ॥ శిరసున ఫాలమందు గళ ♦ సీమ నురంబున బాహులందు ని
ష్ఠరతర తీవ్రబాణములఁ ♦ జొన్పి సిడంబును ద్రుంచి విల్లుఁ బో
విఱచి హయంబులన్ దునిమి ♦ వేసినఁ దారకుఁ డుక్కుఁ దెక్కి స
త్వరముగ శక్తి నూతఁగొని ♦ పార్వతిపుత్రునిఁ దాకె వీడకతో. 107

చ॥ హరసుతుఁడున్ రయొన్నతి శ ♦ తాంగముఁ బాసి పదాతియై ద్విష
ద్దరణకమైన శక్తిఁగొని ♦ దానవనాథు నెదిర్చి యార్చె న
పురసున నొండొరుల్ చెలఁగి ♦ ప్రాణిగ శక్తులఁ బోరు సల్పి రా
దురమును జూడవెంచి కడుఁ ♦ దోస మెసంగఁగ నాకసంబునన్. 108

-: కుమార తారకుల శక్తి యుద్ధమును వైమానికులు చూచుట:-

గీ॥ గరుడగంధర్వసిద్ధకి ♦ న్నరులు సాధ్య, వరులు విద్యాధరాఘరో ♦ వర్గములును
ఘనతరవిమానముల నెక్కి ♦ కాంచుచుండి, రెలమి బలతారతమ్యంబు ♦ లెన్నుకొనుచు.

ఉ॥ తారకకారికేయు లతి ♦ దర్ప మెసంగఁగ శక్తి హస్తులై
సారెకుఁ దీవ్రఘాతముల ♦ సల్పుచు నొండొరు లేకవీరులై

నేరిమి శూరతాగరిమ • నెక్కొన నొంచుచు మించుచున్ గడున్
ఘోరముగాఁగఁ బోరితమ • కుంతితరీతి నొనర్చి రెంతయున్.

మ॥ తలపై నెన్నొనటన్ హనుద్వయిని స్కం • ధంబందు బాహుద్వయిన్
గళమందున్ గయిదోయియం దుదరభా • గంబందుఁ బార్శ్వద్వయం
బుల నన్యోన్య వధేషు లై పటునదం • బుల్ సేయుచున్ వీరతో
బలవద్వాతములన్ బొనర్చికొని ర • ప్పాటన్ మృగేంద్రభులై.

క॥ పిఱుఁదివియక యొకరేనియు, బిఱబిఱ నింగివయి కెగసి • బిట్టుగ శక్తి
స్ఫురదురుపాతంబులనె, త్తురువఱదలుఁ బిశితములును • దొరఁగించి

వ. అయ్యవసరంబున ననన్యసామాన్యవిక్రమధుర్యులగు నవ్విరవర్యులన్ గా
తల్లజులు సాంశయికులై యిట్లు యోజించిరి.

ఉ॥ ఇద్దఱునున్ సమిద్దబలు • లిద్దఱు యుద్దపటిష్ఠులైనవా
రిద్దఱు దివ్యశక్తిధరు • లిద్దఱు విక్రమధుర్యులైనవా
రిద్దఱు సింహసంహనను • లిద్దఱు ధీరమనీషు లిప్పుడీ
యిద్దఱిలో నెవం డని జ • యించునొ త్రుంచునొ మార్తు నేపునన్.

వ. అని యిట్లు యోజించుచున్నంత నభోభారతి యవ్వారల కిట్టులనియె

ఉ॥ ఖేచరులార! కాంచుఁ డీరక • గిల్బిషవర్తను దారకాసురున్
నీచుఁ గృతాపరాధు నవి • నీతు హరాత్యజుఁ డీకుమారుఁ డీ
రూచుచునుండ శక్తిహతిఁ • జొప్పడఁగించి వధించు నింక సం
కోచము మానుఁ డుల్లములఁ • గుందడఁగున్ భువనత్రయంబునన్.

ఆ॥ అనిన దివ్య లెల్ల • రాత్మంబులన్ బొంగి, రంబికాతనూజుఁ • డపుడు
దారకాసురేంద్రుఁ • డిటిమి యురంబున, మోదె నశనిశతన • మూహ

క॥ దానఁ గడు బడలి యసురుఁడు, దీనుండై యంతలోనఁ • దేకువఁగొని
తేనలుక నాత్మశక్తి న, నూనప్రహరణ మొనర్చె • నుద్దవిడి గుహున్.

- : తారకతాడితుండైన కుమారస్వామి మూర్తిల్లుట

గీ॥ స్కందు డద్దాన మూర్తిల్లి • త్తణములోన
బుుషిగణస్తూయమాసుఁడై • యెఱుకఁ జెంది
గంధసింధురవరముపైఁ • గడఁగునట్టి
కొదమసింగంబనా దైత్యుఁ • గొట్టె శక్తి.

క॥ ఇవ్విధి నిరువురు వీరులు, చివ్వన్ జలరేఁగి విజయ • చింతాలసులై
క్రొవ్వునఁ బోరుచు నుండిరి, నివ్వెఱపాటొందె (ద్రష్ట) • నికరము చద్రు

- క॥ పవమానుఁ డచలుఁడయ్యెను, రవితేజుఁ దొరంగె నుర్వ ♦ రయు వాన్దాశై
లవన గ్రామంబులతో, డచిలతంబయ్యె నెదగ ♦ డలు కొనఁగఁ గడున్.
- గీ॥ అపుడు తుహినగిరీశ్వరుం ♦ డతిరయమునఁ, దనజనంబులతో రణ ♦ స్థలినిఁ జేరి
కందు దౌహిత్రుఁ గనివెఱ ♦ పొందుచుండ, నరసి షణ్ముఖుఁ డతనికి ♦ ట్లనియె వేగ.
- చ॥ అడలకుఁ డద్రిరాజ! హృద ♦ యుంబున నెవ్వగఁ జెందఁ బోకుఁ డి
ప్పుడ కడతేర్తు నిద్దనుజుఁ ♦ బూజ్యులు మీరలు గాంచఁగా నిఁకన్
బుడమి జనంబు సంతసము ♦ పొందిరిన్దోచు చుండఁ గదా
కడిఁది భుజాబలంబు గల ♦ కాలము కీర్తి వహించుఁ గావుతన్.
- క॥ అని మనమున గిరిజాశివు, లను భక్తి యెసంగఁగాఁ ద ♦ అచి మ్రొక్కి విరో
ధినిఁ జంపఁబూని కినుకన్, గొని ఘనశక్తిన్ నితాంత ♦ కుశలోచ్ఛుల్లిన్.

121

—: కుమారస్వామి తారకాసురుని జంపుట:

- క॥ భైరవరవ మొనరింపుచు, దారుణతరశక్తిధారఁ ♦ దారకు మోఁదన్
భూరికులైశ మట్టుల, ధారుణి యద్రువంగఁ గూలెఁ ♦ దారకుఁడు వడిన్.
- చ॥ కడునిశితప్రహారమున ♦ గాత్రము ఖండితమై నిశాటుఁ డ
య్యెడఁ బుడమిన్ బడంగ నిఁక ♦ నేమియుఁ జేయక యుండె షణ్ముఖుం
డడరి జనంబులెల్లఁ గన ♦ నాదనుజుండు లయంబుఁజెందెఁ గీ
డ్పడి పలలాశు లెంతయును ♦ బాటిరి నల్గడఁ గాందిశికులై.

124

లయగ్రాహి:— కొంద అలుకొంది ధృతిఁ ♦ జెంది సురబృందముల
నుం దురమునం దెదిరి ♦ ప్రుందిరి కడంకన్
గొంద అదరొంది గుహు ♦ సుందరపదంబులకు
వందనము చేసి శర ♦ ణొందిరి ప్రవత్తిన్
గొంద ఆదర గుందుచుఁ బి ♦ అుందఁ గనుఁగొనుచు బలి
మందిరముఁ జొచ్చి యట ♦ నొందిరి నివాసం
బిందుధరనందనుఁడు ♦ పొందుగ నిటుల్ జయము
నొందె ముదమందిరి ము ♦ కుందముఖలేఖుల్.

125

- క॥ అంతఁగని భేచరులు గడు, సంతసమున గుహునిజయము ♦ శ్లాఘింపుచు న
త్యంతము గానము చేసిరి, వింతగఁ గురిపించి రలరు ♦ విరుల సువృష్టిన్.

126

—: పార్వతీవరమేశ్వరులు రణభూమికివచ్చి కుమారునిఁజూచి యానందించుట:—

- ఉ॥ శీతమయూఖ శేఖరుఁడు ♦ చెచ్చెరఁ బుత్రజయోత్సవోత్సత్తిన్
జేతమునందుఁ దా నెఱిఁగి ♦ శీతనగేంద్రకుమారితో గణ
వ్రాతముతో రణావనికి ♦ వచ్చి కుమారు నిజాంకమందు సం
ప్రీతి యెసంగఁ జేర్చికొని ♦ ప్రీణనమున్ బొనరించె మించుగన్.

127

- గీ॥ చాలఁ బ్రేముడితో హిమ ధైరరాజ
తనయ సుతు ముద్దుచేసి య ధర్మన ధరించె
గుహుండు తలదండ్రులడుగుల కున్ బ్రయమున
శిరము సోకఁగ మ్రొక్కి సంత బరము నొందె. 128
- క॥ హిమగిరివరుఁ డత్తతీ దన, కొమరులతో బంధుమిత్ర ధర్మముతోడన్
హిమకరకిరీటు నార్యను, గొమరునిఁ గని కొనియె వెల్లి ధర్మము ముదమున్. 129
- క॥ దేవత లందొఱు శివుఁ ద, ద్వేవిన్ గొమరుని గడున్ ను ధర్మమిది గంధ
ర్వీనిసర మపురోగణ, మావేశముతోడఁ బాడి యాడిరి స్త్రీతిన్. 130
- ప. అంత హరి హరణ్య గర్భాద్యఖిలగీర్వాణశిరోమణులును దేవర్షిప్రవరులు మునిముఖులు
మున్నగువారెల్ల రమితామోదంబున మహోత్సవంబు సంతరించి నానావిధగీతవాదిత్ర
ఘోష సంయుతంబుగ బ్రహ్మఘోషపురస్సరంబుగ నుమామహేశ్వరులకుఁ గుమారు
నకు విజయ నీరాజనంబులుచేసి వినుతించి యర్చించిరి. పరమేశ్వరుం డవ్వారి నందఱి
నభినందించి జగదంబికను దోడ్కొని ప్రమథగణంబులతో కై లాసపదంబునకు
విజయముచేసె. 131

—: బాణాసుర ప్రలంబాసుర సంహారము: —

- క॥ బాణాసుర పీడితుడై, ప్రాణార్తుం డగుచుఁ బొగలి క్రాంతాద్రి యని
ద్రాణపరాక్రము షణ్ముఖుఁ, ద్రాణార్థము చేరి తత్ప ధర్మముల కొరఁగచున్. 132
- ఉ॥ దేవర! నీదుయుద్ధమునఁ ధేకువ దక్కి పలాయమానుడై
యేవలనందొయుండి యిపు ధివిధి బాణదనూజుఁ డుద్ధతిన్
నా వెనువెంటఁ జొచ్చి నిధి నం బొనరింపఁగఁ జూచుచున్నవాఁ
డీ వెడఁగున్ వధించి నను నేలుము శంభుకుమార! కూరిమిన్. 133
- ప. అని దీనుండై యర్చించినంత
- ఆ॥ తారకారి దృష్ట ధైర్యఘ్నుండును శర, ణాగతావనుండు నగుట నపుడు
బాణు గుఱించి వైచెఁ బటుతరంబగు స్వీయ, శక్తి నదియుఁజని ని శాటుఁ జదిపి.
- క॥ వాని బలగముల నెటకున్, బోనీయక తఱిమి చంపి పాందికతో నా
ర్యానందను కర మొందెను, నానాదివిజలు మునులు ఘ నంబుగఁ బొగడన్. 135
- గీ॥ క్రాంచుఁ బరికించి షణ్ముఖుం డంచితమగు, కరుణదోరయంగ నిట్లనె ధర్మధరేంద్ర!
నిరవశేషంబుగ నశించె నీ పగతుండు, బెగ డుడిగి చేరఁజను సుఖం బుగ మనికెక్కి.
- ప. అనిన నతండు ప్రీతుండై దయాసముద్రుండగు పార్వతీయుని యనుగ్రహంబునకలరి
మ్రొక్కి నిజధామంబుఁజేరె సంతోస.

క॥ కుముదుండను నాది శేషుని, కొమరుండు ప్రలంబ దైత్య ♦ కుంజరుచేబ్రా
ణములు పాలిపోవకుండుట, కమరశుభావహునిఁ గిల్చి ♦ షావహు గుహునిన్. 138

గీ॥ చేరి మ్రొక్కి జీజీవిషుఁ ♦ జెప్పికొనియె, తండ్రి! నీయాజిఁ బఱచి పా ♦ తాళబిలముఁ
జేరిన ప్రలంబదైత్యుండు ♦ తారకాను, చరుండు దలడవడె నన్ను హిం ♦ సన్ బొనర్చు.

క॥ దీనజనబాంధవుండ వ, న్యూనదయాసింధుండవు ము ♦ హోగ్రాతాతి
ప్రాణశమనుండవు సాంప్రత, మీ నను శరణార్తు మనువు ♦ మీ కడపి రిపున్. 140

గీ॥ అనినయంతనె హరసూనుఁ ♦ డాత్మయందు, శివులను దలంచి సరగున ♦ స్వీయశక్తి
నలప్రలంబాసురునిఁ జంప ♦ నంపనదియు, సబలముగహానిఁ దెగఱార్చి ♦ స్కందుఁజేరి.

తరల. కుముదుఁ గన్నొని యంతఁ బల్కెను ♦ గోపతిధ్వజపుత్రుఁడా
కుమతి దైత్యుండు గీటడంగెను ♦ గుండడంగెను నీవు త్రా
సముఁ దొలంగి గృహంబుఁ జేరుము ♦ సర్పరాజకుమార! నాఁ
బ్రమద మొంది యతండు చెందె బి ♦ రాన నాత్మనివాసమున్. 142

- : కుమారస్వామి శివలింగస్థాపనము సేయుట : -

క॥ రక్షోవిశసన మొనరిన, యాక్షేత్రంబందు నమ్మి ♦ హాసేనుడు పా
పక్షయదములై యమరు ము, హోక్షధ్వజలింగములను ♦ నొప్పిన భక్తిన్. 143

గీ॥ స్థాపనము సేయఁగా నెంచి ♦ సర్వదేవ, రాజి గొలువఁగ మంచిమూ ♦ ర్తంబునందు
శైవలింగచతుష్టయ ♦ స్థాపనంబు, చేసె నా ర్హిజ్యమును మునుల్ ♦ చెంది యలర.

వ. ఆలింగచతుష్టయంబందలి లింగత్రయంబునకుఁ గ్రమంబుగఁ బ్రతిజ్ఞేశ్వరుండనియును,
గపాలేశ్వరుండనియును, గుమారేశ్వరుండనియును, జయ స్తంభోపకంఠ ప్రతిష్ఠితంబగు
నాల్గవలింగంబునకు జయ స్తంభేశ్వరుండనియును నామధేయంబులర్పించి యర్పించె.
హరి బ్రహ్మాది నిఖిల నిలింప ప్రముఖు లట్లై యచ్చోట శివలింగంబులఁ బ్రతిష్ఠించి
పూజించిరని సూతుండు శౌనకాదిమునుల కిట్లనియె. 145

మత్తకోకిల : తారకక్రధనంబుజైలను ♦ తాకుమారజయంబు మీ
ర్గ్గరినట్లుగఁ దెల్పితిన్ గడుఁ ♦ గూర్చి నెవ్వఁడు దీని వి
స్తారభక్తిఁ బఠించినన్ విన ♦ సంతసం బరుదొందఁగా
భూరిభోగము లొందు మోక్షముఁ ♦ బొందు నంతమునందునన్. 146

గీ॥ అనిన శౌనకముఖ్యులి ♦ ట్లనిరి సూత!, పరమవిజ్ఞానభాగ్యవై ♦ భవవిధాత!
గుహూనిలీలల నింకను ♦ గొన్ని సెప్పు, మనినఁ బౌరాణికుం డిట్టు ♦ అనియెఁబ్రీతి.

క॥ తారకసంహారం బిటుఁ, గూరిచి జయమొందియున్న ♦ గుహునిన్ గని బృం
దారకు లందొలు మ్రొక్కి-ను, ధారసమధురోక్తులొప్ప ♦ ధ్యానించి రిటుల్. 148

- సీ॥ విశ్వమంగళునకు • విశ్వబాంధవునకు, విశ్వభావనునకు • విశ్వగతికి
తారకదైత్యహం • తకునకు బాణాసు, రఘున్నకును బ్రలం • బఘున్నకు
కల్యాణమూర్తి క • కల్మషాకారున, కీశ్వరపుత్రున • కిద్దముతికి
దేవరక్షకునకు • దేవరంజకునకు, దేవసేనానికి • దివ్యకీర్తి
- గీ॥ కభిలలోక్తై కపతికి భ • క్తాభిరతికి, నతులకరుణాసముద్రున • కభయదున
వీరమౌళికి భంజిత • విద్విషాళి, కంజలి యొనర్చి మ్రొక్కెద • మనవరత
- ఉ॥ దేవ! విపత్నముద్రమునఁ • దీఱనితీరున నంగలార్చు మ
మీమిటు లుద్ధరించితి విఁ • కేమని నిన్ గొనియాడఁ జెల్లు మా
కేవే హితుండ వీశ్వరుండ • వీవె గురుండవు నీవె తల్లి దం
ద్రీమే మహాత్మా! జ్యోత లివె • యేలుము దీనజనావనక్షమా!
- క॥ అని మ్రొక్కి యభినుతించిన, యనిమేషాధిపులకెల్ల • నభినవవరముల్
ఘనకృప నొసంగి శివనం, దనుఁ డమితానంద మపు డొ • నరైను బ్రీతి
- గీ॥ హిమగిరింద్రుని సర్వగి • రీశ్వరులను, గాంచి శైలంబు లెల్లను • గలుష
లై తపస్సంశ్రయంబులై • యలరుఁగాత, దాత యగుఁగాత నాతాత • తా
- వ. అనియిట్లందఱికి వరంబులొసంగి యున్నంత హరిపురోగములు పా
గైలాసగమనయత్నంబు నివేదించి యమ్మహాత్ముం డంగీకరించినంత మ
తోడఁ బ్రయాణంబుచేసి.

— : కుమారస్వామి దేవతలతోఁ గైలాసంబున కేగుట :

- గీ॥ పుష్పకారూఢుడైనశం • భుతనయునకు, హరియును హిరణ్యగర్భుండు •
జామరంబులు వట్టిరి • జంభభేది, పట్టె ధవళాతపత్రంబుఁ • బరమభక్తి
- క॥ గంధర్వులు స్వర్వేశ్యా, గంధద్విపయాన లెల్లఁ • గౌతుక మెనఁగన్
బంధనముల విడిచేసిరి, బంధుర గానములఁ దాండ • వంబుల లలిగా
- చ॥ అమరసమూహ మిట్లు పర • మాదరపూర్వసుఖోపచారముల్
సమధికలీలఁ జేయఁగ వి • శాఖుఁడు లేఖులతోడ రాప్యభూ
ద్రము వడిఁ జేరి తల్లికినిఁ • దండ్రుకినిన్ బ్రణమిల్ల నష్టు వా
ర్కమరునిఁ గ్రుచ్చి యెత్తి యుప • గూహనముల్ బొనరించి రర్మిలన్.
- మ॥ దివిష ద్రాజియు రాజశేఖరునిఁ ద • ద్దేవిన్ వెనక్ గాంచి భ
క్తివశోద్రేకముతోఁ దదంఘ్రులఁ దలల్ • గీలించి సేవించి సం
ప్తవముల్ చేసిరి పెక్కుభంగుల లస • త్నాహిత్య సౌహిత్యవై
భవభావస్ఫురితార్థకల్పనలు దీ • వ్యద్భంగి శోభిల్లఁగాన్.

-: దేవతలు శివుని స్తుతించుట:-

- సీ॥ తవిలి చితాభస్మ • ధారియు శివుఁడునె, తనరు ధన్యునకు వం • దనము లివియె
రూపయుక్తుఁడు విశ్వ • రూపుఁ డరూపుఁడై, పరఁగు మాన్యున కభి • వాదన మిదె
కర్తయు భర్తయు • హర్తయై జగముల, నలరు విశ్వాత్మున • కంజలు లివె
స్తావరజంగమ • సర్వాత్మయై యేని, కందని ధీరున • కభినుతు లివె
- గీ॥ శూలదండకృపాణహ • స్తునకు నభయ, హస్తున కభీష్టవరదాన • హస్తునకును
అభ్రగంగాజటాలున • కగ్నినేత్రు, నకుఁ బొనర్చెద మిపుడు ప్ర • ణామములివె.
- క॥ నిరతము మము రక్షింపుము, పరమేశ్వర! సర్వలోక • పాలక! శివ! నీ
చరణము లేమఱకుందుము, కరుణాకూపార! సర్వ • కల్యాణకర! 160
- సీ॥ అమరులయందు బ్ర • హ్మపు రుద్రులందును, నీలలోహితుఁడవు • నీవు దేవ!
ఘనసర్వతములందుఁ • గనకాద్రి వరయ న, త్నత్రమండలిలోనఁ • జందురుఁడవు
ఋషులలోన వశిష్ఠ • ఋషిని దిక్పాలుర, యందు వాసపుఁడ వీ • వనఘమూర్తి!
అఖిలభూతములలో • నాత్మపు సాంఖ్యమ, తమునఁ బూరుషుఁడ వీ • వమలతేజ!
- గీ॥ అభవ! నీ రూపకోటిస • హస్రములను, రూపకోటిశతంబుల • నోపి పార
మొంద నేర్తుమె? లోకహి • తోద్యమా! మ, హేశ! సర్వేశ! సకలని • వేశ! యీశ!

-: దేవతలకు శివుడు వరంబులిచ్చుట:-

- గీ॥ నమ్రులై యిట్లు నులియించు • నాకచరుల, సర్వదేవేశ్వరుఁడు గాంచి • సంతసమున
నిట్లుపల్కిదయాళుఁడై • యింపుగదుర, సజ్జనుల కెందు సౌఖ్యంబు • శాశ్వతంబు.
- గీ॥ దుష్టులగువారిఁ బొలియింప • శిష్టజనుల, రక్షణముసేయ ధర్మసం • రక్షణంబు
సేయుటకుఁగాదె నేనిట్లు • చెన్నలరుట, దివ్యులార! మహాతపో • భవ్యులార!
- క॥ మీ కెపుడెప్పుడు బెడఁదలు, చేకూరిన నన్నుఁదలఁపు • సేయుం డవుడే
మీకష్టంబులు దీర్చెద, శ్రీకరసౌఖ్యంబు లెఁగఁ • జేసెదవేగన్. 164
- గీ॥ అనిన నాపరమేశుద • యకును సాఖ్య
మునకు సంబరమునుజెంది • మ్రొక్కి హరిము
ఖామరులు సెలవొంది త • ధ్వామములకుఁ
బోయి సుఖముండి రెంతయు • హాయియమర. 165
- వ. పార్వతీపరమేశ్వరులు దేవసేనాగుహులతోఁ గైలాసాచలంబందు సుఖంబున
నున్నంత 166

- : నారదుండఁడు కుమారస్వామికి వల్లీ సౌందర్యమును జెప్పు

- ఉ॥ నారదుఁ డొక్కనాడు శివ ♦ నందనుఁ డిష్టులతో విహారతే
 శీరతుఁడై రహించునెడ ♦ లీలగఁ జేరి సమస్తలోకసం
 చారమునందుఁ గాంచిన ప్ర ♦ శస్తరాదృభతవస్తువృత్తముల్
 గూరిమి జెప్పుచుండెఁ గడు ♦ కోర్కెమెయిన్ వినుచుండె స్కందుఁడున్.
- ఆ॥ చాలసేపు చెప్పి ♦ జటిలుఁ డంతటఁ జొప్ప, వినుము శంభుతనయ ! ♦ వి
 గంటి నొక్కచోటఁ ♦ గన్నులపండువై, మనము నలరఁ జేయు ♦ మంచితో
- క॥ భిల్లపురి నొక్కరుఁడు శో, భిల్లుచుఁ దనరారు సిరులఁ ♦ బృథ్వీస్థలిపై
 భిల్లుల కెకిమీఁడై స్తం, భిల్లగఁ జేయును జగంబు ♦ భీషణదృష్టిన్.
- చ॥ శివుఁడను మౌనితల్లజుఁడు ♦ శ్రీదయితాంశుఁ డొకండు లోచనో
 త్సవ నవయావనన్ హరిణిఁ ♦ జక్కఁగఁగాంచి భ్రమించి స్వీయపుం
 బ్రవిమల వీర్యమున్ విడువ ♦ బాగుగ నద్ది గ్రహించి బాలికన్
 నవనళకోమలన్ గని వ ♦ నంబునఁ బాసి చనెన్ యభేచ్ఛన్.
- ఉ॥ మౌనియు వీర్యపాతమున ♦ మానసమందుఁ గలంతనొంది యెం
 తేనియుఁ జింత సేయుచు నె ♦ లేఁ జనె భిల్లవతంసుఁ డాస్థలిన్
 మానుగఁ జేరి బాలను స ♦ మంచితబాలశశాంక ఫాల న
 న్యాయగభస్తిజాలఁ గని ♦ యుత్సుకుఁడై గొనిపోయె నాదృతిన్.
- గీ॥ ఇట్లుదోడ్కొని చని తన ♦ యింతికొనఁగఁ, బెంచె గారాబ మెనఁగ న ♦ మ్మి
 యిపుడు బాల్యదశనువీడె ♦ నించుమించు, గా నెఱింగింతు వినుమ య ♦
- గీ॥ కలికి పరిజనములపాలి ♦ కల్పవల్లి, సకలజనమోహనాతమ ♦ చాపవల్లి
 ఏసుకృత శక్తిధరునకో ♦ హృదయవల్లి, తన్వియాహ్వయ మరయు సౌ ♦
- ఆ॥ బాలయొడలిచాయ ♦ పస కోడి యపరంజి, యప్పుచెంది స్వర్గ ♦ మయ్యె
 దగినవారితోడఁ ♦ దగుఁగాక మచ్చరం, బధికులందు నొంద ♦ హానిగాదె
- సీ॥ తమ్ములో చివురుమొ ♦ తమ్ములో కోకన, దమ్ములో కొమ్మ పా ♦ దమ్ము
 నిమ్మలో చక్రవా ♦ కమ్ములో భర్తృఘ, టమ్ములో కల్పికు ♦ చమ్ములోక
 అమ్ములో నీలోత్ప ♦ లమ్ములో చలశఘ, రమ్ములో చెల్వనే ♦ త్రమ్ములో
 భమ్ములో నవమౌక్తి ♦ కమ్ములో మేలికుం, దమ్ములో నవలార ♦ దమ్ముతో
- గీ॥ నమ్మకములె న నీలర ♦ త్నమ్ములోఘ, నమ్ములో తుమ్మెదలొ చికు ♦ ర
 ఆ హిరణ్యోదరునకు శే ♦ షాహికేనిఁ, దరుణిరమణీయతను దెల్పుఁ ♦ ద
- క॥ కమలము కమలము శశిబిం, బము శశిబింబమె యరయ స ♦ వతు వచ్చు
 కమనీయకోమలంబగు, రమణీమణి మోముతో న ♦ రాతి విఘాతీ!

- క॥ మంకెన మంకెన యౌట, జంకెనసి విరిసె వరిష్ట ♦ జపయును విరిసెన్
సంకుమదగంధివాతెలు, బింకపు రుచికోడి క్రౌంచ ♦ భేదన! వినుమా! 177
- మ॥ తరుణీకైశిక్కుష్మసంపదను జెం ♦ దన్ బర్తి భోగింద్రముల్
చిరకాలం బటవీబిలస్థలులఁ దా ♦ ల్మీన్ దాపమున్ జెందఁ గా
ర్హ్యరమ్య గాంచెను దందశూక మిడ నా ♦ బ్యాసక్త మక్మేకి తాఁ
బొరయ్య జాలక కుండలీంద్రతతుల్య ♦ బొక్కుఁ ధరామండలి. 178
- గీ॥ ఘనమనిరి మేఘమును మొదల్ ♦ కాంతవేణి, కీడుగామికి నఘనమం ♦ చాడిరంత
నల్లుగాన ఘనాఘనం ♦ బని వెలసెను, ముదిరము దిరంబుగాఁగ న ♦ మోఘతేజ!
- గీ॥* అతనువైభవమున నొప్పు ♦ నాకెసుకుచ, కటితటులఁ బోలలేక య ♦ క్కనున నడుము
తానవం బొందె నందురు ♦ ద్రష్టలట్లు, కాదతనువై భవంబునే ♦ కాంచె నదియు.
- గీ॥ అధిప! చందనగంధి దే ♦ హంబుసౌర, భమున కలరి ప్రచండ న ♦ ర్పములు చేరి
పాయకున్నవియేవేళఁ ♦ బణఁతియారు, వేణియునుదంభమునఁ గడు ♦ వేడ్క మీలు.
- గీ॥ తావి చైతన్య మలరుకుం ♦ దనపుబొమ్మ, స్థైర్యమవయవములుగల్గు ♦ చపలయెప్పుడు
కుందునొందక యలరారు ♦ నిందురేఖ, అరియ నఖిలజగవ్మోహ ♦ నాంగి రమణి.
- సీ॥ చక్రవాకస్తని ♦ సారంగలోచన, భాసుర శంకరా ♦ భరణ వేణి
ఆభోగకటికిర ♦ జావళికంధర, సింహేంద్రమధ్యమ ♦ శ్రీశ్రుతిపుట
పున్నాగవరయాన ♦ మోహనవీక్షణ, నళినకాంతికపోల ♦ లలితహాస
కమలామనోహరి ♦ గౌరీమనోహరి, అల సరస్వతిమనో ♦ హరి లతాంగి
- గీ॥ అమృతవాహినీవ్యాహార ♦ హంసనాద, కామవర్ణని ఘనరత్న ♦ కాంతి మలయ
మారుతసుగంధి కల్యాణి ♦ ధీరమూర్తి!, షణ్ముఖప్రియ యగునిది ♦ చక్కనరయు.
- గీ॥ రాజశేఖరతనయ! వి ♦ రాజీలెడును, గరమునీయందు వల్లి శృం ♦ గార గరిమ
నీవచోమృతనిష్యంద ♦ నియతివల్లి, దేవికోమలాధరమందుఁ ♦ దేజరిలెడు.
- చ॥ కమలజుఁ డొక్కనాఁడు కుతు ♦ కమ్మున సర్వసద్గుక్తువృత్తభా
గ్యములను జెప్పుచుఁ దొడరి ♦ కాంతతరాంగకవల్లి క్రౌంచభి
ద్రమణియగున్ జుమీ యనియె ♦ రాజకిరీటకుమార! మేటిసా
ఖ్యము మెయిఁ బల్కినాఁడ విను ♦ హర్షగ నీకడ నింతపట్టునున్. 184
- చ॥ అని యవియవ్వి కొన్నినుడు ♦ లట్టులె పల్కి మునీశ్వరుండు చ
య్యన నగజాకుమారకుని ♦ యానతిఁ గైకొని పోయె నిందుమం
డనతనయుండు చిత్తమున ♦ నారదనూక్తుల నావటించి వ
ల్లిని సతిఁగాఁ గొనన్ బురుడు ♦ లేని తమిఁ గొనె నెంతయేనియున్. 185

* టిప్పణి: - అదియు - అతనువై భవమునే 1 (మన్మథవైభవమునే) 2 విస్తారవైభవమునే. నవిద్యతే
తను (సూక్ష్మం) యస్మాత్తదతను - తస్యవైభవఘను విగ్రహమున అతను వైభవమునే కాంచెను.

-:నారదుండు భిల్లపురంబున కేగుట:-

- క॥ కొన్నిదినంబుల కాముని, సన్నుతుండు పులిందపురముం ♦ జక్కనరిగి సంత
పన్నిధి యగు భిల్లవర్ణు, గన్నంత నతండు మ్రొక్కి ♦ గారవమొప్పె.
- గీ॥ తేనియను జారపప్పును ♦ దీయనిపలు, ఫలములను బూవులను దెచ్చి ♦
నిచ్చి సేవించి నిలిచిన ♦ యెఱుకతోని, గాంచహర్షించియనియె ని ♦ క్క.
- ఉ॥ సేమమె నీకు నీసతికి ♦ జెల్వగు నీసుతయైన వల్లి కా
తామరసోద్భవుండు నిను ♦ ధన్యునిజేయు తలంపుతోడ నీ
శ్రీమతి నీకు బుత్రికను ♦ జేసె (బ్రయంబుగ వ్యాధనాథ! మి
మ్మమె భవాంబురాశి దరి ♦ యింపగఁ జేయును నమ్ము నా నుడిన్.
- గీ॥ అనినయంతనె యాభిల్లు ♦ డాత్మసుతను, దెచ్చిమోనికె మ్రొక్కించి ♦ య
బేర్పొడనతోడ గూర్చుండ ♦ బెట్టుకొని ము, నీంద్రునకు నిట్టలనియె నెం
- క॥ దేవర ! నాసుతకు మగం, డేవాఁ డెట్టిండుగునొకొ ♦ యెఱింగింపుము పెం
డ్లవేళ యగునొ మీనుడి, యా వేదము పగిది సత్య ♦ మందురు గలువల్.

-:నారదుండు వల్లికి కుమారస్వామి భర్తయగు నని చెప్పు

- వ. అనిన నారదమునీంద్రుం డిట్లనియె.
- చ॥ శివునకు గట్టురాసుతకుం ♦ జెల్వగు నందనుఁ డాదితేయసై
న్యవిభుండు తారకాసురని ♦ హంత ప్రలంబవిఘాతి బాణదై
త్యవధకరుండు క్రౌంచగిరి ♦ దారణుం డాధ్యుండు కార్తికేయు ఁడీ
లవలిని రాణిగాఁ గొనఁ గ ♦ లండు దృఢంబు వనేచరాగ్రణీ!
- క॥ పూర్వజనినుండి వీరల, కిర్వురకుఁ బరస్పరేచ్ఛ ♦ యెలరిన దౌట్య
శర్మకుమారుండే యీ, పర్వేందుముఖి వరించుం ♦ బరమప్రీతి.
- వ. వివాహంబు సచిరకాలంబులోనగునని యమ్ముని యధేచ్ఛ జనియె న
వల్లియు నుల్లంబున నుల్లిసిల్లి పరమేశ్వరకుమారలీలల నభినందింపు
గ్రహణంబునకై నిరీక్షించుచుండె నంత నొక్కనాఁడు.
- క॥ నారదముని చెప్పినటుల్, నీరజముఖి వల్లి రాసు ♦ ఁ యుకతను జే
తోరాజీమంబునఁ గడు, ధారణ యొనరించి క్రౌంచ ♦ దారణుండు దమిన్.
- క॥ సింగారమునకు నిధియట!, రంగారు వనేచరాధి ♦ రాట్పుతయట! నా
కుం గేహిని యగునని చ, క్రాంగశతాంగుండు చెప్పె ♦ నట దన సుతుతో
- క॥ కాపున నేనా వల్లిని, దేవిన్ గాఁ గొనకయున్నుం ♦ దేజుగలదాక్షో
యేవిధముగ నైనను వ, శ్రీవనజేక్షణను బెండి ♦ లిన్ జేకొనెదన్.

-: కుమారస్వామి భిల్లయువకరూపముతో వల్లీన్ జేరవచ్చుట:-

- క॥ అని యొక నిషాదరాణ్ణం, దనురూపముఁ జెంది భిల్ల • తల్లజు పురికిఁ జని యటఁ (బ్రియంగువనిఁ గాఁ, పు నొనర్చెడు వల్లెఁ గాంచి • భూరిప్రీతిన్. 197
- ప॥ స్తుతియనుకొంటి నారదుఁడు • చోద్యముగా వచియించినట్టి యీ యతులితమోహనాంగివిధ • మాతఁడు సెప్పిన దింత చాల దీ సతిరుచిరాంగకంబులకు • సాటియొకం డిల లేదు నిక్క మీ శ్రితిఁ బరమేష్ఠిసృష్టి కిది • సేయు నపూర్వపు గర్వసంపదన్. 198
- ఉ॥ ఇంచుక దవ్వలన్ నిలిచి • యిట్లు మదిన్ దలపోసి యంతనే మించువసిండిబొమ్మ యగు • మీనవిలోచన చెంతకేగి మో హించి యిటుల్ వదించె రమ • ణీ! నినుగోరి భవత్పురం బిటుల్ కొంచక యేగుదెంచితిని • కోమలి! ప్రేముడిఁజూపు నాపయన్. 199
- సీ॥ మీల పైఁ గ్రొందమ్మి • మాలపై నధికార, మునుజేయఁ జూచు నీ • కనులజంబు చెండ్లపై బంగరు • గిండ్లపై దొరతనం, బొనరింప నిగుడు నీ • స్తనయుగంబు తేంట్లపై నమ్మెగుల్ • దాట్లపై రాచరి, కముసేయ మీటు నీ • కచవయంబు చివురులపై మేల్మి • పవడాలపై నేలు, బడి సేయ నడచు నీ • పదయుగంబు
- గీ॥ భువనములఁగల యందంపు • పూవుబోండ్లఁ, బాలనంబు నొనర్చగాఁ • జాలియున్న దాన విం దరవిందని • భాననా! భ, వజ్రనుపున కిదే స్వస్తి • వాచనంబు. 200
- ఉ॥ రాజవతంసనందనుఁడ • రాజముభీ! నిను భార్యగా వచో రాజవిధించె నాకు రతి • రాజు మఱిన్ ద్వరపెట్టుచుండె నీ రాజదుదారభావము వి • రాజిలఁగా పరియుంపు నన్ హరి ద్రాజియు నీవెలుంగు దిన • రాజముఘుల్ గురుతింప నింపుగన్. 201
- క॥ కలికీ! వలపుల చిలుకల, కొలికీ! పలరాచవాని • గొనబౌ లేఁబూ ములికీ! చలమూసక నా, పలు కీడేర్చన్ దలంపు • పద్మదళాక్షీ! 202
- క॥ అనుమానింపక మచ్చికఁ, గొనుమా! నా నుడిని మిగుల • గుణవంతముగాఁ గనుమా! వినుమా! నిను మా, నిని! మాన్యతఁ జేకొనెదను • నిక్కంబునుమా!
- క॥ లేమావివిరులతూపుల, లేమా! మన మెదిరి గెలువ • లే మార్జిబడన్ లే మామరు నేలఁగ నా, లేమాకుల జొంపములఁ గ • లియఁగన్గొనుమా! 204
- క॥ అను కృతకభిల్లపతిసుతుఁ, గని దిగ్గున లేదే బ్రమసి • కౌతుకమున నిట్లని తన మనమున యోజిం, చెను వల్లి నితాంతవిమల • శీలముతోడన్. 205
- క॥ నారదముని చెప్పిన సొం, పారయ నీ తరుణపురుషు • నం దొప్పెడు మేల్ కూరిమి నామది కీతని, పై రంజిత్రెడు నిరండె • భర్గసుతుఁడొకో! 206

- క॥ ఏమైనను నిటుఁ జెప్పెద, నామీందన్ దెలియవచ్చు ♦ నని వల్లియుఁ దా
నామోదంబున ననె ద్రా, డామధురిమధరవచః ప్ర ♦ సాదం బమరన్.
- గీ॥ కన్నియను దలిదండ్రులు ♦ గలరు భిల్ల, దంపతులు నాకు నదిగాక ♦ తరుణరా
భూషణకుమారు నాత్మని ♦ భునిగఁ గోరి, యర్చణము చేపితిని హృద ♦ యంబు
- వ. కావునఁ గరుణించి మన్నింపుఁడునుటయు.
- తరల॥ అనినయంతనె యక్కుమారకుఁ ♦ డాత్మరూపముఁ జూపి మా
నిని! యిఁకన్ పరియింపుమీ నను ♦ నేస్తమొప్పుగ నీష్టలిన్
వనజబాణునియప్పుఁ దీర్చెద ♦ వాస్తవంబుగ నిష్టనాన్
వనజతోచన పొంగిమొక్కెన ♦ వార్యహర్ష వికాసయ్యె.

-: భిల్లుఁడు వల్లిని గృహంబునకు గొనిపోవుట:-

- వ. అంత మధ్యాహ్న కాలంబగుట నప్పులిందేశ్వరుండు నిజకుమారీసంద
రాయమాణ మానసుండై పరిచారకప్రజంబులతో నచ్చటికి వచ్చుటం గాంచి
డొక్క సహకారకుజంబై నిలిచియుండ భిల్లుండుచేరి యద్దాని నలవోక నవ
కూఁతు నుపలాించి మధురఫలంబు లిచ్చి తోడ నబ్బాలికన్ దోడ్కొని
నంబునకుఁ బోయె నంత షణ్ముఖుండు.
- చ॥ తోలుతటిమాతె కన్నియను ♦ దొందర సేయఁగఁ గూడ దంచు ని
మ్ములఁ జెలిమిన్ బొనర్చి మదిఁ ♦ బొందికఁగూరిచి తన్వొక జేకొనన్
వలయు నటంచు నెంచఁగ న ♦ వాంతర మిట్లొనఁగూడె నెట్లొకన్
గలికినిఁ జేకొనన్ గలను ♦ గట్టిఁడిదైవమ! చెట్టఁగూర్చితే!
- సీ॥ రంగారు చనుకట్టు ♦ రాణ కుబ్జితిఁగాని, చెలి నొక్కమా అక్కుఁ ♦ జేర్చనైతి
చందురుకావిమో ♦ విం దివిరితిఁ గాని, కొసరి తీయనితేనెఁ ♦ గ్రోలనైతి
శ్రీమించు నగుమోము ♦ సిరికిఁ బొంగితిఁగాని, గోర్కులూరఁగ ముద్దుఁ ♦ గొ
ఘనమైన జఘనంబు ♦ గరిమ మెచ్చితిఁగాని, తోడఁజెచ్చి లాలింపఁ ♦ దొడరన్
- గీ॥ ఘమఘమంఘమఘమఘమత్ ♦ గుప్పు సురభి
ళాంగలతికను గన్నొని ♦ యాసపడితిఁ
గాని రయమున బిగ్గరఁ ♦ గొగిలింప
నైతి ననభిజ్ఞహృదయఁడ ♦ నైతి నకట!
- ఆ॥ కొఱ్ఱచేను నాకుఁ ♦ గొఱ్ఱచేనయ్యె నిం, దేమి దలఁచఁగలుగు ♦ నేమిలాభ
మనుచు సాంధ్యవేళ ♦ యగునంతవఱ కటఁ, గడసి తత్పురాంతి ♦ కమునుజే
- క॥ ఒక పద్మాకరనికట మ, చకితుండై చేరి నిలిచి ♦ సమయదిదృశా
త్మకుండై యుండుడు జైవా, తృకముఖి వల్లియు నితాంత ♦ దీనతతోడన్.

-: సౌందర్యవల్లీ విరహము: -

- సీ॥ అవధూతయై పృథ్వి ♦ యంతఁ (గుమ్మరువేల్పు, జడదారి యేటికి ♦ చుటికి వచ్చె? వచ్చిన నామాట ♦ హెచ్చరించి గుహుండు, పతియగునంచేల ♦ పదిరిపలికె? పలికినప్పటికి నా ♦ భావ మాయనఘుపై, ననురాగభరమేల ♦ యలముకొనియె? అనురాగవతివైన ♦ నమ్మహాత్ముఁడు గని, కరమెంచి యిటకేల ♦ కదలివచ్చె?
- ఆ॥ వచ్చి తన్నుఁదెలిపి ♦ ముచ్చటించినయంత, జనకుఁ డరుఁగుదెంచి ♦ చనవుమీఱ మందిరంబు నన్ను ♦ జెందింపు టదియేల?, దైవమేల తప్పు ♦ దలచె నిట్లు?
- సీ॥ ననుజేరఁ దమిమీఱ ♦ మనసూర నిటు దార, సిలి కోర విభుని యో ♦ జింపనైతి తనరూపుఁ జూపి చే ♦ కొన నోపియున్న య, న్నవమోహనుని కృపన్ ♦ గాంచనైతి లలితవీక్షా ప్రియా ♦ లాపాక్షరములఁ జే, తమలర్పఁ బ్రణయంబుఁ ♦ దలఁడనైతి తేవతేపకునొక్క ♦ తీరుమీఱెడు మారు, నేలుదమన్నప ♦ త్నెఱుంగనైతి
- గీ॥ మృగమదంబు జవాదిఁ గే ♦ దఁగివిరులను, దేనె సహకారపలములం ♦ దెచ్చియిచ్చి వరపుడంబొనరింపఁగఁ, ♦ బరఁగనైతిఁ, ద్రవకు లోనైతి-శ్రీకిట్లు ♦ దవులఁబడితి.
- క॥ తండిరి యిలుఁజేర్చగ రా, నుండెద నిటఁ గొంతతడ విఁ ♦ కుగ్రాతపము ద్దండసమయమిది రానని, యుండక వచ్చితిని విధికి ♦ నోడితి నిట్టుల్. 217
- ఆ॥ అలుకఁ జెందెనొక్కొ! ♦ యాడిపోసెనొకో! మ, ననున విసిగెనొక్కొ! ♦ నమ్మకంబు బాసెనొక్కొ! మరలఁ ♦ బయనమై హరుగిరి, కేగనొక్కొ! కాంతు డేమిసేతు.
- వ. అట్లు నిజావాసంబుఁ జేరఁబోవక యనుగ్రహించి యిందే యుండునెడల. 219
- సీ॥ దిగనాడి చనెనంచు ♦ బెగడొంది యున్న నా, కాంతునిఁజేరఁగఁ ♦ గలుదునొక్కొ సత్కారమొక్కొంత ♦ సల్పలేదను వాడు, దొలఁగ నావిభుఁజేరి ♦ కొలతునొక్కొ నవరత్నహారంబు ♦ నాథు నరుత నేసి, యెనలేని హరుసంబుఁ ♦ గొనెదనొక్కొ వల్లభుతోడ జీ ♦ వనకేలి వనకేలి, కోర్కులుదీరఁ జే ♦ కొందునొక్కొ
- గీ॥ తల్లిదండ్రులు బంధు లు ♦ దారహర్ష, పారవశ్యంబు నొందఁగఁ ♦ బ్రాణదయితు పార్వతీశివతనయుని ♦ బడసి పెండ్లి, యాడగఁగల నొక్కొశ్రీ ♦ యమగునొక్కొ.
- ఉ॥ దాయనుబోలఁ బాసితిగ ♦ దా యను వేటొకమాట దోచలే దాయను నందె యుండవల ♦ దాయను బూమిలుకాడ! నీకు వా దాయను గన్నె నేచ బిరు ♦ దాయను నేరికి నిష్టు జాలిగా దాయను నాడు భాగ్యము గ ♦ దా యను వేఁగుచు వెళ్ళునంబునన్. 221
- ఉ॥ దైవమ! మేలుసేత తగ ♦ దా తగ దాఁకొనఁ జేయు నాథు న న్నీవిటుఁ గుండఁజేయఁ దగు ♦ నే తగు నేర మదేమిచెప్పు? మిం కీ వడుపాపు వంత నల ♦ యించిన యెంచె రానివేసటన్ బోవిడుదానఁ బ్రాణములఁ ♦ బూనిక బూని కరంబు చెచ్చెరన్. 222

గీ॥ అనుచు నెనలేని విరహార్తి ♦ నాత్మ బొగులు, చున్న యన్నులమిన్న మ ♦ హౌస్తుతంపు
టార్తిగన్గొని నెయ్యంపు ♦ టతివ లపుడు, వగచి రెంతేని దోచక ♦ వనటమీటి.

-:చెలిమికత్తె వల్లన్ గొనిపోయి కొమరుసామి కప్పగించుట:-

ఆ॥ చతురమతియనాఁ బ్ర ♦ శస్త్రీ పహించిన, పణాతి యెకతె దా ను ♦ పహ్వరంబు
నరసి వల్లిహృదయ ♦ మరసి యుత్తలపాటె, టింగి యిట్టులనియె ♦ బ్రయముమీట.

ఉ॥ చక్కెరబొమ్మ ! యేల యిటు ♦ జాలిమునుంగగ నేనపోయి యా
చక్కనివాని నిచ్చటికి ♦ జక్కగఁ దెచ్చెదఁ గాకయున్నచో
నక్కడి జాడగాంచి నిను ♦ నచ్చటికే కొనిపోదు నేడు నీ
యక్కఱ దీర్తు నెల్లయిన ♦ నమ్మిరో! యుమ్మలికమ్ముఁ బాయుమా! 225

క॥ నిను బెండ్లాడఁగ వచ్చిన, ఘనుఁడప్పుడె చనఁడు దన య ♦ గారంబున కిం
దు నెటేని బొంచి యుండెడు, వనజేశ్వరా! వాని వెదకి ♦ వచ్చెదవేగన్. 226

గీ॥ అనిపలుకు కల్కియాదర ♦ మరసి వల్లి, యొక్క తామరపాకు నం ♦ దొక్కహృద్య
పద్యములిఖించి బాష్పంబు ♦ పడగనీక, గద్గదస్వర మొప్ప ని ♦ క్కరణిఁ జదివె.

సీ॥ శ్రమియింపుమనిన దో ♦ సంబేల చేసితి, వనుటకు బదులేమి ♦ యనఁగవలయు
స్వామివి మామక ♦ సర్వంబునకు ననాఁ, బునరుక్తిఁ బలికెదే ♦ యనుట కెలులు
ఆర్తరక్షాశాలి ♦ వారయు మందునా, అరసి రానెఱిఁగితే ♦ యనిన నేమి
సైవఁజాలను జాగు ♦ చతుర! యందున వట్టి, యదయుగఁ దలఁచెదే ♦ యనుటకెల్లు

గీ॥ ఏమనిన నేమి తప్పానో ♦ యెఱుంగ జాల, నన్నియు నెఱుంగుప్రోడవీ ♦ వనఘచరిత!
నీదుదయ నాదుభాగ్యంబు ♦ వాదికేల, తరుణకమనీయరాజమూ ♦ ర్తనృతనయ!

వ. అట్లు చదువ సంతసించి లేఖన్ బుచ్చికొని రూప్రాతివేశిని వల్లి యుల్లంబు చల్లనగునట్లు
పలికి కార్యంబు సమకూర్చెదనని యభయంబొసంగి చని పరిసర్థలంబుల వెదకి యొక
తమ్మికొలను కెలనఁ గూర్చుండి యున్న యన్నాతనతరుణ సుందరమూర్తిన్ గాంచి
లక్షణంబులఁ బరికించి గుహుండని నిరూపించి సంతసించి యల్లనల్లన డాయన్ జని
ప్రహ్లాదభూతయై జోహారుచేసి తన్నుఁడాఁ దెలిపికొని మనచోర్వరుండు స్రీయంగుపనినుండి
వల్లీన్ దొడ్కొని చనినది మొదలు వల్లీదేవి తనకై ముమ్మరమ్మగు నాయల్లకభరమ్మునొంది
మదనుని బెదరింపుల కదరి యుదిలకొనుచున్న యుదంతంబంతయుఁ జదురుగ
నెఱిఁగించి యాయదనున వల్లీని గాఁచు భారము తనయదియని మృదులోక్తి విన్నవించి
యాకె పంచిన వలపులేఖ నర్పించి సంతఁ జదివికొని యారసి యారసికాగ్రేనరుండు
మురిసి వేవేగ నాపూపుబోణిన్ దొడ్కొనిరమ్ము పొమ్మనిన నభిల్లపల్లవాధరి వల్లీన్ జేరి
స్కందుని విధంబంతయు నెఱింగించి రహస్యంబుగ నక్కన్నెమిన్నన్ దొడ్కొనివచ్చి
యమ్మహాసేనునకు సమర్పించి యాహౌస్తుతీవ నీధనంబు దీని పూపఁపిదాని నెల్లకాలం
బెదన్ జెంది దయతో నేలుకొమ్మను కొమ్మ చెలికారంబునకును జతురోక్తిమార్దవంబునకు
నలరి యుమాసుతుండిట్లనియె.

గీ॥ ఇందుముఖి! యెంతదాన వీ ♦ విట్లు చెప్ప, వలెనె యనభిజ్ఞుడనె పలు ♦ పలుకులేల?
ఆణిముత్యాలపేరు నా ♦ యటుత నీదు, చెలియ సత మింక దీనికై ♦ చింతవలదు.

వ. అనినంత శర్వరియగుటయు

గీ॥ కాలపూరుషుఁ డైంద్రది ♦ కృన్యయటుత, బంగరపుతాళిఁ గట్టిన ♦ పగిది నిండు
చందురుండొప్పె నందందు ♦ సంతరించి, నట్టి నగలరవలనఁ దా ♦ రాళి యమరె.

- : కుమారస్వామి వల్లీ దేవితోఁ గ్రీడించుట :-

గీ॥ అంత నాదూతి యిదె వత్తు ♦ నని పురంబు, జేరె నిర్భీతితోడఁ గు ♦ మారుండపుడు
వల్లి నెదఁజేర్చి కామోత్స ♦ వమును దొడరె, వికచక్రరవ గంధముల్ ♦ వెల్లివిసర.

మత్తకోకిల॥ మత్తకోకిల మంజువాదస ♦ మార్కటూల్ శుకశారికా
చిత్తమోహన గానముల్ మధు ♦ సేధుదర్పిత పుష్పవిట్
సత్తమధ్వను లింపుమీటి ప్ర ♦ శస్తవాద్యములై తగన్
మత్తకాశిని వల్లెఁ దేఱ్ఱె ను ♦ మాకుమారుండు క్రీడలన్. 233

వ. అనంతరంబు బ్రభాతంబగుటయు.

క॥ వల్లన్ గానక యాబిడ, తల్లి గృహంబంత వెతకి ♦ దైన్యముతోఁ ద
ద్వల్లభునితోడఁ జెప్పుడు, భిల్లాధ్యక్షుండు విపక్ష ♦ భీషణుండు వడిన్. 234

శా॥ ఘోరాకారుల దుర్విచారుల మహా ♦ క్రోధైకసంరంభులన్
నీరంధ్రాభసమానవర్ణుల మదాం ♦ ధీభూతచేతస్కులన్
కైరాతాన్వయముఖ్యులఁ గొని దెసల్ ♦ గాలింపుచున్ వచ్చి కాం
తారంబం దొకచోటఁ గాంచె లవలీ ♦ నాళికనేత్రన్ గుహున్. 235

చ॥ కని ఘనమైన కిన్నఁగొని ♦ కాండముల నివిలుఁగూర్చి యోరి! నా
తనయను మోసగించి యిటు ♦ తస్కరణం బొనరించి తొర! నీ
తనువిదె కూల్తఁ జూడుమని ♦ దారుణభంగి శరమ్ము లేయఁగా
ననుచరులున్ జేలంగి వివి ♦ ధాయుధధారల మోది రాతనిన్. 236

చ॥ నన లెదఁ దాకినట్లు వెస ♦ నారసముల్ వివిధాయుధంబులున్
దనువునఁ దాక షణ్ముఖుండు ♦ తన్వికి ధైర్యముఁజెప్పి యాపె నె
మ్మనమును గందకుండ నన ♦ మానమహామహిమాస్పదంబు మో
హనశర మేసి యార్చె శబ ♦ రావళిపైఁ గనుమూసి రందొరున్. 237

మ॥ ఒకయూమంబున కాకిరాతకులు ద ♦ ర్పద్రేకమున్ దక్కియు
త్సుకతన్ బోవిడి నీల్గుచున్ బొరలుచున్ ♦ దూఁగాడుచున్ లేచుచున్
వికలాకారత నున్న వారలకు మే ♦ ల్విజ్ఞాన భావంబుఁ గూ
ర్చి కటాక్షించె గుహుండు భిల్లులును సం ♦ ప్రీతాత్ములై యత్తఱిన్. 238

-:భిల్లులు వల్లిన గుమారునకిచ్చి పెండ్లిచేసి యంపుట

- చ॥ గుహునిగ నాత్మలోఁ దెలిసి ♦ కొంకుచుఁ జేరి నమస్కరించి వే
బహుతరరత్న రాజిఁ బరి ♦ బర్హముగా నిడి వల్లిదేవి కేల్
గుహుని కరంబునం దునిచి ♦ కూరిమిఁ బెండిలి చేసి దేవ! మా
యహితవిధానమున్ సయిపు ♦ మంచు వచించిరి యొక్క తీరుగన్.
- ఆ॥ అంతఁ బార్వతేయుఁ ♦ డవ్వారల ననుగ్ర, హించి వల్లితోడ ♦ నిమ్ముఁజేరి
దేవసేనకడకుఁ ♦ దెల్పిమై చని మ్రొక్కు, మనుచు వల్లి నంపె ♦ నాపె ప్రీతి
క॥ చని దేవసేన కెఱఁగి ద, యనుబ్రోవుము నీదుదాసి ♦ నమ్మ! యనుడు
య్యన సర్వ మెఱిఁగి యాపెయు, ననురాగ మెసంగ వల్లి ♦ నక్కునఁజేరె

-:పార్వతీశ్వరులు దేవసేనయు వల్లిన జూచి యానందించు

- గీ॥ షణ్ముఖుండు పురందర ♦ జాతకెలమి, వల్లి తెఱఁగెఱిఁగించి యం ♦ బ
రులకు వల్లియుఁ దా జోత ♦ సలిపివారి, యనుమతి వసించె బట్టిద్వ ♦
- క॥ ఈ కొమరుసామిచరితముఁ, జోకగఁ జదివిన వినినను ♦ జొప్పడు శుభ
సేకూరు వైభవంబులు, శ్రీకరవిఖ్యాతి చేరుఁ ♦ జింతలు దీరున్.
- వ. అనవుడు సూతునకు మునీంద్రు లిట్లనిరి.
- క॥ సంబర మొందితి మిఁక హే, రంబుని చరితంబుఁజెప్పి ♦ రమ్యోక్తుల డె
దంబందలి కొఱఁతను దీ, ర్పం బూనుము సూత! పరమ ♦ పావనచరి
- వ. అనుటయు.
- ఉ॥ విశ్వజనాభివంద్యపద, వీపరిశోభితమూర్తి! సిద్ధమ
ల్లేశ్వరలింగపాలితమ ♦ హీతలశోభిత శైవపూర్ణవా!
శశ్వదుమాశివాంఘ్రిజల ♦ జభ్రమరాయితచిత్త! వీరభ
ద్రేశ్వరసాధ్వి! సద్వినుత ♦ హృద్యచరిత్ర! పవిత్ర! లక్ష్మమా!

గద్య.

ఇది శ్రీ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర నామధేయ
ప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలి కుమారఖండంబున
ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



శ్రీ శివాభ్యాస్తవః

శ్రీ శివపురాణము

కుమారఖండము

తృతీయాశ్వాసము

—:::—



పతిపండితవంశా

కూపారసుధాంశుతర్క • కోవిదవరగో

స్థీవత్ర్యంబయబుధభా

వా! పాపాంబానుజాత! • భవ్యచరిత్రా!

ప. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

—:పార్వతీదేవి గణపతిని సృష్టించి ద్వారమందుంచుట:—

- ప॥ ఒకదినమందు హైమవతి • యొద్ద జయావిజయల్ వినోదకే
ళికలిత సుప్రసంగముల • లీలగ నిట్లని రక్క! యొక్క పాం
దికనుడి విన్ను ద్వారమున • నెక్కిన కింకరులెల్ల నీదు నా
యక వశవర్తు లొక్కభటు • డైనను లేఁ డీట నస్మదీయుఁ డై. 2
- ప॥ శివునివశంబునన్ గలుగు • చేటకు లెల్లరు నస్మదీయులే
శివ! యయినన్ మనం బలరి • చేరదు వారల నీయనుజ్ఞచొ
ప్పవహితవృత్తి ద్వారతల • మం దొక దక్షకుఁ డుండెనెవై
భవము గడున్ గడున్ జెలఁగు • భావమునందుఁ బ్రమోదమేర్పడున్. 3
- క॥ కావున నొక్క సమర్థుని, శ్రీవెలయ సృజించి ద్వార • సీమ నునిచినన్
సేవించు నతఁడు జాగర, భావముతో నీదు సెలవు • పరమేశానీ!
- క॥ అనుడు మనోహరమై నుడి, కనుపడఁగా నలరి యపుడు • కాళిక యటులే
యొనరించెదనని వారల, కనె నంతటఁ గొన్ని యహము • లరిగినమీఁదన్. 5
- గీ॥ అఖలజగదంబ మజ్జనం • బాడుచుండ, ఖండశశిమౌళి నందిని • గదిమి వేగ
లోని కేతేరఁగాఁ జూచి • లోకజనని, లజ్జితాత్మయై లేచి త • లంచె నిట్లు. 6

- క॥ చెలులాడిన వచనము గడు, ఫలవంతం బట్లుసేత ♦ భావ్యం బొకడేన్
బలవంతుండు మదీయుండు, గలడేన్ ద్వారమున నిట్టి ♦ కన్యం బెటున్
- క॥ భాసితబలవిక్రము గుణ, భాసురు నొక్కని సృజించి ♦ వాకిటనుంచన్
నా సెలవు గీటుదాటక, దాసుండై యెపుడు నాడు ♦ ద్వారముఁ గామన్
- గీ॥ అనితలచి యొక్కనాటి య ♦ హమున జలక, మాడ నుద్వర్తనముచే
చేత నొకబాలు నిర్మించె ♦ నాతతబలు, సర్వలక్షణసంయుతుఁ ♦ జారు
- చ॥ అమలహిరణ్యవస్త్రముల ♦ నచ్చతరోన్నతరత్నభూషణన్
హిమగరిజాత పుత్రకున ♦ కిచ్చి చిరాయువు గమ్మటంచు ను
త్తమముగ దీవెనల్ సలిపి ♦ తల్లిని నేను సుతుండ వీవు ప్రే
మమున మదాజ్ఞవర్తిలు కు ♦ మారక! యంచు వచింప నాతఁడున్.
- క॥ జననీపదవనజములకు, ఘనభక్తి నమస్కరించి ♦ కడునమ్రుండై
జనుఁ డీతఁ డేమిసేయన్, జనుఁ జెప్పుము తల్లీ! యనిన ♦ శైలజ వేగన్
- క॥ నాదు గృహద్వారంబున, సాదరమతి నుండు మెప్పు ♦ డవధానముతో
నాదు సెలవొంద కేరిని, నీదృష్టిన్ మీఱనీకు ♦ నిపుణమనీషా!
- చ॥ అని దృఢమైన యష్టినొకఁ ♦ డాతని కిచ్చి హిమాద్రిజాత నం
దను రుచిరంపు నెమ్మొగము ♦ నన్ దనివారఁగ ముద్దులాడి య
క్కునఁగొని కౌగిలించి కడుఁ ♦ గూర్మియెసంగఁగ నిల్చి వాకిటన్
గొనబుగ నాతఁ డుండె నవి ♦ కుంఠిత వైఖరి యష్టిపాణియై.

—: గణపతి ద్వారమందు శివునడ్డ గించుట:—

- ఉ॥ అంతఁ ద్రిలోకమాత గృహ ♦ మందు యథేచ్ఛ జలంబు లాడుచు
న్నంత శివుండు దారసిలి ♦ యాలయ మేగఁగరా గణేశుఁ డా
యంతకహంత నారయక ♦ యడ్డమువచ్చి మహాత్మ! మందిరా
భ్యంతరమందు మజ్జనము ♦ నాడుచునున్నది మాత యీతఁడీన్.
- క॥ ఆయమసెలవున్ గొనకయె, డాయఁగఁ బోరాదటకు దృ ♦ ఢంబిదియ
వే యరుగు మరలి వెలువలి, కీయదనున ననుడు రుద్రుఁ ♦ డిట్లని వలి
- క॥ ఎవరని మరలించెదవీ, వవినయగతి మూఢబుద్ధి! ♦ యజ్ఞానమునన్
శివుఁడ నని దాఁటుచుండఁగఁ, గవిసి గణేశుండు మోఁదె ♦ ఘనతరయ
- వ. అంత
- క॥ కినుకఁగొని శివుఁడు మూర్ఛుఁడ!, నను నెఱుంగక మోఁదితీవు ♦ నాథ
ముని కేగుచుండ నిటు వల, దని రోధించెద విదే మ ♦ హంకారమున

క॥ అని తిరిగిపోవుచుండగఁ, గని గణపతి దండధారఁ ♦ గరినముగా బాఁ
దిన నొచ్చి శంకరుఁడు ప్రమ, థ నికరమును జూచి పలికె ♦ దర్శోద్ధతుఁడై. 18

-: శివుఁడు ప్రమథులను గణపతిపైకిఁ బంపుట:-

చ॥ ఎవ్వఁడో వీఁడు మూర్ఖుఁ డొక ♦ యిందుక జ్ఞానములేక ద్వారముం
దివ్వధిఁ గ్రొవ్వునన్ నిలిచి ♦ యెంతయు మీఱుచునున్న వాఁడు మీర్
చివ్వున నారయుం డనుచుఁ ♦ జెప్పి శివుఁడు బహిష్కలంబునన్
దవ్వున నిల్చియుండెఁ బ్రమ ♦ థ ప్రవరుల్ గడుఁ గ్రోధమూర్ఖులై. 19

ఉ॥ బాలునిఁ జేరి యిట్లనిరి ♦ బాలక! యెవ్వఁడ? వేల యిట్లు లీ
యాలయభూమిఁ జేరితి? వ ♦ హంకృతి మృత్యువశంబుఁ జెందకే
వైళమ దూరమేగు మన ♦ వారలఁగాంచి హసించి బాలకుం
డేల ప్రలాపముల్? మరలుఁ ♦ డెవ్వఁడ వైనను సేమి మీకిఁకన్. 20

క॥ మీరెవ్వ రేటి కిపటికిఁ, జేరితిరి చనుం డనంగ ♦ శివకింకరు లెం
తే రహి హాస్యముసేయుచు, ధీరత నిట్లనిరి గణప ♦ తికి వేగమునన్. 21

చ॥ శివునకు ద్వారపాలురము ♦ చెచ్చెర నిన్నిటనుండి యంపగా
శివుని యనుజ్ఞచే నిటకుఁ ♦ జేరితి మీవిక వీకక బాసి పా
మ్మవితథమైన పల్కి-ది క ♦ లూ! యిటు ప్రాణముఁ గోలుపోకు శాం
భవులు మదాంధచిత్తులను ♦ బాలన సేయరు విన్ను రూఢిగన్. 22

క॥ ఇరవుగ నాథుఁడు నిజమం, దిరమున కరుదేర నీకు ♦ దీండ్ల మదేలా!
మరలుము బిరాన మానిన, సరిపడ దిఁకఁ జేటుమూడుఁ ♦ సత్వర మరయన్. 23

వ. అనిన గణేశుండిట్లనియె.

ఉ॥ నాథుఁడుగాని సర్వసుర ♦ నాథుఁడుగాని మహాత్ముఁడో జగ
న్నాథుఁడుగాని యీ యుమకు ♦ నాథుఁడుగా నిపు డిమ్ముఁ జేర సం
రోధముసేయువాఁడ నవ ♦ రోధముఁ జేరఁగ వేళగాదు పాం
డోధిషణాఢ్యులార! చన ♦ కుండిన నిందఱుఁ జత్తు రిత్తఱిన్. 24

అ॥ చేటు మూఁడుననుట ♦ సిద్ధ మెవ్వరికేని, యిపుడు నాకొ మీకొ ♦ యెఱుంగవచ్చు
ననుచుఁ గదలకున్న ♦ నాప్రమథేంద్రులఁ, బట్టి కొట్టె గట్టి ♦ దిట్టయగుచు. 25

ఉ॥ అంతట వార లొక్కమొగి ♦ నా గణనాథునిపైకి రా
డంతములేని విక్రమము ♦ నందుచు నందఱ కన్నిరూపులై
యంతకమ్మార్తివోలె భయ ♦ దార్భటులన్ బొనరింపుచున్ వడిన్
దంతులపైఁ జెలంగు సము ♦ దారహరింద్రమువోలె లీలమై. 26

క॥ కొందఱి మోకాళ్ళను మఱి, కొందఱి పిక్కలను మఱియుఁ ♦ గొందఱి తొడలన్
గొందఱి నడుముల నికనున్, గొందఱి మూఁడులను విఱుగఁ ♦ గొట్టెన్ యష్టిన.

—: శివుఁడు చండీశ్వరాదులను యుద్ధమునకుఁ బంపుట: —

వ. అంతఁ బ్రమథు లాతని విక్రమంబున కోహఱించి వచ్చి యీశ్వరుని కాయుదం
తంబంతయు నెఱింగించిన నమ్మహేశ్వరుండు క్రుద్ధుడై యవ్వారల కిట్లనియె.

ఉ॥ స్త్రీబులువోలె వచ్చితిరి ♦ కీడ్వడి సిబ్బితితేక యిందఱి
ఘ్రాబిరు దెవ్వఁడో యరయ ♦ రైతిరి వాఁ డిట కేలవచ్చెన్
డాబులు కొట్టుచుందురు క ♦ డంకయు లావదితేక యూరకే
దేబెలు మీరు పొండికను ♦ ధీరతలేదు రవంతయేనియున్. 29

క॥ చండీశ్వరునిన్ బేర్గల, దండిమగలఁ ప్రమథభూత ♦ ధారేయుల ను
ద్దండులఁ దోడ్కొని యచటికిఁ, బొండావలి కనుపుఁ డికను ♦ బొంగఱ వానిన్.

వ. అనుడు నందికేశుండు మున్నగువారు చండీశ్వరాదులన్ దోడ్కొని గణపతిన్ దారసించి
యిట్లనిరి. 31

క॥ చనదవ? లేదా? యీయద, నున మిత్తనిఁ జేరెదవు క ♦ నుంగొను మిఁక నీ
ఘనత యది సాఁగిరాదన, విని యతఁడు మదిన్దలంచె ♦ వేగపడ కిటుల్. 32

గీ॥ తనసెలవు లేక యొరులను ♦ ద్వారభూమి, మీఱనీకు మనియెఁ దల్లి ♦ మేరమీఱి
వీర లీరీతి డాడికి ♦ వెడలుచుండి, రకట! కర్తవ్యమెద్దియో ♦ యరయఁజాల.

—: ద్వారమందలి యలుకుడును విజయ పార్వతీదేవికిఁ జెప్పుట: —

వ. అని తలంచుచున్న సమయంబునందు ద్వారదేశంబందలి కోలాహలంబాలించిగిరిజా
ప్రియసఖియగు విజయ యరుదెంచి యచ్చటి వృత్తాంతంబంతయు నరసి మురిసి
మహేశ్వరికడకేగి యవ్వేశేషం బశేషంబుగ నెఱింగించి యిట్లనియె. 34

గీ॥ శంకరుఁడు తద్గణంబులు ♦ శంకలేక, మన గణాధీశుఁ బొదువఁగఁ ♦ దనరి రిట్లు
భవదవసరంబుఁ జూడక ♦ పాడిఁదప్పి, హఠముతో వారు చేరు టిం ♦ దనుచితంబు.

క॥ మన గణపతి యొక్కనినై, నను జొరనీయుండు శివగ ♦ ణము లెంతయు రం
తొనరఁగ హంకృతి సేయుచు, ననికిఁ దొడరుచున్న వార ♦ లరయు మిఁక శివా!

గీ॥ ఎల్లవిధముల గణపతిన్ ♦ డిల్లవఱచి, భవన మొందుదు రిఁక శివ ♦ ప్రమథవరులు
అదియు మనకెంతయును జగు ♦ ప్పావహంబు, అరేవర్తింపు మిందుఁ బ ♦ ద్రూయతాక్షి!

చ॥ శివుఁడును జావలాత్ముఁడయి ♦ చీటికి మాటికి నిమ్ముఁ జేరు నీ
యవసరవేళఁ గన్నొనఁ డ ♦ హంకృతిఁ జూపుచునుండు నిప్పు డీ

యవినయమేల? బాలకుని ♦ నల్లరి పెట్టుట యేటి కల్పమౌ
వ్యసధికి నోర్వలేడొకొ! భ ♦ వాద్యశు లీయది మెత్తురే శివా!

38

చ॥ అనిన గిరిం(ద్రపుత్రి హృద ♦ యంబునఁ బంతముఁ బట్టి భర్తయ
ష్టానరిచినట్టి పట్టుదల ♦ యున్ ప్రమథేంద్రుల దొమ్మి మోటువ
ర్తనము నెఱింగి సఖ్యభిమ ♦ తంబును నారసి కాఁగలట్టి దౌ
నని యనిపెన్ జెలిన్ నిజగ ♦ ణాగ్రణి చెంగటికిన్ రయంబునన్.

39

ఉ॥ ఆపెయుఁ బోయి యిట్లునియె ♦ నా గణమూర్తికి మేలుచేసి తీ
వీ పురుషుల్ నినున్ జె నక ♦ నెంతురె యెంతటివారు వీరి యా
టోపము సాఁగివచ్చునె యి ♦ టుల్ జయధుర్యుఁడవైన నీకడన్
రూపఱి పోదు రిద్ది యను ♦ రూపము నీకుఁ గుమారచంద్రమా!

40

గీ॥ అనుడు గణపతి యానంద ♦ మతిశయిల్లఁ, బొంగి తలపాఁగ దీర్చి తౌ ♦ డంగియనికి
నంక మాస్పాలనమునర్చి ♦ యభవగణముఁ, బిలిచి యిట్లనె బీరంబు ♦ పెంపువెలయ.

మ॥ గిరిజాసూనుఁడ నేను మీర లహిరా ♦ ష్టేయుర యోధాగ్రణుల్
దరమైనన్ నను గెల్చి పొం డవలకున్ ♦ దర్పంబు లేకున్న నీ
శ్వరుఁ జేర్న్ జనుఁ డిద్ది నిర్ణయము ద్వా ♦ స్థ శ్రేష్ఠులారా! మహా
శ్వరి దౌవారికుఁ డీతఁ డీరలు శివా ♦ జ్ఞాపాలకుల్ బల్లిదుల్.

42

మ॥ పలుజన్యంబుల నారి తేఱిన ఘనుల్ ♦ ప్రౌఢాత్మకుల్ పెక్కురీ
రలు నే నొక్కఁడ బాలకుండ సమరా ♦ రంభానభిజ్ఞుండ నీ
కలహంబం దిఁక నాకు లోటాదవినన్ ♦ గాదేరి కఖ్యాతి మీ
వలనన్ బాటిల మీకు శంకరున కం ♦ బాదేవికిన్ జే కుఱున్.

43

క॥ అది తెలిసికొని దిటంబుగఁ, గదనమునకు దిగుఁడు సమర ♦ కౌశలులని పెం
పాదవగఁ జెప్పిన లజ్జా, సృదులై వా రీశుకడుకుఁ ♦ జని యని రిట్టుల్.

44

గీ॥ అంబికాపుత్రుఁడఁట దేవ! ♦ యనుసమాన, బలుఁడు బాలుఁడు పెచ్చుగఁ ♦ బ్రబలియున్న
వాఁడు ఘోరాజి నోర్వగఁ ♦ వలయుఁ గాని, వాని వలఁతుల దీర్చగఁ ♦ వశముకాదు.

క॥ అని తెగఁ జెప్పిన విని శివుఁ, డును మది యోజించి నిజమి ♦ టులె యన్యముగా
దు నగేంద్రతనయ చేసిన, పని యిది యిపు డేమి సేయ ♦ వలయునో యరయన్.

గీ॥ వినయమును జూపినట్లైన ♦ వెలఁదికీశుఁ, డోడెనని యాడుదురు లోకు ♦ లొక్కవరుస
నాయెడల నిగ్రహము సేయ ♦ నాతి కగునె, యగునుగాక ఫలంబొందు ♦ నగజ నిజము.

క॥ కానున్నది కాఁగల దిఁక, సేనలతో మీర లెల్లఁ ♦ జేరి యనీకం
బే నడుపుఁ డరయుచుండెదఁ, బైనన వారెల్ల ♦ బలిసినచేవన్

48

గీ॥ ప్రమథభూతగణములోని ♦ బల్లిదులగు, జోదులను దోడుకొని యుమా ♦ సూను మీర
భద్రునిన్ గూడుకొని కడు ♦ వడిగ రాణి, వాసమున్ గాచు నగ్గణ ♦ వరునిఁ జేరి.

చ॥ తడవికనేల బాలకును ♦ దారతం బట్టుడు కొట్టు డిప్పుడి
తండు పొనరించు బేదియొయు ♦ దారవదాగ్రణీయంచు హెచ్చుగా
దుడుకుడనంబు మీఱగడు ♦ తొందరతో జెలరేగి యార్చుచున్
బుడుతనిపై వడిన్ బడిరి ♦ భూరిక్రపాణగదా ప్రహస్తులై.

50

-: ప్రమథ గణపతుల యుద్ధము:-

చ॥ అతండును సింహపోతమటు ♦ లద్భుతరీతిం దొడంగి నింగి ను
ద్దతగతిం జేరి ఘోరతర ♦ దండహతిన్ ప్రమథోగ్రస్తైవ్యసం
హతుల నదల్పుచున్ జదిపె ♦ నష్టనవిక్రముం దేఱిచూడనేన్
మతి సారదయ్యె నెవ్వరికి ♦ స్రూన్పడుచుండిరి యొక్కతీరుగన్.

51

వ. మఱియు నగ్రశాధీశ్వరుండు

క॥ కొందఱి పాట్ల మఱియును, గొందఱి చెట్లను మఱియుం ♦ గొందఱి తలలన్
గొందఱి యొక్కల నికనుక, గొందఱి ముక్కులను బగుల ♦ గొట్టెన్ యష్టిన.

క॥ కొందరు మడిసిరి మఱియుం, గొందఱు ప్రాణాంత్యదశను ♦ గొనియుండి రికన్
గొందఱు నురుమై సురింగిరి, కొందఱు భిన్నాంగులగుచుం ♦ గూలిరి పెలుచన్.

ఆ॥ ప్రబలదండధారం ♦ బ్రమథభూతగణంబు, నోలి నేలంబెట్టి ♦ కాలం జమురు
చున్న దెరలి మరలి ♦ యువ్వెత్తుగా వెఱ, చఱచి యొక్క క్రేవం ♦ బఱచుచుండ.

క॥ చని షణ్ముఖుండు వారలం, గని యొక బాలకునకెదురు ♦ గా నిబ్బంగిన్
బెనుకూటముతో జేరియు, పెనుకొని పాతెదరె యదరి ♦ వీఱిండులారా! 55

ఉ॥ చావరె యెల్లకాలమిటు ♦ శాశ్వతమే యొడ లిట్లు పాఱినన్
బోవదె తేజమున్ యశముం ♦ బుణ్యము సర్వము భీరులార! మే
ల్గావలదే పదుం డికను ♦ గావంగ వచ్చెద నేను ధీరసం
భావితవృత్తి గైకొనుండు ♦ భద్రము లొందుండు రండు పూన్కిమై. 56

గీ॥ అనుచు వారల మరలించి ♦ యద్రిజాకు, మారుం డత్తఱి గణనాథుం ♦ దారసించి
విక్రమోన్నతిం గన్నొని ♦ వేడ్కజెంది, డెందమం దెంతయేని నా ♦ నందమొంది.

ఉ॥ ఈతనిక జూడం దోచు మది ♦ కెంతయు మచ్చికగ్రుచ్చి కౌగిటన్
బ్రాంతిగ జేర్చు ప్రన్నిహిత ♦ బాంధవవర్యలకన్న మిన్నయ్యె
యీతండు గానుపించు నిక ♦ నెట్టుల నీతనితోడ బోరుదున్
జేతము చెమ్మగిల్లె నికం ♦ జేసెడిదే మిపు డాతురంబునన్. 58

గీ॥ కోకనదతుల్యమై మేల్మీం ♦ గొమరుమీఱు, వీని మేనున బాణముల్ ♦ విడుచు బెట్లు
లేకయుండిన నీతండు ♦ లోకశక్తి, నిపుడు నన్నేచునేమొకో ♦ యేపునూపి. 59

క॥ ఇల “ఞాంత్యాభీరు” వనెడు, పలుకున్ దలడంగ యుద్ధ • పద్ధతియె కడున్
జెలుపుగఁ దోచెడు నైనను, బలికెద నిటు లితనితోడఁ • బ్రాధి దలిర్పన్. 60

-: కుమారస్వామి గణపతితో సంభాషించుట:-

ఉ॥ ఓ గణనాథవర్య! విను • మో ఘనవిక్రమధుర్య! యిట్లు లీ
నీ గణ సైన్యమున్ జడుప • నేరిమియానాకొ! చూడఁడు వచ్చితిన్
నే గరిమంబు శోభిలఁగ • నీవిక నన్నిట డాయు మగ్గిలో
బాగుగ నగ్గి తేజరిలు • పల్కలు: మాపలు లుగ్గింపఁగన్. 61

గీ॥ అనిన విని గణనాయకుం • దంబికాత, నూజుఁగన్గొని తత్సృక్తి • కోజ మెచ్చి
దురముచాలించి స్కంధును • దురునుగాంచి, యిట్లుతలపోసి జిత్తమం • దింపుగదుర.

గీ॥ తోడఁబుట్టువువలె నాకు • దోచె నీతఁ, డీతనిన్ గనఁ గొఁగిట • నెనయుపొందె
యువతపించుచు నున్నది • యుల్లముకట, పోరుమానెద నికపిని • పొందుఁగోరి.

వ. అనితలచి మహాసేను వచనంబులకుఁ బ్రీతుండై యొక్కింతమిన్నకున్న నత్తఱి గణ
సైనికులు గుమారావలంబనంబున నేచి దండతోమరపరశుక్రపాణపాణులై యొక్కవంకఁ
గుమారుం డదల్చి మరలించుచున్నను మరలక గణనాథున్ బొదువఁబోవుచున్న నతండు
మరల వారల గొంట్లుదనమ్మునకుఁ గినిసి యొడ్డారించి యంటరాక యంబరంబునకెగసి
ప్రలయమార్తాండుని పగిది దుర్నిరీక్షుండై.

చ॥ కసియెసఁగన్ సుపర్ణఁ దుర • గమ్ముల బిట్టరఁ జీల్చినట్లు వె
క్రసమగు నేడైఱన్ గవిసి • కాలను జేతను దండధారనున్
గనవొనరింపుచుండె గణ • కాండము నయ్యెడ వణ్ణుఖుండు సం
తన మెసఁగంగఁ గాంచుచు ను • దారతమైఁ బొగడెన్ గణాధిపన్. 65

చ॥ ఎరగలిచ్చు పెచ్చడరి • యెంతయుఁ గాననభూజరాజి ను
ద్దురగతిఁ గాల్చు రేవఁ గడు • దోర్బలధుర్యుఁ డీతండు సేనలన్
దరిమి వధించుచుండె బెడి • దంబగు దండహతిన్ రయంబునన్
గురుతరతేజుఁ డీతఁ డవి • కుంతితవిక్రముఁ డెల్లభంగులన్. 66

క॥ ఉఱక తరవాయిఁగొని యిం, దఱి నివిధి ప్రుందఁజేయు • దక్షు నితని ని
త్తఱి దఱిసి యెదురనేనియు, బొఱిఁగొను నితఁడెల్లఁ బ్రమథ • భూతగణములన్.

-: విష్ణాది దేవతలు శివసహాయార్థమై యుద్ధమునకు వచ్చుట:-

వ. అని శక్తిన్గొని సమరంబునకుఁ దొడరుచున్నంత నత్తఱి నారద ప్రబోధితులై హరి
హిరణ్యగర్భాద్యఖిలగీర్వాణశిరోమణు లాత్మసైన్యంబులతో మహేశ్వర సాహాయార్థంబై
వచ్చి తదీయాంఘ్రిపద్మంబుల కెఱఁగి నిలిచిన పరమేశ్వరుం డందుఁ బితామహున
కిట్లనియె. 68

ఉ॥ ఒక్కఁడు దుండగీఁడు కను ♦ లోద్భవ! మధ్యహతారణంబునం
దుక్కునఁజేరి యడ్డుపడి ♦ యుద్ధటభూతగణాధినాథులన్
జక్కఁడగించుచుండె భుజ ♦ సారమసారమదేమి చెప్పుదున్
గ్రక్కున వానిఁజేరి యొడి ♦ కమ్మునఁ దేర్చగఁబూను మీవిఁకన్.

69

ఆ॥ అనుడు దేవ! యల్లె ♦ యని పితామహుఁడు ద్వా, స్స లీనిఁజేరి ప్రమథ ♦ దమనుజుఁచి
తఱియఁబోవుచుండ ♦ దండంబునన్ మోఁది, దాడిఁబెరికి యీడ్చి ♦ ధాత్రీఁ ద్రోసె.

క॥ దివిషత్త్రైన్యంబులునున్, సవనవగాఁ జేరుచున్న ♦ జాడఁగని జయా
సువధూటి యుమకు ద్వార, స్థవిశేషము లెల్లఁ దెలుప ♦ శైలజ యంతన్.

గీ॥ కొమరునకు యుద్ధమొనరింప ♦ ఘోరఖడ్గ
మొకఁడు గద యొండు బంపి య ♦ త్యుత్కటాగ్ర
హం బినుమడింప శక్తిద్వ ♦ యంబు స్పృష్టి
చేసి యంపెను సుతునకు ♦ బాసటగను.

72

వ. అట్టి శక్తి ద్వయంబునం దొక్కతె యంజనాద్రిసంకాశయై విశాలంబగు ముఖగవ్వారంబు
విప్పి ప్రమథదేవసైన్యంబుల మ్రింగుచుండె మఱియొకతె విద్యుత్ప్రింగాకృతియై బహుహ
స్తసమన్వితయై భయంకరయై యవ్యాహతరయంబున నాదితేయ ప్రయుక్తాయు
ధంబులనెల్ల గ్రహించి వాని మరల దివిజాలపైఁ బెడ వేయుచుండె నంత గణేశ్వరుండు
సంతుష్టుండై మాతృ ప్రేషితంబులగు గదా కౌశేయకంబులఁగొని పరమానందంబునఁ
బ్రమథామర వాహనుల నాపోశనంబుఁ గొనుచుండె నయ్యవసరంబునఁ బ్రమథామర
వర్యులెల్ల రాత్మంబులందు.

73

క॥ పోరఁగలే మీతనితో, ధీరుండితఁ డొకఁడె గలఁచి ♦ తీరున్ మమ్మున్
బారావారము నెల్లను, గారింపదె మందరం బొ ♦ కడు పూర్వమునన్.

74

క॥ ఎందైనఁ బోదమనినన్, సందగుపడ దితని యెదురఁ ♦ జావే శరణం
బిందనుచు వందురుచు వృథిఁ, జెందిరి గణనాథుని గద ♦ చే నొక్క మొగిన్.

గీ॥ అచ్చరలు పుష్ప చందన ♦ హస్తలగుచుఁ, జదల నిలిచిరి సంగ్రామ ♦ జయమరయుచు
మునులు గంధర్వులును మహా ♦ మోదమొదన, జూచుచుండిరి కలను బత్ ♦ చోద్యమైనఁగ.

వ. ఇట్లు ప్రలయకాలాభీలంబై యున్న నాయద్దంబునం దించుక దవ్వులనున్న సైనిక ప్రవరులు
గణేశ్వరుని మహాహవప్రకారంబును షణ్ముఖవీరభద్రుల యౌదాసీన్యంబునుగాంచి
గణనాథుని కింధనంబులు గాఁజాలక ప్రాణాతురులై హరున్ జేరి యవ్విధంబంతయుఁ
దెలుప నత్తఱి నారదర్శి సమీపించి మహాదేవున కిట్లనియె.

గీ॥ దేవ! నీలీలగాదె యీ ♦ తీరు సకల, మఖిలభూత ప్రమథగణా ♦ హంకృతిన్ హ
రించుపొంటె రచించితి ♦ వెంచియిట్లు, కాపుమిఁక బ్రమథామర ♦ గణమునెల్లె.

-: శివుఁడు విష్ణ్వదులతో యుద్ధమునకు వచ్చుట:-

వ. అనిచెప్పి చన నంత రుద్రుం డమర్షితుండై నారాయణ ప్రముఖ నిఖిలాసురమూల బలంబును బ్రమథమూలబలంబునుగొని యాలంబునకు నడిచినంత వారందఱా గణపాలున్ జుట్టుముట్టి వివిధాయుధపరంపరలఁ బొదువ నతం డాభీలుండై నిప్పులు రులు కన్నులతో నేరికిఁజూడరాని తేజంబుతో నందఱకు బెగఁడుఁబుట్టింపుచుఁ గృపాణగదాదండధారల బలంబుల నెల్లఁబీనుఁగు పెంటలఁ జేసి నారాయణున్ గదిసి.

చ॥ ఉరమున నొక్క పెట్టు గద ♦ నుద్దతి వైచిన నాతఁ డల్లి వి
స్ఫురిత శరంబులన్ బొదివి ♦ భూరినదంబునఁ బేర్చి యార్చినన్
మరల గణేశుఁ డుగ్రుండయి ♦ మండుచుఁ జండగదాగ్రధారతో
సరసిజనాభు గుండెఁ బెలు ♦ చన్ బగిలిచె సురల్ జలింపఁగన్.

వ. అంత వెన్నుండు విషణ్ణుండై హరున్జేరి యిట్లనియె.

చ॥ బిరుదుమగండు పోరు గడు ♦ బెట్టిద మీతనితోడ సత్యసం
గరమున గెల్వఁజాల మిది ♦ కార్యముగా దిఁకఁ గుట్ర బన్ని యే
తెఱఁగుననై నఁ జంపవలె దేవ! ♦ యనంగ ననంగవైరియ
చ్చెరువునుజెంది యిట్లనియె ♦ శ్రీపతి కేపుఁ దనర్చు జేయుచున్.

82

మ॥ విసుమానంబగుఁగాదె యొక్క శిశు పీ ♦ బృందారక శ్రేణి ని
ట్లైసకంబొప్ప నెదిర్చి తూల్చిఁ బ్రమథా ♦ హీన ప్రతాపాగ్ని నీ
రస మొప్పన్ బొలియించె దావకమహా ♦ గ్రస్పారవీర్యంబు నీ
రసమున్ జేసి కలంచె నేన యిఁకఁ గ ♦ ర్జనబొప్ప నిర్జించెదన్.

వ. అనిన విని శార్జపాణి లజ్జితుండై

క॥ కైలాటంబునఁ దక్కఁగ, బాలుని గెలువంగఁ దరమె ♦ భర్గ! యనుచు న
న్నాళికాక్షుండు శక్తుల, నోలం బొనరించి మరల ♦ నుద్దతి గవిసెన్

84

చ॥ గణపతి యంతఁ గేశవునిఁ ♦ గ్రక్కున ఘోరగదాప్రయుక్తభీ
షణతరపాత మొప్ప భుజ ♦ సంధుల మోదిన వైరివీరమా
రణచణమైన చక్రమున ♦ రాక్షసమర్దనుఁ డగ్గదన్ మహా
రణన మెసంగఁ ద్రుంచె నను ♦ రప్రకరంబు కరంబు పొంగఁగన్.

85

గీ॥ గణవరుం డల్లి యగ్గదా ♦ ఖండములను, దిరుగ విష్ణునిపై వేయ ♦ గరుడుఁ డొడిసి
పెక్కుతునియలఁ జేసి పే ♦ రుక్కు మెఱసె, నర్భకుం డంత నా గ్రహ ♦ నిర్భరుండయి.

చ॥ ఎగసి కరణ్యయస్థిహతి ♦ నేడ్తెఱఁ బత్రరథేంద్రమూర్ధమున్
బగిలిచి కైటభాంతకుని ♦ ఫాలము వ్రయ్యలుసేయ నాతఁ డె
చ్చుగ మెయి నొచ్చి నేలఁబడఁ ♦ జూచి పినాకధరుండు శూల మె
త్తగ గణభర్త యస్థిహతి ♦ దాని ధరన్ బడవేసె నుద్దతిన్.

87

ఉ॥ అంతనె యంతకాంతకుఁ డ • హంకృతిమీఱఁ బినాకమెత్తర
వ్యంతయు వంతలేక యచ • లాధిపనందనకూర్మిపట్టి బ
ల్వీంతగ దానిఁగూడఁ బడ • వేసి భువిన్ బరమేశు మోఁదె దు
ర్దాంతతరోరుదండహతి • దాన హరుండు కరంబు రుష్టుడై.

88

—:శివుఁడు త్రిశూలముచే గణపతి తలనఱుకుట:—

క॥ అమితోద్ధతిఁ గదిసి త్రిశూ, అముచే గణనాథుశిరము • లాఘవముగ ఛే
దముచేసి యార్చె జయఘా, షముచేసిరి ప్రమథదేవ • స త్తము లంతన్.

89

క॥ తప్పెటలు వృధంగంబులు, డప్పులు కాహళములును ఘ • టంబులు ఘంటల్
గొప్పగ వాద్యముచేసిరి, యప్పరమేశ్వరుని రణజ • యాశంసముగాన్.

90

గీ॥ శివుఁడు కోపంబుడిగి బాలు • శిరసుఁజూచి, వగచెనెంతయు దుఃఖైక • వశ్యుఁడగుచు
వీరభద్రుఁడు గుహుఁడును • విష్ణు వజ్రుఁడు, గూడ నాత్మములందు బల్ • కుందిరపుడు.

—:నారదుఁడు పార్వతికి గణపతివరణంబుఁ జెప్పుట:—

గీ॥ నారదుం డపు డంబికన్ • జేరిమ్రొక్కి, సర్వమెఱిగించి యిట్లనె • జనని! యిప్పుడు
పట్టువిడువకు మెందేని • నిట్టిఘోర, చరితములఁ గనినామె యి • జ్జగమునందు.

వ. అని చెప్పి యంతర్దానంబుఁజెంద నంత నమ్మహాదేవి.

92

గీ॥ తగునె యిటు దుర్లయముసేయ • ధవుఁడు ప్రమథ
వరులు సురలును గూడి యి • వ్వరుస నిప్పు
డేమిసేయఁగదగు నెట • కేగవలయు
ననుచు మనమున వనరి హి • మా ద్రితనయ.

93

మ॥ తగునే సోదరతుల్యుఁడై యలరు నా • దామోదరుం డివ్విధిన్
బగతో నాదుకుమారకున్ జదుపఁగా • బల్ పన్నికన్ బన్ని మూఁ
కగ జేజేలఁ బురస్కరించుకొని దు • స్కార్యం బీటుల్ సల్పు టి
మ్ముగ నీ పాపఫలంబులన్ గుడువరే • పొంగార కంగారునన్.

94

వ. అని తద్ క్షణంబునఁ దలపోతఁ బాసి

గీ॥ వేలుపులనెల్ల వేవేగ • వెతకి చంపుఁ, డనుచుఁ బుట్టించె శక్తుల • నాక్షణంబు
నమితసంఖ్యగ నవ్వార • లాయుధములఁ, గొని చనిరి ద్వారభూమికి • ఘోరరీతి.

వ. అంత

క॥ జయ మేలని యగ్గించె వి, జయ లగ్గొనరించి తనియె • సకలాభిజనుల్
జయశబ్దము లొనరింపుచు, నయముగఁ గొండాడి రద్రి • నందన ఘనతన్.

96

- చ॥ శివుఁ డటఁ దానొనర్చిన య • చేష్టకుఁ జాలఁగఁ జింతచేసి యు
ధ్వన మగుచున్న దుఃఖమును • బాటగఁదోలి గీరింద్రకన్యకా
భవనముఁ జేరఁబోవకయె • పన్నుగఁ జేరె సభాలయంబు నా
దివిజులు గ్రమ్మరన్ బయలు • దేరుచునుండఁగ నొక్క పాటునన్. 97
- గీ॥ ఖంజ కాళి కరాళి బ • గళయు చిన్న, మస్తయు విలంబమ స్త ధూ • మవతి సిద్ధ
విద్య మాతంగియును దార • విద్య కుజ్జ, ఆ మహావిద్య మున్నగు • నాహ్వాయముల.
- గీ॥ వెలయు శక్తులు వేనవేల్ • వింటి కెగసి, క్రోధఘూర్ణితమూర్తులై • ఘోరరీతి
నగ్ని దరికొని మండెడు • నట్టులేచి, సకలదిక్కుల సరయుచు • సత్సరమున. 99
- చ॥ నఱకుఁడు త్రుంచు డడ్డపడి • నాకచరాధములందు నొక్కనిన్
బఱవఁగ నీయకుండుఁ డీటఁ • బట్టి పలార్పుఁ డటంచు శక్తులే
డైఱ నలుమూలలన్ గవిసి • తేఁకువ మూఁకలఁ జుట్టుముట్టుగా
మఱకువ నొంది నాకచర • మండలి యొండెడఁ గాంచ కార్తులై. 100
- చ॥ ఒదుగుటకైన లేదు తెరు • వొండెడ వీరలనోటఁ గూలనే
యదను ఘటిల్లె నిట్లు ప్రల • యంబగు కై వడి దోచె నెట్టు లీ
యది గడవంగ నేర్తు మని • యార్జినిఁ గుంది పురందరాదులున్
బెదరుచు నాల్గుమూలలకు • వీఱిఁడులై పరుగెత్తి రత్త రిన్. 101
- క॥ ఎచ్చోట కేగి కనుగొన, నచ్చొట నాశక్తు లడరి • యాస్యకుహరముల్
విచ్చి సురావళి నెల్లను, విచ్చలవిడి మ్రింగుచుండ • వెఱపొంది కడున్. 102
- క॥ మొఱ్ఱోయనియెడి వారలు, కుఱ్ఱుల నిఁకఁ జూడమనుచు • గొణగెడు వారల్
దుఱ్ఱునఁ జెదరెడు వారలు, మిఱ్ఱుంబల్లంబుఁ గనక • మిడికెడు వారల్. 103
- సీ॥ బ్రతుకఁగావలెనని • పరుగెత్తి కనక గ, భీలున గంగలోఁ • గూలువారు
కూలినవారలఁ • గూడ చూడక యట్లై, వారిపైఁ బడి యందె • చేరువారు
చీల్చకు మ్రింగకో • శివశక్తి యని తమ, లోఁ దామె మ్రొక్కుచు • లోఁగవారు
వచ్చెరా పెనుమిత్తి • చచ్చితిమం చని, వెల్లకిలన్ బడి • డొల్లువారు
- గీ॥ బలుల నిత్తుము కొలుతుము • పాపలకును, మీదుపేర్లనే పిలుతు మీ • మీద తల్లు
లనుచు శక్తుల చేఁజిక్కి • యఱచువారు, నైరి యాక్షణమందు ది • వ్యజను లంత.

-:విష్ణ్వదులు మునులను బార్వతీదేవి యొద్ద కనుపుట:-

- చ॥ గొదగొని శక్తులిట్టు లతి కో • పనలై ప్రమథామరావళిన్
గదిసి యుద్ధీర్ణభంగి సురు • గంగ నొనర్చుచు నార్చుచున్ గడున్
మదమున వీరనృత్తము ల • మర్చుచుఁ గేరుచు సంహృతిక్రియా
స్పదలయి మీఱుటన్ గని య • జప్రముఖామరవర్య లేకమై. 105

- గీ॥ తలరి యంబిక చేసె నీ ♦ దండనంబు, మనకు నెల్లర కిద్దాని ♦ మాన్పదరమె!
ఆ జగన్మాతకెప్పు డీ ♦ యలుక దీరు, నంతపట్టిటు సంక్షోభ ♦ మమరియుండు.
- చ॥ అనియుఁ బరాంబర జేరుటకు ♦ నాత్మమునం దగు దీములేక తా
ర్మునులను నారదున్ బిలిచి ♦ భూధరరాజసుతాగ్రహంబుఁ దీ
ర్చును బనువంగ వారలు గ ♦ రంబు భయంబును భక్తిగ్రాల న
జ్ఞననినిజేరి మ్రొక్కి యిటు ♦ సాంత్యన మొప్పగ బల్కిరిమ్ముగన్. 107
- చ॥ శివ! జగదంబ! చండిక! వి ♦ చిత్రకళామయమూర్తి! దివ్యవై
భవ! శుభకీర్తి! శక్తి! శివ ♦ భామిని! నీవ జగత్ప్రసూతివై
యవనసమర్థ వయ్యుఁ బ్రల ♦ యావహ వౌదువు తల్లి! శాంతిఁగొ
న్ము! వికలమయ్యె సర్వజగ ♦ మున్ బ్రతికింపు! ఘృణాస్వరూపిణీ! 108
- గీ॥ ఇట్లు సుతియించి మ్రొక్కిన ♦ యీశురాజ్ఞి
దివ్యమునులను గనియు నె ♦ ద్దియును బలుక
కున్న నంబనుగని జౌహా ♦ రొసఁగి మరల
నంజలులఁ జేసి యిట్లని ♦ రపుడు మునులు. 109
- క॥ క్షమియింపుము ఫరమేశ్వరి!, క్షమియింపుము సకలలోక ♦ జననీ! యిఁక నే
రములన్ దావకనంతా, నమో కద! యీ జగ మఖిలమ ♦ నన్ శివ యంతన్.
- క॥ ఇంచుక కనికరమున మ, స్నించి యిటుల్ మునులతో న ♦ నియె నాదు సుతుం
డంచితముగ జీవితుఁడై, మించిన తేజంబు మెఱయ ♦ మెలగెడునేనిన్. 111
- క॥ వానిని మీరెల్లరు స, స్మానముతోఁ గొలుచునెడల ♦ మానైద నీ మీ
దీనత యని నుడువఁగ న, మౌను లలరి చెప్పిరా య ♦ మరవర్యులకున్ 112
- గీ॥ వారలును సంతసించి య ♦ వ్యామదేవు, కడకుఁ జని యవిధంబెల్ల ♦ నుడివి మ్రొక్కి
దయను గోరిన నాతఁ డు ♦ దారబుద్ధి, తోడ నిట్లని పత్నాసం ♦ తోస మొదవ.
- గీ॥ చనుఁ డుద్దగ్గిశఁ గూరిచి ♦ చక్కనందుఁ, దొలుత నేజంతు వగుపడుఁ ♦ దొడరిదాని
శిరసుఁ దెగవేసి యిక్కఱే ♦ బరమునందుఁ, గూర్పుఁ డద్దానఁ గూర్ములు ♦ గొనలుసాగు.
- క॥ అని సెల వొసఁగఁగ నింధ్రా, ద్యనిమేషులు బాలువిగ్ర ♦ హముఁ దెచ్చి రయం
బున నీటఁగడిగి యర్చన, మును జేసి నితాంతహర్ష ♦ పూర్ణాత్మకులై. 115
- ఆ॥ ఉత్తరాశక్రై మ ♦ హోద్యమంబున నేగఁ, గరటి యేకదంత ♦ కంబోకండు
గానుపట్ట మున్త ♦ కంబు ఛేదించి య, చ్చటికిఁ దెచ్చి కూర్చి ♦ శంభుఁజూచి.

-:శివుండు గణపతిని జీవింపఁజేయుట:-

- ఉ॥ దేవ! జగంబులెల్ల భవ • దీయమహాజముచేతఁ బుట్టి సు
శ్రీవిలసిల్లుగాదె యిటు • చెల్వగు తావకతేజ మిందు సం
భావితరీతిఁ జేర్చి యింక • బాలుని జీవితం జేయుమున్న భ
ద్రావహమూర్తి తత్తనువు • నం దమృతాంచిత దృష్టి నించుడున్. 117
- గీ॥ అంత నిద్దుర మేల్కొంచి • నట్లు బాలుఁ, డలత యొక్కింత లేకయె • హాయియలర
జీవితండుయి కూర్చుండె • జెలఁగి దివిజ, వరులు మునులును సంతోష • భరితులై రి.
- క॥ గిరిజాదేవికి బాలుని, సరగునఁ జూపింప నాపె • సంతోసమునన్
గర మలరి సురలఁ బ్రమథుల, గరుణాలోకనము లొప్పఁ • గాంచెఁబ్రియమునన్.
- చ॥ కడువడి సంతసం బెనఁగఁ • గా సుతు నక్కనఁ జేర్చి మోము ము
ద్దిడి రుచిరాంబరంబులను • నిద్దమణీమయభూషణంబులన్
బెడఁగుగ నిచ్చి దీవెనలఁ • బేర్చి నొసంగెఁ దదాజ్ఞతోడము
న్నడరిన శక్తులెల్లరు ద • యాస్పదతాచుఁ దొలంగి రాయనిన్. 120
- మ॥ సురలక్ష్మీశ్వరుఁ దోడితెచ్చి సుతునిన్ • జూపించి రంతన్ మహే
శ్వరి యానందితచి త్తయై సుతు నిజే • శానాంకమం దుంచె నా
పరమేశుండును దచ్చిరంబుపయి దీ • వ్యత్రేమబంధంబునన్
గరమున్ జేరిచి ముద్దుబిడ్డఁడని బ • ల్గరాబ మేపారగన్. 121

-:శివుండు గణపతికి బ్రహ్మదేవునితో నువనయనము సేయించుట:-

- గీ॥ వీఁడు ప్రమథగణేశుండై • వెలయునని త్రి, శూలమునొసంగి బమ్మను • జూడ నతడు
శివుని చిత్త మెఱింగి వే • దవిహితప్ర, కారముగ నువనయనంబు • గరిమఁ గూర్చి.
- వ. నిఖిలామ్నాయచయంబుతో గాయత్రినిచ్చి కుండికయు నక్షమాలయు నొసంగఁ
బరమేశ్వరియు నమూల్యరత్నాభరణంబులతో సశరవాపగదాఖడ్గంబులనొసంగి గారవించె.
దామోదరుండు నామోదంబున నిభ్యసౌరభ్యవిభాసితంబగు వనమాలయుఁ జక్రంబు
నొసంగి మన్నించె నంత సకలామరప్రమథవర్గంబెల్ల నగ్గణాధీశున్గాంచి నమస్కరించి
యనేకరత్నోపద లర్పించి యర్పించి రంత గణేశుండు సంతుష్టుండై నిజజనకాంఘ్రి
పద్మంబులకుఁ బ్రణమిల్లి హరివిరించమలకును నారదాదిదివ్యమునులకును పందనం
బిడిన నారంద టానందితులై పెల్లుగ నాశీర్వదించి ప్రేమించిరంత శివుండు పుత్రుని జూచి.
- గీ॥ బాలకుఁడవయ్యు నీవిట్లు • ప్రౌఢవిక్ర, మంబు నెఱిపితి శక్తికొ • మరుఁడవౌట
నిఁకఁ జిరంజీవివౌచు గ • ణేశుడవయి, సుఖము లొందుము నిచ్చలు • సుభగమూర్తి!
- ఉ॥ నేనును విష్ణు వీనలువ • నెట్టన లోకమునందు సర్వస
న్మానముతోడఁ బూజలను • మానుగఁ గొందుమొ యట్లే నీవునున్

శ్రీనెలయంగ సర్వసుర • సిద్ధ నిశాచరమానుషోరగా
శ్రీనియతార్చనంబులను • లీలగ నొందు మనిందితోన్నతన్. 125

క॥ మాకన్నను దక్కిన సుర, లోకంబునకన్న నీవు • లోకమున మొదల్
చేకొనెడుగాక పూజల, శ్రీకరగుణసాంద్ర! సర్వ • సిద్ధగణేంద్ర! 126

క॥ విను మఖిలకార్యముల నా, దిని నిను బూజించి జనులు • దృఢతఁ గ్రియాసి
ద్రినిఁ గొనెదరు విఘ్నంబులఁ, గనకుండెద రెపుడు దేవ • గణపతి! జగత్. 127

—: శివుఁడు గణపతివ్రతంబుఁ జెప్పుట:—

గీ॥ భాద్రశుద్ధ చతుర్థి ను • దృవముఁ జెంది, వాఁడ వగుట నాదివసంబు • నన్ దృవదర్శ
నంబు నేమంబుగాఁగ నొ • నర్తు రెల్ల, వారు వారికి మేలు సే • కూరఁ గలదు.

గీ॥ సింధురాస్యఁడవౌటచే • సింధురమునఁ, బూజితఁడవయి మిక్కిలి • పొంగుఁ గాంతు
వల్లె దూర్వాఙ్గారార్చల • నధికమైన, హర్షమొందెద వార్యాము • ఖాబ్జ హేళి!

క॥ ప్రతివత్సరమున భవదవ, చితి ని తిథియందు భక్తి • జేయఁగ వలయున్
బ్రతిజనుఁడును జేయనిచో, వెతవడు నవ్వాఁడు విఘ్న • వేధితుఁడగుచున్. 130

ఆ॥ ఈచతుర్థినుండి • యేడాదివఱ కిట్లు, నీ సమర్చనంబు • నిత్యమును నొ
నర్చు టిది వ్రతంబు • నగజాకుమారక!, సర్వసిద్ధిదంబు • శర్మకరము. 131

ప. అద్దాని విధానం బెఱింగింతు వినుము.

ఆ॥ భాద్రసితచతుర్థిఁ • బ్రాతరారంభకా, లమున వేగ మజ్జ • నము నొనర్చి
నిత్యకర్మములను • నెఱవేర్చి విజ్ఞతౌ, బ్రాహ్మణులను బిల్వ • వలయు భక్తి.

క॥ మృత్తికతో నేనియు భా, స్వత్తర ధాతువులనేనిఁ • బవడముతోనేన్
జిత్రాక్షముగ గణ, సత్తమ! నీ విగ్రహంబు • సలుపఁగవలయున్. 133

ఆ॥ మంటపం బమర్చి • మంచిగ నీవిగ్ర, హముఁ బ్రతిష్ఠచేసి • యర్చనంబు
సల్పవలయు పోడ • శప్రకారోపచా, రముల మంత్రపూర్వ • కముగ విధిగ. 134

సీ॥ మల్లె మొల్లయు బొండు • మల్లె సంపఁగి జాజి, విరజాది నాగకే • సరము కొండ
గోఁగు మోదుగు రేల • గోరంట సురపొన్న, పొన్నమంకెన తుమ్మి • పొగడ గడిమ
మొగలి మున్నగువాని • పూలఁబొందమ్ములఁ, జెందోవప్రోవుల • శ్రీతులసియు
మాటేడు జమ్మి య • మ్రొచి విష్ణుక్రాంత, యుమ్మెత్త దానిమ్మ • యుత్తరేణి

గీ॥ రేగు జిల్లేడు వాకుడు • రేల దేవ, దారి వావిలి రావి గ • స్నేరు మద్ది
మావిదాసానిగలిజేరు • మరువము మొద, లగుతరులవత్రిఁ బూజసే • యంగవలయు.

ప. మఱియు నిక దూర్వాఙ్గారార్చనంబందు విత్తిమాత్రప్రమాణంబులుగనుత్ర్యం
గంబులుగను మూలవర్జితంబులుగనుండు దూర్వాఙ్గారంబుల నూటయొక్కటిఁగాని
బక్షాంతరంబందు నిరువదియొకటిఁగాని యర్పించి పూజింపవలయును

- గీ॥ చెలఁగి యిరువదియొక కుడు ♦ ముల నరంటి, పండ్లు టెంకాయలును జామ ♦ పండ్లుచెలగ పండ్లు చెలకులు నేరేడు ♦ పండ్లు ద్రాక్ష, పండ్లు నైపేద్యమిడవలె ♦ భక్తి మెలయ.
- వ. అనంతరంబందు
- సీ॥ జంబీరరస సైంధ ♦ వంబుల మరిచచూ, ర్లమునవండినపెస ♦ ర్నప్పుతోడ కొబ్బెరల్లము గసాల్ ♦ కొత్తిమీ ర్గ్రివేస, కలయు వార్తాకశా ♦ కంబుతోడ చణకగోధూమర ♦ జసెల మౌద్గద, ఛంబు చేమవ్యంజ ♦ నంబుతోడ తిలపిష్ట గుడజుష్ట, తిర్క్రిణిరసమృష్ట, పనసఫలాల ద ♦ పృళముతోడ
- గీ॥ చటుల సర్పపజీరమా ♦ పదళ రామ, రముల నేతిపొగసుల దా ♦ డిముఫలముల పచ్చడులతోడ గవ్యన ♦ వ్యఘృతదధుల, తోడఁ బంచభక్ష్యాన్నాల ♦ తోడ పరుస. 138
- గీ॥ అమరఁగల మోదకంబుఁ దా ♦ రమును నుచ్చ, రింపుచు మహానివేదనం ♦ బింపుమై ర చింపవలెనంత బ్రాహ్మణ ♦ శ్రేణితోడ, నా ప్రసాదంబు భుజియింప ♦ నగు జగమున.
- వ॥ ఇట్లొకవత్సరంబు పూజించి వ్రతంబుసల్పి యవ్వల నుద్యాపనంబు సేయవలయు నద్దాని విధం బెఱింగించెద.

- : గణపతి వ్రతోద్యాపన విధానము :-

- గీ॥ ఆష్టతో వటువాతఁ దో ♦ యంబులాడి, మంటపంబున గలశం బ ♦ మర్చి స్వర్గ ఘటితమా భుదీయవి ♦ గ్రహము వస్త్ర, యుగ్మమున నుంచిపూజించు ♦ టొప్పునంత.
- గీ॥ స్తోండలముఁ గూర్చియుం దష్ట ♦ దళమునందు, నగ్గిని బ్రతిష్ఠచేసి వే ♦ దాభిహిత వి ధానముగ హవనముచేసి ♦ ద్వాదశాగ్రి, జన్మలకును సువాసినీ ♦ జనములకును.
- గీ॥ వటుయుగమునకుఁ దనివిగ ♦ భక్యభోజ, నమును దాంబూలదక్షిణల్ ♦ గ్రహముగానొ సంగి రేవేగి యమ్మటు ♦ సటి యహంబు, నందు సుద్వాసనంబు సే ♦ యంగవలయు.
- వ. అటుపిమ్మట నాకలశంబును సవస్త్రయుగ్మంబైన సౌష్ఠ్యప్రతిమను దక్షిణతో నాచార్యున కొసంగి యాశీర్వచనంబుఁ బడయవలయు నీయది యుద్యాపనవిధానం బితైఱం గెవ్వ రాచరింతు రట్టివారు ప్రత్యూహ లేశంబేనిఁ గాంచక సర్వసిద్ధులన్ జెంది యఖిలసుఖంబులఁ దనియుదు రిదిసత్యం బెల్ల వర్ణంబులవారలు స్త్రీలు పురుషులీ వ్రతంబాచరించి వాంఛితార్థంబు లొందుదురుఁగాక యనినంతఁ దత్రత్య దేవముని వరులెల్లరుఁ బ్రత్యయ మొప్పార నమ్మహావ్రతం బీశ్వర సాన్నిధ్యంబున నెరపి గణవాఘ ననేకనువస్తువిస్తారంబుల నర్పించి కృతార్థులగుదు నమ్మహాత్మనం బెల్ల నీక్షించి యమ్మహాదేవరాజ్ఞి యత్యంతా నందంబునఁ బొదలె నయ్యవసరంబున దేవదుండుభి ధ్వానంబు లేపు మిగిలిసెలఁగె గంధర్వాప్సరోగీత నృత్తంబులు బహుభంగుల వెలసెఁ బుష్పవర్షంబులు గురిసె నంత నారాయణ ప్రముఖాఖిల గీర్వాణిరోమణులును మునులును దమ పరిజనములతోఁ బరమేశ్వరానుమతి స్వస్థానంబుల కరిగిరి మహేశ్వరుండును సంతుష్టయగు మహేశ్వరిన్

గారవించి లోకరక్షార్థమఖిలసౌఖ్యంబులఁ జెందుచుండెనని సూతుండు శౌనకాదిమునులన్
గాంచియిట్లనియె. 144

క॥ ఈవిఘ్నేశాన జనుః, పావనచరితంబుఁ గూర్చిఁ ♦ బరియింప వినం
గా వఱలున్ సిద్ధులు నా, నావిభవోన్నతులతో జ ♦ నంబులకు భువిన్. 145

క॥ అన విని మునివరు లపు డిం, కను శుశ్రూషులయి యని ర ♦ కలుషచరిత! నీ
కనదమృతరసమయోక్తుల, వినిపింపుము మీది కథను ♦ వేడుక నిటులే.

వ. అని యడిగిన సూతుండిట్లనియె.

చ॥ గిరివరకన్యకాశివు లొ ♦ గిన్ సుతయుగ్మముతోడ సంబరం
బురువుగ నొందుచున్ గరము ♦ నున్నతి నుండిరి తారకారిసిం
ధురముఖులున్ బరస్పరము ♦ తోసము నివ్వటిలంగఁ బ్రేముడిన్
వఱలుచు నుండి రెంతయు సు ♦ పర్వవరుల్ దముఁగాంచి మెచ్చఁగన్. 147

క॥ సర్వగణేశ్వరపట్టము, శర్వుం డార్యయును స్వాత్మ ♦ జన్మలయిన నా
యిర్వురలో నొకనికిఁ గడు, హర్వుగఁ గట్టన్ దలంప ♦ సంత రయమునన్. 148

క॥ శరజన్మఁడు దనకనియును, గరివదనుఁడు దనకె యనియు ♦ గాఢస్మర్తా
భరులై తలిదండ్రుల వే, సరఁజేయఁగ నరసి యొక్క ♦ చక్కటి వారల్. 149

గీ॥ కొడుకులను బిల్చి యనిరిట్లు ♦ గొంకులేక, యెవఁడు మీయిద్దఱుండు భూ ♦ యిష్టశక్తి
భూప్రదక్షిణ మొనరించి ♦ మొదట నిటకుఁ, జేరు వానికిఁ బట్టంబు ♦ చెందఁగలదు.

క॥ ఇది మే మొనరించిన ప, నిద్ర మీయది మీర లెవరు ♦ నెఱవేర్చిన న
య్యది వాని కిడెదమనఁ బే, ర్ముదమునఁ గదలెను గుహుండు ♦ పుడమిఁ దిరుగఁగాన్.

వ. అంత నవ్విధం బారసి హేరంబుండు లంబోదరుండొటకు మిగులఁజింతించి.

చ॥ అటమటఁ జెంది కుంది తన ♦ కయ్యది దుర్లభమంచు నమ్మదో
త్కటముఖుఁ డప్పు సేయునది ♦ గాంచక యొక్క యుపాయమెంచి యూ
రటఁగొని తల్లిదండ్రులఁ ద్వ ♦ రన్ దరిసించి కడున్ బ్రపత్తిలం
పటుఁడయి మ్రొక్కి యిట్లనియె ♦ మంజుతరోక్తుల యుక్తి పెంపునన్. 152

శా॥ తల్లీ! తండ్రి! భవత్పదాబ్జముల ను ♦ ద్యద్భక్తిఁ బూజింప నే
నుల్లంబందుఁ దలంచినాఁడ గరుణన్ ♦ యోజించి యద్వాని నా
కుల్లాసం బిడుఁడంచు నాజ్ఞఁగొని ర ♦ తన్నీదా తప్తీరిన్ విరా
జిల్లన్ వారలఁ జేర్చి కొల్చి ప్రణతి ♦ స్థేమాభిరామాకృతిన్. 153

గీ॥ వెరవునఁ బ్రదక్షిణంబుల ♦ నిరువదొక్క-
మాటు లొనరించి మ్రొక్కి యి ♦ మూడ్చిఁ బల్కె-
గట్టుఁ డింక మీరు నాకు సా ♦ కతముమొలుచు
సకలగణనాథపట్టంబు ♦ సత్వరముగ. 154

మ॥ అనినన్ వారలు నీవె ముందు సకలా ♦ హర్యాటవీతీర్థప
త్తనవిస్ఫూర్ణితభూష్టలిన్ దిరిగి రాఁ ♦ దధ్యంబుగా నీకె య
ష్టునపట్టంబు నొసంగువార మన న ♦ గ్గంధేభవక్తుండు పా
వనమో నాకృతి సల్పినాఁడ నసక్య ♦ ద్వారంబు లంబాపితల్!

155

ఆ॥ అనిన నిందయుండి ♦ యవని నెట్టులఁజుట్టి, వచ్చినాఁడ వనిన ♦ వక్రతుండుఁ
డనియె యుష్మదంధ్రి ♦ వనరుహార్చనమును, దమప్రదక్షిణములఁ ♦ దలఁపుఁడాత్మ.

చ॥ ఇరువదియొక్క మాటు తమ ♦ కిందుఁ బ్రదక్షిణ వందనంబులన్
సరవిగ సల్పి భూభ్రమణ ♦ సత్పల మిర్వదియొక్క మాటు నే
వెరవునఁ గొంటి శాస్త్రములు ♦ వేదము లిక్కరణిన్ వచింపగా
సరయరె యేటి కితైఱుగ ♦ నాలముసేయ జగత్కుటుంబకుల్!

157

గీ॥ తల్లి దండ్రుల సన్నిధి ♦ నుల్లసిలుచు, వేటుభూముల కేగుట ♦ వెట్టిగాదె
వెరవిడి కుమారుఁ డిప్పట్ల ♦ పెరిమె యమరె, నాకు మీకృప నిట్లు సు ♦ శ్లోకులార!

సీ॥ తల్లిదండ్రుల పదో ♦ దకముఁ బోలంగలే, దాకాశగంగా మ ♦ హాజలంబు
మాతాపితలతో స ♦ మానతఁ గనజాల, రఖిల గీర్వాణమా ♦ డాగ్రమణులు
జననీజనకుల పూ ♦ జనముతో సరిఁబోల, దేదేవపూజనం ♦ బేనిఁ బుడమి
పూర్వపుణ్యములేక ♦ పాసఁగునే యెవ్వారి, కవ్వారిపూజనం ♦ బడ్డే లేక

గీ॥ తమకు నేఁ జెప్పువాఁడనే ♦ తథ్య మరసి, సరళమతి యుష్మదు క్తిసా ♦ స్థవము నెంచి
సేయుఁ డింక గణమూర్తాభి ♦ షిక్తుఁగాఁగ, జాగుసేయక నను గృపా ♦ జలధులార!

-: పార్వతీపరమేశ్వరులు గజాననునకు గణేశపట్టంబుఁ గట్టుట:-

వ॥ అనినంత.

క॥ సూటియగు సామజాస్యని, మాటలను దదీయబుద్ధి ♦ మత్స్యతని మదిన్
బాటించి పార్వతీశివు, లాటంకము లేక పూని ♦ రట్లొనరింపన్. 160

గీ॥ నగరుఁ గైసేయఁబంచి గ ♦ ణములఁ బిల్వఁ
బంచి యాక్షణమందు ని ♦ బ్బరపు పూన్కి-
గంధసేంధురవదనునిఁ ♦ గరుణతోఁ గ
నత్సనకపీఠి నుంచి గా ♦ నములు సెలఁగ.

161

వ. దివ్యగంగాశ్రవణమున భక్తిపీటంబుల నభిషేకించి దుకూలపరిధానోత్తరీయంబులఁ గట్టనిచ్చి నవరత్న ఖచితాప్తాపదకీరీటకుండలోర్మికల ముక్తాహారంబుల వివిధమణిభూషణంబుల నొసంగి యఖిలగణాధినాథపట్టంబుఁగట్టి రాసమయంబున సర్వామరులును బ్రమథ భూత గణంబులు హేరంబుఁ దోరంబుమీఱ ననేక విధంబులఁ బూజించి కొలిచిరంత షడాస్యండు వేగంబున నిలామండలం బెల్లఁదిరిగి రోజుచు వచ్చి తల్లిదండ్రుల కెఱిగించినఁ గ్రొంచారి కవ్వార లట జరిగిన వృత్తాంతంబంతయుఁ దెలిపిన నతండు బమ్మెర వోయి యఖిలక్షోణీప్రదక్షిణాయాసక్షోభితుండైనను గొండికయైన బిళ్ళారిబుద్ధి వైశద్యంబున కలరి తిత్తక్షణగోని మిన్నకున్నంతఁ గొన్నిదినంబులమీఁదట. 162

-: విశ్వరూపుఁ డిద్దఱుకూఁతుల గణపతికిచ్చి పెండ్లి సేయుట:-

గీ॥ విశ్వరూపప్రజాపతి • విఘ్ననాయ, కునకుఁ దన సుతలనొసంగఁ • గూర్మితోడ వచ్చి శివు నర్దింగోరుడు • వామదేవుఁ, డనుమతింపఁగ నాతఁడా • ప్లోదమొంది.

చ॥ హిమగిరిజాశివానుమతి • నీడ్యుండతండు మహోత్సవంబుఁ బెల్లమరిచి సిద్ధి బుద్ధి యను • నాత్మజలన్ గణభర్త కిచ్చి యు క్తముగ వివాహమున్ సలిపెఁ • గాంచనగర్భునిదోట్టి మేటులౌ నమరులు మౌనులున్ ఋషులు • హర్షమునొంది చెలంగి రెంతయున్. 164

చ॥ తళుకు మెఱుంగు చూడ్కులును • దద్దయు ముద్దులుగుల్కు నెన్నడల్ బెళుకుహారంగు బంగరపు • బింకపు గుబ్బకవల్ గడున్ గడున్ హుళికిఁగ దోచు నెన్నడుము • లొప్పుడు నొప్పులకుప్పలౌ సతుల్ బలితపు బాళిఁగొల్ప గణ • పాలకుఁ డొందెఁ గడింది సౌఖ్యముల్. 165

-: గణపతి కిద్దఱు భార్యలం దిద్దఱు పుత్రులు జన్మించుట:-

గీ॥ కొంతకాలంబు జరుగ నా • కోమలాంగు, లందు సిద్ధికి తేమాఖ్యుఁ • డల్లబుద్ధి కమర లాభాఖ్యుఁ డాత్మజు • లవతరించి, మించి రంచిత వైభవా • మేయులగుచు.

వ. అటమీఁదఁ బార్వతీపరమేశ్వరులు వధూధ్వయంబులతోడ నొప్పు పుత్రద్వయంబు తోడను బౌత్రులతోడను నిరతిశయనిత్యానందంబునఁబోదలుచుండి రిచ్చరిత్రం బఖిల పాపఘ్నంబు భోగమోక్షప్రదం బిద్ధాని నాదరంబునఁ జదివిన వినినవారలందు.

-: ఫలశ్రుతి:-

సీ॥ విద్యార్థియగువాఁడు • విద్యను జెందు ద్ర, వ్యార్థియొనతఁడు ద్ర • వ్యంబుఁ జెందుఁ గన్వార్థియగువాఁడు • గన్నను బెండ్రాడు, బుత్రార్థియగువాఁడు • పుత్రులఁ గను భోగార్థియగువాఁడు • భోగములన్ జెందు, మోక్షార్థియగువాఁడు • ముక్తి నొందు రాజ్యార్థియగువాఁడు • రాజ్యమార్జించు య, శోర్థియొనతఁడు • యశముఁబడయు

- గీ॥ రుగ్మండై కుందునట్టేడా ♦ రోగ్యమొందు, ఋణభరాక్రాంతుండొందును ♦ ఋణవిముక్తి గొప్ప యిక్కట్టులందు గ ♦ గ్గొలుపడెడు, వాడు నిర్వృతిఁ జెందును ♦ వాస్తవంబు.
- వ. అనిచెప్పిన సూతునకు శౌనకాదిమునులు మహాత్మా! యింకను బార్వతీశ్వరుల లీల వేటొక్క డెఱింగింపుమనుటయు నతం డిట్లనియె. 169
- క॥ శుంభద్భుజవిక్రమసం, రంభులు జంభారిముఖను ♦ రభయంకరులౌ శుంభనిశుంభాసురులు వి, జృంభించి జగంబు లేచ ♦ సేగిఁగొని సురల్. 170
- గీ॥ ధాతకడ కేగి యవ్వారి ♦ దౌష్ట్యమెల్ల, నుడువ నాతఁడు గనలి య ♦ న్యూనమైన వారి వరబల మారసి ♦ వామదేవు, వలని కేతెంచి వారి కా ♦ వరముఁ దెలిపి.
- ఉ॥ వీరల కేను మున్ను పృథి ♦ వీధ్రసుతాప్త! వరం బొసంగితిన్ బూరుషులేరు వారలను ♦ బొంక మణంపఁగఁ జాలనట్లుగా సారసగంధి పూరుషుల ♦ సంగతిఁ జెందని జోటి వారలన్ మారణమున్ బొనర్చునటు ♦ మంట యదయ్యె జగత్త్రయంబునన్. 172
- చ॥ ఇలఁగల పైదలుల్ సలుపు ♦ టెంతయు దుర్లభ మిట్టికార్య మీ లలిత భవత్పురంధ్రియె ల ♦ లత్కరుణామతి యొక్క కన్యయై చెలఁగి వధింపఁగావలయుఁ ♦ జెచ్చెర ఘోరనిశాచరద్యయిన్ ఛల మెదియేనిఁ బన్ని త్రిద ♦ శప్రియమున్ బొనరింపు మీశ్వరా! 173

-: శివుఁడు పార్వతీదేవినిఁ గాలియన నామెగినిసి నిష్కరోక్తులాడుట:-

- గీ॥ అనుచుఁ బ్రార్థించినట్టి స్వ ♦ యంభుమూర్తి, కవ్వరం బిచ్చి పంపి ని ♦ జాత్రమందు వెరపు నరయుచు నొకనాటి ♦ వేళఁ గాలి, యని హసించెను నిందించి ♦ నట్లు లుమను.
- ఉ॥ ఆనుడి విన్న తోడనె య ♦ గాత్రజ పెల్లవధీరితాత్మయై మానసమందు బెగ్గిలి య ♦ మర్లభరేక్షలఁ జూచి యిట్లనెన్ గానవె నాఁటనుండి ననుఁ ♦ గాలిగ నీకిటుఁ బ్రీతిలేనిచో మానక యిన్నినాల్చిటుల ♦ మ్రాన్పడనేల కలాదభూషణా! 175
- ఉ॥ కూరిమిలేని నాడు రతిఁ ♦ గోరుదు వీవెటు లిక్కతాననే మారునిఁ గాల్చిపోయి తను ♦ మానముసేయక నేనే ముగ్ధునై చేరితిఁ బట్టుఁబట్టి యిటు ♦ చెల్వగు నేచెలియేని దానయై పూరుషుఁ గీరి చేరు నది ♦ పొందు నవజ్జ దృఢంబుగా ధరన్. 176
- చ॥ మగనికిఁ బ్రీతిలేని యల ♦ మానిని జవ్వనమేనిఁ జెల్వమే నగు వనిఁగాయు వెన్నెలటు ♦ లక్కట! యెట్టిసుఖంబులేనియున్ మగువల కింపొనర్చ వింక ♦ మంచిగఁ గాంతుఁడు గారవించకే వెగటుఁ గొనంగ నిక్కముగ ♦ వెక్కనమౌ తను వెంచి చూడఁగన్. 177

- గీ॥ కానఁ బాసెదవేగ నీ • కాలవర్ష, తనువు వేరొకఁడేనియుఁ • దనువుఁదాల్చుఁ
దాల్చుకుండిననేమని • తల్లడిలుమఁ, బాన్పువిడి యవ్వలకు నేగి • పద్మగంధి. 178
- ఆ॥ వెక్కి వెక్కి యేడ్చి • విభున కిట్లను దేవ! సెలవు చేయు తపముఁ • జేయుదాన
ననుచు గద్గదస్వ • రాంచితయై వేడు, కొనఁగఁ జూచి విశ్వ • గురుఁడు వెలుచి.
- ఉ॥ కెందలిరాకుఁబోడి! యిటు • కేలిగ నాడిన నా నుడిన్ మనం
బందుఁ దలంచి యల్గెదవె? • యందము చందమునందు నీకు నే
సుందరి యీడురాఁగలుగుఁ • జూడఁగఁ దప్పెదియేని నాదు వా
త్సందుఁ గనన్ బడన్ సయివు • మంఘ్రులవ్రాలి యొనర్తు సేవలన్. 180
- ఉ॥ నీయెడ నాకు వేడుక జ • నింపకయున్న నికెందుఁ గల్గునో
పాయక యెంచు మాతృమున • భామరౌ ! వేమఱు చెప్పనేల? యీ
స్థాయదనంతవిష్టపవి • భాసితనంతతి కీవు తల్లివై
శ్రీయలరారుచుందు విఁక • సిద్ధము తండ్రిని నే నెఱుంగుమా! 181
- గీ॥ అట్లగుటఁజేసి నీయందు • నరతి నాకు, నెట్టులేర్పడు నిఁక మన • యిద్దఱుండు
సురతలాలన మరునిచేఁ • జొప్పడినది, కా దతనికన్న మున్న జ • గంబు పాడెమి.
- గీ॥ విను పృథ్వీనరతి కలి • వేణీ! పంచ, బాణుఁ గారకుఁగాఁగ నే • ర్పఱచినాడ
నటుల గాకున్న మన్మథు • నస్తమింపఁ, జేసి నిను బెండ్లియాడుట • సిద్ధమగునె?
- క॥ మరుఁడును నను వేల్పులతో, సరిగఁదలఁచి కలఁచి భస్మ • సాత్ప్రతుఁడయ్యెన్
గిరిజ! జగత్రాణార్థం, బరయుము మన యిర్వరకు వి • హారం బవనిన్. 184
- ఉ॥ ఇత్తఱిఁ బల్కుఁ గూడ నిఁక • నేదియొగాని జగచ్చభార్తమే
హత్తఁగఁ దోచు నద్ది భవ • దాత్మవశంబయి పొల్పు నింతతో
బిత్తరి! రిత్తయల్క నిఁక • బెంపొనరింపకు సాకతమ్మునన్
జిత్తమునందు నీచరణ • సేవకుఁగాఁగ నెఱుంగవో ననున్. 185
- గీ॥ ఇట్లు పరిపరివిధముల • నీశ్వరుండు, గట్టురాచూలి కాత్మవై • కల్య మణిఁడఁ
జాల వాచాలత దనర్ప • సాంత్యనంబు, చేసినను దేఱక నితాంత • చింతతోడ.
- గీ॥ వేడినిట్వూర్పు విడిచి పూఁ • బోడి యనియె, యిచ్చకములాడి నన్నింక • నేచఁబోకు
నీదు చాటూక్తులకు లోఁగి • నేను దెలివి, మాలి వంచించఁబడితి నీ • లీల నిపుడు.
- గీ॥ మగనికీన్ భియ గాకున్న • మగువ ప్రాణ, ములను బాయఁగఁదగు నట్లు • పూనకున్న
దెగినదని యెల్లవారలు • నగుదు రెందు, నవని యున్నంతకాలంబు • హలహలగళ!
- ఉ॥ ఎంతయు నీకు నా తనువు • హేయముగాఁ గనుపట్టుకున్న ని
ష్ఠింతటి కోర్చి నన్నిటుల • నెల్లిద మాడెదె కాళి యంచు? నే
నింతటి నల్పుదానసగు • టింతయు దోసము నీది లేదు త
న్పంతముసేయుదున్ జదురు • లాడకు నీవిఁక మేటి మచ్చికన్. 189

-:పార్వతీదేవి శివుని సెలవడిగి తపస్సుకుఁ బోవుట:-

- గీ॥ స్త్రీలయందొట్లు కార్జ్యంబు ♦ చెడ్డయనుచు, ఘనులు వలుకుదు రద్దాన ♦ గాఢతపము చేసి పాయుదు నైల్యంబుఁ ♦ జెలఁగి యిచట, నుండగా నోస నడ్డంకి ♦ యుడుగుమార్చి!
- గీ॥ అనిన విని శంకరుఁడు దర ♦ హాస మమర, నిట్టులనె విరిఁబోణి! నీ ♦ కేల తపసు పాయఁగాఁ జేతుఁ గార్జ్యమి ♦ ప్పాట నేను, లేక నీవేనిఁ బాయఁగ ♦ లేవె చెవును.
- వ. అనిన మహాదేవి యిట్లనియె.
- ఉ॥ ఒల్లను నీసహాయ మది ♦ యొల్లను నాదు విభూతి నొందఁగా నుల్లము శాంతినొంద దటు ♦ లుగ్రతప స్సొనరించి కాళిమన్ బొల్లుగ నుజ్జగించెదను ♦ బొచ్చెముజోలిఁ దలంప నీకిఁకన్ జెల్లదు దేవ! వేగ దయ ♦ సేయు మనుజ్జ జోహారు చేసెదన్. 192
- గీ॥ అనుడుఁ దప సెవ్వరినిఁ గూర్చి ♦ యాచరింతు వజ్రముఖి! యన్న నామె ♦ యిట్లనియె మరల దేవ! నినుగూర్చియే చేతు ♦ దివ్యతపముఁ గాంచెదన్ గాంచనాకార ♦ గాత్రమేను. 193
- క॥ అనిన మహాదేవుఁడు దే, వినిఁ గని చిటునగవు నగుచు ♦ వేల్పుల కార్యం బును ఘటన సేయుటకు వల, దని నిర్బంధింపకున్న ♦ నార్య రయమునన్. 194
- క॥ క్రందుకొనునట్టి వగతోఁ, గంది వ్రదక్షిణముచేసి ♦ కాంతుని విరహోర్తిం దవులచేసి హిమనగ, ముం దఱిసి గిరీంద్రమిథున ♦ మును గని ప్రితిన్. 195
- క॥ వందనముచేసి వారల, కుం దన తెఱఁగెఱుకచేసి ♦ కూరిమితో మున్నెందుఁ దపం బొనరించెన్, యందే వాసంబుచేసి ♦ యాదరమొప్పన్. 196
- గీ॥ భూషణంబుల విడనాడి ♦ పూవుఁ బోఁడి, గగనధునిఁ దానమాడి వ ♦ ల్కలముఁగట్టి నియతసంకల్ప మొనరించి ♦ నిష్ఠమెఱయ, శైవలింగార్చనంబుఁ ద్రి ♦ సంధ్యలందు.
- క॥ సలుపుచుఁ దపసొనరించెను, ఫలదళజలభక్షణముల ♦ బహుకాలము నెచ్చెలు లలరి కెలన సేవలఁ, గొలువఁగఁ జలిమల యనుంగు ♦ కూఁతురు ప్రితిన్.

-:వ్యాఘ్రము పార్వతీదేవియొద్దకు వచ్చియుండుట:-

- క॥ ఇటులఁ జిరకాల మరుగుడుఁ, గుటిలాత్మకమొక్క ఘోర ♦ గోహరి యుమ నచ్చటఁ బొడఁగని యశనేచ్చన్, జటులగతిన్ దాయ శైల ♦ జయు సాజముగాన్.
- గీ॥ చెలులతోఁ బాటుఁ గని దాని ♦ నలుకులేక తొంటివలె నుండ వ్యాఘ్రమా ♦ తుహినకుధర జాతనూద్రూతరోచుల ♦ స్తజ్జతను వహించి యుండెఁ గరము విస్మ ♦ యించి యుండు.

వ. అంత.

చ॥ ప్రబలబుభుక్షణ గోల్పులి ధ • రాధరపుత్రిని డాసియున్ దదా
తృబలవిధూతతాపయ్యి • ధస్తమలత్రయయై పరాంబికన్
నిబిడతరహా గోల్పుచు వ • నేవరఘాతుక సత్పరాజితెం
దు బిరుదుమీఱు శాస్తయ్యి • దోచెను నిచ్చలు గావు సేయుచున్. 201

చ॥ గిరిజయు దానిపైఁ గరుణా • గీల్కొనఁజేసి యపత్యబుద్ధి వి
స్తరిలఁగఁ జేసె దత్తులు • దారును నెగ్గఁదలంపరైరి గో
హరియును నంత నాత్మకుఁ గృ • తార్థతనెంచి యహర్నిశంబులున్
నిరుపమభక్తి లోకజన • నిన్ భజించుచునుండె దండెగన్. 202

గీ॥ దుష్టస త్త్వంబులకుఁగాని • దుర్మతులకుఁ, గాని యజ్ఞైత్తిమాచుట • కేని వలను
గాక యుండెను జగదీశ • కాంతయెదుటఁ, గడఁగి శార్దూలరాజంబు • గావుఁగొనుట.

క॥ అంతఁ బరమేశ్వరాంత ని, రంతరతప మెంతయేని • రాజితెఁ గడు దు
ర్దాంతులగు దైత్యవరుల ని, తాంత శ్రమ డస్సి సురలు • ధాతను వేడన్. 204

-: బ్రహ్మదేవుఁడు పార్వతీదేవియొద్దకు వచ్చి యొక శక్తిని

బుట్టింపుమనుట:-

క॥ ఆతఁడు వెరపున నమర, వ్రాతముతోఁ దుహినగిరికి • వచ్చి త్రిజగతీ
మాతను మృదానిఁ గని సం, ప్రీతిమెయిన్ మ్రొక్కి నుతులఁ • బెల్లుగ నల్పన్.

చ॥ కని గిరిరాజపుత్రి కడు • గారవ మొప్పఁగఁ దమ్మిచూలికిన్
గొనబుగ నర్చుపాద్యములఁ • గూరిమి స్వాగతమున్ బొనర్చుగా
వనరుహసంభవుం డలరి • వారనిభక్తి దలిర్చి నంజలిన్
గొని యిటు పల్కె నజ్ఞాగతి • కోమల పేశలమంజులోక్తులన్. 206

ఉ॥ తల్లి! యిదేటి కిట్లడరి • దారుణతాపముఁ జెందుచుంటి వీ
వెల్ల జగంబులేలు పర • మేశ్వరి వొక్కటి నీకుఁ దక్కువే
పెల్లుగ మున్ దపించి యల • విశ్వగురున్ విభుఁగాఁగఁ గొంటివీ
వల్ల సుధాంశుమౌళివిర • హం బెటు సై యెగ నోపి తీయెడన్.

గీ॥ అనిన వనజాతలోచన • యనియె నలువ, కాదినర్గంబునన్ బర • మాతృ శివుఁడు
నిన్ను సృజించుటన్ జేసి • నీవు నాకు, సుతుఁడవై చెలువొందెద • వతుల తేజ!

క॥ మరలఁ బ్రజాసర్గమునం, దిరవుగ నీయలికమున మ • హేశుఁడు పాడమన్
గురుతఁ దగు శ్వశురుఁడవు భూ, ధరునకుఁ బితవౌట నాకుఁ • దాతవు ధాతా! 209

వ. కావున రాణివాసంబు ముచ్చట నెల్లు నీయెట్టయెదుర గుట్టువీడి రట్టడికోర్చి మును
ముట్టన్ దెలుపుదు నైన నొక్క చక్కటి యాలకింపుము. 210

ఉ॥ నాదు శరీరమిద్ది కడు ♦ నల్పుగ నుండుట జేసి దీనిపై
నాదరబుద్ది మానితిని ♦ నచ్చపు పైఁడియుఁగూడ నీడరా
లేదను మేను నూన నొక ♦ లీలఁగ నిట్లు తపించుచుంటిని
నీదు నమాగమంబిడు ♦ నిక్కము హేతువు తద్విభూతికిన్. 211

గీ॥ అనిన బిసరుహభవుఁ డిట్లు ♦ అనియెఁ దల్లి!, యింతమాత్రమునకె తపం ♦ బిట్లు దుస్స
హముగఁ జేయంగ వలయునే ♦ యైన నీదు, లీల లోకహితార్థమై ♦ క్రాలుఁగాదె!

క॥ శుంభనిశుంభాసురులు వి, జృంభితులై సకల సురల ♦ చేప యడఁచి యి
క్కుంభినిఁ గలంచుచుండిరి, గంభీరకృపాంబురాశి! ♦ కడపుము వారిన్. 213

ఆ॥ శక్తి వీవు దక్క ♦ నక్తంచరేంద్రులఁ, బెఱలు చంపఁజాల ♦ రరయు మంబ!
వరము వారికిడిఁతిఁ ♦ బురుషవధులు గాక, కన్యయువతిచే బొ ♦ కారునట్లు. 214

వ. కావున

ఉ॥ నిర్మలబుద్ది నీపదవ ♦ నేజములన్ భజియింతు నీజగ
చ్చర్మముఁగోరి నీవిడకు ♦ సత్వర మా నలుపొప్పి యున్న యీ
చర్మముపేరితోఁ జిఱుత ♦ శక్తిని వీడి మదంబ! దాన నీ
దుర్మతులైన రక్కసులఁ ♦ ద్రుంపఁగఁ జేసి జగంబు లేలుమా! 215

-:పార్వతీదేవి కాశికీన్ బుట్టించి తాను గౌరియగుట:-

క॥ అని యజుఁ డభ్యర్థింపఁ దు, హినగిరిసుత చర్మకోశ ♦ మెలమి విడి రయం
బునఁ గనక కేతకీసుమ, కనదుత్తమ గౌరియై ని ♦ కామం బలరెన్. 216

గీ॥ అంబ త్వక్కోశమునఁ దృక్త ♦ మైన శక్తి, కాశికీనామధేయయై ♦ కాలమేఘ
నిభశుభాకారకన్యయై ♦ నీటుమీఱ, మెఱసెఁ దామర చూలి య ♦ లరెఁగరంబు.

సీ॥ శంఖచక్రగదాది. ♦ సకలసాధనసంయు, తాష్టమహాభుజ ♦ యైనదాని
ఇంద్రనీలంబుల ♦ నెకనక్కమాడు ర, మృంబైన కృష్ణగా ♦ త్రంబుదాని
సూర్యచంద్రాగ్నుల ♦ సాంపుఁ గన్పొంపు ది, వృద్ధివ్యనేత్రత్ర ♦ యంబుదాని
నవరత్నఖచితక ♦ నకనిర్మితోజ్జ్వల, త్కలిత చంద్రార్ద్రశే ♦ ఖరముదాని

గీ॥ మేల్మి బంగరు వలువల ♦ మెఱయుదాని, సుందరీతలకంబయి ♦ చొక్కుదాని
పూరుషస్పర్శ నెఱుఁగని ♦ పూవుఁబోణి, నంబ యిడ దేవకార్యార్థ ♦ మజునకపుడు.

వ. అంతఁ గాంచనగర్భుండు ప్రీతుండై యమ్మహాదేవికుఱంగట మెలంగుచున్న శార్దూల
వరంబున్ గాంచి విస్మితుండై యద్దానిపై వెగ్గలంబగు వాత్సల్యంబుఁ బఱపు నప్పరమేశ్వరి
కతండ్రిట్లనియె. 219

ఉ॥ అమ్మ! యిదేల క్రూరమృగ ♦ మం దిటు లక్కటికిన్ బొనర్చె దీ
విమ్మహి నాగుఁబామునకు ♦ నింపునఁ బాలను బోసినట్లు ని

క్కమ్మగు క్రూరసత్త్వమును ♦ గాదిది యొక్క నిశాట ఘాతుకుం
డిమ్మొయి దీనిపై నెనరు ♦ నించ జనించు విపత్తురంపరల్.

220

ఉ॥ ఎన్నియొ గోవులన్ దినియె ♦ నెందఱన్ ద్విజాలన్ వధించె నిం
కెన్నియొ బన్ధముల్ సలిపె ♦ నెందఱికో యింక నిట్టి నీచుపైఁ
జన్నె భవత్ప్రసాదుధను ♦ జల్లంగఁ దల్లిరొ! యివ్వధంబునన్
మున్నొనరించినట్టి యఘ ♦ మున్ గుడిపింపఁగఁ జెల్లు వీనికిన్.

221

వ. ఇంతకు నిసర్గదుష్టుండగు వీనితో నీకుఁ బనియేమనిన నమ్మహేశ్వరి తమ్మి చూలి
కిట్లనియె.

222

ఉ॥ నీవనినట్టు తెట్టి యవి ♦ నీతుఁడుగాని యితండు మున్ను న
న్నీవిపింబునన్ దఱిసి ♦ యెంతయు భక్తి భజింపుచుండె నే
కావలుఁడైన నవ్యధముఁ ♦ గాంచను నేనిట దుష్టసత్త్వవి
ద్రావకుఁడై ననున్ గొలిచె ♦ రాతిరియుం బవ లేకధీకతన్.

223

ఉ॥ కావున వీని నాత్మసుతుఁ ♦ గాఁగని నా నిలయంబునన్ మహా
దేవుని యాజ్ఞతోడ నొక ♦ దివ్యగణాగ్రణిఁ జేసెదన్ సుహృ
ద్భావము చెల్లు నట్లయినఁ ♦ బన్నుగ నింతటికన్న మిన్నలే
దేవిధమేని నాకుఁ బ్రియ ♦ మెంచుము దీనిఁ బయోజనంభవా!

224

ఆ॥ అనిన బ్రహ్మదేవుఁ ♦ డనియెను జనని! నే, నెఱుంగ కిప్పుడు వీని ♦ యింగితంబు
దొంటివుత్త మిట్లు ♦ దొడరి చెప్పితి నీదు, భక్తి యెందనేనిఁ ♦ బరపు దయను.

225

క॥ పుణ్యంబు లేమిసేయును, గణ్యంబగు నీదుభక్తిఁ ♦ గాంచని యెడఁ గా
రుణ్యమతి! తావకాంఘ్రి శ, రణ్యంబుగను భక్తుఁ డెందు ♦ రవ్వంగనఁ డిలన్.

226

సీ॥ నీయధీనముగదా ♦ నిఖిలజంతువులకు, బంధమోక్షముల సఁ ♦ ప్రాప్తి భువిని
పరమశక్తిని నిన్నుఁ ♦ బాసి యేకర్మంబు, లందు సిద్ధినిఁ జెందు ♦ నవని జనుఁడు
సర్వభావములందు ♦ స్వయమభవపునునై, నీవె యూతవుగదా ♦ నిత్యమూర్తి!
అంబుజాక్షాది ది ♦ వ్యగ్రామమునకు నీ, యాజ్ఞ యైశ్వర్యభా ♦ గ్యావహంబు

గీ॥ కడవి రెందఱో నీయాజ్ఞ ♦ గరుడకేత, నాజ్ఞభవు లింక రాఁగల ♦ రట్టివారు
నిన్నుఁగొలువక పురుషార్థ ♦ మెన్నఁడేని, జెందఁజాలము దృఢమిది ♦ శివునిరాణి!

క॥ శక్తివిహీనుఁడు పుడమి న, శక్తుం దేవనినిజేయఁ ♦ జాలం డరయన్
వ్యక్తమగు నిద్ది యే య, వ్యక్తులకున్ గూడ విష్ణు ♦ పత్రయజననీ!

228

క॥ నీవలిగినయెడ బ్రహ్మను, గావించువు గనవు గాఁగఁ ♦ గరుణగలిగినే
నేవెడఁగునై నఁ జేసెడు, శ్రీవిభునిగ నీదు మహిమ ♦ చిత్రం బంబా!

229

గీ॥ అఖిల జగదీశ్వరుఁడుఁ బర ♦ మాత్రయు నగు, శివున కీవింకఁ బుట్టుక ♦ చేటు లేని
యాసనాతనశక్తివి ♦ యై న లోక, యాత్రకై యొక్కరూపంబు ♦ నందితిట్లు.

230

వ. అట్లసాధారణమహిమాతీశయంబునకు గాణాచివైన నీవిభూతి ప్రకారం బెవ్వ రెఱంగులరు? దుష్పుతకర్మంబైనను నీశార్దూలంబు నీ యనుగ్రహంబున మహోన్నతసిద్ధిః బొందె నిందుఁ బ్రతిబంధకంబు లేదనిన నవ్వనజనంభవు నను గ్రహించి యుంబికాదేవి కాశికిన్ దేవకార్యంబు నల్పుమనుటయు.

-:కౌశికి శుంభనిశుంభాదులను జంపి వింధ్యగిరియం దుండుట:-

ఉ॥ తల్లికి జోతచేసి ప్రమ ♦ దంబున నాపెయనుజ్జుఁ గౌశికి హల్లకపాణి రక్తసుల ♦ నంతముసేయుఁగబూని ధాతతోఁ బెల్లుగ వింధ్యశైలవర ♦ పృథ్వీనిఁ జేర నజండు పేర్మి సం ధిల్లఁగ నొక్క సింగమును ♦ దేవికి వాహన మిచ్చె మచ్చికన్. 232

క॥ ఆనవములఁ బలములఁ గడు, మీసరపుంజలజముల న ♦ మేయాపూపో ధ్యాసితదివ్యాన్నంబుల,వాసిగ నిడి కొల్చి పంప ♦ వరద రయమునన్. 233

ఆ॥ తా ననేక శక్తి ♦ తండంబుఁ బుట్టించి, వారితోడ సమర ♦ వసుధఁ జేరి దైత్యవరులఁ బిలిచి ♦ దర్పంబునన్ జంపె, శరవిఠతులఁగామ ♦ శరనిహతుల.

వ. లోకకంటకులగు నాదైత్యగ్రామణుల మరణంబున కలరి నలినసంభవుడు జేజేలతోఁ గౌశికి బలువిధంబులఁ బూజించి యిష్టాంతరార్థవల్యాధివత్యంబిచ్చి యంద కాపురంబుండ నర్థించి యుంచె. 235

-:శివుండు పార్వతీదేవియొద్దకు వచ్చి కోపోపశమనంబుచేయుట:-

క॥ అంత శివుం డుమ సుమన, స్సంతతిహితకార్య మెలమిఁ ♦ జక్కపఱచి య త్యంతం బంచత్కాంచన, కాంతాంగిక యగుట యరసి ♦ కడువేగమునన్. 236

ఆ॥ డాయవచ్చి యనెఁ గ ♦ డానిబొమ్మరో!మది, గుదురువడెఁ దపంబు ♦ గొప్పఁజెందె రమ్ము! పోద మిపుడు ♦ రాజతాద్రికి వేగ, ననుచు గౌరి బిగ్గ ♦ నక్కుఁజేర్చె.

ఉ॥ ఆలలితాంగియున్ విభుని ♦ యంఘ్రులకుం బ్రణమిల్లి యంతనే యాలముతోడఁ గొంచె మెడ ♦ యై ముఖపద్మము వంచి నిల్వనా బాలశశాంక శేఖరుండు ♦ భామను డాసి కరంబు కౌఁగిటన్ మేలుగఁ జేర్చి యెత్తికొని ♦ మిక్కిలి ముద్దిడి పల్కె నిట్టులన్. 238

గీ॥ కనుము సర్వాంగసుందరి! ♦ కరుణ నిపుడు, గడచె నాదశ యెద్దాన ♦ గాటమైన యనునయోపాయ మదియు ని ♦ ర్థకంబు, గా మణిగె నల్కఁ బార్వణ ♦ సోమముఖిరో!

సీ॥ రమణిరో! స్వేచ్ఛావి ♦ రాజితాక్రతులమై, పరమభావంబును ♦ మఱచు బెట్లు కలుగ వెప్పుడు చిత్త ♦ కాలుష్య హేతువు, లరయు సుందరిరో! త ♦ ధ్యంబుగా ఁగ పెఱవారికట్లు వి ♦ ప్రియకారణము మన, కన్యోన్య మొదవఁగా ♦ నడఁగు జగము వాగమృతం బెల ♦ నాగ! నీవచ్చుమో నర్థమృతంబునే ♦ నవనియందు

- గీ॥ అరయు వాగ్ధమయము సు • మృఖిలలోక, మిందు నీ యమృతధ్వయం • బెవ్విధమున
విప్రయుక్తంబగుటకోపు! • విద్రుమోష్ఠి! శాస్త్రయుక్తి ప్రసిద్ధ మీ • జాడదెలియు.
- క॥ అగ్ని శిరోనిష్ఠుడఁ గ్రతు, భుగ్నుత! విను మేను నిక్క • ముగ సోమశిరో
భాగ్నిలయ వీపు విశ్వం, బగ్నిసోమాత్మకమిది • యరయు మఖిలమున్. 241
- క॥ విద్యపు నీవజ్జముఖీ! వేద్యంబగు జ్ఞాన మేను • విశ్వంబం దీ
విద్యావేద్యాత్మలమై, హృద్యగతిన్ వెలయుచుండు • మెడఁబాటెటులౌ. 242
- చ॥ జగముల నే సృజింపుటయుఁ • జంపుట వేటొకరీతి చేతఁగా
దు గణుతిసియు మీవ యిటు • దోచఁగ జేసెడు మామకాజ్ఞవై
నిగరపులాజ్ఞయే బలిమి • నేతకు నిచ్చలు నద్దివాయుచోఁ
దగు నెటు ప్రాభవంబుగను • దామరసాయతలోచనా! యిఁకన్. 243
- ఆ॥ ఎందుఁగాని మనకు • నెడఁబాటు లేదెప్పు, డట్టి మన వియోగ • మద్భుతంబు
లోకరక్షకొఱకుఁ • జేకొంటి మాకృతు, అస్మదీయలీల • యగునె వృధగ!
- క॥ దేవతలకార్యమెదలో, భావించియె కాలియంటి • భామామణి! ని
న్నా విధము నీవెఱుంగని, దై వెలసెనె యలుగనేల? యందుల కిటులఁ. 245
- క॥ అది యిటు జగదవనార్థం, బొదవెను నీయం దిఁకన్య • మొదవదు ప్రేమా
స్పదమతి! యరయుమనఁ బ్రియం, వదుఁడగు విభుసూక్తు లరసి • వాసిగ నంతన్

-:పార్వతీదేవి యలుకఁ బాసి శివునకుఁ గౌశికీవృత్తాంతంబుఁ జెప్పుట:-

- గీ॥ సకలశృంగారభావైక • జన్మభూమి, గౌరి తథ్యం బెఱింగి య • ల్కన్దోలంగి
మందహాసంబు లజ్జయు • మల్లడింపఁ, బలికెఁ గౌశికీ నెన్నుచుఁ • బ్రభునకిట్లు.
- ఉ॥ దేవర! చూడవైతి వతి • దివ్యతనూజ్వులయైన కౌశికీన్
దేవహితార్థమై సలిపి • తిన్ భువనంబులలోన నెందునే
నావనితాచ్ఛితిన్ గనఁగ • నొనొకొ దానవవీరవర్యులఁ
గావలులన్ వధించి తగఁ • గాపురముందెను వింధ్యభూస్థలిన్. 248
- ప. అద్దాని రూపసామర్థ్యాతిశయంబులెల్లఁ దమకుఁ జతురాననుండే యెఱింగింపఁ గలండని
యాశీజనంబులకు శార్దూలానయనంబునకై సెలవొసంగ నవ్వారలు వ్యాఘ్రంబుందెచ్చి
యెదురనిల్చిన్ గాంచి యమ్మహాదేవి విభునకిట్లునియె. 249

-:పార్వతీదేవి శివుని వ్యాఘ్రమును దౌవారికునిగఁ జేయమనుట:-

- ఉ॥ నాథ! యుపాయనం బిది క • నన్దగు వ్యాఘ్రము దీనితో సముం
డీధర నాకు భక్తుఁ డొకఁ • దేనియులేడు దివానిశంబు లీ
భూధరభూమి నా నిలయ • మున్ దగఁగాచెను ఘోరసత్త్వదు
ర్బాధలులేక యుండఁ గడు • భక్తి నతంధ్రితమై మెలంగుచున్. 250

శా|| నాయం దెక్కుడు ప్రేమ యున్నయెడలన్ ♦ నావేడ్చు జెల్లించువో
నాయంతఃపురమందుఁ గావలిగన ♦ నృందీశ్వరాజున్ గడున్
బ్రేయోవైఖరి దీనినుంపు తొడవుల్ ♦ బేర్మిన్ బోసగించి దా
సేయవ్రాతములోఁ బ్రియంబుగఁ గృపా ♦ సింధూ! జగద్రక్షకా! 251

గీ|| మధురమును బ్రణయోదర్శు ♦ మంజులంబు, నైన దేవీవచనమును ♦ నాలకించి
ప్రీతి నొందితినని శివుం ♦ డాతతాద, రమున నద్దానిజూడ వే ♦ గమున నదియు.

గీ|| మేల్మీ బంగారు బెత్తంబు ♦ మెఱయునాగుఁ, బాముఁబోలిన వాలును ♦ భాసురంపుఁ
గనకరత్నవిచిత్రమో ♦ కంచుకంబు, గలిగి యొప్పొందె రక్షకా ♦ గ్రణిగ నవుడు.

వ. వానికిఁ బరమేశ్వరుండు సోమనంది యని నామధేయంబొసంగె. పరమేశ్వరియు
నపురూపంబుగ నవ్యానిజూచి మేరలేని యానందంబునొందె నా జగత్సుందరి కిట్లు
ప్రియంబుచేసి తరుణేందుభూషణుం డమ్మాల్య వస్త్రాభరణంబులఁ బ్రత్యగ్రహరి
చందనకుసుమదామంబుల దేవి నలంకరించె నయ్యవసరంబున. 254

క|| మేనాదేవియు శైలే, శానుఁడు తమ కూతు తపను ♦ చక్కఁబడుటయుఁ
మానుగ గారీతనువున్, దానొందుటఁ దెలిసి యటకు ♦ దఱిసి ప్రియమునన్. 255

-:జగద్రక్షార్థమై పార్వతీపరమేశ్వరులు నిత్యసుఖంబు లొందుచుండుట:-

వ. కూతు నల్లునిఁ గాంచి యంచితామోదంబున దుకూలపరిధానోత్తరీయాదుల ననేక
మణిమయాభరణముల నుపాయనంబులిచ్చి యానందించి రంత జగత్కారకులగు
పార్వతీపరమేశ్వరు లద్రిదంపతుల వీడ్కొని జయావిజయలతో సోమనందిన్ దోడ్కొని
రాజతాచలంబుఁజేరి సోమనంది నంతిపురంబునఁ గావలియుంచి ప్రమథ జనంబలర
మణిభవనంబునఁ బ్రవేశించి లోకరక్షార్థంబై నిచ్చలు సౌఖ్యంబులఁ జెందుచుండిరిని
సూతుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లునియె. 256

క|| ఈచరితం బెవ్వఁడుగా, నీ చదివిన వినినఁ జెందు ♦ నిరుపమవిభవ
శ్రీచెలుపుమీఱు సౌఖ్యము, లాచంద్రార్కంబు యశము ♦ నభవపదంబున్. 257

మ|| ఘనదుర్మితకుహావ్యధానమయజా ♦ గద్దాత్మతాత్మస్తై
వనికాయా! సుమనో మనః ప్రియతమా! ♦ భర్త్రప్రతాచారపా
వనలక్ష్యాహ్వాయగోహినీనయనజీ ♦ వంజీవజైవాత్మకా!
వనజారాతివిభానిభోత్తమయశః ♦ ప్రారజ్జదాశావ్రజా! 258

గద్య

ఇది శ్రీ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర నామధేయ
ప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలికుమారఖండంబునఁ

దృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



శ్రీశివపురాణము

ప్రథమ సంపుటము

సంపూర్ణము

-:: ౦ ::-